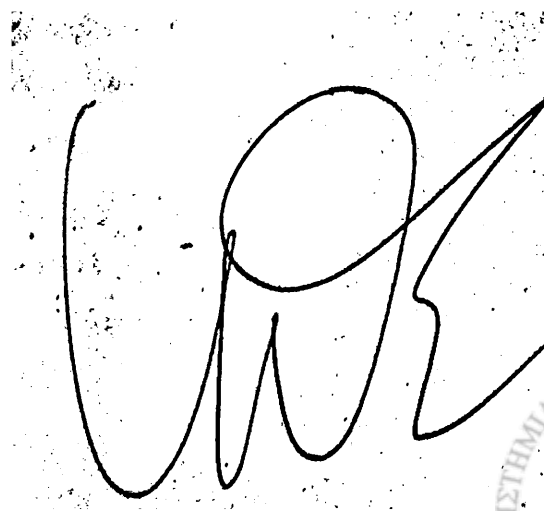

BK
098

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ

A large, stylized handwritten signature in black ink, consisting of several loops and a long horizontal stroke.

Αριθμ. 132036

Πρὸς τὸν εὐσεβῆ
δύφρον κ. Γ. Καρρά.
ὕψ. Γεννατάρχη

Κ. Α. ΟΚΤΑΠΟΔΑ
ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ

Δ. Φ.

Ἐπιτηθεῖται τῆς Α' Δημ. Ἐμπορικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν
καὶ Καθηγητοῦ τῶν Ἐκθέσεων καὶ τῆς Ἱστορίας τῆς Λογοτεχνίας
εἰς τὴν Στρατ. Σχολὴν Εὐελπίδων καὶ Ὑπῶν.

μὲν ἔτι
κ. Οκταποδά
7-10-1935

Ἡ ΤΕΧΝΗ ΤΟΥ ΓΡΑΦΕΙΝ

ΜΕΡΟΣ Γ'

ΑΙ ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΤΩΝ ΙΔΕΩΝ

ΕΠΙΤΟΜΗ

ΜΕΤΑ ΜΕΘΟΔΙΚΩΝ ΟΔΗΓΙΩΝ ΕΙΣ ΕΚΑΣΤΟΝ
ΕΙΔΟΣ ΕΚΘΕΣΕΩΝ

Πρὸς χρῆσιν τῆς Σπουδαζούσης Νεολαίας,
τῶν Φοιτητῶν καὶ Σπουδαστῶν Ἀνωτέρων καὶ μέσων Σχολῶν.

Δραστηρία 107
εργαστήριον 253

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ
Μ. Σ. ΣΑΡΙΒΑΞΕΒΑΝΗ

53 — ΣΤΟΥΡΝΑΡΑ — 53

ΑΘΗΝΑΙ

ΑΦΙΕΡΩΝΕΤΑΙ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΣΥΓΧΡΟΝΟΝ ΣΚΕΨΙΝ

ΚΑΙ ΝΕΑΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΝ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΙΝ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΝΕΟΛΑΙΑΣ

ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ

- Προγυμνάσμ. Ἑρμογένους.
«Μητρική Γλῶσσα» Βαλάκη.
Ψυχολογία Guido-Villa.
Ψυχολογία Conrad — Ζαγγογιάννη
διασκευὴ Γεωργακάκη.
Στοιχεῖα Παιδαγωγικῆς Τόμ. Β'. Στοιχεῖα Ἠθικῆς καὶ
Γενικῆς Διδακτικῆς, Δ. Μ. Γεωργακάκη.
Εἰδικὰ ἄρθρα ἐκ τοῦ J. Loos Enzyklopädisches Hand-
buch der Erziehungskunde.
Handbuch für Lehrer Höherer Schulen bearbeitet von
A. Auler—Dortmund κ.λ. und Jul Ziehen.
Ψυχολογία τῆς ἐφηβικῆς ἡλικίας Spränger Μετάφρ. Ν.
Λούβαρη.
Τὸ ἰδεῶδες μορφώσεως τοῦ παρόντος Μετάφρασις Ν.
Λούβαρη.
Ὅργανον Ἀριστοτέλους—Erläuterungen zu dem Or-
ganon des Aristoteles von S.H. von Kirchmann.
Ἀριστοτέλους «Ποιητικὴ» «Ρητορικὴ».
Φυσιολογία Σ. Α. Δοντᾶ ἔκδ. 1935.
Προλεγόμενα «Ἀσάλευτης Ζωῆς» καὶ «Βωμῶν» Κ.
Παλαμᾶ.

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Προετιμήσαμεν νὰ παρουσιάσωμεν τὸ Γον Μέρος τῆς «Τέχνης τοῦ Γράφειν» «Αἱ Ἐκθέσεις τῶν ἰδεῶν» εἰς ἐπιτομήν, μὲ τὴν ἀγαθὴν προαίρεσιν ὅπως ἀποβῆ τὸ ἔργον μας εὐχρηστότερον εἰς τοὺς φίλους μαθητάς μας καὶ εἰς τοὺς φιλομαθεῖς φοιτητάς καὶ σπουδαστάς τῶν Ἀνωτέρων Σχολῶν καὶ εἰς πάντα ἐνδιαφερόμενον διὰ τὰς ἐκθέσεις τῶν ἰδεῶν.

Αἱ ἐκθέσεις τῶν ἰδεῶν ὡς ἀναπτύσσεται κατωτέρω ἐν τῷ ἔργῳ «Τέχνη» εἶναι γνωστὸν ὅτι δὲν διδάσκονται ὡς ἐκ τῆς φύσεώς των ἀποκαλύπτονται ἐκ τῆς ψυχῆς τοῦ γράφοντος. Ἐπομένως ἐπιβάλλεται ὑπόδειξις καὶ τόνωσις τῆς ψυχῆς πρὸς ἀποκάλυψιν καὶ μίμησιν ὀρθῶν ἐκθέσεων, ὅπως δημιουργῶνται τοιαῦται. Πρὸ τοῦτο δ' ἐπίσης θὰ συμβῆ καὶ τὸ νὰ γνωρίσῃ τις μεθοδικῶς τὰ εἶδη τῶν ἐκθέσεων.

Κατὰ ταῦτα ἐν τῇ παρούσῃ ἐπιτομῇ περιωρίσθημεν νὰ περιλάβωμεν τὰ εἶδη τῶν ἐκθέσεων τὰ μᾶλλον ἐν χρήσει εἰς τὴν ζωὴν καὶ εἰς τὰ Σχολεῖά μας μετὰ καταλλήλων παραδειγμάτων ἐκθέσεων μαθητῶν, συνθέσεων ἰδικῶν μας καὶ τεμαχίων ἐξ ἀναγνωστικῶν καὶ δημοσιευμάτων ἀντιστοιχῶν πρὸς ἕκαστον εἶδος. Ἐπεσυνάψαμεν εἰς ἕκαστον εἶδος παρατηρήσεις καὶ μεθοδικὰς ὁδηγίας ἐκ τῆς ἐφηρμοσμένης ἐν τῷ λόγῳ ψυχολογίας λογικῆς καὶ αἰσθητικῆς ἐπιδιώκοντες τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ ἐκθέτειν ἐκ τῆς ψυχῆς τοῦ μαθητευομένου καὶ τὴν μίμησιν τοῦ καλοῦ. Διὰ τὴν εὐκόλον χρήσιν περιωρίσαμεν τὰς ἐπιστημονικὰς θεωρίας τῆς ἐνυπαρχούσης φιλοσοφικῆς διανοήσεως εἰς ἕκαστον εἶδος, ἀρκεσθέντες εἰς τὰ ἀπαραίτητα ψυχολογικὰ φαινόμενα καὶ λογικὰ δεδομένα, ἐφ' ὧν ἐδράζεται ὁ λόγος καὶ ταῦτα ὑπὸ μορφὴν ἐκλαϊκεύσεως. Ταῦτα ἐπράξαμεν μὲ τὴν ἀγαθὴν ἐλπίδα, ὅτι προσφέρομεν εἰς τὸ

σπουδαιότερον μέρος τοῦ μαθήματος τῶν Ἑλληνικῶν δ.λ. εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῆς γλώσσης, προῖόν τι ἐπιστημονικὸν καὶ χρήσιμον ἐκ μελέτης, παρακολουθήσεως καὶ πείρας εἰς τὴν νεολαίαν μας, εἰς τὴν μόρφωσιν τῆς ὁποίας σχεδὸν ἀφιερῶσαμεν τὸν βίον μας, ὡς ἐκτελεσται τῆς ἐπιστήμης. Εἰμεθα δὲ βέβαιοι ὅτι θὰ τύχη εὐμενοῦς ὑποδοχῆς καὶ ὑπὸ τῶν ἀρμοδίων ἐπιστημόνων πρὸς ἐγκυροτέραν διάδοσιν.

Ἐπὶ τούτοις αἰσθανόμεθα τὴν ὑποχρέωσιν, ἐπειδὴ τιτλοφοροῦμεν τὸ πόνημά μας «Τέχνη τοῦ Γράφειν» Μέρος Γον «Αἱ Ἐκθέσεις τῶν Ἰδεῶν» «Ἐπιτομή» νὰ σαφηνίσωμεν εἰς τὸν φίλον ἀναγνώστην μερικὰ πράγματα, ἅτινα ἀναφέρομεν εἰς τὸ Αὐτὸ Μέρος «Τέχνη τοῦ Γράφειν» «Τὸ Τεχνικὸν ἢ Σύστημα Ὁρθογραφίας» τὸ ἑποῖον ἐτέθη εἰς κυκλοφορίαν λίαν καρποφόρως ἀπὸ πολλοῦ.

1ον. Ὅτι ὁ ὄρος «Τέχνη» δὲν σημαίνει μηχανισμόν καὶ τυπικὴν καθοδήγησιν εἰς τὸ Ἐκθέτειν, ἀλλ' ὅτι ἐν τῷ ὄρω **Τέχνη** νοεῖται ἢ δημιουργία· ὅτι ἐννοεῖται ἢ καθαυτὸ σημασία τῆς Τέχνης· ἢτοι ἢ ἀποτύπωσις ἐσωτερικότητος ἀρμονικῶς εἰς ἐξωτερικὴν παραγωγὴν ἀρμονικοῦ προῖόντος ἢ καὶ τάνάπαλιν ἀφομοιώσις ἐξωτερικοῦ ἀρμονικοῦ ὄντος πρὸς τὴν αὐτοφυᾶ ἐσωτερικότητα εἰς νέον προῖόν. Ὅτι εἶναι ὑπαγόρευσις τῆς ψυχῆς· εἶναι προσαρμογὴ τοῦ ἀτόμου ἐπὶ ἀντικειμένου αἰσθητοῦ ἢ νοητοῦ ἰδεολογικοῦ. Ἐπομένως εἶναι ἢ τέχνη κἄτι τι μὴ νοούμενον ἀπλοῦν, ἀλλὰ σύνθετον, δύναμις τῆς ψυχῆς προσηρμοσμένη κἄπου, εἰς ὃ ὁ τεχνίτης πληροῖ κἄποιον ἰδανικόν του. Ὅτι εἶναι ὅπως ἢ Ἐρησκειά· ἢτις δὲν νοεῖται ἄνευ Ἐρησκειῶν ἄνευ λατρείας καὶ τύπων. Ὅπως δὲν δύναται ἀπολύτως ἐν τῇ κοσμοθεωρίᾳ τοῦ ἀντικειμενικοῦ Ἰδανισμοῦ νὰ νοηθῇ σῶμα ἄνευ δυνάμεως οὕτω καὶ ἢ Τέχνη δὲν νοεῖται οὔτε μόνον δύναμις οὔτε μόνον προῖόν τῆς Τέχνης ἄνευ τῆς δυνάμεως, ἄνευ τῆς ἐμπνεύσεως ἐν ἀρμονίᾳ πρὸς τὸν συγχρονισμόν· Ἐπομένως ἢ οὐσία τοῦ ἔργου μας δὲν διδάσκεται, **ἐξιστορεῖται πῶς ἔχει αὕτη** ἀποκαλύπτεται. Διὰ τὸν ἔχοντα δὲ τὸ δαιμόνιον τοῦτο, τὸ ἔργον μας εἶναι καθρέπτῃς τῆς ψυχῆς του· διὰ δὲ τὸν ἔχοντα κεκρυμμένον τὸ δαιμόνιον, εἶναι ὁδηγία καὶ τόνωσις πρὸς ἀποκάλυψιν. Κατὰ ταῦτα λοιπὸν πρῶτον ὁ ἀναγνώστης

δέον νὰ ἔχη ὑπ' ὄψιν τοῦ ὅτι σκοπὸς τοῦ παρόντος ἔργου εἶναι ἡ **ποδηγέτησις τῆς ὑπαρχούσης δυνάμεως** εἰς λανθάνουσαν κατάστασιν εἰς πᾶν ἄτομον, δ.λ. τὸν μὲν φύσει δημιουργικὸν ἢ ποδηγέτησις θὰ τὸν ὠθήσῃ εἰς τὸ τέλειον ταχύτερον **ἄνευ περιορισμοῦ** διὰ τῶν ὁδηγιῶν· εἰς δὲ τὸν πεζόν, τὸν ἔχοντα τὴν λογοτεχνικὴν δύναμιν λανθάνουσαν, θὰ ἐπιφέρῃ **ξύπνημα καὶ τόλμην καὶ αὐτοσυναίσθησιν** ὅτι **δύναται νὰ γράφῃ**. Ὅσον ἀφορᾷ δὲ τὰ τυπικὰ εἶδη Ἐκθέσεων, ἐγγράφων, καὶ διεξαγωγῆς τυπικῆς ἀλληλογραφίας ὁ μηχανισμὸς διὰ τῶν ὁδηγιῶν καὶ ὑποδειγμάτων θὰ παίξῃ σοβαρὰ τὸ μέρος του εἰς τὴν πρᾶξιν καὶ εἰς τὸν προσανατολισμὸν τῶν νέων εἰς τὰς γραφικὰς ὑπηρεσίας των.

2ον. Ὅτι καὶ εἰς τὸ Α΄ μέρος τῆς «Τέχνης τοῦ Γράφειν» Ἐφηρμοσμένη Γραμματικὴ ἢ Σύστημα Ὀρθογραφίας» εἰς ὃ κάπου γίνονται παραπομπαί, τὸ πνεῦμα τοῦ ὅρου **Τέχνη** θὰ τὸ διακρίνη, εἰς τὸ ξύπνημα τῆς ψυχῆς εἰς τὸ νὰ μάθῃ τις νὰ γράφῃ ὀρθῶς, ὄχι μόνον ἐκ τῆς γραμματικῆς Ἐπιστήμης, παρατιθεμένης συγκριτικῶς συντομώτατα, ἀλλὰ κυρίως ἐκ τῆς στροφῆς τῶν ψυχικῶν δυνάμεων εἰς ἀπλοῦς προχείρους πρακτικὸς κανόνας προχείρου σκέψεως ἐκ τῆς δημοτικῆς ἐκφράσεως. Ὅτι τοῦτο δὲν εἶναι, ὡς ἐπιπολαιῶς τις δύναται νὰ συναγάγῃ, Γραμματικὴ, ἀλλὰ ἐπιτυχῆς ἐφαρμογὴ τῆς Γραμματικῆς διὰ τῶν παρακολουθούντων ἕκαστον Γλωσσικὸν φαινόμενον Κεφαλαίων «Πρακτικαὶ Γνώσεις» «Ἀσκησις ἐπὶ τούτων» καὶ Ἐφαρμογῇ, ἥτοι προῖόν Τέχνης, ξυπνήματος ψυχικῶν δυνάμεων εἰς τὸ γράφειν ὀρθῶς. Ἐπίσης δὲ δέον νὰ ἔχη ὑπ' ὄψιν του, ὅτι βοήθημα Ὀρθῆς Ἐκθέσεως διὰ τὸν μελετητὴν τῆς Ἐπιτομῆς εἶναι ἡ βᾶσις τοῦ Γλωσσικοῦ Καταρτισμοῦ, ἢ Ὀρθογραφία καὶ ἡ Σύνταξις μὲ τὸ Πνεῦμα τῶν ἐκτιθεμένων εἰς τὸ Α΄ μέρος. Εἰκόνα δὲ τοῦ Δευτέρου μέρους θὰ δώσῃ ἐπὶ τῆς αὐτῆς βᾶσεως τῆς Τέχνης ἡ προσεχῶς ἐκδιδομένη «Εἰσαγωγὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς λογοτεχνίας» ἣτις τμηματικῶς ἐρχομένη εἰς φῶς θὰ δικαιώσῃ πλήρως τὸν τίτλον τοῦ ἔργου μας «Ἡ Τέχνη τοῦ Γράφειν» εἰς τρία μέρη ὡς Συνόλου τῆς Διδασκαλίας τῶν Ἑλληνικῶν εἰς τοὺς Νέους τοῦ μέλλοντος.

Περαίνοντες τὰ Προλεγόμενά μας ἐν τῇ παρουσίᾳ Ἐπιτομῆ

εὐελπιστοῦμεν ὅτι θέλομεν προσφέρει εἰς τὴν νεότητα ἄρκετὸν ἐφόδιον ὡς ἀπαρχὴν καλυτέρας αὐρίου, καὶ εἰς τοὺς ἀρμοδίους ἰθύνοντας τὴν ἐκπαίδευσίν μας λειτουργοὺς ἀφετηρίαν τοῦ νὰ στρέψουν τὴν προσοχὴν των ὅπου καὶ ὅπως δεῖ μὲ τὸ Ἐπιστημονικὸν κῦρὸς των, διότι μὲ τὴν σύγχρονον σκέψιν ἀφομοιούμενον καὶ ἐφαρμοζόμενον τὸ Μάθημα τῶν Ἑλληνικῶν θὰ ἐεβαιώσῃ μίαν λαμπρὰν χαραυγὴν τοῦ Ἑλληνικοῦ Πνεύματος.

Ἐγγραφοῦν ἐν Ἀθήναις τῇ 8 Ἰουλίου 1935.

Κ. Α. ΟΚΤΑΠΟΔΑΣ.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

---

§. 1. **Χαρακτηρισμός τοῦ λόγου καὶ τῶν ἐκθέσεων.** Αἱ ἐκθέσεις τῶν ἰδεῶν εἶναι αὐτὸς ὁ προφορικὸς καὶ ὁ γραπτὸς λόγος τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ ἀνθρώπος ἐκ φύσεως ἐκθέτει διὰ τῆς γλώσσης, ὅ,τι ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ του κόσμου διὰ τῶν αἰσθήσεων προσέλαβεν, ἢ ὅ,τι ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ του κόσμου ἐδοκίμασεν εἰς συναισθήματα καὶ γνώμας. Ἐπομένως εἶναι προῖόν τῶν τριῶν ομάδων ψυχολογικῶν φαινομένων, πού πραγματεύεται ἡ ψυχολογία, δ.λ. γνωστικοῦ, συναισθητικοῦ καὶ βουλευτικοῦ. Αἱ στοιχειώδεις γνώσεις τούτων ὡς καὶ τῆς λογικῆς καὶ αἰσθητικῆς εἶναι ἀπαραίτητοι διὰ δημιουργίαν ἀνωτέρου λόγου. Ἡ γλῶσσα εἶναι ἰδιότης τοῦ νοῦ καὶ τὸ ὄργανον τοῦ ἐκθέτειν. Τὸ ὑλικὸν τῆς γλώσσης εἶναι **αἱ λέξεις**· αὐταὶ ἀντιπροσωπεύουν πράγματα, καταστάσεις, ἐνεργείας, πάθη κλπ. Ἐκ τῶν ψυχοαισθητικῶν χώρων τοῦ ἐγκεφάλου αἱ μνημονικαὶ εἰκόνες τῶν λέξεων, ἀκουστικά, ὀπτικά, ἄπτικά, ὀσφραντικά, γευστικά εἰς λέξεις προσῆλθον ἐκ τοῦ ἔξω κόσμου· διὰ τῶν ἀναλόγων αἰσθητικῶν φαινομένων ἀποτίθενται τρόπον τινὰ εἰς τὸ γλωσσικὸν αἰσθητικὸν κέντρον τοῦ ἐγκεφάλου, καὶ διὰ τοῦ γλωσσικοῦ κινητικοῦ ἀποδίδονται διὰ τῶν φωνητικῶν ὀργάνων εἰς τὴν λεγομένην γλῶσσαν ἥτοι εἰς λόγον. Τοῦτο ὅμως κατόπιν τῆς μυστηριώδους ἐπεξεργασίας, πλοκῆς καὶ συναρμογῆς τῶν συνειρμικῶν κέντρων τῆς φλοιώδους οὐσίας τοῦ ἐγκεφάλου δηλ. διὰ τῆς διανοήσεως ἐξέρχεται εἰς φράσεις, προτάσεις, ἥτοι εἰς λόγον συνειδητόν. Ὅταν γίνεται μόνον ἀπόδοσις ἠχητικῶν μνημονικῶν εἰκόνων δ.λ. μόνον λέξεις κεναὶ, ἤχοι, ὁ λόγος εἶναι ὁ ἀσυνείδητος ὁ τοῦ Παπαγάλου· ἐνῶ, ὅταν ἐκάστη λέξις ἐσχηματίσθῃ ἐξ ὅλων τῶν ἄλλων αἰσθητικῶν εἰκόνων, ἢ ἐκ συγκρίσεως καὶ παραβολῆς ἄλ·

λων πνευματικῶν εἰκόνων συγγενῶν αἰσθήσεων, αὕτη περιλαμβάνει ὅλα τὰ βοηθήματά της· ὅλας τὰς μικροτέρας μονομερεστέρας παραστάσεις ποὺ τὴν ἀποτελοῦν δ.λ. τὸ λεγόμενον εἰς τὴν λογικὴν πλάτος καὶ βάθος τῆς ἐννοίας, καὶ τότε ἐξέρχεται ὡς δημιουργημα ἐκ τῶν εἰρμικῶν κέντρων ἀσφαλὲς συνειδητόν· ἢ δὲ πλοκὴ μεταξὺ τοιούτων λέξεων εἰς λόγον παράγει ἐνσυνείδητον ἀληθῆ λόγον σταθερόν. Αἱ Ἐκθέσεις λοιπὸν τῶν ἰδεῶν **διὰ τὰ εἶναι ὀρθαί** πρέπει νὰ προέρχονται ἀπὸ τοιοῦτον ἐνσυνείδητον λόγον. Τοιοῦτον λόγον ἐκ φύσεως δημιουργεῖ ὁ ἄνθρωπος διὰ τῆς γλώσσης· ἢ δὲ γλῶσσα εἶναι, ὡς ἐλέχθη, ἔμφυτος ἰδιότης τοῦ νοῦ.

Πρέπει δὲ νὰ ἐννοηθῆ ὅτι ὁ τοῦ ἐγγραμμάτου ἀνθρώπου λόγος θὰ εἶναι πλουσιώτερος, διότι ἔχει ἄφθονον ὀρθὸν λεξιλόγιον καὶ ἐκ τῆς σπουδῆς καὶ ἐκ τῆς πείρας, ἐνῶ ὁ ἀγράμματος ἔχει τὸ λεξιλόγιον τῆς εἰδικότητός του ἐκ πείρας.

§ 2. Ὅρισμός. Αἱ Ἐκθέσεις ἰδεῶν εἶναι ἢ προφορικὴ ἢ ἢ γραπτὴ διατύπωσις τῶν διανοημάτων μας· δ.λ. ὁ προφορικὸς ἢ γραπτὸς ἐνδιάθετος, ἐνσυνείδητος λόγος τοῦ ἀνθρώπου, ὁ διατυπούμενος διὰ γλώσσης σαφοῦς καὶ καταληπτικῆς μὲ τοὺς κανόνας τῆς Τέχνης.

§ 3. Πότε αἱ Ἐκθέσεις εἶναι καλαί. Θὰ εἴπωμεν μίαν ἐκθεσιν καλήν, ὅταν ἀποδίδῃ ὀρθὰ καὶ πιστὰ τὰ πράγματα τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου, ὥστε νὰ ἀντιπροσωπεύεται ἢ ἀλήθεια, ἢ τοῦ ἐσωτερικοῦ κόσμου, ὥστε νὰ ἐξωτερικεύεται πιστὰ ἢ ψυχικὴ ὄθησις, ἢ ἰδέα καὶ ἢ δημιουργία. Πρὸς τούτοις ὅταν πάντα ταῦτα διέπη ἢ Τέχνη καὶ ἢ ἰδέα τοῦ Καλοῦ· δ.λ., ὅταν ἢ ὑπάρχουσα ἀρμονία ἐλκύῃ τὴν ψυχὴν καὶ τὸν νοῦν τοῦ ἄλλου, ὁπότε κατὰ κανόνα θὰ γίνεται συνάντησις τῆς δυναμικότητος καὶ τοῦ γράφοντος καὶ τοῦ ἀντικρούζοντος τὴν Ἐκθεσιν· ἐν ἄλλαις λέξεσι ὅταν τὴν κατανοῆ εὐκόλα ὁ ἄλλος, ἐλκύεται ἀπ' αὐτὴν καὶ τὴν ἀφομοιώνει μὲ τὰς ψυχικὰς του διαθέσεις.

§ 4. Πῶς ἐπιτυγχάνεται ἡ πιστότης καὶ ἡ ἀλήθεια. Ἄνωτέρω § 1 εἴπομεν πότε ὁ λόγος εἶναι ἐνσυνείδητος ἐκ φυσιολογικῆς παραγωγῆς αὐτοῦ. Λοιπὸν ἐπιτυγχάνεται τοῦτο, ὅταν

αἱ χρησιμοποιούμεναι λέξεις ἀντιπροσωπεύουν πραγματικῶς τὰ νοούμενα ἐν αὐταῖς πράγματα· δ.λ. ὅταν ὁ γράφων μετρή τὸ πλάτος καὶ τὸ βάθος τῶν ἐννοιῶν, τὰς ὁποίας χειρίζεται εἰς τὸν λόγον του, καὶ ὅταν τὰς κατατάσῃ εἰς νοήματα ἀλληλένδετα, σαφῆ καὶ ἀκριβῆ. Θὰ πράττῃ δὲ τοῦτο χωρὶς κόπον καὶ στενοχωρίαν ὅταν ἀσκήσῃ τὰς εἰδικὰς νευρικὰς ἴνας τοῦ ἐγκεφάλου νὰ ἀποδίδουν δι' ἀκουσίων κινήσεων.

§ 5. **Τὰ κύρια στοιχεία τοῦ λόγου.** Τὰ κύρια στοιχεία εἶναι δύο ἐκ τῆς φύσεως τοῦ σχηματισμοῦ τοῦ λόγου. 1) **Τὰ Ἀντικειμενικά**, τὰ ἐκ τοῦ ἔξω κόσμου, ἅτινα εἶναι καὶ τὰ θετικά, τὰ πραγματικά καὶ τὰ σχετικῶς ἀληθῆ, καὶ τὰ ὁποῖα μᾶς δίδει ἡ Ἱστορία καὶ ἡ ἄμεσος αἰσθητικὴ ἀντίληψις. 2) **Τὰ Ὑποκειμενικά** ἦτοι τὰ φιλοσοφικά, τῶν ὁποίων ἡ ἀλήθεια εὐρίσκεται εἰς τὴν κρίσιν τοῦ γράφοντος· Περὶ τούτων θὰ σχηματίσῃ γνώμην ὁ ἀκούων ἢ ὁ ἀντικρούζων ταῦτα, διὰ νὰ βεβαιώσῃ τὴν ἀλήθειάν των. Ἐκ τῶν δύο τούτων στοιχείων ἔχομεν καὶ δύο μεγάλα γένη Ἐκθέσεων Α'. **Τὸ Ἱστορικὸν γένος** καὶ Β'. **τὸ Φιλοσοφικὸν γένος.**

§ 6. **Ἡ χρησιμοποίησις τῆς ἀμέσου διακρίσεως τῶν ἀντικειμενικῶν καὶ ὑποκειμενικῶν Στοιχείων τοῦ λόγου εἰς τὴν ζωὴν.** Ὡς βάσις τῆς διαιρέσεως τῶν Ἐκθέσεων εἰς Ἱστορικὸν γένος καὶ Φιλοσοφικὸν ἐτέθη ἡ ὕπαρξις τῶν δύο κυρίων στοιχείων τοῦ λόγου ἦτοι τῶν ἀντικειμενικῶν καὶ ὑποκειμενικῶν. Ἐπειδὴ ὅμως εἰς τὸ ζήτημα τῶν ἐκθέσεων ἐνυπάρχει ἢ διὰ τοῦ λόγου ἐκδήλωσις τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὰς ποικίλας αὐτῆς σχέσεις καὶ φάσεις, κρίνομεν ἀναγκαῖον νὰ τονίσωμεν ἐνταῦθα «τὸ κατὰ πόσον ὠφελεῖται τις εἰς τὴν προᾶξιν, εἰς τὴν ζωὴν, γνωρίζων τὶ εἶναι ἀντικειμενικά στοιχεία καὶ τὶ ὑποκειμενικά τοιαῦτα τοῦ λόγου, θὰ δύναται νὰ προστατεύῃ ἑαυτὸν καὶ τὰ συμφέροντά του, καὶ νὰ σταθμίζῃ τὰς ἐνεργείας του καὶ τὴν συμπεριφορὰν του ἀπέναντι τοῦ ἄλλου εἰς τὸν καθ' ἡμέραν βίον, καὶ νὰ χειρίζεται καὶ κατευθύνῃ τὸν λόγον του εἰς τὰς διαφόρους αὐτοῦ σχέσεις καὶ ἐμφανήσεις».

Τὸ πρᾶγμα δὲν ἔχει ἀνάγκην μεγάλης ἀναπτύξεως. Ὅταν

ἀσκηθῶ νὰ διακρίνω εἰς ὅ,τι μοῦ λέγει ὁ ἄλλος, π.χ. ὑπάλληλός μου, ἀνώτερός μου, ἵπος μου, ξένος κ.λ., τὰ ἀντικειμενικὰ στοιχεῖα δ.λ. τὰς πραγματικὰς ἀληθείας τοῦ ἔξω κόσμου, θὰ λάβω αὐτοστιγμει τὰ μέτρα μου καὶ θὰ προστατεύσω τὸν ἑαυτόν μου καὶ τὰ συμφέροντά μου. Μοῦ εἶπε λ.χ. ὅτι εἰς τὴν ἀποθήκην μου συνέβη μία ζημία, ἢ ἄλλος, ὅτι συνέβη κάτι τι πραγματικόν, πὺ μὲ θίγει, θὰ σπεύσω ἀμέσως νὰ λάβω τὰ μέτρα μου καὶ νὰ προστατεύσω ἢ νὰ ἐπανορθώσω, ἢ νὰ διορθώσω καὶ προλάβω μεγαλύτερον κακόν, ἢ προωθήσω μεγαλύτερον καλόν. Ἐπίσης, ὅταν ἀσκηθῶ νὰ διακρίνω εἰς τὸν λόγον τοῦ ἄλλου, τὸν ὁποῖον ἀντικρούζω εἰς τὴν ζωὴν τὰ ὑποκειμενικὰ στοιχεῖα, δηλ. τὰς γνώμας του, τὰς σκέψεις του, τὰς συμβουλὰς του καὶ ἐν γένει τὰ πράγματα, ἅτινα ἀντιπροσωπεύουν τὴν ὑποκειμενικότητά του, ἐπειδὴ ταῦτα εἶναι οὐχὶ ἐκ πρώτης στιγμῆς εἰς ἐμὲ ἀλήθειαι πραγματικά, ἀλλὰ χρῆζον μελέτης, σταθμίσεως καὶ μεγίστης προσοχῆς διὰ τὴν ἐφαρμογὴν των, δὲν θὰ σπεύσω ἀμέσως εἰς τὴν ἐκτέλεσίν των, παρὰ κατόπιν ἐλέγχου. Ἄν π.χ. μοῦ εἶπη μίαν γνώμην του διὰ τὸ α πράγμα ἐν τῇ ἀποθήκῃ μου ἵνα μὴ συμβῇ ἢ ζημία, διακρίνων τὰ ὑποκειμενικὰ στοιχεῖα τῆς ἀναφορᾶς του θὰ μελετήσω πρῶτον καὶ ἔπειτα θὰ προβῶ εἰς τὰ κατάλληλα μέτρα, κ.ο.κ.

Ὡστε ἢ ἄμεσος διάκρισις τῶν κυρίων στοιχείων τοῦ λόγου, διὰ μὲν τὴν ζωὴν εἶναι ἐπιβεβλημένη καὶ σύμφορος, διὰ δὲ τὰς Ἐκθέσεις βασικὸν ζήτημα κατατάξεως τῶν εἰδῶν τοῦ λόγου.

ΜΕΡΟΣ Α΄.

ΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ ΓΕΝΟΣ ΤΩΝ ΕΚΘΕΣΕΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

ΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ ΓΕΝΟΣ ΤΩΝ ΕΚΘΕΣΕΩΝ ΚΑΙ ΤΑ ΕΙΔΗ ΤΟΥ.
ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥ ΓΝΩΣΤΙΚΟΥ.

§ 7. **Χαρακτήρ τοῦ Ἱστορικοῦ γένους—εἶδη αὐτοῦ.** Τὸ ἱστορικὸν γένος περιλαμβάνει τὰ προϊόντα, ποὺ δημιουργοῦνται ἐκ τοῦ ἔξωτερικοῦ κόσμου. Πιστὴ ἀναπαράστασις τοῦ ἔξωτερικοῦ κόσμου εἶναι ἔργον γενικῶς τῆς Ἱστορίας, διὰ τοῦτο καὶ τὸ γένος τοῦτο τῶν Ἐκθέσεων λέγεται Ἱστορικόν. Ἡ θεωρία τοῦ ὄρου στηρίζεται εἰς τὴν ἔννοιαν τοῦ εἰδέναι, ὡς καθώρισεν αὐτὴν ὁ θεῖος Ἀριστοτέλης «ἀποβαίνει δὲ (τὸ εἰδέναι) ἐπιστήμη καὶ τέχνη διὰ τῆς ἐμπειρίας τοῖς ἀνθρώποις».

Εἰς τοῦτο περιλαμβάνονται τὰ ἑξῆς εἶδη : (¹)

1ον. Ἡ ἀπλὴ διήγησις καὶ τὰ λεπτομερέστερα εἶδη αὐτῆς.

2ον. Τὸ Διήγημα καὶ τὰ εἶδη του.

3ον. Αἱ περιγραφικαὶ διηγήσεις καὶ διηγηματικαὶ περιγραφαί.

4ον. Αἱ Ἀναδιηγήσεις καὶ κριτικά.

5ον. Αἱ τέλειαι περιγραφαί.

(¹) Ἐκ τῶν εἰδῶν τούτων τοῦ Ἱστορικοῦ γένους ἐν τῇ παρουσίᾳ ἐπιτομῆ θὰ περιλάβωμεν τὰ ἀπαραιτήτως χρησιμοποιούμενα εἰς Σχολικὰς Μαθητικὰς Ἐκθέσεις μὲ τὰ σχετικὰ ὑποδείγματα καὶ στοιχειώδεις μεθοδολογικὰς ὁδηγίας. Διὰ τὰ λοιπὰ θὰ εἶναι ἐνταῦθα ἀρκετὸς μικρὸς κατατοπισμὸς εἰς χαρακτηρισμοὺς τῶν εἰδῶν· λεπτομέρειαι μὲ θεωρίαν καὶ ὁδηγίας περιλαμβάνονται εἰς τὸ πλῆρες ἔργον.

6ον. Αἱ Βιογραφίαι.

7ον. Αἱ Ἱστορίαι.

8ον. Αἱ ἠθογραφίαι.

9ον. Τὸ χρονογράφημα.

10ον Τὸ Μυθιστόρημα.

§ 8. **Στοιχειωδῶς τὸ Γνωστικὸν ἐκ τῆς Ψυχολογίας ἐπὶ παραδείγματος.** Διὰ νὰ παραχθῶσιν Ἐκθέσεις τῶν δέκα τούτων εἰδῶν χρειάζονται εἰς τὸν γράφοντα αἱ ἀπαραίτητοι ψυχολογικαὶ γνώσεις καὶ ἡ Συνείδησις τῆς πρώτης ψυχοσυνθέσεως τοῦ ἀνθρώπου ('). Ἐὰς ἴδωμεν λοιπὸν τὰ φαινόμενα τοῦ γνωστικοῦ ἐπὶ παραδείγματος ἀδρομερέστατα, καὶ δὴ τί εἶναι **Αἴσθημα — Ἀντίληψις — Παράστασις.**

Ἐὰς παρακολουθήσωμεν ἐπὶ ἑνὸς παραδείγματος, πῶς συμβαίνει, ὥστε τὰ πράγματα τῆς ἀμέσου ἢ ἐμμέσου ἀντιλήψεως νὰ σχηματίζονται εἰς τὴν ψυχὴν μας καὶ νὰ λέγωμεν κατόπιν ὅτι τὰ γνωρίζομεν: «Διὰ πρώτην φοράν μοῦ ἔφεραν ἓν γλύκισμα». Ἡ πρώτη ψυχοσύνθεσίς μου κατὰ τὴν στιγμὴν αὐτὴν ἔχει ὡς ἑξῆς: φέρω ἐκ φύσεως εἰς τὸν ὄργανισμόν μου διὰ δυνάμεως, ἣτις κυριαρχεῖ αὐτοῦ ὄρεξις καὶ τὰ σιν πρὸς κίνησιν, ὥστε νὰ θέλω νὰ ἀρπάξω τὸ γλύκισμα, νὰ τὸ δοκιμάσω καὶ νὰ τὸ γνωρίσω· κατόπιν ἂν εἶναι δυνατόν νὰ ἀνακοινώσω περὶ αὐτοῦ καὶ εἰς ἄλλον. Αὐταὶ αἱ ιδιότητες τῆς ψυχῆς μου ὑπαγορεύονται ὑπὸ τῆς φύσεως τοῦ ὄργανισμοῦ καὶ λέγονται ὄρεκτικὸν καὶ ἐπιθυμητικόν. Λοιπὸν ἐγὼ μὲ αὐτὰς τὰς ψυχικὰς ιδιότητας εὕρισκόμενος εἶδον τὸ γλύκισμα· δηλ. τὴν εἰκόνα του καὶ ἠσθάνθη ὁσμὴν τινά. Ἦτοι διὰ τούτου παρήχθη κάποιος ἐρεθισμὸς τοῦ ὀπτικοῦ μου νεύρου, συνεπέα τοῦ ὁποίου ἐδημιουργήθη μεταβολὴ τῆς καταστάσεως τῆς ψυχῆς μου· ἡ ψυχὴ μου ἀπήντησεν εἰς τὸ ἐξωτερικὸν φαινόμενον διὰ τοῦ ἐρεθισμοῦ καὶ μετεβλήθη ἢ κατάστασις της. Ἡ μεταβολὴ αὕτη τῆς καταστάσεως τῆς ψυχῆς, ἐκ τῆς πρότερον ἠρεμίας εἰς τὴν παραχθείσαν διὰ τοῦ ἐρεθισμοῦ κίνησιν, ἦτοι ἡ ἀπάντησις τῆς ψυχῆς εἰς τὸν ἐξωτερικόν

(') Βλέπε ψυχολογ. Conrad καὶ Wund.

ἐρεθισμὸν λέγεται αἴσθημα. Ἐδῶ εἶναι αἴσθημα ὀράσεως. Συγχρόνως δὲ ἐκ τοῦ αὐτοῦ γλυκίσματος ἐπῆλθε φυσιολογικῶς ἐρεθισμὸς τις τοῦ ὀσφραντηρίου νεύρου καὶ ὁμοίως, ὅπως εἰς τὴν ὄρασιν, παρήχθη αἴσθημα ὀσφρήσεως. «Ἀμέσως ἤγγισα τὸ γλύκισμα καὶ τὸ ἐγεύθην καὶ ἠσθάνθην ὅτι εἶναι μαλακὸ καὶ γλυκύ» ἦτοι διὰ τοῦ αὐτοῦ τρόπου ἐπῆλθε φυσιολογικῶς ἐρεθισμὸς τοῦ ἄπτικοῦ νεύρου καὶ τῶν γευστικῶν ὀργάνων καὶ παρήχθη τὸ αἴσθημα τῆς ἀφῆς καὶ τῆς γεύσεως. Ἐξ ὅλων τούτων τῶν αἰσθημάτων, ποῦ ἐγεννήθησαν ἐκ τοῦ αὐτοῦ γλυκίσματος μετεβλήθη ἡ ψυχικὴ μου κατάστασις ἀπὸ τῆς ἡρεμίας καὶ ἀγνοίας περὶ τούτου εἰς κἄποιαν κίνησιν καὶ ἔλαβον κἄπως εἶδησιν τούτου. «Μετὰ ταῦτα ἀκούω καὶ τὴν λέξιν, ποῦ ἀντιπροσωπεύει τὸ γλύκισμα· διὰ τῆς λέξεως ἀμέσως ἐκ τοῦ ἤχου, ποῦ παράγει φυσιολογικῶς αὕτη, ἐρεθίζεται τὸ ἀκουστικόν μου νεῦρον καὶ ὅπως συμβαίνει εἰς τὰ ἄλλα αἰσθήματα, οὕτω καὶ ἐνταῦθα παράγεται τὸ αἴσθημα τῆς ἀκοῆς. Ἀμέσως ὁμῶς μὲ τὴν λέξιν δεμένην μὲ τὴν εἰκόνα ἐγνώρισα πληρέστερον τὸ γλύκισμα». Ἦτοι μὲ τὴν λέξιν ποῦ ἤκουσα ὅτι ἀντιπροσωπεύει τὸ γλύκισμα κατόπιν ὅλων τῶν ἄλλων αἰσθημάτων, ἀφοῦ παρήλθον οἱ ἐρεθισμοὶ, μοῦ συμβαίνει νὰ ἔχω εἰς τὴν ψυχὴν μου, μὲ τὴν γλῶσσαν, πληρεστέραν τὴν εἰκόνα τοῦ γλυκίσματος. Ἡ εἰκὼν αὕτη μὲ ὅλα τῆς τὰ συστατικὰ λέγεται παράστασις τοῦ γλυκίσματος· τὸ αὐτὸ θὰ συμβῆ καὶ ἂν πρῶτον ἀκούσω τὴν λέξιν καὶ δὲν ἀναγνωρίζω τί ἀντιπροσωπεύει αὕτη, καὶ ἔπειτα ἴδω τὴν εἰκόνα, ὀσφρανθῶ, ἐγγίσω καὶ γεύθῶ τὸ γλύκισμα, δηλ. θὰ ἀκούσω τὸ ὄνομα, τὴν λέξιν καὶ κατόπιν ἐκ τῶν αἰσθημάτων, ποῦ θὰ δοκιμάσω ἐκ τοῦ πράγματος, θὰ τὸ γνωρίσω καλύτερα καὶ πληρέστερα.

«Ἐπειτα δὲ μὲ τὰ ἴδια αἰσθήματα παριστάνω αὐτομάτως εἰς τὸν νοῦν μου εἰκόνα καὶ τὴν λέξιν τοῦ γλυκίσματος» Ἦτοι συνδέω αὐτομάτως τὰ αἰσθήματα πρὸς τὸ πρᾶγμα ἢ φαινόμενον ποῦ ἐγέννησε ταῦτα δηλ. ἀντιλαμβάνομαι ἀπὸ ποῦ προκύπτουν ταῦτα.

«Συγχρόνως ὁμῶς μοῦ ἔρχονται εἰς τὸν νοῦν καὶ ἄλλα εἶδη γλυκισμάτων τοῦ χωριοῦ μου, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ξεχωρίζω τούτο,

διότι δὲν ὁμοιάζει πρὸς ὅσα ἐγνώρισα: τὸ κατέταξα ὁμῶς ἀμέσως εἰς τὴν ἰδίαν κατηγορίαν τῶν γλυκισμάτων». "Ἦτοι τὸ συνέκρινον καὶ ἐξήγαγον μίαν γενικὴν παράστασιν τῶν γλυκισμάτων διὰ τῆς συνενώσεως τῶν οὐσιωδῶν γνωρισμάτων ἄνευ συνειδητῆς ἐργασίας τοῦ λογικοῦ. Ἡ γενικὴ αὕτη παράστασις λέγεται ἔννοια.

«Τὸ γλύκισμα λοιπὸν τοῦτο τὸ συγκρίνω μὲ ἄλλα ὄχι μόνον ὑλικά πράγματα, ἀλλὰ καὶ πνευματικά, δηλ. μὲ ἄλλας λέξεις πού θέλω διὰ νὰ ὁμιλήσω περὶ αὐτοῦ καὶ ἢ τὰ ἀπομακρύνω ἀπὸ τὸ γλύκισμα ἢ τὰ ἀποδίδω καὶ ὁμιλῶ περὶ αὐτοῦ», δηλ. ἐσημαίτισα κρίσεις, προτάσεις περὶ τούτου καὶ συλλογισμούς, ἢτοι ἐδημιούργησα λόγον διὰ τῆς νοήσεως περὶ τοῦ γλυκίσματος.

§ 9. **Τὰ φαινόμενα τοῦ Γνωστικοῦ εἰς τὴν γλῶσσαν τῆς ψυχολογίας.** Κατὰ τὰ λεχθέντα ἐπὶ τοῦ παραδείγματος λέγω ὅτι γνωρίζω τὰ πράγματα διὰ τῆς πορείας ψυχικῶν φαινομένων, ἅτινα εἶναι τὰ ἑξῆς:

α) **Αἴσθημα.** Ἐκ τῶν πραγμάτων τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου ἢ τῶν ὀνομάτων αὐτῶν, ὡς φυσικῶν φαινομένων, πλήττονται τὰ αἰσθητήριά μας νεῦρα· ὁ παραγόμενος ἐξ αὐτῶν ἐρεθισμὸς μεταβιβάζεται εἰς τὸ κέντρον τῆς ψυχῆς μας, τὸν ἐγκέφαλον. Διὰ τοῦ ἐρεθισμοῦ αὐτοῦ ἐπέρχεται μεταβολὴ τῆς καταστάσεως τῆς ψυχῆς, ἣτις λέγεται αἴσθημα. Ὡστε αἴσθημα εἶναι ἡ ἀπάντησις τῆς ψυχῆς εἰς τὸν ἐξωτερικὸν ἐρεθισμὸν.

β) **Ἀντίληψις.** Ἐφ' ὅσον διαρκεῖ ὁ ἐρεθισμὸς ἢ ἀμέσως μόλις παύσῃ οὗτος καὶ παρέλθῃ τὸ αἴσθημα, γεννᾶται ἡ μετατόπισις τοῦ ποιοῦ τοῦ αἰσθήματος εἰς τὸ ἐκτὸς ἀντικείμενον ὡς ἰδιότης αὐτοῦ, ἣτις λέγεται ἀντίληψις.

γ) **Παράστασις.** Ὄταν παύσῃ ὁ ἐρεθισμὸς, ἡ ἐναπομένουσα εἰκὼν τοῦ πράγματος ἢ τοῦ φαινομένου ἐν τῇ ψυχῇ καὶ μετὰ τὴν πάροδον τῆς ἀντιλήψεως αὐτοῦ, λέγεται παράστασις. Τοιαῦται παραστάσεις ὑπάρχουν πάμπολλαι ἐν τῇ ψυχῇ ἡμῶν καὶ ἀποτελοῦσι τὸ ὑλικὸν τῆς γνώσεως.

δ) **Ἐννοια.** Ἐκάστη νεοεισελθοῦσα ἐν τῇ ψυχῇ παράστασις γεννᾷ πάλην πρὸς τὰς ὑπαρχούσας ἐν αὐτῇ παραστάσεις κατὰ

ὠρισμένους διανοητικούς νόμους. Γίνεται πάλη τῶν αὐτῶν, ὁμοίων ἢ ἀντιθέτων παραστάσεων κατὰ τοὺς νόμους τῆς ἀμέσου ἀναπλάσεως. Ἐπειδὴ ἄνευ ἄλλου μέσου ἀναπλάττονται αἱ αὐταί, ὡς τὸ γλύκισμα, πρὸ ἐγνώρισα καὶ τὸ αὐτὸ γλύκισμα, πρὸ ἐγνώρισα ἄλλην ἡμέραν, καὶ ὁμοίον του ἢ ἀντίθετά τινα, ὡς ἡ καλύβη καὶ τὸ μέγαρον, ἐξάγεται νέα γενικὴ παράστασις τοῦ πράγματος. Αὕτη ἔχει τὰ κοινὰ καὶ οὐσιώδη γνωρίσματα ὅλων τῶν ἄλλων καὶ λέγεται ἔννοια. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπίσης ἐξάγεται νέα γενικὴ παράστασις κατὰ τοὺς νόμους τῆς ἐμμέσου ἀναπλάσεως, καθ' οὓς δηλ. ὑπάρχει μέσον τι ἵνα ἀναπλασθῶσιν ὡς τὸ τοῦ συγχρονισμοῦ καὶ τῆς διαδοχῆς: π.χ. τὸ ὄνομα τοῦ γλυκίσματος Σοκολατίνα καὶ τὸ πρᾶγμα εἰσηλθὼν συχρόνως εἰς τὴν ψυχὴν, ὡς αἱ λέξεις τοῦ «πάτερ ἡμῶν» κατὰ τὴν αὐτὴν σειρὰν, πρὸ εἰσηλθὼν, ἀπομνημονεύονται, ἀναπλάττονται.

ε) **Κρίσις.** Κατὰ ταῦτα τοιαῦται ἔννοιαι ἀναπλαττόμεναι διὰ τῆς ἐργασίας τῆς νοήσεως συγκρίνονται καὶ ἀποδίδεται ἢ μία εἰς τὴν ἄλλην ἢ ἀπωθεῖται. Ἐκ τῆς συγκρίσεως δὲ τῶν ἐννοιῶν τούτων σχηματίζονται αἱ λεγόμεναι κρίσεις. Εἶναι μικροὶ λόγοι οἱ ὅποιοι δεικνύουν τὰς σχέσεις τῶν συγκρινομένων ἐννοιῶν· εἶναι αἱ σκέψεις μας. Τὸ Συντακτικὸν τὰς λέγει προτάσεις δηλ. ἀποφάσεις τοῦ νοῦ ἐκ τῆς συγκρίσεως τῶν ἐννοιῶν, σκέψεις, μικροὺς λόγους.

στ') **Συλλογισμοί.** Ἐκ τῆς συγκρίσεως τῶν διαφορῶν τούτων σχηματιζομένων κρίσεων, καθ' ἣν εὐρίσκονται αἱ σχέσεις αὐτῶν διὰ τοῦ νοῦ, σχηματίζονται οἱ λεγόμενοι συλλογισμοί.

ζ') **Λόγος—Γλῶσσα.** Ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ τῶν σχετικῶν συλλογισμῶν πρὸς πλήρες διανόημα ἀποτελεῖται ὁ λόγος καὶ δημιουργεῖται ἡ γλῶσσα.

Ὅλη δὲ αὕτη ἡ ψυχολογικὴ ἐργασία ἔχει ὡς φυσιολογικὴν βάσιν τὴν ἀλληλεπίδρασιν τῶν εἰρμικῶν κέντρων τῆς φλοιῶδους οὐσίας τοῦ ἐγκεφάλου(¹).

(¹) Ἐνταῦθα εἶναι τὸ σημεῖον, καθ' ὃ ἡ φυσιολογία διὰ τοῦ igno-bimus τοῦ Du-Bois ἐξοφλεῖ, διὰ δὲ τοῦ Max Verworn ἀφίνεται τὸ ζήτημα εἰς τὴν ἐμπειρίαν. Ἀλλὰ καὶ αὕτη ἀνάγεται εἰς τὴν ζήτησιν τῆς αἰτίας τοῦ Ἀριστοτέλους (Φυσιολογία Δοντᾶ σελ. 19).

§ 10. Κατὰ πόσον συμβάλλει εἰς τὴν δημιουργίαν συνειδητῶν ἐκθέσεων ἢ γνῶσις τῆς πορείας τῶν φαινομένων τοῦ Γνωστικοῦ. Ἄφοῦ ὁ λόγος εἶναι κατὰ τὰ λεχθέντα προϊὼν τῆς πορείας τῶν φαινομένων τοῦ γνωστικοῦ, ἤτοι, ἀφοῦ διὰ τῆς γλώσσης διατυποῦνται αἰσθήματα, ἀντιλήψεις, παραστάσεις, ἔννοιαι, κρίσεις, συλλογισμοί, κατὰ συνέπειαν ὁ λόγος θὰ εἶναι συνειδητὸς καὶ πλήρης, ἂν συντελεσθῇ πλήρως ἡ ἀλληλεπίδρασις, καὶ γίνῃ τελεία ἡ λειτουργία μεταξὺ τῶν εἰρμικῶν κέντρων τῆς φλοιώδους οὐσίας τοῦ ἐγκεφάλου, ὥστε νὰ λειτουργῇ ἡ Συνείδησις. Πλουσιώτερος δὲ εἶναι ὁ λόγος, ἂν προκύπτῃ ἐκ τῆς γνώσεως τῆς πορείας τῶν φαινομένων, ἅτινα ἀποτελοῦσι μίαν ἀδιάσπαστον συνεχῆ ψυχικὴν λειτουργίαν διὰ τὸν σχηματισμὸν του. Ἐπομένως ὅτι παράγεται διὰ τοιοῦτου λόγου εἰς τὰς ἐκθέσεις εἶναι συνειδητὸν καὶ ἀκριβές. Τοῦτο, διότι εἰς τὸν πλήρη λόγον, ἡ ἀπόδοσις δὲν εἶναι μόνον ψυχικὴ ἀσυνειδήτως, ὅπως γίνεται κοινῶς εἰς πάντας, ἀλλὰ εἶναι ἀπόδοσις σύμφωνος πρὸς τὴν πορείαν τοῦ σχηματισμοῦ τῶν φαινομένων τῆς γνώσεως. Τότε φυσικὰ γίνεται ἀναπαράστασις ἐκ τοῦ γνωστικοῦ ἀντικειμενικῶς πιστὴ καὶ περισσότερον συνειδητὴ ἀπὸ τὴν κατ' ἀνάγκην τοιαύτην τοῦ μὴ ἔχοντος συνείδησιν τῶν φαινομένων τῆς γνώσεως. Πρακτικώτερον δὲ δύναται νὰ λεχθῇ ὅτι ὁ ἔχων συνείδησιν, γνῶσιν πῶς σχηματίζονται αἱ ψυχικαὶ αὐταὶ λειτουργίαι ἔχει πλοῦτον λέξεων ἐπιστημονικῶν, ἀληθῶν εἰκόνων, ὧν ὁ κοινὸς ἄνθρωπος στερεῖται καὶ στηρίζεται μόνον εἰς τὴν φυσικὴν ἰκανότητα τῆς ἀποδόσεως· ἐνῶ ὁ μορφωμένος ἐκτὸς τῆς φυσικῆς ἰκανότητος ἔχει τὴν ἀφθονίαν λέξεων παραστατικῶν τῶν ἀντικειμένων. Ὡστε τὸ νὰ γνωρίζῃ τις τὸ γνωστικὸν τῆς ψυχολογίας εἶναι συμβολὴ σπουδαιοτάτη διὰ τὰς τελείας συνειδητὰς Ἐκθέσεις. Ἡ ἀναπαράστασις κατ' ἔξοχὴν τοῦ ἔξωτερικοῦ κόσμου διὰ τοῦ γνωστικοῦ ἀνήκει εἰς τὸ ἱστορικὸν γένος τῶν ἐκθέσεων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄.

Η ΑΠΛΗ ΔΙΗΓΗΣΙΣ ΚΑΙ ΤΑ ΕΙΔΗ ΤΗΣ

§ 11. **Χαρακτηρισμὸς ἀπλῆς διηγήσεως καὶ εἶδη τῆς.** Τὸ εἶδος τῆς ἀπλῆς διηγήσεως ἔχομεν οὐ μόνον εἰς σχολικὰς ἐκθέσεις, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν χρῆσιν τοῦ κοινοῦ πρακτικοῦ βίου.

Ἀπλῆ διήγησις εἶναι πᾶσα ἀφελής, ἀπέριττος, ξηρὰ **εἰδησιολογικῶς** ἐκτιθεμένη ἀναπαραστάσις ἑνὸς ἢ πολλῶν συμβάντων ἐκ τοῦ βίου καθόλου τῶν ἀνθρώπων καὶ τῆς φύσεως ἐν γένει. Τὸ περιεχόμενόν τῆς εἶναι προῖόν ἐκ τοῦ ἑξωτερικοῦ κόσμου προσληφθὲν εἰς τὸν ἐγκέφαλον ἐξ ἀμέσου ἢ ἐμμέσου ἀντιλήψεως. Ἄμεσου ἀντιλήψεως δ.λ. εἶναι, ὅταν ὁ γράφων τὸ ἀντελήφθη ἐξελιχθὲν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του, ἐμμέσως δέ, ὅταν παρ' ἄλλου τὸ ἤκουσε ἢ τὸ ἔμαθε, ἢ τὸ ἀγέγνωσε, ὅποτε μόνον διὰ τῆς ἀκουστικῆς ἢ παραστατικῆς ἀντιλήψεως τὸ συνέλαβε καὶ τὸ ἀπέδωκεν εἰς ἀπλῆν διήγησιν. Λέγεται ἀπλῆ ἡ διήγησις, διότι δὲν προστίθεται οὔτε διὰ τῆς φαντασίας οὔτε διὰ τῆς ποιητικῆς ὑπαγορεύσεως τίποτε ὡς κόσμημα. Ἄν γίνῃ τοῦτο, ἡ διήγησις λάμβάνει ἄλλην μορφήν ἄλλου εἴδους ζωηρᾶς διηγήσεως.

Εἰς τὴν ἀπλῆν διήγησιν κατατάσσονται τὰ ἑξῆς μερικώτερα εἶδη :

α) **Ἡ ἀπλῆ εἰδησιολογικὴ διήγησις** ἐκ τοῦ φυσικοῦ ἀμέσου ἀντιλήψεως.

β) **Ἡ τυπικὴ ἀλληλογραφία.** Εἶναι συγγενικὴ, ἰδιωτικὴ, ἐπίσημος καὶ ἐκ τῆς κοινωνικῆς ἢ Ἐμπορικῆς.

γ) **Ἡ εἰδησιολογία** ἐφημερίδων ἢ Ἡμερολογιακῆ.

δ) **Ἡ ἀναφορογραφία,** εἰς ἣν ἀνήκουν αἱ αἰτήσεις, αἱ ἀναφοραὶ καὶ αἱ Ἐκθέσεις εἰδικότητος.

ε) **Τὰ πρακτικὰ καὶ τὰ πρωτόκολλα** ἤτοι ἡ σύνταξις πράξεων, ἢ πρακτικῶν καὶ πρωτοκόλλων.

§ 12. **Χαρακτηρισμὸς ἐκάστου τῶν εἰδῶν ἀπλῆς διη-**

γήσεως. α) *Ἡ ἀπλῆ εἰδησιολογικὴ διήγησις ἐκ τοῦ φυσικοῦ ἐξ ἀμέσου ἀντιλήψεως* εἶναι ἡ ἱστορικὴ ἀφήγησις τῶν κατὰ χρόνον καὶ χῶρον συμβάντων εἰς τὸν γράφοντα. Ἐπειδὴ δὲ ταῦτα ἀναφέρονται ξηρὰ ὡς εἰδήσεις, ἔχουσι τὸν τύπον ἀπλῶν διηγήσεων. Ἀναφέρονται δὲ εἰς πολλὰ γεγονότα, πράγματα, καὶ οὐχὶ συγκεντρωμένα περὶ μίαν ὑπόθεσιν, διὰ τοῦτο καὶ ἡ διήγησις ἀσχολεῖται περὶ πλείονα, τὸ δὲ διήγημα περὶ πρῶγμα ἓν. (Ἐρομυγέν. Προγυμνάσμ.)

β) *Ἡ τυπικὴ ἀλληλογραφία ἰδιωτικὴ, ἐπίσημος καὶ ἡ Ἐμπορικὴ καὶ ἡ Στρατιωτικὴ.* Ἐπίσης τὸ εἶδος τοῦτο ἀνάγεται εἰς τὴν ἀπλῆν διήγησιν, διότι τὸ περιεχόμενόν του εἶναι ἐκ τοῦ ἰδιωτικοῦ, ἐπισήμου καὶ ἐμπορικοῦ ἢ στρατιωτικοῦ βίου εἰς ἐκθεσιν γεγονότων, σχέσεων ἐμπορικῶν καὶ στρατιωτικῶν ἐκ τοῦ φυσικοῦ, ἀμέσου ἀντιλήψεως. Εἰς τὸ εἶδος τοῦτο, ἐπειδὴ ἐκτίθεται τὸ περιεχόμενον εἰς εἰδήσεις πρὸς συνεννόησιν, φέρει τὸν ὄρον *ἀλληλογραφία* εἰς τύπον ἐπιστολῶν, ἢ εἰς τὴν στρατιωτικὴν τοιαύτην, εἰς τύπον ἀναφορῶν καὶ ἐγγράφων. Καὶ εἰς τοῦτο τὰ συμβάντα, τὰ πράγματα τῶν σχέσεων, ἀναφέρονται ἱστορικῶς κατὰ σειρὰν τόπου καὶ χρόνου, αἰτίας καὶ ἀποτελέσματος ὡς εἰδήσεις διὰ τοῦτο καὶ τάσσεται εἰς τὰς ἀπλᾶς διηγήσεις.

γ) *Ἡ εἰδησιολογία ἐφημερίδων.* Ὁσαύτως ἡ εἰδησιολογία ἐφημερίδων εἶναι πιστὴ ἀφήγησις συμβάντων καὶ γεγονότων ἱστορικῶν ὡς εἰδήσεις ξηραὶ ἄνευ χρώματος, διὸ καὶ ἐκφέρονται ὡς εἶδος ἀπλῶν διηγήσεων.

δ) *Ἡ ἀναφορογραφία.* Καὶ αὕτη ὡς ἀσχολουμένη περὶ τὴν σύνταξιν ἐγγράφων ἐπισήμου φύσεως, εἰς ἃ ἀναφέρεται τις εἰς ἀνωτέραν ἀρχήν, καὶ ἐκθέτει ξηρῶς, πιστῶς, ἱστορικῶς τὰ γένομενα, ἢ τὰ ζητούμενα πράγματα, φέρει τὸν τύπον ἀπλῆς διηγήσεως καὶ τάσσεται ὡς εἶδος αὐτῆς.

ε) *Τὰ Πρακτικὰ καὶ Πρωτόκολλα.* Ταῦτα εἶναι ἐγγράφα ἐπίσημα, ἐν οἷς ἀναγράφονται ἱστορικῶς τὰ γένομενα ἢ τὰ συμφωνηθέντα νὰ γίνωσι. Κατ'οὐσίαν οὐδεμίαν διαφορὰν ἔχουσι ταῦτα, διότι ὡς ἀναφέροντα τὰ γεγονότα, τὰ πράγματα ἢ τὰς ἀποφάσεις ξηρῶς, ἀπλῶς, ἄνευ χαρακτηρισμῶν καὶ κρίσεων, ἀνάγονται εἰς

τήν άπλήν διήγησιν. Άλλά τὸ μὲν **πρακτικὸν** εἶναι ἀναγραφὴ πράξεως, ἐν ἣ ἀναφέρονται τὰ γενόμενα ὑπὸ ομάδος νομικῶς ἀνεγνωρισμένης ἢ ὑπὸ νομικοῦ προσώπου τηροῦντος καὶ βιβλίον πρακτικῶν· τὸ δὲ **πρωτόκολλον** εἶναι ἀναγραφὴ τῶν ἀποφασισθέντων νὰ γίνωσιν ὑπὸ ομάδος μὴ φερούσης νομικὸν χαρακτῆρα, ἢ πράξεως γενομένης μεμονομένως μεταξὺ νομικοῦ προσώπου καὶ ιδιώτου. Ἐνταῦθα τὸ πρωτόκολλον δὲν πρέπει νὰ συγγέεται μὲ τὸ «Εἰδικὸν Βιβλίον Πρωτοκόλλου» ἐνῶ ἐν ὠρισμέναις στήλαις καταχωροῦνται τὰ στοιχεῖα τοῦ περιεχομένου τῶν διαφορῶν ἐγγράφων ἀλληλογραφίας κ.λ.π. Τοῦτο φέρει τὸν ὄρον πρωτόκολλον, διότι κατοπτρίζει περιληπτικῶς τὰ γενόμενα εἰς συστηματικὸν εἰδικὸν βιβλίον.

§ 13. Θέματα παραδειγμάτων. Ἄπλης διηγήσεως.

- 1) Ἐνας γῦρος πέντε λεπτῶν περίξ τοῦ σχολείου μου.
- 2) Μία ἀπεΐθεια μου «ἐξ ἡμερολογίου Μαθητοῦ (κατὰ παράδοσεις Κ. Ὀκταποδᾶ).
- 3) Ἀπόσπασμα διηγήσεως Λουκῆ Λάρα.
- 4) Τυπικῆς ἀλληλογραφίας :
  - α) Ἐπιστολὴ υἱοῦ πρὸς τὸν πατέρα.
  - β) » Ἐγκύκλιος ἰδρύσεως Καταστήματος.
  - γ) » πρὸς φίλον, πληροφορία σχολικαί.
- 5) Εἰδησιολογία ἐφημερίδων.
- 6) Αἴτησις μαθητοῦ πρὸς ἔκδοσιν Πιστοποιητικοῦ σπουδῶν.
- 7) Πρακτικὸν Συνεδρείας Συλλόγου Καθηγητῶν εἰς τρεῖς τύπους.
- 8) Πρωτόκολλον ομάδος πολιτῶν.

§ 14. Παραδείγματα Ἐκθέσεων. α) Ἄπλης διηγήσεως.

Ἐκθεσις 1η

Ἔ“Οπως διεσκευάσθη λεκτικῶς καὶ γραμματικῶς ὑπὸ τοῦ συνόλου τῶν μαθητῶν τῆς Α΄. Τάξεως κατὰ τὴν ὥραν τοῦ Ἐλέγχου ἐν τῇ τάξει).

“Ἐνας γῦρος πέντε λεπτῶν περίξ τοῦ Σχολείου μου”

Εἴμεθα ἔτοιμοι μὲ τὴν σειρὰν μας εἰς τὴν αὐλὴν νὰ εἰσεέλθωμεν εἰς τὴν Τάξιν διὰ μάθημα. Ἐὸ διάλειμμα τῆς 10ῆς ἔχει

τελειώσει καὶ ὁ ἐπιμελητὴς τῆς Τάξεώς μας δίδει τὸ πρόσταγμα νὰ καταλάβωμεν τὴν θέσιν μας ὀπισθεν τῆς Βας τάξεως διὰ τὴν εἰσοδον. Ἄλλ' ὁ κ. Καθηγητὴς τῶν Ἑλληνικῶν μᾶς σταματᾷ, νὰ κάμωμε πρῶτα ἓνα γύρο μαζί του εἰς τὸ οἶκημα τοῦ Σχολείου διὰ πέντε λεπτά καὶ νὰ συγκρατήσωμεν εἰς τὴν μνήμην μας ὅ,τι θὰ ἐβλέπομεν διὰ νὰ τὸ γράψωμεν ὡς Ἐκθεσιν μέσα εἰς τὴν τάξιν. Ἀμέσως ἐξήλθομεν. Ὁ καθέννας μας ἔστρεφε τὰ μάτια του εἰς ὅ,τι συνέβαινε γύρω του, καὶ ἐβαδίζομεν. Εἰς τὸ ἀπέναντί μας οἶκημα ἓνας τεχνίτης χρωματίζει ἐπάνω εἰς τὴν σκαλωσιᾶν τὸν ἐξώστην· τί ἄφοβα ποὺ κάθεται ἐκεῖ καὶ ἐργάζεται, θὰ τὸν προστατεύῃ ὁ Θεὸς καὶ θὰ τὸν φωτίζη διὰ νὰ ἔχη τόσην ὑπομονὴν καὶ δύναμιν. Νὰ ὁμως μιὰ ἄλλη σκηνὴ μὲ τραβᾷ ἀπ' αὐτὴν τὴν σκέψιν· μιὰ γυναικούλα ἐψώνισε κρέας ἀπὸ τὸ παραπλεύρως κρεπωλεῖον, βαδίζει μὲ ἓνα μικρὸ παιδί στὰ χέρια καὶ λογαριάζει τὰ λεπτά ποὺ κρατεῖ· δὲν γυρίζει καθόλου νὰ μᾶς ἰδῆ. Ὁ ἐργάτης παραπλεύρως εἰς τὸ ὑδραυλικὸν ἐργαστήριον προσπαθεῖ νὰ καρφώσῃ ἓνα μεγάλο δοχεῖον νεροῦ· τὸν βοηθεῖ ὁ μικρὸς μαθητευόμενός του, ποὺ κρατεῖ διάφορα ἐργαλεῖα εἰς τὰς χεῖράς του. Μὲ τί προσοχὴ τὸν παρακολουθεῖ! Ὁ κόσμος περνᾷ ἀδιάφορος· ποὺ καὶ ποῦ κανένας μᾶς κυττάζει. Νὰ κι' ἓνας τυφλὸς ἐπαίτης μὲ τὴ φλογέρα του· τὸν σύρει ἓνα μικρὸ παιδί. Πόσον τοὺς λυποῦμαι. Ἀπὸ τὴν ὀπισθίαν θύραν τῆς Σχολῆς εἰσῆλθομεν πάλιν εἰς τὴν αὐλήν. Ὁ γύρος ἔγινε σωστός, εἶδαμε ἀρκετὰ πράγματα διὰ θέμα μιᾶς Ἐκθέσεως.

Σημ. 1. Ἡ παροῦσα ἔκθεσις κατεχωρήθη, ὅπως διωρθώθη, καὶ εἰς τὴν ἡμέραν ἐλέγχου Ἐκθέσεων ἐνεκρίθη ὑπὸ πάντων ἐν τῇ τάξει μὲ τὴν συνεργασίαν καὶ τὰς γνώμας τῶν μαθητῶν ὅλης τῆς τάξεως ὡς ἡ καλύτερα.

Ἐπισημασθέντα δι' ἐρυθρᾶς μελάνης ὅσα ἔκρινε καλὸν ὁ διδάσκων νὰ φανερώσῃ ὀρθογραφικά, γραμματικά, λεκτικά καὶ φρασεολογικά σφάλματα, ἵνα μὴ ἐπέλθῃ ἀπογοήτευσις διὰ τῶν πολλῶν ἐρυθρῶν εἰς τὸ φύλλον. Τὰ προσιτὰ εἰς τὰς γνώσεις καὶ τὴν ἀντίληψιν τοῦ μαθητοῦ, ὅσα σημειοῦνται μόνον, καταγράφει ὁ μαθητὴς διωρθωμένα εἰς τὸ περιθώριον. Κάτωθεν ἐπακολου-

θεῖ ἡ σχετικὴ γλωσσικὴ ἀσκήσις ἐπ' αὐτῶν διὰ σχετικῶν παραπομπῶν τῶν φαινομένων, ἀσκήσεων καὶ ἐφαρμογῶν, ἃς ὁ διδάσκων σημειοῖ δι' ἀριθμῶν Κεφ. φαινομένου, πρακτικῆς γνώσεως, ἀσκήσεως καὶ ἐφαρμογῆς εἰς τὴν Τ, Γράφειν Α μέρος.

Αἱ σημειωθεῖσαι λέξεις καὶ φράσεις καὶ γλωσσικὰ σφάλματα ἀναγράφονται διὰ παχυτέρων μαύρων στοιχείων· Οὕτω :

1) Ἀνεπτύχθησαν κατὰ πλάτος καὶ βάθος αἱ ἐξῆς λέξεις **«διάλειμμα· ἐπιμελητῆς· γυθρος· ὑδραυλικὸν· ἐργαστήριον· σκηνηή.**

2) Ἀντεκατεστάθησαν αἱ φράσεις διὰ κοινῆς συνεργασίας μετὰ τοὺς μαθητὰς «εἴμαστε ἔτοιμοι» διὰ τῆς «εἴμεθα ἔτοιμοι» «νὰ μποῦμε μέσα στὴ τάξι» διὰ τῆς «νὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὴν τάξιν»— «νὰ πάροουμε» διὰ τῆς «νὰ καταλάβωμεν».

3) Ὑπεγραμμίσθησαν διὰ ἐρυθρᾶς μελάνης μόνον, ἄνευ διορθώσεως, καὶ ἐγένετο ἡ διόρθωσις εἰς τὸ περιθώριον ὑπὸ τοῦ μαθητοῦ μετὰ τὴν εὔρεσιν τῆς παραπομπῆς εἰς τὴν «Τεχ. Γράφειν» μέρ. 1ον, ὡς προσιτὰ εἰς τὰς γνώσεις του, τὰ ἐξῆς ὀρθογραφικὰ σφάλματα :

Ἐπιμελιτῆς Κεφ. ΣΤ', 5 σελ. 25 μὲ 5 ὅμοια. Ἐσκήσις. 5η σελ. 26.

Ἐψώνησε Ἐσκήσις. 84 σελ. 265 Τ. Γρ. καὶ 5 ῥημ. τύποι εἰς—ησε,—ισε.

Θὰ ἐβλέπωμεν Κεφ. ΙΘ', 6. Δυνητ. Παρατ. σελ. 78 Ἐσκήσις. 23 σελ. 79.

Ὑπογράμμισις καὶ διόρθωσις μετὰ παραπομπῶν εἰς τὸ πλατὺ περιθώριον **«περνὰ=περνᾶ** (ῶ ᾶς-ᾶ, 3 ὅμοια).

Διάλυμα=διάλειμμα (λειπ.μα=μμ)=Κεφ. ΙΑ . σελ. 50, 5 ὁμοίας λέξεις.

Ἐτιμοί=ἔτοιμοι (κλίσις·παράγωγα) **ἔχει τελειώση=ἔχει τελειώσει** (ἔχω·σει, ἔχω·θῆ) 5 ὅμοια ἐξ ἑκάστου σελ. 77 καὶ 86.

Σημ. 2. Ἡ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον διόρθωσις ὅσον καὶ ἂν εἶναι ὀχληρὰ, εἶναι ἡ μόνη ἀποτελεσματικὴ ἐξαλείψεως ὠρισμένων σφαλμάτων, ποὺ γίνονται. Εἰς τὰς κατωτέρας τάξεις γίνεται ἐντονωτέρα τοιαύτη διόρθωσις, μὲ περισσοτέραν δεξιότητιαν καὶ αὐταπάρνησιν, ἀφαινομένου τοῦ μαθητοῦ ἐλευθέρου εἰς τὴν δια-

τύπωσιν, κατάταξιν καὶ δημιουργίαν. Ἀπὸ τῆς Γ' τάξεως καὶ ἄνω οἱ κανόνες, τὸ ὕφος, τὸ ὑπόδειγμα γλώσσης ἐπιβάλλεται τὰ δὲ ἀποτελέσματα ἔρχονται γοργότερα καὶ ἐνθαρρυντικά.

Μετὰ τὴν διόρθωσιν καὶ ἔλεγχον δίδεται γενικὴ ἄσκησις εἰς τοὺς μαθητὰς ἐπ' αὐτῶν.

Ἐκθεσις 2α

«Μία ἀπειθείά μου»

(Ἐξ ἡμερολογίου Μαθητοῦ ἀπλῆ διήγησις ἀμέσου ἀντιλήψεως με σχετικὴν ἔκφρασιν).

Εἶναι παραμονὴ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων 29 Ἰουνίου τοῦ 19 . . . Εἴμεθα ὅλοι στὸ σπίτι μας ἔτοιμοι διὰ τὴν ἐξοχὴν τῶν Ἁγίων Σαράντα εἰς ἓνα κτῆμά μας. Εἶναι μέρος παραθαλάσσιον εἰς ἓνα ὀρμίσκον γραφικὸν πρὸ τῆς εἰσόδου τοῦ λιμένος τοῦ Τσεσμέ. Δρόμος διὰ πεζὸν ὄχι περισσότερος τῆς μισῆς ὥρας. Ἐφορτώσαμεν τὰ πράγματά μας στὸ ζῶον καὶ εὐθυμοὶ ἀποχαιρετῶμεν τὴν γειτονίαν διὰ τὸ καλοκαιρινό μας αὐτὸ ταξίδι. Ἡ μητέρα μου, αἱ τρεῖς ἀδελφαί μου καὶ οἱ δύο μου ἀδελφοὶ Νίκος καὶ Μανώλης καὶ ἐγὼ ξεκινήσῃμε. Ὁ πατέρας μας ἔμενε στὸ κατάστημά μας· θὰ ἤρ-
χето τὰ βράδια μετὰ τὸ γαῖθαρὸς μας. Αἱ ἐξετάσεις μου ἔχουν γίνει. Ἐπέτυχον εἰς ὅλα καὶ τὸ ἐρχόμενο θὰ ἐπήγαινα πλέον εἰς τὸ Γυμνάσιον. Τώρα θὰ ξεκουραζόμην στὴν ἐξοχή μας.

Ἡ μόνη παραγγελία τοῦ πατέρα μου ἦτο μὲν τελειώσῃ τὸ πανηγύρι νὰ ξεκουρασθῶ μίαν ἐβδομάδα ἀπὸ τὰ μαθήματα καὶ νὰ κατεβῶ στὸ κατάστημα νὰ τὸν βοηθῶ.

Τὸ Πανηγύρι τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων στὸ εὐμορφὸ ἐξωκλήσι τῶν Ἁγίων Σαράντα ἀνάθει. Οἱ γειτόνοι μας διασκεδάζουν στὰ τραπεζάκια τοῦ καφενεῖου τῆς ἀκρογιαλιᾶς καὶ στὰ γύρω δένδρα μετὰ τὴν ἀπόλυσι τῆς λειτουργίας. Ἐγὼ μετὰ τὴν συντροφίαν μου ἀπὸ τέσσαρα-πέντε χωρικόπαιδα ξεθυμῶ στὸ κολύμβημα καὶ στὸ ψάρεμα. Κάθε μέρα αὐτὸ ἦτο τὸ ξεκούρασμα.

Ἦλθεν ἡ τελευταία ἡμέρα· ἔπρεπε τὴν ἄλλην ἡμέραν, πρῶτ', πρῶτ' νὰ εἶμαι εἰς τὸ κατάστημα· θὰ ἔπαυε δι' ἐμὲ ἡ τακτικὴ ἀμεριμνη διασκέδασις. Ἡ βάρκα τοῦ Γεροκόκκινου, ψαράδικη μικρὰ

φελούκα, ποὺ γιὰ τιμόνι εἶχε τὸ κουπί καὶ γιὰ πανὶ εἶχε ἓνα ξε-
θωριασμένο καϊκόπανο, ἐλκύει ἐμὲ καὶ τὸν πιὸ τολμηρὸ τῆς συν-
τροφιάς μας, τὸν Κωστῆ. Ἐκεῖ μέσα ψαρεύαμε. Ἡθέλαμε ὁμῶς
πιὸ βαθιά. Μὲ ἔλας τὰς συμβουλὰς καὶ ἀπαγορεύσεις τῆς μητέρας
μου νὰ προσέχω καὶ μὴ κάμνω παράτολμα πράγματα καὶ ἀνόητα,
ἐγὼ ἔπρεπε νὰ ψαρέψω πιὸ ἀνοιχτά. Τὸ εἶπα καὶ ἔγινε. Ἐξεκί-
νησα καπετάνιος. Ἐσήκωσα τὴν μικρὴ ἀγκυρίτσα, ἔτοποθέτησα
τὸ πανάκι στὸ κοντάρι καὶ κρατώντας τὸ κουπί τιμόνι ἀνοιξα ἀρ-
κετὰ μέτρα στὸν ὀρμίσκον. Ἐκόβαμε τὰ κυματάκια δευτερόπρυμα
Ἐπρεπε νὰ τὰ γυρίσωμε λίγο καὶ κατόπιν νὰ φθάσωμε στὴν πλάκα,
ποὺ εἶχε τὰ μεγάλα ψάρια. Ὁ ναύτης μου ὁ Κωστῆς ἐσήκωσε τὸ
κοντάρι· τὸ κουπί τιμόνι ἐμπῆκε ἔλο στὴν πάντα καὶ τὰ γυρίζαμε.
Τὸ πανάκι μὲ τὸ ἀδέξιο σήκωμα τοῦ κονταριοῦ παντερούλισε, τυ-
λίχτηκε μὲ μιὰ στὸ κοντάρι καὶ μὲ τὸ σκύψιμο τοῦ Κωστῆ εὐρε-
θήκαμε ἀναποδογυρισμένοι. Ἐγὼ μὲ δύο, τρεῖς κλωτσιές εὐρέθηκα
στὴν ἐπιφάνεια καὶ ἐκάθισα στὴν καρίνα τῆς βάρκας. Μὰ ὁ Κω-
στῆς δὲ φαινότανε. Ἐβούτηξα καὶ πάλιν νὰ ἰδῶ· ἐσφίγγετο μεταξὺ
κονταριοῦ καὶ πάγκου· θὰ ἐπνίγετο ἀσφαλῶς. Τὸν ἤλευθέρωσα μὲ
μιὰ κίνησι στὸ ἀποφασιστικὸ μακροβούτι μου καὶ ἀνεβήκαμε καὶ
οἱ δύο στὴν καρίνα. Τί φόβος ἦτο ἐκεῖνος! Ἀπ' ἔξω οἱ γειτόνοι
μᾶς παρακολουθοῦσαν· ἔτρεξαν καὶ μὲ πομπὴν μᾶς παρέδωκαν εἰς
τὴν τιμωρίαν τοῦ ἀγαθοῦ Γεροκόκκινου. Δὲν θὰ ξεχάσω ποτὲ τὴν
ντροπὴ μου. Καὶ ἔλα αὐτὰ μὲ τὸ νὰ ἀπειθήσω στὴν μητέρα μου.
Ὁ πατέρας μου τὸ ἔμαθε ἀμέσως καὶ ἡ τιμωρία μου ἦτο νὰ πη-
γαίνω ἀραιότερα στὴν ἐξοχὴν μας. Μίχ ἀπείθεια παρ' ὀλίγον νὰ
μοῦ στοιχίσῃ τὴν ζωὴν.

Ἐκθεοὶς 3η

(Ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ Λουκῆ Λάρα. Δ. Βικέλα).

«Πῶς ἐφύγαμεν ἐκ τῆς Χίου».

... Τὴν τελευταίαν νύκτα ἐξημερώθημεν μὲ τὸν φόβον ὅτι
δὲν θὰ σωθῶμεν ἀπὸ τὰς χειρὰς των. Ἡ θύρα μόνη τοῦ σταύλου
μᾶς ἐχώριζεν ἀπ' αὐτῶν. Τὴν αὐγὴν ἐπανῆλθεν εἰς τὴν αὐλὴν ἣ

σιωπή, ἀλλ' ἐξηκολούθει ἐντὸς τοῦ χωρίου ὁ θόρυβος. Πόσον βραδέως αἱ ὥραι παρήρχοντο! Θὰ ἐπανέλθουν οἱ Τούρκοι πλησίον μας; Θὰ τοὺς ἔχωμεν καὶ τὴν νύκτα πάλιν; Ἦσθανόμεθα ὅλοι ὅτι δὲν ἠδυνάμεθα νὰ ἀνθέξωμεν πλειότερον.

Πρὸς τὴν ἐσπέραν τοὺς ἠκούσαμεν εἰς τὴν αὐλήν, ἐτοιμαζομένους πρὸς ἀναχώρησιν, καὶ ἐκρατοῦμεν τὴν ἀναπνοήν μας, περιμένοντες τὴν ἐλπίζομένην ἀπομάκρυνσίν των. Ἐκεῖ ἀκούομεν αἴφνης πλησίον τῆς θύρας, βροντώδη Τούρκου φωνήν:

— Ἄς ἴδωμεν, πρὶν φύγωμεν, τί ἔχει εἰς αὐτὴν τὴν ἀποθήκην.

Ἐκαμα τὸν σταυρόν μου. Κρύος ἰδρῶς μὲ περιέχουσε!

Ἡ θύρα τοῦ σταύλου ἔτριξεν καὶ ἠνοιχθή, καὶ εἰς τὸ ἀνοιγμά της εἶδα Τούρκου μορφὴν φοβεράν. Ἐκράτει ξίφος γυμνὸν εἰς τὴν μίαν χεῖρα, εἰς δὲ τὴν ἄλλην ράβδον καὶ ἀπὸ τῆς ἄκρας τῆς ράβδου ἐκρέματο λύχνος, τὸ δὲ φῶς τοῦ λύχνου ἐφώτιζε τοῦ Τούρκου τὸ πρόσωπον. Καὶ ὀπισθεν τῶν ὤμων τοῦ ἄλλων Τούρκων κεφαλαὶ ἔρριπτον περίεργα ἐντὸς τοῦ σκοτίου βλέμματα. Ἐκαθήμην κατὰ γῆς, εἰς τὸ βάθος τοῦ σταύλου, ἀντικρυ τῆς εἰσόδου. Χίλια ἔτη νὰ ζήσω, δὲν θὰ λησμονήσω τὴν ἀποτρόπαιον ἐκείνην ὀπτασίαν.

Ἀναπνοὴ ἐντὸς τοῦ σταύλου δὲν ἠκούετο. Ὁ Τούρκος ἐκτείνει τὸν πόδα, προχωρεῖ ἐν βῆμα . . . Ἀντήχησε διὰ μιᾶς ὁ πάταγος ὑδάτων πατουμένων καὶ βλάσφημος τοῦ Τούρκου ἐκφώνησις:

— Μόνον βρῶμαι εἶναι ἐδῶ. Δὲν ἔχει τίποτε. Πηγαίνωμεν!

Ἡ θύρα ἐκλείσθη μετὰ κρότου καὶ οἱ Τούρκοι ἀνεχώρησαν.

Ἐσώθημεν! Ἐν δῆξιμον, εἰς στεναγμὸς ἠδύνατο νὰ μᾶς προδώσῃ. Ἀλλ' ὁ Θεὸς μᾶς ἐλυπήθη καὶ γυδόκησε νὰ μᾶς διαφυλάξῃ, ἣ δὲ σωτηρία μας τὴν ὥραν ἐκείνην μᾶς ἐφάνη ὡς ἀγαθὸς διὰ τὸ μέλλον οἰωνὸς καὶ ἐπεριμέναμεν μὲ πλειότερον ἤδη θάρρος τῆς δοκιμασίας μας τὸ τέλος.

§ 15. Παραδείγματα τυπικῆς ἀλληλογραφίας. α) Ἐπιστολή υἱοῦ πρὸς πατέρα.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 17 Σεπτεμβρίου 1930.

Πρὸς τὸν Κύριον Β. Γεωργίου

Εἰς Τρίκκαλα.

Σεβαστέ μοι Πάτερ,

Ἐφθάσαμεν αἰσίως· εἰς τὸν Σταθμὸν ἐπερίμενον ὁ θεῖος ὁ Γιάννης μὲ τὸν ἀγαπητὸν μας Μιχαλάκη καὶ μὲ παρέλαβον. Ὁ φίλος μας κ. Βάγιας μὲ ἐπροστάτευσε καὶ μὲ περιποιήθη πάρα πολὺ καθ' ἕλον τὸ εὐχάριστον αὐτὸ σιδηροδρομικὸν μου ταξεῖδιον, ἰδίᾳ εἰς τὴν διασταύρωσιν τοῦ σιδηροδρόμου μας καὶ τοῦ λαρισσαϊκοῦ μὲ ἐβοήθησε πολὺ· τὸν εὐχαρίστησα ἐγὼ καὶ ὁ θεῖος ὁ Γιάννης καὶ εἰς τὴν ἐπιστροφήν του θὰ περάσῃ νὰ μᾶς ἰδῆ. Ἀμέσως ἐδώσαμεν ἐπ' ὄνοματί Σας τηλεγράφημα :

» Βασίλειον Γεωργίου,

Τρίκκαλα.

Ἐφθάσαμεν αἰσίως· Θεῖος μὲ παρέλαβεν ἀμέσως ἀπὸ σταθμὸν. Ἐπεταί ἐπιστολή.

Νίκος»

Εἰς τὰς εἴκοσι τρέχοντος δίδονται αἱ εἰσιτήριοι ἐξετάσεις εἰς τὴν Ἐμπορικὴν Σχολήν· αὔριον δὲ ἀμέσως ὑποβάλλω αἴτησιν καὶ θὰ σᾶς γράψω μετὰ τὰ ἀποτελέσματα, τὰ ὅποια, ὡς ἐλπίζω, θὰ εἶναι εὐχάριστα.

Ἡ Θεία εἶναι πολὺ καλὰ καὶ σᾶς χαιρετᾷ. Μὲ ἐγκατέστησεν εἰς ἓνα ὠραῖον δωμάτιον. Εἰς ἄλλην μου θὰ ἔχητε περισσοτέρας λεπτομερείας. Φίλησέ μου τὴν Μαμὰ καὶ νὰ εἶναι πολὺ ἥσυχη δι' ἐμέ.

Διατελῶ μὲ σεβασμὸν

ὁ υἱὸς Σας Νίκος

Σημ. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐγένοντο ἐπ' αὐτῶν διορθώσεις καὶ παραπομπαὶ εἰς Γλωσσ. φαινόμενα, *θεία*-(ια-εια) 3 ἔξ ἐκάστου Ἐσκησ. Τ. Γρ. 11 *ἔχητε*(ται-τε). 5 ἔξ ἐκάστου Ἐσκησ. 40 Τ. Γρ.

β) Ἰδρυσις Κατασιήματος Βιομηχανημάτων :

Ἐγκύκλιος

Ἐν Ἀθήναις τῇ 10 Σεπτεμβρίου 1923.

Ἀξιότιμον Κύριον Ι. Χώλη

Εἰς Πάτρας

Λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ φέρω εἰς γνῶσιν Σας διὰ ἰδρυσα ἐν-
ταῦθα ἀπὸ πρώτης τρέχοντος Οἴκου ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν τοῦ ἰδίου
καὶ μόνον ὀνόματός μου :

«Πέτρος Λαμπροίδης»

ὅστις θέλει ἀσχοληθῆ εἰδικῶς εἰς βιομηχανικὰ εἶδη.

Ἡ γνῶσις, ἣν ἔχω τῆς ἀγορᾶς ταύτης καὶ αἱ σχέσεις, ἄς ὡς
ἐκ τοῦ μακροῦ ἐμπορικοῦ μου σταδίου συνέδεσα πρὸς τοὺς διαση-
μοτέρους οἴκους, μὲ καθιστῶσιν ἱκανὸν νὰ ἐκτελῶ πρὸς πλήρη
εὐαρέσκειαν τῶν παραγγελισδοτῶν, τὰς παραγγελίας, διὰ τῶν
ὁποίων ἤθελον μὲ τιμήσει. Τὰ ὑπὸ τὴν διάθεσίν μου Κεφάλαια
πρὸς τούτοις μοὶ ἐπιτρέπουν νὰ παρέχω εὐκολίας περὶ τὰς πλη-
ρωμὰς καὶ ὁ τιμοκατάλογός μου, ὃν εὐρίσκετε ἐγκλείστως θὰ σᾶς
ἐλκύσῃ, ὡς ἐλπίζω, λόγῳ τῶν εὐθηνῶν τιμῶν ὅπως μὲ προτί-
μησῆτε.

Ἐπὶ προσδοκίᾳ τῶν παραγγελιῶν, τὰς ὁποίας θὰ εὐαρέστη-
θῆτε νὰ μοὶ δώσῃτε, σᾶς παρακαλῶ νὰ λάβῃτε γνῶσιν τῆς ὑπο-
γραφῆς μου καὶ νὰ δεχθῆτε τὴν διαβεβαίωσιν τῆς πρὸς ὑμᾶς ὑπο-
λήψεώς μου.

(ὑπογραφή) Πέτρος Λαμπροίδης

γ) Ἐπιστολὴ φίλου—Πληροφορίαι Σχολικαί.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 10ῃ Ὀκτωβρίου 1929.

Πρὸς τὸν Κύριον Ἀθανάσιον Πέτρου

Εἰς Πάτρας.

Ἀγαπητὲ Ἀθανάσιε,

Συμφώνως πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν, ποῦ μοῦ ἐξέφρασες προφορι-
κῶς, ὅταν ἀπεχωρίσθημεν, νὰ σὲ πληροφορήσω διὰ τὰς ἐξετάσεις
εἰς τὴν Ἐμπορικὴν Σχολὴν καὶ τὰ ἄλλα πρὸς ταύτας σχετικὰ.

τώρα πού ἐτακτοποιήθην καί τὰ ἔμαθον καλά, σοί τὰ γράφω λεπτομερώς.

Ὅταν κατέχης ὅπως δῆποτε καλῶς τὰ ἑλληνικά καί τὰ Μαθηματικά, πού ἀκούεις εἰς τὸ Σχολαρχεῖον θά ἐπιτύχης ἀσφαλῶς. Εἰς τὰ Ἑλληνικά μᾶς ἔδωσαν μίαν *ορθογραφίαν* ἀδιδάκτου Νεοελληνικοῦ δώδεκα γραμμᾶς καί πέντε παρατηρήσεις γραμματικᾶς τοῦ ἀρχαίου τυπικοῦ· εἶναι πολὺ εὐκόλα δι' ὅποιον μάθῃ τὰ στοιχεῖα τῆς γραμματικῆς· ἐπίσης καί μίαν ἔκθεσιν εἰς ἓνα διήγημα ἀπλοῦν. Εἰς τὰ μαθηματικά τρία προβλήματα τῆς πρακτικῆς Ἀριθ. καί ἐπιπροσθέτως εἰς ἕκαστον πράξεις μεικτᾶς κλασματικᾶς καί δεκαδικᾶς. Εἶναι πολὺ εὐκόλα καί προσπάθει νὰ τὰ παρακολουθήσῃς καλὰ διὰ νὰ μὴ δυσκολευθῆς. Οἱ Καθηγηταὶ εἶναι πολὺ καλοὶ καί δίδουν θάρρος εἰς τοὺς ἐξεταζομένους.

Ἐγὼ μένω στῆ θεία μου· ὅπως ἀκούω ὅμως ἀπὸ ἄλλους συμμαθητᾶς μου ξένους, πού κρατοῦν δωμάτιον, μὲ χιλίας διακοσίας δραχμᾶς μόνον διὰ τροφήν περνοῦν ἀρκετὰ καλά. Ἄν ὑπολογίσῃς δὲ καί ἄλλας πεντακοσίας διὰ πλῆσιν καί λοιπὰ περιττὰ ἔξοδα μὲ οἰκονομίαν θά τὰ καταφέρῃς θαυμάσια. Τὰς ἑορτὰς θά ἔλθω καί θά σᾶς τὰ εἶπω λεπτομερέστερον.

Ἡ ζωὴ ἐδῶ εἶναι πολὺ διαφορετικὴ· ἐπίσης δὲ καί οἱ συμμαθηταὶ μου δὲν ἔχουν τὴν ἀφέλειαν τῶν ἰδικῶν μας. Καθημερινῶς διδάσκεσαι καί βλέπεις νέα πράγματα· ἀρκεῖ νὰ θέλῃς. Ἐγὼ τουλάχιστον μέχρι σήμερον, πού ἐσυνήθισα εἶμαι πολὺ ἐνθουσιασμένος.

Δὸς τὰ χαιρετίσματά μου εἰς ὄλους τοὺς φίλους μας καί σὲ ἀσπάζομαι.

Ὁ φίλος σου Νίκος Γεωργίου

Θέμα 5ον

§. 16. Παραδείγματα εἰδησιολογίας ἑφημερίδων.

Ἐκ τῆς «Ἐστίας» Κυριακὴ 15 Ἰουνίου 1924.

Ἡ Ἀγγλικὴ Βουλὴ ἐπὶ τοῦ Προστατευτικοῦ Λαομολογίου.

Κατὰ ῥαδιοτηλεγράφημα ἐκ Λονδίνου, ἡ Ἀγγλικὴ Βουλὴ ἐπαναλαμβάνουσα προσεχῶς τὰς ἐργασίας της, θά ἐπιληφθῇ τῆς συζητήσεως ἐπὶ τῆς προτάσεως τοῦ κ. Μπάλντουϊν περὶ ἐπιβολῆς προ-

στατευτικῶν δασμῶν ἐπὶ τῶν ξηρῶν καρπῶν τοῦ καπνοῦ, τοῦ οἴνου, τῆς ζαχαρέως, τῶν κονσερβῶν, τοῦ μέλιτος καὶ ἄλλων τινῶν εἰδῶν, συμφώνως πρὸς τὴν προβληθεῖσαν ὑπὸ τῶν Βρεττανικῶν ἀποικιῶν ἀξίωσιν περὶ προστασίας τῆς ἐγχωρίου παραγωγῆς.

Ἡ Κυβέρνησις ἐδήλωσεν ὅτι σκοπεύει νὰ ἀφήσῃ τὴν Βουλὴν ἐλευθέραν νὰ ἀποφασίσῃ ὅπως κρίνῃ καταλληλότερον, ὅσον ἀφορᾷ τοὺς προστατευτικοὺς δασμοὺς ἐπὶ τῶν εἰρημένων εἰδῶν, μολονότι τινὲς τῶν ὑπουργῶν φρονοῦν ὅτι ἔπρεπε οἱ ἐν λόγῳ δασμοὶ νὰ εἶχον ψηφισθῆ ὑπὸ τῆς προκατόχου Κυβερνήσεως.

«Μὲ λίγα λόγια».

Ἐπέστρεψεν ἐξ Εὐρώπης ὁ τμηματάρχης τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Τμήματος τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας κ. Ρωμαῖος.

Ὁ κ. Ρωμαῖος εἶχε παραστῆ ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸ Διεθνὲς Ἀρχαιολ. Συνέδριον τῶν Βρυξελλῶν.

Κατηρτίσθη ἀστυνομικὴ διάταξις, διὰ τῆς ὁποίας ἐρίζονται νέοι σταθμοὶ αὐτοκινήτων. Τοῦτο δὲ διότι ὁ συνολικὸς ἀριθμὸς αὐτοκινήτων γυξήθη πολὺ ἐπ' ἐσχάτων.

«Ειδησιολογία Σχολικὴ» (ἐξ ἡμερολογίου μαθητοῦ)

Χθὲς οἱ μαθηταὶ τῆς Γ' καὶ Δ' Τάξεως μετὰ τοῦ Καθηγητοῦ τῶν Φυσικῶν κ. Πρ. Ἀκάτου ἐπεσκέφθησαν τὰ ἐργοστάσια «Μισκὸ» καὶ «Χημικῶν λιπασμάτων». Παρηκολούθησαν τὴν διδακτικὴν αὐτὴν ἐκδρομὴν ὁ Γυμναστής τῆς Σχολῆς κ. Δ. Γιαννούλης καὶ ἐκ τῶν κ. κ. Καθηγητῶν ὁ τῶν Ἐμπορικῶν καὶ τῶν Γαλλικῶν.

Ἡ ἀθλητικὴ ὁμάς τῆς Σχολῆς κατὰ τὴν 7ην πρωϊνὴν τοῦ Σαββάτου 15 τρέχοντος εἶχε ἀσκησιν ὀρειδατικὴν εἰς λυκαθηττὸν μετὰ τοῦ Γυμναστοῦ τῆς Σχολῆς κ. Διον. Γιαννούλη.

Τὸ ἀπόγευμα τῆς Πέμπτης κατὰ τὸ σὺνηθες ἐδόθη διάλεξις ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς Σχολῆς μετὰ προβολῶν φωτεινῶν εἰκόνων ὑπὸ τοῦ Καθηγητοῦ τῶν Φυσικῶν κ. Ἀκάτου «περὶ τῆς ἐξελίξεως τοῦ φωτός».

Θέμα 6ον

§. 17. Αἴτησις πρὸς τὴν Σ. Διεύθυνσιν τῆς Σχολῆς
περὶ ἐκδόσεως πιστοποιητικοῦ Σπουδῶν.

Π ρ ὀ ς

Τὴν Σ. Διεύθυνσιν τῆς Α'
Ἐμπορικῆς Σχολῆς Ἀρρέ-
νων Ἀθηνῶν.

Κύριε Διευθυντά,

Φοιτήσας ἐν τῇ ὑφ' ἡμᾶς
Σχολῇ κατὰ τὸ Σχολ. ἔτος
1922—1923 καὶ ὢν ἐγεγραμ-
μένος ἐν ταῖς μαθηταῖς τῆς Γ'
τάξεως, ἐξ ἧς λόγῳ ἀσθενείας
μου τότε ἀπέσχον τῶν ἐξετά-
σεων, λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ
παρακαλέσω ὑμᾶς ὅπως εὐα-
ρεστούμενοι μοὶ ἐκδώσητε τὸ
οἰκείον Πιστοποιητικὸν Σπου-
δῶν, διὰ Σχολικὴν χρῆσιν.

Αἴ τ η σ ι ς
τοῦ μαθητοῦ Ν. Γεωργιάδου
περὶ ἐκδόσ. πιστοποιητικοῦ.

Εὐπειθέστατος
Ν. Γεωργιάδης.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 1 Ὀκτωβρ. 1923

Θέμα 7ον

§ 18. Πρακτικὸν Συνεδρίας Συλλόγου.

Ι τύπος Πρακτικῶν.

Ἀριθ. 97

Πρακτικὸν (ἢ προᾶξις) (23) :

Συνελθὼν ὁ Σύλλογος τῶν Καθηγητῶν τῆς . . . Δημοσίας Ἐμ-
πορικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν ἐν τῷ γραφείῳ τῆς Σχολῆς ὑπὸ τὴν
προεδρίαν τοῦ Διευθυντοῦ κ. . . . . καὶ λαβὼν ὑπ' ὄψει τὴν
βαθμολογίαν τῶν τριῶν τριμήνων ἐξετάσεων κατὰ τὰ κεκανονισμένα,
ἐκ μὲν τῆς Πρώτης Τάξεως προάγει εἰς τὴν Δευτέραν τοὺς ἐξῆς
Μαθητάς: 1) . . . . 2) . . . . κ.τ.λ. παραπέμπει δὲ εἰς τὴν κατὰ

Σεπτέμβριον ἐξέτασιν τοὺς: 1) . . . . . 2) . . . . . εἰς τὰ Μαθημα-
τικά καὶ Ἱστορίαν, 3) . . . . . εἰς τὰ . . . . . Ἐκ δὲ τῆς Δευτέρας
Τάξεως προάγει εἰς τὴν Τρίτην τοὺς ἐξῆς: 1) . . . . . 2) . . . . . κ.ο.κ.
Ἐν Ἀθήναις τῆ . . . . . 19 . . . . .

Ὁ Διευθυντῆς
(ὑπογραφή)

Οἱ Καθηγηταὶ
(ὑπογραφαί)

II τύπος

Προᾶξις . . . . .

Σήμερον ἡμέραν Δευτέραν τρίτης Ἰουλίου τοῦ χιλιοστοῦ ἑννεα-
κοιστοῦ εἰκοστοῦ ἐνάτου ἔτους, ἐν τῷ Γραφείῳ τῆς Α΄ Δημοσίας
Ἐμπορικῆς Σχολῆς Ἀρρένων Ἀθηνῶν συνελθὼν ὁ Σύλλογος τῶν
Καθηγητῶν ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Διευθυντοῦ κ. . . . ., καὶ λαθῶν
ὑπ' ὄψει τὴν βαθμολογίαν τῶν τριῶν τριμήνων κατὰ τὰ κεκανονι-
σμένα, ἐκ μὲν τῆς Πρώτης Τάξεως προάγει τοὺς ἐξῆς μαθητάς:
1) . . . . . κλπ. Παραπέμπει δὲ εἰς . . . . . κλπ. (ἢ ἀπορρίπτει κλπ.).

Διὰ ταῦτα ἐγένετο ἡ παρούσα Προᾶξις, ἣτις ἀναγνωσθεῖσα εἰς
ἐπήκοον πάντων τῶν κ. κ. Καθηγητῶν ὑπεγράφη παρ' αὐτῶν.

Ὁ Διευθυντῆς
(ὑπογραφή)

Οἱ Καθηγηταὶ
(ὑπογραφαί)

III τύπος Πρακτικοῦ

Ἀριθ. . . . .

Προᾶξις 37

Κατὰ τὰ ἀποτελέσματα συμφώνως πρὸς τὰ κεκανονισμένα ἐκ
μὲν τῆς Πρώτης Τάξεως προάγονται 1) . . . . . 2) . . . . . κ.λ.π.
Παραπέμπονται εἰς . . . . . Ἀπορρίπτονται δὲ οἱ . . . . . Ἐκ δὲ τῆς
Δευτέρας Τάξεως κ.ο.κ.

Ἐν Ἀθήναις τῆ . . . . . 19 . . . . .

Ὁ Διευθυντῆς
(ὑπογρ.)

Οἱ Καθηγηταὶ
(ὑπογρ.)

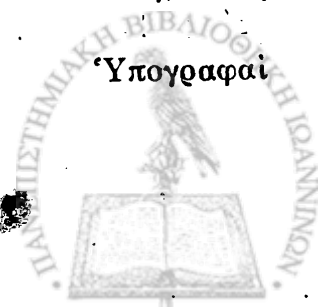
Θέμα 8ον

§ 19. Πρωτόκολλον ὁμάδος πολιτῶν.

Τύπος τούτου εἶναι ὅπως ὁ II τύπος Πρακτικοῦ, διαφέρει ὁ τίτλος
Πρωτόκολλον.

Σήμερον ἡμέραν . . . . . τρίτην Μαΐου τοῦ . . . . . ἐν τῷ (τάδε
μέρει) συνελθόντες οἱ κάτωθι ὑπογεγραμμένοι ἀποφασίζομεν:
1) . . . . . 2) . . . . . κ.ο.κ.

Ἐπογραφαί

§. 20. **Μεθολογία ἀπλῆς διηγήσεως.** Τὰς ὁδηγίας εἰς τὴν κατὰ τάξιν τῶν σκέψεων εἰς τὴν ἀπλῆν διήγησιν τὰς δίδει ὡς εἶδομεν εἰς πάντων τῶν εἰδῶν τὰ παραδείγματα αὐτῆ ἢ φύσις τοῦ σχηματισμοῦ των. Ὅπως δὴλ. προσλαμβάνονται ἐκ τοῦ ἔξωτερικοῦ κόσμου ψυχολογικῶς αἱ παραστάσεις τῶν γεγονότων, μὲ τὴν αὐτὴν σειρὰν καὶ ἀποδίδονται εἰς τὴν ἔκθεσιν. Κατὰ σειρὰν χρόνου καὶ τόπου, αἰτίας καὶ ἀποτελέσματος, ὅπως ἐσχηματίσθησαν ἐκ τῆς ὀρθῆς ἀντιλήψεως παραστάσεις καὶ τὰ ἐκ τούτων νοήματα διὰ τοῦ τελείου λόγου, οὕτω καὶ ἐκτίθενται. Κατὰ τὴν αὐτὴν σειρὰν λοιπὸν κατατάσσονται συντίθεται ὁ λόγος καὶ ἀποδίδεται εἰς τὴν ἔκθεσιν ἢ ἀπλῆ διήγησις. Διὰ τὴν γράψην τὰ πάντα ταῦτα δὲν ἀπαιτεῖται ἰδιοφυΐα τις ἢ ἄλλη καθοδήγησις, παρὰ μόνον προσοχὴ εἰς τὴν πρόσληψιν καὶ ἀφομοίωσιν καὶ πιστὴν ἀπόδοσιν διὰ τῆς μνήμης. (βλέπε κατωτέρα χρονολογικὴ κατάταξις τοῦ διηγήματος).

Τὰ εἶδη τῆς ἀπλῆς διηγήσεως δύναται τις νὰ εἴπῃ εἶναι πλησιέστερα πρὸς τὴν κοινὴν ἀντίληψιν τῶν κοινῶν ἀνθρώπων ἔστω καὶ ἄνευ γνώσεως ἐπιστημονικῆς τῆς πορείας τῶν φαινομένων τοῦ γνωστικοῦ. Ἀλλὰ οὐδεὶς ἀμφισβητεῖ ὅτι ὁ ὑπάρχων γλωσσικὸς πλοῦτος εἰς τὸν μορφωμένον, ἔστω καὶ μὲ τὰς στοιχειώδεις φιλοσοφικὰς γνώσεις, δίδει περισσοτέραν δύναμιν καὶ θάρρος εἰς τὸ γράφειν Τεχνικῶς, ὅ,τι ἢ φύσις τοῦ ἐμπνέει.

(Περὶ στρατιωτικῶν ἐγγράφων καὶ στρ. ἀλληλογραφίας, βλέπε εἰς κατωτέρω εἰδικὸν κεφάλαιον τῆς τυπικῆς ἀλληλογραφίας).

§ 21. **Ἀσκήσεις.** α) **Ἀπλῆς διηγήσεως :** 1) Πῶς ἐπέρασα τὴν χθεσινὴν μου ἡμέραν, (ἢ εἰς ὀρισμένην ἐπίσημον ἡμέραν). 2) Ἐνα γεγονὸς τοῦ Σχολικοῦ μου βίου (ἢ τοῦ οἰκιακοῦ μου βίου). 3) Πῶς ἐγένοντο αἱ εἰσιτήριοί μου ἐξετάσεις (ἢ μία ὀρισμένη ἐκδρομὴ Σχολικοῦ βίου ἢ οἰκιακοῦ).

β) **Τυπικῆς ἀλληλογραφίας :** 1) Ἐπιστολὴ πρὸς φίλον μου «περὶ τῶν νέων μαθημάτων, ποὺ ἀκούω εἰς τὴν Ἐμπορικὴν Σχολὴν» (ἢ εἰς τὴν ἀνωτέραν τάξιν, ποὺ κατετάχθην). 2) Ἐπιστολὴ πρὸς τὴν μητέρα μου «πῶς περνῶ εἰς τὸ σπίτι ποὺ μένω» ἢ

«ζητῶ τὴν ἀδειαν δι' ἐπιστολῆς νὰ μείνω ἀκόμη μερικὰς ἡμέρας εἰς τοῦ θείου μου». 3) Εἰς φίλον μου «τοῦ ἀγγέλλω ὅτι εἰς τὴν ἑορτὴν μου θὰ ἔχω συγκέντρωσιν καὶ ἄλλων φίλων, τὸν παρακαλῶ νὰ λάβῃ μέρος καὶ αὐτὸς—πῶς θὰ περάσωμεν» ἢ «νὰ ὀρίσῃ ποίας ἡμέρας δέχεται νὰ συγκεντρωθῶμεθα μὲ ὠρισμένους φίλους πρὸς μελέτην καὶ ὠρισμένην παιδιάν». 4) Ἀπάντησις πρὸς τὴν 3ην ἐπιστολήν. 5) Πρὸς τὸν θεῖόν μου «τί ἐδιδάχθην ἀπὸ ὠρισμένον μάθημα» ἢ «ἀπὸ μίαν ἐκδρομὴν διδασκτικὴν» ἢ «ἀναψυχῆς» 6) Πρὸς ἐξάδελφόν μου «νὰ μὲ δανείσῃ ὠρισμένα βιβλία» ἢ νὰ μοῦ στείλῃ ὠρισμένα πράγματα ποὺ ἀφῆκα εἰς τὸ σπίτι του εἰς ἄλλην πόλιν, ὅποτε παρόμενον πλησίον του.

γ) **Εἰδησιολογίαι ἐφημερίδων**: Ἀναγραφή τῶν γενομένων εἰς μίαν τελετὴν ἢ εἰς μίαν ἡμέραν ἐν τῇ Σχολῇ καὶ καθ' ὁδὸν ἢ εἰς τὴν συνοικίαν μου.

δ) **Αἰτήσεις**: Αἴτησις πρὸς τὴν Σχολὴν «περὶ συμμετοχῆς εἰς τὰς εἰσιτηρίους ἐξετάσεις», πρὸς τὴν Δημαρχίαν περὶ ἐκδόσεως πιστοποιητικοῦ ἐγγραφῆς εἰς τὸ Μητροῶν ἀρρέων».

ε) **Πρακτικῶν καὶ Πρωτοκόλλων**: (Ἀσκήσεις τούτων εἰς ἀνωτέρας τάξεις).

Σημ. Ὁδηγίαι ἀσκήσεων. Ἐκάστου θέματος αἱ ἑκτακτοὶ, σπάνιαι, εἰδικαὶ λέξεις ποὺ θὰ χρησιμοποιηθοῦν, εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐρμηνευθοῦν, νὰ εὑρεθοῦν ἄλλαι συνώνυμοι, ὅμοιαι, ἀντίθετοι καὶ συγγενεῖς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ΄.

Ἡ ἀλληλογραφία γενικῶς

§ 22. Ἡ θέσις τῆς ἀλληλογραφίας εἰς τὰς ἐκθέσεις τῶν ιδεῶν. Ἀνωτέρω ἐλέχθη ὅτι ἡ ἀλληλογραφία, ἢ τυπική, ὑπάγεται εἰς τὰς ἀπλᾶς διηγήσεις τοῦ ἱστορικοῦ γένους. Ἐκτὸς τῆς αἰσθηματικῆς ἀλληλογραφίας καὶ τοῦ συγγενικοῦ γένους καὶ πάσης ἄλλης φύσεως φιλικῆς αἰσθηματολογίας, ἐν αἷς παίζει

σπουδαιότατον μέρος τὸ φιλοσοφικὸν γένος τῶν ἐκθέσεων, πᾶσα ἀλληλογραφία ἔχει περιεχόμενον ἀντικειμενικόν· τοῦτο ἐκ τοῦ βίου τῶν ἀνθρώπων καὶ ἐκ τῶν διαφορῶν φάσεων αὐτοῦ εἶναι ἱστορικὸν ἐκ τῶν παραστάσεων τοῦ ἔξωτερικοῦ κόσμου.

§ 23. **Ὅρισμός τῆς ἀλληλογραφίας.** Ἡ Ἀλληλογραφία ὡς ὅρος εἶναι ἡ γραπτὴ συνεννόησις μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων ἐπὶ πάσης φύσεως ζητημάτων, εἴτε οὗτοι ἀπέχουσι τοπικῶς εἴτε μή, πρὸς ἔγγραφον ἔνδειξιν τῆς συνεννοήσεως αὐτῶν ἢ τῶν τυχόν συμφωνηθέντων μεταξὺ των διὰ τὸ μέλλον. Ἡ ἔγγραφος αὕτη συνεννόησις φέρει τὸν ὄρον Ἐπιστολή.

Ἐκτὸς τούτου ὁμως φέρει καὶ τοὺς ὄρους Σημείωμα, ἔγγραφον ἀπλῶς, ἀναφορά, ὑπόμνημα, συμβόλαιον.

§ 24. **Εἶδη ἐπιστολῶν καὶ ἡ σπουδαιότης αὐτῶν γενικῶς.** Τὸ ἔγγραφον τῆς ἀλληλογραφίας φέρει τὸν ὄρον Ἐπιστολή ἢ Ἐπιστολαί.

Ἡ Ἐπιστολή εἶναι: 1) Συγγενική, 2) Κοινωνική, ἰδιωτικὴ ἢ ἐπίσημος, 3) Ἐπίσημος, 4) Ἐπιστημονικὴ ἢ Ἀκαδημαϊκὴ.

Καὶ εἰς τὰ τέσσαρα ταῦτα εἶδη ἡ σπουδαιότης ἔγκειται εἰς τοῦτο, ὅτι διὰ τῆς ὑπογραφῆς τοῦ γράφοντος εἰς τὴν ἀλληλογραφίαν ἐμφαίνεται τὸ ἐγὼ του, ἡ τιμὴ του, ἡ ἀνατροφὴ του, ἡ ὑπόληψίς του, εἰς πλείστα δὲ τούτων τὰ συμφέροντά του καὶ ἡ οἰκονομικὴ ἐν γένει ὑπόστασις καὶ θέσις του. Συνεπῶς ὁ γράφων ἔχει στοιχειώδη ὑποχρέωσιν ἐκ τῶν καθηκόντων πρὸς τὸ ἐγὼ του, νὰ μὴ τὸ ἐκθέτῃ διὰ τῆς ὑπογραφῆς του, ἀλλὰ νὰ τὸ ὑπερασπίζῃ μὲ τὴν ἐμπρέπουσαν καὶ ἐνδεικνυομένην ὑπὸ τῶν πραγμάτων ἐκτίμησιν καὶ ἀξιοπρέπειαν.

§ 25. **Γενικοὶ κανόνες διὰ τὸν ἀλληλογραφοῦντα.** Συμφώνως πρὸς τὰς μνημονευθείσας ὑποχρεώσεις ὁ γράφων δεόν νὰ ἔχη ὑπ' ὄψιν τοὺς ἑξῆς γενικοὺς κανόνας:

1ον. Νὰ διευθύνῃται πάντοτε ὑπὸ τοῦ Νοῦ καὶ οὐχὶ ὑπὸ τῆς καρδίας.

2ον. Ἡ στοιχειώδης ὑποχρέωσις πρὸς τὸ ἐγὼ, ἡ ἀξιοπρέπεια τοῦ ἀτόμου ἐπιβάλλει νὰ μεταχειρίζηται ὁ ἐπιστολογραφῶν χάριτιν καθαρὸν καὶ οὔτε εὐτελεῖ οὔτε πολυτελεῖ. Ὁ εὐτελεῖς προδί-

δει ποταπὸν χαρακτῆρα καὶ ἄνθρωπον γλίσχρον, ὃ δὲ πολυτελῆς κοῦφον, κενόδοξον καὶ σπάταλον.

3ον. Κατὰ τὸ στοιχειῶδες καθῆκον τοῦ σεβασμοῦ πρὸς τὸν ἄλλον ἐπιβάλλεται ἢ ὑπογραφή νὰ εἶναι εὐανάγνωστος, σαφῆς καὶ σταθερά.

4ον. Νὰ μὴ ἀναβάλλῃ ποτὲ τὴν ἀπάντησιν εἰς ἐπιστολὴν καὶ νὰ μὴ γράφῃ ποτὲ θυμωμένος, οὔτε ὑστερόγραφα.

5ον. Ὅ,τι πρᾶγμα προφορικῶς λεγόμενον ὑπὸ τύπον ἀστείου, ἢ ὑπὸ τύπον ἐχεμυθείας ἢ ὡς ὑπαγόρευσις μεγάλου φιλικοῦ θάρρους καὶ ἐμπιστοσύνης, καὶ δύναται εἰς τὸ μέλλον νὰ διασύρῃ τὴν ὑπόληψιν ἢ ὀπωσδήποτε νὰ βλάβῃ τὸ ἐγὼ τοῦ γράφοντος, δὲν γράφεται.

§ 26. **Μέρη τῆς ἐπιστολῆς.** Ἐκάστη ἐπιστολὴ ἀποτελεῖται ἀπὸ τρία μέρη. Ταῦτα εἶναι: α) Πρόλογος, β) Κύριον θέμα, γ) Ἐπίλογος ἢ ἐπιφωνήσις.

Ὁ πρόλογος περιλαμβάνει τὸν τρόπον, χρόνον, διεύθυνσιν καὶ προσφωνήσιν.

Τὸ κύριον θέμα εἶναι ἡ ὑπόθεσις τῆς ἐπιστολῆς, εἰς τὴν ὁποίαν ἐκτίθεται τὸ ἐπιδιωκόμενον δι' αὐτῆς ἀντικείμενον.

Ὁ δὲ ἐπίλογος περιλαμβάνει τὰς ἐπιφωνήσεις καὶ τὴν ὑπόγραφὴν τοῦ γράφοντος.

Ταῦτα ἐν τῇ κατατάξει ἔχουσιν ὠρισμένον τύπον, ἐπὶ τοῦ φύλλου τοῦ χάρτου ἀναλόγως τῆς φύσεως τῆς Ἐπιστολῆς· διότι εἰς συγγενικὰς καὶ στενῆς φιλίας ἐπιστολάς ἢ τυπικότης· πολλάκις ὑποχωρεῖ εἰς τὴν ἀφέλειαν καὶ ἀπλότητα.

§ 27. Τύποι Ἐπιστολῶν.

Ἐν Ἀθήναις τῇ.....195..

Πρὸς τὸν Κον (τάδε).....

Εἰς.....

Φίλε κ.....

Λαμβάνω τὴν τιμὴν.....

I (ἄλλη παράγραφος).....

Ἐπί τούτοις.....

Ὑπογραφή

II. Τύπος

Ἐν Ἀθήναις

Πρὸς τὸν Κύριον

αἱ.....

1928

Εἰς.....

Φίλε κ.....

Εἰς ἀπάντησιν τῆς.....

I (ἄλλη παράγραφος).....

.....κ.λ.π. (ὡς ὁ τύπος).

§ 28. **Οἱ τύποι τῆς συγγενικῆς ἐπιστολῆς. Προσφωνήσεις καὶ ἐπιφωνήσεις.** Τὸν τύπον τῆς συγγενικῆς ἐπιστολῆς ὑπαγορεύουν τὰ ἔθιμα τῆς οἰκογενείας, ἡ ἀνατροφή, ἡ τρυφερότης ἢ ἡ ψυχρότης τῶν σχέσεων τῶν μελῶν της, συνεπῶς καὶ αἱ προσφωνήσεις καὶ ἐπιφωνήσεις ἐξ αὐτῶν ἀπορρέουν.

Διὰ ταῦτα ἂν τηρηθῇ τυπικότης, φέρονται οἱ ἀνωτέρω ἐκτεθέντες γενικοὶ τύποι, ἄλλως καὶ τὸν τύπον καὶ τὴν φράσιν καὶ τὴν λέξιν ὑπαγορεύει τὸ συγγενικὸν καὶ οἰκογενειακὸν ἐν γένει συναίσθημα.

Κατὰ ταῦτα ἔχομεν προσφωνήσεις ποικίλης φράσεως ὡς ἑξῆς :

α) **Πρὸς Πατέρα** : «Πάτερ μου», «Σεβαστέ μοι πάτερ», «Πατέρα μου», «Μπαμπᾶ», «Μπαμπάκα μου», «Πατέρα» κ.ο.κ.

β) **Πρὸς Υἱόν** : «Υἱέ μου», Ἀγαπητέ μου υἱέ», «Ἀγαπητό μου παιδί», «Τέκνον μου» ἢ ἀπλῶς τὸ ὄνομα «Νίκο» κ.τ.τ. καὶ ἀνάλογα πρὸς Κόρην εἰς τρυφερωτέραν ἔκφρασιν.

γ) **Πρὸς Μητέρα** : «Μῆτέρ μου», «Μητέρα μου», «Μαμᾶ», «Μαμᾶ μου», «Μαμάκα μου», «Σεβαστή μου Μῆτερ», «Μητέρα», «Ἀγαπητή μου Μητέρα», «Μάνα μου» κ.τ.λ. εἰς τρυφερωτέραν πάντοτε ἔκφρασιν.

δ) **Μητρὸς πρὸς Υἱόν** : «Υἱέ μου», «Ἀγαπητέ μου υἱέ», «Ἀγαπημένο μου παιδί» καὶ πολλάκις εἰς τρυφερωτέραν ἔκφρασιν ἢ διὰ τοῦ ὀνόματος «Νικό μου» «Παιδί μου Νίκο».

ε) **Μητρὸς πρὸς Κόρην** : »Κόρη μου», «Ἀγαπητή μου Κόρη», «Ἀγαπημένο μου κορίτσι», «Παιδί μου», ἢ διὰ τοῦ ὀνόματος «Ἐλένη μου» κ.τ.τ.

στ) **Ἀδελφῶν** : «Ἀδελφέ μου (ὄνομα)...», «Ἀγαπητέ μου ἀδελφέ», ἢ ἀπλῶς τὸ ὄνομα.

ζ) **Πρὸς ἀδελφήν** : Εἰς γλῶσσαν τρυφερωτέραν πάντοτε εἶναι αἱ προσφωνήσεις ἀδελφοῦ πρὸς ἀδελφήν ἢ ἀδελφῆς πρὸς ἀδελφήν, ὡς «Ἀγαπημένη μου ἀδελφή», »Ἀδελφούλα μου» ἢ διὰ τοῦ ὀνόματος «Ἐλένη μου», Ἐλενίτσα μου» κ. τ. τ.

η) **Πρὸς θεῖους, θείας, ἐξαδέλφους καὶ λοιποὺς συγγενεῖς** : Αἱ προσφωνήσεις τούτων εἶναι ἀνάλογοι πρὸς τὰς ἀνωτέρω εἰς φρασεολογίαν ὑπαγορευομένην ὑπὸ τοῦ οἰκογενειακοῦ συναισθήματος καὶ ὑπὸ τοῦ προσήκοντος σεβασμοῦ,

Αἱ ἐπιφωνήσεις κατὰ τὴν αὐτὴν τάξιν τῶν μνημονευθειῶν προσφωνήσεων ἔχουσιν οὕτω :

α) **Πρὸς Πατέρα** : «Ταῦτα καὶ ἀσπάζομαι τὴν δεξιάν Σας», «Ταῦτα καὶ μένω ὁ υἱός Σας ἢ ἡ θυγάτηρ Σας», «Μὲ ἄπειρον Σεβασμόν (ἢ εὐγνωμοσύνην), «Μὲ τὴν εὐχὴν Σας», «Σᾶς ἀσπάζομαι», «Σὲ φιλῶ». Ὁ υἱός Σας (ἢ ἡ θυγάτηρ Σας).

β) **Πρὸς υἱόν** : «Διατελῶ ὁ πατήρ Σου», «Ὁ πατήρ σου». «Μὲ ἀγάπην ὁ πατήρ Σου», «Ταῦτα καὶ μένω ὁ Πατήρ σου».

γ) **Πρὸς Μητέρα** : «Ταῦτα καὶ σὲ φιλῶ ὁ υἱός Σου», « ἢ ἡ Κόρη Σου», «Σὲ ἀσπάζομαι ὁ υἱός Σου (ἢ ἡ κόρη Σου)», «Μὲ μεγάλη λαχτάρα...», «Μὲ ἄπειρον ἀγάπην καὶ Σεβασμόν» κ.τ.τ.

δ) **Μητρὸς πρὸς υἱόν ἢ κόρην** : «Σὲ φιλῶ ἡ Μήτηρ Σου», «Σὲ ἀσπάζομαι ἡ Μητέρα Σου», «Μὲ ἄπειρον ἀγάπην» ἢ ἀπλῶς «Ἡ Μήτηρ Σου».

ε) **Ἀδελφῶν** : «Ταῦτα καὶ μένω ὁ ἀδελφός Σου...», «... ὁ ἀγαπῶν Σε ἀδελφός Σου» ἢ «...ἡ ἀγαπῶσά Σε ἀδελφή Σου...» «Μὲ ἄπειρον ἀδελφικὴν ἀγάπην...», «Σὲ ἀσπάζομαι...», «Μὲ

φιλία... ἢ μὲ ἄδολον ἀδελφικὴν ἀγάπην...», «ὁ ἀδελφός Σου» ἢ «ἡ ἢ Ἀδελφή σου» κ.ο.κ.

στ) **Πρὸς Θείους καὶ Θείας, ἑξαδέλφους καὶ λοιποὺς συγγενεῖς** : Ἀνάλογοι πρὸς τὰς προσφωνήσεις εἶναι καὶ αἱ ἐπιφωνήσεις εἰς ταύτας, ὑπαγορευόμεναι ἐπίσης ὑπὸ τοῦ Συναισθήματος.

§ 29. **Τὸ περιεχόμενον τοῦ θέματος τῶν Συγγενικῶν Ἐπιστολῶν-Μεθοδολογία.** Ἐν γένει εἰς τὰς συγγενικὰς ἐπιστολάς τὸ θέμα εἶναι ἱστορικόν, τυπικόν, προῖδον μόνον τῆς γνώσεως· ὑπάγεται εἰς τὰ λεχθέντα περὶ ἀπλῆς διηγήσεως· φέρει δὲ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἰδησιολογικὸν χαρακτῆρα. Ἡ μεθοδολογία λοιπὸν εἰς τὴν κατάταξιν τῶν σκέψεων τούτων δὲν διαφέρει ποσῶς τῆς ἀπλῆς διηγήσεως.

Μετὰ τὰ τυπικὰ ἐκτίθενται τὰ γεγονότα ἢ αἱ εἰδήσεις κατὰ χρονικὴν ἀκολουθίαν συμφώνως πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ἐκθέσεως τούτων.

Ἄν τὸ περιεχόμενον εἶναι αἰσθηματικόν, ἀνάγεται εἰς τὸ φιλοσοφικὸν γένος. Καὶ εἰς ταύτας ἢ σειρὰ τῆς διατυπώσεως τῶν συναισθημάτων ἢ γνωμῶν ἢ συμβουλῶν ἀκολουθεῖ ψυχολογικῶς τὴν πορείαν τοῦ σχηματισμοῦ τούτων καὶ τὴν τάξιν συμφώνως πρὸς τὴν σκοπιμότητα τῆς ἐπιστολῆς, ἀναλόγως τοῦ χαρακτῆρός της. (Περὶ τούτων βλέπε πλείότερα εἰς τὰ σχετικὰ κατωτέρω κεφάλαια περὶ συναισθημάτων καὶ βουλήσεως).

Σημ. Νὰ δοθῇ ἡ δέουσα προσοχὴ εἰς τὰ θέματα τῶν δοθεισῶν ἀσκήσεων § 21, ὅπως κατανοηθῇ ἡ προσφερομένη μεθολογία καὶ χρησιμοποιηθῇ ἐπίσης καὶ ἡ ἔρευνα τοῦ λεξιλογίου.

§ 30. **Εἶδη Κοινων. Ἐπιστολῶν. Διαίσεις τῶν Κοινωνικῶν ἐπιστολῶν.** Ἐπειδὴ αἱ σχέσεις τῶν ἀνθρώπων ἐν τῇ κοινωνίᾳ εἶναι ποικίλαι, διὰ τοῦτο καὶ αἱ ἀναγόμεναι εἰς τὰς σχέσεις ταύτας ἐπιστολαὶ δύνανται νὰ διαιρεθῶσιν εἰς πολλὰς κατηγορίας, αἵτινες ἐν γενικαῖς γραμμαῖς εἶναι αἱ ἑξῆς :

α) **Αἱ φιλικαί.** Αὗται ἀνταλλάσσονται μεταξὺ φίλων.

β) **Αἱ ἰδιωτικά.** Αὗται ἀνταλλάσσονται ἐν τῇ κοινωνίᾳ μεταξὺ σχετικῶν, γνωστῶν καὶ μεταξὺ ἀγνώστων προσωπικῶς, ἀλλ'

ἀνηκόντων ἐν τῇ αὐτῇ κοινωνικῇ τάξει, θέσει καὶ ἡλικία ἢ καὶ διαφόρῳ.

γ) **Αἱ ἐπίσημοι**: Αὗται διακρίνονται εἰς τρεῖς εἰδικὰς κατηγορίας: 1) Ὅσαι ἀνταλλάσσονται μεταξὺ πολιτῶν, ἀλλ' ἔχουσιν ἐπίσημον νομικὸν χαρακτῆρα καὶ κατέχουσι θέσιν συμφωνητικῶν ἢ ἄλλων οἰασδῆποτε φύσεως ἰδιωτικῶν συμβάσεων. 2) Ὅσαι ἀνταλλάσσονται ἢ διεξάγονται μεταξὺ πολιτῶν καὶ διαφόρων ἀνεγνωρισμένης ἐπισήμως φύσεως νομικῶν προσώπων, δηλ. ἰδρυμάτων, σωματείων, συλλόγων ἢ καὶ ἄλλων ὑπηρεσιῶν, Ἐταιρειῶν κ. τ. λ. 3) Ὅσαι ἀνταλλάσσονται μεταξὺ τῶν μνημονευθέντων νομικῶν προσώπων ἢ καὶ μεταξὺ τῶν διαφόρων ἐπισήμων κρατικῶν ὑπηρεσιῶν, δηλ. Ὑπουργείων καὶ λοιπῶν Δημοσίων Γραφείων.

δ) **Αἱ ἐμπορικαί**. Αὗται διεξάγονται πρὸς συνεννόησιν δι' ἐμπορίαν· τὰς ὑπαγορεύει ἢ μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων Συναλλαγή. (Περὶ τούτων βλέπε εἰδικῶς κατωτέρω κεφάλαιον).

ε) **Αἱ ἐπιστημονικαί**. Αὗται διεξάγονται ἐν τῇ κοινωνίᾳ μεταξὺ ἐπιστημόνων δι' ἐπιστημονικῆς φύσεως ζητήματα.

στ) **Αἱ πολιτικαί**. Αὗται διεξάγονται μεταξὺ πολιτικῶν ἀνδρῶν ἢ πρὸς πολιτικούς ἀνδρας διὰ πολιτικῆς φύσεως ζητήματα. Πολλάκις αὗται ἐκτίθενται καὶ δημοσίᾳ διὰ τοῦ τύπου.

§ 31. **Οἱ τύποι τῶν φιλικῶν ἐπιστολῶν. Προσφωνήσεις καὶ ἐπιφωνήσεις**. Τὸν τύπον τῆς φιλικῆς ἐπιστολῆς μετὰ τῶν προσφωνήσεων καὶ ἐπιφωνήσεων τὸν ὑπαγορεύει ὁ βαθμὸς τῆς φιλίας. Ἔχει δηλ. τὸν τύπον καθαρῶς ἀδελφικῆς ἐπιστολῆς, ἢ ἀνάγεται εἰς τὸν τύπον τῶν γνωστῶν ἢ σχετικῶν, ὅταν διέπη σχετικὴ ἐπιφυλακτικότης, συμφέρον ἢ ἀτομικὸς ἐγωϊσμός.

Τοῦτο ἐν τῇ κοινωνίᾳ συνήθως συμβαίνει, ἡμεῖς δὲ ἐν § 25 εἰς τοὺς κανόνας τοῦ ἀλληλογραφοῦντος ἐπεστήσαμεν τὴν προσοχὴν τῶν νέων εἰς τὸν ὄν κανόνα ἔχοντες ὑπ' ὄψιν ὅτι τόσον σπανίζει ἡ ἀδελφικὴ φιλία, ὅσον καὶ ἡ ἀρετὴ ἐν τῇ πρακτικῇ αὐτῆς σημασίᾳ.

Κατὰ ταῦτα ἔχομεν προσφωνήσεις καὶ ἐπιφωνήσεις εἰς τὰς φιλικὰς ἐπιστολάς ὡς ἑξῆς:

α) **Πρὸς ἀδελφικούς φίλους:** Προσφωνήσεις: «Φίλε X;», «Ἀγαπητέ μου φίλε» ἀπλῶς μὲ τὸ ὄνομα ὡς «Γιῶργο μου» ἢ ἀπλῶς τὸ ὄνομα «X;», ἢ «Φίλτατε», «Ἰσάδελφε X!».

Ἐπιφωνήσεις: «Σὲ ἀσπάζομαι ὁ σός...». «Σὲ φιλῶ ὁ φίλος Σου...», «Μὲ πολλὰ φιλιά...». «Μὲ ἄπειρον ἀφοσίωσιν», «Μετὰ τῶν ἀδελφικῶν μου ἀσπασμῶν...», ἢ ἀπλῶς ἢ «ὑπογραφή» ἢ «Διατελῶ ὁ ἀείποτε φίλος Σου» καὶ τὰ τοιαῦτα, ἅτινα ἀνταποκρίνονται πρὸς τὴν πραγματικότητα, διὸ καὶ ἡ ἔκφρασις τῆς ἐπιφωνήσεως εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὴν φύσιν τοῦ περιεχομένου τῆς Ἐπιστολῆς.

β) **Πρὸς φίλους κοινούς.** Προσφωνήσεις: «Φίλε κ...», «Ἀγαπητέ μοι φίλε X...», «Ἀγάπητέ μου X...», «Φίλτατε...». Ἐπὶ προσώπων ἀνωτέρων εἰς κοινωνικὴν θέσιν ἢ ἡλικίαν: «Ἀξιότιμε φίλε κ. X...», «Πολύτιμε φίλε κ. X...». Πρὸς κυρίας, μεθ' ὧν συνδέεται τις φιλικῶς, κοινωνικῶς «Κυρία μου», «Ἐντιμοτάτη Κυρία», «Ἐρίτιμος Κυρία» ἢ «Ἐρίτιμος κ. X...», «Εὐγενεστάτη Κυρία», «Εὐγενεστάτη κ. X...».

Ἐπιφωνήσεις: «Ταῦτα καὶ μένω ὁ φίλος Σου...», «Ὁ ἀγαπῶν Σε φίλος...», «Ἄνευ ἐτέρου διατελῶ ὑμέτερος». «Ὅλος ἰδικός Σας», «Μὲ τοὺς φιλικωτάτους τῶν χαιρετισμῶν μου», «Μὲ ἄκραν ἀγάπην», «Μὲ τὰς φιλικωτάτας τῶν προσρήσεών μου», «Μετὰ μεγάλης ἀγάπης», «Μετὰ πολλῆς φιλίας», «Πάντοτε φίλος Σας». Μετὰ τῶν ἀπείρων χαιρετισμῶν μου». Ἐπὶ προσώπων ἀνωτέρων εἰς κοινωνικὴν θέσιν ἢ ἡλικίαν ἢ εἰς Κυρίας: «Διατελῶ ὅλος ὑμέτερος», «Μένω ἀείποτε φίλος Σας», «Μετὰ τῶν ἀπείρων φιλικῶν προσρήσεών μου», «Μὲ τὰς πλέον θερμὰς φιλικὰς μου προσρήσεις». «Ὅλος ὑμέτερος: φίλος». Δεχθῆτε, παρακαλῶ, τοὺς φιλικωτάτους χαιρετισμούς μου», «Πιστεύσατε, παρακαλῶ, εἰς τὴν ἔκφρασιν τῶν φιλικῶν μου Χαιρετισμῶν», ἐπὶ πολὺ δὲ ἀνωτέρων λόγῳ ἡλικίας ἢ θέσεως προσώπων ἢ καὶ Κυριῶν. «Μετὰ τιμῆς».

Σημειωτέον ἐνταῦθα ὅτι πᾶσαι αὐταὶ αἱ ἐκφράσεις τῶν προσφωνήσεων καὶ ἐπιφωνήσεων, εἰς ἃς δύναται καὶ ἡ περίστασις νὰ ὑπαγορεύσῃ καὶ ἄλλας ἀναλόγους, δὲν ἀντιπροσωπεύουσι τὰ

πραγματικὰ συναισθήματα, ἀλλὰ λέγονται κατὰ κοινωνικὴν συνθήκην, ὑπαγορεύονται τρόπον τινὰ ὑπὸ τοῦ κώδικος τῆς καλῆς συμπεριφορᾶς. Τοῦτ' αὐτὸ συμβαίνει καὶ εἰς πάντα τὰ λοιπὰ εἶδη τῶν Ἐπιστολῶν.

Ὁ δ ἡ γ ί α ι. Εἶναι ἀπαραίτητον νὰ κατανοηθῶσιν αἱ χρησιμοποιούμεναι λέξεις προσφωνήσεων, ἐπιφωνήσεων μὲ τὸ πλάτος καὶ βάθος αὐτῶν. Γίνεται διὰ μικρᾶς ἐργασίας μὲ τὸ λέξικόν καὶ μέ τὴν βοήθειαν τῶν ἀνωτέρων (βλέπε κατωτέρω συναισθήματα).

§ 32. **Τὸ περιεχόμενον τῶν φιλικῶν ἐπιστολῶν.** Ὅπως καὶ εἰς τὰς συγγενικὰς ἐπιστολὰς συμβαίνει, τὸ θέμα τῶν φιλικῶν ἐπιστολῶν εἰς μὲν τὰς τῶν πραγματικῶν φίλων δύναται νὰ εἶναι καὶ τελείως αἰσθηματικὸν μετὰ περιεχομένου ἱστορικοῦ ἢ εἰδησιολογικοῦ ποικίλης φύσεως τῆς ζωῆς ζητημάτων, τὸ πλεῖστον δὲ καὶ ἱστορικῆς καὶ εἰδησιολογικῆς μορφῆς, εἰς δὲ τὰς τῶν κοινῶν φίλων, τὸ μὲν συναισθητικὸν περιεχόμενον θὰ εἶναι κατὰ συνθήκην, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δὲ εἶναι ἱστορικῆς μορφῆς εἰδησιολογικόν, εἰς τὰ ποικίλα ζητήματα τῆς κοινωνικῆς ζωῆς. Ἐπομένως ὑπάγεται εἰς τοὺς κανόνας τῆς διατυπώσεως τῶν ἀπλῶν διηγήσεων.

§ 33. **Χαρακτηρισμὸς τῶν ἰδιωτικῶν ἐπιστολῶν καὶ θέσις αὐτῶν.** Λεύτερον εἶδος τῶν κοινωνικῶν ἐπιστολῶν εἶναι ἕκείναι, αἵτινες ἀνταλλάσσονται μεταξὺ πολιτῶν πρὸς συνεννόησιν εἰς τὰς ποικίλας σχέσεις αὐτῶν ἰδιωτικῆς φύσεως, διὰ τοῦτο καὶ ὁ ὄρος αὐτῶν δύναται νὰ ὀνομασθῇ «ἰδιωτικά ἐπιστολαί». Αἱ ἰδιωτικά λοιπὸν ἐπιστολαὶ ἀνταλλάσσονται μεταξὺ σχετικῶν, γνωστῶν ἢ ἀγνώστων ἐν τῇ αὐτῇ κοινωνίᾳ. Κατὰ ταῦτα ἡ ἐθιμοτυπία τῶν ἐπιστολῶν τούτων ἀνάγεται εἰς τοὺς κοινωνικοὺς τύπους τῆς σχέσεως τῶν ἀνθρώπων μεταξὺ των, διὸ καὶ ἀνάγονται ἐν συνόλῳ εἰς τοὺς δύο μνημονευθέντας τύπους ἐπιστολῶν. Εἰς ταύτας, ὅπου λαμβάνει μέρος τὸ συναίσθημα ἀπορρέει ἀπὸ ἀνώτερον συναισθητικὸν κύκλον τῆς ἀγάπης πρὸς ὁμοίους· ἀπὸ τὸν κύκλον τῶν συμπαιθητικῶν συναισθημάτων· ἐπομένως ὅσαι ἐκ τούτων ἔχουσι συναισθητικὸν περιεχόμενον ἢ καθόλου τοῦ βουλευτικοῦ, ἀκολουθοῦσι κατ' ἀνάγκην τὴν κοινωνικὴν ἐθι-

μοτυπίαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς ταύτας ὑπαγορεύει τὸ περιεχόμενον ἢ ἀνατροφή, ὁ κοινότερος βίος τῶν ἀνθρώπων καὶ ἡ μόρφωσις τῆς κοινωνίας, διὸ καὶ ὁ κατὰ συνθήκην τύπος παίζει σπουδαιότατον μέρος, ἀφιεμένης τῆς πραγματικῆς ἀντιπροσωπεύσεως τῆς ἀληθείας διὰ τῶν γραφομένων, εἰς τὴν ἀτομικὴν συνείδησιν. Διὰ ταῦτα εἰς τὴν κατηγορίαν ταύτην ἀνάγονται καὶ αἱ εἰδικῶς συναισθηματικαὶ ποικίλης φύσεως ἐπιστολαί. Αἱ πλεῖσται ὅμως ἰδιωτικαὶ ἐπιστολαὶ ἔχουσι τυπικὸν περιεχόμενον ὡς ἀναγόμεναι εἰς τὰς θετικῆς μορφῆς σχέσεις τῶν ἰδιωτῶν μεταξύ των ἐν τῇ κοινωνίᾳ εἰς τὰς διαφόρους καὶ ποικίλας τοῦ πρακτικοῦ αὐτῶν βίου σχέσεις.

§ 34. **Οἱ τύποι ἰδιωτικῶν ἐπιστολῶν. Προσφωνήσεις καὶ ἐπιφωνήσεις.** Κατὰ τὰ λεχθέντα εἰς τὸν γενικὸν τούτων χαρακτηρισμὸν αἱ ἐπιστολαὶ αὗται ἔχουσι τοὺς δοθέντας δύο γενικοὺς τύπους ἐπιστολῶν.

Διὰ τοῦτο ἰσχύουσιν οἱ δοθέντες γενικοὶ κανόνες τῆς ἀλληλογραφίας. Μέγιστον μέρος παίζουν ἐν ἑκάστη κοινωνίᾳ πρὸς μόρφωσιν πάντα τὰ σχετιζόμενα πρὸς τὸν βίον τοῦ ἀνθρώπου ἐξ ἐθίμων παραδόσεων καὶ λοιπῶν μορφωτικῶν μέσων, ὅποταν ταῦτα συγχρονίζονται καὶ ὡς πρὸς τοὺς πέντε παράγοντας, δι' ὧν μορφώνεται ὁ πολιτισμὸς μιᾶς κοινωνίας· δηλ. 1) ὡς πρὸς τὴν θρησκείαν, 2) πνευματικὴν ἀνάπτυξιν, ἐπιστήμας, 3) οἰκονομίαν ἢτοι παραγωγὴν καλλιέργειαν γῆς, βιοτεχνίαν, ἐμπόριον, βιομηχανίαν, συγκοινωνίαν κλ., 4) Τέχνην καὶ 5) Πολιτείαν. Ὁ γράφων λοιπὸν καὶ ἐμφανιζόμενος διὰ τῆς ὑπογραφῆς του ἐν ἰδιωτικαῖς ἐπιστολαῖς θὰ κατοπτρισθῇ εἰς τὶ σημεῖον μορφώσεως εὐρίσκειται ἐκ τῆς διατυπώσεως καὶ ἐκ τοῦ ποσοῦ καὶ ποιοῦ τοῦ περιεχομένου τῆς ἐπιστολῆς. Διὰ τοῦτο ἀπαραιτήτως εἶναι ἀνάγκη νὰ φυλάσσονται οἱ κανόνες καὶ οἱ τύποι· τὸ περιεχόμενον δὲ θὰ τὸ ὑπαγορεύσῃ ἢ περίστασις καὶ τὸ περιβάλλον, εἴτε φιλοσοφικὸν εἴτε καθαρῶς ἱστορικὸν ἢ εἰδησιολογικὸν εἶναι τοῦτο.

Κατὰ ταῦτα αἱ προσφωνήσεις καὶ ἐπιφωνήσεις ἔχουσιν ὡς ἑξῆς :

α) **Προσφωνήσεις πρὸς πρόσωπα ἴσα ἢ κατώτερα ἡλικία ἢ θέσει:** «Φίλε κ. Χ...» «Ἀγαπητὲ κ. (Χ)» «Ἀξιότιμε κ. (Χ)» «Κύριε (Χ)».

Ἐπὶ ἄγνωστων: «Ἀξιότιμε Κύριε» «Ἀξιότιμε κ. (τάδε)» «Κύριε (Χ)» «Φίλε Κύριε» «Ἀγαπητὲ Κύριε» «Κύριε».

Πρὸς πρόσωπα ἀνώτερα ἡλικία, θέσει, ἢ δυνάμει ἢ ἐνεργείᾳ ὠφέλιμα ἢ βλαβερά: «Ἀξιότιμε Κύριε» «Σεβαστέ μοι Κύριε» «Σεβαστὲ κ. (Χ)» «Πολύτιμε κ. (Χ)» «Πολύτιμε Κύριε» «Εὐγενέστατε Κύριε» «Ἐντιμότετε κ. (Χ)».

Ἐπιφωνήσεις: «...Ἄνευ ἑτέρου διατελῶ μετ' ἀγάπης... μετὰ τιμῆς... Πρὸς ἴσους μόνον ἢ κατωτέρους... «μετ' ἐκτίμησεως». «Μὲ ἀγάπην... (ἐκτίμησιν)». «Μένω μὲ ἄκραν ἀγάπην... τιμὴν... (ἐκτίμησιν)...» «Μετὰ μεγίστης ὑπολήψεως» «Εὐαρεστήθητε παρακαλῶ νὰ δεχθῆτε τὴν ἄκραν πρὸς ἡμᾶς τιμὴν... ὑπόληψιν... (ἐκτίμησιν)... ἀγάπην» ἢ «Δεχθῆτε παρακαλῶ τὴν ἔκφρασιν τῆς βαθυτάτης πρὸς ὑμᾶς τιμῆς... ἀγάπης... ὑπολήψεως».

Πρὸς ἄγνωστους: «Μετ' ἄκρας τιμῆς καὶ ὑπολήψεως» «Μετὰ μεγάλης τιμῆς... ὑπολήψεως... (ἐκτίμησεως, πρὸς ἴσους ἢ κατωτέρους)...» «Μετὰ θερμοτάτων ἐκφράσεων τῆς πρὸς ὑμᾶς τιμῆς... ὑπολήψεως... (ἐκτίμησεως, πρὸς ἴσους ἢ κατωτέρους)».

Πρὸς γνωστοὺς ἢ ἀγνώστους ἀνωτέρους ἡλικία, θέσει κλ. ὁπότε σημειοῦται καὶ ἡ ἡμερομηνία κάτωθι εἰς τὸ τέλος: «Διατελῶ μετὰ σεβασμοῦ... μετὰ τιμῆς...» «Μετ' ἄκρας τιμῆς», «Μετὰ πάσης τιμῆς» «Εὐαρεστήθητε παρακαλῶ νὰ δεχθῆτε τὴν ἔκφρασιν τῆς βαθυτάτης πρὸς ὑμᾶς τιμῆς... εὐγνωμοσύνης... ἀφοσιώσεως...» «Μετὰ βαθυτάτου σεβασμοῦ» «Μετὰ τῆς προσηκούσης τιμῆς... εὐγνωμοσύνης...» «Μετὰ τοῦ προσήκοντος σεβασμοῦ» «Μὲ τὰς πλέον εἰλικρινεῖς ἐκφράσεις τοῦ βαθυτάτου πρὸς ὑμᾶς σεβασμοῦ... τιμῆς...» «Ὑποσημειοῦμαι εὐσεβάστως... εὐγνωμόνως... κ. λ. π.».

§ 35. **Τὸ περιεχόμενον τῶν ἰδιωτικῶν ἐπιστολῶν.** Τὸ περιεχόμενον τῶν ἰδιωτικῶν ἐπιστολῶν ὑπαγορεύει ἡ φύσις τῆς υποθέσεως, ἣτις διεξάγεται μεταξὺ δύο ἰδιωτῶν· ἐπομένως ἔχει τοιαύτην καὶ τόσην πολλὴν ποικιλίαν, οἷαν καὶ ὅσην ἐνέχει ἡ

ἄπειρος φύσις τῶν ὑποθέσεων καὶ τῶν σχέσεων τῶν ἀνθρώπων ἐν τῷ κοινωνικῷ αὐτῶν βίῳ. Αἱ πλεῖσται τῶν ἐπιστολῶν τούτων ἔχουσι περιεχόμενον ἱστορικόν, εἰδησιολογικόν· ἢ κατάταξις λοιπὸν τῶν σκέψεων εἰς τοιοῦτου εἴδους περιεχόμενον ἀκολουθεῖ τὴν τῆς ἀπλῆς διηγήσεως.

Εἰς περιεχόμενον αἰσθηματικῆς φύσεως, ὡς εἶναι εἰς τὰς συγχαρητηρίους, συλλυπητηρίους, παραμηθητικὰς ἢ συμβουλευτικὰς ἐπιστολάς, ἀγγελτηρίους ἐν γένει χαρμοσύνων ἢ λυπηρῶν εἰδήσεων, ἢ παρεμβολὴ τῶν συναισθημάτων εἶναι ἁρμονικὴ εἰς τὰ ἱστορικῆς φύσεως γεγονότα καὶ πράγματα καὶ ἔχει ὁδηγὸν τὴν πείραν τῆς ζωῆς καὶ τὴν μόρφωσιν· δύνανται νὰ ἀναχθῶσι δηλ. μέχρι τῶν τελείων εἰδῶν τοῦ λόγου λογοτεχνικῶς, πραγματείας καὶ Ρητορ. λόγου ἀκόμη. Ἐὰν εἶδη τῶν ἐπιστολῶν τούτων, λοιπὸν, τὰ ἠυθμίζει ἢ πείρα τῆς ζωῆς, ἢ μόρφωσις καὶ ἡ δύναμις τῆς Τέχνης τοῦ Γράφειν, διὰ τοῦτο ὅσας ὁδηγίας καὶ ἂν δώσῃ τις ἐκτὸς τῶν στοιχειωδῶν σημείων, πάντοτε παρουσιάζονται κατὰ δύναμιν εἰς κλίμακα καὶ ἄλλα.

Ἡ συλλυπητήριος ἐπιστολὴ εἶναι βραχυτάτη· τὸ συναίσθημα τοῦ πόνου καὶ τοῦ ἄλγους καὶ λύπης συμπληροῖ ἢ σιωπὴ καὶ τὸ καθιστᾷ σοβαρώτερον· εἰς ταύτας αἱ πολλαὶ σκέψεις, γνῶμαι καὶ συμβουλαὶ εἶναι διὰ τὸν πονοῦντα φλυαρίαι ὀχληραί. Εἰς τὰς περιστάσεις ταύτας ὀλίγαι λέξεις συντεθειμέναι εἰς ἁριτίας σκέψεις ἀρκοῦσιν νὰ ἀποδώσωσιν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἄλλου ὅτι συμπονεῖς, ὅτι συμπάχεις καὶ τὸ τοιοῦτον δι' αὐτὸν εἶναι βάλσαμον. Ἐπίσης καὶ εἰς τὴν συγχαρητήριον ἐπιστολὴν ἀναλόγως τῆς φύσεως τῆς χαρᾶς, ἀρκεῖ νὰ συμπληρώσῃ ὁ γράφων εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἄλλου τὴν χαρὰν του διὰ τῆς εἰλικρινοῦς ἐκδηλώσεως ὅτι συγχαίρει. Καὶ τοῦτο διὰ τὸν χαίροντα εἶναι ἱκανοποίησις ἀνθρωπίνης φιλαυτίας, εἶναι συμπλήρωσις τῆς χαρᾶς του, τῶν ὡσὶς του. Ὡσαύτως εἰς τὰς τοιοῦτου εἴδους ἀγγελίας ἀπαιτεῖται φειδῶν ἐκφράσεων καὶ προσοχὴ μήπως διὰ τῆς φλυαρίας ἀποβῇ ἢ ἐπιστολὴ ὀχληρὰ ἢ μέσον παρεξηγήσεως.

Ὁ δ η γ ι α ι. Ὅ,τι ἐλέχθη εἰς τὰς ὁδηγίας § 29.

§ 36. **Χαρακτηρισμὸς καὶ θέσις τῶν ἐπισήμ.** Ἐπιστολῶν. Ἀνωτέρω ἐχαρακτήρισamen ὅτι ἐπίσημοι ἐπιστολαὶ λέγονται αἱ ἀνταλλασσόμεναι, α) μεταξὺ πολιτῶν δι' ὑπόθεσιν νομικῆς φύσεως, β) μεταξὺ πολιτῶν καὶ νομικῆς φύσεως προσώπων καὶ γ) μεταξὺ νομικῶν προσώπων καὶ δημοσίων ὑπηρεσιῶν. Δηλαδή Ἐπίσημος λέγεται ἡ ἐπιστολὴ, ὅταν ἐν τῷ περιεχομένῳ της ἔχει θέσιν ὁ θετὸς τῆς πολιτείας νόμος πρὸς ἐπικύρωσιν τῶν ἐν αὐτῇ ἀναφερομένων. Αὐτόδηλον ἄρα εἶναι ὅτι ἡ φύσις τῶν ἐπισήμων ἐπιστολῶν εἶναι ἀποκλειστικῶς ἡ τῆς ἀπλῆς διηγήσεως λογοτεχνικῶς, διότι τὰ ἀναφερόμενα εἶναι ζητήματα τοῦ θετικοῦ βίου τῶν ἀνθρώπων, τοῦ συμφέροντός των ἢ ὑπαγορεύσεις τῶν καθηκόντων των, τῶν συμφωνηθέντων ἀμοιβαία συγκαταθέσει μεταξὺ των. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ θέσις τῶν ἐπιστολῶν αὐτῶν εἶναι εἰς τὸ Ἱστορικὸν γένος, εἰς τὰς ἀπλᾶς διηγήσεις.

§ 37. **Τύποι ἐπισήμων ἐπιστολῶν. Προσφωνήσεις καὶ ἐπιφωνήσεις.** Τὸ μὲν πρῶτον εἶδος τῶν ἐπισήμων ἐπιστολῶν, καθ' ὃ ἀνταλλάσσονται αὗται μεταξὺ πολιτῶν καὶ ἔχουσιν ἐπίσημον νομικὸν χαρακτῆρα καὶ κατέχουσι θέσιν συμφωνητικῶν ἢ ἄλλων οἰασδῆποτε φύσεως ἰδιωτικῶν συμβάσεων, ἔχει τὸν τύπον ἀπλῆς ἐπιστολῆς, ὡς ἐδόθη εἰς τὸν I γενικὸν τύπον. Φέρεται αὕτη ἐν τῷ οἰκονομικῷ βίῳ τῆς κοινωνίας ὡς ἐμπορικὴ ἐπιστολή.

Τὸ δεύτερον εἶδος ἐπίσημου ἐπιστολῆς εἶναι τὸ διεξαγόμενον μεταξὺ πολίτου, ἰδιώτου ἀφ' ἑνὸς καὶ νομικοῦ προσώπου ἀφ' ἑτέρου. Ἡ ἐπισημότης λοιπὸν ἔγκειται εἰς τοῦτο, ὅτι ἀνταλλάσσεται ἔγγραφον πρὸς γραφεῖον νομικοῦ τινος προσώπου ἢ Σωματείου, Συλλόγου ἢ Δημοσίου τοιούτου. Καὶ εἰς τοῦτο ὁ τύπος εἶναι, ὡς κάτωθι ἀναφέρεται, μὲ προσφώνησιν πρὸς τὴν Διεύθυνσιν, πρὸς τὸν Πρόεδρον καὶ τὴν ἡμερομηνίαν κάτωθι· τὸ περιεχόμενον δὲ ἀνάγεται πάντοτε εἰς ὑπόθεσιν διεξαγομένην πρὸς τὸ Νομ. τοῦτο πρόσωπον, ἱστορικῆς πάντως μορφῆς τῆς ἀπλῆς διηγήσεως.

Τὸ τρίτον εἶδος τῶν ἐπισήμων ἐπιστολῶν εἶναι ἡ ἀνταλλασσομένη ἀλληλογραφία μεταξὺ γραφείων Νομ. προσώπων ἢ μεταξὺ διαφόρων δημοσίων ὑπηρεσιῶν. Ὁ τύπος τῶν ἐπιστολῶν

τούτων ἔχει μὲν γενικῶς τὴν κάτωθι εἰς τὸ ὑπόδειγμα διδομένην μορφήν, ἀλλὰ καὶ ἀναλόγως τῆς φύσεως τῶν ἀνταλασσομένων ἐγγράφων, ἐκάστη ὑπηρεσία ἔχει διαμορφώσει ἴδιον τύπον, ὃν ὁ χειριζόμενος ὑπάλληλος μανθάνει ἐν τῇ πράξει. Τὸ δὲ περιεχόμενον ἐπίσης, εἶναι ἱστορικῆς μορφῆς τῆς ἀπλῆς διηγήσεως.

Κατὰ ταῦτα αἱ προσφωνήσεις καὶ ἐπιφωνήσεις ἔχουσιν ὡς ἑξῆς :

α') **Εἶδους ἐπισήμων ἐπιστολῶν ἰδιώτου πρὸς ἰδιώτην.**

Προσφωνήσεις : « Ἀξιότιμε Κύριε » « Ἀξιότιμε κ. Χ... » « Κύριε ». Ἐπιφωνήσεις : « Λιατελῶ πρόθυμος » « Πρόθυμος » « Μεθ' ὑπολήψεως » ἢ ἀπλῶς ὑπογραφή.

β') **Εἶδους ἐπισήμων ἐπιστολῶν ἰδιώτου πρὸς Νομ.**

πρόσωπον : Προσφωνήσεις : (βλέπε κατωτέρω τύπον διὰ τὴν πρὸς ὃ ἀπευθύνεται) « Κύριε Διευθυντά » « Κύριε Πρόεδρε » ἢ ἄνευ προσφωνήσεως, ἀλλ' ἀπλῶς τὸ πρὸς ὃ ἀπευθύνεται. « Πρὸς τὸν Σύλλογον (τίτλος)... » « Ἐνταῦθα » ἢ τὸ μέρος : « Ἄν τὸ Νομ. πρόσωπον γράφει πρὸς ἰδιώτην ἢ προσφώνησις εἶναι « Ἀξιότιμε Κύριε » ἢ « Κύριε » ἢ καὶ τὸ πρὸς ὃν διευθύνεται μόνον. Ἐπιφωνήσεις : « Λιατελῶ μετὰ τιμῆς » « ...μετὰ τῆς προσηκούσης τιμῆς... μετ' ἄκρας τιμῆς » ἢ ἀπλῶς ἢ ὑπογραφή.

γ) **Εἶδους ἐπισήμων ἐπιστολῶν ἀνταλλαγῆς ἐγγράφων μεταξὺ Νομ. προσώπων ἢ Δημ. ὑπηρεσιῶν.** Προσφωνήσεις : Εἰς τὰ τοιούτου εἶδους ἐγγράφα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ὡς βλέπει τις εἰς τὸν κατωτέρω ἀναφερόμενον τύπον, καὶ λεπτομερέστερον εἰς τὸ Κεφ. Ὑπηρεσιακῶν Ἐγγράφων, ἐλλείπουσιν αἱ προσφωνήσεις ἢ ἐπιφωνήσεις δὲ εἶναι ὅλως τυπικὴ « Μετὰ τιμῆς » ἢ ἀπλῶς « ὁ Πρόεδρος » « ὁ Διευθυντής » κ.τ.λ. Ἐπειδὴ δὲ τὰ Νομ. ταῦτα πρόσωπα θεωροῦνται ὡς ἐπίσημοι ἀρχαὶ ἴσαι μεταξὺ των, τίθεται πρῶτον ἢ ἡμερομηνία ὡς καὶ εἰς τὰς ἐπιστολάς, ἔπεται τὸ τίς γράφει καὶ πρὸς τίνα ἀπευθύνεται μετὰ τῆς Διευθύνσεως. Ἀκολουθεῖ κατόπιν περίληψις τοῦ περιεχομένου καὶ εἰς ἄλλην παράγραφον τὸ περιεχόμενον καὶ ἡ ἐπιφωνήσις πρὸς τὸν Πρόεδρον ἢ Διευθυντὴν « Κύριε Πρόεδρε » ἢ « Κύριε Διευθυντά ».

§ 38. Γενικοὶ τύποι ἐπισήμων ἐπιστολῶν.

Ἰος Τύπος

Ἐν Ἀθήναις τῆ..... 193..

Πρὸς

Τὸν Κύριον.....

Εἰς.....

Κύριε,

Λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ.....

Μεθ' ὑπολήψεως
(ὑπογραφή)

Προς Τύπος Ἐπισήμου Ἐπιστολῆς ἰδιώτου πρὸς Νομ. Πρόσωπον

Πρὸς

(Ὄνομα Σωματείου).....

Ἐ ρ ι α ὺ θ α

Κύριε Πρόεδρε,

Λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ βεβαιώσω ὑμᾶς διὰ τὸ ὑπ' ἀριθ. Πρωτ..... ἔγγραφο ὑμῶν ἔλαβον καὶ.....

Διατελῶ μετὰ τιμῆς
(ὑπογραφή)

Ἐν Ἀθήναις τῆ..... 193..

Προς Τύπος Ἐπισήμου Ἐπιστολῆς Νομ. Προσώπου πρὸς ἰδιώτην

Ἄριθ. Πρωτ.....

Ἐν Ἀθήναις τῆ..... 193..

Πρὸς

Τὸν Κύριον.....

Εἰς.....

Ἀξιότιμε Κύριε,

Λαμβάνομεν τὴν τιμὴν νὰ παρκαλέσωμεν ὑμᾶς ὅπως..... ὡς ἐν τῷ συνῆμμένῳ ἔγγραφῳ ἐμφαίνεται κ.λ.

Ὁ Πρόεδρος ἢ (ὁ Γεν. Γραμματεὺς)
(ὑπογραφή)

ΙVος Τύπος Ἐπισήμου Ἐπιστολῆς (ἢ ἐγγράφου) Ν. Προσώπου
πρὸς Νομ. Πρόσωπον

Ἄριθ. Πρωτ.....

Ἐν Ἀθήναις τῆ.....193..

Τὸ

«Σωματεῖον (X)....(τίτλος.....)»

Πρὸς

«Τὸν Σύλλογον (X) ... (τίτλος).....»

Ἐνταῦθα:

«Περὶ (περίληψις).....»

Λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ .....

.....

Μετὰ τιμῆς

(ὑπογρ. Γραμματέως)

(ὑπογρ. Προέδρου ἢ Γεν. Γραμμ.)

§ 39. Τὸ περιεχόμενον τῶν ἐπισήμων ἐπιστολῶν. Τὸ περιεχόμενον εἰς τὸ εἶδος τοῦτο τῶν ἐπιστολῶν εἶναι πάντοτε ἱστορικῆς μορφῆς ὡς ἐκ τῆς φύσεώς του. Ἀνάγεται λοιπὸν λογοτεχνικῶς εἰς τὴν ἀπλὴν διήγησιν καὶ ἡ σύνταξις του μετὰ τῆς σαφηνείας καὶ ἀκριβείας καὶ τῆς ὑπονοουμένης πάντοτε σοβαρότητος καὶ βραχυλογίας παρουσιάζει εἶδος λογοτεχνικὸν αὐτόχρομα τυπικόν. Ἀπαιτεῖται ὅθεν προσοχὴ τοῦ γραμματέως νὰ ἔχη ἐν ἰδίῳ σημειώματι τὰ ζητούμενα ἢ ἀνακοινούμενα καὶ νὰ τὰ συνθέσῃ εἰς ἀπλὴν διήγησιν.

§ 40. Χαρακτηρισμὸς καὶ θέσις τῶν ἐπιστημονικῶν καὶ πολιτικῶν ἐπιστολῶν. Τύπος αὐτῶν. Αἱ ἐπιστημονικαὶ καὶ πολιτικαὶ ἐπιστολαὶ ἀνάγονται εἰς τὸν γενικὸν τύπον τῶν κοινωνικῶν ἐπιστολῶν. Ὑπὸ τύπον φιλικῶν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐκδηλώσεων γίνονται ἐπιστημονικαὶ ἀνακοινώσεις, ὑποδείξεις, γνῶμαι εἰς θέματα ἐπιστημονικά. Ταῦτα εἰς τὰς ἐπιστημονικὰς ἐπιστολάς. Ἐπίσης εἰς πολιτικὰς ἐπιστολάς γίνονται ἐκθέσεις προγραμμάτων καὶ γραμμῶν πολιτικῆς κατευθύνσεως εἰς ποικίλης φύσεως ζητήματα. Πολλάκις εἰς ταύτας ἐκτίθενται γνῶμαι καυτηριάζουσαι ἄτοπα, καὶ γίνονται ποικίλης μορφῆς Τέχνη τοῦ Γράφειν Μέρος Γον «Ἐκθέσεις» Κ. Ὀκταποδᾶ.

ἐπανορθώσεις καὶ ἀπαντήσεις εἰς διάφορα πολιτικῆς μορφῆς τοῦ κοινοῦ συμφερόντος. Καὶ εἰς τὰ δύο εἶδη τῶν ἐπιστολῶν ἀπαιτεῖται προσοχὴ μεγίστη καὶ δυνάμει διανοίας σοβαρᾶς εἰς ζητήματα ἐπιστημονικῆς καὶ πολιτικῆς ἐμπειρίας, διότι ὑποτίθεται πάντοτε ὅτι, ὅσον ἰδιωτικῆς φύσεως καὶ ἂν εἶναι αἱ ἐπιστολαὶ αὗται, ὡς στηριζόμεναι ἐπὶ ἀληθείας σκοπούσης τὸ κοινὸν καλόν, ὅτι ἐνδεχόμενον νὰ δημοσιευθῶσιν. Ἡ λεπτότης τῆς ἐκφράσεως, ἡ ἀκρίβεια ἢ σαφήνεια καὶ ἡ ἄκρα εὐσυνειδησία δέον νὰ εἶναι τὰ κύρια χαρακτηριστικὰ καὶ εἰς τὰ δύο ταῦτα εἶδη τῶν ἐπιστολῶν.

§ 41. **Τύποι καὶ περιεχόμενον τῶν ἐπιστημονικῶν ἐπιστολῶν.** Κατὰ τὰ λεχθέντα ἐν τῷ χαρακτηρισμῷ αἱ ἐπιστολαὶ αὗται ἔχουσι τὸν τύπον μιᾶς φιλικῆς ἢ ἀπλῶς ἰδιωτικῆς ἐπιστολῆς τῆς κοινωνικῆς Ἀλληλογραφίας. Ἐπομένως αἱ προσφωνήσεις καὶ αἱ ἐπιφωνήσεις ἀκολουθοῦσιν τὴν τυπικὴν ἐκφρασιν ἐκείνων. Ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενον ὅμως εἶναι ἐντελῶς εἰς διάφορον μοῖραν. Αὗται ἐνέχουσι περιεχόμενον τόσον τοῦ ἱστορικοῦ γένους ἀπλῆς διηγήσεως, ὅσον καὶ τοῦ φιλοσοφικοῦ εἰς διατύπωσιν κρίσεων ὑποκειμενικῶν, γνωμῶν καὶ ἀξιωμάτων λογικῶν. Ὡστε αὗται δέον νὰ ταχθῶσιν εἰς τὸ φιλοσοφικὸν γένος τῶν ἐκθέσεων καὶ δὴ εἰς τὸ τέλειον εἶδος τούτων εἰς τὴν σύνταξιν πραγματειῶν, ἀνάπτυξιν μεγάλων θεμάτων τοῦ τελείου λόγου. Περὶ τούτων λοιπὸν ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενον καὶ τὴν κατάταξιν αὐτοῦ θὰ λεχθῶσι τὰ δέοντα εἰς τὰς πραγματείας· κατὰ τοῦτο μόνον ἐγένετο τοποθέτησις τούτων ἐνταῦθα, διότι ἀνήκουσιν εἰς τὰ εἶδη τῆς κοινωνικῆς ἀλληλογραφίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ΄.

Η ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

§ 42. **Θέσις καὶ χαρακτηρισμὸς τῆς ἐμπορικῆς ἀλληλογραφίας.** Ἡ ἐμπορικὴ ἀλληλογραφία ἀνάγεται εἰς τὴν κοινωνικὴν. Διὰ ταύτης ἐξυπηρετοῦνται τὰ συμφέροντα τῶν συναλλάσσομένων καὶ εἶναι τὸ σπουδαιότατον ὄργανον τῆς ἐπιμελείας τῶν λαῶν. Ὡς ἐκ τῆς σπουδαιότητος τῆς ἐμπορικῆς ἀλληλογραφίας κατέχει αὕτη ἀπὸ πολλὰς ἀπόψεις περιφανῆ θέσιν εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ πολιτισμοῦ ἑνὸς ἔθνους, διὸ καὶ ἔχει ὠρισμένον σχεδὸν διεθνῆ τύπον καὶ κανόνα. Αἱ ἐμπορικαὶ ἐπιστολαὶ ἀποτελοῦσι ἴδιον κλάδον τῆς ἐμπορικῆς ἐκπαιδεύσεως, ἐπειδὴ δὲ ἡ κινητήριος δύναμις εἰς αὐτὰς εἶναι ἡ γλῶσσα, διὰ ταῦτα κατέχουσι σπουδαίαν θέσιν εἰς ἕκαστον γλωσσικὸν μάθημα τοῦ σπουδάζοντος Ἐμπορικά, διὸ καὶ ἐνταῦθα εἰς τὰς ἀπλᾶς διηγήσεις λογοτεχνικῶς ἐξ αὐτῆς τῆς ἱστορικῆς θετικῆς φύσεως τοῦ περιεχομένου τῶν ἔχουσι τὴν προσήκουσαν θέσιν.

Εἰς τὴν ἐμπορικὴν ἀλληλογραφίαν ὁμιλεῖ περισσότερον ὁ νοῦς καὶ οὐχὶ ἡ καρδιά. Εἶναι ὠρισμένον τὸ εἶδος τοῦ χάρτου καὶ ὁ τρόπος τῆς κατατάξεως ἐν αὐτῇ. Ἡ φρασεολογία, τὸ ὕφος, ἡ γλῶσσα εἶναι ἐπίσης ὠρισμένα ἐπισήμως. Τὸ λεκτικὸν τῆς ἐμπορικῆς ἐπιστολῆς εἶναι τὸ τοῦ ἐπισήμως καὶ κοινῶς παραδεδεγμένου γραφομένου λόγου μετὰ συντομίας καὶ σαφηνείας ἐπιβεβλημένης ὑπὸ τῶν πραγμάτων· δηλ. ὁ γράφων δὲν φιλολογεῖ ἀλλὰ εἰσέρχεται χωρὶς πολλὰς φιλοφρονήσεις καὶ περιττολογίας εἰς τὸ θέμα. Τὸ συναίσθημα δὲν ἔχει θέσιν εἰς τὰς ἐμπορικὰς ἐπιστολάς. Ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους πρέπει νὰ ἀποπνήγῃ γυμνῆ καὶ ψυχρὰ ἢ πραγματικότης, ἔχουσα βάσιν τὴν κρίσιν καὶ τὴν ἀλήθειαν καὶ τὸ τάκτ τῆς ἐργασίας.

§ 43. Τύπος ἐμπορικῆς ἐπιστολῆς :

Φόρμα καὶ Διεύθυνσις

Καταστήματος

Ἐν Ἀθήναις τῆ.....193.....

Πρὸς τὸν Κύριον

Δ.....

Εἰς .....

Ἀξιότιμε Κύριε,

Λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ φέρω εἰς γνῶσίν Σας ἔτι κ.λ. ....

I .....

Ὅλος πρόθυμος

(ὑπογραφή)

§ 44. Τύποι ἐπιφωνήσεων ἀκραιφνεῖς Ἑλληνικοί : «πρόθυμος» ἢ «ὅλος (ἢ ὅλος) πρόθυμος», «Σᾶς ἀσπάζομαι», «Διατελῶ μετὰ μεγίστης τιμῆς καὶ ὑπολήψεως», «...μετ' ὑπολήψεως...», «...μετ' ἄκρας ὑπολήψεως», «Ὅλος (ἢ ὅλος) ἡμέτερος», «ἀναμένων παραγγελίας Σας διατελῶ πρόθυμος». Ἐλπίζων ὅτι θέλω σᾶς κατατάξει μετὰ τῶν πελατῶν μας, διατελῶ μετ' ἄκρας ὑπολήψεως».

Ἐκ ξένης ἀλληλογραφίας ἐσυνηθίσαμεν πρὸς τούτοις καὶ τὰς ἑξῆς κομψὰς καὶ λεπτὰς ἐκφράσεις : «Εὐαρεστήθητε, παρακαλῶ, νὰ δεχθῆτε τὴν διαβεβαίωσιν τῆς ἑξαιρέτου πρὸς ὑμᾶς ὑπολήψεως», «Θελήσατε, παρακαλῶ, νὰ δεχθῆτε τὴν διαβεβαίωσιν τῆς ἑξαιρέτου πρὸς ὑμᾶς ὑπολήψεως», «Δεχθῆτε παρακαλῶ, τὴν ἐκφρασιν τῆς μεγίστης πρὸς ὑμᾶς τιμῆς καὶ ὑπολήψεως».

§ 45. Εἶδη ἐμπορικῶν ἐπιστολῶν : Τὰ διάφορα εἶδη τῶν ἐμπορικῶν ἐπιστολῶν ὑπαγορεύει αὐτὴ ἡ ἐργασία τοῦ ἐμπορίου. Ἐπομένως λεπτομέρειαι περὶ ἑνὸς ἐκάστου εἴδους ἐκτίθενται εἰς εἰδικὰ ἐμπορικῆς ἀλληλογραφίας συγγράμματα. Ἡμεῖς ἐνταῦθα ἀδρομερέστατα θὰ καταλέξωμεν τὰ εἶδη τῶν ἐμπορικῶν ἐπιστολῶν μετὰ τῶν ἀπαραιτήτων διὰ ταῦτα εἰδήσεων καὶ ὁδηγιῶν, ἃς ὑπαγορεύει ἡ φύσις τῆς συγγραφῆς μας, «Τέχνη τοῦ Γράφειν» γενικῶς ἀπὸ λογοτεχνικῆς καὶ γλωσσικῆς ἀπόψεως. Καὶ

τὰ εἶδη δὲ ταῦτα ἢ νεωτέρα πρόοδος τοῦ ἐμπορίου διαρκῶς μὲ τὴν ἐξέλιξιν τῆς τροποποιεῖ καὶ ἀλλάσσει. Ἐνταῦθα ἔχουσιν μᾶλλον ἱστορικὴν θέσιν τοῦ πρὸ ἐτῶν ἐμπορίου μας, δι' ὃ καὶ οἱ ὄροι εἶναι εἷς τινα οὐχὶ οἱ προσήκοντες σήμερον.

Τὰ εἶδη ταῦτα εἶναι: 1) Ἐγκύκλιος. 2) Ἀπλαῖ συστατικαὶ ἐπιστολαί. 3) Πιστωτικαὶ ἐπιστολαί. 4) Αἰτήσεις πιστώσεων ἐπ' ἀνοικτῶ λ)σμῶ. 5) Προσφορὰ ὑπηρεσιῶν. 6) Εἰδήσεις καὶ πληροφορίαι. 7) Ἀποστολαὶ καὶ πωλήσεις ἐπὶ προμηθεῖα. 8) Παραγγελίαι καὶ Ἐκτελέσεις αὐτῶν. 9) Συν)καὶ ἐμβάσματος καὶ μετακλητικά. 10) Ἀγγελίαι ἀποστολῶν. 11) Τρέχοντες ἀλληλόχρεοι λ)σμοί. 12) Ἀλληλογραφία πρὸς ὀφειλέτας. 13) Ἀλληλογραφία πρὸς πιστωτὰς ἐσωτερικοῦ καὶ ἐξωτερικοῦ. 14) Πτωχεύσεις (προληπτικαὶ—συμβιβασμοί). 15) Ἀσφάλειαι. 16) Ἔργασια ναυτιλιακά. 17) Ἐγγυήσεις διὰ Συν)κὴν, Τριτεγγυήσεις. 18) Πράκτορες καὶ ἀνταποκριταί, διορισμοὶ αὐτῶν. 19) Πληροφορίαι περὶ καταστάσεως τῆς ἀγορᾶς. 20) Παροχὴ πιστώσεως ἐκ μέρους Τραπεζῆς.

§ 46. **Τύποι τῶν εἰδῶν τούτων. Περιεχόμενον.** Ὁ τύπος πάντων τούτων τῶν εἰδῶν εἶναι ὁ αὐτὸς καὶ εἰς τὸν πρόλογον μετὰ τῆς προσφωνήσεως καὶ εἰς τὰς ἐπιφωνήσεις. Τὸ περιεχόμενον τοῦ κυρίου θέματος τῆς ἐπιστολῆς διδάσκει αὐτὸ τὸ εἶδος καὶ ἐμπνέει ἢ πλήρης γνῶσις τῆς ἐμποριολογίας. Ὁ μὴ γνωρίζων τὴν ἐπιστήμην ταύτην καὶ στηριζόμενος μόνον εἰς τὴν ἰδιοφυίαν του, δὲν δύναται νὰ εἶναι βέβαιος περὶ τῆς ἐπιτυχοῦς ἐκθέσεως τῶν πραγμάτων ἀπὸ ἀπόψεως τοῦ ἐμπορικοῦ νόμου. Εἰς τοῦτο βοηθεῖ κατὰ πολὺ ἡ πείρα.

Ὡς πρὸς τὸν τρόπον τῆς διατυπώσεως εἰς τὰ κυριώτερα τούτων εἶδη, ἀφοῦ καταλέξωμεν τὰ εἶδη τῶν Ἐγκυκλίων καὶ σχετικὴν τινα εἰς ταύτας φρασεολογίαν, θὰ παραθέσωμεν ἐπίσης ἐπὶ τῶν συνηθεστέρων εἰδῶν ἐμπορικῶν ἐπιστολῶν τὴν προσήκουσαν τυπικὴν φρασεολογίαν.

§ 47. **Ἐγκύκλιοι—Εἶδη αὐτῶν—Φρασεολογία.** Ἐγκύκλιοι λέγονται αἱ ἐπιστολαί, δι' ὧν ἀγγέλλεται ἱστορικῶς εἰς ἓν πρόσωπον ἢ εἰς τὸ κοινὸν πᾶσα πράξις κοινοῦ ἐνδιαφέροντος.

ἧτις γίνεται ἐν τινι καταστήματι, ἢ ἐν τινι ἐπιχειρήσει διὰ συμφέρον της. Ἐπίσης καὶ ἐκτὸς τοῦ ἐμπορικοῦ κλάδου διαφοροὶ ἄλλαι ὑπηρεσίαι δύνανται δι' ἐγκυκλίων νὰ καταστήσω γνωστὰ κοινοῦ ἐνδιαφέροντος ζητήματα. Διὰ τῶν ἐμπορικῶν ἐγκυκλίων ἀγγέλλεται ἰδρυσις καταστήματος, καὶ πᾶν ὃ, πρέπει νὰ γίνῃ δημοσίᾳ γνωστὸν, ἀφορῶν μεταβολὴν ἢ διαρροίαισιν τῆς ἐργασίας. Ἐνταῦθα ἀπαραίτητα εἶναι : «Διεύθυνσις—Ἐπωνυμία—Εἶδος ἐργασίας—ὑπογραφή καὶ προσόντα καὶ ὄρον ἐργασίας πάντα ἑλκυστικά.

Ἐκφράσεις τούτων : «Λαμβάνομεν τὴν τιμὴν νὰ φέραμεν εἰς γνῶσιν ὑμῶν...νὰ γνωστοποιήσωμεν ὑμῖν...ὑπὸ τῆς ἐπωνυμίας (τίτλος)...» «Φέρομεν δι' ἐλπίδος ὅτι θέλομεν τύχε τῶν παραγγελιῶν Σας», «Ὅτι θὰ μᾶς προτιμήσετε», «Ὅτι θὰ σᾶς κατατάξωμεν μετὰ τῶν πελατῶν μας κ.τ.τ.», «λάβετε, παρακαλῶ, σημείωσιν τῆς κάτωθι ὑπογραφῆς μας». Ἐπίσης ἀγγέλλονται διὰ τῶν ἐγκυκλίων : 1) παραχώρησις ἐπιτροπικῆς, 2) ἀποχώρησις ἐνὸς τῶν συνεταίρων, 3) ἀποχώρησις ἐκ τοῦ ἐμπορίου, 4) ἰδρυσις Τραπεζητικοῦ οἴκου, 5) ἀλλαγὴ ἐμπορικῆς ἐπωνυμίας, 6) ἰδρυσις διαφόρων εἰδῶν ἐπιχειρήσεων, 7) θάνατος συνεταίρου, 8) διάλυσις ἐταιρείας, 9) ἐξακολούθησις ἐργασίας, 10) συγχώνευσις ἐμπορικῶν οἴκων, 11) ἀλλαγὴ διευθύνσεως, 12) Ἀγγελία ταξειδίου καὶ τόσα ἄλλα κοινοῦ ἐνδιαφέροντος διὰ τὰς ἐργασίας καὶ ἐν γένει διὰ τὰ ἀφορῶντα τὸ Κατάστημα.

§ 48 **Φρασεολογία ἐπὶ ἀποχωρήσεως ἐνὸς τῶν Συνεταίρων :** «Εὐελπιστοῦμεν ὅτι ἡ αὐτὴ ἐμπιστοσύνη θέλει ἐξακολουθήσει», «Τὸ ἀφιέμενον κενὸν ἐκ τῆς ἀποχωρήσεως τοῦ κ... ἀναπληροῖ ἢ πεῖρα, αἱ γνώσεις καὶ ἡ δραστηριότης καὶ ἐγνωσμένη ἰκανότης τοῦ κ...». Καὶ ἐπὶ ἄλλου εἴδους ἐγκυκλίων, ἀνάλογα, μὴ ἀπαιτοῦντα ἰδιοφυΐαν ἢ δημιουργικότητα, διότι ὑπαγορεύονται ὑπὸ πραγμάτων ἀποκλειστικῶς ἱστορικῶν ἀντικειμενικῶν λογοτεχνικῶς δὲ εἶναι ζητήματα τῆς ἀπλῆς διηγήσεως.

§ 49. **Φρασεολογία εἰς συστατικάς :** «Συνιστῶμεν θερμῶς τὸν κομιστὴν τῆς παρουσίας μας κ... κ.λ.» «Λαμβάνομεν τὴν τιμὴν νὰ συστήσωμεν ὑμῖν μετ' ἐξαιρετικοῦ ἐνδιαφέροντος

τὸν...», «Ἐμπιστευόμεθα εἰς τὰς ὑμετέρας φιλόφρονας περιποιήσεις...», «Θέτομεν ὑπὸ τὴν πολῦτιμον προστασίαν Σας τὸν...», «Παραδίδομεν εἰς τὰς εὐγενεῖς ὑμῶν φροντίδας τὸν... κ.ἄ... Ἐπιφυλασσόμεθα νὰ Σᾶς φανῶμεν ἐπίσης χρήσιμοι... νὰ ἀνταποδώσωμεν τὰ ἴσα...» κ.ἄ.

Ἐκ τῶν λοιπῶν εἰδῶν ἐμπορικῶν ἐπιστολῶν λεπτὴ καὶ δύσκολος εἶναι ἡ θέσις τοῦ γράφοντος περισσότερον εἰς τὰς πρὸς Ὀφειλέτας ἐπιστολάς, διὸ καὶ δι' αὐτὰς μόνον δίδομεν φρασεολογίαν τινὰ καὶ ἀφίνομεν τὴν τῶν λοιπῶν εἰς τὴν πείραν τοῦ ἀλληλογραφοῦντος.

§ 50. **Φρασεολογία εἰς τὰς πρὸς ὀφειλέτας:** «... αἱ περιστάσεις δὲν μᾶς ἐπιτρέπουν νὰ μένωμεν ἐπὶ πλεόν ἀπλήρωτοι· διὰ τοῦτο βασιζόμενοι ἐπὶ τῆς καλωσύνης καὶ τῆς προθυμίας σας ἐλπίζομεν ὅτι θέλετε μᾶς κάμει ἔμβασμα».

§ 51. **Ἐπὶ μακρᾶς σιωπῆς ὀφειλετῶν:** «... ὅσον δὴποτε καὶ ἂν ἐπιθυμῶμεν νὰ παρέχωμεν εἰς τοὺς ἀνταποκριτὰς μας πᾶσαν εὐκολίαν εὐσυμβίβαστον πρὸς τὰ συμφέροντά μας, καλῶς ἐννοεῖτε, ὅτι ἐν τῇ παρουσίᾳ περιπτώσει δὲν δυνάμεθα νὰ περιμείνωμεν ἐπὶ πλεόν τὴν πληρωμὴν ἐμπορευμάτων παραδοθέντων πρὸ ἕξ καὶ πλεόν μηνῶν... Ἡ ἀδιαφορία, τὴν ὁποίαν δεικνύετε εἰς τὸ νὰ κάμῃτε ἔμβασματα διεγείρει ἐν ἡμῖν ὑψίστην δυσαρέσκειαν. Μὴ ἐπιθυμῶν νὰ διαβουκολῶμαι ἔρχομαι νὰ σᾶς γνωστοποιήσω ὅτι θέλω καταφύγει εἰς δραστικώτερα μέτρα, ἔὰν δὲν...»

§ 52. **Πρὸς πιστωτὰς ἐπὶ πληρωμῆς μέρους καὶ αἴτησις παρατάσεως:** «Μὴ κατορθώσας νὰ συγκεντρώσω λόγῳ τῆς ἀπραξίας, τῆς ἐξαιρετικῆς διὰ τὴν ἀγορᾶν μας τῶν ἡμερῶν αὐτῶν... φοβοῦμαι ὅτι δὲν θὰ δυνηθῶ νὰ ἐξοφλήσω πρὸ τοῦ τέλους... τὸ ποσόν... Ἐν τούτοις ἐμβάζω... μὲ τὰ ὁποῖα εὐαρεστηθῆτε νὰ μὲ πιστώσητε εἰδοποιούντες με διὰ τὴν τάξιν», «... οὐδὲν ἕτερον μοὶ ὑπολείπεται ἢ νὰ παρακαλέσω θερμῶς τοὺς πιστωτὰς μου νὰ μοὶ χορηγήσωσι παράτασιν προθεσμίων. Ἐλπίζω δὲ νὰ δυνηθῶ συντόμως νὰ ὀρθοποδήσω, ἂν οἱ πιστωταί μου δὲν μοὶ ἀφαιρέσωσι τὸ στήριγμα τοῦτο. Ὅθεν ἀπεφάσισα νὰ συγκαλέσω τούτους τὴν... ὥραν... παρὰ τῷ κ... Συμβολαιο-

γράφω ὅπως ἐκθέσω τὸν ἰσολογισμόν μου καὶ (τοὺς πόρους μου) τὴν θέσιν μου. Εὐαρεστήθητε, παρακαλῶ, νὰ δυνηθῆτε νὰ παρασταθῆτε αὐτοπροσώπως ἢ διὰ πληρεξουσίου Σας....» κ.τ.λ.

Ἐπίσης τὴν ποικιλίαν τῶν τοιαύτης περιπτώσεως φράσεων ὑπαγορεύει ἡ περίστασις, ἡ πλήρης γνῶσις τοῦ συγχρονισμοῦ τοῦ ἐμπορίου καὶ ἐν γένει ἡ πείρα. Μία εἰδικὴ ἐμπορικὴ ἀλληλογραφία δύναται νὰ συμπληρώσῃ τὴν περιέργειαν ἢ τὰς εἰδικὰς γνώσεις εἰς τὸ εἶδος τοῦτο τῆς ἀλληλογραφίας, ὅπερ εἶναι σπουδαιότατον διὰ πάντα ἐμπορευόμενον. Ἐνταῦθα παρετέθησαν τὰ ἀπαραίτητα μόνον στοιχεῖα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄.

ΤΑ ΥΠΗΡΕΣΙΑΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ ΚΑΙ Η ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

§ 53. **Θέσις καὶ χαρακτηρισμὸς τῶν ἐγγράφων γενικῶς. Διαίρεσις.** Τὰ διάφορα ὑπηρεσιακὰ ἐγγράφα ἀνάγονται εἰς τὴν ἐπίσημον ἀλληλογραφίαν. Περιλαμβάνουσι τὰ ἀνταλλασσόμενα ἐγγράφα μεταξὺ διαφόρων ἀρχῶν τοῦ Κράτους. Συνεπῶς εἰς ταῦτα παίζει σπουδαιότατον τυπικὸν μέρος ἡ ἐθιμοτυπία τῆς Ἱεραρχίας. Διὰ τοῦτο γενικῶς δυνάμεθα νὰ τὰ διαιρέσωμεν εἰς τρεῖς κεφαλαιώδεις κατηγορίας: 1) Ἐγγράφα ἀνωτέρας ἀρχῆς πρὸς κατωτέραν. (ἐγκύκλιοι διαταγαί, κοινοποιήσεις, διορισμοί, παύσεις, μεταθέσεις, ἐντολαὶ κ.τ.λ.). 2) Ἐγγράφα πρὸς ἴσην ἀρχὴν (ταῦτα εἶναι ποικίλης φύσεως, ὑπαγορευόμενα ὑπὸ τῶν ζητημάτων τῆς ὑπηρεσίας) καὶ 3) Ἐγγράφα πρὸς ἀνωτέραν ἀρχὴν (ἀναφοραὶ ὑπομνήματα κ.τ.λ.).

§ 54. **Συστήματα.** Τὴν ἐθιμοτυπίαν τῆς κατατάξεως τοῦ περιεχομένου ἐκάστου ἐγγράφου ἔχει διαμορφώσει ἤδη ἕκαστον ἀομόδιον Ὑπουργεῖον ἢ ἐκάστη ἀρμοδία ἀρχή. Εἶναι δὲ ἀπλουστάτη καὶ μικρὰ τις πείρα τοῦ κατατασσομένου εἰς τὰς ἀρχὰς

ταύτας ὑπαλλήλου εἶναι ἱκανὴ νὰ διδάξῃ ἕκαστον τύπον εἰς τὰς ποικίλας καὶ πολυσχιδεῖς σχέσεις τῆς ἀρχῆς ταύτης καὶ εἰς τὰς ποικίλης μορφῆς παρουσιαζομένης περιπτώσεις, ἐξ ὧν ὀνομάζονται καὶ τὰ ἔγγραφα ταῦτα, ὡς αἱ ἀνακοινώσεις, κοινοποιήσεις, διαταγαί, ἐγκύκλιοι, διορισμοί, παύσεις, παραχωρήσεις, ἐμπιστευτικαὶ ἀποστολαί, ἐντολαί, αἰτήσεις, ἀναφοραί, ἐκθέσεις, πρωτόκολλα κ.τ.λ.).

§ 55. **Τὰ Στρατιωτικά ἔγγραφα. Χαρακτηρισμός. Θέσεις.** Ἰδιάζουσιν ἐν τῇ ἐπισήμῳ ἀλληλογραφίᾳ ἔχουσι τὰ στρατιωτικά ἔγγραφα, λόγῳ τῆς ἀποστολῆς καὶ τῆς σημασίας, ἣν ἐνέχει ἡ στρατιωτικὴ ὑπηρεσία καὶ ἐν καιρῷ πολέμου καὶ ἐν καιρῷ εἰρήνης. Πᾶσα στρατιωτικὴ ἐνέργεια διεξαγομένη γραπτῶς, ἐν μὲν καιρῷ πολέμου ὁυθμίζει καὶ προστατεύει τὴν ζωὴν καὶ τὴν ὑπαρξίν τοῦ στρατεύματος καὶ δι' αὐτοῦ τοῦ κράτους, ἐν δὲ καιρῷ εἰρήνης ἐπιφέρει τὴν συνεννόησιν τῶν διαφόρων στρατιωτικῶν ὑπηρεσιῶν, καὶ τὴν προαγωγὴν τοῦ ἐντεταλμένου εἰς τὰς στρατ. ἀρχὰς σκοποῦ.

§ 56. **Γλῶσσα, ὕφος, πνεῦμα καὶ τάξις τῶν στρατ. ἐγγράφων.** Ἐκ τῆς σπουδαιότητος, ἣν ἐνέχουσιν τὰ στρατ. ἔγγραφα ἐξυπακούεται ὅτι δεόν ἀπαραιτήτως νὰ συντάσσονται εἰς γλῶσσαν ἐπίσημον, σύντομον, ἀλλὰ σαφῆ καὶ ἀκριβῆ διὰ φράσεων ἄνευ περιστροφῶν καὶ διαφορομένων λέξεων καὶ ἐκφράσεων, εἰς διατύπωσιν ἀνδρικήν καὶ σταθερὰν ἐμπνευσμένην ὑπὸ ἀγνοῦ πραγματικοῦ ἐθνικοῦ φρονήματος καὶ μεστὴν θετικισμοῦ, ἀπορρέοντος ἐξ ὑψίστης πατριωτικῆς ἰδεολογίας. Ἡ εὐγένεια καὶ ἡ χάρις μετὰ παραδειγματικῆς τάξεως εἰς τὴν παράστασιν εἶναι ἐπιβεβλημένα, ὡς ἡ ἐξωτερικὴ παράστασις τοῦ στρατιωτικοῦ πρὸς ἐπιβολὴν τῆς πειθαρχίας, καὶ ἡ τάξις αὐτοῦ πρὸς μίμησιν.

§ 57. **Ἡ ἱεραρχία καὶ ἡ ἐθιμοτυπία τῆς Στρατ. ἀλληλογραφίας.** Ἡ στρατ. ἀλληλογραφία ἀκολουθεῖ ἐπίσης τὴν ἱεραρχίαν τῆς λοιπῆς ἐπισήμου ἀλληλογραφίας. Ἡ διατύπωσις κατὰ τὴν στρατ. ἐθιμοτυπίαν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἔλαβεν ἐξέλιξιν καὶ ἀπεκρυσταλλώθη εἰς μερικοὺς τύπους τῆς διατάξεως τῆς ὕλης ἐν τοῖς διαφόροις ἐγγράφοις ἀντιθέτως πρὸς τὴν λοιπὴν

ἐπίσημον ἀλληλογραφίαν. Ταῦτα θὰ διακρίνωμεν ἐμπρόκτως ἐπὶ τῶν διαγραφησομένων κατωτέρω τύπων τῶν τριῶν κατηγοριῶν τῆς ἀλληλογραφίας: α) ἐπὶ τύπου ἔγγράφων κατωτέρας ἀρχῆς πρὸς ἄνωτέραν (ἀναφοράν), β) ἐπὶ τύπου ἔγγράφων ἴσης ἀρχῆς πρὸς ἴσην (ἀπλῶς ἔγγραφα), καὶ γ) ἐπὶ τύπου ἄνωτέρας ἀρχῆς πρὸς κατωτέραν (διαταγαὶ κ.τ.λ.).

§ 58. **Οἱ τύποι στρατ. ἔγγράφων κατωτέρας ἀρχῆς πρὸς ἄνωτέραν.** Τὰ σχετικὰ πρότυπα στρατ. ἔγγράφων κατωτέρας ἀρχῆς πρὸς ἄνωτέραν διαλαμβάνει ὁ Κανονισμὸς Σωμάτων καὶ Στρατ. Καταστημάτων (Κ.Σ.Σ.Κ.). Περὶ τούτων παραθέτομεν αὐτολεξεὶ τὰς ὑπὸ εἰδικοῦ Ἀξιωματικοῦ τοῦ διδακτικοῦ προσωπικοῦ τῆς Στρατ. Σχολῆς Εὐελπίδων Ὑπαξιωματικῶν, γενομένης ὁδηγίας πρότυπα καὶ γνώμας ὑπὸ τύπον διαλέξεων. Οὕτω ἔχομεν:

Αἱ δοθεῖσαι ὁδηγίαι εἰς προηγουμένης ἀσκήσεις § 21ης καὶ ὁδηγίαι § 15ης Σημ. καὶ § 31ης καὶ § 35ης, ἐφαρμόζονται καὶ ἐνταῦθα δ.λ. Ἡ κατανόησις τῶν λέξεων τοῦ Κ.Σ.Σ.Κ. πρέπει νὰ εἶναι τελεία καὶ κατὰ πλάτος καὶ κατὰ βάθος. Τότε γίνεται κτῆμα αἰώνιον ἢ εὐχέρεια εἰς τὴν στρατ. ἀλληλογραφίαν.

§ 59. **Ἐναφοραὶ:** Ἐξωτερικὸς τύπος:

1) Τὰς ἔγγράφους ἀναφορὰς δυνάμεθα γενικῶς νὰ διακρίνωμεν ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενον:

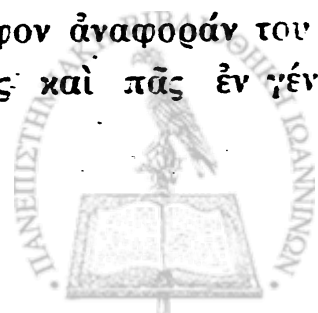
α) Εἰς ὑπηρεσιακοῦ περιεχομένου τοιαύτας (τὰς ὑπηρεσιακὰς). καὶ β) Εἰς ἀτομικὰς (αἰτήσεις).

Ὁ Γενικὸς Κανονισμὸς τῆς ὑπηρεσίας τῶν Σωμάτων καὶ Στρατ. Καταστημάτων ὁρίζει περὶ τῶν ἀναφορῶν τὰ ἑξῆς:

2) Αἱ πρὸς πᾶσαν ἀνεξαιρέτως προϊσταμένην ἀρχὴν ἔγγραφοι ἀναφοραὶ ὑποβάλλονται κατὰ γενικὸν κανόνα διὰ τῆς ἱεραρχικῆς ὁδοῦ πλὴν τῶν περιπτώσεων τῶν καθοριζομένων παρὰ τῶν κανονισμῶν κ.λ.π.

Ὡσαύτως αἱ ἀρχαὶ ὑποβάλλουσι ἀπ' εὐθείας εἰς τὸ Ὑπουργεῖον ὠρισμένης φύσεως ἀναφορὰς.

Πᾶσαν πρὸς προϊσταμένην ἀρχὴν ἔγγραφον ἀναφορὰν τοῦ Ὁ Σωματάρχου ἢ Ὁ Δ/ντῆς Στρο. Καταστήματος καὶ πᾶς ἐν γένει

ἀναφερόμενος ἐγγράφει εἰς ὀλόκληρον φύλλον χάρτου, ἐκθέτων ἄνευ προοιμίου, σαφῶς, συντόμως καὶ μετὰ σεβασμοῦ, τὸ περὶ οὗ πρόκειται ἀντικείμενον καὶ ὑπογράφει αὐτήν.

3) Τὸ σχετικὸν πρότυπον, ὅπερ διαλαμβάνει ὁ Κ.Σ. καὶ Σ.Κ. εἶναι τὸ ἑξῆς:

Ἐν... (τίθεται ὁ τόπος καὶ ἡ χρονολογία)...

Τὸ

.....(ἀναγράφεται τὸ Σῶμα ἢ Κατάστημα).....

Πρὸς

.....(ἡ ἀρχὴ πρὸς ἣν ὑποβάλλεται).....

...(τόπος ἔνθα ἐδρεύει)...

Περίληψις. «(Σημειοῦται περιληπτικῶς ἡ ἔννοια τοῦ κειμένου τῆς ἀναφορᾶς)».

..... Ἀμέσως εἶτα ἀρχεται ἡ ἀναφορὰ, ἀρχομένη διὰ τῶν λέξεων: «Λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ ἀναφέρω ὅτι...»

Διὰ τὰς πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον ἢ ἄλλας μεγάλας ἀρχὰς ἀναφορὰς πρέπει νὰ σημειοῦται καὶ τὸ ἀρμόδιον τμήμα, ὅπερ θὰ ἐνεργήσῃ τὴν ἀναφορὰν ταύτην.

Διασάφισις τοῦ προτύπου.

4) Ἐν τῇ θέσει τοῦ ἀριθ.... ἐν περιπτώσει ἀτομικῆς ἀναφορᾶς οὐδὲν τίθεται.

Καὶ ὅμως συνηθίζεται πολλάκις νὰ τίθεται ἐν τῇ θέσει ταύτῃ ἡ ἔνδειξις: Δ.Υ. (δημοσία ὑπηρεσία), ἣτις δὲν προβλέπεται ὑπὸ τοῦ παρόντος προτύπου, ἄρα ἡ χρῆσις του ὑπάρχει.

5) **Περίληψις.** Ἡ λέξις αὕτη προβλεπομένη ὑπὸ τοῦ παρόντος προτύπου ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δὲν τίθεται.

Συμμορφούμενοι ἐπακριβῶς πρὸς τὰ κεκανονισμένα δέον νὰ θέτωμεν τὴν λέξιν ταύτην (περίληψις) ὑπεράνω τῆς περιληπτικῆς ἐννοίας τοῦ κειμένου τῆς ἀναφορᾶς, οὐ μόνον δὲ ἡ λέξις δὲν τίθεται, ἀλλὰ πολλάκις ἐλλεῖπει καὶ ἡ πραγματικὴ περίληψις, ἣτις εἶναι ἀπαραίτητος διὰ τὸν μέλλοντα ταχέως δι' ἐνὸς βλέμματος νὰ λάβῃ γνῶσιν τῆς οὐσίας τῆς ἀναφορᾶς. Πᾶς ἐξ ἡμῶν δὲν πρέπει νὰ ἀγνοῇ ὅτι ὁ μέλλον καὶ δικαιούμενος νὰ λάβῃ ἀναφορὰν δὲν θὰ λάβῃ μόνον τὴν ἰδικήν μας, ἀλλὰ πολλὰς τοιαύτας καὶ ἡ πρώτη

καὶ ἄμεσος ἀντίληψις τοῦ περιεχομένου τῆς ἀναφορᾶς θὰ γίνῃ διὰ τῆς ὑπαρχούσης περιλήψεως.

Εὐνόητον ὅτι αὕτη πρέπει εἰς δύο τὸ πολὺ σειρὰς νὰ μᾶς εἰσάγῃ εἰς τὴν ὑπόθεσιν, περὶ ἧς συντάσσεται ἡ ἀναφορά.

6) Προκειμένου περὶ ἀτομικῶν ἀναφορῶν ἐν τῇ θέσει τῆς ἐπικεφαλίδος τίθεται ὁ βαθμὸς (ὁ ταγμα. π. χ.) Σῶμα (τοῦ 1ου Σ.Π.) τὸ ἐπώνυμον καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἀναφέροντος.

7) Πρὸς ἀποφυγὴν πολυλογίας δυνάμεθα νὰ θέσωμεν τὸ ἐξῆς: ὁ Ταγματάρχης (τάδε) πρὸς τὸ 1ον Στρατ. Πεζικ.

Ἐνταῦθα ἢ κάλλιον ὁ Ταγματάρχης τοῦ Πεζικοῦ....πρὸς τὸ 1ον Σύνταγμα Πεζικοῦ.

Δέον νὰ τονισθῇ ὅτι ἐν τῇ ἐπικεφαλίδι προηγείται τὸ ἐπώνυμον. Ἐν τῇ ὑπογραφῇ ἔπεται τοῦτο.

Παρατηρήσεις διάφοροι :

8) I. Οἱ ἐπίσημοι τίτλοι τῶν διαφόρων στρατ. ἀρχῶν πρέπει νὰ ἀναγράφονται ὀρθῶς ἐν τῇ στρατ. ἀλληλογραφίᾳ, καὶ οὐχὶ παραμορφωμένοι, π.χ. Στρατ. Σχ. Εὐελπίδων (καὶ οὐχὶ τῶν Εὐελπίδων), 1ον Σύνταγμα Πεζικοῦ, 5ον Σύνταγμα εὐζώνων (καὶ οὐχὶ 1ον Πεζ. Σύνταγμα ἢ ὁ Εὐζώνων Σύνταγμα κ.λ.π.).

9) II Ἐν ταῖς ἀναφοραῖς πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον θέτομεν ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν καὶ τὸ τμήμα π. χ. πρὸς τὸ Υ. Σ. Διεύθυνσιν Διοικ. τμ....).

Ὁ γράφων πρὸς τὸ Σῶμα, κατάστημα ἢ ὑπηρεσίαν, γράφει βεβαίως πρὸς τὴν Διοίκησιν τοῦ Σώματος, Καταστήματος ἢ ὑπηρεσίας. Ψεκτὸν ὄθεν ἢ χοῆσις «πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τοῦ ἢ τῆς...» ἢ προκειμένου περὶ ἀναφορῶν ἐντὸς τοῦ Συν]τος «πρὸς τὴν Διοίκησιν του».

Δέον μετὰ τὰς λέξεις. Πρὸς τὸ (τὸν ἢ τὴν) νὰ γίνῃται χοῆσις τοῦ ἐπισήμου τίτλου τῆς ἀρχῆς (Σώματος, καταστήματος ἢ ὑπηρεσίας).

11) IV. Λαμβάνω τὴν τιμὴν ν' ἀναφέρω ὅτι.....
Ὁ τύπος οὗτος τῆς ἐνάρξεως τοῦ κειμένου τῆς ἀναφορᾶς δέον νὰ τηρῆται πάντοτε, ὡσάκις τοῦτο καθίσταται ἐφικτόν, θὰ εὐρε-

θῶμεν ὅμως πολλάκις εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ παρεμβάλωμεν μεταξὺ τοῦ ἀναφέρω καὶ τοῦ ὅτι καὶ ἄλλας λέξεις, π.χ. Λαμβάνω τὴν τιμὴν ν' ἀναφέρω πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς ὑπ' ἀριθ...διαταγῆς ὅτι... ἢ λαμβάνω τὴν τιμὴν ν' ἀναφέρω, πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς ὑπ' ἀριθ... εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ...ἔγγραφον ὅτι κ.λ.π.

Ἔγινε καὶ γίνεται χρῆσις τῶν τύπων ἐνάρξεως τῆς ἀναφορᾶς «Εἰς ἐκτέλεσιν τῆς ὑπ' ἀριθ....,δ)γῆς ὑμῶν λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ ἀναφέρω ὅτι...ἢ ἐπὶ τοῦ ὑπ' ἀριθ....ἔγγράφου ὑμῶν λαμβάνω τὴν τιμὴν ν' ἀναφέρω ὅτι.....»

Ὑπὸ ἔποψιν διατυπώσεως αἱ τοιαῦται ἐκφράσεις δὲν ἔχουσι τι τὸ ψεκτόν· ἀπὸ κανονικῆς ὅμως ἀπόψεως δείκνυται ἡ ἀρχομένη «Λαμβάνω τὴν τιμὴν ν' ἀναφέρω....» καὶ ταύτην συνιστῶ.

12) Ἄλλὰ θὰ εὐρεθῶμεν εἰς τὴν ἀνάγκην ὄχι μόνον νὰ ἀναφέρωμεν...ὅτι ἀλλὰ καὶ νὰ ὑποβάλωμεν, νὰ προτείνωμεν, νὰ παρακαλέσωμεν.

Πῶς τότε θὰ γίνῃ ἡ διατύπωσις⁽¹⁾; Δυνάμεθα σὲ παρομοίαν περίπτωσιν νὰ ἐκφύγωμεν τῆς στερεοτύπου ἐκφράσεως καὶ νὰ παραλείψωμεν τὰς λέξεις «ἀναφέρω ὅτι» καὶ νὰ θέσωμεν «νὰ ὑποβάλω» ἢ «νὰ προτείνω» ἢ «νὰ παρακαλέσω».

Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἐν τῇ φράσει «ν' ἀναφέρω ὅτι» ἡ λέξις «ὅτι» μᾶς ὑποχρεώνει εἰς τὴν περίπτωσιν ἔξιστορίσεως γεγονότος τινὸς συμβάντος κ.λ.π. εἰς τὴν χρῆσιν μακροσκελεστάτων περιόδων, αἵτινες πάντοτε μειονεκτοῦσι ἀπὸ ἀπόψεως διατυπώσεως καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἀπὸ ἀπόψεως σαφηνείας.

Αἱ μακροσκελεῖς ἐκφράσεις εἶναι κατὰ κανόνα ἀσυμβίβαστοι πρὸς εὐληπτον ὕφος, ὁποῖον πρέπει γὰ εἶναι καὶ τὸ στρατιωτικόν.

Ἐκτὸς τούτου ἡ μακροσκελής περίοδος μᾶς ἄγει πολλάκις εἰς πλημμελῆ τοῦ ἔγγράφου σύνταξιν ἀπὸ συντακτικὴν καὶ φρασεολογικὴν καθόλου ἔποψιν.

Ὅθεν καὶ ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ τὸ εὐληπτον καὶ ἡ καλ-

(1) Ἡ διατύπωσις καὶ ἡ φρασεολογία ἐνταῦθα εἰς ἅπαν τὸ ἀναφερόμενον περὶ ἀναφορῶν εἶναι τοῦ σχόντος τὴν εὐγενῆ καλωσύνην εἰδικῶ· ἀξιωματικῶς ἐπὶ τῆς συντάξεως ἀναφορῶν εἰς τὴν Σχολὴν Ὑπ' ἀρχῶν.

λίεπεια τῆς ἀναφορᾶς προτιμῶνται τῆς τηρήσεως τῶν τύπων.

13) Πρὶν ἐξετάσωμεν βαθύτερον τὸ περιεχόμενον τῶν ἀναφορῶν καὶ τὴν διατύπωσιν αὐτῶν προσθέτομέν ὀλίγας λέξεις καὶ περὶ τῆς ὑπογραφῆς.

Ἐλέχθη ἤδη ὅτι αὕτη οὐδέποτε τίθεται εἰς τὴν ἀρχὴν σελίδος. Ὑπομιμνήσκωμεν ὅτι πρέπει νὰ εἶναι αὕτη καθαρά καὶ εὐανάγνωστος, ὡς ἀνωτέρω εἶπον.

Ἡ ἐνδείξις τοῦ βαθμοῦ καὶ τοῦ ὄπλου δὲν πρέπει νὰ παραλείπεται.

Δύναται νὰ γίνῃ χοῆσις συντμήσεως ἐν τῇ ἐνδείξει τοῦ βαθμοῦ καὶ τοῦ ὄπλου.

14) Πάντως δεόν νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψει ἡμῶν ὅτι εἰς τὸ ἀριστερὸν τοῦ χάρτου δεόν νὰ ἀφήνωμεν γῶρον κενὸν δύο περιόπου δακτύλων. Ἐπὶ τοῦ χάρτου αὐτοῦ εἶναι δυνατόν νὰ γραφῶσιν τὰ ἐπισυναπτόμενα.

15) Ὁ κανονισμὸς Σ. καὶ Σ. Κ. ἀναγράφει τὰς περιπτώσεις, καθ' ἃς ὁ ἀξιωματικὸς δικαιούται ν' ἀπευθύνεται ἐγγράφως κατὰ τὰ κεκανονισμένα.

α) Ὅποτε διατελοῦσιν εἰς ἄλλον παρὰ τὸν τοῦ προΐσταμένου, πρὸς ὃν ἀπευθύνεται, τόπον.

β) Ὅποτε ἐπὶ τῆς ἀναφορᾶς γραπτὴ ἀπαιτεῖται ἀπόφασις ἢ ἐνέργεια ἄλλης ἀρχῆς.

γ) Ὅποτε ἡ ἀναφορὰ δικαστικὴν ἀπαιτεῖ ἐνέργειαν.

δ) Ὅποτε πρόκειται περὶ ἀντικειμένου διοικητικῆς ἢ λογιστικῆς ὑπηρεσίας ἐγγράφως ἀπαιτοῦντος ἀποδείξεις.

ε) Ὅποτε οἱ ἀξιωματικοὶ θεωρῶσιν τὴν περὶ ἧς ἡ ἀναφορὰ ὑπόθεσιν ἐπὶ τοσοῦτον οὐσιώδη διὰ συμφέρον τῆς ὑπηρεσίας ἢ διὰ τὸ ἴδιον αὐτῶν συμφέρον, ὥστε κρίνουν ἀναγκαίαν τὴν δι' ἐγγράφου ὑποστήριξιν τῆς.

16) Πᾶσαν ἀτομικὴν (1) ἐγγραφὸν ἀναφορὰν, μὴ ἀφορῶσαν τὴν ὑπηρεσίαν, οἱ ἀξιωματικοὶ συντάσσουσιν ἐπὶ ἐνσήμων χάρτου ἀξίας ὀριζομένης ὑπὸ τοῦ περὶ χαρτοσήμου νόμου καὶ ὑποβάλλουσιν ἱεραρχικῶς ἄνευ φακέλλου ἢ ἐντὸς φακέλλου ἐσφραγισμένου:

Γενικῶς δυνάμεθα νὰ καλέσωμεν ἀτομικὴν τὴν ἀναφορὸν ἐν ἣ ὁ ἀξιωματικὸς προκαλεῖ τὴν ἀπόφασιν τῆς ὑπηρεσίας ἐπὶ ὑποθέσεώς του.

Ὅταν δὲ ὁ ἀξιωματικὸς προκαλεῖται ὑπὸ τῆς ὑπηρεσίας ν' ἀναφέρῃ τι ἐγγράφως δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι συντάσσει ἀναφορὴν ἀφορῶσαν τὴν ὑπηρεσίαν.

Διὰ πᾶν δὲ ἀντικείμενον ἀφορῶν τὴν ὑπηρεσίαν, δι' ὃ ἐγγραφὸς ἀπαιτεῖται ἀναφορά, οἱ ἀξιωματικοὶ συντάσσουσι ταύτην ἐφ' ἀπλοῦ χάρτου καὶ ὑποβάλλουσι κατὰ τὰ διατεταγμένα εἰς τοὺς ἀνωτέρους, ὑπὸ τὰς ἀμέσους διαταγὰς τῶν ὁποίων διατελοῦσιν.

17) Οἱ ἀξιωματικοὶ καὶ στρατιῶται ἀπευθύνονται ἐγγράφως ὡς ἄνω μόνον, ὅταν διοικῶσιν ἀπεσπασμένα τμήματα, ὅταν εἶναι διωρισμένοι ἀρχιφύλακες καὶ εἰς τὰς περιστάσεις τὰς προβλεπομένας ὑπὸ τοῦ Γεν. Κανονισμοῦ τῆς ὑπηρεσίας τῶν Σ. καὶ Σ. Κ. ὡς καὶ τοῦ Κ.Ε.Υ. τῶν διαφορῶν Σ. καὶ Σ.Κ.

18) Οἱ ἀξιωματικοὶ τῶν Λόγων, ἰλῶν καὶ πυροχγιῶν ὑποβάλλουσι τὰς προφορικὰς τῶν αἰτήσεις εἰς τὸν Λοχαγὸν Διοικητὴν τοῦ οἰκείου Λόγου, ἴλης ἢ πυροχγίας, ὅστις ἐγγράφει αὐτοὺς μετὰ τῶν ἰδίων αὐτῶν αἰτήσεων ἐν τῇ καταστάσει ἀναφορᾶς τῶν Λόγων ἴλης ἢ πυροχγίας.

Οἱ τύποι τῆς προϊσταμένης ἀρχῆς ἐγγράφου ἀναφορᾶς τηροῦνται καὶ ἐν τῇ μετὰ τῶν φρουραρχείων ἀλληλογραφίᾳ τῶν Σωμάτων, Στρατ. Καταστημάτων καὶ ὑπηρεσιῶν, ἐὰν οἱ Σωματάρχαι ἢ Διευθύνται Καταστημάτων εἰσὶ νεώτεροι τοῦ Φρουράρχου.

Ὅμοίως τὸ αὐτὸ λαμβάνει χώραν καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς πρὸς στρατηγούς ἀλληλογραφίας εἰς οἵανδήποτε κατάστασιν καὶ ἂν εὑρίσκωνται οὔτοι.

§ 60. Διατύπωσις τῶν ἀναφορῶν. Ἐσωτερικὸς τύπος. Μετὰ τὴν ἐξέτασιν τοῦ ἐξωτερικοῦ τύπου τῆς ἀναφορᾶς θὰ ἐξετάσωμεν λεπτομερέστερον τὸν τρόπον τῆς διατυπώσεως τῶν ἀναφορῶν.

Εἶπον εἰς τὴν προηγουμένην διάλεξιν, ὅτι πᾶς ἀναφερόμενος

ἐκθέτει ἄνευ προοιμίου, σαφῶς συντόμως καὶ μετὰ σεβασμοῦ τὸ περὶ οὗ πρόκειται ἀντικείμενον.

Ἐν **ἄνευ προοιμίου**. Ἡ ἄμεσος ἄνευ προκαταρκτικῶν δικαιολογητικῶν λέξεων διατύπωσις τῆς οὐσίας τοῦ περὶ οὗ πρόκειται ἀντικειμένου ἐπιβάλλεται: Ἐάν πρόκειται περὶ ἀναφορᾶς ἀφορώσης τὴν ὑπηρεσίαν, ὁ αὐστηρὸς περιορισμὸς ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς κατανοήσεως τοῦ περὶ οὗ ἢ ἀναφορὰ ἀντικειμένου εἶναι ἀπαραίτητος. Οἱ μακροσκελεῖς πρόλογοι οἱ ἀπομακρύνοντες ἡμᾶς τῆς ἐν τοῖς πράγμασιν αὐτοῖς ἐνυπαρχούσης οὐσίας οὐδένα σκοπὸν ἐκπληροῦσιν.

Ἐάν πρόκειται περὶ ἀναφορῶν ἀτομικῶν, τὸ ὀλιγόλογον καὶ ἄνευ προοιμίου εἶναι ἀξιοσύστατον. Βεβαίως ὅπου ἐπιβάλλεται νὰ ἀναφέρωμεν καὶ τοὺς προκαλοῦντας λόγους τὴν ἀτομικὴν μας ἀναφορὰν θὰ τοὺς ἀναφέρωμεν, ἀλλὰ συντόμως ἀφίνοντες νὰ ἐξυπακούηται ἐξ αὐτῆς τῆς φύσεως τοῦ ἀντικειμένου, περὶ οὗ ἢ ἀναφορὰ, ἂν δικαιολογηθῆται ἢ οὐ ἢ ὑποβολή της.

Διὰ τῆς ἀναφορᾶς μας δὲν πρόκειται νὰ πείσωμεν τὴν προϋσταμένην ἀρχὴν διὰ σοφιστικῶν ἐπιχειρημάτων ἐκτενῶν καὶ παρατάξεως ἀπείρων σχετικῶν ἢ ἀσχέτων πρὸς τὴν ὑπόθεσιν λόγων.

Πρόκειται νὰ ἀφήσωμεν τὰ πράγματα μόνον ἀφίνοντα, οὕτως εἰπεῖν, φωνήν.

Ἡ ἀρίστη συνηγορία ὑπὲρ τῆς ἐπιτυχίας τῆς ἀναφορᾶς ἡμῶν εἶναι ἢ προκύπτουσα ἐκ τῶν πραγμάτων αὐτῶν, ἐκ τῆς λογικῆς ἀκολουθίας, ἐκ τοῦ εἴρημοῦ τῶν ἐκτιθεμένων.

Ὁ προοιμικῶς ἀναφερόμενος δὲν ἔχει ὁ ἴδιος ἐμπιστοσύνην εἰς τὸ λογικὸν τῆς αἰτήσεώς του κ.λ.π.

«Σαφῶς». Νὰ εἶναι συντεταγμένη δηλονότι κατὰ τὴν φυσικὴν σειρὰν τῶν ἰδεῶν καὶ χωρὶς διανοητικὰ πρωθύστερα, νὰ ἐμπερικλείη δὲ ὕφος ἀπλοῦν καὶ εὐληπτον. Τοῦτο ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς χρήσεως ἀβιάστου διατυπώσεως τῶν ἐν χρήσει καταλλήλων λέξεων καὶ ὄρων.

Ἡ σαφήνεια ἐξ ἄλλου ἐπιτυγχάνεται δι' ἀκριβολόγου λεπτομεροῦς καὶ ἐξαντλητικῆς (ἐμβριθοῦς) ἐκθέσεως τοῦ πράγματος.

Ὁ ἀναγινώσκων τὴν ἀναφορὰν πρέπει νὰ σχηματίσῃ περὶ

τοῦ ἀναφερομένου πράγματος σαφῆ ἰδέαν. Ἐξιστοροῦντες ἐν τῇ ἀναφορᾷ μας ὅ,τι συμβαίνει ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ μας ἢ ἐκτὸς αὐτῆς, δεόν νὰ κάνωμεν τὸν ἀναγινώσκοντα ταύτην νὰ σχηματίσῃ σαφῆ καὶ διαυγῆ ἀντίληψιν τοῦ γεγονότος. Διὰ τοῦτο ἡ καταλληλοτέρα ἐξεικόνισις αὐτοῦ εἶναι ἡ ἐξιστόρησις κατὰ τὴν χρονικὴν ἀκολουθίαν.

Πολλάκις ὁ ἀνώτερος ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἀναφορᾶς θὰ δώσῃ διαταγὰς. Δι' ὃ ὁ ἀναφέρων πρέπει ἐν τέλει τῆς ἀναφορᾶς του νὰ μὴ μνημονεύῃ τὰ μέτρα, ἅτινα ὁ ἴδιος ἔλαβεν ἤδη καὶ ἐξετάζων τὴν ἀναφορὰν του νὰ ἐρωτήσῃ τὸν ἑαυτὸν του «δύναται ὁ ἀνώτερός μου μὲ τὴν ἀναφορὰν μου ταύτην νὰ ἐκδώσῃ τὰς διαταγὰς του, ἢ πρέπει νὰ τοῦ διασαφηνίσω σημεῖόν τι;»

Προκειμένου περὶ *αἰτήσεως*, αὗται συντίσσονται κατὰ τὸν τύπον καὶ τὴν ἔννοιαν τῶν ἀναφορῶν ὑπὸ τοὺς ἐξῆς ὅρους: α) Ἐν ἀρχῇ ἢ τῷ τέλει τοῦ περιεχομένου διατυποῦται τὸ αἰτούμενον σαφῶς, ὅχι ὅμως εἰς ἀμφοτέρας τὰς θέσεις (ἀρχὴν καὶ τέλος). β) Ἡ αἰτιολογία πρέπει νὰ ἀρήνῃ νὰ διαφαίνεται ἡ θέσις τοῦ πράγματος σαφῶς καὶ νὰ εἶναι καθ' ἑαυτὴν λογικὴ. γ) Ἐὰν ἡ ἐπιτυχία τῆς ἀποδοχῆς τῆς αἰτήσεως προὑποθέτῃ τὴν ἐκπλήρωσιν ὄρων καθιερωθέντων διὰ νόμων, ἐπιβάλλεται ν' ἀποδεχθῆ ἐν τῇ ἀναφορᾷ ὅτι οἱ ὅροι ἐξεπληρώθησαν.

«Συντόμως». Ἡ συντομία τῶν ἀναφορῶν πρέπει νὰ συνεχίζεται πάντοτε μὲ τὴν σαφήνειαν.

Οὐδέποτε θὰ ἐπιζητηθῆ συντομία ἐπὶ βλάβῃ τῆς σαφηνείας. Πρὸς τοῦτο εἶναι ἀξιοσύστατον νὰ ἀναγινώσκωμεν δις καὶ τρις τὴν γραφεῖσαν ἀναφορὰν, ἵνα βεβαιωθῶμεν ὅτι οὐδὲν περιττεύει, οὐδὲν ἐλλείπει ἐν αὐτῇ.

Ἡ συντομία τόσον ἐν τῷ προφορικῷ, ὅσον καὶ ἐν τῷ γραπτῷ λόγῳ, εἶναι ἀρετὴ κατ' ἐξοχὴν στρατιωτικὴ, ὡς εἶναι τοιαύτη ἡ σαφήνεια.

«Μετὰ σεβασμοῦ». Τὸ λογικῶς συγκεκριημένον περιεχόμενον τῆς ἀναφορᾶς θὰ εἶναι καὶ σεμνῶς διατυπωμένον. Ἡ ἐκλογὴ τῆς ἁρμοζούσης εἰς τὴν περίπτωσιν καὶ τὴν ἀρχὴν ἢ τὸ πρόσωπον πρὸς ὃ ἀποστέλλεται λέξεων καὶ φράσεων πρέπει νὰ γίνεται

μετὰ πάσης ἐπιμελείας. Τὸ ὅλον τῆς ἀναφορᾶς θὰ διαπνέεται ὑπὸ τοῦ αἰσθήματος τοῦ σεβασμοῦ πρὸς τὸν ἀνώτερον ἐν μείζονι ἔτι μοῖρα ἢ ἂν εὐρισκώμεθα ἐνώπιόν του. Πολλάκις ἐκφεύγουν τῆς γραφίδος ἡμῶν, συνειδητῶς ἢ ἀσυνειδήτως, λέξεις ἢ φράσεις ἀναρμοστοὶ εἰς τὴν σχέσιν ἀνωτέρων καὶ κατωτέρων, αἰτινες μερίστην ἐξασκοῦσιν ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ καθόλου χαρακτηρισμοῦ ἡμῶν ὡς στρατιωτικῶν.

Τὸ φάσμα τοῦ ἐλέγχου ἢ τῆς ποινῆς βεβαίως δὲν πρέπει νὰ εἶναι τὸ ὠθοῦν ἡμᾶς πρὸς σεμνὴν διατύπωσιν, ἀλλὰ βαθεῖα πεποιθήσις διὰ τὸ δόγμα τῆς ἱεραρχικῆς τάξεως καὶ εὐπρεπείας.

Ἐλλειψιν σεβασμοῦ ἀποδεικνύει, πλὴν τῆς ἀναρμόστον διατυπώσεως καὶ ἢ καθ' ὑπέρβασιν τῆς ἱεραρχίας ὑποβολὴ τῶν ἀναφορῶν ἡμῶν.

§ 61. Β'. Ἐγγραφα πρὸς ἰσότιμον Ἀρχὴν. Δι' ἀντικείμενα ἀφορῶντα τὴν ὑπηρεσίαν ὁ Σωματάρχης ἢ Διευθυντὴς Στρατ. Καταστήματος ἢ Ὑπηρεσίας ἀπευθύνεται ἐγγράφως πρὸς τὰς διαφόρους ἀρχάς, στρατιωτικὰς ἢ πολιτικὰς ἢ καὶ δημοσίας, ἐκθέτει μεθ' ἀβρότητας εἰς ὀλόκληρον φύλλον χάριτος καὶ ἐφ' ὅλης τῆς σελίδος τὸ περὶ οὗ πρόκειται ἀντικείμενον καὶ ὑπογράφει.

Προκειμένου Σωματάρχης τις ἢ Διευθυντὴς Στρατιωτικοῦ Καταστήματος ἢ ὑπηρεσίας ν' ἀναφέρῃ ἐγγράφως τι πρὸς ἀρχὴν ἰσότιμον τῇ προΐσταμένῃ του ἀρχῇ ἢ νὰ ἀπευθύνῃ ἐγγραφον πρὸς ἑτέραν Στρατ. ἀρχὴν μὴ ὑπαγομένην ὑπὸ τὰς διαταγὰς τῆς ἀμέσου προΐσταμένης του ἀρχῆς, ἐκτελεῖ τοῦτο διὰ τῆς τελευταίας ταύτης, πλὴν ἐν ἀπολύτῳ ἀνάγκῃ, ὅποτε ἀναφέρει πρὸς μὲν τὴν πρώτην ὑπὸ τύπον ἀναφορᾶς, πρὸς δὲ τὴν δευτέραν ὑπὸ τύπον ἐγγράφου τηρῶν τοὺς τύπους τῆς πρὸς ἰσότιμον ἀρχὴν ἀλληλογραφίας, ἀναφέρει ἅμα περὶ τῆς ἐνεργείας του ταύτης πρὸς τὴν προΐσταμένην του ἀρχὴν.

Οἱ τύποι τῆς πρὸς προΐσταμένην ἀρχὴν ἐγγράφου ἀναφορᾶς τηροῦνται καὶ ἐν τῇ μετὰ τοῦ Φρουραρχείου ἀλληλογραφίᾳ τῶν Σωματίων καὶ Στρατ. Καταστημάτων, ἐὰν οἱ Σωματάρχαι ἢ Διευθύνται Στρατ. Καταστημάτων ἢ ὑπηρεσιῶν εἶναι κατώτεροι κατὰ βαθμὸν τοῦ Φρουράρχου.

Οἱ τύποι τῆς ἐγγράφου ἀναφορᾶς ὡς πρὸς προϊσταμένην ἀρχὴν τηροῦνται καὶ ἐν τῇ ἀλληλογραφίᾳ πρὸς τὸ Γεν. Ἐπιτελεῖον τοῦ Στρατοῦ καὶ ἐν τῇ πρὸς τοὺς Ὑποστρατήγους ἢ Ἀντιστρατήγους, οἰανδήποτε ὑπηρεσίαν καὶ ἂν ἐκτελῶσι οὗτοι καὶ εἰς οἰανδήποτε κατάστασιν καὶ ἂν εὐρίσκωνται οὗτοι, οὐ μόνον ὑπὸ τῶν Σωματαρχῶν ἢ Διευθυντῶν Στρατ. Καταστημάτων, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ παντὸς στρατιωτικοῦ.

Πρότυπον ὡς τὸ τοῦ Κ.Σ.Σ.Κ. καὶ Υ.

Διασάφεις προτύπου : «Λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ...» εἶναι ἀπλῶς ἔκφρασις ἀβροῦτητος, ἣτις δέον νὰ μὴ παραλείπεται. Εἰς τὸ τέλος τοῦ κειμένου τίθεται ἡ ἡμερομηνία καὶ ὁ τόπος καὶ εἶτα ὑπογράφεται καὶ σφραγίζεται. Ἀνάγκη ὅπως ἡ σφραγὶς μὴ καλύπτῃ τὴν ὑπογραφήν.

§. 62. **Ἀναφοραὶ παραπόνων.** Τὸ ἄρθρον 102 τοῦ Κ.Σ.Σ.Κ.Υ. ἀναγράφει ὅτι μόνον ὑποβολὴ ἀτομικοῦ παραπόνου ἐπιτρέπεται. Ὅμᾶς ἀξιωματικῶν ἢ ὀπλιτῶν δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ παραπονεθῇ ἐκ συμφώνου καὶ εἰς παρομοίαν περίστασιν ὁ ἀνώτερος ἢ ὁ ἀρχαιότερος τῆς ὀμάδος τιμωρεῖται χωρὶς νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψει τὸ παράπονον.

Οἰοιδήποτε καὶ ἂν εἶναι οἱ λόγοι οὗτοι, δὲν δύνανται νὰ υποβληθῶσιν, εἰμὴ εἰς τοὺς ἀξιωματικούς καὶ τοὺς Στρατηγούς, ὑπὸ τὰς ἀμέσους διαταγὰς τῶν ὁποίων διατελεῖ ὁ παραπονούμενος στρατιώτης.

1) Ἐπίσης ὁ κανονισμὸς ἀναγράφει ὅτι ὁ ἀξιωματικὸς υποβάλλει τὰ παραπόνά του πρὸς τὸν Σωμ. ἢ Διευθυντὴν Στρατ. Καταστήματος συμμορφούμενος πρὸς ὁρισμένας διατάξεις· δηλαδή ἂν τὸ παράπονον ἐπάγεται ἐκ ποινῆς ἐπιβληθείσης, ἐφ' ὅσον ὁ παραπονούμενος πρέπει νὰ κάμῃ ἔναρξιν τῆς ποινῆς του πρῶτον καὶ εἶτα νὰ υποβάλλῃ τὰ παραπόνονα, ἢ ἂν προέρχεται ἐξ ἀφαιρέσεως δικαιωμάτων.

2) Νὰ ὑπακούσῃ πρῶτον εἰς τὸν ἀνώτερον κλπ.

3) Ἐπίσης προβλέπει τὴν ὑποβολὴν παραπόνων διὰ τῆς ἱεραρχικῆς ὁδοῦ, εἰς ἐναντίαν περίπτωσιν, τιμωρίαν τοῦ υποβαλόντος ἐκ μέρους τοῦ προϊσταμένου, εἰς ὃν ὄφειλε νὰ τὰ υποβάλλῃ κλ.

Ὁ Κανονισμὸς εἶτα ἐκθέτει σειρὰν διατυπώσεων διὰ τὴν ὑποβολὴν τῶν παραπόνων καὶ τὴν ἀπάντησιν τῶν προϋσταμένων πρὸς τοὺς ὑποβαλόντας τοιαῦτα, αἵτινες διατυπώσεις εἰσὶν γνωσταὶ ὑμῖν καὶ δὲν τὰς ἐπαναλαμβάνω.

Τὸ ζήτημα, κύριοι, τῶν παραπόνων, ὡς καὶ τὸ τῶν ποινῶν εἶναι σοβαρώτατον ζήτημα καὶ θὰ πρέπει τὸ κεφάλαιον τοῦτο ἡμεῖς οἱ ἀνώτεροι νὰ τὸ ἐξηγήσωμεν καλῶς εἰς τοὺς κατωτέρους μας, τοὺς μικροὺς ἰδίως ἀξιωματικοὺς, οἵτινες διὰ τῆς ἀγνοίας των ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἐπιφορτίζουσι τὴν ὑπηρεσίαν μὲ πολλαπλᾶς ἐνοχλήσεις. Ἐξ ἄλλου ἀστοχος χειρισμὸς ἀμφοτέρων πολλὰ τὰ δυσάρεστα διὰ τὴν ὑπηρεσίαν προκαλεῖ τὸ πλῆθος τῶν παραπόνων καὶ τὸ πλῆθος τῶν ποινῶν μαρτυροῦσι πλημμελεῖ κατεύθυνσιν τῆς ὑπηρεσίας ἐν γένει.

§ 63. Τύπος ἐγγράφου ἀνωτέρας ἀρχῆς πρὸς κατωτέραν.

III Τύπος

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΩΝ

Δ/νσις Ἐπιμελίας

Γραφεῖον III

Ἄριθ. Πρωτ. ....

Πρὸς

Τὸ Στρατ. Σχολ. Ἐπιμελ. καὶ Διαχειρίσεως

Ἐ ν τ α ὕ θ α.

Ἐπιστρέφοντες ὑμῖν τεθεωρημένην ἀρμοδίως ἐπὶ τῆς ποσότητος τῶν δρχ. . . . τὴν ἑτέραν τῶν διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. . . . ἀναφορᾶς ὑμῶν ὑπεβληθεισῶν ἡμῖν ἐκθέσεων δαπάνης διὰ ἀγορὰν εἰδῶν ἐστιατορίου ἐγκρίνομεν τὴν δαπάνην ταύτην ἐντὸς τῆς ὡς ἄνω ποσότητος, καταλογιστέαν ἐπὶ Κεφ. . . . ἄρθρ. . . .

Ἐν Ἀθήναις τῆς . . . Ἰουνίου 1925

δ

(Συναπτόμενα)

Ἐπιμετῆς

(ὕπογραφή)

Ἄπαντα πλὴν τῆς ἑτέρας τῶν ἐκθέσεων καὶ τῆς ἀναφορᾶς.

Κοινοποιήσεις

Γραφείον IIIον

γ) Τοῦ ἀνωτέρω ἐγγράφου μένει ἀντίγραφον ἐν τῷ γραφείῳ, ἐξ οὗ ἀποστέλλεται ὑπὸ τὸν ἐξῆς τύπον ἐν τυπωμένῳ φύλλῳ :

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Ἐντυπον

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΣΤΡΑΤΙΚΩΝ

Διεύθυνσις Ἐπιμελητείας (χειρ.)

» Τμήμα

Γραφείον III. . . . . (χειρόγρα.)

» Περίληψις

(χειρόγραφο). . . . .

» Κοινοποιήσις

Γραφείον IIIον (χειρόγρα.). . . .

» Συναπτόμενα

(χειρογρ. Ἄπαντα πλὴν τῆς ἐτέρας τῶν ἐκθέσεων καὶ τῆς ἀναφορᾶς.

Πρὸς

Τὸ Στρ. Σχολ. Ἐπιμελ. καὶ

Διαχειρίσεως

Ἐνταῦθα

Ἐπιστρέφοντες ὑμῖν τεθεωρημένην ἀρμοδίως ἐπὶ τῆς ποσότητος τῶν δρχ. . . . τὴν ἐτέραν τῶν διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. . . . ἀναφορᾶς τῶν ὑποβληθεισῶν ἡμῖν ἐκθέσεων δαπάνης διὰ . . . ἐγκρίνομεν τὴν δαπάνην ταύτην ἐντὸς τῆς ὡς ἀνω ποσότητος καταλογιστέαν ἐπὶ Κεφ. . . ἄρθρ. . . .

Ἐν Ἀθήναις τῆ. 1925

Ὁ Ὑπουργὸς

§ 64. Ἄλλα ἔγγραφα τῆς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας.

Ἄλλα ἔγγραφα ὑπαγόμενα εἰς τὴν στρατιωτικὴν ἀλληλογραφίαν εἶναι : 1) Αἱ διαταγαί, προκηρύξεις, ἡμερήσιαι διαταγαί. 2) Ὑπομνήματα, προσκλήσεις, τὰ σημειώματα καὶ ἄλλα ὑπαγορευόμενα ὑπὸ τῶν ἀναγκῶν καὶ τῆς φύσεως τῆς ὑπηρεσίας.

1ον) **Αἱ Διαταγαί**, ὡς καὶ αἱ προκηρύξεις καὶ Ἡμερήσιαι Διαταγαί φέρουσι τύπον ἐγγράφου ἀνωτέρας ἀρχῆς, ἀλλὰ αὗται εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ γενικῆς φύσεως. Ἐκτὸς τῶν εἰδικῶν ὄρων τῶν μνημονευομένων εἰς ταύτας, ὑπαγορευομένων ὑπ' αὐτῆς τῆς φύσεως τοῦ πράγματος, φέρουσιν εἰς τὸ γενικὸν μέρος φρονηματιστικὴν ὄψιν καὶ ἀντλοῦνται φράσεις ἐκ τοῦ συναισθητικοῦ ἰδίου τοῦ πειθαρχικοῦ καὶ πατριώτικοῦ κύκλου καὶ πολλάκις ἐκ

τοῦ βουλευτικοῦ καὶ πρακτικοῦ φιλοσοφικοῦ κύκλου, πάντοτε διοικητικῆς φύσεως. Εἰς δὲ τὰς λεγομένας **Ἐντολάς** γίνεται ἀνάθεσις, πρὸς κατώτερον πάντοτε, διεξαγωγῆς ὑποθέσεώς τινος συνεπῶς φέρει τὸν τύπον Διαταγῆς, ἀνωτέρας ἀρχῆς Ἐγγράφου.

2ον) **Τὰ Ὑπομνήματα.** Ταῦτα φέρουσι τύπον ἔγγράφου πρὸς ἀνωτέραν ἀρχήν. Γίνονται δὲ πρὸς ἀνακοίνωσιν νέων ἢ συμπληρωματικῶν σκέψεων. Εἰς ταῦτα προηγείται ἐπιγραφή καὶ περίληψις ἀριστερά. Ἔπεται τὸ πρὸς ὃν ἀπευθύνεται μετὰ τῆς σχετικῆς προσφωνήσεως καὶ ἐπακολουθεῖ τὸ θέμα, ἢ τυπικότης τῆς συντάξεως τοῦ ὁποίου ἀνάγεται εἰς τὰ περὶ πραγματείας. Ἦτοι φέρει εἰσαγωγήν, κύριον θέμα, καὶ ἐπίλογον.

3ον) **Αἱ προσκλήσεις** καὶ τὰ σημειώματα φέρουν τύπον ἀπλοῦ ἔγγράφου ἀνωτέρας, ἢ ἴσης ἀρχῆς πολλάκις καὶ μὴ πρωτοκολλούμενα, μὲ ἀπλουστάτην διατύπωσιν τοῦ πρὸς ὃν ἀπευθύνονται καὶ τὸν σκοπὸν τῆς προσκλήσεως ἢ τοῦ σημειώματος εἰς ᾧ ἔπονται ἢ ἡμερομηνία καὶ ἡ ὑπογραφή. Ἡ φρασεολογία του εἶναι τυπικὴ μὲ τὸ «παρακαλοῦμεν, εὐαρεστούμενοι κλπ.».

Αἱ δὲ ἐγκύκλιοι φέρουσιν ἱστορικώτερον καὶ τυπικώτερον χαρακτῆρα ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ, δι' ὃ καὶ πάντοτε, ἀναγράφουσι ἀριθμὸν πρωτοκόλλου. Ἀρχονται ἀπὸ τοῦ τίτλου τῆς Ἀρχῆς, ἣτις ἐκδίδει ταύτην καὶ πρὸς τίνα ἀπευθύνεται. Ἐκθέτουσι, τὸ περιεχόμενον τῆς ἐγκυκλίου καὶ φέρουσι, κάτωθι τὴν ἡμερομηνίαν καὶ τὴν ὑπογραφήν. Κρατεῖται ἀντίγραφον ταύτης καὶ αἱ λεπτομέρειαι, ὅπως καὶ εἰς τοὺς τέσσαρας τύπους τῶν ἔγγράφων ἀνεφέρθη.

§ 65. Τύπος Προσκλήσεως.

ΣΤΡΑΤ. ΣΧΟΛ. ΕΠΙΜΕΛ. ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΕΩΣ

Πρὸς

Τὸν κ.κ.....(τάδε).....

(τίτλος του) (βαθμὸς του) κ.λ.

Παρακαλοῦμεν ὅπως εὐαρεστούμενοι διέλθητε ἐκ τῶν Γραφείων
..... (ὥρα ἡμέρα) προκειμένου νὰ (κανονισθῇ νὰ ..... τὸ τάδε
ζήτημα).

Ἐν Ἀθήναις τῆ.....19...

Ὁ Ὑπασπιστῆς

§ 66. Τύπος Σημειώματος.

ΣΤΡΑΤ. ΣΧΟΛΗ.....

Σημείωμα

Διά τὸν κ.....

Ἐνταῦθα

Ὅπως παρουσιασθῆ (ῶρα.... ἡμέρα..... κλ.) Προσκομίζων
(τά.....) διὰ τὸν (τάδε) σκοπὸν κ.λ.

Ἐν Ἀθήναις τῆ..... 193..

Ὁ Ὑπασπιστῆς

§ 67. Τύπος Ἐγκυκλίου.

Ἀριθ. Πρωτ.

Στρατ..... Γραφεῖον (τάδε)

Πρὸς

τάς (τάδε ἢ τάδε) ἀρχὰς ἢ πρόσωπα

Ἐνταῦθα

(Ἀμέσως ἢ ὑπόθεσις). Ἐπειδὴ κλ. κλ.....(παρακαλοῦ-
μεν) ἢ (ἐντελλόμεθα) ἢ φέρομεν εἰς γνῶσιν Σας κ.λ. (ἀναλόγως
τῆς ὑποθέσεως).

Ἐν Ἀθήναις τῆ..... 193..

Κοινοποιῆσις

Διὰ τὴν ἀκρίβειαν

Ὁ Διοικητῆς

(ἀναφέρεται τόπος)

Ὁ Ὑπασπιστῆς

Ταύτης δὲ τῆς ἐγκυκλίου, ὡς καὶ ἀνωτέρω ἐλέχθη κρατεῖται
τὸ ἀντίγραφον ἐν ἰδίοις δελτίοις μετὰ τῶν σχετικῶν ἐν αὐτῶ
σημειωμάτων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Σ'.

ΤΟ ΔΙΗΓΗΜΑ ΚΑΙ ΤΑ ΕΙΔΗ ΤΟΥ

§ 68. Γενικὸς χαρακτηρισμὸς τοῦ εἶδους: Τὸ διήγημα
εἶναι τέλειον λογοτεχνικὸν εἶδος. Κατὰ μέγα μέρος ἡ σύλληψις
τῆς ιδέας τοῦ διηγήματος, ἡ προτίμησις τοῦ μύθου καὶ ἡ διαρ-
ρῦθμισις τῆς πλοκῆς αὐτοῦ προϋποθέτουν τὴν ἔννοιαν τῆς τέχνης
ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ γράφοντος.

Διὰ ταῦτα εἶναι προτιμότερον νὰ προταχθῶσι παραδείγματα διηγημάτων. Τοῦτο δὲ ἵνα εἰς τὴν προσεκτικὴν ἀνάγνωσιν τούτων δοθῇ ἀντικειμενικῶς τὸ ἔδαφος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου θὰ ἐκτεθῶσιν κατόπιν ἡ σχετικὴ θεωρία τοῦ διηγήματος καὶ πᾶν ὅ,τι παρακολουθεῖ αὐτὸ εἷς τε τὴν σύστασίν του καὶ εἷς τὸν λογοτεχνικὸν καταρτισμὸν ἐνὸς τόσον σπουδαίου εἴδους ἐκθέσεων.

Ἐπίσης οὕτω εὐκολώτερον θὰ ἀνιχνεύσωμεν τοὺς ἀρμόζοντας λογοτεχνικοὺς ὅρους εἰς τὴν σύστασιν τοῦ διηγήματος, καὶ τὰ στοιχεῖα τῆς πλοκῆς αὐτοῦ, ὡς καὶ τὰ εἶδη του. Οἱ ὅροι **μῦθος, ὑπόθεσις, εἶδη μύθου, εἰσαγωγή αὐτοῦ, πλοκὴ καὶ ἐξέλιξις, τέλος αὐτοῦ**, θὰ εἶναι προσιτώτεροι. Ἐπ' αὐτῶν δὲ τούτων τῶν παραδειγμάτων αἱ παρατηρήσεις διὰ τὴν **πλοκὴν** καὶ διὰ τὴν **διάταξιν** τῆς ὕλης ὡς καὶ διὰ τοὺς ὅρους **περιπέτεια, ἐπεισόδιον**, κλ. ὡς καὶ αἱ αἰσθητικαὶ παρατηρήσεις διὰ τὰς **ἀρετὰς** τοῦ διηγήματος, θὰ μᾶς ποδηγετήσωσι νὰ κατανοήσωμεν τὸ διήγημα καὶ ν' ἀποκτήσωμεν τὴν δύναμιν τῆς συνειδητῆς-δημιουργίας τούτου.

§ 69. Παραδείγματα Διηγημάτων.

1ον Διήγημα.

«**Βοσκοπούλα καὶ ναυαγὸς**» (ἀπλοῦν διήγημα).

«Εἰς κάποιον χωριὸν, κτισμένο στὶς πλαγιὰς ἐνὸς λόφου, ἀπὸ τὸ πίσω μέρος τοῦ ὁποίου ὑπῆρχε κοιλάδα, ποὺ τὴν ἔσχιζε ποταμὸς, ἔζοῦσε μιὰ βοσκοπούλα ὀνόματι Χρῦσω. Οἱ γονεῖς τῆς τὴν ἐλάτρευαν, γιατί εἶχε ὅλα τὰ χαρίσματα ὑπάκοης, φρόνιμης καὶ ἐργατικῆς κόρης. Ὅλοι οἱ συγχωριανοὶ τῆς τὴν ἀγαποῦσαν γιὰ τὴν καλὴν τῆς καρδιά καὶ τὰ γενναῖά τῆς φρονήματα. Κατὰ τὰ συνηθισμένα, ἡ Χρῦσω ἐπῆρε μιὰ μέρα τὰ πρόβατά τῆς καὶ ἔφθασε στὴν κοιλάδα. Τὰ πρόβατα μετὰ τὴν βοσκὴν τὸ μεσημέρι ἠσύχαζαν στὴν σκιὰν ἐνὸς μαγευτικοῦ τοπίου· αὐτὴ δὲ ξαπλωμένη ἐκεῖ ἔπαιζε τὴ φλογέρα τῆς. Αἴφνης ἤκουσε φωνὰς κινδύνου «βοήθεια! βοήθεια!» Ἦρχοντο ἀπὸ μιὰν καμπὴν τοῦ ποταμοῦ. Ἀμέσως ἡ Χρῦσω ἔτρεξε βιαστικὰ καὶ εἶδε ἄνθρωπον ποὺ ἐπνίγετο. Ἦτο κάποιος ἐρασιτέχνης ψαροῦς· διασκέδαζε, καὶ ἀφοῦ ἀναποδογύ-

ρισεν ἡ βαρκούλα του, ἔπεσεν εἰς τὰ νερά τοῦ ποταμοῦ· ἐπειδὴ δὲν ἔγνώριζε νὰ κολυμβᾷ ἐπνίγετο. Ἡ βοσκοπούλα δὲν χάνει καιρὸν πίπτει εἰς τὰ ρεύματα καὶ ἔπειτα ἀπὸ ἀρκετὸν πάλαιμα καὶ κίνδυνον τῆς ζωῆς της τὸν φέρει εἰς τὴν ὄχθην. Εἰς τὰς φωνάς της ἔτρεξαν γείτονες χωρικοὶ καὶ ἔφεραν τὸν ναυαγὸν εἰς τὴν ζωὴν μὲ τεχνητὰς ἀναπνοάς. Ἡ Χρύσω ἔφυγε κατευχαριστημένη, διότι ἔκαμε τὸ καθῆκόν της ὡς ἄνθρωπος. Τὴν ἄλλην ἡμέραν, ἀφοῦ ὁ κύριος αὐτὸς τὴν ἐπεσκέφθη, τὴν εὐχαρίστησε καὶ ἐζήτησε νὰ τῆς δώσῃ ὡς δῶρον καὶ χρήματα. Ἡ βοσκοπούλα τότε δὲν τὰ ἐδέχθη καὶ εἶπε ὅτι δὲν πωλεῖ τὴν ζωὴν της μὲ χρήματα καὶ ὅτι εἶναι εὐτυχῆς, διότι ἔκαμε κάποιον καθῆκον εἰς ἄλλον ἄνθρωπον ὁμοίον της. Ὁ κύριος, ἀφοῦ ἐξέφρασε εἰς αὐτὴν καὶ πάλιν τὴν εὐγνωμοσύνην· του, ἀνεχώρησεν· ἐδιδάχθη δὲ συγχρόνως ἀπὸ μίαν ἀπλὴν χωρικὴν ὅτι τὸ καθῆκον τῆς ἀλληλοβοηθείας δὲν ἀμείβεται μὲ χρήματα.

Κ Οκταποδᾶ

2ον Διήγημα

«**Βοσκοπούλα και ναυαγός**». (Ἀπλοῦν πλασματικόν)."

«Δὲν εἶχεν ἀκόμα ξημερώσει μιὰ γλύκειά Ἀπριλιάτικη ἡμέρα καὶ ἡ Χρύσω ἡ βοσκοπούλα εἶναι στὸ πόδι. Κινεῖται μὲ τὶς μύτες τῶν ποδιῶν της στὸ φτωχικὸ σπιτάκι της, πού εἶναι στὴν ἄκρη τοῦ χωριοῦ τῆς κτισμένο στις πλαγιές ἑνὸς λόφου, γιὰ νὰ μὴ ξυπνήσῃ τὴ γρηῃ μάννα της καὶ τὸν Γέρο-Δῆμο, τὸν πατέρα της. Τοὺς σέβεται πολὺ καὶ τοὺς περιποιεῖται μὲ ἀφοσίωση. Ὅλο τὸ χωριὸ τὸ γνωρίζει· ἐκτιμᾷ τὴν Χρύσω γιὰ τὴ μεγάλη καρδιά της καὶ τὴ γενναιότητά της. Ἡ Χρύσω καθαρίζει καὶ σὺγγυρίζει μὲ εὐλάβεια τὸ οἰκοκυριό της καὶ ἐτοιμάζεται γιὰ τὴ βοσκὴ στὸ λειβάδι, πού εὐρίσκεται στὸ πίσω μέρος τοῦ λόφου. Τὸ λειβάδι ὀργιάζει σὲ βλάστηση, γιὰτὶ ἕνας ἀρκετὰ μεγάλος καὶ βαθὺς ποταμὸς περνᾷ ἀπὸ καταμεσῆς.

Ἡ Χρύσω εἶναι ἔτοιμη μὲ τὴν γκλίτσα στὸ χέρι καὶ μὲ τὸ σακκίδιο ἐφωδιασμένη ἀπὸ τὸ λιτὸ φαγητό της. Ἐνα κριάρι πηγαίνει ἔμπρὸς καὶ ἀπὸ πίσω ἔρχονται καμμιὰ πενηνταριά πρόβατα· χαρωπά, συρτὰ μὲ λαίμαργη περπατησιὰ καὶ ψαχου-

λητὸ στὸ τρυφερὸ πρωῖνὸ δροσᾶτο χορτοράκι, χύνονται στὶς πλαγιῆς τοῦ λοφίσκου. Ἡ Χρῦσω ὀπισθεν ἀρρενωπὴ χαρούμενη σὰν σωστὴ βασίλισσα τῆς φύσεως ἀναβαίνει κι' αὐτὴ ἐπιβλέπει τὰ ἀρνάκια τῆς μὲ ζῆλο καὶ ἀγάπη σὰν νᾶναι παιδιὰ τῆς! Ἀπολαμβάνει καὶ αὐτὴ τὴν πρωῖνὴ ἀνοιξιᾶτικὴ δροσιὰ μὲ κατεύθυνση πρὸς τὸ λειβάδι. Κάτωθὲν τῆς τὸ χωριὸ κοιμᾶται ἡσυχαστὴν πρωῖνὴ καταχνιὰ καὶ ἡ Χρῦσω στὴ κορυφὴ πλέον τοῦ λόφου πρώτῃ δέχεται τὰ πρῶτα φιλήματα τοῦ ἡλίου τῆς ἡμέρας ἐκείνης στὰ ὀλόχουσα μαλλιά τῆς. Ἦτο μιὰ σωστὴ μαγεία τὸ τὸ θέαμα τῆς φύσεως κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην!

*
* *

Εἶναι μεσημέρι. Ἡ Χρῦσω κουρασμένη ἐκάθησε στὴ σκιὰ μιᾶς ὑψηλῆς πλατάνου καὶ τὰ πρόβατά τῆς ἐκούρνιαζαν γύρω τῆς. Ἦρχισε νὰ παίζει τὴ φλογέρα τῆς. Ὁ ἦχος τῆς φλογέρας μὲ τὸ φλοῖσβο τοῦ διπλανοῦ ῥυακίου καὶ μὲ τὸ ψιθύρισμα τῶν φιλυρῶν καὶ μὲ τὰ φλύαρα τερετίσματα τῶν πουλιῶν τοῦ μαγευτικοῦ τοπίου ἀποτελοῦσαν μιὰ θεϊκὴ ἀρμονία. Ἐνας μικρὸς παράδεισος καὶ μέσα σαυτὸν βασίλισσα ἡ Χρῦσω. Τὴν θεϊκὴ εὐδαιμονία διακόπτουν ἔξαφνα φωνές κινδύνου «βοήθεια! βοήθεια!» Ἡ Χρῦσω πετᾷ τὴν φλογέρα, στηρίζει τὴν κεφαλὴν εἰς τὸν βραχίονά τῆς καὶ τεντώνει τὴν ἀκοὴν πρὸς τὸ μέρος τῶν φωνῶν. Ἐπαναλαμβάνονται πνιγμένες. Ἡ βοσκοπούλα δὲν ἀμφιβάλλει. Πιετιέται σὰν σπίθα καὶ εὐρίσκειται μὲ μιᾶς στὴν ὄχθη τοῦ ποταμοῦ ἐκεῖ στὰ ρεύματά του ἐπνίγετο κάποιος ἀδέξιος ἐρασιτέχνης ψαροῦς. Ἦτο ἓνας περιηγητῆς ἀνετροπὴ ἡ βαρκούλα του καὶ αὐτὸς ἐπνίγετο, γιὰτὶ δὲν γνώριζε κολύμβι. Ἀμέσως γδύνεται, πίπτει εἰς τὰ ρεύματα καὶ μὲ ἀρκετὸ πάλαιμα καὶ κίνδυνο τῆς ζωῆς τῆς ἔσπευνε μισοπεθαμένο τὸν περιηγητὴ εἰς τὴν ὄχθη. Στὶς φωνές τῆς ἔσπευσαν οἱ γείτονες καὶ τὸν ξανάφεραν εἰς τὴν ζωὴν. Ἡ Χρῦσω ἀνεχώρησε κατευχαριστημένη, γιὰτὶ ἔκαμε τὸ καθήκόν τῆς.

*
* *

Ἦτο Κυριακὴ ἀπόγευμα καὶ ἡ Χρῦσω μὲ ἄλλα κορίτσια τῆς

γειτονιάς ἐκάθητο στὴν πόρτα της. Ἐξαφνα ἕνας κύριος καλοεν-
 δεδυμένος φανερώνεται, καὶ ἀφοῦ ἐχαιρέτησε τὰ κορίτσια ἠρώ-
 τησε διὰ τὴν Χρύσω. Ἦθελε νὰ τὴν ἴδῃ. «Ἐγὼ εἶμαι» τοῦ λέ-
 γει, ἀφοῦ ἐσηκώθη, ἡ Χρύσω «τί θέλεις». — «Εἶμαι ὁ ἄνθρωπος,
 κόρη μου, ποὺ ἐσώσατε χθὲς στὸν ποταμόν· ἦλθα νὰ σᾶς ἐκ-
 φράσω τὴν εὐγνωμοσύνην μου καὶ νὰ σᾶς εὐχαριστήσω» συγ-
 χρόνως δὲ ἔδιδε εἰς αὐτὴν καὶ χρήματα. «Ἄ! κύριε, σὲ εὐχα-
 ριστῶ» τοῦ λέγει ἡ Χρύσω, «ἀπλούστατα, ἔκαμα τὸ καθῆκόν μου
 ὡς ἄνθρωπος· ἀμοιβὴν δι' αὐτὸ χρηματικὴν δὲν δέχομαι· δὲν
 πωλῶ τὴν ζωὴν μου μὲ χρήματα». Ὁ Κύριος τὴν εὐχαρίστησε
 καὶ πάλιν καὶ ἔφυγε, ἀφοῦ ἔμαθε ἀπὸ μιὰ χωρικὴ ὅτι τὰ καθή-
 κοντα τῆς φιλαλληλίας δὲν ἐξαγοράζονται μὲ χρήματα.»

Κ. Ὀκταποδᾶ

βον Διήγημα

«Ἡ Βασίλισσα» (Τέλειον πλασματικόν).

Παίζανε στὸ βάθος τὸ ἱσκιερὸ τρεῖς κόρες σὰν νεραΐδες
 ἔμορφες

Ἡ μιὰ στὴν ἀσημένια ρεματιά, ποὺ ἐγλυκομουρμούριζε ἔσκυ-
 φτε περήφανη κι' ἔβλεπε τὸ χιονάτο της τὸ λαιμὸ καὶ τὰ χρυσᾶ
 μαλλάκια της.

— Σ' εὐχαριστῶ, Θεέ μου, ποὺ καθρέφτες μουῦ ἐτοίμασες
 παντοῦ καὶ βλέπω τὴν ἔμορφιά μου, ποὺ εἶναι δικό σου ἐρ-
 γόχειρο.

Αὐτὰ ἔλεγε κι' ἔχαμογελοῦσε.

Ἡ ἄλλη ἄκουε τοῦ ἀηδονιοῦ τὸ λάλημα τὸ γλυκὸ καὶ τὴ φλο-
 γέρα τοῦ βοσκοῦ, ποὺ ἔβοσκε ἐκεῖ σιμὰ ἀρνάκια σὰν τὸ χιόνι.
 Ἦκουε καὶ τὸ γλυκὸ μουρμούρισμα τῆς ρεματιᾶς κι' ἔβλεπε τὰ
 δένδρα τὰ ψηλὰ νὰ ἐνώνουν τὶς περήφανες κορφὰς καὶ πότε χα-
 μηλὰ νὰ σκύφτουνε, πότε ἀψηλὰ νὰ δείχνουνε τὸ μεγαλεῖό τους.
 Κάθε φυλλάκι ἔφερνε σκιὰ καὶ χάριζε δροσιά, κάθε κλωνάκι εἶχε
 καὶ πουλιοῦ φωλιά.

Τὸ χέρι της πετᾶ ἀπάνω στὸ χαρτὶ καὶ γράφει τραγούδια, τὸ
 Θεὸ εὐχαριστεῖ, γιὰ τὸ ἐργόχειρό του, τὴν εὐμορφιά τοῦ κόσμου.

Τὸ χέρι γράφει· καὶ τὸν ἑαυτοῦ νοιώθει τόσο ἑλαφρὸν, ὅπου θαρρεῖς φτεροῖ τῆς ἔδωκε χέρι ἄορατο, ψηλὰ γιὰ νὰ πετάξῃ.

Ἡ τρίτη ράφτει, ράφτει, ράφτει. Ἀπὸ καμμιὰ φορὰ σταματᾷ τὸ βελόνι καὶ βλέπει τὴν ἀσημένια ρεματιά.

— Ἄχ! πόσοι διψασμένοι ἠύρανε δροσιὰ σ' αὐτὸ τὸ κρυσταλλένιο τὸ νερό, λέει ἡ κόρη δακρυσμένη.

— Περνᾶς, ἀδιάκοπα περνᾶς, εὐλογημένη ρεματιά, καὶ χωρὶς περηφάνια βρέχεις τὰ χεῖλη τὰ κατάξερα τοῦ φτωχοῦ, ποτίζεις τ' ἄρνάκια τὰ χιονάτα καὶ δίνει ἡ δροσιὰ σου ζωὴ σ' αὐτὰ τὰ λουλούδια, πὺ δὲν τὰ φύτευσε κανεῖς. Μὰ ἐκεῖνα δὲν εἶναι ἀχάριστα· σκορπίζουνε τὴ μυρωδιά τους καὶ μὲ τὰ χρώματά τους διπλὴ ἔμορφιά σοῦ δίνουνε. Εὐτυχισμένος ἔδῳ κάτω, πὺ εἶναι τόσο λίγη ἡ ζωὴ καὶ λιγώτερη ἡ εὐτυχία, εὐτυχισμένος ὅποιος μπορεῖ ζωὴ καὶ δροσιὰ νὰ σκορπίζῃ ὅπως αὐτὴ ἔδῳ ἡ ρεματιά!

Καὶ πάλι, ἀφοῦ εἶπε αὐτὰ, τὸ χέρι τὸ καματερὸ ράφτει ἀδιάκοπα.

— Ξέρεις τί συλλογίσθηκα; εἶπεν ἡ πρώτη.

— Τί συλλογίσθηκες;

— Νὰ πᾶμε σ' αὐτὸν τὸν βοσκό, πὺ παίζει τὴ φλογέρα καὶ νὰ ρωτήσουμε: ποιά ἀπ' τὶς τρεῖς μας ἔχει χάρες περισσότερες.

— Καλὴ ἰδέα καὶ ἑλληνική, εἶπεν ἡ δευτέρα, ὁ Πάρις ἄς κρίνῃ πάλι τρεῖς θεές, καὶ δίπλωσε τὸ χαρτὶ πὺ ἔγραφε.

Τὸ χέρι τὸ καματερὸ ράφτει.

— Εἶσθε καλύτερές μου, τὸ ξέρω, ἀδελφοῦλές μου, καὶ ἂν μαζί σας ἔλθω γιὰ νὰ μετρηθῶ, θὰ πῆ πῶς τὴν ὀλοφάνερη ἀλήθεια δὲν τὴν εἶδα. Τρέξτε σεῖς οἱ δυὸ στὸ βοσκό.

Ἀφήνει τὴ φλογέρα ὁ βοσκὸς καὶ χαιρετᾷ τὰ ἔμορφα κορίτσια.

— Ξέρεις τί θέλομε, βοσκέ;

— Ποῦ νὰ τὸ ξέρω;

— Νὰ μᾶς πῆς: ποιά εἶναι ἡ καλύτερη ἀπὸ τὶς τρεῖς.

— Ἡ ἄλλη ποῦ εἶναι;

— Ἐκεῖ στὴ ρεματιά σιμά.

Ἀλήθεια, ἡ ξανθούλα πὺ τοῦ μίλησε, ἦταν ὠραία ἔμοιαζε

νύφη, πού ἐπρόβαλε ἀπὸ καμμιά δροσερὴ σπηλιά.

Μὰ δὲν ἐπρόφθασε νὰ πῆ· λέξη καὶ νὰ τῆς προσφέρει τὸ ἄσπρο τριαντάφυλλο, πού ἔκοψε· ἡ δεύτερη μὲ φωνὴ ἀγγελικὴ, μὲ πρόσωπο τριανταφυλλί ἀπὸ παρθενικὴ ντροπὴ, τὰ τραγούδια τῆς ἔλεγε

Θαορεῖς στεφάνι δλόχουσο τὸ μέτωπό τῆς ἔστεφάνωνε.

Τῆ γνώμη του ὁ βοσκὸς δὲν ἐπρόφθασε νὰ πῆ· ἄκουσε κλάματα καὶ παράπονα πικρά.

Ἐνα παιδάκι φτωχὸ ἔπαιζε κι ἔτεσε· μέσα στὰ αἵματα βουτήχτηκε καὶ ἡ κόρη πού ἔροαφτε στὴ ρεματιὰ σιμὰ, καρφώνει τὸ βελόνι τῆς στὸ ράφιμο καὶ ἀρπάζει τὸ παιδάκι τὸ φτωχό, τὸ πλένει μὲ τὸ κρυστάλλινο νερὸ καὶ τοῦ ἱριεῖ τὰ ὄμορφα ματάκια μὲ ἀγάπη, πού θαορεῖς μανούλα ἦτανε.

Τὸ ἔβαλε σιμὰ τῆς νὰ καθίση, τοῦ ἔδωκε ζαχαρωτὰ ἀπὸ τὸ πανεράκι τῆς καὶ πῆρε πάλι τὸ ταπεινὸ βελόνι τῆς.

Οἱ ἄλλες οἱ δύο οὔτε τὰ εἶδανε αὐτὰ· Ἡ μιά μεθυσμένη ἀπὸ τὴν ἔμορφιά τῆς, καὶ ἡ ἄλλη ἀπ' τὰ τραγούδια τῆς, δὲν βλέπανε καὶ δὲν ἀκούανε.

Σηκώθηκε ὁ νέος βοσκός, πλησίασε τὴν κόρη τὴν ἐργατικὴ τῆς ἔδωκε τὸ ἄσπρο τριαντάφυλλο καὶ εἶπε:

— Σὲ προσκυνῶ μὲ σεβασμό· ἐσὺ εἶσαι βασίλισσα.

Ἀλεξάνδρα Παπαδοπούλου

4ον Διήγημα

«Τὰ μαλλιά πού ἄσπρισαν».

ὑπὸ **Κ. Ὀκταποδᾶ**

(Τέλειον μεικτὸν διήγημα μετασχηματισμοῦ ἐξ ἀνεκδότου τοῦ Γαλλο-γερμανικοῦ πολέμου «τὸ μετάλλιον τῆς Μοργαρίτας» εἰς ἀνέκδοτον τοῦ «Ἑλληνοβουλγαρικοῦ»).

«Τὸ κανόνι τὸ βουλγάρικο βροντοῦσε καὶ ὁ λόφος τοῦ Κιλκίς, πού στεκόταν σὰν χάρος μπρὸς τὰ ἀτρόμητα ἑλληνικὰ παληκάρια ἔχυνε μολύβι καὶ ἀτσάλι στὴν ἀκράτητη ὁρμὴ τῶν παληκαριῶν.

Τὸ ἑλληνικὸ τσαρούχι καὶ ἡ λόγχη, δύο πράγματα στὴν στρατιωτικὴ τέχνη, πού ἀναποδογύρισαν κανόνες τακτικῆς καὶ στρα-

τηγικά σχέδια, είχαν πλησιάσει με ἀφάνταστες θυσίες στην κορφή. Οἱ βούλγαροι είχαν φύγει. Ἡ ἀθάνατη ἑλληνική λεβέντιά κυριαρχήσε.

Μισή ὥρα πρὶν, σὲ μιὰν πλάγια πτυχή τοῦ μαρτυρικοῦ λόφου ὑπογράφονταν ἡρωϊκὰ μιὰ διαθήκη. Ὁ Γιώργος ἕνας ἔφεδρος ὑπολοχαγὸς τῶν εὐζώνων, ἔφθασε ἀπὸ τοὺς πρώτους στὰ χαρακώματα τοῦ φρουδιοῦ τοῦ λόφου· ἀφοῦ ἔμεινε μόνος ἀπὸ τὰ εἴκοσι παληκάρια, πού εἶχε μαζί του, ἐβρίσκετο πληγωμένος, ἀδύνατος νὰ σηκώσει ὕστερα ἀπὸ τόσες φορὲς τὸ χέρι του νὰ κτυπήσῃ, κάτω ἀπὸ τὴν λόγχην πελωρίου βουλγάρου, πού ἦταν ἔτοιμος νὰ τοῦ καταφέρει τὸ τελευταῖο κτύπημα. «Στάσου» τοῦ λέγει, «λάβε αὐτὸ τὸ μενταλλιὸ καὶ δός το στὸν πρώτον Ἕλληνα, πού θὰ συναντήσῃς καὶ σκότωσέ με». Ἦτο ἡ εἰκόνα τῆς μνηστῆς του Ἑλένης· αὐτὸ τοῦ ἔδωσε διὰ τελευταῖο ἐνθύμιον, ὅταν ἔφευγε γιὰ τὰ σύνορα! Ἡ παράκλησή του ἔγινε, καὶ δέχτηκε τὸ μοιραῖον κτύπημα στὸ μαρτυρικὸ τόπο τοῦ Κιλκίς.

*
- * *

Τὸ Νοσοκομεῖο τῆς Θεσσαλονίκης ἦτο παραγεμᾶτο ἀπὸ πληγωμένα θύματα τοῦ ἑλληνοβουλγαρικοῦ πολέμου. Τὸ γυναικεῖον φῦλον μὲ τὶς λεγεῶνες τῶν κοριτσιῶν, πού ὑπηρετοῦσαν τὸν ἐρυθρὸν σταυρὸ σκορποῦσε μειδιάματα, παρήγορα λόγια καὶ τὰ δῶρα τῆς φιλανθρωπίας, τὰ ὁποῖα μόνον ἕνας πληγωμένος μπορεῖ νὰ συναισθανθῇ πιὸ βαθιὰ ἀπὸ κάθε ἄλλον.

Ἐναν πελώριον Βούλγαρο ξαπλωμένο εἰς ἕνα κρεβάτι τῆς δεξιᾶς πλευρᾶς τοῦ Νοσοκομείου περιποιεῖται ἡ γνωστὴ σ' ὅλους Κόρη τοῦ Νοσοκομείου. Εἶναι ὁ παρήγορος ἄγγελος τῶν ἀσθενῶν· ἡ ἀεικίνητη παρηγορήτρα, πού μὲ τὴ γλύκα τῆς ματιᾶς της σκορποῦσε τὴν ἐλπίδα καὶ τὴν ζεστασιὰ στὶς ψυχὰς ἐκείνων, πού ἐπλήρωσαν τὸν φόρον γιὰ τὴν δόξα τῆς Πατρίδος μὲ τὸ αἷμα των. Ἰτρέχει παντοῦ καὶ θυσιάζει τὶς ὀλίγες στιγμὲς πούχει γιὰ ἀνάπαυση στὸ βωμὸ τῆς φιλανθρωπίας. Μὲ τὸ ρολοῖ στὸ χέρι μετροῦ δευτερόλεπτα καὶ δίνει ὀρισμένον φάρμακον γιὰ νὰ περάσουν οἱ σπασμοὶ τοῦ τραυματισμένου ἐχθροῦ, πού τὸν μπιστεύ-

θηκε σὰ χέρια της ἡ Φιλανθρωπία. Σὲ κάθε κτύπημα στὴ κρίσι του ὁ ξανθὸς ἄγγελος τῆς κλίνης τοῦ Βουλγάρου, στηλώνει τὰ μᾶτια της ψηλά καὶ φαίνεται σὰν νὰ ἀναπολῆ κατὶ ἀπὸ τὴν μυρωμένη ἀπὸ εὐγένεια καρδιά της! Ἴσως κάποιον ἀγαπημένο της πρόσωπον, ποὺ ἀγνοεῖ τὴν τύχη του.

Ἐξαφνα ὁ πληγωμένος σὲ στιγμὲς ἡρεμίας του ζητεῖ τὸ ἀμπέχονόν του. Τοῦ τὸ δίδει μὲ τρεμουλιαστὸ χέρι ἡ ξανθὴ νοσοκόμος καὶ ὡς ἀπὸ κακὴ προαίσθησι ἀναμένει σὰν κατάδικος μίαν ἀπόφραση!

— Λάβε, τῆς λέγει, αὐτό, ἀφοῦ τὸ ἀπόσπασε ἀπὸ τὴ φόδρα τοῦ ἀμπέχονου, «μοῦ τόδωξε ἕνας δικός σας ἀξιωματικός, ποὺ σκότωσα στὸ χαράκιμα, ἕνα τέταρτο τῆς ὥρας, πρὶν πληγωθῶ καὶ πιασθῶ ἀπὸ τοὺς τσολιάδες σας, νὰ τὸ παραδώσω στὸν πρῶτον Ἕλληνα, ποὺ θὰ συναντήσω»... καὶ τὸν ἐπιασαν σπασμοί, καὶ... περιμένει τὸ φάρμακον γιὰ νὰ συνέλθῃ.

Ἡ Κόρη τὸ παίρνει ἀσυναίσθητα! Βλέπει τὴν εἰκόνα της εἰς τὸ μεταλλιὸ τοῦ Γεώργου της!

Ἐνας σπαρακτικὸς στεναγμὸς ἦταν ὁ τραγικὸς ἐπίλογος τοῦ χαμένου ὄνειρου της! Ἡ ξανθὴ νοσοκόμος τώρα εἶναι ἡ Ἐλένη ἡ μνηστὴ τοῦ φονευμένου Γεώργου της, ἡ ὁποία κρατεῖ τὴν ζωὴν τοῦ φονιά τοῦ μέλλοντός της, μὲ τὸ μπουκαλάκι, ποὺ πρόκειται νὰ σταλάξῃ τὴν ζωὴν στὸν ἄρρωστο, ποὺ μπιστεύθηκε στὰ χέρια της ἡ φιλανθρωπία.

Στέκεται πρὸς στιγμὴν σὰν ἄγαλμα. Τὰ μᾶτια της σπινθηροβολοῦν καὶ τὸ ἔνστικτον γιὰ ἐκδίκησι κινεῖ τὰ μέλη της! ἀλλὰ ἡ σθεναρὰ ψυχὴ της τὴν ἀναχαιτίζει. Ἐκτελεῖ τὸ καθῆκόν της. Ἀλλὰ σὰν ἔβγαινε στὸν διάδρομον βλέπει τὸν καθρέπτη. Τὰ μαλλιά της εἶχαν ἀσπρίσει.»

§ 70. **1η Παρατήρησις ἐπὶ τῶν διηγημάτων — Μῦθος — ὑπόθεσις.** Ἐν προσέξωμεν εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν διηγημάτων, θὰ ἴδωμεν ὅτι ἕκαστον ἔχει μίαν ὑπόθεσιν αὐτοτελῆ μὲ ἀρχὴν, ποὺ εἶναι μιὰ αἰτία, μὲ πλοκὴν ἣτοι ἐξέλιξιν, ποὺ ἀκολουθεῖ τὴν αἰτίαν καὶ στρέφεται γύρω ἀπὸ τὴν ἐνέργειαν καὶ δρᾷσιν ἐνὸς κυρίου προσώπου καὶ μὲ τέλος ἀνάλογον πρὸς τὴν κατεύ-

θυνσιν, πού ἔδωκε τὸ πρόσωπον καὶ τὰ γύρω αὐτοῦ πράγματα. Ὅτι τὸ διήγημα ἀποτελεῖ σύνολον περὶ ἓν. Ἡ **ὑπόθεσις** εἶναι τὸ πρῶτον στοιχεῖον· αὐτὴ ἀποτελεῖ τὸν λεγόμενον **μῦθον**.

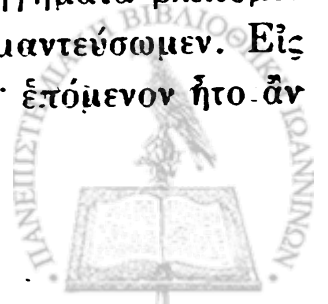
Εἰς τὸ πρῶτον καὶ δευτέρον διήγημα «Βοσκοπούλα καὶ ναυαγός» ὁ μῦθος εἶναι ὅτι μιὰ Βοσκοπούλα μὲ ὠρισμένας ιδιότητας καὶ ἀρχάς, μὲ θυσίαν τῆς σώζει ἓνα ναυαγόν. Δὲν ὠθεῖται ἀπὸ ἄλλας σκέψεις, παρὰ νὰ σώσῃ ἓνα συνάνθρωπόν τῆς. Ἐπάνω εἰς αὐτὸ πλέκεται τὸ γεγονὸς εἰς διήγημα.

Εἰς τὸ τρίτον «ἡ Βασίλισσα» **ὑπόθεσις** εἶναι μία δίκη καλλιστείων τριῶν διαφόρων χαρακτήρων κοριτσιῶν φιλαρέσκου, καλλιτεχνικοῦ καὶ ἀλτρουϊστικοῦ σημερινῆς κοινῶνίας. Καὶ αὐτὸς ὁ μῦθος στρέφεται περὶ ἓν. **Αἰτία** εἶναι ἡ ἀπόφασις ὅπως καταφύγουν εἰς τὴν ἐτυμηγορίαν τοῦ βοσκοῦ. **Ἐξέλιξις** εἶναι ἡ προσέλευσις των καὶ ὁ τρόπος τῆς ἐξετάσεως τοῦ δικαστοῦ βοσκοῦ. **Ἀποτέλεσμα** δὲ ἡ ἀπόφασις τοῦ βοσκοῦ κατόπιν τῆς τελευταίας πράξεως τῆς ἀλτρουϊστικῆς κόρης, πού ἠχμαλώτισε τὴν ψυχὴν τοῦ δικαστοῦ καὶ ἔχαρακτήρισε τὴν ἰδεολογίαν τῆς διηγηματογράφου.

Εἰς τὸ τέταρτον «τὰ μαλλιά πού ἄσπρισαν» ἡ **ὑπόθεσις** εἶναι ἐπὶ ἱστορικοῦ γεγονότος μὲ **αἰτίαν**, **ἐξέλιξιν** καὶ **ἀποτέλεσμα** «κάποιος νέος ἀραβωνιασμένος λαμβάνει τὸ μεταλλίον τῆς μνηστῆς του ἐνθύμιον καὶ ἀναχωρεῖ εἰς τὸν πόλεμον. Μάχεται, φονεύεται ἐμπιστευθεὶς εἰς τὸν ἐχθρὸν τὸ μενταλλίον νὰ τὸ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸ πάτριον χῶμα. Ἡ μνηστὴ του νοσοκόμος ἀποκαλύπτει ὅτι περιποιεῖται τὸν φονέα τοῦ μνηστήρος τῆς συλληφθέντος αἰχμαλώτου καὶ νοσηλευμένου παρ' αὐτῆς καὶ βλέπει ὅτι μεταβάλλεται τὸ χρῶμα τῶν μαλλιῶν τῆς». Καὶ ἐδῶ ὁ μῦθος στρέφεται περὶ ἓν.

Ὅστε βάσις καὶ κύριον πρωταρχικὸν στοιχεῖον τοῦ διηγήματος εἶναι ὁ μῦθος ἢ ἡ ὑπόθεσις, περὶ τὴν ὁποίαν στρέφεται τὸ γεγονός.

§ 71. 2α Παρατήρησις—μῦθος ἀπλοῦς—μῦθος πεπλεγμένος—Εἶδη διηγήματος. Εἰς τὰ δύο διηγήματα βλέπομεν ὅτι τὸ τέλος τῆς ὑποθέσεως ἠδυνάμεθα νὰ τὸ μαντεύσωμεν. Εἰς τὸ 1. καὶ 2 ἡ Βοσκοπούλα ἔπεσε στὸν ποταμὸν ἐπόμενον ἦτο ἄν

δὲν ἐπνίγετο, ὅτι θὰ τὸν ἔσωζε· μικρὰν ἔκπληξιν μᾶς δίδει ἢ μὴ παραδοχὴ ἀμοιβῆς.

Εἰς τὴν «Βασίλισσα» δὲν περιέμενε κανεὶς τὸν βοσκόν, ἀντὶ καλλιστείων σώματος, νὰ ἀμείψῃ καλλιστεῖα ψυχῆς καὶ ἰδεῶν. Εἰς τὸ 4ον δὲν περιέμενεν ἐπίσης κανεὶς, ὁ φονεὺς ἐχθρὸς ἀξιωματικὸς νὰ εὐρίσκη σωτηρίαν ἀπὸ τὴν μνηστὴν τοῦ ὑπ' αὐτοῦ φονευθέντος. Λοιπὸν εἰς τὰ δύο πρῶτα, ἐπειδὴ μαντεύομεν τὸ τέλος, **ὁ μῦθος** λέγεται **ἀπλοῦς**. Εἰς τὰ δύο τελευταῖα **ὁ μῦθος** λέγεται **πεπλεγμένος**· ὑπάρχει ἢ λεγομένη **περιπέτεια** δ. λ. «ἢ ἐπὶ τὸ ἐναντίον τροπὴ τῶν πραττομένων».

Ὅστε εἰς τὰ διηγήματα εὐρίσκομεν ὡς βάσιν **τὸν μῦθον** ἢ τὴν **ὑπόθεσιν**. **Μῦθος** δὲ σημαίνει κατ' ἀρχὰς **λόγον προφορικόν, ὀμιλίαν** στρεφομένην περὶ ἓν πρᾶγμα, περὶ ἓν γεγονὸς. Ἐπειτα εἰς τὴν γλῶσσαν τῆς λογοτεχνίας σημαίνει **πλαστικὴν διήγησιν**, ἀλληγορικὴν ἢ ἀναφερομένην εἰς περιβάλλον ἀπέχον τοπικῶς καὶ χρονικῶς ἀπὸ τὸν ἀναγνώστην «λόγος ψευδῆς εἰκονίζων ἀλήθειαν». Λέγομεν λοιπὸν ὅτι εἰς τὸν μῦθον τοῦ διηγήματος ὑπάρχει ἢ ὑπόθεσις του.

Καὶ αἱ δύο σημασίαι τοῦ μύθου ὑπάρχουν εἰς τὸ διήγημα, ἔξ οὗ καὶ **διήγημα ἱστορικόν** καὶ **διήγημα πλασματικόν**, ἢ καὶ τὰ δύο ὁμοῦ **διήγημα «μεικτόν»**. Εἰς τὸ βάθος τοῦ μύθου ὑπάρχει μία ἰδέα ἠθικὴ, ἢ καὶ ἓν γεγονὸς ἱστορικόν, ὅπερ ἐπιδιώκεται νὰ γίνῃ γνωστόν.

Εἰς τὸ διήγημα, πὺ μαντεύομεν εὐκόλως τὸ τέλος, **ὁ μῦθος εἶναι ἀπλοῦς**· εἰς τὸ διήγημα, πὺ μᾶς παρουσιάζεται μετ' ἐκπλήξεως ἀπροσδόκητον τέλος, **ὁ μῦθος εἶναι πεπλεγμένος**. Ἐξ οὗ καὶ **διήγημα ἀπλοῦν** ἱστορικόν, **πλασματικόν, μεικτόν**, καὶ **διήγημα τέλειον** ἱστορικόν, **πλασματικόν, μεικτόν**. Ὅταν δὲ γίνῃ ἀλλαγὴ χρόνου, τόπου, προσώπων ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ μύθου, τὸ διήγημα λέγεται **Μετασχηματισμοῦ**.

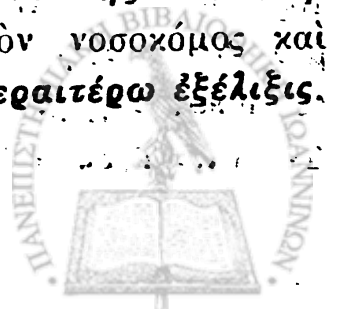
§ 72. **3η Παρατήρησις—Πλοκὴ καὶ μέρη πλοκῆς**. Ἐκτὸς τοῦ μύθου, ἂν προσέξωμεν εἰς τὰ διηγήματα, πὺ ἀνεγνώσαμεν, θὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι ἢ ὑπόθεσις αὐτὴ στρεφομένη περὶ ἓν, ἔξ οὗ καὶ διήγημα (δηλ. ἓν μέρος αὐτοτελὲς ὡς ἀποτέλεσμα τοῦ Τέχνη τοῦ Γράφειν Μέρος Γον «Ἐκθέσεις» Κ. Ὁκταποδᾶ

διηγείσθαι), περιλαμβάνει τρία μέρη : Α) *εἰσαγωγήν* δ. λ. τὴν αἰτίαν, ἐξ ἧς προκύπτουν αἱ κατωτέρω ἐνέργειαι. Β) *τὴν πλοκὴν*, δ. λ. τὴν σειρὰν τῶν ἐνεργειῶν καὶ μεταβολῶν, καὶ Γ) *τὸ τέλος*.

Εἰς τὸ 1ον καὶ 2ον «Βοσκοπούλα καὶ Ναυαγὸς» *Εἰσαγωγή ἢ αἰτία* εἶναι ἡ ὑπαρξίς μιᾶς βοσκοπούλας μετὰ τὰ χαρακτηριστικά της καὶ τὰς ἀρχάς της εἰς τι μέρος. *Πλοκή*. Ὑπὸ τοιαύτας ἀρχάς καὶ συνθήκας περιβάλλοντος ἡ κόρη πηγαίνει νὰ βοσκήσῃ τὰ πρόβατά της. Τοῦτο εἶναι α) *ἡ ἀρχὴ τῆς πλοκῆς*, ἣτις εἶναι ἡ ἀμέσως ἐνέργεια τῆς πρώτης αἰτίας. Μετὰ ταῦτα ἀκούει τὰς φωνὰς τοῦ κινδύνου καὶ τρέχει εἰς βοήθειαν πίπτουσα εἰς τὸν ποταμόν. Τοῦτο εἶναι β) *ἡ περαιτέρω ἐξέλιξις τῆς πλοκῆς*. Ἐπειτα κολυμβᾷ καὶ ἐξάγει τὸν ναυαγόν. Εἰς τοῦτο γ) εἶναι *τὸ κρίσιμον σημεῖον τῆς πλοκῆς*, καθ' ὃ προκαλεῖται ἡ ῥοπή καὶ τὸ τέλος τοῦ γεγονότος ἢ τῆς πράξεως. Μετὰ ταῦτα φωνάζει ἡ Βοσκοπούλα καὶ ἄλλους, παρέχουν βοήθειαν καὶ τὸν σώζει, ἀπερχομένη δὲ δὲν δέχεται καὶ ἀμοιβήν. Αὐτὸ ἀποτελεῖ τὸ *Τέλος*, καθ' ὃ ἐπέρχεται τὸ ἀποτέλεσμα.

Ἐπίσης εἰς τὸ 3ον διήγημα «Ἡ Βασίλισσα». Ὁ χαρακτηρισμὸς τῶν τριῶν κορῶν ἀποτελεῖ τὴν αἰτίαν, *τὴν εἰσαγωγήν*. Ἡ πλοκὴ εἰς τὰ τρία ταῦτα α) «ἡ πρότασις τῆς πρώτης κόρης διὰ τὴν κρίσιν καλλιστείων ὡς ἀποτέλεσμα τοῦ χαρακτηρισμοῦ της, ὡς φίλαρέσκου, εἶναι ἡ «ἀρχὴ τῆς πλοκῆς» ἢ ἐπιδοκιμασία τῆς δευτέρας καὶ ἡ παραχώρησις τοῦ δικαιώματος τῆς τρίτης εἰς τὰς δύο πρώτας, εἶναι *ἡ περαιτέρω ἐξέλιξις*. Ἡ προσέλευσις καὶ ἡ δίκη τοῦ βοσκοῦ, εἶναι *τὸ κρίσιμον σημεῖον*, καθ' ὃ προκαλεῖται ἡ ῥοπή καὶ τὸ τέλος τοῦ γεγονότος. Ἡ ἀπόφασις εἶναι *τὸ τέλος* καὶ τὸ ἀποτέλεσμα. Ὡσαύτως εἰς τὸ 4ον, «Τὰ μαλλιά τοῦ ἄσπρισαν», «Ἡ ὑπογραφή τῆς διαθήκης καὶ ἡ ἐντολὴ τοῦ φονευομένου ἀξιωματικοῦ, εἰς τὸν ἐχθρόν» εἶναι ἡ «*εἰσαγωγή*» ἢ *αἰτία*. Ἡ «*πλοκή*» καὶ εἰς τὰ τρία ταῦτα. Ἡ νίκη, ἢ σύλληψις τοῦ ἐχθροῦ ἀξιωματικοῦ καὶ ἡ νοσηλεία του εἰς νοσοκομεῖον ἐχθρικὸν δι' αὐτὸν εἶναι ἡ *ἀρχὴ τῆς πλοκῆς*. Ἡ νοσηλεύουσα τὸν πληγωμένον ἐχθρόν ἀξιωματικὸν νοσοκόμος καὶ ἡ ἀφοσίωσις της πρὸς τὸ καθήκον εἶναι *ἡ περαιτέρω ἐξέλιξις*.

Ἡ ἐκτέλεσις τῆς διαθήκης καὶ τῆς ἐντολῆς κατὰ τὴν παράδοσιν τοῦ μενταλλιοῦ εἰς τὴν νοσοκόμον ὑπὸ τοῦ ἀναλαμβάνοντος ἀσθενοῦς, εἶναι τὸ **κρίσιμον σημεῖον τῆς πλοκῆς**, καθ' ὃ γίνεται ἢ ἀναγνώρισις, ἢ ἀπάτη τῆς, καὶ προκαλεῖται τὸ τέλος. «Ἡ ἀπόφρασις τῆς νοσοκόμου νὰ τὸν εὐεργετήσῃ, ἢ ἀναχώρησις τῆς ἐκ τοῦ θαλάμου καὶ ἀλλαγὴ τῶν μαλλιωῶν τῆς εἶναι τὸ **Τέλος**, τὸ ἀποτέλεσμα.

Ὅστε κατὰ τὰς παρατηρήσεις μας εἰς τὸ Διήγημα, οἰουδήποτε εἶδους καὶ ἂν εἶναι τοῦτο, ὡς πρὸς τὸν μῦθον, βλέπομεν ὅτι ἢ ὑπόθεσις, ὃ μῦθος εἶτε ἀπλοῦς εἶτε πεπλεγμένος, ἔχει τὴν πλοκὴν του διὰ νὰ εἶναι τύπος διηγήματος. Ὅλον δὲ τὸ διήγημα ἔχει τρία μέρη: Α' τὴν **εἰσαγωγὴν ἢ αἰτίαν**, Β' **τὴν πλοκὴν** ἢ τὴν ἐξέλιξιν τῆς ὑποθέσεως εἰς τρεῖς βαθμίδας: α) ἀρχὴν τῆς πλοκῆς, β) περαιτέρω ἐξέλιξιν, γ) κρίσιμον σημεῖον, καὶ Γ' **τὸ τέλος ἢ τὸ ἀποτέλεσμα**.

§ 73. 4η Παρατήρησις. **Διάταξις τῆς ὕλης. Τρόποι Διατάξεως.** Ἄν προσέξωμεν εἰς τὴν διάταξιν τῆς ὕλης τῶν ἀναγνωσθέντων διηγημάτων, θὰ ἴδωμεν ὅτι εἰς ἄλλα εἶναι διατεταγμένη ἢ ὕλη **αιτιολογικῶς καὶ χρονικῶς**, δ.λ. τὰ γεγονότα ἐκτίθενται κατὰ φυσικὴν σειρὰν αἰτίας καὶ ἀποτελέσματος, ἥτοι αἰτιολογικῶς καὶ χρονικῶς ὡς εἶναι ἢ τοῦ 1ου καὶ 2ου «Ἡ Βοσκοπούλα καὶ ναυαγὸς» 1ης μορφῆς καὶ 2ας μορφῆς, καὶ ἢ τοῦ 3ου ἢ «Βασίλισσα», καὶ εἰς ἄλλα, εἶναι διατεταγμένη ἢ ὕλη **ῥητορικῶς**. Τοῦ 4ου «Τὰ μαλλιά ποῦ ἄσπρισαν» βλέπομεν ὅτι δὲν τηρεῖται καμμία χρονολογικὴ καὶ αἰτιολογικὴ σειρὰ τῶν γενομένων. Ἀπὸ τοῦ μέσου τῶν γεγονότων γίνεται ἀρχὴ ὡς αἰτία καὶ οἰκονομοῦνται ὅλα τὰ προηγούμενα εἰς τὸν θάνατον, εἰς τὴν ἐντολὴν τοῦ φονευομένου ἀξιωματικοῦ νὰ δώσῃ τὸ μενταλλιὸν εἰς τὸν πρῶτον Ἕλληνα, ποῦ θὰ συναντήσῃ ὁ φονεύων ἐχθρὸς. Ὁ πρῶτον εὐτυχὴς βίος τῶν δύο μνηστευμένων, ἢ κήρυξις τοῦ πολέμου, ἢ ἀναχώρησις του, ἢ παράδοσις τοῦ ἐνθυμίου μενταλλιοῦ εἰς τὸν μνηστῆρα, ὅλα ταῦτα ὑπονοοῦνται χρονικῶς καὶ αἰτιολογικῶς πρότερον γενόμενα. Ἡ ἄγνοια τῆς τύχης τοῦ μνηστῆρος ὑπὸ τῆς μνηστῆς, ἥτις παρουσιάζεται ὡς νοσοκόμος, μαν-

τεύεται καὶ οἰκονομεῖται εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀναγνώστου κατὰ τὴν ὥραν τοῦ κρισίμου σημείου τοῦ μύθου, τῆς ἀποκαλύψεως. Ἡ τοιαύτη οἰκονομία τῆς ὕλης ὀφείλεται εἰς τὴν ἔμπνευσιν καὶ δεξιοτεχνίαν τοῦ γράφοντος, καὶ λέγεται **ῥητορικὴ διάταξις**. Ἐνέχει τὸ ἐνδιαφέρον καὶ τὴν σφραγίδα τῆς Τέχνης. Κατὰ τοῦτο λαμβάνεται σημεῖόν τι τῆς πλοκῆς καὶ τοῦτο παρίσταται ὡς αἰτία τῶν ἐπομένων· ἀκολουθεῖ ἡ διάταξις κατὰ τὴν αἰτιολογικὴν ἀλληλουχίαν· τὰ δὲ προηγούμενα παρεμβάλλονται οἰκονομούμενα διὰ τοῦ λόγου. Τὸ σημεῖον τοῦτο παρίσταται ὡς κύριον σημεῖον τοῦ ὅλου, διὸ καὶ ἀπαιτεῖται δεξιοτεχνία, ἵνα μὴ ἀλλάξῃ κατεύθυνσιν ὁ σκοπὸς τοῦ διηγήματος. Πάντως τὸ γεγονὸς ἐξελίσσεται κατὰ τὴν αἰτιολογικὴν συνάφειαν, ἥτις εὐκολώτατα ἀνευρίσκειται, ὅταν ἡ ἀρχὴ θεωρηθῇ ὡς αἰτία τῶν ἐπομένων.

Προτιμητέα διάταξις εἰς τὸ τέλειον διήγημα εἶναι ἡ Ρητορικὴ, ἡ ἐνέχουσα πρωτοτυπίαν, τηρουμένης ἐν ἀρμονίᾳ τῆς αἰτιολογικῆς καὶ χρονικῆς κατ' ἀκολουθίαν διατάξεως, καὶ συντομίαν. Ἡ διάταξις αὕτη παρουσιάζει δραματικὴν, σκηρικὴν, τεχνικὴν μορφήν.

Ὡστε οἱ τρόποι τῆς διατάξεως τῆς ὕλης τοῦ διηγήματος εἶναι: 1ον ἡ **Χρονολογικὴ**, καθ' ἣν μόνον χρονολογικῶς παρατίθενται τὰ γεγονότα ὡς Χρονογραφία.

2ον ἡ **Αἰτιολογικὴ**, καθ' ἣν τὸ αἷτιον ἀκολουθεῖ τὸ ἀποτέλεσμα μὲ ἐνδιαφέρον.

3ον ἡ **Ρητορικὴ**, καθ' ἣν δὲν λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν ὁ χρόνος, οἰκονομουμένων τῶν γεγονότων διὰ τῆς ἔμπνεύσεως καὶ δεξιοτεχνίας, μὲ ἐνδιαφέρον καὶ στοιχεῖα δραματικῆς τέχνης.

Συνήθως τὰ διηγήματα ἀπλοῦ μύθου ἔχουσι χρονολογικὴν καὶ αἰτιολογικὴν κατ' ἀκολουθίαν πλοκὴν. Εἰς ταῦτα κυρίως ἀνήκουν αἱ **ἠθιογραφίαι**. Τὰ δὲ πεπλεγμένου μύθου τέλεια ἔχουν ῥητορικὴν πλοκὴν, ἅτινα χαρακτηρίζει ἡ λογοτεχνικὴ δύναμις τοῦ γράφοντος. Ταῦτα εἶναι τέλεια ἔργα μικρὰ λογοτεχνικά δραματικῆς μορφῆς.

§ 74. 5η Παρατήρησις. Ἐπεισόδιον. Παρέκβασις. Σκέψεις. Περιπέτεια. Εἰς τὰ ἐκτεθέντα διηγήματα, ἂν προσέξω-

μεν θὰ ἴδωμεν ὅτι ταῦτα ἐνέχουσιν: α) **Τὸ ἐπεισόδιον**(¹) δ.λ. εἰς τὴν κανονικὴν ἐξέλιξιν παρεμπίπτει ἕκτακτόν τι καὶ μετὰ τὴν πάροδόν του, γίνεται συνέχεια τῆς ὑποθέσεως. Πολλάκις τὸ ἐπεισόδιον ζωηρεύει τὴν διήγησιν καὶ τὴν τονώνει εἰς χρωματισμόν. β) **Παρεκβάσεις καὶ σκέψεις εἰς κρίσεις**: Ταῦτα παρατηροῦνται εἰς τὰ μεγάλα ἕκτενῆ διηγήματα καὶ εἰς τὰς μυθιστορίας. Τοιαύτας εἰς τὰ ἐκτεθέντα δὲν εὐρίσκομεν.

γ) **Ἡ Περιπέτεια**. Περιπέτεια εἶναι ἡ ἐπὶ τὸ ἐναντίον τροπὴ τῶν πράττομένων. Εἶναι ἡ ἀπροσδόκητος ἕκβασις. Ἡ αἰφνιστικὴ λύσις διὰ τῆς ἄρσεως τῶν ὑπαρχόντων **κωλυμάτων καὶ παρεξηγήσεων**. Τὴν περιπέτειαν βλέπομεν εἰς τὸ «Τὰ μαλλιά πὺ ἀσπρισαν» εἰς τοῦτο εὐρίσκομεν πολλὰς περιπετείας, «θάνατον τοῦ ἀξιωματικοῦ» «αἰχμαλωσία τοῦ ξένου ἀξιωματικοῦ». «Ἡ κατάταξις εἰς τὰς νοσοκόμους τῆς ἡρωίδος καὶ ἡ ἀποκάλυψις τοῦ φρονέως τοῦ μνηστῆρός της εἰς τὸ εὐεργετούμενον πρόσωπον», καὶ «ἡ μεταβολὴ τοῦ χρώματος τῶν μαλλιῶν της».

§ 75. **6η Παρατήρησις. Ἄρεταὶ τοῦ διηγήματος**. Εἰς τὰ παραδείγματα τῶν διηγημάτων παρατηροῦμεν **καὶ ἄρετὰς** αὐτῶν τὰς ἐξῆς: α) τὴν **Σαφήνειαν** εἶδομεν δηλ. ὅτι τὰ κύρια σημεῖα διεδέχθησαν ἄλληλα κατὰ τὴν φυσικὴν τῶν τάξιν καὶ δὲν ἠμποδίσθημεν εἰς τὸ νὰ κατανοήσωμεν καὶ συγκρατήσωμεν τὸ σύνολον ἐκάστου. Αἱ λεπτομέρειαι συνδέονται πρὸς τὸ κύριον γεγονός καὶ χρονικῶς καὶ αἰτιολογικῶς καὶ ὡς πρὸς τὰς περιστάσεις ἀδιαφιλονίκητα. β) **Τὴν ἀλήθειαν**. Παρατηρήσαμεν ὅτι ὁ συγγραφεὺς οὔτε ἠλλοίωσε τὸ γεγονότα οὔτε προσέθεσέ τι εἰς αὐτά, ἰδίως εἰς τὰ ἱστορικὰ ἀπλᾶ ἢ τέλεια. Εἰς δὲ τὰ **πλασματικά** ἢ ἀλήθεια τῶν γεγονότων εἶναι **σχετικὴ**. Σύμφωνα πρὸς τὴν ἱστορικὴν ἀλήθειαν εἶναι τὰ σπουδαῖα γεγονότα καὶ ὁ χαρακτήρ

(¹). «Ὁ ὅρος ἐπεισόδιον ἐλήφθη ἐκ τοῦ ἀρχαίου θεάτρου. Ἦτο τὸ διαλογικὸν μέρος, πὺ ἤρχετο ἀμέσως μετὰ τὴν εἴσοδον εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ Χοροῦ. Τοῦτο καὶ διέκοπτε τρόπον τινὰ τὸν χορὸν, ἀρχικῶς λαμβανομένου ὡς βᾶσις τῆς ἀρχαίας Σκηνῆς τοῦ Χορικοῦ, ἐξ οὗ καὶ ἡ κατόπιν καὶ ἡ σήμερον σημασία του' οὕτω καὶ εἰς τὸ διήγημα.

τῶν ἐπιφανῶν τοῦ διηγήματος προσώπων. Εἰς δὲ τὰ δευτερεύοντα πρόσωπα, τὰς διαφόρους φάσεις, τὰ ἐπεισόδια, ἡ σχετικότητα τῆς ἀληθείας παρουσιάζει ἁρμονίαν πρὸς τὸ ἱστορικῶς ἀληθές. Ἐπίσης εἰς τὰ πλασματικά διηγήματα ἐκτὸς τῆς σχετικῆς ἀληθείας πρέπει νὰ ἐπικρατῇ καὶ ὁ τοπικὸς χρωματισμὸς, καὶ ἡ σχετικὴ **ἔκφρασις**, ὅπως παρατηροῦμεν εἰς τὸ «Βροσκοπούλα καὶ ναυαγὸς» 2ας μορφῆς, ὅπερ ἐγράφη ἀκριβῶς διὰ τὴν παράστασιν ἔκφράσεως καὶ διάταξιν τῆς ὕλης. γ) **Τὴν πιθανότητα**. Παρατηρήσαμεν ὅτι εἰς τὰ ἱστορικὰ ὑπάρχει ἡ πεποίθησις τοῦ γράφοντος πρὸς τὴν ἀλήθειαν αὐτοῦ· εἰς δὲ τὰ **πλασματικά ἢ τὰ μεικτὰ βλέπομεν ὅτι** ἡ πιθανότης ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ἀπολύτου ἢ σχετικῆς ἀληθείας, τὴν ὁποίαν παρουσιάζει ἡ δεξιότητις τοῦ γράφοντος διήγημα. Οὗτος δίδει τὴν πιθανότητα, ἂν καταστήσῃ ὀφθαλμοφανὲς τὸ φυσικὸν ἐν τῇ ἐξελίξει τῶν γεγονότων καὶ τὸ σύμφωνον πρὸς ἑαυτὸ ἐν τῇ διαγωγῇ τῶν προσώπων. Ὁ ἔντεχνος συνδυασμὸς καθιστᾷ πιθανὰ καὶ τὰ παραδοξότερα πράγματα· τοῦναντίον δὲ ἡ ἀδεξία ἀφήγησις ἐκ παραλείψεως λεπτομερειῶν τινῶν ἀπαραιτήτων καθιστᾷ ἀπίθανα καὶ τὰ ἀληθέστατα. δ) **Τὴν συντομίαν**. Παρατηρήσαμεν ὅτι δὲν ὑπάρχει καμμιά λεπτομέρεια ἀνωφελῆς εἰς τὴν κατανόησιν, οὔτε ὑπάρχει τι εἰς μακρυγορίαν ἢ παρεκβάσεις, πὺ παραβλάπτει τὸ διαφέρον· δ.λ. δὲν παρατηρήσαμεν δι' ὀλίγων λέξεων ἔκθεσιν τοῦ γεγονότος, ἀλλὰ μὴ ὑπαρξὶν παντὸς περιττοῦ. Ἡ **συντομία** δὲν πρέπει νὰ συγγένηται πρὸς τὴν **περίληψιν** εἰς τὸ διήγημα, διότι συντομία εἰς τὸ διήγημα εἶναι ἡ ἀποβολὴ παντὸς περιττοῦ, ὀγληροῦ. ε) **Τὸ διαφέρον**· καὶ εἰς τὰ τέσσαρα διηγήματα παρατηρήσαμεν ὅτι ὑπῆρχεν κάποιον ἐλκυστικὸν μέσον, διὰ τοῦ ὁποίου ἡ προσοχὴ μας ἦτο ἀμετάπτωτος, μέχρις οὔ ἴδωμεν τὸ τέλος. Ἡ δύναμις τοῦ διαφέροντος ὑπάρχει εἰς τὴν φύσιν τῆς ὑποθέσεως, ἀλλὰ ἐξεγείρεται περισσότερον διὰ τῆς δεξιότητις, ἂν ἐξ ἀρχῆς γεννηθῶσιν περιέργειαι καὶ προσδοκίαι διὰ τὴν λύσιν τοῦ μύθου ἰδίᾳ τοῦ πεπλεγμένου, εἰς τὸν ὁποῖον δὲν μαντεύεται εὐκόλως τὸ τέλος.

§ 76. 7η Παρατήρησις. Ἐκφρασις. Ὑφος. Εἰς ταῦτα ἰδίᾳ εἰς τὸ 2ον καὶ 4ον παρατηροῦμεν ὅτι ἡ ἀφήγησις δὲν λέγει

ιστορικῶς τὸ τι ἀλλὰ πῶς ἔγινε τὸ τι· δ.λ. ἡ διατύπωσις εἶναι ζωηρὰ παραστατικὴ μὲ εἰκόνας, ὥστε, ὅταν ἀναγινώσκωμεν τὰς λέξεις μὲ τὴν φαντασίαν μας, νὰ ἔχωμεν ἔμπρός μας τὸ πρᾶγμα. Τοῦτο εἰς τὸν περὶ λόγον λέγεται *ἔκφρασις* εἰς δὲ τὸν ποιητικὸν *πλαστικότητα*: Ἡ ἔκφρασις χαρακτηρίζει καὶ τὸ λεγόμενον ὕφος α) τὸ *ισχυρὸν* δ.λ. τὸ ἄνευ ἐκφράσεως, τὸ ξηρόν, β) τὸ *παχὺ* τὸ ἔχον καθ' ὅλην τὴν ἀφήγησιν *ἔκφρασιν* καὶ γ) τὸ *καλὸν* ὕφος τὸ ἔχον, ὅπου χροιάζεται, τὴν ἔκφρασιν.

§ 77. Συγκέντρωσις «περὶ Διηγήματος» α) Ὅρισμὸς αὐτοῦ. β) Βάσις διηγήματος καὶ μέρη αὐτοῦ. γ) Εἶδη αὐτοῦ. δ) Λογοτεχνικοὶ ὄροι αὐτοῦ. ε) ἄρεταὶ αὐτοῦ.

Κατὰ τὰ ἄνω ἐκτεθέντα συνάγομεν τὰ ἑξῆς:

α') *Ὅρισμὸς Διηγήματος*. Διήγημα λέγεται τὸ λογοτεχνικὸν προϊόν, ὅπερ ἐκθέτει μὲ βάσιν μῦθόν τινα, ἐν συμβεβηκὸς πραγματικὸν ἢ ὑποτιθέμενον τοιοῦτον καὶ ἐξιστορεῖ καὶ διευκρινίζει αὐτὸ καὶ μόνον. «Μέρος αὐτοτελὲς ὡς ἀποτέλεσμα τοῦ διηγῆσθαι» τὸ διήγημα στρέφεται περὶ ἓν, ἢ διήγησις περὶ πολλά, ὅπως τὸ *ποίημα* καὶ ἡ *ποίησις*.

β') *Βάσις Διηγήματος καὶ μέρη αὐτοῦ*. Βάσις παντὸς διηγήματος εἶναι *ὁ μῦθος* ἢ ἡ *ὑπόθεσις του*. Ὁ μῦθος ἔχει εἰς τὸ διήγημα καὶ τὰς δύο σημασίας του α') λόγον προφορικὸν καὶ β') πλαστὴν διήγησιν ἢτοι λόγον ψευδῆ ἀπεικονίζοντα ἀλήθειαν. Μέρη δὲ τοῦ διηγήματος εἶναι: Α') *ἡ ἀρχή, ἡ εἰσαγωγή* ἢ ἡ αἰτία. Β') *Ἡ πλοκὴ* εἰς τρία στάδια 1) ἀρχὴ τῆς πλοκῆς 2) περὰ τέρῳ ἐξέλιξις, 3) κρίσιμον σημεῖον, καὶ Γ') *Τὸ τέλος* ἢ τὸ ἀποτέλεσμα.

γ') *Εἶδη διηγήματος*. Μὲ βάσιν τὰς δύο σημασίας τοῦ μύθου, προφορικοῦ λόγου καὶ πλαστῆς διηγήσεως *καὶ τὸν ἀπλοῦν μῦθον* καὶ *πεπλεγμένον μῦθον* τὸν μὲ περιπετείας, ἔχομεν τὰ ἑξῆς εἶδη διηγημάτων.

Α' Διήγημα μὲ *ἀπλοῦν μῦθον* ἄνευ περιπετειῶν, μόνον μὲ ἐπεισόδια κλπ.

1) ἀπλοῦν ἱστορικὸν

2) πλασματικὸν

4) μεικτόν.

Β' Διήγημα **μὲ πεπλεγμένον μῦθον** δ.λ. μὲ περιπετείας κλπ.

4) τέλειον ἱστορικόν

5) τέλειον πλασματικόν

6) τέλειον μεικτόν.

Ὅταν δὲ μετασχηματίσωμεν ἐν διήγημα ἐκ τῶν ἑξ εἰδῶν κατὰ πρόσωπα, χρόνον, τόπον καὶ συνθήκας ἀφίνοντες μόνον τὴν οὐσίαν τοῦ νοήματος, τότε ἔχομεν ἴσον τὸ διήγημα τοῦ μετασχηματισμοῦ.

δ') **Τρόπος διατάξεως ὕλης τοῦ διηγήματος.** Εἰς τὸ διήγημα ἔχομεν καὶ τοὺς ἑξῆς τρόπους διατάξεως τῆς ὕλης του. 1) τὴν χρονολογικὴν πλοκὴν, 2) Αἰτιολογικὴν πλοκὴν, 3) Ρητορικὴν πλοκὴν καὶ 4) χρονικὴν καὶ αἰτιολογικὴν ὁμοῦ κατ' ἀκολουθίαν.

ε') **Δογοτεχνικοὶ ὅροι αὐτοῦ.** Εἰς τὸ διήγημα παρουσιάζονται καὶ οἱ ἑξῆς ὅροι: 1) ἐπεισόδιον 2) παρέκβασις 3) σκέψις 4) περιπέτεια. (βλέπε παρατηρ. 5η § 74). 5) ἀρεταὶ διηγήματος. Αὗται εἶναι 1) ἡ σαφήνεια 2) ἡ ἀλήθεια 3) ἡ πιθανότης 4) ἡ συντομία 5) τὸ διαφέρον καὶ 6) ἡ ἔκφρασις. (βλέπε παρατήρ. 6ην § 75).

§ 78.—**Μεθοδολογία τοῦ Διηγήματος.** Ὁ γράφων διήγημα ἔχει ὑπ' ὄψιν του α') Τὸν μῦθον καὶ τὸ εἶδος τοῦ μύθου, ἐπομένως τὸ εἶδος τοῦ διηγήματος. β') Τὰ μέρη τοῦ διηγήματος καὶ τὴν διάταξιν τῆς ὕλης γ') Τοὺς ἀπαραιτήτους λογοτεχνικοὺς ὅρους ἐν ἑκάστῳ καὶ τὰς ἀρετὰς αὐτοῦ δ') Τὴν ἔκφρασιν καὶ τὴν ἁρμονικὴν χρῆσιν αὐτῆς.

Μὲ τὰ στοιχεῖα ταῦτα ὁ θέλων νὰ γράψῃ διήγημα ἔχει μὲ τὴν φαντασίαν του ἐμπρὸς του τὸν μῦθον, καὶ Α': **εἰς τὴν εἰσαγωγὴν** προτάσσει τὰ αἷτια τοῦ γεγονότος τοῦ μύθου κατὰ τὴν αἰτιολογικὴν ἢ χρονικὴν διάταξιν τῆς ὕλης. Ὁ τόπος καὶ ὁ χρόνος, ὁ χαρακτηρισμὸς τῶν προσώπων καὶ πραγμάτων, ὅστις προπαρασκευάζει καὶ προκαλεῖ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ ἀναγνώστου εἶναι ἀπαραίτητα. Ἐπίσης ἡ ἔκφρασις ἐνταῦθα καὶ ἡ ἐπιδιώξις πρωτοτυπίας εἰς τὴν εἰσαγωγὴν πρέπει νὰ ἐπιδιώκεται. Φυσικὰ ὁ ἔχων τὴν ἰδιοφυΐαν εἰς τὸ γράφειν, εἰς τοῦτο θὰ εἶναι ζωηρότε-

ρος καὶ μὲ περισσοτέραν ἐπιτυχίαν, ἀλλὰ καὶ ὁ ἔχων συνείδησιν διὰ τῶν ὁδηγιῶν τούτων, τοῦ τὶ ζητεῖ διὰ τοῦ διηγήματος, θὰ παρουσιάσῃ δόκιμον διήγημα. Ὅστις μεταχειρίζεται **ῥητορικὴν** κατάταξιν τῶν σκέψεων, θὰ προσέξῃ εἰς τοῦτο: Ἐκ σπουδαιότητος σημείου τοῦ μύθου δύναται νὰ εἰσαγάγῃ τὸν ἀναγνώστην, ἀλλὰ εἶναι ὑποχρεωμένος ἀκολουθῶν τὸν νόμον τοῦ αἰτίου καὶ ἀποτελέσματος νὰ δικαιολογήσῃ καταλλήλως συντόμως τὴν αἰτίαν ἀναδρομικῶς, ἥτις πρέπει νὰ ὑπάρχῃ εἰς τὴν εἰσαγωγὴν.

Κατὰ τὴν πλοκὴν. Ἀρχεται φυσικῶς ἀπὸ τὰς πρώτας συνειδήσεως τῆς πρώτης αἰτίας καὶ προχωρεῖ κανονικῶς εἰς τὴν ἐξέλιξιν τοῦ γεγονότος, ἥτις δὲν εἶναι ἄλλο τι, εἰ μὴ ἡ συνέχεια τῆς ἀφηγήσεως αἰτίων καὶ ἀποτελεσμάτων.

Κατὰ τὴν περαιτέρω ἐξέλιξιν τῆς πλοκῆς. Ἡ προσοχὴ τοῦ γράφοντος εἶναι ἐστραμμένη εἰς τὸν σκοπὸν, πού ἐπιδιώκει τὸ διήγημα. Ἐκεῖ τείνει πάντοτε δι' ἐπεισοδίων σχετικῶν διαχαρακτηρισμῶν, περιγραφῶν καὶ εἰκόνων νὰ διασαφηνίσῃ τὸ γεγονὸς καὶ νὰ τὸ οἰκονομήσῃ καταλλήλως, ὥστε ἡ πλοκὴ νὰ φθάσῃ μὲ ἐνδιαφέρον ἀδιάπτωτον εἰς τὸ κρίσιμον σημεῖον, ἐξ οὗ θὰ καταλήξῃ εἰς τὴν ἀναγνώρισιν καὶ τὴν λύσιν.

Μεγάλην συμβολὴν εἰς τὰ διάφορα σημεία τῆς πλοκῆς φέρει ἐκ τῶν ἀρετῶν τοῦ διηγήματος ἡ χρῆσις τῆς συντομίας καὶ σαφηνείας. Ἡ πιθανότης πρέπει νὰ τηρῆται λογικῶς καὶ εἰς τὰ πράγματα τῆς φύσεως καὶ εἰς τὰς ἐνεργείας τοῦ ἀνθρώπου· π.χ. νὰ μὴ ἀνθῆ ἡ τριανταφυλλιά μῆνα Ἰανουάριον εἰς ψυχρὰ κλίματα ἢ νὰ μὴ φορῆ ψιλὸ καπέλλο ὁ ζῶν εἰς τὴν ἐποχὴν τῶν μαραθωνομάχων. Ἐκεῖ ὅπου ἡ κατεύθυνσις τῆς ἐξελίξεως τῶν πραγμάτων προέρχεται ἐκ φυσικῶν ἀναγκῶν καὶ ἐκ τῆς βουλήσεως τοῦ ἀνθρώπου, πρέπει ὁ γράφων νὰ διαθέτῃ τὰς σκέψεις του σύμφωνα πρὸς τὴν λογικὴν καὶ τὸν συγχρονισμόν ἀκολουθῶν ἰδεολογίαν τινά, ἐφ' ἧς στηρίζει τὴν ὅλην ἠθικὴν ἀρχὴν τοῦ διηγήματός του.

Καὶ πάλιν ἐνταῦθα εἰς τὴν πλοκὴν ὁ ἰδιοφυὴς διηγημάτων θὰ τὴν τακτοποιήσῃ συμφώνως πρὸς τὴν ἐσωτερικὴν ψυχικὴν ὥθησιν, μὲ τὴν πρωτοτυπίαν κατὰ τὰς ὁδηγίας, ἐνῶ ὁ ἔχων συ-

νειδησιν τῶν ὀδηγιῶν θὰ πλέξη τὸ διήγημα κανονικὸν καὶ συνειδητὸν, ἔστω καὶ κατ' ἀπομίμησιν, ἀκολουθῶν τὴν ἰδεολογίαν του.

Τὰ αὐτὰ δύναται τις νὰ εἴπῃ καὶ περὶ τοῦ τέλους· ἢ κατακλείς θὰ εἶναι διδακτικὴ εἴτε λεγομένου τοῦ διδάγματος· εἴτε ἀφιεμένου εὐκολώτατα νὰ ἐξαχθῇ.

Ὡστε διὰ νὰ γράψῃ τις διήγημα, θὰ ἔχη 1) βάσιν ἓνα ὁρισμένον σκοπὸν, πὸν ὑπάρχει εἰς τὸν μῦθον ἐπὶ ἰδεολογίας. 2) Θὰ ἀρχίσῃ ἀπὸ τὴν αἰτίαν τοῦ γεγονότος καὶ κατ' ἀνάγκην θὰ κάμῃ εἰσαγωγήν. Εἰς ταύτην θὰ ζωγραφίσῃ χρόνον, τόπον, χαρακτηρισ προσώπων καὶ πραγμάτων μὲ τρόπον, πὸν γενοῦν ἐνδιαφέρον. Κατ' ἀνάγκην δὲ θὰ πράξῃ τοῦτο καὶ μὲ ρητορικὴν διάταξιν, ὅποτε πάλιν θὰ δικαιολογήσῃ ἀναδρομικῶς αἰτίαν σύντομα μὲ προσοχὴν νὰ μὴ συσκοτίσῃ τὴν σαφήνειαν. 3) Θὰ προχωρήσῃ εἰς τὴν πλοκὴν μὲ στόχον τὸ κρίσιμον σημεῖον. Τοῦτο ἐπιτυγχάνει, ἂν οἰκονομήσῃ τὴν πλοκὴν καταλλήλως· μέχρι τοῦ κρίσιμου σημείου τοῦ μύθου, ὅποτε ἀρχίζει ἡ λύσις τῆς περιπετειᾶς μὲ τὴν ἀναγνώρισιν· καὶ 4) θὰ τὸ κλείσῃ μὲ τὸ σχετικὸν διδάγμα ἀναφερόμενον ἢ ἀφίεμενον νὰ ὑπονοηθῇ ἐκ τῆς σχετικῆς ἰδεολογίας, ἔφ' ἧς ἐστηρίχθη τὸ ὅλον πνεῦμα τοῦ μύθου.

Ἐφαρμογὴ τῶν ὀδηγιῶν θὰ γίνῃ ἐπὶ τῶν δεδομένων κατωτέρω ἀσκήσεων.

§ 79. Ἀσκήσεις Διηγημάτων.

Θέματα.

1ον Ἱστορικὰ Πατριωτικά.

α) «Ἡ Σουλιωτοπούλα» — Βλαχογιάννη

Περίληψις. **Εἰσαγωγή.** **Αἰτία.** «Ἀμείλικτος ὁ πόλεμος Σουλιωτῶν κατὰ Ἀλῆ Πασᾶ. Εἰς μίαν πολεμιστρὰν μάχεται ἓνα Σουλιωτόπουλο διαρκῶς στὸ ντουφέκι ἐπὶ εἰκασιτετραῶρον ἀποσταμένον». Ἀποτελέσματα.—**Πλοκὴ ἐξέλιξις.** «Φθάνει ἡ ἀδελφὴ του μὲ ζεστὸ ψωμί νὰ τοῦ φέρῃ νὰ φάγῃ. Τὸν ἀντικαθιστᾶ στὴν πολεμιστρά—κτυπᾶ καὶ φονεύει πολλοὺς—πληγώνεται καὶ ἐξα-

κολουθεῖ νὰ κτυπᾷ, διὰ νὰ φάγη ὁ ἀδελφός της· τὴν πνίγει τὸ αἷμα—τὸν ἔρωτᾷ, ἂν ἔφαγε· τέλος ἀντιλαμβάνεται τὶ συνέβη, τὴν βλέπει νεκρὴν· συνεχίζει τὸ τουφέκι».

α') Λέξεις—φράσεις

Πρὸς ἀνάπτυξιν⁽¹⁾ Σούλι (θέσις—ἱστορικόν) Σουλιώτης, Σουλιωτόπουλο «Σουλιωτοπούλα». (Ζωή των—λιτῆ—δίαιτα—πολεμικοὶ—ἐνθουσιώδεις).

β') «Ὁ μικρὸς Πατριώτης» τοῦ Δε-Ἀμίση

Περίληψις. **Εἰσαγωγή. Αἰτία.** «Κάποιος πλανόδιος θίασος ἀπὸ ἓνα χωριὸ τῆς Ἰταλίας ἀρπάζει ἓνα μικρὸν ἀλητόπαιδα· Παίζει στὴν Ἀμερικὴ καὶ ὁ μικρὸς διαφεύγει καὶ ζητεῖ προστασίαν ἀπὸ τὴν Ἰταλ. Πρεσβείαν. Αὐτὴ τὸ στέλλει ὀπίσω.

»Ἐντὸς τοῦ ἀτμοπλοίου ἐπερίμενε μελαγχολικὸ, ἀδιάφορο, ἀπογοητευμένον παρακολουθεῖ ψυχρὰ τὴν κίνησιν». **Πλοκή.** «Ἐπιβάται διασκεδάζουν καὶ εὐχαριστοῦνται μὲ τὴν ἰταμότητα, ψυχρότητα του καὶ τοῦ πετοῦν κέρματα τοῦ φράγγου. Τὰ συνάξει, πλάττει ὄνειρα ἀξιοπρεποῦς ἐμφανίσεως εἰς τὴν οἰκογένειάν του». **Περαιτέρω ἐξέλιξις.** «Οἱ ἐπιβάται μεθυσμένοι συνομιλοῦν καὶ διηγοῦνται χαρακτηριστικὰ διαφόρων ἐθνῶν· χαρακτηρίζουν τοὺς Ἰταλοὺς κλέπτας καὶ ὁ μικρὸς ἀκούει. Τέλος πετᾷ τὰ κέρματα εἰς ἀνθρώπους ὑβρίζοντας τὴν πατρίδα του».

β') Λέξεις—φράσεις

Πλανόδιος—θίασος—ἀλήτης—ἀλητόπαις—πρεσβεία—στυγνὸς ἀπογοητευμένος—σκαιὸς—ἰταμὸς—ψυχρὸς—ἀξιοπρεπῆς ἐμφάνις—χαρακτηριστικὰ ἐθνῶν—ἔθνος—πατρίς—πολιτεία—κράτος.

γ') «Ἡ ὀφειλὴ τοῦ Καπετὰν Κανάρη»

Περίληψις. **Εἰσαγωγή. Αἰτία.** «Μετὰ τὴν μάχην τοῦ Γέροντα, ὁ Καπετὰν Κανάρης διώκει μὲ τὸ πλοῖόν του Αἰγυπτια-

(¹) Αἱ λέξεις εὐρίσκονται εἰς λεξικά· ἀναλύονται αἱ ἔννοιαί των εἰς πλάτος καὶ βάθος· κατανοοῦνται καὶ ἁφομοιοῦνται καὶ ἔπειτα χρησιμοποιοῦνται.

κὸν πολεμικὸν μέχρι τοῦ λιμένος Ἀλεξανδρείας—ἐπιστρέφει—νηνεμία—ἔλλειψις τροφῶν». **Πλοκή.** «Περιμένει εἰς τὸ πέλαγος νὰ συναντήσῃ κανὲν πλοῖον· ἐμφανίζεται Αὐστριακὸν τοιοῦτον—ἀνέρχεται ὁ Κανάρης καὶ ὁ φίλος του Μικὲς ἔνοπλοι ἐπὶ τοῦ καταστρώματος τοῦ ξένου πλοίου· ἔντρομος ὁ πλοίαρχος ζητεῖ ἐξηγήσεις· ὁ Κανάρης ζητεῖ τροφὰς—δίδονται—ζητεῖ ἀπόδειξιν ἵνα πληρώσῃ, ὅποταν θὰ ἀποκατασταθῇ ἐλεύθερον Ἕλληνα κράτος». **Περαιτέρω ἐξέλιξις.** «Ὁ Πλοίαρχος δίδει ἀπόδειξιν πρὸς ὑπογραφὴν μὲ εἰρωνεῖαν διὰ τὸ ἀδύνατον συστάσεως κράτους Ἑλληνικοῦ. Ὁ Κανάρης τὴν ὑπογράφει τοῦ τὴν δίδει μὲ πεποίθησιν ὅτι θὰ τὸν πληρώσῃ μίαν ἡμέραν καὶ ἀπέρχεται». **Τέλος.** «Μετὰ πάροδον 10 ἐτῶν ὁ Μικὲς εἰς Γαλάζι τῆς Ρουμανίας συναντᾷ τὸν Αὐστριακὸν πλοίαρχον τὸν ἀναγνωρίζει, τοῦ ἐνθυμίζει τὸ πρᾶγμα καὶ μὲ τὴν κάθοδόν του εἰς Πειραιᾶ τὸν ἐμφανίζει εἰς τὸν Κανάρην Ὑπουργὸν τῶν Ναυτικῶν καὶ πληρώνεται».

γ) Λέξεις—φράσεις

Ὁρειλῆ—Καπετάνιος—Γέροντας (θέσις ναυμαχίας τοῦ Γέροντα) τὰ Αἰγυπτιακὰ Πλοῖα εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦ 21—Νηνεμία—ζωοτροφαι πλοίου—ἀπαραίτητος ἀπέδειξις χρεωστικῆ—ἐνταλμα—ἐξόφλησις.

δ) «Ἀλυσίδα καὶ Γιαταγάρι» ἡ Μεγαλοψυχία Βαρβάκη.

Περίληψις. **Εἰσαγωγή.** **Αἰτία.** «Ὁ Βαρβάκης τὸ φόβητρον τῶν πειρατῶν μετὰ τὴν ἐπίδοσίν του εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν τοῦ ἀγῶνος τῆς Μ. Αἰκατερίνης τῆς Ρωσσίας κατὰ τῶν Τούρκων, συλλαμβάνει αἰχμαλώτους—εὐρίσκειται ἔξωθεν Μυτιλήνης». **Πλοκή.** «Οἱ ἄνδρες του σκέπτονται νὰ τοὺς σφάξουν, ἐνῶ ὁ Βαρβάκης κοιμᾶται· ἀκούει τὰς ἀπελπιστικὰς φωνὰς· ἐξυπνᾷ· ἀνορθοῦται πρὸ τῶν ἐτοιμῶν ναυτῶν νὰ σφάξουν τοὺς ἀλυσοδεμένους αἰχμαλώτους». **Περαιτέρω ἐξέλιξις.** «Προτείνει νὰ τοὺς λύσῃ νὰ τοὺς ὀπλίσῃ καὶ νὰ τοὺς ἀπολύσῃ εἰς τὴν ξηρὰν καὶ ἐκεῖ νὰ τοὺς σφάξουν. Τέλος οἱ ναῦται πείθονται.

δ') Λέξεις—φράσεις

Ἄλυσίδα αἰχμαλώτου — κάτεργον — ἡ φρυγαδέλλα τοῦ Βαρβάκη — πειραταί — ἄγων Μ. Αἰκατερίνης τῆς Ρωσίας — μεγαλοφυχία — φρόνημα — χαρακτήρ ἐπιβολή.

2ον Οἰκονομικά.

α') «Ἡ καρφίτσα»

Περίληψις. **Εἰσαγωγή. Αἴτια.** «Ὁ Φοῖξος 15ετής μαθητῆς Βασιλείου μένει ὀρφανὸς πατρὸς προστάτης τριῶν μικροτέρων ἀδελφῶν. Ἀποφασίζει νὰ διακόψῃ τὰς σπουδὰς του, ἵνα συντηρήσῃ τὴν ἀγαθὴν μητέρα του καὶ τὰ ἀδελφία του». **Πλοκή.** «Ἀκούραστος ἐπίμονος ζητεῖ ἐργασίαν παντοῦ. Τοῦ ἀρνοῦνται ὑπομένει χωρὶς μεμψιμοιρίας. Εἰσέρχεται εἰς μίαν Τράπεζαν. Ζητεῖ τὸν Διευθυντὴν. Κατευθυνόμενος εἰς τὸ Γραφεῖον τοῦ Διευθυντοῦ, ὅστις τὸν παρακολουθεῖ μὲ τὸ μάτι, σκύπτει καὶ συλλέγει **ἀφελέστατα φυσικώτατα** μίαν καρφίτσαν. Πλησιάζει τὸν Διευθυντὴν, τοῦ κάμνει τὴν πρότασιν προσφορᾶς ὑπηρεσίας ἀξιοπρεπέστατα προσθέτων ὅτι στερεῖται μέσων». **Περαιτέρω ἐξέλιξις.** «Ὁ Διευθυντὴς ἐκτιμᾷ τὸ σύνολόν του τὴν ἀντίληψιν τῆς οἰκονομίας του· τὸν διδάσκει καὶ τοῦ δηλοῖ ὅτι τὸν παραλαμβάνει.» **Τέλος.** «Οἱ λόγοι τῆς προσλήψεως ἄνευ μέσων ἢ οἰκονομία».

α') Λέξεις—φράσεις

Προστάτης—διακοπή σπουδῶν καὶ σημασία διὰ τὴν πρόδοον τοῦ νέου—ἐπιμονή—καρτερία—θάρρος—αὐτοπεποίθησις—μεμψιμοιρία—πνεῦμα οἰκονομίας—φιλαργυρία—τάσις πρὸς οἰκονομίαν—ἐκτίμησις—Τράπεζα.

β') «Ἡ τύχη διὰ τοῦ ἀλάντος»

Περίληψις. **Εἰσαγωγή Αἴτια.** «Ὁ Κράτης ἐπὶ εἰκοσαετίαν ὑπάλληλος ἀποσύρεται δι' ἰδίαν ἐργασίαν· ζητεῖ συστατικὴν πιστωτικὴν ἐπιστολὴν τοῦ προϋσταμένου του εἰς μεγάλον ἐμπορικὸν Οἶκον ἐν Βιέννῃ, ὅπου γίνονται Ἐμπορικαὶ πανηγύρεις, ἵνα ἐκεῖ ἀναπτύξῃ τὸ ἔργον του. Τὰ λαμβάνει καὶ παρουσιάζει».

ζεται εἰς τὸν οἶκον Χ». **Πλοκή.** «Ὁ Διευθυντὴς τὸν καλεῖ εἰς γεῦμα, ὑπόσχεται, ἀλλ' ἀντὶ νὰ ὑπάγη εἰς τὸ ὀρισθὲν ξενοδοχεῖον συλλογιζόμενος οἰκονομίαν, ἀγοράζει ἀλᾶντα καὶ ψωμί καὶ ἐξέρχεται εἰς ἐξοχήν». **Περαιτέρω ἐξέλιξις.** «Τυχαιῶς συναντᾶται μετὰ τοῦ Διευθυντοῦ εἰς τὴν ἐξοχήν, ὅπου ἐξῆλθε μετὰ τὸ φαγητὸν περίπατον οὗτος. Δικαιολογεῖται ὅπως ὅπως· ὁ Διευθυντὴς ἀντιλαμβάνεται τὸ πνεῦμά του, ὅτι, ἵνα μὴ λάβῃ ὑποχρέωσιν ἐκ τῆς φιλοξενίας, ἠναγκάσθη νὰ ἀποφύγῃ. Ἐκτιμᾷ τὸ πνεῦμα τῆς οἰκονομίας καὶ τὸν καλεῖ εἰς τὸν οἶκόν του. Ἐκεῖ ὁ Κράτης ἀναπτύσσει εἰλικρινῶς τὰς σκέψεις του περὶ τῆς ἐπιδόσεώς του εἰς τὴν ἐπεξεργασίαν μαλλίων. Τὸν βοηθεῖ». **Τέλος.** «Προάγεται καὶ προοδεύει. Ἡ ἐπιτυχία του μεγίστη καὶ εἰς συναναστροφὴν διηγεῖται τὴν τύχην του διὰ τοῦ ἀλᾶντος.

β') Λέξεις—Φράσεις.

Ἄλᾶς—πιστωτικὴ ἐπιστολὴ—Συστατικὴ—ἐμπορικὴ πανήγυρις. Ἐκθεσις—(ὑποχρέωσις καὶ ἀντίληψις περὶ αὐτῆς)—ἐπίδοσις—ὠρισμένη κατεύθυνσις—ἐπεξεργασία.

3ον Κοινωνικά:

α') «Ὁ Ἰάκινθος» ἢ ἡ ἱστορία τοῦ Ζουμπουλιῦ (ἐκ τῆς Μυθολογίας).

Περίληψις. **Εἰσαγωγή. Αἰτία.** «Ὁ Ἀπόλλων κατέρχεται εἰς τὴν γῆν καὶ τριγυρνᾷ στὰ συνηθισμένα μέρη, πού ἐσύχναζον οἱ νύμφες. Συναντᾷ ἓνα ἀγόρι νὰ κοιμᾶται ὠραῖο, ξανθό». **Πλοκή.** «Τὸ πλησιάζει. τὸ ξυπνᾷ καὶ τὸ ἐρώτᾷ τὸ ὄνομά του. Τὸ λέγουν Ἰάκινθο—γίνονται φίλοι—παίζουν καθ' ἑκάστην—τὸ μανθάνει ἀγωνίσματα, μουσικὴν». **Περαιτέρω ἐξέλιξις.** «Παίζουν δίσκον πάντοτε νικητὴς ὁ Θεός· ὁ δίσκος λοξοδρομεῖ· τὸ παιδίον σπεύδει νὰ τὸν πάρῃ διὰ νὰ τοῦ τὸν δώσῃ, ξεφεύγει, τὸ κτυπᾷ στὸ μέτωπον καὶ τὸ ἀφίνει νεκρόν. Ὁ Θεὸς λυπεῖται καὶ τὸ μεταμορφώνει εἰς Ἰάκινθο, ζουμπούλι». **Τέλος.** «Μὲ τὰς κινήσεις τῶν φύλλων του εὐγνωμόνεϊ, πού ἀπηθανατίσθη,

Λέξεις—Φράσεις

Ύακινθος.—ζουμπούλι.—'Απόλλων—άλληγορία· τούπου—νύμφαι—περίπατοι—άγωνίσματα—δίσκος—εϋγνωμονῶ—μνησικακῶ—άπαθανατίζω—μεταμορφώνω.

β') «'Η τελευταία Βαπτιστική»—*Παπαδιάμαντη*
(Ψυχογραφικόν)

Περίληψις. *Εισαγωγή. Αίτια.* «Εἰς τὴν Σκίαθο ἢ Θειά—Σοφοῦλα Κωνσταντινιά τοῦ Μπαρμπακωσταντῆ—εὐσεβῆς εὐπορος θέλει νὰ σαραντίσῃ τοὺς βαπτιστικούς· τοὺς ἔχει τριάντα ἔννεα. Ἐκάστην μεγάλην Πέμπτην ἔκαμνε αὐγοκουλοῦρες στοὺς βαπτιστικούς· κινήσεις εἰς τὴν αὐλήν· ἀναμονὴ καὶ τῶν ἐγγόνων καὶ δισεγγόνων.» *Πλοκή.* «Ὅλοι συνηγμένοι οἱ βαπτιστικοὶ ἀπὸ 22 ἐτῶν ἕως 2 ἐτῶν· ἡ τελευταία ἢ πλέον ἀγαπητὴ—χαϊδεμένη· ἡ μικρὰ Σοφοῦλα. Ἡ Ἀθηنيῶ ἢ παραδουλεύτρα λαμβάνει ἐντολὴν ἀπὸ τὴν Νουνὰ νὰ προσέξῃ τὴ μικρὴ Σοφοῦλα — ἀφίνει τὸ πηγάδι στὴν αὐλή, πὺν παίζουσαν ἕσσκεπο». *Περαιτέρω ἐξέλιξις.* «Ἡ μικρὰ πίπτει ἐντός· γίνεται ἀντιληπτὴ, τρέχει ἡ Νουνὰ ἐκ κακῆς προαισθήσεως εἰς τὸ πηγάδι· σπεύδει ἡ Ἀθηنيῶ, κατεβαίνει· τὸ παιδί εἶχε πνιγῆ». *Τέλος.* «Τὸ πηγάδι μένει ἔρημο· ἡ Νουνὰ κάθε χρόνον ρίπτει τὴν αὐγοκουλούρα· τὴν κοκόναν καὶ τὰ κόκκινα αὐτὰ τῆς Σοφοῦλας—Τὸ πηγάδι ἐβεβαίωνε ἡ Νουνὰ ἐμύριζε».

β') Λέξεις—Φράσεις

Σκιάθος (θέσις) εὐσεβῆς—ἀσεβῆς θρησκόμενος προληπτικός εὐπορος—βαπτιστικός—ἀναδεξιμὸς—γουνὸς—ἐγγονος—δισεγγονος—παραδουλεύτρα—βοηθὸς—ὑπηρετρία—χαϊδεμένη—πηγάδι—κουλούρα—αὐγοκουλούρα.

γ') «Τὸ κλουβί»

Περίληψις. *Εισαγωγή. Αίτια.* «Εἰς μίαν συγκέντρωσιν εἰς Φάληρον κάποιος πλανόδιος πωλητὴς πουλιῶν διαλαλεῖ τὰ προτερόρηματά των καὶ περιέρχεται τὰ τραπεζάκια καὶ τοὺς περιπατητάς». *Πλοκή.* «Κάποιος Κύριος σοβαρὸς τὸν φωνάζει, ἐρωτᾷ τὴν τιμὴν καὶ ἀγοράζει ἕνα ἕνα ὅλα τὰ πουλιά, τὰ ὅποια, ἀφοῦ τῶν

ψιθυρίζει καὶ τ' ἀφήνει ἐλεύθερα». **Περαιτέρω ἐξέλιξις.** «Τὸ τελευταῖο μικρὸ δὲν δύναται νὰ πετάξῃ, πίπτει ἐντὸς βάρκας· ὁ μικρὸς ἀλητόπαις πετᾷ τὸ φόρεμά του καὶ τὸ συλλαμβάνει· ὁ Κύριος τὸ πλησιάζει διεκδικεῖ τὰ δικαιώματά του· τὸ παραλαμβάνει, τὸ θωπεύει καὶ τὸ ἐλευθερώνει». **Τέλος.** «Λέγει εἰς τὸν μικρὸν ἀλητόπαιδα, «ὅστις δὲν ἔδοκίμασε σκλαβιά δὲν ξεύρει τί εἶναι ἐλευθερία».

γ) Λέξεις—Φράσεις

Κλωβός—Κλουβί—πωλητῆς πτηγῶν—καρδερίνος, καλλιάντρα—κανάρι—προτέρημα—σοβαρός—σκυθρωπός—ἀμίλητος—ψιθυρίζω—βάρκα—λέμβρος—διεκδικῶ τὰ δικαιώματά μου—σκλαβιά—δουλεία—ἐλευθερία.

Σημ. Τὰ πλεῖστα τῶν πρὸς ἄσκησιν διηγημάτων εὐρίσκονται εἰς τὰ Νεοελληνικά Ἀλ. Σαρή τῶν ἔξ ἐτῶν Γυμνασίου.

§ 80. **Τὶ πρέπει πρὸ παντὸς νὰ προσέξῃ τις διὰ νὰ γράψῃ καλὸν διήγημα.** Ἐκτὸς τῶν παρατηρήσεων, καὶ τῶν λεπτομερειῶν τοῦ διηγήματος, τὰ ὁποῖα ὁ γράφων πρέπει νὰ κατανοήσῃ, νὰ διακρίνῃ, νὰ ἐπιδιώξῃ, συνιστῶμεν πρὸ παντὸς τὰ ἑξῆς: Ὅπως εἰς τὴν ἀπλὴν διήγησιν βάσις τῆς ἐπιτυχίας εἶναι ἡ **πλήρης κατανόησις τῶν λέξεων**, τὰς ὁποίας θὰ μεταχειρισθῇ τις, οὕτω καὶ εἰς τὸ διήγημα. Ἐκάστην λέξιν, τὴν ὁποίαν θὰ μεταχειρισθῇ ἰδίᾳ εἰς τοὺς χαρακτηρισμούς, εἰς τὰς ἰδιότητας εἰς τὰ ῥήματα, εἰς τὰς ποιητικὰς λέξεις παντὸς κύκλου, φυσιογνωστικοῦ, καλαισθητικοῦ, πατριωτικοῦ, κοινωνικοῦ κλπ. ὁ γράφων πρέπει νὰ ἔχῃ πλήρεις τὰς εἰκόνας τῶν παραστάσεων, πού τὴν ἀποτελοῦν· διότι τότε, ἐπειδὴ εἰς τὸ γλωσσικὸν αἰσθητικὸν κέντρον θὰ ὑπάρχῃ πλήρης ἔννοια, ἡ χρῆσις αὐτῆς ἐν τῷ λόγῳ θὰ εἶναι ἡ ὀρθή. Αἱ λέξεις λοιπὸν παίζουσι τὸ πρῶτον βασικὸν μέρος καὶ ἔπειτα ἡ διαρροῦθμισις τοῦ διηγήματος ἢ λογοτεχνική. Ἐπιτυγχάνεται, τοῦτο ἂν ἀσκηθῇ τις εἰς τὰς λέξεις, ποῦ συναντᾷ εἰς ὅ,τι δῆποτε λογοτεχνικὸν ἢ ἐπιστημονικὸν ἔργον μελετᾷ. Ἡ χρῆσις τοῦ λεξικοῦ εἰς τὴν προάσκησιν ταύτην εἶναι ἀπαραίτητος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ΄

Αἱ Τέλειαί Ζῳηραὶ Διηγήσεις

Αἱ Περιγραφικαὶ Διηγήσεις καὶ Αἱ Διηγηματικαὶ

Περιγραφαί

§ 81. **Γενικὸς χαρακτηρισμὸς τῶν τελείων ζῳηρῶν διηγήσεων.** — Ἐξ ἴσου πρὸς τὸ διήγημα καὶ αἱ τέλειαι ζῳηραὶ διηγήσεις προϋποθέτουν ἰδιοφυΐαν καὶ ἔσωτερικότητα τοῦ γράφοντος ἔμπνευσμένην. Ὅσον ἡ παραστατικὴ ζῳηρὰ ἀφήγησις τοῦ εἴδους τούτου, ὅσον καὶ ἡ σύλληψις τῶν εἰκόνων, ἡ παρεμβολὴ αὐτῶν καὶ ἡ διάκρισις των ἐν τῷ χώρῳ καὶ χρόνῳ, ἔτι δὲ καὶ ἡ εὐστοχος τοποθέτησις τῶν εἰκόνων τούτων καὶ ἡ ἁρμονικὴ πρὸς τὴν ἔννοιαν τοῦ καλοῦ χρῆσις των ἀπαιτεῖ τὴν ἰδιοφυΐαν.

Διὰ νὰ εἶναι τέλεια τὰ εἶδη ταῦτα, ἐκτὸς τῆς ἰδιοφυΐας ἀπαιτεῖται καὶ ἡ **στοιχειώδης γνῶσις τοῦ Συναισθητικοῦ ἐκ τῆς Ψυχολογίας.** Τοῦτο δὲ θὰ δώσῃ τὰς ἐπιτυχεῖς ἐκφράσεις συναισθημάτων, ἅτινα δοκιμάζει ἐκ τῆς φύσεως ὁ γράφων τελείας διηγήσεις, καὶ θὰ προστεθῇ τὸ ἁρμόζον ἀληθὲς χρῶμα εἰς τὰς εἰκόνας. Τὸ λεξιλόγιον ἐκ τούτου θὰ εἶναι ἄφθονον καὶ συνειδητόν. Πρὸς τούτοις, μὲ τὰ ἐφόδια ταῦτα τὰ ψυχολογικά, θὰ διακρίνη τις καὶ εἰς τὰ προτετησόμενα παραδείγματα δοκίμων ἔμπνευσμένων λογοτεχνῶν, τὰ λογοτεχνικὰ στοιχεῖα, καὶ τὰς προσηκούσας συναισθητικὰς ἐκφράσεις πρὸς μίμησιν. Οὕτω δὲ καὶ ἡ κατανόησις τῶν εἰδῶν θὰ εἶναι εὐχερεστέρα καὶ ἡ χρῆσις εὐστοχωτέρα.

§ 82. **Τὰ φαινόμενα τοῦ Συναισθητικοῦ ἐκ τοῦ παραδείγματος γενικῶς.** Ὅπως ἐλέχθη διὰ τὰ εἶδη τῆς ἀπλῆς διηγήσεως, ὅτι τὰ μέγιστα συμβάλλει εἰς σύνθεσιν συνειδητῆς διηγήσεως ἢ πλήρης γνῶσις τῆς πορείας τῶν φαινομένων τοῦ γνωστικοῦ τῆς ψυχολογίας, οὕτω καὶ ὁ συνθέτων διηγήματα καὶ ζῳηρὰς διηγήσεις θὰ δημιουργῇ μὲ πληρεστέραν συνείδησιν, ἂν λάβῃ γνῶσιν τοῦ **Συναισθητικοῦ τῆς ψυχολογίας**, ἔστω καὶ ἀδρομερῶς.

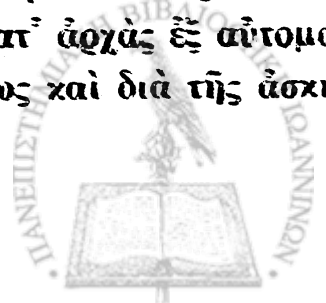
Καὶ πρῶτον ἐν γενικαῖς γραμμαῖς ἃς ἴδωμεν τὰ φαινόμενα τῆς *συναισθήσεως* καὶ τῆς *βουλήσεως* ἐπὶ τοῦ παραδείγματος τοῦ γλινξίσματος.

Ὅταν μοῦ ἔφερον τὸ γλινξισμα, εἶδωμεν πῶς τὸ ἐγνώρισα διὰ τῶν διαφόρων φαινομένων τοῦ γνωστικοῦ.

«Ἀμέσως μόλις τὸ ἐγνώρισα ἔδοξίμασα μίαν *εὐχαρίστησιν* ἀπ' αὐτό, καὶ μόλις συνήντησα φίλον μου τινα, τοῦ ἔξέφρασα τὴν εὐχαρίστησίν μου ταύτην. Οὐ μόνον δὲ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἔδωσα γνώμην περὶ αὐτοῦ εὐάρεστον προτρέψας τούτον εἰς αὐτό. Βεβαίως, ἂν ἔδοξίμαζόν *δυσαρέσκειαν*, θὰ τὸν *ἀπέτρεπον* διὰ γνώμης *ἀποδοκιμασίας τούτου*». Τὸ αὐτὸ πράγμα πῶς τις δύναται νὰ ἐνθυμηθῇ διὰ κάθε νέον πράγμα εἴτε ὑλικόν, εἴτε πνευματικόν, πὸν γνωρίζει κατὰ πρῶτον, ὅτι τὸ αὐτὸ τοῦ συμβαίνει· δοκιμάζει χαρὰν ἢ λύπην, ἢ ὁποῖα ἀντικατοπτρίζει εὐαρέσκειαν ἢ δυσαρέσκειαν τῆς ψυχῆς του.

Ψυχολογικῶς τὸ φαινόμενον τοῦτο τῆς εὐαρέσκειας ἢ δυσαρέσκειας τῆς ψυχῆς, ὅπερ δηλοῖ ἐσωτερικὴν παθητικὴν κατάστασιν τῆς ψυχῆς, καλεῖται *συναίσθημα*. Τὸ νὰ ὠθηθῆται δὲ αὐτομάτως νὰ ἀνακοινώσῃ καὶ εἰς ἄλλον ὅ,τι ἐγνώρισε καὶ ὅ,τι συναίσθημα ἔδοξίμασεν ἐκ τούτου καὶ ἔπειτα νὰ *ἐκφέρῃ γνώμην* προτρέπων ἢ ἀποτρέπων πρὸς τοῦτο, δεικνύει ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἔχει καὶ ἐνεργητικὴν τινα δύναμιν ἐν τῇ ψυχῇ του ὁργῶσαν πρὸς ὄρασιν. Τὸ φαινόμενον τοῦτο καλεῖται *βούλησις*. Κατὰ πρῶτον αὐτὴ εἶναι τάσις πρὸς ἐκπλήρωσιν τυφλή, διὸ καὶ *θετικὴ βούλησις* δύναται νὰ λελθῇ. Ἐπειτα μετὰ τὴν πείραν ἐκδηλοῦται ὡς δύναμις ἀρνητικὴ, διὸ καὶ καλεῖται *ἀρνητικὴ βούλησις* ἀπαγορεύουσα τὴν ἐκδήλωσιν κατὰ κόρον ἐν τῷ μέτρῳ λογικῆς, ἠθικῆς, ὑγιεινῆς, θρησκείας, καὶ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν τάσεων.

§ 83. Τὸ συναίσθημα ἐκτενέστερον. Γένεσις τοῦ συναισθήματος. Φύσις αὐτοῦ καὶ Ὅρισμός.—Ὁ ἄνθρωπος εἰς τὴν πρῶτην μορφήν τῆς ψυχοσυνθέσεώς του φέρει ἐκ φύσεως ὁρμέμφυτά τινα. Ταῦτα προηγουμένως εἶπομεν τάσεις θετικῆς βουλήσεως. Διὰ τούτων οὗτος ὁρέγεται τι κατ' ἀρχὰς ἐξ αὐτομάτων ἐκδηλώσεων καὶ τάσεων, ἔπειτα ἐκουσίως καὶ διὰ τῆς ἀσκή-

σεως τῶν κινήσεων ἀκουσίως· μετὰ τὴν δοκιμὴν δὲ τῆς ἐπακολουθούσης τὴν ὄρεξιν ἡδονῆς ὀρέγεται ἐν συνειδήσει. Ἐπομένως ὀρέγεται καὶ ἐπιθυμεῖ ἀφ' ἑνὸς μὲν, ὅσα θὰ προαγάγῃσι τὸ ζῆν του, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὅσα θεραπεύουσιν αὐτὸν καθόλου ὡς κοινωνικὸν ὄν καὶ τοὺς ὁμοίους του.

Τὰ στοιχειώδη λοιπὸν ὀρμέμφυτα κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη εἶναι α) *ἡ ὁρμὴ πρὸς διατήρησιν τῆς ζωῆς τοῦ ἀτόμου*, ἣν φέρουσιν καὶ τὰ ζῶα καὶ β) *ἡ ὁρμὴ πρὸς διατήρησιν τοῦ εἴδους*. Μὲ τὰ στοιχειώδη ταῦτα ὀρμέμφυτα τῆς πρώτης ψυχοσυνθέσεως δέχεται ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου τοὺς ἐξωτερικοὺς ἐρεθισμοὺς καὶ ὡς εἶδομεν, ἀπαντᾷ εἰς αὐτοὺς διὰ τινος μεταβολῆς τῆς στιγμιαίας καὶ γεννᾶται *τὸ αἴσθημα*· ἐπίσης δὲ ἐκ τοῦ αἰσθήματος γεννᾶται ἡ διὰ τῶν φαινομένων τῆς νοήσεως τελειοποιουμένη *γνώσις*. Ἀλλὰ συνεπεία τῶν ὀρμεμφύτων τούτων, τόσον τὸ πρῶτον αἴσθημα, ὅσον καὶ τὴν γνῶσιν παρακολουθεῖ *εὐαρέσκειά τις ἢ δυσαρέσκεια* τῆς ψυχῆς. Τοῦτο εἶδομεν εἰς τὸ παράδειγμα τοῦ γλυκίσματος. Ἡ συνείδησις τῆς εὐαρεσκειᾶς ἢ δυσαρεσκειᾶς, ἣτις συνδέεται πρὸς τὸ αἴσθημα ἢ τὴν γνῶσιν λέγεται *συναίσθημα*. Φαινόμενον δ. λ. πληρεστέρας καταστάσεως τῆς ψυχοσυνθέσεως τοῦ ἀνθρώπου.

Ὡστε κατὰ ταῦτα ἡ φύσις τοῦ συναισθήματος ἀπαιτεῖ καὶ παρουσιάζει α) τὸ ἄτομον μετὰ τῶν ὀρμεμφύτων του, ἅτινα ἐκδηλοῦνται καὶ τείνουσιν ἀπλήστως πρὸς τὴν φύσιν, πρὸς πλήρωσιν ἡδονῆς τινος· β) τὸ παραγόμενον αἴσθημα ἢ τὴν γνῶσιν ὡς πηγὴν τοῦ συναισθήματος, καὶ γ) τὴν ἐπακολουθοῦσαν εὐαρεστον ἢ δυσάρεστον κατάστασιν τῆς ψυχῆς, τὴν χαρὰν δ. λ. ἢ τὴν λύπην ἐκ τῆς πληρώσεως τοῦ ὀρμεμφύτου διὰ τὴν ἡδονήν, πρὸς ἣν ἔτεινεν.

Κατὰ ταῦτα συμφώνως πρὸς τὴν φύσιν τοῦ γεννωμένου συναισθήματος δεόν νὰ κατανοηθῶσι τὰ ἑξῆς δύο θεμελιώδη γνωρίσματα τούτου: α) ὅτι εἰς πᾶν συναίσθημα *πάντοτε τὸ ἄτομον δοκιμάζει τὴν εὐαρέσκειαν ἢ δυσαρέσκειαν*· ἡ ψυχὴ του δ. λ. χαίρει ἢ λυπεῖται καὶ β) ὅτι ἡ χαρὰ ἢ λύπη αὕτη πηγάζει ἐκ τῆς εὐημερίας ἢ δυστυχίας ὄντος τινός, ὅπερ δίδει ἡ γνῶσις καὶ ὅπερ

εἶναι τὸ προκαλέσαν τὸ συναίσθημα· ἄρα ὑπάρχει *πηγή* τις, ἐκ τῆς εὐημερίας ἢ δυστυχίας τῆς ὁποίας γεννᾶται τὸ συναίσθημα.

§ 84. **Θεμελιώδης διαίρεσις τῶν Συναισθημάτων.** Ἑλικά καὶ Πνευματικά. Ἐκ τῶν θεμελιωδῶν ὀρμεμφύτων τοῦ ἀνθρώπου α) τῆς διατηρήσεως τῆς ζωῆς. καὶ β) τῆς διατηρήσεως τοῦ εἶδους, καὶ ἐκ τῶν στοιχειωδῶν γνωρισμάτων τοῦ συναισθήματος δ. λ. ὅτι ὑπάρχει ἐν αὐτῷ α) τὸ *ἄτομον* καὶ β) ἡ *πηγή*, προκύπτει ἡ ἑξῆς ἄρχικὴ διαίρεσις τῶν συναισθημάτων.

Αον) Ἐκ τῆς ὀρμῆς πρὸς διατήρησιν τῆς ζωῆς τοῦ ἀτόμου. Ἐπειδὴ εἰς τὸ συναίσθημα, ὅπερ δοκιμάζει τις ἐκ ταύτης, πηγὴ εἶναι ὕλη τις, ἣτις ἐπενεργεῖ πρὸς διατήρησιν τῆς ζωῆς αὐτοῦ τοῦ ἀτόμου, δ. λ. ἐπειδὴ ἀπορρέει ἐκ τοῦ ζωϊκοῦ αἰσθήματος, τὸ συναίσθημα χαρακτηρίζεται καὶ λέγεται *Ἑλικόν*.

Βον) Ἐκ τῆς ὀρμῆς τοῦ ἀτόμου, πρὸς διατήρησιν τοῦ εἶδους. Ἐπειδὴ πηγὴ τοῦ συναισθήματος εἶναι οὐχὶ ὕλη ἐπενεργοῦσα, ἀλλὰ *πνευματικαὶ παραστάσεις*, δημιουργοῦσαι τὴν εὐάρεστον ἢ δυσάρεστον ψυχικὴν κατάστασιν τοῦ συναισθανομένου ἀτόμου, διὰ τὴν εὐημερίαν ἢ τὴν δυστυχίαν αὐτοῦ τούτου τοῦ ἀτόμου, ἢ ὄντος τινός, ἐκτὸς τοῦ ἀτόμου κειμένου, ὅπερ παρουσιάζει ἡ πνευματικὴ παράστασις, διὰ τοῦτο τὸ γεννώμενον συναίσθημα χαρακτηρίζεται καὶ λέγεται *πνευματικόν*.

Ὅστε κατ' ἀρχὴν ἔχομεν τὴν διαίρεσιν τῶν συναισθημάτων αον) εἰς Ἑλικά συναισθήματα καὶ βον) εἰς πνευματικὰ συναισθήματα.

§ 85. **Τὰ Ἑλικά συναισθήματα καὶ ἡ ἀξία αὐτῶν διὰ τὸ ζῆν.** Κατὰ τὰ λεχθέντα ἐκ τῆς ἐπενεργείας τῆς ὕλης δοκιμάζει τις, ἐκ καλοῦ φαγητοῦ π.χ. *ἀπόλαυσιν, ἀγαλλίασιν, εὐαρέσκειαν*· ἐκ μὴ καλοῦ δὲ *ἀηδίαν, ἀδιαθεσίαν, δυσαρέσκειαν*. Ἐπίσης δοκιμάζει *εὐθυμίαν ἢ χαρὰν* ἐκ τῆς καταπαύσεως κεφαλαλγίας του, ἢ ἐκ λαμπροῦ περιπάτου, *δυσθυμίαν* δὲ ἢ *λύπην* δοκιμάζει ἐκ κεφαλαλγίας ἢ ἐκ δυσαρέστου περιπάτου. Αἱ ψυχικαὶ αὗται καταστάσεις εἶναι τὰ *Ἑλικά συναισθήματα*. Κατὰ τὰ λεχθέντα δὲ εἰς τὰ περὶ αἰσθημάτων, *Ἑλικόν συναίσθημα* εἶναι αὐτὸς ὁ τόνος τοῦ αἰσθήματος.

Τὸ ὑλικὸν συναίσθημα συνδέεται **μὲ ὠρισμένα αἰσθήματα** καὶ ὑπαγορεύεται ἐκ τῶν ὀρμεμφύτων τῆς πρώτης ψυχοσυνθέσεως τοῦ ἀνθρώπου, διὸ καὶ ἔχει ὑψίστην σπουδαιότητα διὰ τὴν διατήρησιν τῆς ζωῆς. Ἡ σπουδαιότης ἔγκειται εἰς τοῦτο· ὅτι ἡ γένεσις εὐαρέστων ὑλικῶν συναισθημάτων κατὰ τε τὴν παιδικὴν καὶ ἐφηβικὴν ἡλικίαν προάγουσι τὴν σωματικὴν ἀνάπτυξιν, καὶ θεμελιοῦσιν τὸν ὑγιᾶ ὄργανισμόν, ἐνῶ τοῦναντίον τὰ δυσάρεστα ὑλικά συναισθήματα ἢ καὶ τὰ ἀκολάστως προκαλούμενα εὐάρεστα καὶ μὴ χαλιναγωγούμενα ὑπὸ τῶν κανόνων τῆς Ὑγιεινῆς καὶ τῆς Ἠθικῆς καὶ μὴ διευθυνόμενα ὑπὸ τῆς ἀρνητικῆς βουλήσεως, ὑποσκάπτουσι τὸν ὄργανισμόν καὶ σύρουσι ταχέως εἰς τὸν τάφον. Κατὰ ταῦτα τὰ ὑλικά συναισθήματα ὡς σχετιζόμενα πρὸς τὴν διατήρησιν καὶ ἀκμὴν τοῦ σώματος τοῦ ἀτόμου εἶναι καὶ **ἀτομικά**.

§ 86. **Συμβολὴ τῆς γνώσεως τῶν ὑλικῶν συναισθημάτων εἰς τὰς ἐκθέσεις.** Εὐνόητον εἶναι ὅτι, ὅταν εἰς οἷον δὴποτε εἶδος Ἐκθέσεων ὁ γράφων ἔχη τελείαν γνῶσιν τοῦ σχηματισμοῦ τῶν ὑλικῶν συναισθημάτων, ἐν δεδομένῳ μέρει τοῦ λογοτεχνήματος ἢ ἀνάμειξις τῆς ἀναγραφῆς αὐτοῦ θὰ εἶναι ζωντανή· τότε ἡ ἐπιτυχία τοῦ λογοτεχνήματος θὰ εἶναι πλήρης καὶ συνειδητή,

§ 87. **Τὰ πνευματικὰ συναισθήματα καὶ ἡ διαίρεσις αὐτῶν ἐν γενικαῖς γραμμαῖς.** Κατὰ τὰ λεχθέντα ἐκ πηγῆς πνευματικῶν παραστάσεων δοκιμάζει τις συναίσθημά τι· π.χ. ὁ εὐρισκόμενος ἐπὶ τῶν σιδηρῶν ῥάβδων τῆς γραμμῆς τοῦ σιδηροδρόμου μόλις πλησιάζει ἢ ἀτμομηχανὴ τοῦ σειροῦ, δοκιμάζει τὴν ψυχικὴν κατάστασιν **τῆς φρίκης**· ἐπειδὴ αἱ πνευματικαὶ παραστάσεις ὅτι κατεκόπη τις καὶ εὔρε οἰκτρὸν θάνατον μὴ προφθάσας νὰ ἀπομακρυνθῆ, ἢ ἡ παράστασις ἐκ γνώσεως ὅτι διὰ τῆς ἀτομικῆς ἀντιστάσεως δὲν ἀναχαιτίζεται φυσικῶς ἡ ἀτμομηχανὴ καὶ τὰ τοιαῦτα, ἀναπολοῦσι τὴν δυστυχίαν τοῦ ἀτόμου· τὸ παραγόμενον συναίσθημα **τῆς φρίκης** λέγεται **πνευματικὸν συναίσθημα**· Ἐπίσης ἡ ἀγγελία ὅτι ἐκέρδισέ τις τὸν πρώτον λαχρὸν λαχείου· αἱ εὐχάριστοι παραστάσεις τῆς ἀτομικῆς εὐτυχίας

τοῦ κερδίσαντος γεννᾷ τὸ πνευματικὸν συναίσθημα τῆς *χαρᾶς* εἰς αὐτόν. Τὸ αὐτὸ πνευματικὸν συναίσθημα γεννᾶται εἰς τινα καὶ ὅταν ἢ εὐημερία ἢ ἡ δυστυχία δὲν εἶναι δι' αὐτὸν τὸν ἴδιον, ἀλλὰ δι' ἄλλον : ὡς δοκιμάζει τις χαρὰν ἢ λύπην διὰ τὴν εὐτυχίαν ἢ δυστυχίαν **τοῦ ἀδελφοῦ του, τοῦ συγγενοῦς του**, ἢ διὰ τὴν τῆς **πατρίδος του** ἢ διὰ τὴν τοῦ **πλησίον του**, καὶ ταῦτα εἶναι πνευματικὰ συναισθήματα ὡς π. χ.

1) Χαίρω διὰ τὴν εὐτυχίαν συγγενοῦς μου, ἢ τῆς πατρίδος μου, ἢ τοῦ πλησίον.

2) Λυποῦμαι διὰ τὴν δυστυχίαν συγγενοῦς μου ἢ τῆς πατρίδος μου ἢ τοῦ πλησίον, διότι αἱ παραστάσεις αἱ παρουσιάζουσαι τὴν εὐτυχίαν ἢ τὴν δυστυχίαν ταύτην μοὶ δημιουργοῦσιν τὴν κατάστασιν τῆς χαρᾶς ἢ τῆς λύπης.

Τὰ πνευματικὰ συναισθήματα α' ἐκ τῆς πηγῆς αὐτῶν, λαμβάνουσι ὄνομα καὶ διαίρεσιν δ. λ.

1ον) Ἐάν τὸ συναισθανόμενον ἄτομον εἶναι καὶ ἡ πηγὴ τοῦ συναισθήματος, ἥτοι ἂν πρόκειται περὶ τῆς εὐημερίας ἢ δυστυχίας αὐτοῦ τοῦ ἀτόμου, τὸ συναίσθημα λέγεται **ἀτομικὸν** π. χ. **φρίκη** ἐκ προσεγγιζούσης ἀτμομηχανῆς.

2ον) Ἐάν ἄλλο εἶναι τὸ δοκιμάζον τὸ συναίσθημα, καὶ ἄλλη ἡ πηγὴ δ. λ. ἂν τὸ γεννᾷ ἢ εὐημερία ἢ δυστυχία μέλους τῆς οἰκογενείας, τὸ συναίσθημα λέγεται **οἰκογενειακὸν** π. χ. χαρὰ ἀτόμου τινός, διότι ὁ ἀδελφός του ἐθεραπεύθη ἐκ σοβαρᾶς ἀσθενείας, ἢ **ἐπέτυχεν** εἰς διαγωνισμόν.

3ον) Ἐάν ἐπίσης ἄλλο εἶναι τὸ ἄτομον τὸ δοκιμάζον τὸ συναίσθημα, καὶ ἄλλη εἶναι ἡ πηγὴ δ. λ. ἂν τὸ γεννᾷ ἢ εὐημερία τῆς μεγάλης οἰκογενείας τῆς πατρίδος, τὸ συναίσθημα λέγεται **πατριωτικὸν** π. χ. ἀναγιγνώσκει τις εἴδησιν ἐν καιρῷ πολέμου, ὅτι ὁ στρατός τῆς πατρίδος ἐνίκησε τὸν ἐχθρὸν καὶ δοκιμάζει τὴν ψυχικὴν κατάστασιν τῆς χαρᾶς ἢ βλέπει ἀλληλοτρογόμενα μὲ ἐμπάθειαν τὰ πολιτικὰ κόμματα τῆς πατρίδος του καὶ ζημιοῦνται τὰ συμφέροντά της, τὸ γόητρόν της κλ., καὶ ἀνάγκην δοκιμάζει λύπην, ἀπογοήτευσιν.

Ὡστε διὰ τὰ τρία ταῦτα πνευματικὰ συναισθήματα δύνανται νὰ λεχθῶσι τὰ ἑξῆς : α') ὡς πρὸς τὸν ὄρισμόν.

1ον) Ἄτομικὸν πνευματικὸν **Συναίσθημα** λέγεται ἡ χαρὰ ἢ ἡ λύπη, ἣν δοκιμάζει τὸ ἄτομον διὰ τὴν εὐημερίαν ἢ δυστυχίαν αὐτοῦ τοῦ ἰδίου.

2ον) **Οἰκογενειακὸν Συναίσθημα** λέγεται ἡ χαρὰ ἢ ἡ λύπη, ἣν δοκιμάζει τὸ ἄτομον διὰ τὴν εὐημερίαν ἢ δυστυχίαν μέλους τῆς οἰκογενείας του.

3ον) **Πατριωτικὸν Συναίσθημα** λέγεται ἡ χαρὰ ἢ ἡ λύπη, ἣν δοκιμάζει τὸ ἄτομον διὰ τὴν εὐημερίαν ἢ δυστυχίαν τῆς μεγάλης οἰκογενείας τῆς πατρίδος, εἰς ἣν ἀνήκει ὡς μέλος.

βον) ὡς πρὸς τὴν σημασίαν.

Καὶ τὰ τρία ταῦτα πνευματικὰ συναισθήματα ἔχουσι βάσιν τὸν ἄτομικὸν ἐγωϊσμόν· διότι ἡ εὐημερία ἢ ἡ δυστυχία μέλους τῆς οἰκογενείας, ἢ τῆς μεγάλης οἰκογενείας τῆς πατρίδος, ἀντανακλᾷ διὰ τὸ ἄτομον, ὅπερ ἔχει νοῦν, εἰς αὐτὸ τοῦτο τὸ ἄτομον ἐν τῷ κοινωνικῷ καθεστῶτι τῷ ἀπ' αἰώνων καθιερωθέντι εἰς τὴν ἀνθρωπότητα, μὲ αἰώνιον ἰδανικὸν τὴν ἔννοιαν τῆς Πατρίδος.

Τὰ ἀνώτερα πνευματικὰ συναισθήματα α') τὸ συμπαθητικόν. Ἐκτὸς τῶν τριῶν τούτων πνευματικῶν συναισθημάτων, ἅτινα ἔχουσι κοινήν βάσιν τὸ Ἄτομον, ὑπάρχουσι καὶ τὰ ἀκόλουθα συναισθήματα, ἀποκλειστικῶς τείνοντα εἰς τε τὴν διατήρησιν τοῦ εἴδους καὶ εἰς τὴν ἀνωτέραν διανοητικὴν καὶ ἀνθρωπιστικὴν μόρφωσιν τοῦ ἀτόμου, δυνάμενα νὰ ὀνομασθῶσιν **ἀνώτερα πνευματικὰ συναισθήματα.**

Ταῦτα ἐν τῇ ἀριθμητικῇ τάξει τῶν πνευματικῶν συναισθημάτων ἔχουσι ὡς ἀκολούθως :

4ον) **Τὸ συμπαθητικόν.** Καὶ εἰς τοῦτο, ἄλλο πρόσωπον εἶναι τὸ δοκιμάζον τὸ συναίσθημα καὶ ἄλλη εἶναι ἡ πηγή· δ.λ. ἂν τὸ γεννᾷ ἡ εὐημερία ἢ ἡ δυστυχία ξένου προσώπου συντελοῦντος οὐχὶ εἰς τὴν διατήρησιν τοῦ ἀτομικοῦ ἐγωϊσμοῦ, ἀλλ' εἰς τὴν διατήρησιν τοῦ εἴδους. Τότε φαίνεται ὅτι εἶναι ἀνώτερον πνευματικὸν συναίσθημα, ἀπορρέον ἀπὸ ἀνωτέρας ἀνθρωπιστικῆς μορφώσεως τοῦ ἀτόμου.

Π. χ. βαδίζω εἰς τὴν ὁδὸν καὶ συναντῶ ἐπαίτην· χωρὶς νὰ σκεφθῶ καθόλου τὸ ἐγὼ μου, δοκιμάζω λύπην διὰ τὴν κατάστασίν του καὶ τοῦ φαίνομαι ἄρρωγός. Ἐπίσης μανθάνω τὴν ἐπιτυχίαν φίλου μου τινος εἰς ἐπιχείρησίν του, καὶ δοκιμάζω χαρὰν, ἀσχέτως πάλιν πρὸς τὸν ἐγωϊσμόν μου, καὶ σπεύδω νὰ τὸν συγχαρῶ. Καὶ εἰς τὰς δύο ταύτας περιπτώσεις ἐγεννήθη ἐν ἐμοὶ **συμπαθητικὸν συναισθήμα**. Ἡ φύσις λοιπὸν καὶ ἡ γένεσις τοῦ συναισθήματος τούτου εἶναι ἡ ἐπιτυχία ἢ τὸ πάθημα ξένου τινὸς πρὸς τὸ ἐγὼ μου προσώπου.

Ὡστε ἡ χαρὰ ἢ ἡ λύπη διὰ τὴν εὐημερίαν ἢ δυστυχίαν ξένου πρὸς τὸ ἐγὼ μου προσώπου λέγεται **συμπαθητικὸν συναισθήμα**.

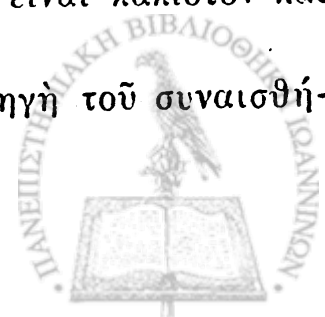
Ἐκ τούτου τὸ **συγχαίρειν** καὶ **συλλυπεῖσθαι**.

Ὅταν δὲ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ γεννῶνται τοιαῦτα πραγματικῶς συναισθήματα, λέγομεν περὶ τούτου ὅτι ἔχει ἐξηυγενισμένην ψυχὴν.

Ὁ κύκλος τῶν συμπαθητικῶν συναισθημάτων ἀποτελεῖ τὴν πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπην τῆς χριστιανικῆς θρησκείας καὶ τὸ σπουδαιότερον δόγμα τῆς κοινῆς συνεννοήσεως τῶν Ἑθνῶν διὰ τὴν καλὴν συνεργασίαν πρὸς σύστασιν τῆς προόδου πάντων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς ἀνθρώπων.

5ον) **Τὰ ἀντιπαθητικὰ συναισθήματα**. Παρὰ τὰ συμπαθητικὰ συναισθήματα ὑπάρχουσι καὶ τὰ **ἀντιπαθητικὰ**. Ἡ **χαρὰ** π. χ. ἀτόμου τινὸς διὰ ξένον κακὸν γεννᾷ τὸ συναισθήμα τῆς **χαιρεκακίας**. Τοῦτο εἶναι τὸ θηριωδέστατον πάντων τῶν ἀντιπαθητικῶν συναισθημάτων, διότι εἶναι ἀυτόχρημα ἐκδήλωσις κτηνωδίας, προϊόντος κακῆς φύσεως. Ἡ δὲ **λύπη** διὰ ξένον καλὸν γεννᾷ τὸ συναισθήμα τοῦ **φθόνου**. Τὸ συναισθήμα τοῦτο, ἐπειδὴ φθίνει αὐτὸν τὸν συναισθανόμενον, τοῦτο, ἂν μὲν ἀναπτύσῃ τὴν ἄμιλλαν, ἐνέχει τὰ στοιχεῖα τῆς προαγωγῆς καὶ τινος προόδου τοῦ ἀτόμου, ἂν δὲ ἀντὶ ἀμίλλης ὑπαγορεύῃ τὴν βλάβην καὶ τὴν ἐξόντωσιν τοῦ φέροντος τὸ καλόν, εἶναι κάκιστον καὶ ἐπιβλαβέστατον εἰς τὴν γενικὴν πρόοδον.

6ον) **Τὸ συναισθήμα τοῦ καλοῦ**. Πηγὴ τοῦ συναισθή-

ματος τοῦ καλοῦ δὲν εἶναι πλέον ἢ εὐημερία ἢ ἡ δυστυχία ἄλλου προσώπου, ἀλλ' εἶναι ἡ ἄρμονία εἰς τὰ λοιπὰ ἐν τῇ φύσει ὄντα καὶ τὰ προϊόντα Τέχνης.

Ἐκαστον ὄν φυσικὸν ἢ τεχνητὸν ἀποτελεῖ μίαν σύνθετον παράστασιν. Ἐκαστον *στοιχεῖον τῆς συνθέτου παραστάσεως*, ἂν εἶναι σαφὲς ἐν τῇ συνειδήσει μας, γεννᾶται εὐαρέσκειά τις ἢ δυσαρέσκεια, τὸ συναίσθημα τοῦτο εἶναι μὲν τοῦ εὐαρέστου, ἀλλ' ὄχι καὶ τοῦ καλοῦ. Ὅταν ἐκ τῆς σαφηνείας πάντων τῶν στοιχείων τῆς συνθέτου παραστάσεως δ. λ. πάντων τῶν ὁμοειδῶν ἀπλῶν παραστάσεων αὐτῆς, ἀποτελοῦνται καλαισθητικαὶ μορφαὶ ἐξ ὁρισμένης σχέσεως τούτων, καὶ προσαρμόζεται *ἄρμονία τις* ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ ἀπλῶν παραστάσεων, λέγομεν ὅτι τὸ εὐάρεστον τοῦτο συναίσθημα εἶναι τὸ *τοῦ καλοῦ*.

Ὅστε *συναίσθημα τοῦ καλοῦ* εἶναι τὸ εὐάρεστον συναίσθημα, ὅπερ γεννᾶται ἐν ἡμῖν ἐκ τῆς σαφοῦς παραστάσεως ἁρμονικῶν μορφῶν, καὶ τὸ δυσάρεστον συναίσθημα, ὅπερ γεννᾶται ἐκ τῆς σαφοῦς παραστάσεως δυσαρμονικῶν μορφῶν. Συντομώτερον, συναίσθημα τοῦ καλοῦ εἶναι ἢ *εὐχαρίστησις ἐπὶ τῷ καλῷ καὶ ἢ δυσαρέσκεια ἐπὶ τῷ αἰσχυρῷ*. Ἄς ἴδωμεν δὲ *πόθεν ἐξαριᾶται τὸ συναίσθημα τοῦ καλοῦ καὶ τις ἡ σπουδαιότης αὐτοῦ*.

Τὸ συναίσθημα τοῦ καλοῦ ποικίλει ἐν ἐκάστῳ ἀτόμῳ ἀναλόγως τῆς μορφώσεως αὐτοῦ καὶ τῆς ἐπιδράσεως τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων καὶ παραδόσεών του καὶ ἐν γένει ἐκ τῆς συνειδήσεως, ἣν ἔχει τῶν καλαισθητικῶν μορφῶν. Ἡ σπουδαιότης δὲ καλαισθητικῶν συναισθημάτων διὰ τὴν ζωὴν εἶναι μεγίστη, διότι διὰ τούτων ὁ ἄνθρωπος αἴρεται ἐκ τῆς πεζότητος τοῦ βίου καὶ ἠθικοποιεῖται. Ἡ ψυχὴ, ἣτις ἐθίζεται εἰς τὴν ἄρμονίαν τοῦ καλοῦ, δὲν ἀνέχεται καὶ πράξεις ἀντιβαινούσας εἰς τοὺς ἠθικοὺς κανόνας· ἐπομένως διὰ τῶν καλαισθητικῶν συναισθημάτων ὁ ἄνθρωπος ἀνέρχεται εἰς ὑψηλότερον ἐπίπεδον. Ἀσφαλῶς δὲ τὸ συναίσθημα τοῦ καλοῦ εἶναι εἰς τῶν μοχλῶν τοῦ πολιτισμοῦ.

Ἰον) *Τὸ ἠθικὸν συναίσθημα*. α') *Ἡθικὴ κρίσις—ἠθικὴ συνειδήσις*. Αἱ πράξεις τοῦ καθημέραν ἀνθρωπίνου βίου χαρα-

κτηρίζονται ὑπὸ τοῦ ἀτόμου *ἀγαθαί* ἢ *κακαί*. Ἐκαστος ἄνθρωπος ἔχει σχηματίσει πείραν τῶν πράξεων, αἵτινες προκαλοῦσι τὸν *ἔπαινον* ἢ τὸν *ψόγον* καὶ ἐκ τῆς ἰδίας αὐτοῦ ζωῆς καὶ ἐκ τῆς μορφώσεως τοῦ πνεύματός του. Αἱ προκαλοῦσαι τὸν ἔπαινον εἶναι *αἱ ἀγαθαί*, αἱ προκαλοῦσαι τὸν ψόγον εἶναι *αἱ κακαί*· ὡς π. χ. βλέπω τινὰ συμβιβάζοντα δύο ἐρίζοντας· ἢ τινὰ ἀρπάζοντα τὸ πρᾶγμα τοῦ ἄλλου. Τοιαύτας παραστάσεις ἀγαθὰς καὶ κακὰς ἔχει ὁ ἄνθρωπος πλείστας καὶ ἐκ τούτων ἔχει σχηματίσει *τὴν ἠθικὴν συνείδησίν του*. Ἡ κρίσις, καθ' ἣν ἐκφράζομεν γνώμην περὶ τῆς ἠθικότητος πράξεώς τινος καλεῖται *ἠθικὴ κρίσις*. Αὕτη δὲ στηρίζεται ἐπὶ τῆς ἀφομοιώσεως τῆς γενομένης πράξεως πρὸς ὁμοίαν ὑπάρχουσαν ἐν τῇ ἠθικῇ συνειδήσει.

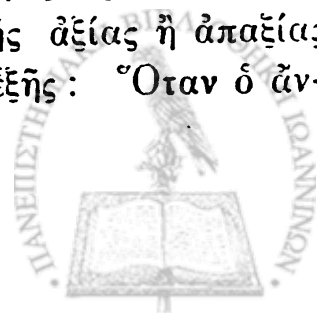
6ον) Ἠθικὸν συναίσθημα.

Σκέπτομαι νὰ ἐκδικηθῶ τινὰ, ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ συναισθάνομαι ὅτι τοῦτο εἶναι κακὸν καὶ μετανοῶ· ἐπεδοκίμασα τὴν ἀπόφασίν μου καὶ εὐχαριστοῦμαι διὰ τοῦτο. Ἐπίσης γνωρίζω ὅτι τις ἔπραξε κακὴν τινὰ πράξιν· εἰς ἐρώτησίν μου ἢ παρατήρησίν μου ἀρνεῖται τοῦτο καὶ ἐνοχοῖ ποιεῖ ἄλλον· διὰ ταῦτα τὸν ἀπεδοκίμασα καὶ ἠγανάκτησα κατ' αὐτοῦ. Ἐπίσης καὶ ἐξ ἱστορικῶν γεγονότων ὡς π. χ. ἡ πράξις τῶν Πλαταιέων τοῦ νὰ βοηθήσωσι τοὺς Ἀθηναίους εἰς τὸν Μαραθῶνα, ἢ ἡ πράξις τῆς προδοσίας τοῦ Ἐφιάλτου μὲ ἔκαμαν νὰ δοκιμάσω ἐπιδοκιμασίαν καὶ εὐαρέσκειαν ἢ ἀποδοκιμασίαν καὶ δυσαρέσκειαν. Ταῦτα εἶναι *ἠθικὰ συναισθήματα*.

Ὡστε ἠθικὸν συναίσθημα εἶναι ἡ εὐαρέστησις ἐπὶ τῷ ἀγαθῷ καὶ ἡ λύπη ἐπὶ τῷ κακῷ.

Καὶ ταῦτα ποικίλλουσιν εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἀναλόγως τῆς μορφώσεως καὶ τοῦ περιβάλλοντος, τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων.

7ον) *Αὐτοσυναίσθημα καὶ τὸ συναίσθημα τῆς τιμῆς*. Εἰς τὰ ἠθικὰ συναισθήματα ὑπάγονται τὸ *αὐτοσυναίσθημα* καὶ τὸ *τῆς τιμῆς*. Τὸ αὐτοσυναίσθημα εἶναι τὸ ἐξῆς: Ὅταν ἔχωμεν συνείδησιν τῆς εὐαρεσκειᾶς ἢ δυσαρεσκειᾶς, ἣτις προκαλεῖται ἐκ τῆς ὑφ' ἡμῶν τῶν ἰδίων ἀναγνωρίσεως τῆς ἀξίας ἢ ἀπαξίας ἡμῶν. *Τὸ συναίσθημα τῆς τιμῆς* εἶναι τὸ ἐξῆς: Ὅταν ὁ ἄν-

ἄνθρωπος ἔχει συνείδησιν τῆς εὐαρεσκείας ἢ δυσαρεσκείας, ἥτις προκαλεῖται ἐκ τῆς ὑπὸ τῶν ἄλλων ἀναγνωρίσεως τῆς ἀξίας ἢ ἀπαξίας αὐτοῦ: π. χ. "Ὅταν ἔχω πλήρη συνείδησιν διὰ τὸν ἑαυτὸν μου ὅτι δὲν κλέπτω, ἀκούσω δὲ ἄλλον νὰ μὲ ἀποκαλέσῃ κλέπτην, ἐγείρεται ἐν ἐμοί, ἐν συνειδήσει ἢ δυσαρέσκεια, ὅτι ὁ ἄλλος δὲν ἀναγνωρίζει ὅτι δὲν κλέπτω, ἐπομένως ἐγείρεται τὸ συναίσθημα τῆς τιμῆς.

8ον) Τὸ θρησκευτικὸν συναίσθημα.

Εὐθύς ὡς ὁ ἄνθρωπος ἐξώρμησεν εἰς τὴν ζωὴν μετὰ τὴν πρώτην αὐτοῦ ψυχρὴν ἐκδήλωσιν δ.λ. α) μετὰ «τὸ φύσει αὐτοσυντηρεῖσθαι, β) τὸ φύσει εἰδέσθαι, γ) τὸ φύσει ἀνακοινοῦσθαι, δ) τὸ φύσει ἐπικοινωνεῖν καὶ ε) τὸ φύσει πλέον ἔχειν τῶν ἄλλων», συνήνησεν ἀνωτέρας ἑαυτοῦ δυνάμεις καὶ κατ' ἀνάγκην τοῦ ἐδημιουργήθησαν συναισθήματα φόβου, τρόμου, σεβασμοῦ, ἀγάπης, κ.τ.λ. πρὸς μίαν ἀνωτέραν ἑαυτοῦ δύναμιν. Ἡ δύναμις αὕτη εἶναι ὁ θεός. Αὕτη κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν ἀρχέγονον κατάστασιν τοῦ ἀνθρώπου ἦτο στοιχεῖόν τι τῆς φύσεως καὶ βραδύτερον, ἀόριστος καὶ ἄγνωστός τις δύναμις. Ἐκ τούτου αἱ διάφοροι περὶ Θεοῦ ἰδέαι καὶ αἱ θρησκείαι. Τὸ πρῶτον τοῦτο συναίσθημα τοῦ ἀνθρώπου ἐξεδηλώθη διὰ φωνῶν καὶ κινήσεων, ἐξ οὗ ἐκ τοῦ θρέ—ω=ῶ,=φωνάζω μετὰ κινήσεων, ῥίζα *θρε*—καὶ θαιμιστικὸς τύπος διὰ τοῦ—*ισκ*=*θρε*—*ισκ*=*θρησκ*—*θρησκεύω*=ἐκδηλώνω τὸ συναίσθημά μου πρὸς ἀνώτερόν τι ὄν διὰ φωνῶν καὶ κινήσεων, εἶτα λατρεύω: *θρησκεία* ἐπομένως κατ' ἀρχὰς εἶναι συναίσθημα αὐτόματον, εἶτα λατρεία καὶ διὰ ὠρισμένων τύπων ἐκδήλωσις τῆς λατρείας.

Τὸ τοιούτου εἶδος συναίσθημα τοῦ ἀνθρώπου, ὅπερ ἐγεννᾶτο ἐκ τῆς εὐημερίας ἢ δυστυχίας αὐτοῦ δημιουργουμένης ἐξ ἀνωτέρας τῶν δυνάμεων του πηγῆς δ.λ. ἐκ τοῦ θεοῦ, εἶναι τὸ *θρησκευτικὸν συναίσθημα*. Τοῦτο ἐξαρτᾶται ἐκ τῶν πρώτων περὶ Θεοῦ ἰδεῶν καὶ ἐκ τῶν ἰδιοτήτων τοῦ θεοῦ. Ἐκ τῆς φύσεως τοῦ συναισθήματος τούτου βλέπομεν ὅτι τοῦτο συνδέεται πρὸς τὴν θρησκείαν. "Ὅτι γεννῶνται *θρησκευτικὰ συναισθήματα* εἰς τὸν προωδευμένον ἄνθρωπον, ἂν αἱ περὶ Θεοῦ παρα-

στάσεις ὑπάρχουσιν ἐν τῇ ψυχῇ του ἐροζωμέναι εἴτε ἐκ πεποιθήσεων διὰ μελέτης ἢ διὰ διδασκαλίας· ἄλλως κατ' ἀνάγκην ἐν κρισίμοις στιγμαῖς τοῦ βίου του, ὁ μὴ τυχὼν παντάπασιν διδασκαλίας περὶ θεοῦ ἢ μὴ σχηματίσας ἐκ μελέτης πεποιθήσεις, θὰ δοκιμάσῃ τὸ πρωτόγονον θρησκευτικὸν συναίσθημα.

Ἡ σπουδαιότης τοῦ θρησκευτικοῦ συναισθήματος καὶ τῆς καλλιέργειας αὐτοῦ διὰ τὴν ζωὴν εἶναι μεγίστη, διότι συνδέει τὸν ἄνθρωπον πρὸς τὸ ὕψιστον ἀγαθὸν καὶ πρὸς τὴν εὐημερίαν του καὶ ἀπὸ οὐσιαστικῆς ἀπόψεως καὶ ἀπὸ πρακτικῆς.

9ον) **Τὰ διανοητικὰ συναισθήματα.** Ἡ ἐπιστέγασις τοῦ συναισθητικοῦ κύκλου τοῦ ἀνθρώπου εἶναι τὰ διανοητικὰ συναισθήματα. Ἡ εὐαρέσκεια ἢ δυσαρέσκεια, ἣν δοκιμάζει τὸ ἄτομον διὰ τὴν λύσιν ἢ μὴ τοιαύτην τῶν προβλημάτων τοῦ πνεύματος, τοῦ νοῦ, καλεῖται **διανοητικὸν συναίσθημα.**

Τὰ διανοητικὰ συναισθήματα συνδέονται πρὸς τὴν πρόοδον τοῦ ἀνθρώπινου πνεύματος, πρὸς τὴν ἐρευναν τῶν ἐπιστημῶν δι' ὃ καὶ κατέχουσι τὴν ἀνωτάτην βαθμίδα τῶν συναισθημάτων καὶ τείνουσιν πρὸς πραγματοποίησιν τῆς ἐρεῦνης τῆς κοσμοθεωρίας πρὸς τὴν ἀποκάλυψιν αὐτοῦ τοῦ θεοῦ.

§ 88. **Ἡ ἰσχὺς τῶν ἀτομικῶν συναισθημάτων καὶ ἐκ ταύτης ἢ δημιουργία ἄλλων συναισθημάτων σχετικῶν πρὸς τὰ ἀτομικά. Συνειδητὸς πλουτισμὸς λεξιλογίου συναισθητικοῦ διὰ τὰς ἐκθέσεις.**

1) **Ἡ ἰσχὺς** πάντων τῶν μνημονευθέντων ἀτομικῶν συναισθημάτων ὑπολογίζεται ἐκ τῶν ἐξῆς τριῶν θεμελιωδῶν ἀρχῶν:

1) Ἐκ τῆς Δυνάμεως, ἣν ἔχει πρὸς βλάβην ἢ πρὸς ὠφέλειαν ἢ πηγὴ ἢ προκαλοῦσα τὸ συναίσθημα.

2) Ἐκ τῆς ἀντιστάσεως, τὴν ὁποίαν διαθέτει ὁ δοκιμάζων τὸ συναίσθημα.

3) Ἐκ τοῦ ἂν τὸ ἀντιζείμενον τῆς πηγῆς εἶναι **ἐνεργεῖα ἢ δυνάμει** βλαβερὸν ἢ ὠφέλιμον.

Ἐνεργεῖα λέγεται, ὅταν ἐκ φύσεως ἔχη τὴν δύναμιν, διὸ καὶ τοῦ ἀποδίδομεν συγχρόνως, τὴν πρόθεσιν νὰ βλάβῃ ἢ νὰ ὠφελήσῃ π. γ. ἄνθρωπος, ζῶον, πνευματικὴ τις παράστασις.

Δυνάμει δὲ λέγεται, ὅταν ἀπλῶς μόνον δύναται νὰ βλάβῃ ἢ νὰ ὠφελήσῃ ἐντὸς ὁρισμένης ἀκτίνος δράσεως ὑπὸ τῆς φύσεως ἢ ὑπὸ τῆς τέχνης ἢ ὑπὸ ὁρισμένων συνθηκῶν π. χ. ὁ ἄρχων, ὁ διοικητής, ὁ νόμος, μηχανήμα, σιδηρόδρομος κ.τ.λ.

§ 89. **Τὰ ἐκ τῆς ἰσχύος συναισθήματα.** Αἱ διάφοροι διαβαθμίσεις τῆς ἰσχύος τοῦ ἐν τῇ πηγῇ συναισθήματος ἀντικειμένου ὑπολογίζονται ὡς ἐξῆς, καὶ παράγονται ἐξ ἐκάστης βαθμίδος τὰ ἐπόμενα συναισθήματα :

α') Ἐκ δυνάμεως, ἣν ὑπολογίζομεν, ὅτι δυνάμεθα νὰ τὴν καταβάλωμεν. Ἐκ ταύτης γεννῶνται τὰ ἀκόλουθα συναισθήματα:

1) **Φόβος**, 2) **ὑποχώρησις** δηλ. ἡ ὑποταγή, ὅπότεν δὲν θὰ μετρηθῶ πρὸς αὐτήν, ἀλλὰ θὰ συμβιβασθῶ. 3) Ἐπὶ ἐπιτυχίας εἶναι ἡ **θριαμβεύουσα ἐπιτυχία**. 4) Ἐπὶ ἀποτυχίας εἶναι ἡ **ἀπόγνωσις**.

β') Ἐκ τῆς δυνάμεως, ἣν ὑπολογίζω ἀνωτέραν τῆς ἰδικῆς μου, γεννῶνται τὰ ἐξῆς συναισθήματα :

1) Ἐκ πρώτης ἀντικρούσεως ὁ **τρόμος**. 2) Ἐπὶ ἀποφάσεως ἀντιστάσεως τὸ **θάρος**. 3) Ἐπὶ ἐπιτυχίας ὁ **θριαμβος** καὶ 4) ἐπὶ ἀποτυχίας ἡ **ταπείνωσις** καὶ ἡ **ἀπόγνωσις**.

γ') Ἐπὶ δυνάμεως ἴσης γεννῶνται τὰ ἐξῆς συναισθήματα :

1) **μῖσος**, 2) **ὀργή** καὶ **ἐκδίκησις**, 3) **νίκη**, 4) **ἦττα**.

δ') Ἐκ δυνάμεως κατωτέρας γεννῶνται τὰ ἐξῆς συναισθήματα:

1) **ἀηδία**, 2) **ἀγανάκτησις**, 3) **ἐπιτυχία**, 4) **ἀποτυχία**.

ε') Ἐκ δυνάμεως ἀσημάντου γεννῶνται τὰ ἐξῆς: 1) τὸ τῆς **ὑπεροχῆς**, 2) **εἰρωνείας**, 3) **περιφρονήσεως**, 4) **ἀδιαφορίας**.

§ 90. **Ἄλλα συναισθήματα εἰδικώτερα, ἐξ ὧν ἐπιδρῶσιν οἱ ἀνωτέρω ἀναφερθέντες θεμελειώδεις τύποι διαβαθμίσεως.**

Ἡ πηγὴ τῶν συναισθημάτων, ποὺ θὰ ἀναφέρωμεν εἶναι ἀντικείμενον ἐνεργείᾳ ἢ δυνάμει βλαβερὸν ἢ ὠφέλιμον. Ἡ ποικιλία τῶν συναισθημάτων τούτων κυμαίνεται μεταξὺ **δυσαρρεσκείας**, **ἀδιαφορίας** ἢ **φρίκης** εἰς διαφόρους διαβαθμίσεις, ἐφ' ὅσον ἐδοκιμάσαμεν τὴν δύναμιν τοῦ βλαβεροῦ ἀντικειμένου, εἴτε ἀμέσως εἴτε ἐμμέσως ἐκ παραστάσεων. Ἐξ ἀπογνώσεως καὶ λοι-

πῶν γεννᾶται ἐν ἡμῖν ἡ **φρίκη**, ἐφ' ὅσον εἴμεθα ἐκτὸς τῆς ἀκτίνος τῆς δράσεώς του· ἢ τοῦναντίον **ἀδιαφορία**· ἢ ἀναλόγως τῆς ἰδιοσυγκρασίας μας, δοκιμάζομεν κάποιαν **δυσφορίαν**, ἂν θὰ εὗρισκώμεθα ἐντὸς τῆς ἀκτίνος τῆς δράσεώς του, ὅποτε γεννῶνται διάφοροι βαθμοί, μέχρις οὗ παρέλθῃ ὁ κίνδυνος.

Ὅταν ἡ πηγὴ εἶναι πρόσωπον δυνάμει ὠφέλιμον γεννῶνται ἐν ἡμῖν ἡ **συμπάθεια**: Ἐφ' ὅσον ἐδοκιμάσαμεν τὴν ὠφέλειαν, γεννᾶται ὁ **σεβασμὸς** καὶ ἡ **εὐγνωμοσύνη**· ὅταν δὲ εἶναι πρόσωπον ἐνεργεῖα ὠφέλιμον, γεννᾶται ἐπίσης εἰς ἡμᾶς ἡ **συμπάθεια**, ἡ **εὐγνωμοσύνη** καὶ ὁ **σεβασμὸς**.

§ 91. **Τὰ ἐκ τῶν γεγονότων συναισθήματα.** Ἐκ τούτων ἐφαρμόζονται ἐπίσης τὰ θεμελιώδη συναισθήματα τῶν πέντε κατηγοριῶν τῆς διαβαθμίσεως τῆς ἰσχύος.

Ταῦτα εἶναι γενικῶς **χαροποιὰ** ἢ **ὀδυνηρά**. Ἐπιβλαβὲς γεγονὸς, π.χ. ἡ ἀσθένεια προσφιλοῦς προσώπου, ἀπειλεῖ ἡμᾶς εἰς τὸ μέλλον· τὸ α' συναίσθημα, πὺν δοκιμάζομεν εἶναι ἡ **φροντίς**, διότι θὰ σπεύσωμεν δι' ἰατρὸν καὶ φάρμακα· ἀναλόγως τῶν φροντίδων, ἃς θὰ καταβάλλωμεν διὰ νὰ ἀποτρέψωμεν τὸ ἐπαπειλοῦν ἡμᾶς κακόν, δοκιμάζομεν τὸ συναίσθημα τῆς **ἐλπίδος** εἰς διαφόρους διαβαθμίσεις· μέχρις **ἀπελπισίας** καὶ **ἀπογοητεύσεως** ἀφ' ἑνὸς ἐπὶ κακοῦ, καὶ μέχρι **χαρᾶς**, **ἀγαλλιᾶσεως** ἀφ' ἑτέρου, ἐπὶ καλοῦ.

Ἐπὶ προσδοκίᾳ κακοῦ δοκιμάζομεν 1) **ἀγωνίαν** 2) **ζωηρὰν ἀνησυχίαν** 3) **θλίψιν** 4) **ἄλγος** 5) **πόνον** 6) **πένθος**. Ὅταν τὰ σημεῖα τῆς ἐλπίδος καλλιτερεύσουν καὶ προσδοκῶμεν τὸ εὐχάριστον, τότε δοκιμάζομεν 1) **ἀνακούφισιν** 2) **χαροποιὸν προσδοκίαν** 3) **ζωηρὰν ἀνυπομονησίαν** 4) **χαρὰν** 5) **χαρμονήν** 6) **ἀγαλλίασιν**. Εἰς τὸ στάδιον τοῦ χαροποιοῦ συναισθήματος δοκιμάζομεν **ζωηρὰν ἀνυπομονησίαν**, ἂν δὲ τὸ γεγονὸς τραπῇ ἐπὶ τὰ χεῖρω, τότε ἔχομεν τὸ συναίσθημα τῆς **ἀπάτης**.

§ 92. **Τὸ λεξιλόγιον τοῦ Συναισθητικοῦ.** Ὡς κατακλείδα τοῦ Κεφαλαίου περὶ Συναισθητικοῦ, ἀφοῦ εἶδομεν τὰ συναισθήματα καὶ τὴν ἐρμηνείαν αὐτῶν, συνοψίζομεν ἐνταῦθα τὰς συναισθητικὰς λέξεις, αἵτινες ἀντιπροσωπεύουσι ταῦτα ὑπὸ

τύπον ξηρᾶς παραθέσεως λεξιλογίου, ὅπως μελετηθῆ ἑκάστη λέξις ἐπὶ τοῦ μαθητοῦ, ἐρευνηθῆ τὸ πλάτος καὶ βάθος αὐτῆς καὶ γίνῃ πλήρης κατανόησις τῶν λέξεων τούτων διὰ τὴν ὀρθὴν χρῆσιν εἰς τὴν σύνταξιν ἐκθέσεων. Οὕτω ἔχομεν : (1)

Συναίσθημα—συναισθάνομαι—συναίσθησις—χαρὰ—λύπη· ὑλικόν—πνευματικόν, ἀτομικόν, οἰκογενειακόν, πατριωτικόν, συμπαθητικόν—(συμπονῶ, συλλυποῦμαι—συγχαίρω) καλαισθητικὴ μορφή—καλὴ—ἀίσχρᾶ—ἄρμονία—δυσἄρμονία—εὐαρέσκεια, δυσἄρέσκεια, εὐνοια—δυσμένεια—^οΑντιπαθητικόν (φθόνος—χαιρεκακία).

^οἩθικὰ συναισθήματα—θηρησκευτικὰ—ἀνώτερα πνευματικὰ—φρίκη—συγκίνησις, ἀνησυχία.

Φόβος—ὑποχώρησις—θηριαμβεύουσα ἐπιτυχία—ἀποτυχία—ἀπογοήτευσις—(καὶ τὰ ἐκ τούτων ῥήματα).

Τρόμος—θάρος—θρίαμβος—ταπεινώσις ἀπόγνωσις μῖσος—ἔρμη—ἐκδίκησις—νίκη—ἦττα.

ἀηδία—ἀγανάκτησις—ὑπεροχὴ—εἰρωνεία—περιφρόνησις, ἀδιαφορία (καὶ τὰ ἐκ τούτων ῥήματα)

ἀδιαφορία—δυσφορία—συμπάθεια—σεδασμός, εὐγνωμοσύνη—χαροποιᾶ—ὀδυνηρὰ—(φροντίς—ἐλπίς—χαρὰ, ἀγαλλίασις—χαρμονή)—(ἀγωνία, ζωηρὰ ἀνησυχία—θλίψις—ἄλγος—πόνος—πένθος) ἀνακούφισις—χαροποιὸς προσδοκία—ζωηρὰ ἀνυπομονησία· ἀπάτη.

§ 93. Τὸ λεξιλόγιον τοῦ συναισθητικοῦ καὶ ἡ δύναμις του εἰς τὰς ἐκθέσεις. Ἐκ τῆς ἀπαριθμήσεως τῶν συναισθημάτων καὶ τῆς κατανοήσεως τῆς γενέσεως καὶ πορείας αὐτῶν ἀπεκομίσσαμεν ἐκτὸς τῶν ὠφελιμοτάτων ψυχολογικῶν γνώσεων, συνειδητὸν λεξιλόγιον ἄφθονον, τὸ ὁποῖον μεταχειρίζεται αὐθορμήτως ὁ ἄνθρωπος, ὅταν ἀντικρούσῃ καὶ θέλῃ νὰ ἐκφράσῃ δι' αὐτοῦ ψυχικὰς του καταστάσεις· δ.λ. τὰς λέξεις τοῦ Συναισθητικοῦ. Ταύτας ἐσημειώσαμεν εἰς τὸ κεφάλαιον τοῦτο διὰ ζωηρῶν, παχυτέρων μαύρων στοιχείων, ἧ δὲ ἐρμηνεῖα καὶ ἀνάλυσις των

(1) Τῇ βοθηεῖα τοῦ Καθηγητοῦ ἢ τῆς προσεκτικῆς μελέτης τῶν φαινομένων τοῦ Συναισθητικοῦ, ὡς ἀνωτέρω ἀνεπτύχθησαν, ἐρμηνεύονται αἱ λέξεις.

εἶναι τὸ περιεχόμενον τοῦ Συναισθητικοῦ. Ἄλλ' αὐται τώρα πρέπει νὰ εἶναι συνειδηταὶ καὶ ὄχι στὸ βρόντο. Ἦκουσα π. γ. δεσποινίδα Ἑλληνίζουσαν νὰ ἐκφράζεται διὰ θεατρικὸν ἔργον ὡς λέξεις «θαυμασμοῦ της, γοητείας της, μαγείας της καὶ λοιποῦ ἐνθουσιασμοῦ της» τὰς λέξεις «καλὲ ἦτο τρέλλα **ἀπογοήτευσις** (ἀντὶ γοητείας) **ἀπελπισία** (ἀντὶ θαῦμα)» κ.τ.τ.!! Αἱ λέξεις αὐται ὡς χαρακτηρίζουσαι, ὡς ζωγραφίζουσαι, ὡς παριστάνουσαι ἐκφραστικὰ τὴν ὑποκειμενικότητα, πρέπει νὰ εἶναι ἀπόρροια τῶν προταθεισῶν στοιχειωδῶν ψυχολογικῶν γνώσεων τοῦ Συναισθητικοῦ, ἵνα ἔχωσι τὸ χρῶμα καὶ τὸν τόνον λόγου μορφωμένου ἀνθρώπου. Ὡστε ἡ συμβολὴ τῆς γνώσεως τοῦ συναισθητικοῦ εἰς τὰς ἐκθέσεις τοιοῦτου εἴδους, ὡς εἶναι τὸ κεφάλαιον **Διηγήματος** καὶ τὸ παρὸν **Τελείων ζωηρῶν διηγήσεων**, εἶναι σοβαρωτάτη καὶ ἀναγκαιοτάτη. Ἀκόμη δὲ σπουδαιότερον μέρος παίζουσιν αἱ συναισθητικαὶ ἐκφράσεις εἰς τὰ λοιπὰ τελειότερα λογοτεχνικὰ εἶδη Ἐκθέσεων τοῦ Ἱστορικοῦ Γένους καὶ τοῦ Φιλοσοφικοῦ, ὡς θὰ ἴδωμεν κατωτέρω. Διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς ἀνωτέρω παρεθέσαμεν τὸ ψυχολογικὸν κεφάλαιον τόσον διὰ τοὺς μαθητάς, οἵτινες εἰς θετικὰς ἐπαγγελματικὰς Σχολὰς δὲν ἀκούουν στοιχεῖα φιλοσοφικά, ὅσον καὶ διὰ τοὺς διδασκέντας ὅπως λάβωσιν εἶδησιν τῆς πρακτικῆς ἐν τῷ λόγῳ χρήσεως αὐτῶν.

Ἄς ἴδωμεν τώρα τὰ παραδείγματα :

§ 94. Παραδείγματα τελείων ζωηρῶν διηγήσεων.

1ον Παράδειγμα

«Ὁ Σμυρνιός». Ἐμμ. Χανδράκη (Κέδρου)
(Διηγηματικὴ περιγραφὴ) (')

Εἶχα τὴν ἐνδεκάτην ἐνωμοτίαν, ἐκεῖνος εἶχε τὴν δεκάτην. Ἐνα παιδί μελαψό, μέ μαῦρα μεγάλα μάτια, ὑψηλὸ καὶ ἀδύνατο, μέ νευρώδη πόδια σὰν πεζοπόρος ἐξ ἐπαγγέλματος, καὶ μέ καρδιά ἀτσαλένια.

Χωρὶς νὰ πάρῃ γαλόνι δεκανέως ἔδειξε τὴν ἐπιβολὴν στοὺς

(') Ἐκ τῶν Ἀναγνωστικῶν Ἀλ. Σαρῆ Ἑξαταξίων Γυμνασίων.

συναδέλφους του ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμή, ὥστε ὁ εὐζωνος ἐπιλοχίας Γκανᾶς— ἓνας ἀληθινὸς λεβέντης τσολιάς,— ὅταν ὁ δεκανεὺς τῆς δεκάτης ἐνωμοτίας ἐγύρισε πίσω γιὰ τὸ νοσοκομεῖο ἀπὸ τῆς Ἀνώγειας, χωρὶς κανένα δισταγμὸ ἐφώνησε :

—Ὁ Σμυρνιός. . . Ποῦ εἶναι ὁ Σμυρνιός ;

Ὁ Σμυρνιός— μὲ αὐτὸ τὸ ὄνομα ἦταν γνωστός, γέννημα καὶ θρέμμα τοῦ Κορδελιοῦ τῆς Σμύρνης— ἐπετάχτηκε ἀπὸ τὸ ἀντίσκηνό του καὶ παρέλαβε μὲ ἐπισημότητα τὴν ὄρφανὴν ἐνωμοτίαν.

Μερικοὶ ἀπὸ τοὺς ἄνδρας του, ποὺ εἶχανε βλέψεις ἐπὶ τῆς ἀρχηγίας, δὲν εἶδαν μὲ καλὸ μάτι τὴν προτίμησιν τοῦ ἐθελοντοῦ. Ἀλλὰ πολὺ γλήγορα ἐκατάλαβαν πῶς ἔπρεπε νὰ βάλουν κατὰ μέρος τὶς φιλοδοξίες τους καὶ νὰ κοιτάζουν τὴ δουλειά τους. Ἐπειτα ὅλοι ἦσαν πρὸ παντὸς καλὰ παιδιὰ καὶ αὐτοὶ καθὼς καὶ ὅλοι αἱ ἄνδρες τοῦ λόχου τῶν φαντάρων, ποὺ ἦταν προσκολλημένοι εἰς τὸ τρίτον εὐζωνικὸν τάγμα.

Εὐθύς ἐφάνηκε πῶς ὁ ἐπιλοχίας δὲν εἶχε πέσει ἔξω στὴν ἐκλογή του. Ποιὰ ἐνωμοτία ἔκανε τὶς καλύτερες περιπολίες ; Τοῦ Σμυρνιοῦ. Ποιὰ ἐνωμοτία εἶχε μεγαλυτέραν πειθαρχίαν πυρός ; Τοῦ Σμυρνιοῦ. Ποιὰ ἐνωμοτία θὰ πάη γιὰ ξύλα ; Τοῦ Σμυρνιοῦ. Ποιὰ θὰ κάνη τὴν πιὸ ἐπικίνδυνη ἀναγνώριση ; Τοῦ Σμυρνιοῦ. Ὁ Σμυρνιός καὶ πάντα ὁ Σμυρνιός. . . .

Εἶχαμε κτυπήσει ἐκεῖνο τὸ πρωὶ— ἦτο ἡ 4 Δεκεμβρίου 1912 — τὴν πόρτα τοῦ Μπιζανιοῦ καί, χωρὶς πραγματικῶς νὰ τὸ περιμένουμε, ἐλάβαμε μία καλὴ ἀπάντηση, ποὺ μᾶς ἔδωκε νὰ νοιώσουμε πῶς εἶχαμε προχωρήσει παρὰ πολὺ. Πίσω ἀπὸ τοὺς βράχους τοὺς ἀποκρήμνους ἐβλέπαμε πιά τὶς ράχες τοῦ θηρίου, ποὺ ἔκρυβε σ' ὅλες του τὶς πτυχές καὶ ἓνα τηλεβολοστάσιο, ποὺ ἀδιάκοπα ἀπὸ τὴ χαραυγὴ ἔβγαζε φωτιές καὶ σκόρπιζε στοὺς βράχους μας ὀβίδες.

Ὁ λόχος μας ὑπεστήριζεν ἀριστερὰ ἓνα λόχον κρητικὸν, ποὺ εἶχε δεκατισθῆ, γιὰτὶ τὰ «κοπέλια» δὲν ἐννοοῦσαν νὰ «μπαλοτάρουν» κρυμμένα. . . Οἱ Τουρκαλβανοὶ, ποὺ εἶχαν νοιώσει τὸ ποιὸν τῶν ἀνδρῶν, γιὰτὶ τοὺς ἔβλεπαν νὰ πολεμοῦνε γονατιστοὶ ἐπάνω στοὺς βράχους, συνεκέντρωσαν ἐπάνω τους τὰ πειὸ λυσσασμένα πυρὰ τῶν κανονιῶν τους. Καὶ τὰ παιδιὰ κατὰ δεκάδες ἀνε-

τρέποντο ἀπὸ τοὺς βράχους πίσω στὴν πλαγιά, αἵματωμένα καὶ οἰκτρά, γιὰ νὰ κατρακυλήσουν κάτω στὴ χαράδρα, ὅπου ἕνα πρόχειρο χειρουργεῖο ἐπέδενε τὰ τραύματά των.

Ὁ Σμυρνιός μὲ τὴν ἐνωμοσίαν του συνέδεε τὸ τάγμα μας μὲ τὸν κρητικὸ λόχο, ποὺ αἱμορροῦσε τόσο ἀπελπιστικά καὶ ποὺ ἀπὸ στιγμή σὲ στιγμή ἔμελλε νὰ χάσῃ καὶ τὸν τελευταῖό του ἄνδρα.

— Σμυρνιέ, φώναζε ὁ Γκανᾶς, μὴν ἀποκοπῆς ἀπὸ τοὺς Κρητικούς . . . ἀραίωνα ἀριστερά!

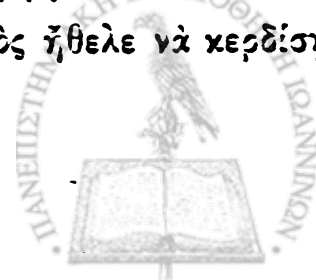
— Ἐννοια σου, κύρ ἐπιλοχία . . . ἀπαντοῦσε ὁ ἐνωμοτάρχης.

Οἱ βράχοι, ἀπὸ τοὺς ὁποίους οἱ Κρητικοὶ ἄφηναν τὲς ἐμοβροντίες των γιὰ νὰ φαίνωνται, πῶς μένουν ἀνέπαφοι, ἐστεφάνωναν τὴν πιὸ ὑψηλὴ κορυφὴ τῆς κορυφογραμμῆς, ὅπου εἶχε ἀναπτυχθῆ τὸ τάγμα μας καὶ τὸ Ἄνεξάρτητο τῶν Κρητῶν καὶ ἡ κατοχὴ του ἦταν σπουδαία. Ἀπὸ ἑκεῖ ψηλὰ μπορούσαν νὰ βλέπουν τριγύρω τους σὰν ἀπὸ προχωρημένο παρατηρητήριο. Ἐπρεπε πάσῃ θυσίᾳ ἢ θέσει νὰ κρατηθῆ καὶ τὰ κοπέλια τὸ ἤξευραν, γι' αὐτὸ σὰν ἔβλεπαν κανένα πληγωμένο ἀπὸ τοὺς δίκους των, χωρὶς νὰ διακόψουν τὸ τουφέκι, τοῦ φώναζαν :

— Ἄν δὲν εἶσαι μωρὸ τοῦ θανατᾶ, μὴ «γκάβγῃς!» Κι' ἔτσι οἱ περισσότεροὶ τραυματισμένοι δὲν ἄφηναν τὴ θέσιν των. Μ' ὅλο ὅμως τὸ ρίζωμα τῶν Κρητικῶν στοὺς βράχους, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ κρατηθῆ ἢ ἄμυνα ἐκεῖ ἐπάνω πολλὰς ὥρες.

Καὶ ὅμως ἐπέρασε τὸ μεσημέρι καὶ ἦλθε τὸ ἀπομεσήμερο καὶ οἱ ἐμοβροντίες μὲ τὴν ἰδίαν ἔνταση ἔξεσπούσαν ἀπὸ τὸ κάστρο τῶν Κρητικῶν. Τὶ συνέβαινε; Ὁ κρητικὸς λόχος σχεδὸν ὀλόκληρος ἐπέρασεν ἀπὸ τὸ χειρουργεῖο τῆς χαράδρας. Ἄλλοι ἄνδρες δὲν εἶχαν ἀνεβῆ, γιατί δὲν ὑπῆρχαν ἐφεδρεῖες. Τὶ διάβολο! Ἐδρυκόλακισαν ἐκεῖ ἐπάνω οἱ σκοτωμένοι καὶ βαστοῦν τὴν θέσιν; Ποῖος ὅμως εἶχε τὸ νοῦ του ἐκεῖνες τίς ὥρες τοῦ πυρίνου κατακλυσμοῦ νὰ σκεφθῆ καὶ νὰ ρωτήσῃ τί κάνουν οἱ βράχοι καὶ οἱ δρυκόλακες. Ἐκεῖνο ποὺ ἐνδιέφερε ἦτον ὅτι ἡ θέσις, ποὺ ἐδέσποζεν ὄλων τῶν πέριξ λόφων, ἦταν ἐκὸς τὰ χέρια μας. . .

Ἐβράδυαζε καὶ νόμιζε κανεὶς, πῶς ὁ ἐχθρὸς ἤθελε νὰ κερδίσῃ

χρόνον και ἔχυνε μὲ περισσότερη λύσσα τὴν πύρινη βροχή, ἴσως γιὰ νὰ κάνη, μὲ τὸ σκοτείνιασμα, ἀληθινὴ τὴ μαύρη κόλαση τῆς κορυφογραμμῆς.

Ἐνούκτωσε. Ὁ λόχος μας ἐπρόκειτο ν' ἀντικατασταθῆ, γιατί θὰ πήγαινε νὰ κάνη τὴν ἐπομένην μιὰ ἀναγνώριση πρὸς τὴν Γαστρίτσα. Ἐγινε προσκλητήριο κάτω στὴ χαράδρα. Ἡμεθα ἀρκετὰ τσακισμένοι και μιὰ ἐνωμοτία δλόκληρη μᾶς ἔλειπε. Ἦτον ἡ ἐνωμοτία τοῦ Σμυρνιοῦ.

Μ' ἐκάλεσεν ὁ λοχαγός, γιατί ἤμουν δίπλα στὴν δεκάτην ἐνωμοτίαν και μ' ἐρώτησε τί ἔγινε ὁ Σμυρνιός μὲ τὴν ἐνωμοτίαν του. Εἶπα ἔ,τι ἤξευρα. Ὁ Σμυρνιός μὲ τοὺς ἀνδρας του ἀραίωνε, ἀραίωνε ὄλο ἀριστερά, και κατὰ τὸ ἀπομεσήμερο τὸν ἔχασα μαζί μὲ τοὺς ἀνδρας του. Εἶχε ἀνεβῆ στὸ κάστρο τῶν Κρητικῶν. Ἐκεῖ ἐπάνω θὰ εἶναι ἀκόμη.

— Ποιὸς διάβολος τοῦ εἶπε νὰ πάη ἐκεῖ ἐπάνω! ἐφώναξε θυμωμένος ὁ λοχαγός· και ἔπειτα στρεφόμενος πρὸς ἐμέ: νὰ πάρης δύο ἀνδρες και ν' ἀνεβῆς νὰ τὸν εἰδοποιήσης... Ἐπιλοχία, αὔριο νὰ βγάλῃς στὴν ἀναφορὰ τὸν ἐνωμοτάρχη τῆς δεκάτης ἐνωμοτίας!

Ἐπῆρα δύο ἀνδρας και μαζί ἀρχίσαμε μὲ τὴν ἀστροφεγγιὰ νὰ σκαρφαλώνουμε, παίρνοντας τὸ δρομάκι, ποῦ ἔφερνε στὸ κάστρο τῶν Κρητικῶν. Ὅταν ἐφθάσαμε στὶς ρίζες τῶν βράχων, εἶδαμε σκιές νὰ κατεβαίνουν μὲ βόγγητό.

— Τί εἶσατε ἐσεῖς, παιδιά; ἐρωτήσαμε.

— Δεκάτη ἐνωμοτία, τοῦ πέμπτου λόχου, τοῦ τρίτου εὐζωνικοῦ... Πᾶμε στὸ χειρουργεῖο... Οἱ ἄλλοι μείνανε ἐκεῖ πάνω μὲ τὸ Σμυρνιό!

Ἀνεβήκαμε στοὺς βράχους. Καμμιὰ φωνὴ οὔτε κίνησις. Ἐσκούψαμε στὸ ἔδαφος και ἐψάξαμε. Μερικὰ κορμιὰ ἐπάνω και πίσω στοὺς βράχους ξαπλωμένα. δὲν ἔδειχναν ζωὴ. Δὲν μπορούσαμε ν' ἀνάψωμε σπέρτο, γιατί ὁ ἐχθρὸς κατετκόπευε. Ψηλαφητὰ και μὲ τὸ λίγο φῶς τῶν ἀστρων, ἀναγνώρισαμε τὰ πτώματα: ἦσαν οἱ ἀνδρες τοῦ Σμυρνιοῦ. Σὲ λίγο βρήκαμε τὸ Σμυρνιό, μὲ τὸ κρανίον τσακισμένο μπροσιὰ στοῦ βράχου, περσμένον στὴν πλαγιὰ, ποῦ ἔβλεπε τοῦ Μπιζανιοῦ τοῦ λόφου. Ἐὸ μελαψὸ παιδί μὲ τὰ κατὰμαυρα τὰ μάτια, καθὼς εἶχε ρίξει πίσω τὸ κεφάλι, ἔβλεπε ἀπ' τὸ

δικό του κάστρο τὸ κάστρο τοῦ ἐχθροῦ, ποὺ πέντε ἑλόκληρες ὥρες τὸ εἶχε ξεγελάσει μὲ τοὺς ἀνδρας του, γιατί εἶχε σταθῆ στὸ πόδι τῶν Κρητικῶν κι' ἔκανε τοὺς βράχους νὰ βρυκολακιάζουν.

1921

2ον Παράδειγμα

«Ἡ μάχη τοῦ Σκοῦ» — Γ. Βραχνηοῦ

(Διηγηματικὴ περιγραφή)

Ἄν εἶναι δύσκολον νὰ ἔχῃ κανεὶς ἐντυπώσεις, ἀξίας νὰ γραφοῦν, ἀπὸ οἰονδήποτε γεγονός, τὸ ὁποῖον μόλις ἐπρόφθασε νὰ παρακολουθήσῃ, εἶναι πολὺ δυσκολώτερον τοῦτο, προκειμένου περὶ μιᾶς μάχης, διεξαχθείσης καθ' ἕλους τοὺς κανόνας τοῦ συγχρόνου πολέμου, ἐπὶ μετώπου δέκα πέντε χιλιομέτρων μήκους, ὑπὸ οὐρανὸν ἐγκυμονοῦντα τὴν θύελλαν καὶ ἐπὶ ἐδάφους ὄρεινου, καταφύτου, πλήρους χαραδρῶν, αὐχένων καὶ διαβρώσεων.

Ἐπειτα, ἡ ἐποχὴ τῶν δοράτων, τῶν ἀσπίδων καὶ τῶν πελέκων παρῆλθεν. Ἡ σύγχρονος μάχη παρέχει ἐλαχίστην δόσιν θεαματικότητος. Ὁ Ἀχιλλεύς δὲν καταδιώκει πλέον τὸν Ἑκτορα ὑπὸ τὰς ἐπευφημίας δεκακισμυρίων θεατῶν. Σήμερον ὁ ὀπλίτης, ὀρμῶν εἰς τὴν ἔφοδον, κύπτει, ἔρπει, προσπαθεῖ νὰ καταστῆ ἕσον τὸ δυνατὸν ἀφανέστερος. Τοῦτο εἶναι ἡ ἐπιτυχία του. Τὸ λευκὸν λοφίον Ἑρρίκου τοῦ Δ' ἀνήκει εἰς τὴν ἱστορίαν, ὅπως καὶ ἡ μάχη τοῦ Ἰβρῦ, ὅπου ἐξέλαμψεν. Ὁ σύγχρονος στρατηγός, ἐφαρμόζων τὸ περίφημον «γιουρούσι τῶν ἀρματωλῶν τῆς ἑλληνικῆς ἐποποιίας, θὰ ἐθεωρεῖτο λίαν ἀκατάλληλος διὰ τὴν θέσιν του.

ὑπὸ τοιαύτας περιστάσεις ἡ χρεωκοπία τοῦ πολεμικοῦ ἀνταποκριτοῦ, ὡς πιστοῦ ἀφηγητοῦ τῆς διεξαχθείσης πάλης, εἶναι ἀσφαλής. Μόνον τὸ «ἐπεισόδιον» δύναται νὰ τὸν σώσῃ. Καὶ ἐπ' αὐτοῦ θ' ἀσχοληθῶμεν.

Τὸ τραῖνον, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἀναλάβει, μετὰ τὰς ἐκνευριστικὰς διατυπώσεις τῆς στρατιωτικῆς ἀρχῆς διὰ νὰ μᾶς ἐπιτραπῇ ἡ ἐπιβίβασις, τὸν μέγαν ἄθλον, νὰ μᾶς μεταφέρῃ ἀπὸ τὴν Θεσσαλονίκην εἰς τὸν σταθμὸν Γουμενίτσας — τελευταῖον ὄριον τοῦ μακεδονικοῦ μετώπου — ἐδικαιολόγει κατὰ τοῦτο μόνον τὴν ὄνομασίαν του :

ἔτι ἐχρησιμοποίει ὡς κινητήριον δύναμιν τὸν ἀτμόν, καὶ ὅτι ἐκυλίετο ἐπὶ σιδηροτροχιῶν. Κατὰ τὰ ἄλλα ἦτο μία κιβωτός, ὅπου ἄνθρωποι, κτήνη, τηλεβόλα, μυδραλλιοβόλα, πυρομαχικά, χειρουργεῖα, φορεῖα, ὅλη ἡ πολυσύνθετος μορφή ἐνὸς πολεμικοῦ μετώπου συνεμειγνύετο ἐν ἀγαστῇ ἀδελφότητι.

Ἐν ἄλλῃ καὶ ἀμφίβρολα ἐφαίνοντο τὰ πρῶτα ἄστρα εἰς τὸν οὐρανόν, ἔταν ἐγκυτελείψαμεν τὴν Θεσσαλονίκην — δαίδαλον ἐρειπίων καὶ λευκῶν μιναρῆδων, — σπεύδοντες νὰ προλάβωμεν τὴν μάχην, ἡ ὅποια προωρίζετο νὰ στέψη μὲ νέους κλώνους δάφνης τὴν ἀδάμαστον ἑλληνικὴν λόγχην. Ὅταν ἐφθάσαμεν εἰς Βορέμισαν, μικρὸν χωρίον, κατάφυτον, ὡς τὰ πλεῖστα τῶν μακεδονικῶν, ἀπλούμενον ὑπὸ τὸν ἀνύνυμον λόφον, ὃ ὁποῖος σήμερον ἔχει τὴν τιμὴν νὰ φυλάττῃ τὰ ὄστᾶ τοῦ Παπαγιάννη καὶ τῶν ἄλλων θρυλικῶν συναθλητῶν του, τὸ πρῶτον ἡμισυ τῆς πρωΐας εἶχε παρέλθει. Πυκνὰ καὶ μαῦρα σύννεφα ἐκάλυπτον τὸν οὐρανόν, ἡ ἀτμόσφαιρα ἦτο βαρεῖα, καταθλιπτικὴ, ὃ ἀὴρ ἐνέκλειε τὴν χαρακτηριστικὴν ἐκείνην ὄσμήν, ἡ ὅποια προηγείται τῆς θυέλλης. Ἡ βροντὴ ἀνεμείγνυε τὸν βρυχηθμόν της μὲ τὸν ὄρυμαγδὸν τῶν τηλεβόλων. Ἡ μάχη εἶχεν ἤδη ἀρχίσει.

Ἐἰς τὴν μικρὰν πλατεῖαν τῆς Βορέμισας, στεγαζομένην ἀπὸ πυκνὸν φύλλωμα πανυψήλων αἰωνοβίων δένδρων, καὶ εἰς τὰς σκολιάς ὁδοὺς της, ἡ κίνησις ἦτο καταπληκτικὴ. Τὸ χωρίον ἐχρησίμευεν ὡς ἀκράτος σταθμὸς τοῦ μετώπου. Ἄρκετόν τοῦτο διὰ νὰ ἐξηγήσῃ τὴν κίνησιν. Ἴατροὶ ἰδιόκοι μας καὶ σύμμαχοι, νοσοκόμοι, Ἄδελφοὶ τοῦ ἐλέους μὲ τὴν πάλλευκον στολὴν καὶ τὴν κυανὴν καλύπτραν, τὰ μεταγωγικὰ αὐτοκίνητα, φορητὰ χειρουργεῖα παρήρχοντο μὲ ἰταχύτητα κινηματογραφικῆς ταινίας. Καὶ εἰς ὧν τὰ πρόσωπα, ἡ ἀγωνία, ὃ πυρετὸς τῆς εἰδήσεως, ἡ ἀδημονία διὰ τὴν ἔκθεσιν τῆς μάχης ἀπετυποῦντο καθαρῶς.

Ἐπὶ τέλους τὸ πρῶτον αὐτοκίνητον ἐκ τοῦ μετώπου ἐφάνη ἐρχόμενον. Τὸ τηλεβόλον ἐν ἠκούετο πλέον πρὸς κατ' ἀρχαῖα διαλείμματα. Προφανῶς τὸ ἔργον του εἶχε τελειώσει. Ὅλοι ὅσοι εὐρισκόμεθα τὴν στιγμὴν ἐκείνην εἰς τὴν μικρὰν πλατεῖαν ἐσπεύσαμεν πρὸς τὸν ὁδηγὸν τοῦ αὐτοκινήτου.

— Λοιπόν ;

Ἐκεῖνος, εἰς τὰ δνειρόπληκτα μάτια τοῦ ὁποίου διετηρεῖτο ζῶσα δλόκληρος ἡ φρίκη τῶν ἀνωνύμων δραμάτων, τῶν ὁποίων παρέστη μάρτυς, ἀφῆκε μίαν μόνον λέξιν :

— Ἐνικήσαμεν.

Καθ' ὅμοιον τρόπον εἶχεν ἀπαντήσει καὶ ὁ ἀρχαῖος Μαραθωνομάχος. Καὶ διευθυνθεὶς πρὸς τὸ ὀπισθεν μέρος τοῦ αὐτοκινήτου, τὸ ἤνοιξε καὶ ἀφῆκε νὰ φανῆ πρὸ τῶν ἐκπλήκτων ὀμμάτων μας ἓνα μικρὸν μέρος τοῦ φόρου, μὲ τὸν ὁποῖον εἶχομεν ἐξαγοράσει τὴν νίκην. Πέντε πτώματα ἀξιωματικῶν μὲ χαινούσας τὰς πληγὰς, τὴν στολὴν πλήρη νωποῦ αἵματος, ἔκειντο πλησίον ἀλλήλων. Ἡ κραυγὴ τοῦ θριάμβου, μὲ τὴν ὁποίαν εἴμεθα ἔτοιμοι νὰ χαιρετήσωμεν τὸ χαρμόσυνον ἄγγελμα, ἔμεινεν εἰς τὸ μέσον τοῦ λάρυγγός μας.

Ὅταν μετὰ μίαν ὥραν διὰ τοῦ ἰδίου ἐκείνου αὐτοκινήτου, τὸ ὁποῖον εἶχε μεταφέρει τοὺς ἐνδόξους νεκρούς, ἔφθασα εἰς τὸ Μαῦρον Δένδρον, ὅπου ἦτο ἡ ἔδρα τοῦ Στρατηγείου τοῦ Σώματος, ἡ θύελλα εὐρίσκετο εἰς τὸ κορύφωμα τῆς μανίας τῆς, καὶ ἡ μάχη εἶχε τελειώσει. Μόλις πρὸ μικροῦ ἢ κρητικῆς μεραρχίας εἶχε καταλάβει καὶ τὸν τελευταῖον ἀντικειμενικὸν τῆς σκοπὸν. Ὁ ἐχθρὸς εἶχε συντριβῆ, καταδιωκόμενος πλέον ὑπὸ τῶν ἀραιῶν πυρῶν τοῦ πυροβολικοῦ. Ἡ νύκτα διήλθε μὲ σφοδρὸν ἐομβαρδισμόν τῶν ἐχθρικών θέσεων.

Τὴν ἐπομένην, κατὰ τὴν ἐπίσκεψίν μου εἰς τὰ νοσοκομεῖα, ἠδυνήθην νὰ ἀντιληφθῶ ἀκριβῶς, διατὶ ἦτο ἀδύνατον νὰ νικηθῶμεν.

Ἀξιωματικοὶ καὶ ὀπλίται, φέροντες πλείονα τοῦ ἑνὸς τραύματα, ἐξηπλωμένοι εἰς παλλεύκους κλίνας, ἀντήλλασσον τὰς ἐντυπώσεις των ἐκ τοῦ χθεσινοῦ ἀγῶνος μὲ ὕφος ἀνθρώπων συζητούντων περὶ τοῦ καθημερινοῦ στρατιωτικοῦ γυμνασίου. Οὐδεμία μεγαλαυχία. Μὲ φωνήν, τὴν ὁποίαν συνεῖχεν ὁ πόνος, διηγοῦντο ἀπλᾶ καὶ ταπεινὰ πῶς εἶχον ἐξορμήσει χθὲς τῶν θέσεών των, πολὺ πρὸ τῆς ἀνατολῆς τῆς ἡμέρας, πῶς εἶχον ὑπερπηθήσει σειράς δλοκλήρους συρματοπλεγμάτων, πῶς εἶχον περιφρονήσει τὰ ἀνασχετικὰ πυρὰ τοῦ ἐχθροῦ, πῶς εἶχον προχωρήσει σκορπίζοντες

διὰ τῶν χειροβομβίδων τὸν θάνατον, ἐν ᾗ τὸ συμμαχικὸν πυροβολικὸν ἐβρέμετο, πῶς εἰς μίαν στιγμὴν εἶχον λησμονήσει ὅλα τὰ σοφὰ διδάγματα τῶν ἀρχηγῶν των καὶ εἶχον ἀναθέσει εἰς τὴν λόγχην τὴν «περαίωσιν τῆς ὑποθέσεως». οὕτως ἐκάλουν τὴν τελευταίαν ἔφοδον.

Τὰ ὄρη καὶ οἱ λόφοι εἶχον ἀλλάξει σχῆμα ὑπὸ τὴν θύελλαν τῶν βεβίδων. Ἡ γῆ εἶχεν ἀνασκαφῆ. Ὁ σίδηρος εἶχε κατακλύσει τὰ πάντα. Ἐν τούτοις ὁ Ἕλληνας ὀπλίτης, ὁ ἀφανὴς καὶ πανένδοξος οὗτος ἥρωας πάσης μάχης, εἶχε διέλθει διὰ μέσου τῆς γεένης αὐτῆς τοῦ πυρός ἀπαθῆς καὶ ἀτάραχος, ὡς ἐν ἡμέρᾳ παρατάξεως».

3ον Παράδειγμα

«Κυνήγι αλόγων»—*N. Καρβούνη*

(Διηγημ. περιγραφή)

(Ἀπὸ τὴν μικρασιατικὴν ἐκστρατείαν τοῦ 1921)

Εἰς τὰ μικρασιατικὰ ὑψίπεδα ζῆ μία φυλὴ ἐλευθέρη, διὰ τὴν ἑποῖαν κανεὶς δὲν ἐνδιαφέρεται, ἀλλ' ἡ ὁποία ἔχει βαθύτατον τὸν ἔρωτα τῆς ἐλευθερίας. Εἶναι τὰ ἄλογα, τὰ ὁποῖα δὲν ἐγνώρισαν τὴν δουλείαν τοῦ χαλινοῦ, τῆς σέλλας, τοῦ ἀνθρώπου. Βόσκουν ἔλην τὴν ἡμέραν τὸ εὐχυμον χόρτον, καὶ σκεπάζει τὰς ῥυτιδουμένας ἐκτάσεις τῶν ὄροπεδίων, ποτίζονται εἰς τὰ ρυάκια, σκιρτοῦν εἰς τὴν χλόην, καλπάζουν τρελλὰ διὰ λογαριασμόν των μὲ τὴν χαίτην ἀνεμιζομένην καὶ κυματίζουσαν τὴν μακρὰν οὐρὰν, κυλίνονται εἰς τὴν γῆν μὲ πάθος εὐχαριστήσεως, πεθαίνουν ἐλεύθερα ὕπως ἔζησαν, καὶ τὰ κόκκαλά των, καθαρισμένα ἀπὸ τὴν λαιμαργίαν τῶν μεγαλοσώμων ἀσιατικῶν γυπαετῶν, μένουσιν σκορπισμένα εἰς τὰς κοιλάδας, τὰς στέππας, τὰ κρησφύγετα τῶν βουνῶν.

Ἡ τουρκικὴ κυβέρνησις εἶχε τιθασεύσει μερικὰς φυλάς τῶν ἀγρίων αὐτῶν αλόγων καὶ εἶχεν ἰδρύσει ἵπποφορβεῖα διὰ τὸ ἵππικόν της παρὰ τὰς πηγὰς τοῦ Σαγγαρίου. Ἦσαν ἔρημα, ὅταν τὰ ἑλληνικὰ στρατεύματα ἐπέρασαν ἀπ' ἐκεῖ. Εἶχαν ἐφοδιάσει τὸν Κεμάλ μὲ τὰ λεπτά, εὐκλινῆτα, ἀνθεκτικά, λιτότατα, μικρόσωμα ἄλογα, τὰ ὁποῖα τόσο ἐβοήθησαν τὰς ἐπιδρομικὰς ἐπιχειρήσεις τῶν ἐφίππων τμημάτων του.

Ἔμειναν, ὅμως, ἀκόμη πατριαὶ ἀδεσπότην αλόγων εἰς τὸ χλοερὸν ὑψίπεδον, τὸ ὁποῖον, ὅμοιον μὲ τὰς «πάμπας» τῆς Ἀμερικῆς, ἀπλώνεται βορείως τοῦ Ἀφίον Καρὰ-Χισσάρ, πλησίον τῶν θερμῶν ἀλκαλικῶν πηγῶν τοῦ Χαμμάμ.

Ὅτε διέβαινον ἐκεῖθεν, κατὰ τὸν Ἰούλιον, μία ἐλληνικὴ μεραρχία, ἓνα δειλινὸν ἀνεμῶδες, οἱ ἵππεῖς τῆς συνοδείας τοῦ στρατηγεῖου τῆς ἀντελήφθησαν εἰκοσιπεντάδα ἀγρίων αλόγων, τὰ ὅποια, χωμένα εἰς τὸ ὑψηλόν, θαυπράσινον χόρτον, ἕως τὰ γόνατα παρετήρουν ἀνήσυχα τὴν διάβασιν τῶν ὑποτεταγμένων εἰς τὸν ἀνθρωπὸν ὁμοφύλων των. Ὁ ἐπίλαρχος, ποῦ ἤκολούθει τὸ στρατηγεῖον, ἐσταμάτησε καὶ τὰ παρετήρει καὶ αὐτός. Ἡ μεραρχία εἶχεν ἀνάγκην αλόγων. Ἡ εὐκαιρία ἦτο μοναδική. Ἐκάλεσε τριγύρω του τοὺς καλυτέρους ἀπὸ τοὺς ἵππεῖς, τοὺς ἔδωσε τὰς ἀναγκαίας ὀδηγίας καὶ δέκα ἕως δώδεκα ἔφιπποι, μὲ ὑψηλὸςωμα ἄλογα, μὲ κανονικὰ ψαλιδισμένην τὴν χαίτην καὶ τὴν οὐράν, ἄλογα κληρονομικῶς πειθαρχοῦντα εἰς τὴν ἀνθρωπίνην θέλησιν, ἐξεκίνησαν ἀργὰ εἰς δύο ἀραιὰς γραμμάς, πρὸς τὰ δεξιὰ καὶ τ' ἀριστερὰ τῆς συγκεντρώσεως τῶν ἐλευθέρων - τετραπόδων τέκνων τοῦ ὑψιπέδου.

Τὸ σχέδιον ἦτο κυκλωτικόν. Ἐπρεπε νὰ σχηματισθῇ κύκλος ἀραιὸς τριγύρω ἀπὸ τὸ σπάνιον θήραμα καὶ ὁ κύκλος αὐτὸς θὰ ἐστένευεν ὀλοέν, ἕως ἔτου. θὰ κατῶρθωνε νὰ στριμώξῃ τ' ἄγρια ἄλογα πρὸς μίαν εὐρύχωρον μάνδραν ἐνὸς ἐρημωμένου χωριοῦ, τὸ ὁποῖον εὐρίσκετο εἰς ἀπόστασιν δύο χιλιομέτρων.

Οἱ ἵππεῖς ἐπροχώρησαν, ὁ ἓνας κατόπιν τοῦ ἄλλου, μὲ μικρὸν τροχασμόν. Ἐκρατοῦσαν εἰς τὸ χέρι τὰ σχοινιά, ποῦ ἐχρησίμευαν διὰ νὰ δένουν τὴ νύκτα τ' ἄλογά των εἰς τὸν ὄρχον ἢ εἰς τοὺς ἰδιωτικοὺς πασσαλίσκους, ποῦ ἐκάρφωναν εἰς τὸ μαλακὸν ἔδαφος. Εἶχαν ἔλοι ἐτοιμάσει τίς θηλειές. Αἱ δύο ἀρχικαὶ γραμμαὶ τῶν κυνηγῶν ἐκαμπυλώθησαν βραχμηδόν, ἕως ἔτου ἐσχηματίσθη ἡμικύκλιον, τοῦ ὁποῖου τὰ δύο κέρατα ὠθοῦντο πρὸς τὰ δύο ἄκρα τῆς μακρυνῆς ἀκόμη μάνδρας.

Τὰ ἀδέσποτα ἄλογα δὲν εἶχον ἐννοήσει τὸν κίνδυνον κατ' ἀρχάς. Αἰφνιδίως ἀνεσκίρτησαν καὶ μὲ χρεματισμοὺς ἀνησυχίας, ἤρχισαν νὰ τρέχουν ἀσυγκράτητα, φοβισμένα ἀπὸ τὰς ὀξείας ἀνακραυγὰς

τῶν αὐτοσχεδίων κυνηγῶν, οἱ ὅποιοι ἔσφιγγαν τῶρα τὸν ζωντανὸν τῶν κλοιῶν μ' ἐπιμήκη τροχασμὸν. Τὰ κυνηγημένα ἔκαμαν νὰ λοξεύσουν καὶ νὰ διασπάσουν τὸν κύκλον εἰς ἓνα τοῦ σημείου. Οἱ κυνηγοὶ ἤρχισαν νὰ καλπάζουν. Τότε τ' ἄγρια ἄλογα ἐκάλπαζαν καὶ αὐτὰ, ὅλα μαζί πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῆς μάνδρας, πρὸς τὴν ὁποίαν ἀπωθοῦντο. Μερικὰ ἐλάκτιζαν τὸν ἄερα μὲ μανίαν, καθὼς ἔτρεχαν διὰ νὰ φοβίσουν τ' ἄλογα τῶν ἰππέων.

Μὲ τὰ πρόσωπα ξαναμμένα ἀπὸ τὸν πυρετὸν τοῦ κυνηγιοῦ, μὲ φωνὰς ἀδιακόπους, μὲ τοὺς χαλινοὺς χαλαρωμένους, παραιτημένους σχεδὸν εἰς τὸν τράχηλον τῶν αλόγων των, μὲ τὰ γόνατα σφιγμένα εἰς τὰ πλευρὰ τῆς σέλλας καὶ τὸ σῶμα διπλωμένο πρὸς τὰ ἔμπροσ, οἱ ἰππεῖς ἐκάλπαζαν μὲ τὴν ταχύτητα τῆς καταγιγίδος. Ὁ τοῖχος τῆς μάνδρας δὲν ἀπεῖχεν ἀκόμη πολὺ.

Τὰ καταδιωκόμενα ἄλογα τοῦ ὑψιπέδου ἠσθάνθησαν ἐξ ἐνστίκτου τὸν ἄμεσον κίνδυνον τῆς ἐλευθερίας των. Διὰ νὰ τὴν διατηρήσουν, μερικὰ ἐστράφησαν πρὸς τοὺς ἰππεῖς. Πέντ' ἐξ ὥρμησαν ἀποφασιστικὰ μὲ ἀφρισμένα τὰ στόματα καὶ παλλόμενα τὰ ρουθόνια καὶ ἀνεμισμένας τὰς χαίτας, ὑπέροχα εἰς τὸν ἀγῶνα ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας των, πρὸς τὸ δεξιὸν κέρασ τοῦ κατ' ἐπάνω των καλπάζοντος πυκνοῦ τῶρα ἡμικυκλίου. Δύο ἢ τρία ἀπὸ τ' ἄλογα τῶν θηρευτῶν ἐφοβήθησαν καὶ ἐλόξευσαν. Ἀπὸ τὸ σχηματισθὲν ἄνοιγμα ἐδοκίμασαν μερικὰ ἀπὸ τὰ διωκόμενα νὰ φύγουν. Δύο—τρία—τέσσαρα ἐπέρασαν ὡσὰν ἀστραπαί. Μιὰ θηλειὰ ἐξεσφενδονίσθη εἰς τὸν ἄερα. Ἐσφίχθη εἰς τὸν λαιμὸν λευκῆς ἀγρίας φορᾶδας, ἢ ὁποία ἐπὶ τρία ἢ τέσσαρα δευτερόλεπτα παρέσυρε τὸ ἄλογο τοῦ συλλαβόντος. Ἐπειτα ἐσταμάτησεν ἀποτόμως. Ἐνας ἄλλος ἰππεὺς ἐπλησίασε καὶ τῆς ἐπέρασεν ἄλλο, λεπτότερον σχοινὶ γύρω ἀπὸ τὸ στόμα τῆς.

Οἱ ἄλλοι ἰππεῖς ἀπετέλουν τῶρα σύμπλεγμα μανιώδες, πολυθύρουδον, τρικυμισμένον μὲ τ' ἄγρια τ' ἄλογα. Ἐδαγκοῦσαν αὐτὰ ἀδιακρίτως τ' ἄλογα τῶν κυνηγῶν των καὶ τοὺς ἐπιβαίνοντας, θηλειᾶς διεσταυροῦντο ὑπὲρ τὰς κεφαλὰς των, χρεμετισμοὶ πόνου ἔσχιζαν τὸν ἑσπερινὸν ἄερα, ἀνάμεικτον μὲ τὰς ὠρυγὰς τῶν μεθυσμένων ἀπὸ τὴν ἑξαψιν ἰππέων.

Τὰ περισσότερα ἀπὸ τὰ καταδιωχθέντα ἀδέσποτα ἄλογα κωτώρθωσαν νὰ διαφύγουν. Τέσσαρα ἔμειναν εἰς τὴν κατοχὴν τοῦ ἐφίππου ἀποσπάσματος. Ὁ τρόμος τῆς ἀγνώστου δουλείας τὰ ἔκαμνεν ὡσάν τρελλά, ἔστρηφογύριζαν ἐπὶ τόπου, ἐκλωτισοῦσαν, ἀίματωμένος ἀφρὸς ἔσταζεν ἀπὸ τὰ στόματά των εἰς τὸ χόρτον.

Ἡ ἄσπρη φοράδα, εὐγενὲς καὶ ὑπερήφανον ζῶον, μὲ πόδια ἰδεωδῶς χυτὰ καὶ λεπτά, δὲν ἠμπόρεσε νὰ ἐπιζήσῃ τῆς ἀπωλείας τῆς ἐλευθερίας της. Καθὼς ὁ ἵππευς ἐπροσπαθοῦσε, σύρων εαθμηδὸν τὸ σχοινὶ τῆς θηλειᾶς της, νὰ τὴν πλησιάσῃ, ἐστράφη καὶ τὸν παρετήρησε μὲ μάτια φλογερά. Συνεκλονίσθη ἀπὸ ἓνα σπασμὸν καὶ ἔπεσεν εἰς τὸ χόρτον κεραυνόπληκτος.

4ον Παράδειγμα

«Ἡ πρώτη δοκιμή». — Σπυρ. Μελᾶ.

(Διηγ. Περιγραφή γεγονότος ἐκ τοῦ βίου τῶν ζώων).

Πρὸ τῆς καπνοδόχου, εἰς τὸ γεῖσον τῆς στέγης, ἐπρόβαλεν ἓνα κεφαλάκι, ἓνα ράμφος, καὶ δύο ματάκια, δύο ἐχστατικὲς χανδρίτσες, ἐπεσκόπησαν ἐπιμελῶς τὰ πέριξ. Ἦτο ἓνα φειναράκι, ἓνα σπουργιτάκι τῆς τελευταίας ἐσοδείας, μὲ πρόσφατον πτεροφυτᾶν, ἓνα τόσο δὲ πλασματάκι, ὀλοκαίνουργιον, τὸ ὁποῖον, ἀπὸ τὴν βρομικὴν κατοικίαν τῶν γονέων του, ἀπὸ κάποιαν πτυχὴν τῶν κεραμιδιῶν, εἶχε τολμήσει διὰ πρώτην φοράν, νὰ φθάσῃ μέχρι τῶν συνόρων τοῦ γνωστοῦ του κόσμου, διὰ νὰ μείνῃ ἐμβρόντητον.

Ὅπως τὰ ρόδα τοῦ λαμπροῦ παραμυθιοῦ τοῦ Φροντενέλ, τὰ ὁποῖα ἐφαντάζοντο, ἐπάνω εἰς τὸ στέλεχος τῆς τριανταφυλλιάς των, ὅτι δὲν ὑπάρχει ἄλλος κῆπος ἐκτὸς ἐκείνου, εἰς τὸν ὁποῖον ἐφύοντο, ὅτι ὁ κόσμος ἦτο ἡ γωνία των καὶ κύριός του αἰώνιος ὁ περιβολάρχης, αὐτὸ τὸ νέον σπουργιτάκι θὰ ἦτο βέβαιον ὅτι τελειώνει τὸ σύμπαν εἰς τὴν καπνοδόχον.

Ὅποια συγχλονιστικὴ ἐκπληξίς! Ἐνα κυανοῦν εἶδος ἀπαλώτατον ἐκτείνεται μέχρι τῆς στακτιᾶς σκιᾶς τῶν βουνῶν, ἐκεῖ κάτω, μέγα, κολοσσιαῖον, ἀπίστευτον, εἰκὼν ὑποβάλλουσα τὴν ἰδέαν μιᾶς ἀπεράντου ἐλευθερίας. Πλῆθος ἀκακίαι ταλαντεύουν ἀπέναντι τὰς χιονισμένας ἀνθοσταφυλάς των καὶ τὸ φύλλωμά των, φροντωτόν,

τρυφερὸν, δροσερὸν, προκαλεῖ τὸν ἄλλον νὰ παίξῃ μέσα τὸ κρυφτούλη. Ἀλλὰ τὸ ἀμαξοστάσιον πάρα πέρα, σᾶς παρακαλῶ; μία μεγάλη αὐλή, κισσὸς πελώριος, τὰ νέα βλαστάρια μιᾶς κληματαριᾶς καὶ σωροὶ κόπρου, οἱ ὅποιοι ἀναμφιβόλως εἰς τὰ μάτια τοῦ μικροῦ θὰ παρίσταναν τὰ χρυσορυχεῖα τῆς Ἀλάσκας. Θεέ μου! Καὶ νὰ μὴν εἶναι κανεὶς βέβαιος ὅτι τὸν βαστοῦν τὰ πτερὰ του!

Ἀπὸ τὸ παράθυρον παρηκολούθουν αὐτὸν τὸν χαριτωμένον δισταγμὸν τοῦ ἀρχαρίου. Νὰ πετάξῃ, νὰ μὴν πετάξῃ, καὶ ἂν πετάξῃ τί μπορεῖ νὰ συμβῇ; Αὐτὸ πάλι κάτω τί εἶναι; Πέτρες χώματα, ὄρμος! ἄγνωστα πράγματα. Εἶναι μαλακά; Μπορεῖ νὰ πετάξῃ ἔπειτα κανεὶς ἀπὸ ἐκεῖ; Ἄν ἔρθῃ ἕμως ἡ γάτα; Ἐδῶ σᾶς θέλω!

Εἰς μίαν στιγμὴν ὁ μικρὸς ἀποφασίζει νὰ δοκιμάσῃ· τινάζει τὰ πτερὰ του, τὰ ὅποια διὰ πρώτην φοράν ἀνοίγονται, λάμπουν καὶ στίλβουν ὡς μετάλλινα εἰς τὸν ἥλιον. Ἀλλὰ τὰ ποδαράκια του δὲν ἀφίνουν τὸ κεραμίδι, ὁ φόβος τὰ κάνει ἀπὸ μολύδι καὶ τὸ μόνον ἀποτέλεσμα τῆς πρώτης αὐτῆς δοκιμῆς εἶναι νὰ καρφωθῇ ἔντρομος εἰς τὸ χεῖλος τοῦ γείσου.

Ἐνας μεγάλος, ἕνας πεπειραμένος σπουργίτης περνᾷ — τσάβ! τσάβ! τσάβ! — μέ γοργὸν ἐλιγμὸν ἀπὸ πάνω καὶ φεύγει πρὸς τὸ ἀμαξοστάσιον, ἔπου προσγειώνεται μὲ ἀσφάλειαν, μὲ ἐλευθερίαν, μὲ δεξιολογίαν. Ὁ μικρὸς παίρνει ἔξαφνα θάρρος καὶ φρρρρρ! ρίχνεται μὲ ἀνοικτὰ πτερὰ εἰς τὸ διάστημα.

Ἀλλ' ἡ πτήσις του εἶναι ἀπόπειρα πτήσεως. Δὲν κατέχει κυρίως τὴν χρῆσιν τοῦ πηδαλίου τῆς οὐρᾶς του, δὲν ἠμπορεῖ νὰ διευθυνθῇ ἔπου θέλει, διαγράφει μαίανδρον εἰς τὸν ἀέρα, ἐπανέρχεται εἰς τὰ ἴχνη του, χάνει τὸ ἠθικόν του, τὰ πτερὰ του παραλύουν, καὶ τέλος πέφτει μὲ βδλ σλανὲ καὶ κραυγὰς ἀπογνώσεως εἰς τὴν ἐξοίαν τῆς μάντρας τοῦ γειτονικοῦ οἰκοπέδου. Φυσικά. Ἡ ἀεροπορία δὲν εἶναι παιγνίδιον. Εἶναι ὀλόκληρος ἐπιστήμη.

Ἡ μητέρα καταφθάνει ἀσθμαίνουσα. Πειᾷ γύρω του, τὸν ἐπιπλήττει, καὶ ἀμέσως ἀρχίζει νὰ τοῦ δίδῃ πρακτικὰ μαθήματα φυσιογνωσίας.

Ποῖος εἶναι ὁ μεγαλύτερος παιδαγωγός; Ἡ ἐσχάτη τῶν μητέ-

ρων! Κατέχει τὴν τέχνην νὰ κατέρχεται μέχρι τοῦ νηπιώδους ἔγκεφάλου τοῦ παιδιοῦ τῆς, διὰ νὰ τὸ ἀνυψώσῃ ἔπειτα μέχρι τοῦ ἰδικοῦ τῆς. Ἡ ἀγάπη, τὸ φίλτρον, ἡ στοργὴ τῆς δίδουν τὴν δύσκολον κλεῖδα τῆς μεθόδου, τὴν ὁποῖαν κανεὶς σοφὸς δὲν κατώρθωσε μέχρι σήμερον ν' ἀποκαλύψῃ.

Ὅριστε τώρα αὐτὴ, ἡ σπουργιτομάνα. Διὰ νὰ διδάξῃ τὰ μυστικὰ τῆς πτητικῆς ἀρχίζει νὰ γίνεται μωρό. Προσγειώνεται. Ἐπειτα μ' ἓνα ἀδέξιον πρωτόγονον πέταγμα, ὡς τὸ τοῦ παιδιοῦ τῆς, ἀπὸ τὸ ἔδαφος ὑψώνεται καὶ σακρφαλῶνει ἀμέσως εἰς μίαν προεξοχὴν τῆς μάνδρας. Κάνει τέσσαρες φορὲς αὐτὸ τὸ ἴδιο πρᾶγμα, μέχρις ὅτου πείσῃ τὸ μικρὸ τῆς νὰ τὴν μιμηθῇ. Καὶ ἔτσι, μετὰς μικρὰς μικρὰς πτήσεις, ἀπὸ προεξοχῆς εἰς προεξοχὴν καὶ ἀπὸ στηρίγματος εἰς στηρίγμα ἀπομακρύνονται ὄλονεν καὶ χάνονται εἰς τὸν δαίδαλον τῶν στεγῶν.

Στὸ καλὸ! Ἱερὰ εὐλογημένη δυάς, μητέρας καὶ παιδιοῦ, εἰσθε τὸ σύμβολον τῆς ἀφιλοκερδοῦς ἀγάπης, καὶ ὁ πρῶτος κρίκος, τὸ θεμέλιον τῆς δημιουργίας.

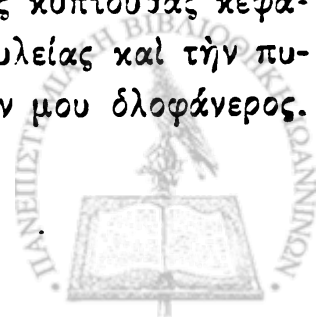
1920

5ον Παράδειγμα

«Ἡ Πατρὶς τοῦ Ρήγα». — Ἀνδρέα Καρκαβίτσα.

(Περιγραφικὴ διήγησις)

Μὲ μεγάλην συγκίνησιν ἤκουσα ἐν τῇ σιδηροδρομικῇ ἀμάξῃ, ὅτε τὸ πρῶτον κατηρχόμεν ἐἰς Λάρισσαν, ὅτι ἐπλησιάζομεν τὸ Βελεστῖνον. Οὔτε αἱ ἀρχαῖαι Φεραι καὶ ὁ Ἄδμητος, οὔτε τῆς Ἀλκήστιδος ἡ συζυγικὴ ἀγάπη καὶ τοῦ Ἀπόλλωνος ἡ ταπεινὴ θητεία οὔτε τοῦ Ἡρακλέους ἡ πάλη μετὰ τοῦ Θανάτου, οὔδὲ ἀκόμη τοῦ μεγάλου Ἰάσονος τὸ θλιβερὸν τέλος ἐκέντησαν τόσον τὴν καρδίαν καὶ τὸ πνεῦμά μου. Μόνον ὁ Βελεστῖνος, ὁ ταπεινὸς καὶ ἄσημος Βελεστῖνος, μὲ τὸν μουδῖρην καὶ τὸν μπέην του, τοὺς χαμηλοὺς οἰκίσκους τῶν δούλων καὶ τοὺς ὑψηλοὺς πύργους τῶν ἀγάδων, μὲ τὰ ἐπηρμένα μέτωπα τῶν κατακτητῶν καὶ τὰς κυπτούσας κεφαλὰς τῶν κατακεκτημένων, μὲ τὸ σκότος τῆς δουλείας καὶ τὴν πικρὴν ὀμίχλην του παρέστη πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου δλοφάνερος.

Κι' αἰφνης χαμηλὸς οἰκίσκος, χαμηλότερος ἐκείνου, ὃν οἱ ἀρχαῖοι Πενέσται τῆς χώρας αὐτῆς κατώκησάν ποτε, μοῦ ἔδειξεν ὑπὸ ἀβέβαιον φῶς λυχνίας γέροντα ὑψηλόν, λευκόμαλλον, κύπτοντα ὑπὸ τὸ βῆρος δυνατῆς συμφορᾶς καὶ γραῖαν γυναῖκα ἄφωνον χαμαὶ καὶ γυναῖκας ἄλλας καὶ ἄνδρας καὶ παιδιά, ὅλους συμμαζευμένους ἐκεῖ, κατατρομαγμένους, ἀναμένοντας ἀπὸ ὥρας εἰς ὥραν φοβεράν κραυγὴν καὶ φοβερώτερον κτύπημα θανάτου, ὡς ἡ οἰκογένεια τοῦ Πριάμου παρὰ τὸν βωμὸν τῶν Ἐφεστίων ἀνέμενε τοὺς ἐπιδρομείς. Καὶ ἰδοὺ ἡ κραυγὴ ἀκούεται εἰς τὸ ὕψιστον σημεῖον καὶ ἡ ποδοβολή φθάνει ἀγρία, ἡ θυρὶς θραύεται καὶ πηδῶσιν ἐντὸς μαχαιροφόροι, ἐκσπῶντες τὸν θυμὸν τῶν κατὰ ἀόπλων καὶ ἀνυπερασπίστων θυμάτων!

Καὶ ἦσαν τ' ἀτυχῆ αὐτὰ καὶ ἀνυπεράσπιστα θύματα ὁ πατήρ καὶ ἡ μήτηρ καὶ οἱ συγγενεῖς δεκαοκταετοῦς νεανίου, ὅστις μὴ δεχθεὶς νὰ διαπεράσῃ ἐπὶ τῶν νώτων τοῦ διὰ τοῦ ρεύματος τὸν ἀγᾶν τὸν ἔπνιξεν εἰς τὰ θολὰ νερά του. Καὶ παρηκολούθουν τώρα διὰ τῆς φαντασίας τὸν φλογερὸν νεανίαν φεύγοντα τῆς πατρικῆς στέγης τῶν συγγενῶν καὶ φίλων, μὲ δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμούς, ἀλλὰ πλήρη μίσους τὴν καρδίαν καὶ ὄρκου ἐκδικήσεως τὰ χεῖλη, πλανώμενον εἰς τὴν ξένην, ψάλλοντα τ' ἀγαθὰ τοῦ ἐλευθέρου πολίτου σαλπίζοντα τὴν ἡμίθεον καταγωγὴν τῶν ἀγγαρευομένων δούλων, πασχίζοντα νὰ κινήσῃ εἰς συμπάθειαν τοὺς ξένους, νὰ συνδαυλίσῃ τὴν κοιμωμένην λάβαν τῶν πατριωτῶν καὶ ν' ἀνάψῃ μεγάλην πυρκαϊάν, ἀποδίδων ὡς ὁ Μωϋσῆς τὴν ἐλευθερίαν εἰς τοὺς ὁμοφύλους του καὶ ὡς ὁ Μωϋσῆς βασιζόμενος εἰς τὸν Θεὸν τοῦ μόνου καὶ εἰς ἑαυτόν. Καὶ μετ' ὀλίγον τὸν ἔβλεπον συλλαμβανόμενον, μαστιγούμενον, φραγγελωνόμενον ἀλλ' ἄκαμπτον κρατοῦντα τὸ ἥράκλειον σῶμα, ὑψηλὰ ἀνατείνοντα τὴν χονδρὴν κατσαρόμαλλον κεφαλὴν μὲ τοὺς ἐκφραστικoὺς ὀφθαλμούς καὶ τὸν μαῦρον μύστακα, ἀλύγιστον τὴν ψυχὴν καὶ τὴν ἐπιθυμίαν καὶ ρίπτοντα αὐτὴν μετὰ παρρησίας κατὰ πρόσωπον τῶν τυράννων του:

— Μετὰ τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς μου αὐτὸς εἶναι ὁ μεγαλύτερος πόθος μου.

Εἶχα ἐμπρὸς μου Ρήγα τὸν Βαλεστινλῆ!

«Βαλεστίνος· δέκα λεπτά!

Ἡ έντονος κραυγή τοῦ ὀδηγοῦ τῆς ἀμαξοστοιχίας με ἀπέσπασε τοῦ ὀνειροῦ μου καί ἐστρεψα γύρω ἐκπληκτος τοῦς ὀφθαλμούς. Παχεῖα σκιά καί ρωμαλέα βλάστησις ἡγείρετο παντοῦ· τὰ κηπάρια, αἱ αἰμυριαὶ καί αἱ φυτεῖαι τοῦ Πολυδίου ἡχμαζον ἔτι, ἀποτελοῦντα ὡς καί κατὰ τοῦς ρωμαϊκοῦς χρόνους ἐρασιμῶν ὄσων ἀνά τὰς ἀδένδρους θεσσαλικὰς ἐκτάσεις. Πρὸ τοῦ σταθμοῦ βρακοφόροι καί φουστανελοφόροι χωρικοὶ με κόκκινα καί γαλάζια μανδύλια εἰς τὴν κεφαλὴν· Τοῦρκοι τινὲς με τ' ἀντεριά καί τὰ σαρίκια των· βλάχοι με τὰς φουστανέλας καί τὰ φέσια καί τὰ σελάχια των· μία βλάχα γραῖα με τὴν σειριτόφορον τοῦ Πίνδου ἐνδυμασίαν, στρίφουσα τὴν ρόκαν τῆς· εἰς τσαρουχᾶς με τὴν δερματίνην ἐμπροσθέλαν καί τὰς ὀζώδεις χεῖράς του· εἰς κουλουροπώλης περιφέρων εἰς πώλησιν τὰς κουλούρας του· ἄλλος στραγαλοπώλης ὀρθιος πρὸ τοῦ στρογγύλου πάγκου του, ὄλοι περιήρχοντο πρὸ τῶν ἀμαξῶν, περιέργως ἐξετάζοντες διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τὸ ἐσωτερικόν των εἴτε συνομιλοῦντες μετὰ τῶν ταξιδιωτῶν.

Ἦμην εἰς τὴν πατρίδα τοῦ Ρήγα. Ἀλλὰ τὰς οἰκίας καί τοῦς πύργους τοῦ χωρίου πουθενὰ δὲν διέκρινα. Ἐπήδησα διάπυρος τῆς ἀμαξοστοιχίας καί ἠρώτησα ἕνα χωρικόν:

— Ποῦ εἶναι τὸ χωριό, ρέ;

— Πίς' ἀπὸ τ' ὀρμάνι· μ' εἶπεν ἀδιαφόρως δεικνύων δι' ἀνατάσεως τῆς κεφαλῆς πρὸς τὰ ἐμπρός, ὀπισθεν τοῦ δάσους.

— Εἶναι μακρὰ;

— Ἐδὲ χάμου.

Δὲν ἐκρατήθην· ἔλαβον τὸν μανδύαν μου καί προσεκάλεσα τὸν χωρικόν νὰ με ὀδηγήσῃ εἰς τὸ χωριόν.

— Νὰ φύγῃ πρῶτα τὸ παπόρι· μοι εἶπε δεικνύων τὸν σιδηρόδρομον.

— Θὰ βάλῃς κανένα μέσα;

— Ὅχι. . . . ἔτσι.

Ἡ ἀπάθεια, μετὰ τῆς ὀποίας μοι ἀπήντησε, μ' ἐδειξεν ὅτι ὁ χωρικός εἶχε καιρὸν νὰ χάσῃ ἀκόμη.

Ἐπὶ τέλους ἔφυγε τὸ παπόρι. Ὁ χωρικός τὸ παρηκολούθησε

διὰ τῶν ὀφθαλμῶν, μέχρις αὐτοῦ ἐξηφανίσθη εἰς τὴν πεδιάδα καὶ στραφεῖς τότε :

— Πᾶμε· μοι εἶπε.

Τὸν ἠκολούθησα μέχρις αὐτοῦ μετ' ὠδήγησεν εἰς εὐρείαν ἀμαξιτὴν ὁδόν, ἄγουσάν ἀπὸ τοῦ σταθμοῦ εἰς τὸ χωρίον. Καὶ ἄλλοι χωρικοὶ ἀνέβαινον μετ' ἡμῶν, τινὲς μὲ παντοειδεῖς ἀποσκευάς, ἐπανεληθόντες ἐκ Βόλου, ἄλλοι παραλαβόντες τι ἀπὸ τοῦ σταθμοῦ, ὁ τσαρουχᾶς μὲ κύλινδρον δερμάτων ἐπ' ὤμου· ὁ κουλουροπώλης καὶ στραγαλοπώλης μὲ τοὺς πάγκους τῶν ἐπὶ κεφαλῆς· ἡ γραῖα μὲ τὴν ρόκαν τῆς καὶ ἄλλοι καταβάντες, ὡς καὶ ὁ Μέντωρ μου, διὰ τὴν χασκῆσιν μόνον καὶ ἐπιστρέφοντες ἤδη μὲ ἐλαφρὰν συνείδησιν ὅτι ἐξεπλήρωσαν τῆς ἡμέρας τῶν τὰ καθήκοντα. Ὁμοῖοι δὲ οὗτοι καθ' ὁμίλους πορευόμενοι, συνεζήτουν, διὰ μυριστὴν ἴσως φορὰν, ἀφ' ἧς ἦλθεν ὁ σιδηρόδρομος εἰς τὸν τόπον τῶν, πῶς φυσᾷ καὶ πῶς ξεθυμαίνει, πῶς κινεῖται καὶ πῶς συρίζει ἡ ἀτμομηχανή.

— Εἶναι παλιὸς δρόμος τοῦτος ; ἠρώτησα τὸν σύντροφόν μου.

— Ὅχι· τὴν φτιάχνει ὁ δήμαρχος· ὁ παλιὸς εἶν' ἀπὸ κεῖ. Καὶ διὰ τῆς χειρὸς τοῦ μοι ἔδειξε δεξιά.

— Εἶναι πολὺ παλιός ;

— Πάππου πρὸς πάππου· μοι ἀπήντησε λακωνικῶς.

— Ἡ ἰδέα ὅτι τὸν δρόμον ἐκεῖνον ἴσως ἐπάτησέ ποτε καὶ ὁ Ρήγας μὲ ἐγαλθάνισε.

— Δὲν πᾶμε ἀπὸ κεῖ ; ἐπρότεινα εἰς τὸν χωρικόν.

— Τί θές τι γυρεύεις· εἶναι μακρύτερα.

— Ἐχεις δουλειὰ στὸ χωριό ;

— Ὅχι ; σὺν θές πᾶμε.

Καὶ ἔστρεψε δεξιά. Εἰσῆλθομεν εἰς δρομίσκον στενὸν μόλις ἑνὸς μέτρου πλάτους καὶ ἐλικοειδῆ. Πυκναὶ συστοιχίαι κυπαρίσσων, δένδρα ἄλλα παντοειδῆ, σχοῖνοι καὶ ἀγριόβατοι καὶ παλίουροι ἐξετείνοντο δεξιά καὶ ἀριστερά· κισσοὶ πλατύφυλλοι ἀνερριχῶντο ἐπὶ τῶν στελεχῶν καὶ ἠπλοῦντο εἰς ἀναδενδράδας μετὰ τοῦ αἰγοκλήματος καὶ τῆς ἀγριαμπέλης ἀνωθεν, καὶ μᾶς ἀπέκλειον ἀπὸ βήματος εἰς βῆμα ἐντὸς τερπνοῦ ἀσιατικοῦ κισσίου· νερὰ ἔτρεχον ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἀφθονὰ μέσῳ τῶν θάμνων καὶ προσέκρουον ἐπὶ τῶν

ριζών και άνεπήδων τὰ φυλλώματα και πρέσυρον τὰ άνθη και εκύλιον τούς χάλικας εις άρμονικήν συμφωνίαν, ένω πτηνά παντοδαπά επέτων και έτερέτιζον και έλατρεύοντο επί τών χλωρών κλαδίσκων ώς εις καμμίαν πανήγυριν τής φύσεως. Έν μέσω δέ του πυκνού φυλλώματος ό ήλιος, δύων όπισθεν του θουνοϋ, έφ' ου ίχνογραφείτο ώσει φλογοβόλον μικρόν έρημοκλήσι και δύο κυπάρισσοι, κατεπλημμύρει δια χρυσών ακτίνων τό δάσος.

Πολλάκις άνεμνήσθην εκεί τον Έλληνα Μωυσήν και έσκεπτόμην τάχα, άν εις τό δάσος εκείνο πλανώμενος πρό τής φυγής του εις τό βογγητό των δένδρων και τήν έλευθέραν πτήσιν των πτηνών δέν ένεπνεύσθη κανένα ύμνον, απ' εκείνους οίτινες έθέρμαναν έπειτα τὰ στήθη των πατριωτών, άν δέν ώνειροπόλησεν ή μεγάλη ψυχή του εκεί τό πρώτον τήν άπέραντον Πατρίδα, ήν ήθελε νάναστήση από τήν Μπόσνα ώς τήν Άραπιά.

Ο Βελεστίνοσ κείται επί των προπόδων του λόφου και άποτελείται από οικίας τουρκικάσ, εις τασ οποιάσ κατοικούν ήδη οικογένειαι βλάχων, και από πύργους αγάδων, έντός των οποίων διαιτώνται άνέτως αί κορώναι και οι πελαργοί. Τουρκικά καλδερίμια, ύψηλοι περίβολοι, μεγάλαι θύραι σιδηρόφρακτοι και μυστηριώδη θυρίδια, δύο τουρκικά τεμένη, και δεξιά, άντίπεραν του Ήηριά επί τής κλιτύος λόφου, σωρεία τουρκικών μνημάτων με τασ πλάκασ όρθιάσ ώσει φυτρωμένασ εις τήν γήν, μαρτυροϋν ευγλώττως εις τον ξένον τήν πολυχρόνιον κυριαρχίαν, ήτις έβάρυνεν επί του τόπου.

Τό χωρίον επί τουρκοκρατίας ήρίθμει περί τασ τριακοσιάσ οικογενείασ, τασ πλείστασ όθωμανικάσ. Ητο έδρα ύποδιοικήσεως, από τής οποιάσ έξηρτώντο τὰ περίξ τσιφλίκια. Ηδη όμως δέν έχει ουδέ τό ήμισυ του τότε πληθυσμου και είναι έδρα του δήμου Φερών. Ο Δήμαρχοσ με παρέδωκε προθύμως εις τον ουλεμάν του τόπου τον κ. Σχολάρχην, να με ξεναγήση εις τό χωρίον.

Ο Σχολάρχης ήτο νέοσ Μακεδών πολυ συμβιβαστικόσ και καλόκαρδοσ. Μ' έφερε κατά πρώτον εις δεξιόν, άνω του χωρίου, λόφον, όπου μεϋ ύπέδειξεν έρείπια τειχών τής περιφήμου Πελασγικής πόλεωσ, μ' έβεβαίωσε δε ότι και άνω επί τής κορυφής του λόφου σώζονται ακόμη λείψανα τής ακροπόλεωσ και ότι έντός τής

νεοκτίστου ἐκκλησίας τοῦ χωρίου ὑπόβαθρον ἀρχαίου ἀγάλματος ὑποβαστάζει τὴν ἁγίαν Τράπεζαν.

Ἐπειτα μ' ἔφερεν εἰς τι ἐξοχικὸν καφενεῖον νὰ μοι δώσῃ τὸ οὔζον, τὸ ἀπαραίτητον θεσσαλικὸν ποτόν. Νερὸν κατερχόμενον ἀπὸ τοῦ Κεφαλοβρύσου ἐσχημάτιζε μικρὰν λίμνην καὶ κατήρχετο εἰς αὐλακὰ πρὸς τὸ δάσος, ὅπου ἀνεκίνει τοὺς ὑδρομύλους. Εἰς τὴν λίμνην γυμνόποδες καὶ ἔξωμοι αἱ χωρικά, ἀνακινούμεναι ἐν πάσῃ ἐλευθερίᾳ, ἐκοπάνιζον ἀσπρόρρουχα. Ἄνω δύο τρεῖς γηραιὸὶ πλάτανοι καὶ μία μηλιά ἔρριπτον παχυτάτην σκιάν. Οἱ πλάτανοι οὗτοι κατὰ τοὺς χωρικοὺς ἐχρησίμευον ἄλλοτε εἰς τοὺς δεσπότης ὅπως κρεμῶσι τοὺς δούλους· εἰς αὐτοὺς δ' εὖρον οἰκτρὸν τέλος καὶ οἱ συγγενεῖς τοῦ Ρήγα.

Τὸ Κεφαλόβρυσον εἶναι λεκάνη ἀρκετὰ μεγάλη, ἐκτεινομένη, παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ λόφου τοῦ καλουμένου ἤδη Σερὰι ἔνεκεν τῶν ἐπ' αὐτοῦ ἀρχαίων ἐρειπίων βέβαια. Γύρω αὐτῆς μεγάλοι ὀγκόλιθοι ἐκτείνονται εἰς θαθμίδας, ἀπὸ τῶν ὁποίων κατέρχονται εἰς χωρικά εἰς τὸ κέντρον, ὅπου ἀπὸ λιθοκτίστου ὑψώματος τρέχει ἄφθονον τὸ νερόν. Εἰς τὴν μίαν ἄκραν ὀρθοῦται γαλανοβαμμένον τζαμί καὶ ξύλινον παράπηγμα καφενεῖου· γύρω δ' ὑψοῦνται γηραιοὶ πλάτανοι, οἱ πλεῖστοι ἀπεξηραμμένοι καὶ ἐρημωμένοι ἤδη.

Ὁ ἥλιος εἶχε δύσει καὶ ἀπ' ὅλους τοὺς δρόμους ἔσπευδον αἱ χωρικά νὰ γεμίσουν τὰς ὑδρίας των καὶ οἱ χωρικοὶ νὰ ποτίσουν τὰ κτήνη των. Ὅμιλοι παιδιῶν ἔτρεχον παρὰ τὰ χεῖλη τῆς λεκάνης, τὰ ὁποῖα ἔπαιζον καὶ ἐπετροβόλουν τὰς ἐν τῷ νερῷ νηχομένας χήνας, αἵτινες ἔφευγον ἐν κρωγμῷ ἀπὸ τῆς μιᾶς εἰς τὴν ἀντίπεραν πλευράν, ἐκτινάσσουσαι ἀργυρᾶς ψεκᾶδας διὰ τῶν πτερῶν των. Ἄραγε δὲν ἔπαιζεν οὕτω καὶ ἐπετροβόλει τὰς χήνας καὶ εἰσῆρχετο εἰς τὸ νερὸν πεδίον ὁ Ρήγας ἄφροντις, μὴ θραυνόμενος διὰ τὴν δουλείαν τῆς πατρίδος του, μὴδὲ φανταζόμενός ποτε ὅτι θ' ἀπέβαινε μίαν ἡμέραν ὁ Τυρταῖος τῶν δούλων, ἢ λατρεία καὶ τὸ σέμνωμα ὀλοκλήρου λαοῦ; Ἀλλὰ καὶ ἂν ἔπαιζεν οὕτως, ἤρκει ἢ ἐμφάνις τυραννικῆς μορφῆς μόνον νὰ τῷ κόψῃ τὴν χαρὰν καὶ νὰ τῷ φέρῃ τὰ δάκρυα· ἐνῷ οἱ σημερινοὶ ἀπόγονοὶ του εἶναι ἐλεύθεροι εὐτυχῶς νὰ χαίρωνται τὴν χαρὰν καὶ τὰ παιδικὰ των χρόνια!

Τέχνη τοῦ Γράφειν Μέρος Γον «Ἐκθέσεις» Κ. Ὀκταποδᾶ

Ἐφθάσαμεν ἄνω τοῦ χωρίου μετὰ τοῦ ἡδηγοῦ μου, πορευόμενοι εἰς στενὸν καὶ πετρώδη κοῖλον ὁρομίσκον. Δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ ἤγειροντο πέτρινοι τοῖχοι, ἄνω τῶν ἐποίων διεκρίναντο ἀπ' ἐδῶ καὶ ἀπ' ἐκεῖ μεγάλα τετράγωνα, μὲ πετρώδεις αὐλάς καὶ θεμέλια οἰκιῶν καὶ πηγάδια ἀνωρυγμένα. Τινὰ τούτων εἶχον καθαρισθῆν ἀπὸ τῶν πετρῶν καὶ ἐντὸς ἐφύετο εἰς ὕψος ὁ καπνὸς καὶ ὁ ἀραθόσιτος.

Ἐκεῖ ἔκειτο ἄλλοτε τὸ χωρίον κατὰ τὰς ἰδέας τοῦ ἡδηγοῦ μου. Εἰς τὴν ἀριστερὰν τῷ ἀνερχομένῳ συνοικίαν, καλουμένην καὶ σήμερον Τοιγγέλι μαχαλάς, κατώκουν Τοῦρκοι, ἀράπηδες καὶ γύφτοι, εἰς τὴν δεξιάν, τὸν Βχρούση μαχαλάν, κατώκουν οἱ Ἕλληνες.

Ἐπὶ τέλους ἀνέβημεν δεξιὰ καὶ μετὰ μικρὰς ἀναζητήσεις τοῦ ἡδηγοῦ μου εἰσῆλθομεν εἰς ἕνα περίβολον, ὃν ἐδεικνυσον οἱ παλαιότεροι κάτοικοι ὡς τὴν οἰκίαν τοῦ Ρήγα. Ὁ περίβολος ἦτο τετράγωνος, εὐρύς, πλήρης πετρῶν. Ὅπως συνηθίζεται ἀκόμη εἰς τὴν Θεσσαλίαν, ἡ οἰκοδομὴ ἦτο κατὰ τὸ τουρκικὸν σχέδιον. Ὑψηλοὶ περίβολοι εἰς διπλάσιον τοῦ ἀνθρωπίνου ἀναστήματος πέριξ, ὥστε νὰ μὴ δύναται ἀνθρώπινος ὀφθαλμὸς νὰ εἰσχωρήσῃ ἀπ' ἐξω καὶ μολύνῃ τὸ οἰκογενειακὸν ἄσυλον τοῦ οἰκοδεσπότου. Εἰς τὸ βάθος τοῦ περιβόλου οἰκία ἔσον τὸ δυνατὸν ταπεινὴ, στενὴ, σκοτεινὴ διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς οἰκογενείας καὶ αὐτὴ μεγάλη ἐμπρὸς διὰ τὰ ζῶα καὶ ἕνα πηγαδάκι ἐν τῷ μέσῳ στενόλαιμον διὰ τὴν ὑδρευσιν.

Ἐκτὸς τοῦ πηγαδίου, ξηροῦ καὶ ἐκείνου, τίποτε ἄλλο δὲν φαίνεται ἀπὸ τὴν οἰκίαν τοῦ Ρήγα. Καὶ οἰκοδομὴ καὶ περίβολος πέριξ κεῖνται πέτραι ἐπὶ πετρῶν, ὡσανεὶ ἐσαρώθησαν, ἐξηλείφθησαν ἀπὸ τὴν ζηλότυπον πνοὴν τῆς τυραννίας. Μόνον μακρὰ κάπαρις, ἐξερχομένη ἀπὸ σχισμάδος τῆς γῆς περιέπλεκε γύρω τὴν πέτραν τοῦ πηγαδιοῦ μὲ τὸ χλωρὸν φύλλωμά της καὶ τὰ λευκά της ἄνθη ὡς νὰ ἐστεφάνου τὴν πηγὴν, ἣτις ἐπόρισεν ἄλλοτε καὶ ἠνδρωσε καὶ ἴσως ἔδωκε τοιαῦτα αἰσθήματα εἰς τὸν θεόληπτον ψάλτην.

Ἐκάθισα ἐπὶ τῶν πετρῶν κάθιδρος καὶ συγκεκινημένος. Ὁ ἥλιος, ἂν καὶ πρωτὰ ἀκόμη, κατεφλόγιζε τὰς ἐκτάσεις καὶ ἔκαμνε τὸ βουνὸν νάναδίδη λάβας. Κάτω ἐξετείνεται τὸ χωρίον σιωπηλὸν καὶ τὸ δάσος ἤρεμον, ὡσεὶ ἀποκαμωμένον ἀπὸ τὴν φλόγα·

ἔπειτα ἤρχετο ἡ πεδιάς, αἱ παχεῖαι νομαί, ὅπου ὁ Ἄπόλλων, ταπεινὸς καὶ ἄσημος βοσκὸς, ἐνέμευσε τὰ ποίμνια τοῦ Ἀδμήτου· ἔπειτα μακρὰ καὶ βαθυγάλανος ἠπλοῦτο ἡ Κάρλα, ἡ καλλίνας Βοιδοῦ τοῦ Εὐριπίδου· καὶ ὀπισθεν ἔκλειε τὸν ὀρίζοντα τὸ Πήλιον, συγχεόμενον μετὰ τοῦ Ἀμυρικοῦ πεδίου.

Ὁ ὁδηγὸς μου, ἀφοῦ μ' ἔφερεν, ἀπεμακρύνθη εἰς τὰ ἔργα του καὶ ἔμεινα μόνος ἐκεῖ, μέσῳ τῆς ἐρημίας καὶ τῶν ἐρειπίων, παρ' αὐτὴν τὴν κοιτίδα τοῦ Ρήγα. Ἄδιάφορον ἂν δὲν εἶναι δι' ἐπιγραφῶν ἀποδεδειγμένον, ὅτι ἐκείνη ἦτο ἡ οἰκία καὶ οὐχὶ ἄλλη παρέχει. Τὸ ἴδιον κάμνει. Ἦτο αὐτὸς ὁ τόπος, ὅστις τὸν εἶδε γεννώμενον· ἦτο ἡ αὐτὴ γῆ, ἣτις τὸν εἶδεν ἀναπτυσσόμενον, ἀνδρούμενον· ἦτο ὁ ἴδιος ἀήρ, ὃν ἐνέπνευσαν τὰ μεγάλα στήθη του· ἐκεῖνος ὁ ψίθυρος τὸν ἐλίκνισε, τοῦτο τὸ δένδρον τὸν ἐνέπνευσεν, ἐκείνη ἡ πηγὴ τὸν ἐπότισε, τοῦτο τὸ ξηρὸν θορνὲν εἴλκυσε περισσότερον τὴν ἀγάπην του. Καὶ ὀλόκληρος ἡ περίξ εἰκὼν ἐζωγραφήθη εἰς τὴν φαντασίαν του· οὗτος ὁ αἰθὴρ καὶ τοῦτο τὸ μοσχοδόλημα τοῦ χόρτου τὸν περιέλουσε, καθ' ἣν στιγμὴν ἔκλεισε τὸ ὕστατον τοῦς ὀφθαλμοὺς ὑπὸ τὸν ἐρόχον τοῦ δημίου.

Ἔμενον ἐκεῖ ἀκίνητος καὶ σιωπηλὸς ὡς εἰς ἔκστασιν. Τὸ ξηρὸ ἐκεῖνο πηγαδάκι καὶ ὄλος ὁ περίξ χῶρος ἀνέδιδον ἀναθυμιάσεις, ὡς αἱ μυθολογούμεναι ἐκεῖναι τῶν μαντείων, αἵτινες ἔκαμνον ἀλλόφρονας τὰς ἱερείας. Κι' ἐνθυμοῦμαι ὅτι τὴν ὥραν ἐκείνην, μύριαι λόγχαι προσέβαλον τὰ στήθη μου καὶ χίλια ἀστραφτερὰ ξίφη νὰ ἐκρέμαντο ἄνω τῆς κεφαλῆς μου, δὲν θὰ ἐδίσταζα καὶ ἐγὼ νὰ φωνάξω στεντορείως:

— Πρὸ τῆς σωτηρίας τῆς ψυχῆς μου ἐπιθυμῶ τὴν ἐλευθερίαν τῆς πατρίδος μου!

Ἀνδρέας Καρκαβίτσας

6ον Παράδειγμα

«Εἰκόνες ἀμερικανικοῦ βίου» (Ρ. Δημητροιάδου)

(περιγραφικὴ διήγησις)

Μετὰ μακρὸν σιδηροδρομικὸν ταξίδιον ἐφθάσαμεν ἐπὶ τέλος εἰς τὸν σταθμὸν τοῦ προορισμοῦ μας, μικρὰν πολίχνην εἰς τὰ Ἀλεγάνεια ἔρη. Εἶχομεν πληροφορηθῆ ὅτι εὕρισκονται ἐκεῖ πολλὰ

ἐγκαταλελειμμένα κτήματα, πωλούμενα ὑπὸ συμφέροντας ἔρους καὶ τοῦτο μᾶς προσείλκυεν.

Ἡ πολίχνη ἀποτελεῖται ἐκ τριῶν παραλλήλων ἐδῶν, ὧν ἡ κεντρικὴ μεγάλη ἐδὸς ἔχει τὸ μῆκος καὶ τὸ πλάτος τῆς λεωφόρου Πανεπιστημίου (1). Ἐννοεῖται ὅτι αἱ οἰκίαι εἶναι διεσπαρμέναι ἀραιῶς ἐν μέσῳ κήπων. Διακρίνομεν μερικὰ ὠραῖα κτίρια, ἀξιοπρεπές ταχυδρομεῖον, καλὸν δημοτικὸν σχολεῖον, μίαν «Ἀκαδημεῖαν», ἦτοι: ἀνωτέραν πρακτικὴν σχολὴν πάσης τέχνης καὶ ἐπιστήμης, διάφορα ἐμπορικὰ καταστήματα πολυτελέστατα, τὰ ὅποια ἠδύναντο νὰ στολίσουν οἰανδήποτε κεντρικὴν ἐδὸν μιᾶς μεγαλουπόλεως, τέσσαρας ἢ πέντε ἐκκλησίας διαφόρων θρησκειῶν καὶ πολλὰς κομψὰς ἰδιωτικὰς ἐπαύλεις. Τέλος καταλύομεν εἰς τὸ ἕτερον τῶν δύο ξενοδοχείων.

Ὅλα αὐτὰ τὰ μεγαλεῖα τὰ εὔρομεν εἰς πόλιν 1500 μόνον κατοίκων. Ταχέως ὁμως ἐνόησα ὅτι ἡ πόλις ἐλόκληρος εἶναι κυρίως μόνον τὸ διοικητικόν, ἐμπορικόν, σιδηροδρομικόν, ταχυδρομικόν καὶ βιομηχανικὸν κέντρον εὐρείας περιφερείας, ἔπου χιλιάδες εὐπόρων γεωργῶν κατοικοῦν διεσπαρμένοι ἀνὰ τὰς ἐξοχὰς εἰς τὰς μονήρεις ἐπαύλεις των. Εἶναι δηλαδὴ πόλις, τῆς ὁποίας οἱ κυρίως πολῖται κατοικοῦν ἐκτὸς αὐτῆς εἰς τὴν ἐξοχὴν δι' ἔλου τοῦ ἔτους.

Τὴν πρώτην ἑσπέραν μετὰ τὴν ἀφ᾽ ἑξῆς μου εἰς τὸ «χωρίον μου» ἐξῆλθον εἰς τοὺς δρόμους διὰ νὰ ἀντιληφθῶ τὴν νυχτερικὴν ζωὴν τοῦ τόπου. Οἱ φανοὶ τοῦ ἀεριόφωτος καὶ αἱ λαμπρῶς φωτισμέναι προθήκαι τῶν ἐμπορικῶν ἔρριπτον ἀπλετον φῶς ἐπὶ τῆς λευκῆς χιόνος καὶ οἱ κρύσταλλοι τῶν πάγων ἐλούοντο εἰς τὸ φῶς καὶ ἐξέπεμπον ζωηρὰς ἀκτῖνας.

Αἱ θύραι ἠνοίγοντο καὶ ἐξήρχοντο εἰς τὸν δρόμον πολλοὶ ἄνθρωποι, οἱ περισσότεροι νέοι καὶ νεάνιδες. Ὅλοι διευθύνοντο πρὸς μίαν διεύθυνσιν. Ποῦ ἄρα γε μεταβαίνουν; Θέατρον δὲν ὑπάρχει εἰς τὸ χωρίον, αἱ δὲ ἐπὶ τῆς πλατείας ἐκκλησία: ἔκειντο σιωπηλαὶ καὶ σκοτειναί.

Ἀπεφάσισα ν' ἀκολουθήσω δύο νεάνιδας, αἱ ὅποια: ἐπεριπά-

(1) Τῶν Ἀθηνῶν, ἧτις ἔχει μῆκος μὲν 1000 περίπου μέτρων, πλάτος δὲ 30.

τούν με βῆμα ταχὺ καὶ σχεδὸν ἔτρεχον ὀλοταχῶς, προφανῶς διὰ νὰ ζεσταθοῦν. Μετ' ὀλίγον, ὅτε ἔφθασαν πρὸ μεγάλου ὠραίου κτιρίου με ρυθμὸν ἑλληνικόν, χωρὶς νὰ σταματήσουν, ἀνῆλθον τὴν εὐρεΐαν κλίμακα. διέσχισαν τὴν εὐρεΐαν ὑπὸ στύλων ὑποβασταζομένην στοᾶν καὶ εἰσηλθον εἰς τὴν φωτόλουστον εἴσοδον.

Πλήθος νέων καὶ νεανίδων εἰσήρχετο. Δέν εἶχα τὸ θάρρος νὰ τοὺς παρακολουθήσω, μὴ γνωρίζων ἂν εἶναι ἐλευθέρα ἢ εἴσοδος. Κατώρθωσα ὁμῶς νὰ εὕρω κατάλληλον θέσιν εἰς τὸ ἀπέναντι πεζοδρόμιον, ὅπουθεν ἔρριψα περίεργον βλέμμα διὰ τῶν κρυσταλλίνων παραθύρων. Εἶδα μέγαν θάλαμον με μακρὰς τραπέζας καὶ ἀναπαυτικὰ καθίσματα. Ἐκεῖ ἐκάθηντο σοβαροὶ καὶ σιωπηλοὶ με τὴν γνωστὴν ἡρεμίαν τῶν Ἀμερικανῶν οἱ νέοι καὶ αἱ νεάνιδες καὶ ἀνεγίνωσκον βιβλία· ἄλλοι εἶχον ἔμπροσθέν των χάρτας γεωγραφικοὺς καὶ διάφορα σχεδιαγράμματα. Ἐνόησα· τὸ κτίριον τοῦτο ἦτο ἡ λαϊκὴ βιβλιοθήκη τοῦ χωρίου. Καθὼς ἔμαθα κατόπιν, κάποιος ἑκατομμυριοῦχος, ἔλκων τὴν καταγωγὴν του ἐκ τοῦ χωρίου, τὸ εἶχε προικίσει διὰ τοῦ λαμπροῦ κτιρίου, τοῦ ὁποῦ οἱ θάλαμοι κατάφωτοι καὶ καταλλήλως θερμαινόμενοι ἀποπνέουν χλιδὴν καὶ εὐμάρειαν.

Ἐκάστην ἑσπέραν γίνεται ἡ κάθοδος πολλῶν κατοίκων εἰς τὴν Βιβλιοθήκην. Ἡ μικρὰ ἐκείνη δεσποινίς, ἡ ὁποία μίαν ὀλόκληρον μακρὰν ἡμέραν ἴστατο ὀρθία εἰς τὸ ἐμπορικὸν ὡς πωλήτρια, μετὰ τὸ ἑσπερινὸν δεῖπνόν της συναντᾷ τὴν φίλην της, τὴν ἐργαζομένην ὡς στενογράφων εἰς τὴν τράπεζαν, καὶ ἀμφότεραι σπεύδουν εἰς τὴν βιβλιοθήκην. Ὁ ζωηρὸς ἐκεῖνος παῖς, ὅστις ὄλην τὴν ἡμέραν ὠδήγει τὴν ἀμαξαν ἑνὸς παντοπώλου, διανέμων τὰ ψώνια εἰς τοὺς πελάτας, τοὺς ψωνίζοντας τηλεφωνικῶς, «ξεζεύει» τοὺς ἵππους του, ἐνδύεται καθαρὰ, συναντᾷ τὸν φίλον του ἐμήλικα, τὸν βοηθὸν τοῦ πεταλωτοῦ, καὶ ἀμφότεροι σπεύδουν εἰς τὴν βιβλιοθήκην, με σημειωματάριον καὶ μολυβδοκύνδουλόν ἀνὰ χεῖρας. Καὶ αὐτὴ ἡ ὑπηρέτρια τῆς ἀπέναντι οἰκίας, ὁ δημοδιδάσκαλος, ὁ κουρεὺς, ὅλοι τέλος φοιτῶσιν εἰς τὴν βιβλιοθήκην. Ὅλοι ἐμπνέονται ὑπὸ τοῦ ζήλου νὰ προάγωνται ἕκαστος εἰς τὸν κλάδον του.

Μετὰ τινὰς ἡμέρας εὗρον ἕνα γεωργόν, ὅστις ἔστερξε νὰ μᾶς

δεχθῆ ὡς οἰκοτρόφους εἰς τὸ κτήμά του. Σκοπός μας ἦτο νὰ ζήσωμεν ἐπὶ τινὰς μῆνας εἰς τὴν ἐξοχὴν πλησίον γεωργοῦ, διὰ ν' ἀντιληφθῶμεν ἐκ τοῦ πλησίον πῶς γίνονται ἐδῶ αἱ γεωργικαὶ ἐπιχειρήσεις. Τοῦτο ἐπράξαμεν, διότι ἐπρόκειτο μὲ τὴν ἡσυχίαν μας ν' ἀποφασίσωμεν περὶ ἀγορᾶς κτήματος καὶ γεωπονικῆς ἐπιχειρήσεως.

Μίαν πρωτὰν λοιπὸν ἦλθεν ὁ χωρικὸς οὗτος—Μπίλ ὀνομάζεται—μὲ τὸ μέγα φορτηγὸν ἔλκηθρόν του καὶ ἀνεχωρήσαμεν διὰ τὴν ἐξοχὴν, καλὰ κουκουλωμένοι, ἐννοεῖται, μὲ τὰ χονδρότερα ἐκ τῶν χονδρῶν ἐπανωφορίων μας. Διήλθομεν πλησίον παγωμένου ποταμοῦ, ὅστις ἐσχημάτιζε μέγαν παγωμένον καταρράκτην. Ὡς βράχοι ἡμιδιαφανεῖς ἐκ κρυστάλλου, ἄλλοῦ κυανοῦ, ἄλλοῦ ροδόχρου, ἄλλοῦ χρυσοπρασίνου, ἐφαίνοντο αἱ παγωμέναι μᾶζαι τῶν κρεμασμένων πάγων, καὶ ὡς γιγάντειοι ἀδάμαντες ἐξέπεμπον ἀκτῖνας φωτεινάς ἐξ ἀντανακλάσεως τοῦ ἡλίου. Κάτωθεν τοῦ καταρράκτου, ὅπου ὁ ποταμὸς σχηματίζει πλατεῖαν λίμνην, ἔτρεχον νέαι καὶ νέαι ἐπὶ τῆς παγωμένης ἐπιφανείας, ἢ μᾶλλον ἐπαγοδρόμουν διὰ παγοπεδίλων, διαγράφοντες ὠραίας καμπύλας ἐπὶ τοῦ πάγου. Περὶ τὴν μεσημβρίαν ἐφθάσαμεν εἰς τὸ κτήμα τοῦ Μπίλ καὶ ἐσταματήσαμεν πρὸ μεγάλης λευκῆς οἰκίας.

Ὁ Μπίλ εἶναι, ὡς λέγουν εἰς τὴν Ἑλλάδα, «ἀπλοῦς γεωργός». Ἔχει ἓν μόνον ζευγὸς ἀροτριῶντων ἵππων, μὲ τοὺς ὁποίους καλλιεργεῖ τοὺς ὀλίγους καὶ ὄχι πολὺ γονίμους ἀγρούς του. Ἔχει 10—12 ἀγελάδας, σχετικῶς μικροσώμους, ἀξίας 200 δραχ. ἐκάστην, τὰς ὁποίας δικτηρεῖ κατὰ τοὺς μακροὺς ἑπτὰ χειμερινοὺς μῆνας ἐντὸς τοῦ σταύλου, καὶ κατὰ τοὺς βραχεῖς πέντε θερινοὺς μῆνας ἐντὸς τῆς χορτονομῆς του.

Μὲ τόσα μόνον κτήνη ἀροτριῶντα ὑπέθεσα ὅτι θὰ τὸν εὖρω κατοικοῦντα εἰς πενιχρὸν χωριατόσπιτο, ὡς πτωχὸν γεωργόν. Παρὰ προσδοκίαν εὐρέθην εἰς εὐρύχωρον οἰκίαν, καλῶς ἐπιπλωμένην. Εἰς τὴν τραπεζαρίαν του ἔκαιεν ὠραία θερμάστρα, πλησίον τῆς ὁποίας εἶναι ἀναπαυτικὸς καναπὲς. Ἰὰ παράθυρα ἔχουν μενοκόμματα μεγάλα τζάμια· πρὸ αὐτῶν μικραὶ κομψαὶ τράπεζαι, ἐπὶ τῶν ὁποίων θάλλουν διάφορα ἄνθη καὶ πρασινίζουσι κομψαὶ

πτέριδες· μικρά χρυσόφαρα δίδουν ζωήν εἰς τὸν κομψὸν ἀνθρώπου.
Ἡ αἴθουσα ἔχει ἀνάκλιτρα, βαρύτιμα παραπετάσματα καὶ πιάνο
καὶ λάμπαν καλλιτεχνικὴν μὲ ἀνάγλυφα· τέλος ὅλα τὰ στοιχεῖα,
τὰ δεικνύοντα πολιτισμὸν καὶ καλοπέρασιν.

Τὸ ἀπόγευμα ἔκαμα μετὰ τοῦ Μπίλ μικρὰν περιοδεῖν ἀνὰ τὸ
κτιῆμά του.

— Πῶς τὰ ἐκαταφέρατε νὰ ζῆτε καλὰ μὲ τόσα στρέμματα γῆς
καὶ ὀλίγας ἀγελάδας ;

— Διότι δὲν πληρώνομεν ἡμερομίσθια.

— Καλὰ· ποῖος θερίζει ἡμπορεῖ εἰς γεωργὸς νὰ θερίζη ἐντὸς
ὀλίγων ἡμερῶν ὅσα ἔσπειρεν ἐπὶ μῆνας ;

— Μάλιστα· ἔχω δέτην, ἤτοι θεριστικὴν μηχανήν.

— Πόσον κοστίζει ;

— 150 δολλάρια.

— Καὶ ποῖος ἀλωνίζει ;

— Ἔρχεται ἐργολάβος μὲ ἀτμομηχανήν.

— Καὶ ποῖοι βοηθοῦν εἰς τὸν ἀλωνισμὸν ;

— Μιὰ δεκαριὰ γείτονες σχηματίζουν «παρέαν» καὶ ἀλωνίζουν
σήμερον εἰς τοῦ Α, αὔριον εἰς τοῦ Β, καὶ εὕτω καθεξῆς.

— Εὐγε ! Αὐτὸ θὰ εἴπῃ πνεῦμα συμπράξεως. Καὶ ποῖος ἀρμέ-
γει τὰς ἀγελάδας ;

— Ἐγώ, ἢ γυναῖκα μου, τὰ τέκνα μου.

— Ποῖος φορτώνει τὸν σανὸν, τὸ ξηρὸν χόρτον ;

— Ἡμεῖς οἱ ἴδιοι πάντοτε.

Τὰς πρώτας ἡμέρας εἶχα συχνὰ τὸ συναίσθημα ὅτι διατελῶ
εἰς μαγευμένον τόπον, εἰς τὸν ἑποῖον παντοδύναμος μάγισσα διὰ
μαγικῆς ῥάβδου μεταβάλλει ἐκάστοτε τὸ περιβάλλον ἀποτόμως καὶ
κατὰ βούλησιν.

Ἴδου ἓν παράδειγμα. Μίαν Κυριακὴν τί συνέβη; Εἶχμεν ἀπο-
γευματινὴν συναναστροφὴν. Ἐφθασαν οἱ γείτονες γεωργοὶ ἐπὶ ἀμα-
ξῶν, — ὄχι κάρρων, ἀλλ' ὠραίων ἀμαξῶν πολυτελείας. Ἡ «νοικο-
κυρὰ» ἦτο ἐνδεδυμένη μαῦρον μεταξωτῶν φόρεμα, αἱ ἐπισκέπτριαι
εἶχον καπέλλα μὲ πτερὰ καὶ μὲ ἀνθή τοῦ τελευταίου συρμοῦ, αἱ
δεσποινίδες ἦσαν μὲ ἀνοικτὰς ροδοχρόους καὶ λευκὰς περιβο-

λάς, ὁ Μπίλ μὲ ρεδιγκόταν. Λεπτὸν ἄρωμα ἐπλήρου τὴν αἴθουσαν, ἢ συναναστροφή ἦτο εὐχάριστος, ἢ ὁμιλία προέβαινεν ἀκατάσχετος. Δύο γεροντότεροι κύριοι ἐπαιζαν σκάκι, εἰς νέος καὶ μία νέα μᾶς ἔτερπαν δι' ἄσματος διφώνου, μία δεσποινὶς τοὺς συνώδευεν ἐπὶ τοῦ κλειδοκυμβάλου καὶ ἐγὼ ἔπινα τὸ τσάι μου ἐκλέγων μεταξὺ τῶν ἐκλεκτῶν γλυκισμάτων, τὰ ὅποια προσεφέροντο ἐν ἀφθονίᾳ. Ἄλλοι μετέβαινον εἰς τὸν **μπουφὲ**, ὅπου ὑπῆρχον ὑλικιώτεροι ἀπολάυσεις: χοιρομήρια, τυριά, σαλάμια καὶ ἀφρώδης οἶνος μηλίτης.

Ἡ συναναστροφή ἦτο εἰς τὸν κολοφῶνά της καὶ ἠρώτων τὸν ἑαυτὸν μου διὰ χιλιοστὴν φοράν πῶς συμβιδάζονται αὐτὰ τὰ μεγαλεῖα, αὐταὶ αἱ τουαλέται, αὐτὰ τὰ θερνικωμένα τῆς ὥρας ἀμάξια, τὸ κλειδοκύμβολον, τὸ ἀργυροῦν κουταλόγι τοῦ τσαγιοῦ μὲ «ἀπλοῦς γεωργούς». Αἴφνης μία γραῖα ἐσηκώθη ὑψώνουσα τὴν χεῖρα πρὸς τὸ μέγα θαρύτιμον ὡρολόγιον τοῦ τοίχου. Ἐγνώριζα ἤδη ὅτι ἐπρόκειτο νὰ προφέρῃ τὴν μαγικὴν λέξιν, διὰ τῆς ὁποίας ἔλη ἢ σκηνὴ θὰ μεταβάλλετο ἀποτόμως. Καὶ τῷ ὄντι τὴν εἶπε: — σὲς τὴν μεταδίδω νὰ τὴν γνωρίζετε καὶ σεῖς—λοιπὸν ἡ γραῖα μὲ τὸν λιλαῖ τὸ φύγκο εἶπε: **Μίλκιν τάεμ** καὶ . . .

Ἡ σκηνὴ μετεβλήθη ἀποτόμως: οἱ προσκεκλημένοι ἐν δία εἰσῆλθον εἰς τὰ ἀμάξια καὶ ἀπῆλθον· ἡ νέα μὲ τὸ λευκὸν ἔνδυμα ἀπέβαλε τὴν ἀγγελικὴν περιβολὴν της, ἐφόρεσεν ἓν ζευγὸς ὑποδημάτων λερωμένων καὶ ἓν παμπάλαιον σχισμένον φόρεμα τῆς γιαιγιάς της· ὁ Μπίλ ἀφήρεσε τὴν ρεδιγκόταν του καὶ τὰ ὑψηλὰ περιλαίμια καὶ ἀντ' αὐτῶν ἐφόρεσεν εὐτελεῖ μπλουζαν. Ὅλοι ἔσοι δὲν εἶχον φύγει μετεμορφώθησαν ἀναλόγως. Ἐκλείσαν αἱ θύραι τῶν αἰθουσῶν καὶ ἤνοιξαν αἱ θύραι τῶν σταβλῶν· ἕκαστος ἔλαβεν ἀνὰ χεῖρας ἓνα κουδᾶν καὶ ἤρχησε ν' ἄρμεγγῃ. Ἐννοεῖται ὅτι καὶ οἱ προσκεκλημένοι μᾶς ἐγκατέλειψαν διὰ τὸν αὐτὸν λόγον. Ἐκαστος καὶ ἕκαστη σπεύδει εἰς τὰ ἴδια, ἀποβάλλει τὴν ἐορτάσιμον περιβολὴν, ἐνδύεται ὡς σταυλίτης καὶ ἀρχίζει τὸ ἄρμεγμα. Σημαίνουσαν γὰρ αἱ μαγικαὶ λέξεις **μίλκιν τάεμ** «καιρὸς δι' ἄρμεγμα». Μετὰ δὲ τὸ ἄρμεγμα αἱ μὲν κυρίαὶ καὶ αἱ δεσποινίδες πλένουν τὰ πιάτα, οἱ δὲ κύριοι ταγίζουσι τοὺς ἵππους καὶ καθαρίζουσι τὴν κόπρον τῶν σταύλων.

Ἐπειτα ἀκούεται δευτέρα μαγικὴ λέξις, ἀνακουφιστικὴ ταύτην τὴν φοράν. Κάποιος ἐρωτᾷ τὸν οἰκοδεσπότην δειλά-δειλά: «Θροῦ»; Καὶ αὐτὸς ἀπαντᾷ σεντορεία τῇ φωνῇ: «Θροῦ!». Αὐτὸ θὰ εἰπῇ: «ἐτελείωσε». Καὶ ἰδοὺ οἱ ὑπολειπόμενοι ἐκ τῶν προσκεκλημένων καὶ οἱ νοικοκυραῖοι ἐνδύονται ἐκ νέου τὰ καλὰ των, τινὲς ἐκ τῶν ἀπελθόντων ἐπιστρέφουν, ἀνοίγουν ἐκ νέου αἱ θύραι τῶν αἰθουσῶν καὶ ἡ συναναστροφή ἐξακολουθεῖ μέχρι βαθείας νυκτός.

Οἱ γεωργοὶ τοῦ τύπου τούτου ἔχουν ριζωμένην τὴν συναίσθησιν εἶναι εἶναι σπουδαῖοι ἄνθρωποι. Ἐχουν ἵππους ἀξίας δύο χιλιάδων δραχμῶν τὸ ζεῦγος εἰς τὴν ἀμαξάν των, τὰ ἔπιπλά των εἶναι στάλι, ἤτοι μὲ ρυθμὸν κλλιτεχνικόν. Ἀλλὰ μὲ ὄλην αὐτὴν τὴν εὐμάρειαν, εἰς τὴν ὁποίαν ἤμπορεῖτε νὰ προσθέσετε καὶ δύο τρία εἰκονογραφημένα περιοδικὰ διὰ πνευματικὴν τροφήν μεγάλων καὶ μικρῶν, γνωρίζουν νὰ ἐργάζονται ὅπου πρέπει.

Κυρίως εὐπέρους, μὲ τὴν ὁποίους ἐνθυμῶμαι ὅτι εἶχα δειπνήσει εἰς τὸ πρῶτον ξενοδοχεῖον τῆς πρωτεύουσας τῆς κομιτείας, τοὺς ἐπανεῖδα τὴν ἐπομένην εἰς τὸν ἀγρὸν, φορτώνοντας κόπρον καὶ λιπαίνοντας τὰς ἰδιοκτησίας των ἰδιοχείρως. Τοῦτο δὲν θεωρεῖται διόλου ἄτοπον ἢ προσβλητικόν.

Τοῦναντίον, ἂν τις τῶν ἐνταῦθα γαιοκτημόνων ἤθελε νὰ κάμῃ τὸν «ἀριστοκράτην», δηλ. ν' ἀπέχη ἀπὸ πάσης ἰδιοχείρου ἐργασίας, θὰ ἐξελαμβάνετο ὡς μεγαλομανῆς καὶ θὰ περιεφρονεῖτο ὡς «ἄχθος ἀρεύρης».

Καὶ αὐτὸς ὁ Πρόεδρος τῆς Συμπολιτείας ἀκολουθεῖ τὴν «μόδον», ὥστε, ὅταν εἶναι εἰς τὸ κτήμα του καὶ εὐκαιρῇ προτιμᾷ ἀντὶ πάσης ἄλλης σωματικῆς ἀσκήσεως νὰ ἐργάζεται ὡς ἀπλοῦς ἐργάτης, φορτώνων σάνδον καὶ ἐκτελῶν ἄλλας γεωργικὰς ἐργασίας, εἴτε ἐκ κλίσεως, εἴτε ἐξ ἀβροφροσύνης πρὸς τοὺς γεωργοὺς ἐκλογεῖς του.

§ 95. Γενικαὶ παρατηρήσεις εἰς τὰς τελείας ζωηρὰς διηγήσεις. Χαρακτήρ καὶ φύσις αὐτῶν. Ἄν προσέξωμεν εἰς τὰ παραδείγματα 1ον «ὁ Σμυρνιὸς» 2ον «ἡ μάχη τοῦ Σχοῦ»

τὴν «μάχην τοῦ Σκρᾶ». Ὁ σκοπὸς τοῦ τὸν ὀδηγεῖ καὶ οἰκονομεῖ τὸ πρᾶγμα· δικαιολογεῖ πῶς ἓνας ἀνταποκριτὴς σήμερον δυσκολεύεται νὰ παρουσιάσῃ τὸ σύνολον καὶ λαμβάνει ἐπεισόδια χαρακτηριστικὰ τοῦ συνόλου. Ἐπίσης καὶ εἰς τὰ λοιπὰ. Ὡστε **πρῶτον σκέπτεται τὸν σκοπὸν, διὰ νὰ στρέψῃ τὸ σύνολον καὶ νὰ εἰσαγάγῃ καταλλήλως.**

β') **Ἔχει πρόχειρον τὸν χρόνον** ἀναλόγως τῆς ἐποχῆς καὶ δίδει τὰ δέοντα χρώματα· **τόπου** ὃν περιγράφει μόνον εἰς τὰ σημεῖα, πού τοῦ χρειάζεται νὰ δώσῃ δι' εἰκόνων καὶ ἐκφράσεως τὴν ζωὴν καὶ τὸν κατατοπισμὸν τοῦ ἀναγνώστου καὶ τὸν ἑλκύσῃ. Εἰς τοὺς **χαρακτηρισμοὺς** προσώπων, πραγμάτων, κινήσεων, πράξεων ὁ γράφων ἐξαντλεῖ ἐκ τῆς ὑποκειμενικότητός του ὅσα στοιχεῖα ψυχικὰ ἐξ ἐσωτερικῶν ὠθήσεων προσαρμόζονται πρὸς τὸ σύνολον. (1)

γ') **Ἐπιβάλλεται** εἰς τὸν γράφοντα τοιοῦτου εἴδους ἐκθέσεις νὰ προπονηθῇ εἰς τὴν κατανόησιν τῶν ὑπαλλήλων ἐννοιῶν **τόπου**—(ὄρους βουνοῦ, λόφου καὶ τῶν μερῶν αὐτῶν—πεδιάδος—ὑψιπέδου, παραλίας, λιμένος, ὄρου κ.λ. ὄρων γεωγραφικῶν καὶ τεχνικῶν ἀκόμη). **Ἔργων τέχνης**— κ.λ. μὲ τὰς συναφεῖς ὑπαλλήλους ἐννοίας των, **χρόνου—ἐποχῶν—κλίματος** καὶ **φαινομένων φυσικῶν**, μὲ τὰς σχετικὰς των ὑπαλλήλους παραστάσεις, λέξεις, πού χρειάζονται διὰ ζωηρὰν περιγραφὴν, (βλέπε κατωτέρω σχετικὰ λεξιλόγια), τῶν φαινομένων Συναισθητικοῦ μὲ τὰς λεπτομερείας, εἰ δυνατόν τῶν στοιχειωδῶν συναισθημάτων καὶ τῶν χαρακτηρισμῶν αὐτῶν, καὶ μὲ τὰς λεπτομερείας, πού χρειάζονται ἐπίσης διὰ τὰ συναισθήματα, πού γεννῶνται ἀναλόγως τῆς δυνάμεως καὶ τῆς ἰσχύος αὐτῶν ἐκ τῶν φύσει ἢ δυνάμει ὠφελίμων ἢ βλαβερῶν προσώπων, πραγμάτων, φαινομένων, μηχανικῶν μέσων κ.λ.)

(1) Ἡ λεπτομερὴς ἐξέτασις ἐπὶ τῶν παραδειγμάτων ὄλων τούτων τῶν σημείων, ἐκφεύγει τὴν ἀρμοδιότητα τῆς ἀνά χειρὸς ἐπιτομῆς «Τέχνης τοῦ Γράφειν» μέρος βον, διὸ καὶ δίδονται περιληπτικῶς αἱ γραμμαὶ προσοχῆς εἰς τὸ κείμενον τῶν προτεθέντων παραδειγμάτων εἴτε ἀπ' εὐθείας εἰς τὸν ἀναγνώστην εἴτε εἰς τὸν διδάσκοντα.

Κατὰ ταῦτα ἡ μεθοδολογία τῶν διηγηματικῶν περιγραφῶν καὶ περιγραφικῶν διηγήσεων ἔγκειται εἰς τοῦτο. «Ὁ γράφων δὲν εἶναι ἀπλοῦς θεατῆς, ὅστις θὰ ἀπαριθμήσῃ τοπικῶς καὶ χρονικῶς ὅ,τι συνήντησε. Εἶναι παρατηρητής, ἐξηγητής, ἐνεργοῦν πρόσωπον καὶ συναισθανόμενον καὶ κρῖνον καὶ γνωματεῦον ἀπέναντι τῆς φύσεως. Πρὸ τοῦ πρώτου πράγματος καὶ γεγονότος, πού θὰ συναντήσῃ ἴσταται, τὸ ἀναφέρει καὶ τὸ χρωματίζει μὲ εἰκόνας καὶ μὲ ἔκφρασιν. Προχωρεῖ εἰς τὰ λοιπὰ τοπικῶς καὶ χρονικῶς μετὰ τῆς αὐτῆς ὑποκειμενικότητός του. Αἱ παραστάσεις τοῦ δίδονται ἐκ τῶν αἰσθησέων, τὸ χρῶμα καὶ ὁ χαρακτηρισμὸς τοῦ ὑπαγορεύονται αὐτομάτως ἔσωθεν. Αἱ διηγήσεις του συνδέονται πρὸς τινα γενικὸν σκοπὸν, δι' ὃν τὸ γράφει γλωσσικῶς δὲ διὰ τῶν θαυμασίων μέσων τῆς συνθέσεως τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης, ἣτις ἔχει ἄφθονα τὰ μέσα εἰς συνδέσμους παρατακτικούς, μεταβατικούς καὶ ὑποτακτικούς, οἰκονομεῖ τὴν ἁρμονίαν εἰς τὸ ὕφος τοῦ καλοῦ. Τὰ νοήματά του δεινόμενα πρὸς τὸν σκοπὸν δι' οἰκονομίας δεξιολογικῆς εἰς τὴν κατάταξιν τῶν σκέψεων, παρουσιάζουν κἄτι τι ἁρμονικὸν ὡς σύνολον λογοτεχνικόν.

Διὰ ταῦτα ὁ γράφων δὲν ἔχει νὰ πτοηθῇ. Θὰ τοῦ ἔρχονται πάντα ταῦτα, ἅτινα ἀναφέρομεν ὡς μεθοδικὰς ὁδηγίας, μόνα των. Αὐτὴ ἡ φύσις του θὰ εἶναι ὁδηγός του. Ἀπαιτεῖται μόνον τὸ θάρρος ἢ ἄσκησις καὶ ἡ ἐφαρμογὴ ἐπὶ ἀφθόνων τοιούτων θεμάτων, πού παρουσιάζονται καθ' ἑκάστην εἰς τὴν ζωὴν».

§ 97. Ἡ θέσις τοῦ εἶδους ἐν τῇ ζωῇ καὶ ἐν τῇ λογοτεχνίᾳ. Ἐν τῷ πρακτικῷ βίῳ πάντα τὰ εἶδη ταῦτα τῶν ἐκθέσεων δὲν ἔχουσι τόσον σπουδαίαν θέσιν, καθ' ὅσον τὰ ἀντιπροσωπεύει μετὰ μεγίστης σπουδαιότητος καὶ σημασίας ἢ ἀπλῆ ξηρὰ ἱστορικὴ διήγησις ὡς εἰδησεολογία. (βλέπε ἀπλῆν διήγησιν καὶ εἶδη ταύτης § 11 σελ. 19). Ἀξιολογωτάτη εἶναι ἡ θέσις των ἐν τῇ λογοτεχνίᾳ, διότι, ὡς ἐκ τῆς φύσεως τοῦ περιεχομένου των καὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐμφανίσεώς των παρουσιάζουσιν ἑλαφρὸν δημοσιογραφικὸν εἶδος τῶν ἀνταποκρίσεων ἢ τὸ σοβαρὸν σύστημα τῶν ἠθογραφικῶν καὶ πολιτικῶν ἐπιθεωρήσεων τῆς παγκοσμίου

καὶ παντοδυνάμου δημοσιογραφίας. Ἄφ' ἑτέρου δὲ παρεννεύμενον αὐτὸ τοῦτο τὸ εἶδος ὡς ἐπικουρικὸν εἰς τὰ τέλεια σοβαρὰ εἶδη τοῦ πεζοῦ λόγου, Ἱστορίας, Φιλοσοφίας καὶ Ρητορικῆς, κοσμεῖ ταῦτα.

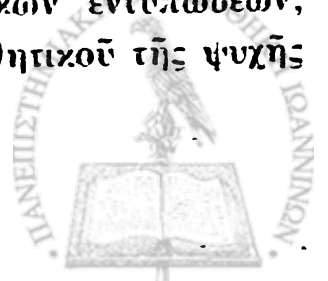
Εἰς τὴν λογοτεχνίαν τὸ εἶδος τοῦτο ὡς αὐτοτελὲς ἔχει ἀξίαν καὶ ἀποτελεῖ τέλειον εἶδος, ὁπόταν ἡ πλοκὴ τοῦ περιεχομένου του εἶναι τεχνική, μετ' ἐμφανίσεως γλώσσης καταληπτικῆς καὶ ἁρμονικῶς συνδεομένης μετὰ τῶν κανόνων τῆς τέχνης ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ καλοῦ εἰς παράστασιν εἰκόνων, ἐπεισοδίων, καὶ τῶν τυχόν παρουσιαζομένων περιπετειῶν. Εἶναι δ.λ. αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ ἐμπνευσις μὲ πηγὴν τὴν φύσιν, πρὸς ἣν προσαρμόζεται τὸ συναίσθημα καὶ ἡ βούλησις, ἥτοι αὐτὸ τὸ ἰδιοφυὲς τοῦ τεχνίτου λογοτέχνου, προσεγγίζοντος τὴν Ποίησιν.

Ὡς ἐπικουρικὸν δὲ τὸ εἶδος τοῦτο διὰ τῶν ἀρετῶν του καθιστᾷ καὶ τὰ πεζότερα μέρη τῶν σοβαρῶν εἰδῶν Ἱστορίας, Φιλοσοφίας καὶ Ρητορικῆς τερπνά, ἐπαγωγὰ, ψυχαγωγικὰ καὶ μορφωτικὰ εἰδολογικῶς.

§ 98 **Αἱ ἀπαραίτητοι προϋποθέσεις ὠρισμένων γνώσεων διὰ τὴν σύνταξιν ἐκθέσεων τελείων ζωηρῶν διηγήσεων.** Ὅπως διὰ τὰς ἀσκήσεις διηγημάτων ἐθέσαμεν ὅτι συντελεστικώτατον ἐφόδιον τοῦ γράφοντος εἶναι ἡ λογικὴ προεπεξεργασία ὠρισμένων ἀγνώστων ἐννοιῶν, ἥτοι ἡ ἀνάπτυξις τῶν λέξεων ἐκείνων, τῶν ὁποίων δὲν ἔχομεν πλήρη λογικὴν εἰκόνα, ἀλλὰ μόνον ψυχικὴν, οὕτω καὶ ἐνταῦθα, χρειάζονται λεπτομερέστεραι ἐπεξεργασίαι γενικῶν ἐννοιῶν. Ὁ γράφων μόνος του ἐν ἀνάγκῃ καταφεύγει εἰς καλὰ λεξικά καὶ ἀποκτιᾷ συνειδητὰς λέξεις.

Εἰς τὸ εἶδος τοῦτο, ἐπειδὴ ὁ γράφων ἀντικρῦζει πολυμερέστερον τὴν γύρω του φύσιν, εἶναι ἀνάγκη νὰ ἔχη σαφεῖς ἐννοίας **γεωγραφικάς, φυσιολογικάς, μετεωρολογικάς καὶ πραγματογνωστικάς.**

Ἐπειδὴ δὲ χαρακτηριστικὸν τοῦ εἶδους τῶν ζωηρῶν διηγήσεων εἶναι τὸ ὡς κόσμημα συμβάλλον εἰς τὴν δημιουργίαν ταύτην ζήτημα τοῦ χρωματισμοῦ ἐξ ὑποκειμενικῶν ἐντυπώσεων, αὗται δὲ πάλιν εἶναι ἀπόρροια τοῦ Συναισθητικοῦ τῆς ψυχῆς

ἐτονίσαμεν ἀνωτέρω τὴν συμβολὴν τῆς γνώσεως τοῦ συναισθητικοῦ τῆς ψυχολογίας. Συντελεστικὸν λοιπὸν ἐθεωρήσαμεν νά παρ-
ραθέσωμεν λεξιλόγιον ὡς ἑξῆς :

§ 99. **Λεξιλόγιον Γεωγραφικῶν ὄρων.** (') **Ξηρὰ — θάλασσα.** Ἡπειρος=μέγα μέρος γῆς (Εὐρώπη, Ἀσία, Ἀφρική, Ἀμερική, Αὐστραλία).

Νῆσος—Πολλὰ μικρὰ νῆσοι πλησίον ἀλλήλων λέγονται **συστάδες** ἢ Ἀρχιπέλαγος. **Χερσόνησος** = τμήμα ξηρᾶς, ποὺ συ-
δέεται ἐξ ἑνὸς μέρους μετὰ τῆς ξηρᾶς ἐκ δὲ τῶν τριῶν ἄλλων βρέ-
χεται ὑπὸ θαλάσσης.

Παράλια=ἄκρα ξηρᾶς βρεχόμενα ὑπὸ θαλάσσης.

Αἰγιαλὸς=τὰ χθαμαλὰ παράλια.

Ἀκτὴ=τὰ ἀπότομα καὶ κρημνώδη παράλια.

Σύρτες=θάλασσα ἀβχθὺς μετ' ἀμμώδη πυθμένα, ὅπου σύρεται ἡ ἄμμος—θαλάσσια ρεύματα.

Ἀκρωτήριο=ἄκρα ξηρᾶς εἰσχωροῦσα εἰς τὴν θάλασσαν.

Γλῶσσα=ἐπίπεδος καὶ χθαμαλὴ ἄκρα ξηρᾶς εἰσχωροῦσα εἰς τὴν θάλασσαν.

Ἴσθμὸς=στενὸν μέρος ξηρᾶς χωρίζον δύο θαλάσσας.

Σκόπελος=βράχος ἐξέχων τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης,

Υφαλος=βράχος καλυπτόμενος ὀλίγον ὑπὸ τῆς θαλάσσης.

Πεδιάς=ὀμαλὴ ἐκτασις ἐδάφους.

Βαθεῖαι πεδιάδες ἢ βαθύπεδα = πεδιάδες μέχρι 150 μέ-
τρα ἄνω τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης.

Υψίπεδα=ὕψηλαἱ πεδιάδες ἄνω τῶν 150 μέτρων.

Ἰζήματα=χαμηλότεραι τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης πε-
διάδες.

Κοιλὰς=πεδιάς μετὰξὺ δύο ὀρέων ἢ λόφων

Φάραγξ=πεδιάς μετὰξὺ ἀποτόμων ὀρέων ἢ λόφων.

Ἐρημος=πεδιάς πεγᾶλη, ἄνυδρος, ἀμμώδης ἢ πετρώδης.

(') Οἱ καταχωρούμενοι ἐν τῷ λεξιλογίῳ φυσικοὶ καὶ τεχνικοὶ ὄροι παρε-
χωρήθησαν ἡμῖν εὐγενῶς ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ τῶν Φυσικῶν ἐν τῇ Α' δημ.
Ἐμπ. Σχολῇ Ἀθηνῶν κ. Πραξ. Ἀκάτου.

Ὅασις—μικρὰ ἔκτασις ἐν ἐρήμῳ μὲ ὕδωρ καὶ γόνιμος.

Στέππη—μεγάλη πεδιάς ἄδενδρος, ἀκαλλιέργητος μόνον μὲ θάμνους, ποῦ παρουσιάζουν ὑγρασίαν καὶ φυτείαν φθινόπωρον καὶ ἀνοιξίν.

Κρημνός = ἀπότομος βράχος—**κλεισώρια** = βαθεῖα κοιλάς μὲ τοιχώματα φυσικά καὶ πλευρὰς ἀποτόμους.

Χαράδρα = σχισμάδα γῆς ἀπὸ τρέξιμον νεροῦ—στρῶμα χειμάρρου—ρεματιὰ, μογοπάτι, στενοπορία.

Ὄρη καὶ μέρη αὐτοῦ. **Ὄρος**—ὑψωμα ἄνω τῶν 500 μ. **Ὄρη ὑψηλά** ἄνω τῶν 2 χιλ. μ. **μέτρια** ἄνω τῶν 1000—2000 μ. **χθαμαλά**—ἀπὸ 500—1000 μ. **Ὑψος ἀπόλυτον** = ὅταν μετρηται ἀπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης — **σχετικόν**—ὅταν μετρηται ἀπὸ τῆς βάσεως—**κορυφή** — **ράχισ** = ὀλόκληρον τὸ ἄνω μέρος. **Ὄφρυς**—ἡ γραμμὴ ἢ διαγράφουσα τὴν ῥάχιν. **Κλιτύς**—ἡ πλευρὰ—ἡ πλαγιὰ—**ὑπώρεια ἢ πρόποδες** = τὰ κατώτερα μέρη αὐτοῦ.

Κλίματος Μετεωρολογίας. **Εὐκρατον**—οὔτε πολὺ κρῦς οὔτε πολὺ ζεστόν. **Τροπικόν**—μὲ βροχὰς κατὰ τὸ θέρος καὶ μὲ ὑψηλὴν πάντοτε θερμοκρασίαν.

Ἰσημερινόν—τροπικόν κλίμα διπλῶν βροχῶν ἕαρος καὶ φθινοπώρου

Κατάψυχρον ἢ πολικόν.

Ἡπειρωτικόν—ψυχρὸν μὲ μεγάλας ἀντιθέσεις χειμῶνος—θέρους εἰς τὸ ἐσωτερικόν τῶν ἡπείρων.

Ὠκεάνειον—πλησίον τῆς θαλάσσης μὲ μικρὰς ἀντιθέσεις καὶ ἀφθόνους βροχὰς.

Μεσογειακόν—θερμὸν θέρος καὶ ξηρὸν—βροχερὸς καὶ ἥπιος χειμῶν.

Νέφη—βροχὴ—ψεκάδες ψεκασμός ψυχάλεις ἐμίχλη—**δρόσος**—**πάχνη**—παγωμένη δρόσος—**χάλαζα**—**χιών**.

Οὐράνιον τόξον, ἄλως—κύκλος ἀπὸ παγοκρυστάλλια. **Καταιγίς**—βροχὴ διαίξ μὲ ἠλεκτρικὰ φαινόμενα βροντῶν, ἀστραπῶν, κεραυνῶν.

§ 100. Ἀσκήσεις περιγραφικῶν διηγήσεων καὶ διηγηματικῶν περιγραφῶν. 1ον. Μιὰ ἐκδρομὴ μου «τίτλος ἐκ τοῦ φυσικοῦ».

2ον. «Αἱ εἰσιτήριοί μου ἔξετάσεις».

3ον. «Ἡ διαμονή μου εἰς τὴν ἔσοχὴν» (μέρος ἐκ τοῦ φυσικοῦ).

4ον. «Ἡ ἐπίσκεψίς μας εἰς τὸ α μέρος (ἐκ διδακτικῆς ἐκδρομῆς).

5ον. «Τὰ Χριστούγεννά μου».

6ον. «Τὸ Πάσχα μου».

7ον. Ἡ κατασκευὴ τοῦ Ζύθου. (Διηγηματικὴ περιγραφή ἐξ ἐπισκέψεως Ζυθοποιείου).

8ον. Ἡ κατασκευὴ τοῦ ἄρτου. (Διηγηματικὴ περιγραφή Ἀρτοποιείου).

9ον. Τὸ Ζάππειον. (Διηγηματικὴ περιγραφή).

10ον. Ὁ Σταθμὸς Ν. Φαλήρου. (Διηγηματ. περιγραφή).

ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟΥΣ

11ον. Μιὰ ἡμέρα μου στὸν στρατῶνα.

12ον. Ἀπὸ τὰς...στρατιωτικὰς μας ἀσκήσεις.

13ον. Ἐνας καταυλισμὸς μας.

14ον. Ἀπὸ μίαν ἐπίσημον τελετήν.

§ 101. Λεξιλόγιον⁽¹⁾ πρὸς χρῆσιν εἰς τὴν σύνταξιν τῶν ἀσκήσεων. *Μετεωρολογίας*—*θύελλα*. = ἄνεμος ἰσχυρὸς—*λαῖλαψ*=καταστρεπτικὸς ἄνεμος βίαιος· *σίφων*=περιστροφικὸς ἄνεμος κυρίως τῆς θαλάσσης· *κυκλῶν*=ἄνεμος τῆς ξηρᾶς περιστροφικὸς—(δὲν πρέπει νὰ συγχέεται μὲ τοὺς μετεωρολογικοὺς κύκλῶνας καὶ ἀντικυκλῶνας).

α') Ἄνεμος=ἐκτὸς τῶν κυρίων ἀνέμων γνωστῶν εἰς πάντα εἶναι: ἢ αὔρα θαλασσία καὶ ἀπόγειος.

Ἡ θαλασσία πνέει τὴν μεσημβρίαν καὶ τὸ ἀπόγευμα.

(1) Αἱ ζωηραὶ διηγήσεις ἔχουσι ἀντικείμενον τὴν φύσιν. Τὰ παρατιθέμενα λεξιλόγια ὡς πραγματογνωστικὰ ἐκ τῆς φυσικῆς ἱστορίας, γεωγραφίας, βοτανικῆς, ὀρυκτολογίας κ.λ. ἔχουσι σκοπὸν τὸν πλουτισμὸν συνειδητῶν γνώσεων. Αὗται πάντως δύνανται νὰ χρησιμοποιηθῶσι εἴτε εἰς ταύ-

Ἡ ἀπόγειος πνέει τὴν νύκτα.

Ἄλγηεις—ἄνεμοι πνέοντες πρὸς τὸν ἰσημερινόν.

Μουσσῶνες—περιοδικοὶ ἄνεμοι τῶν τροπικῶν.

Ἐτησίαι—περιοδικοὶ ἄνεμοι τῆς μεσογείου.

Ὁ σιμὸν—τῆς ἐρήμου—τὸ χαμψίνι.

Οὐρανίων σωμάτων. πλανήτης—ἀπλανῆς—ἀστερισμοὶ
—ἄθροισμα ἀστέρων· νεφελώματα· κομήται, διάττοντες, βολί-
δες, μετεωρίζεται ἢ μετεωρολίθοι.

Βοτανικῆς. Χλωρίς—βασίλειον φυτῶν· **πανίσκη**—βασίλειον
τῶν ζώων. **Κατὰ ὕψος θέσις τῆς χλωρίδος.** 1) Ὀριον αἰωνίας
χιόνος. 2) χαμηλὴ χλωρίς. 3) κωνοφόρα ἀειθαλῆ—ἔλατα. 4) κω-
νοφόρα καὶ φυλλορροῦντα φυτά. 5) ὑπὸ μεσογειακὸν κλίμα—
πλατύφυλλα ἀειθαλῆ—ἔσπεριδοειδῆ, ἐλαία, δάφνη.—Ἐκ τῶν κω-
νοφόρων ἢ κυπάρισσος, ἢ πεύκη τῆς Μεσογείου. — Ἐκ τῶν φυλ-
λορροούντων, ἀμυγδαλῆ, συκῆ κ. ἄ.

Μεταλλείων. Μεταλλεῖον = τόπος ἐξαγωγῆς μεταλλευμά-
των δ.λ. ὄρυκτῶν καταλλήλων πρὸς ἐκμετάλλευσιν (σίδηρος, σιδη-
ροपुरίτης, αἰματίτης, λειμωνίτης, κυπρίτης)—τοῦ χαλκοῦ, γαληνί-
της — τοῦ μολύβδου, σφολερίτης—τοῦ ψευδαργύρου, χρυσοῦ καὶ
ἄργυρου.

Μέρη μεταλλείων. Φρέατα—κατακόρυφοι ὄχετοὶ ἀνόδου καὶ
καθόδου. **Στοιὰ** = ὄχετοὶ ἐγκάρσιοι πρὸς τὰ φρέατα ὑποστηριζό-
μενοι διὰ δοκῶν.

Ὀροφοι—πατώματα τῶν στρωμάτων.

Φλέβες—μεταλλειοφόροι

Ἐμφωλεύματα μεταλλευμάτων (ἐστὶναι διάφοροι).

Ἐγκαταστάσεις εἰς μεταλλεῖα = μεταφορᾶς σιδηρόδρομοι,
ἀνυψωτήρες ἀερισμοῦ, ἀντλήσεις ἀερισμοῦ, ὕδατος, ἀγγελίας
κινδύνου.

τας εἴτε εἰς ἄλλας ἀσκήσεις διδομένας ἐκ τῶν κύκλων τῶν Φυσικῶν μα-
θημάτων ἢ τῆς ἐμπορευματολογίας κ.λ. Ἀναλογικῶς δὲ πρὸς ταύτας εὐρί-
σκονται καὶ κατατάσσονται ἄλλαι λέξεις ἀποκλειστικῶς πρὸς ἑκάστην
ἄσκησιν προσαπτόμεναι ὑπὸ τοῦ διδάσκοντος.

εἶ.) **Ἡφαιστεια**—στρωσιγενῆ καὶ ἄστρωτα.

λάβα—τόφος — σποδός — ἄμμος — μύδροι—λαπίλλη=θραύσματα.

Κρατῆρ — **πόρος** = ὁ ὀχετὸς τοῦ ὑφαιστείου — βοή — βράμος, **κίσσηρις**= (ἐλαφρόπετρα = **λάβα** ψηχθεῖσα ἀποτόμως ἐντὸς τῆς θαλάσσης ἐπιπλέουσα.

Σεισμοί. **Ἡφαιστειογενεῖς** — (μικρᾶς ἀκτίνος) **τεκτονικοὶ** (μεγάλης ἀκτίνος). **Ἐγκατακρημνίσεις** (ὅταν ἐντὸς τοῦ ἐδάφους σχηματίζονται κοιλώματα. Κέντρον τοῦ σεισμοῦ (ἐντὸς τοῦ ἐδάφους)—ἐπίκεντρον (ἄνωθεν τοῦ κέντρου ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας).

Τυμπανῖται (ἐκ τῶν κάτω).

Κοσκινῖται (ἐκ τῶν πλαγίων).

Ἄλλαι ὁδηγαί. Κατὰ τὸν ἔλεγχον ἐκθέσεων εἴτε ἐπὶ τῶν δοθέντων πρὸς ἄσκησιν θεμάτων εἴτε παρομοίων καὶ ἀναλόγων, πάντως θὰ εὐρεθῶσιν ὀρθογραφικὰ σφάλματα καταλήξεων ῥημάτων ὁμοιαζουσῶν ἠχητικῶς ὡς (εἰς·εἶ, οἰς·οἶ), (εἰς, εἰ,—ης, ἠ) καὶ τῶν συνθέτων χρόνων Ἐνεργ. Παρακ. ἔχω—σει,-ει,—Παθ. Παρακ. ἔχω—θῆ, ῆ. Ἐς δοθῶσι διὰ ταῦτα εἰδικαὶ ἀσκήσεις ἐκ πρακτικῶν Γνώσεων Τέχνης τοῦ Γράφειν Ἀον μέρος Ἐσκήσεις 40, σελ. 125, 85ῃ σελ. 271, 86ῃ σελ. 272, καὶ συνθέτων χρόνων Ν. Γλώσσης σελ. 77.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η΄.

Αἱ ἀναδιηγήσεις—Κριτικαὶ

§ 102. **Χαρακτηρισμὸς τοῦ ὅρου**. Ὁ ὅρος ἀναδιήγησις δεικνύει ὅτι εἰς ταύτην δύναται νὰ περιληφθῆ πᾶν εἶδος ἐκθέσεως καὶ τοῦ ἱστορικοῦ γένους καὶ τοῦ φιλοσοφικοῦ. Ἀναδιηγοῦμαι δηλοῖ ἀναπαριστάνω διὰ τοῦ λόγου, ὅ,τι ἄλλος διηγήθη. Ἐπομένως ὡς εἶδος ἐκθέσεων ἔχει ἱστορικὴν μορφήν καὶ δύναται νὰ ἀποτελέσῃ ῥυθμιζόμενον ὑπὸ τῆς Τέχνης τοῦ Γράφειν καὶ ὑπὸ τῶν κανόνων συνεπῶς τῆς λογοτεχνίας, τέλειον εἶδος ἐκθέσεων. Ἐὰν τὸ πρὸς ἀναδιήγησιν ἔχη καθαρῶς ἀντικειμενικὴν

μορφήν, ἀπαιτεῖ μεθοδικὴν οἰκονομίαν εἰς περιληπτικὴν ἀναπαράστασιν τῶν ὑπ' ἄλλου λεχθέντων. Φέρει δηλαδὴ τὸν τύπον **περιλήψεων** μὲ τὴν ἀρετὴν τῆς συντομίας, πὺ ἀναπαριστῶσιν τὴν οὐσίαν τῶν γραφέντων ὑπ' ἄλλου. Δύναται ὅμως ἡ ἀναπαράστασις νὰ εἶναι καὶ διεξοδικὴ διὰ τοῦ ἀρμόζοντος προσθετικοῦ τῆς μνήμης καὶ τῆς φαντασίας τοῦ ἀναδιηγουμένου, ὅποτε χαρακτηρίζεται ὡς **ἀνάπτυξις τοῦ λεχθέντος** ἢ γραφέντος εἰς τύπον ἀναδιηγήσεως.

Ἐάν τὸ πρὸς ἀναδιήγησιν ἔχη ὑποκειμενικὴν μορφήν, τότε παρενείρονται ὑπὸ τοῦ ἀναδιηγουμένου εἰς μεθοδικὴν οἰκονομίαν καὶ παρατηρήσεις, σκέψεις, κρίσεις καὶ γνῶμαι του, προσδίδουσαι εἰς τὸ λογοτέχνημα μεικτὴν φύσιν ἱστορικοῦ καὶ φιλοσοφικοῦ ἅμα γένους. Εἰς τὸ εἶδος τοῦτο ἀνάγονται αἱ λεγόμεναι **κριτικαὶ ἔργων** καὶ **βιβλιοκρισίαι**.

§ 103. **Χρησιμότης τοῦ εἶδους τούτου ἐν τῷ πρακτικῷ βίῳ καὶ ἐν τῇ ἐπιστήμῃ.** Αἱ ἀπλαῖ πισταὶ ἀναδιηγήσεις, εἴτε περιληπτικαὶ εἴτε διεξοδικαὶ εἶναι, ἔχουσιν ὑψίστην σπουδαιότητα διὰ τὰ πρακτικὰ στάδια τῆς ζωῆς ὑπαλληλικοῦ βίου, καὶ ἐν γένει τοῦ Γραφείου, εἴτε ὡς ὑφιστάμενος ζῆ τις εἴτε ὡς προϊστάμενος θὰ τὸ μεταχειρισθῆ. Ἡ ἀσκησις εἰς τὸ εἶδος τοῦτο κατὰ τὰ λεχθέντα εἶναι σπουδαία δύναμις προσόντων προαγωγῆς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν. Ἐπίσης ὁ ἄνθρωπος ἐν τῷ καθημέραν βίῳ συχνότατα μεταχειρίζεται τὸ εἶδος τοῦτο εἴτε προφορικῶς εἴτε γραπτῶς, ὡς εἴπομεν ἐν τῇ διεξαγωγῇ διαφορῶν ὑπηρεσιῶν, ἃς ἀναλαμβάνει. Ὁ ἡσκημένος εἰς τοῦτο, ἐπιτυχῶς καὶ ταχέως, χωρὶς νὰ πελαγοδρομῆ εἰς τὴν ἄγνοιαν, διεξάγει τὰς ἐργασίας του καὶ συνεννοεῖται εἰς ζητήματα πολλάκις, ἐξ ὧν ἐξαρτᾶται ἡ ἀξιοπρέπεια τοῦ ἐγώ του καὶ τὰ συμφέροντά του.

Αἱ ἀναδιηγήσεις γίνονται κυρίως εἰς πλάγιον λόγον σύντομον. Ἡ εἰς εὐθὺν λόγον ἀναδιήγησις εἶναι κυρίως ἴδιον ἀπλοϊκότητος καὶ ἀφελείας, ἔστιν ὅτε δὲ χρησιμοποιεῖται ὑπὸ πεπειραμένου, ἀλλ' εἰς σημεία, εἰς τὰ ὁποῖα θέλει νὰ τὰ παραστήσῃ ἐκφραστικώτερον.

§ 104. **Παραδείγματα ἀναδιηγήσεως** : 1ον «Ἡ μικρὴ τραγωδία» Παύλου Νιοβάνα — εἰς εὐθὺν λόγον.

2ον «Ἡ μικρὴ τραγωδία» Παύλου Νιοβάνα—εἰς πλάγιον—
ὑποδειγματικῶς ὑπὸ Κ. Ὁκταποδᾶ.

3ον «Ὁ θούριος τοῦ Ρήγα» Γενναδίου—εἰς πλάγιον.

3ον «Ὁ Ἀνδριάς τοῦ Ἡρώος» Ἀρ. Κουρτίδου—εἰς εὐθὺν
λόγον—διασκευὴ ὑπὸ Κ. Ὁκταποδᾶ.

5ον «Ὁ Ἀνδριάς τοῦ Ἡρώος», Ἀρ. Κουρτίδου εἰς πλάγιον
ὑποδειγματικῶς ὑπὸ Κ. Ὁκταποδᾶ.

6ον Ἐκ τοῦ Ἐπιταφίου τοῦ Περικλέους, Θουκυδ. II, 35,
36, 37 ὑπὸ Κ. Ὁκταποδᾶ.

α) Τὸ κεφ. 35 ὑποδειγματικῶς εἰς περίληψιν.

β) Τὸ κεφ. 36 ἀναδιήγησις εἰς γ' πρόσωπον-ὑποδειγματικῶς.

γ) Τὸ κεφ. 37 εἰς πιστὴν μετάφρασιν ὡς ἔχει ἐν τῷ κειμένῳ
πρὸς Ἀσκησιν εἰς ἀναδιήγησιν, ὡς τὸ ὑπόδειγμα β'.

7ον Ἐπιστολὴ — Προσφορὰ ὑπηρεσιῶν πρὸς ἴδρυσιν ἀντι-
προσωπείας. Ἐπιστολογραφία Φίλωνος σελ. 59.

8ον Ἐπιστολὴ—ἀπάντησις τῆς προσφορᾶς ὑπηρεσιῶν ἐπι-
στολαὶ Φίλωνος.

9ον Ἀναδιήγησις τῆς ἐπιστολῆς προσφορᾶς ὑπηρεσιῶν—ὑπο-
δειγματικῶς.

10ον Ἀναδιήγησις εἰς περίληψιν τῆς ἐπιστολῆς ἀπαντήσεως
ὑποδειγματικῶς.

11ον Ἀπόσπασμα Κριτικῆς Ἀντωνίου Μάτεσι «Ὁ Σολωμὸς
καὶ ἡ Ζάκυνθος, (Διαλέξεις Φιλολογ. Συλλόγου Παρνασσοῦ 3
σελ. Ἐκδοσις Ζηκάκη 1916).

1ον Παράδειγμα

§ 105. **Ἀναδιήγησις εἰς α' πρόσωπον ὡς ἀφήγησις
Κόρης.**

«Μικρὴ τραγωδία»—*Παύλου Νιοβάνα.*

Ἡμαστέ στὴν Κρήτη ἀκόμω, κι' ἐγὼ ἤμουνε ἓνα μικρὸ κορι-
τσάκι, τόσο δά! Ἐνα πρωὶ ἡ μάνα μου εἶχε δουλειά, μιὰ ὥρα
μακριὰ ἀπ' τὸ χωριὸ μας, κι' ἔπρεπε νὰ φύγη ὅπως κι' ὅπως.

— Κοίταξε, μοῦ λέει, ἐγὼ θὰ φύγω καὶ θὰ σ' ἀφήσω μοναχὴ σου στὸ σπίτι. Τὰ μάτια σου τέσσερα. Πρῶτα πρῶτα νάχης στὸ νοῦ σου τὰ κλωσσόπουλα, μὴν κατεβῆ ὁ ἀετὸς καὶ μᾶς τ' ἀρπάξη. Νὰ μὴν κουνήσης, κακομοίρα, καθόλου ἀπὸ σιμά τους. Κι' ἄλλο ἓνα πρᾶμα· πρόσεχε νὰ μὴν ἀνεβῆς στὸ ντουλάπι καὶ φᾶς τὸ γλυκό, γιατί ἀλίμονό σου, συφοριασμένη! Ὁ πατέρας σου ἔχει βάλει μέσα ποντικοφάρμακο, γιὰ νὰ ξεκάνη τὰ ποντίκια. Μιὰ κουταλιά νὰ φᾶς, χάθηκες κακομοίρα.

Αὐτὰ μοῦ εἶπε ἡ μάνα μου, μοῦριξε καὶ μιὰ ἄγρια ματιὰ καὶ ἐγῆκε διαστικὴ ἀπὸ τὴν πόρτα.

Ἐγὼ τὰ χρειάστηκα. Πρῶτη φορὰ εἶχα βάλει τέτοια σκοτούρα στὸ κεφάλι μου. Κατέβηκα στὴν αὐλή, μάζεψα γύρω μου τὴν κλώσσα καὶ τὰ κλωσσόπουλα καὶ τὰ τάιζα μὲ ψίχουλα, κοιτάζοντας ποῦ καὶ ποῦ μὲ τρομάρα τὸν οὐρανό. Πολλὲς φορές εἶχε κατεβῆ ὁ ἀετὸς καὶ μᾶς ἄρπαξε στὰ νύχια του κότες καὶ κοτόπουλα.

Ἐκεῖ ποῦ καθόμουν καὶ λαχταροῦσα, νὰ σου δυὸ κορίτσια, φιλενάδες μου, μπουκάρανε στὴν αὐλή.

— Ἐδῶ κάθου μωρή; μοῦ λένε. Τώρα ποῦ λείπει ἡ μάνα σου πᾶμε νὰ κουνηθοῦμε πέρα στὸν πλάτανο.

Ὁ πλάτατος μὲ τὴν κούνια ἦτανε ἔξω ἀπὸ τὸν αὐλόγυρο κι' ἐγὼ φοβόμουν νὰ τὸ κουνήσω μακριὰ ἀπ' τὰ κλωσσόπουλα. Μὰ ὁ πειρασμός δὲν μ' ἄφηγε. Καλοσυλλογιζόμουν λίγη ὥρα, εἰ φιλενάδες μου μὲ τραβούσανε ἀπὸ τὸ φουστάνι, καὶ στὸ τέλος μιὰ ἰδέα μοῦ κατέβηκε στὸ ξερὸ μου. Παίρνω ἓνα σπάγκο, δέω ἓνα ἓνα τὰ κλωσσόπουλα ἀπὸ τὰ ποδαράκια τους, κι' ὕστερα ἔλα μαζί τὰ δένω στὸ πόδι τῆς κλώσσας. Ἔτσι, εἶπα μέσα μου, ἐὰν θὰ μπορέση νὰ τὰ σηκώση ὁ ἀετὸς. Οἱ φιλενάδες μου σαστίσανε μὲ τὸ μυαλό μου καὶ τραβώντας με μὲ γέλια καὶ χαρές, πήγαμε στὴν κούνια.

Νὰ μὴ σᾶς τὰ πολυλογῶ, ἐκεῖ ποῦ κουνιόμουν, ἀκούω ἓνα φροῦ—φροῦ στὸν ἀέρα μὲ χίλιες δυὸ ψιλὲς τρομασμένες φωνούλες. Καὶ τί βλέπω; Ἀνατριχιάζω ποῦ τὸ συλλογιζομαι ἄχόμα. Ὁ ἀετὸς ἀνέβαινε φτερουγίζοντας στὸν οὐρανὸ καὶ σέρνοντας στὰ νύχια του τὴν κλώσσα μὲ ἔλα τὰ κλωσσόπουλα μαζί, κρεμασμένα τὸ ἓνα κάτω ἀπ' τὸ ἄλλο.

Αὐτὰ ἀνεδαίνανε κι' ἐγὼ ἔπεφτα κάτω στὸ χῶμα λιγοθυμίσμενη. Οἱ φιλενάδες μου τρομάξανε κι' ἔπου τὶς πιάσης.

Σὰν ἦρθα στὸν ἑαυτό μου, δὲν ἤθελα πιά τὴ ζωὴ μου. Γύρισα στὸ σπίτι, ἔπεσα ἀπάνω στὸ σοφὰ κι' ἄρχισα τὰ κλάματα καὶ τ' ἀναφιλητά. Ἐκλαιγα τὰ κλωσσόπουλα κι' ἔκλεγα καὶ τὸν ἑαυτό μου. Μέσα στὰ κλάματά μου, συλλογίστηκα τὸ φαρμακωμένο γλυκό. Νὰ φάω μιὰ κουταλιά εἶπα μέσα μου, νὰ πεθάνω, νὰ ῥθῆ ἢ μάνα μου νὰ μὲ λυπηθῆ. Ἄλλο δὲ γίνεται. Μιὰ καὶ δυό, κατεβάζω τὸ δάξο ἀπὸ τὸ ντουλάπι, καὶ τρέμοντας δάκρυα, καταπίνω μιὰ κουταλιά. Σταύρωσα τὰ χέρια μου καὶ περίμενα τὸ θάνατο.

Πέρασε μισὴ ὥρα καὶ δὲν εἶχα πεθάνει. Θὰ ἦτανε λίγο τὸ φαρμάκι, συλλογίστηκα. Πέρνω καὶ δεύτερη κουταλιά, τίποτα. Καὶ τρίτη, τίποτα. Ἔτσι κι' ἔτσι ἀποφασισμένη εἶμαι, εἶπα μέσα μου. Πρέπει νὰ τελειώσω. Πῆρα τὴν ἀπόφαση καὶ ἄδιασα ὅλο τὸ δάξο.

Πέρασε μιὰ ὥρα, δυὸ ὥρες, τρεῖς, τίποτα. Οὔτε κόψιμο δὲν μὲ πείραξε.

Ἀπάνω ποὺ περίμενα τὸ θάνατο, νὰ σου κι' ἡ μάνα μου! Μὲ βρίσκει μέσα στὰ κλάματα.

— Ποῦνε ἡ κλώσσα, μωρή, μὲ τὰ κλωσσόπουλα ;

Τσιμουδιά ἐγώ. Ἐκρυφα τὸ κεφάλι μου στὴν ποδιά μου κι' ἔκλαιγα ἀπαρηγόρητα.

Τὸ μάτι τῆς μάνας μου πέφτει τότε στὸ βάζο τοῦ γλυκοῦ.

— Καὶ τὸ γλυκό, θεοσκοτωμένη, ποῦ εἶναι ; Τώρα νὰ σοῦ δείξω ἐγώ !

Καὶ μὲ ἀρπάζει ἀπ' τὴν κοιτίδα.

Τότε πέφτω στὰ γόνατά της καὶ τῆς λέω ὅλη τὴν ἱστορία τῆς κλώσσας μὲ τὰ κλωσσόπουλα.

— Καὶ τὸ γλυκὸ μωρή, μοῦ λέει ἄγρια, γιατί τῶφαγες.

— Τῶφαγα γιὰ νὰ φαρμακωθῶ, τῆς λέω. Κι' ἀκόμη δὲν πέθανα.

— Γιατί διάστηκες, μανούλα, νὰ γυρίσης ;

Ἡ μάνα μου, καλὴ τῆς ὥρα, ἠμέρεψε μονομιᾶς. Στὴν ἀρχὴ ἔμπηξε τὰ γέλια. Ὑστερα μὲ πῆρε στὴν ἀγκαλιά της, κι' ἄρχισε τὰ κλάματα. Κλάψαμε κ' οἱ δυὸ μας, σφικταγκαλιασμένες ὥρα πολλή, χωρὶς νὰ ξέρουμε τὸ γιατί.

2ον Παράδειγμα

«Ἡ Μικρὴ Τραγωδία». — Παύλου Νιρβάνου.

(Ἡ ἀναδιήγησις τοῦ συμβάντος τῆς Κόρης εἰς πλάγιον ὑποδειγματικῶς).

«Ὁ Παῦλος Νιρβάνου, ὑπὸ τὸν ἄνω τίτλον «Μικρὴ Τραγωδία» παριστάνει μίαν κόρην, ἣτις διηγεῖται ἓνα συμβεβηκὸς τοῦ βίου της.

Κατ' ἀρχὰς ἡ Κόρη λέγει ὅτι ἦτο ἀκόμη μετὰ τῶν οἰκείων της εἰς τὴν Κρήτην εἰς πολὺ μικρὰν γλικίαν. Ἐνα πρωτὴ ἡ μάνα της ἐπρόκειτο ν' ἀναχωρήσῃ δι' ὑπόθεσιν της εἰς τὸ γειτονικὸ χωριό. Τῆς παρήγγειλε νὰ προσέξῃ, τώρα ποὺ θὰ φύγῃ καὶ θὰ μείνῃ μόνη της, τὴν κλωσσα μετὰ τὰ κλωσσόπουλα, μὴ τυχόν καὶ τὰ ἀρπάξῃ ὁ ἀετός, ὁ ὁποῖος πολλάκις ἄρπαξε ἀπὸ τὴν αὐλήν των κότες καὶ κοτόπουλα, καὶ δευτέρον νὰ μὴ ἐγγίξῃ τὸ θάξο τὸ γλυκό, διότι ὁ πατέρας της ἔρριψεν εἰς αὐτὸ ποντικοφάρμακον. Ὅταν ἔμεινε μόνη ἐτάιζε τὰ κοτόπουλα ψύχουλα καὶ ἐκοίταζε μὲ φόβον τὸν Οὐρανόν. Αἰφνης ἦλθον αἱ φίλαι της, τὴν ἀπέσπασαν ἀπὸ τὴν ἐργασίαν της καὶ ἐπεδόθησαν εἰς τὸ παιγνίδι τῆς κούνιας. Ἀλλὰ μετὰ τρόμου ἀκούει ἓνα φροῦ φροῦ εἰς τὸν ἀέρα καὶ βλέπει τὴν κλωσσα μετὰ τὰ κλωσσόπουλα δεμένα νὰ φέρωνται εἰς τὰ νύχια τοῦ ἀετοῦ ὑψηλά. Τότε ἡ κόρη καταλυπημένη ἄφησε τὰς φίλας της καὶ ἔτρεξεν ἐπάνω εἰς τὸ σπίτι της καὶ ἐκλαίει ἀπαρηγόρητα. Ἐσυλλογίσθη πρὸς στιγμήν τὸ φαρμακωμένο γλυκό καὶ ἔσπευσε νὰ φάγῃ μιὰ κουταλιά διὰ νὰ ἀποθάνῃ, νὰ μὴ τὴν ἴδῃ πλέον ἡ μάνα της. Ἐπέρασε ἀρκετὴ ὥρα καὶ δὲν ἔπαθε τίποτε, ἐνῶ περιέμενε τὸν θάνατον· ἔφαγε δευτέραν, τρίτην κουταλιάν, ἕως ἔτου ἔφαγε ἕλς τὸ θάξο, ὁπότε, λέγει, ἀσφαλῶς θὰ ἀπέθνησκε. Ἀλλὰ ἂν καὶ παρῆλθεν ἀρκετὴ ὥρα ὁ θάνατος δὲν ἦλθε. Ἐπειτα παριστάνει ὅτι ἔφθασεν ἡ μάνα της, καὶ ἀφοῦ τῆς ἐζήτησε τὰ κλωσσόπουλα, ἐκείνη ἐσιώπη καὶ ἐκλαίει ἀπαρηγόρητα. Ἐν τῷ μεταξύ, τῆς μάνας της τὸ μάτι ἔπεσε εἰς τὸ θάξο, καὶ τὴν ἐρώτησεν μὲ ἀπότομον τρόπο καὶ μὲ ἀπειλὴν τί τὸ ἔκαμε τὸ γλυκό. Τότε, συμπληρώνει, ἔπεσε στὰ γόνατά της καὶ τῆς διηγῆθη πῶς συνέδη ἡ ὑπόθεσις τῆς Κλωσσας μετὰ τὰ κλωσσόπουλα. Ἡ μάνα της τὴν ἠρώτησε κατόπιν διὰ τὸ

γλυκό, ὅποτε πάλιν τῆς εἶπεν ὅτι τὸ ἔφαγε διὰ νὰ φαρμακωθῆ ἅπ' τὴν ἀπελπισίαν τῆς. Κατακλείων δὲ τὴν ἀφήγησιν λέγει ὅτι ἡ μάνα τῆς ἐξέσπασε εἰς γέλοια καὶ τὴν ἐπῆρε εἰς τὴν ἀγκαλιά τῆς καὶ ἔκλαιον καὶ αἱ δύο χωρὶς νὰ γνωρίζωσι τὸ διατί».

ἢ

Ἄνευ εἰσαγωγῆς ἅπ' εὐθείας εἰς γ' πρόσωπον σύντομος ἀναδιήγησις. «Ἦτο στὴ Κρήτη μικρὸ κοριτσάκι ἀκόμα κλπ.». (Νὰ γραφῆ ὡς ἄσκησις κατ' οἶκον).

3ον Παράδειγμα.

«Ὁ Θούριος τοῦ Ρήγα»—*Γ. Γερναδίου.*

(Τύπος ἀναδιηγήσεως συμβάντος εἰς Φιλέλληνα)

Ὅποιαν ἀκατάσχετον ροπήν ἤσκουν ἐπὶ τῶν ψυχῶν τῶν τότε Ἑλλήνων τὰ ἄσπρα ἐκεῖνα τοῦ Ρήγα καὶ τοῦ Κοραῆ δυσκόλως ἐυνάμεθα νὰ φαντασθῶμεν ἡμεῖς σήμερον. Φιλέλλην τις ἀφηγεῖται δραματικώτατόν τι περὶ τούτου ἐπεισόδιον, ὡς ἤκουσεν αὐτὸ παρ' Ἑλληνοῦ διελθόντος τὴν Μακεδονίαν μικρὸν πρὸ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως.

«Φθάσας εἰς χωρίον τι, κατέλυσε παρὰ τῷ ἀρτοποιῷ, οὕτινος τὸ ἐργαστήριον ἐχρησίμευε καὶ ὡς πανδοχεῖον.

Βοηθὸς τοῦ ἀρτοποιοῦ ἦτο νέος τις Ἠπειρώτης, τοῦ ὁποίου οἱ γλίσκαυμένοι βραχίονες, τὰ γυμνὰ σκέλη, ἡ ἀθλητικὴ παράστασις κατεμήνυσον ἀκμαίαν ρώμην καὶ ἀνδρικήν ψυχὴν. Καιροφυλακτῆσας κατάλληλον στιγμήν, ἐπλησίασε τὸν ὄδοιπόρον καὶ ἠρώτησεν αὐτὸν μυστικῶς : «ἐξεύρεις νὰ διαβάξῃς ; » Κατανεύσαντος δ' αὐτοῦ, «ἐλθέ μαζί μου», τῷ εἶπε, καὶ τὸν ὠδήγησεν εἰς ἀπόκεντρον καὶ οὐσκίον ἄκρον τοῦ κήπου.

Ἐκεῖ ἐκαθέσθησαν ἐπὶ πέτρας, καὶ εἰσαγαγὼν ὁ νεανίας τὴν χεῖρα εἰς τὸν κόλπον, ἐξήγαγε μικρὸν καὶ πεπαλαιωμένον φυλλάδιον, κρεμάμενον ἀπὸ τοῦ τραχήλου μὲ ράμμα· ἦτο τοῦ Ρήγα ὁ Θούριος, καὶ ἐζήτησε νὰ τὸν ἀκούσῃ μεγαλοφώνως ἀπαγγελλόμενον.

Ἦρξατο λοιπὸν ὁ ὄδοιπóρος ἀπαγγέλλων μὲ τὴν κατάνυξιν ἐκείνην, ἣν οἱ στίχοι τοῦ Ρήγα διήγειρον ἐν πάσῃ ἑλληνικῇ καρδίᾳ. Καταπαύσας δὲ καὶ ἀναδλέψας ἔμεινεν ἔκπλητος ἐπὶ τῷ θεάματι,

δὲ παρουσίαζε τοῦ νέου Ἡπειρώτου ἢ ὄψις· εἶχεν ἐγερθῆ καὶ ἴστατο ἐνώπιόν του ὡς ὀπτασία τις ὑπεράνθρωπος. Δὲν ἦτο πλέον ὁ ἀπλοϊκὸς ὑπηρέτης τοῦ ἀρτοποιοῦ ἀλλ' εἶχε μεταμορφωθῆ εἰς ἡμιθέου ἥρωος εἰκόνα Ἰδανικὴν. Τὸ πρόσωπόν του ἔλαμπεν ὡς πῦρ φλέγον, οἱ ὀφθαλμοὶ του ἐσπινθηροδόλουν, τὰ ἡμιανεωγμένα χεῖλη του ἔτρεμον, δάκρυα θαλερὰ ἔξαπτον τὰς παρειάς του, καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ γυμνοῦ του στήθους εἶχον ἀνορθωθῆ. Ἰστατο ἐκεῖ ἀκίνητος, Ἰνδαλμα Ἀχιλλέως.

— Πρώτην λοιπὸν φορὰν ἀκούεις τοῦ Ρήγα τὸ τραγοῦδι; ἠρώτησεν ἐκπεπληγμένος ὁ ταξιδιδιώτης.

Ἦχι, κάθε διαβάτην παρακαλῶ νὰ μοῦ τὸ εἶπη· καὶ πολλὰς φορὰς τὸ ἄκουσα.

— Καὶ πάντοτε μὲ τὴν συγκίνησιν αὐτὴν ;

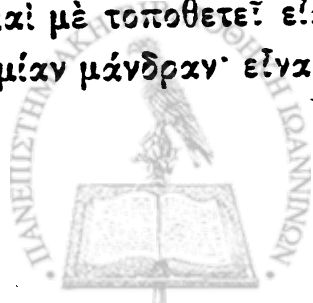
— Ναι, πάντοτε ! ἀπεκρίθη ὁ Ἡπειρώτης μὲ φωνὴν σταθερὰν καὶ νεῦμα ἀποφασιστικόν. Καὶ ὁ ὀδοιπόρος διελογίσθη καθ' ἑαυτὸν εἰ οἱ σιδηροὶ ἐκεῖνοι Βραχίονες ταχέως θὰ ἐπελαμβάνοντο ἔργου ἄλλου ἢ τὸ φυρὰν τὴν ζῦμην. Οὕτως ἠτοιμάσθη τότε τῆς Ἑλλάδος ἢ ἐλευθερίας.

4ον Παράδειγμα

«Ὁ ἀνδριάς τοῦ ἥρωος» — Ἄρ. Κουσιδίου.

(Διασκευὴ Κ. Ὀκταποδᾶ εἰς εὐθὺν λόγον α' προσώπου).

Ἐμὴν χιλιάδες χρόνια θαμμένο εἰς τὰ σπλάγχνα τῆς γῆς εἰς τὸ σκότος καὶ εἰς τὴν ὑγρασίαν, μαζί μὲ ἄλλα θμοιά μου μάρμαρα. Καὶ τώρα μιὰ δυναμίτις ἐνὸς λατόμου, μὲ ἓνα δυνατὸ τράνταγμα σὰν σεισμός, μὲ ἐπέταξε στὴν ἐπιφάνειαν τοῦ λατομείου. Ἄχ ! τί ὥραϊα, ποῦ ἀναπνέω ἐδῶ ἐπάνω. Εἶμαι εἰς τὸν ἥλιον, εἰς τὸ φῶς, εἰς τὴν χαρὰν. Γύρω μου ἔξαπλωμένα ἄλλα θμοιά μου μάρμαρα ἀπολαμβάνουν τὴν ζωὴν τοῦ ὑπαίθρου· δὲν εἶμαι πλέον στριμωγμένο εἰς τὰ ἀνήλια καὶ ὑγρά μέρη τῆς φυλακῆς μου. Αἰσθάνομαι τὴν χαρὰν τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ζωῆς. Ἕνας Κύριος μὲ πλησιάζει· θὰ εἶμαι φαίνεται καλύτερο ἀπὸ τὰ ἄλλα ἀδέλφια μου. Μὲ μετρά, συμφωνεῖ μὲ τὸν κύριον τοῦ λατομείου καὶ μὲ τοποθετεῖ εἰς ἓνα κάρρο· καὶ νά ! Ἐγὼ τώρα ἔξαπλωμένο εἰς μίαν μάνδραν εἶναι

ἐργαστήριον καλλιτεχνικόν. Ὁ Κύριος, πού με συνεφώνησε, ἕνας νέος ὑψηλός, νευρώδης, με ζωηρά μαῦρα μάτια καὶ με κατάμαυρὰ σγουρὰ μαλλιά, εἶναι ὁ καλλιτέχνης. Με ξάναμέτρησε καὶ ἤρχισε με μιὰ σμίλη καὶ με μιὰ σφύρα τοῖκ—τσάκ, τοῖκ—τσάκ νὰ με ξελεπίζη. Τί νὰ με κάνη ἄρά γε! Μπᾶ! με ξεφόρτωσε ἀπὸ περιττὰ κομμάτια καὶ μοῦ δίδει σῶμα ἀνθρώπου. Νὰ τὰ πόδια μου, ἢ μέση μου, τὰ στήθη μου, ἢ κεφαλή μου. Περίεργο! αἰσθάνομαι πολεμόχαρα νὰ κτυπᾶ μιὰ καρδιά στὰ στήθη μου! Ἐγὼ ἕνα φτωχὸ μάρμαρο τοῦ θουνου ἔγινα ἀνθρώπος! Καὶ ὁ καλλιτέχνης μου ἐξακολουθεῖ τὸ τοῖκ—τσάκ. Πῶς ἀστραπεβολοῦν τὰ μάτια του ἀπὸ ὑπερηφάνεια καὶ χαρὰ. Μοῦ ἔκαμε φουστανέλα, πιστόλες στὴ μέση μου καὶ μιὰ μπάλα στὸ χέρι! Θὰ εἶμαι κανένας ἀγωνιστής. Μὰ δὲ ξεύρω ποιὸς εἶμαι! Με καμάρωσε καλὰ καλὰ καὶ με ἔστησε στὸ ἐργαστήριό του. Εἶμαι ὑπερήφανος με τέτοιο καλλιτέχνη δημιουργό.

Νὰ ὁμως! μιὰ ἄμαξα με ἕνα κύριο καὶ δυὸ παιδάκια. Ἐπλήρωσε τὸν κύριό μου, τὸν δημιουργόν μου, καὶ με πῆρε. Αὐτὸς φαίνεται με εἶχε παραγγεῖλει στὸ τεχνίτη μου νὰ με κατασκευάσῃ. Τότε ἔμαθα τὸ ὄνομά μου. Εἶμαι ὁ Μᾶρκο—Μπότσαρης!! Ἐγὼ ἕνα φτωχὸ μάρμαρο, ἄξεστο τοῦ θουνου παριστάνω ἕναν ἥρωα, ἀγωνιστή, ἕναν, πού ἔδωκε τὴν ζωὴ του διὰ τὴν ἐλευθερίαν τῆς πατρίδος του.

Ἀλήθεια ἔν λέγεται ἢ περηφάνεια μου. Ἐμπνέω τοὺς ἄλλους εἶμαι αἰώνιο παράδειγμα ζωῆς.

Τώρα στολίζω τὴν βιβλιοθήκην τοῦ νέου Κυρίου, πού με ἀγόρασε· τὸν δημιουργό μου τὸν ἀφῆκα· πόσον λυπήθηκα! Κάθε ἡμέραν ἔρχονται τὰ δυὸ παιδιὰ τοῦ νέου Κυρίου μου καὶ με συντροφεύουν. Περίεργον! Τὸ ἕνα, τὸ μεγαλύτερο, μόνο του με μετρᾶ, με παρατηρεῖ με κείνη τὴ φλογερὴ ματιὰ τοῦ καλλιτέχνου τοῦ δημιουργοῦ μου· πόσον τὸ συμπαθῶ! Τὸ μικρὸ δὲν με πλησιάζει στέκεται ἐκστατικὸ ἀπὸ μακρυὰ—με κυττάζει στὰ στήθη καὶ στὰ μάτια.—Πολλὲς φορές βλέπει τίς πιστόλες, πού φορῶ καὶ δακρύζει. Αὐτὴ εἶναι ἢ συντροφιά μου.

Μίαν ἡμέραν ἔμαθα ἀπὸ τὸν πατέρα τῶν παιδιῶν ὅτι ὁ καλλιτέχνης μου ἀπέθανε ἀπὸ μαρασμό. Ἐχασε τὸ χέρι του στὸ κυνήγι

ἀπὸ μιᾶ ἐκπυρσοκρότησι τοῦ βίβλου του, δὲν μπόρεσε νὰ ζήσῃ ἀπὸ τὸν καῦμό του, ποῦ δὲν θὰ εἰργάζετο.

Πόσον τὸν λυπήθηκα ! ἀλλὰ πάλιν ἐσκεπτόμην· ὁ καλλιτέχνης μου δὲν ἀπέθανε, ἀφήνει εἰς τὴν θέσιν του δύο· ἕναν καλλιτέχνην καὶ ἕναν ἥρωα ! Τὰ δύο παιδάκια τοῦ Κυρίου μου. Πραγματικὸς δημιουργός ! Μαυτὰ παρηγορούμην ! δύο ! δύο ! ἀντὶ ἑνός ! ἕναν καλλιτέχνην καὶ ἕναν ἥρωα !

Κ. Ὀκταποδάς

5ον Παράδειγμα

«Ὁ Ἀνδριῶς τοῦ ἥρωος» — Ἄρ. Κουσιδίου.

(Ἀναδιήγησις εἰς πλάγιον ὑποδειγματικῶς τοῦ 4ου)

Ἐνα μάρμαρο ἦτο χωμένο στὰ σπλάχνα τῆς γῆς χιλιάδες χρόνια. Τὸ σκότος, ἡ ὑγρασία καὶ ἡ ἀφάνεια τὸ ἐστενοχώρει. Μίαν ἡμέραν ἡ δυναμίτις τοῦ λατόμου τὸ ἐπέταξεν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν καὶ ἀνέπνευσε τὴν ζωὴν τῆς χαρᾶς, ποῦ δίδει τὸ φῶς τοῦ ἡλίου καὶ τοῦ ἀέρος, ποῦ δίδει ἡ ἐλευθερία. Κάποιος κύριος τὸ ἠγόρασε καὶ τὸ μετέφερε εἰς τὸ ἐργαστήριόν του· ἦτο γλύπτης καλλιτέχνης. Μὲ μεγάλην προθυμίαν καὶ ἔρωτα πρὸς τὴν καλλιτεχνίαν τὸ κατειογάσθη καὶ τὸ ἐδημιούργησεν ἄνθρωπον. Αὐτὸ τὸ πτωχὸ ἄξεστο καὶ ἄτημο μάρμαρο ἐδοκίμαζε τὴν χαρὰν, ποῦ φέρει μίαν δημιουργία. Ὅσον ἐννόει ὅτι δημιουργεῖται ἄνθρωπος, τόσον ἐδοκίμαζεν ἀνεκκλήτητον χαρὰν καὶ ἐθαύμαζε τὸν δημιουργόν του. Τὸ ἐτελείωσεν· ἦτο ἕνας ἄγωνιστῆς τοῦ 1821 ! Ἀκόμη περισσοτέραν συγκίνησιν ἐδοκίμαζε, διότι παρίστανεν ἕνα δημιουργὸ συντελεστή τῆς ἐλευθερίας τῆς Πατρίδος του. Ἦτο υπερήφανο διὰ τὴν τόσῃν μεγάλην τιμὴν. Κάποιος κύριος, φίλος τοῦ καλοῦ, τὸ εἶχε παραγγείλει· τὸ ἠγόρασε καὶ τὸ μετέφερε μὲ τὰ δύο παιδιά του εἰς τὴν βιβλιοθήκην του καὶ τὸ ἔστησε δίπλα εἰς τόσους σοφούς. Τὸν δημιουργὸ του πάντοτε τὸν ἐνθυμεῖται. Καθημερινὴν δέ συντροφίαν του ἔχει· τὰ δύο παιδιά τοῦ νέου κυρίου του. Τὸ μεγάλο τὸν παρατηρεῖ μὲ φλόγα καλλιτέχνου καὶ τὸν μετρεῖ διαρκῶς καὶ ἐρευνᾷ τὰς ἀναλογίας τοῦ σώματός του. Δι' αὐτὸ καμαρώνει τὸ ἄλλοτε πτωχὸν μάρμαρον καὶ σήμερον ἀνδριῶς ἥρωος.

εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ παιδιοῦ τὸν δημιουργόν του τὸν θεόν του. Τὸ μικρὸ τὸν κυττάζει μὲ φλόγα πατριωτικῆ· προσπαθεῖ μὲ τὰ ζωηρὰ ματάκια του νὰ εἰσχωρήσῃ εἰς τὰ στήθη του καὶ νὰ ἴδῃ πῶς κινεῖται πολεμόχαρα ἢ καρδιά του. Συγκινεῖται δι' αὐτὸ τὸ μάρμαρο, ἀλλὰ καὶ τὸ παιδί, ποὺ κυττάζει ἄλλοτε τὰ στήθη του ἄλλοτε τὰ ἔπλα στὴ μέση του, στέκεται ὄρθιο μὲ ἀνασυκωμένας τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς καὶ δακρύζει. Μὲ αὐτὰ περνοῦσε τὰς ἡμέρας του!

Ἔμαθε μίαν ἡμέραν ὅτι ὁ καλλιτέχνης δημιουργός του ἀπέθανεν ἀπὸ μαρasmus. Ἐλυπήθη. Ἀλλὰ καὶ μεγάλη ἦτο ἡ παρηγορία του, διότι ἔβλεπεν ὅτι ὁ ἀποθανὼν δημιουργός του ἀφῆκε δύο ἀντ' αὐτοῦ δημιουργοὺς ἓνα καλλιτέχνη καὶ ἓνα ἥρωα. Τὰ δύο παιδιὰ τοῦ νέου Κυρίου του!

Κ. Ὀκταποδάς.

Παράδειγμα 6ον

Ἐκ τοῦ Ἐπιταφίου τοῦ Περικλέους (Θουκυδ., II, 35, 36, 37).

Ἄρον Ἡ **Εἰσαγωγή** Κεφ. 35. **Περίληψις** ὑποδειγματικῶς.

Ὁ Περικλῆς ἀναβαίνει τὸ βῆμα, τὸ στημένον πρὸ τοῦ κenoταφίου. Μετὰ σύντομον προσίμιον ὅτι, καίτοι εἶναι δύσκολον νὰ ἐξυμνήσῃ τοὺς πεσόντας συμφώνως πρὸς τὰ ἔθιμα, θὰ προσπαθήσῃ εἶναι τὸ δυνατόν νὰ προσαρμοσθῇ πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν καὶ τὴν γνώμην τῶν ἀκροατῶν του, προβαίνει κατωτέρω εἰς τὸν ὕμνον τῶν νεκρῶν.

Βον Κεφ. 36. εἰς σύντομον **ἀναδιήγησιν**. Ὑποδειγματικῶς.

«Κατὰ καθῆκον ἱερὸν θὰ ἀρχίσῃ ἀπὸ τοὺς προγόνους, ὁποῖοι ἐκληρονόμησαν εἰς τοὺς συγχρόνους του ἐλευθέραν Ἀττικὴν διὰ συνεχῶν προσωπικῶν πολέμων καὶ κινδύνων. Ἐπίσης οἱ πατέρες των διετήρησαν ἄνευ ἀναμείξεως ξένων στοιχείων τὴν κληρονομίαν καὶ γῦξῃσαν αὐτὴν εἰς τὴν σημερινὴν των ἐπικράτειαν καὶ παρέδωσαν εἰς τοὺς συγχρόνους. Οἱ σύγχρονοι, ποὺ παρευρίσκονται εἰς τὴν τελετὴν παρεσκεύασαν τὴν πόλιν αὐτάρκη καὶ διὰ πόλεμον καὶ διὰ εἰρήνην. Εἰς τὰ πολεμικὰ ἔργα δὲν θὰ ἐνδιατρίψῃ διὰ νὰ μὴ μακρηγορή. Θὰ ἀναπτύξῃ ὁμως, ποῖσι ὑπῆρξαν οἱ σπουδαίοι»

τεροι συντελεσται τοῦ ἰδιωτικοῦ, τοῦ πολιτικοῦ, καὶ τοῦ κοινωνικοῦ αὐτῶν βίου, ὥστε ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν νὰ φθάσῃ εἰς τοιοῦτον σημείον ἀκμῆς πολιτισμοῦ. Ἀφοῦ δὲ ἀναπτύξῃ ταῦτα ἐξηγῶν τὰς ψυχικὰς τάσεις, δι' ὧν ἐμόρφωσαν ἐλεύθερον πολίτευμα, τὴν νοστροπίαν τοῦ καθημερινοῦ των βίου καὶ τῶν κοινωνικῶν συνηθειῶν των, δι' ὧν φαίνεται ἡ βᾶσις τοῦ πολιτισμοῦ των, θὰ προχωρήσῃ εἰς τὸν ἔπαινον τῶν ἀποθανόντων, οἱ ὅποιοι ὑπῆρξαν δημιουργήματα ἐνὸς τοιοῦτου πολιτισμοῦ.

Γον Κεφ 37. (Εἰς ἀ' πρόσωπον ὡς ἔχει ἐν τῷ κειμένῳ. — Πρὸς ἄσκησιν εἰς ἀναδιήγησιν γ' προσώπου κατὰ τὸ ὑπόδειγμα Κεφ. 36).

Ἔχομεν λοιπὸν πολίτευμα, ἤτοι πολιτικὸν σύστημα διοικήσεως, ποῦ δὲν ζηλεύει τοὺς νόμους ἄλλων· διότι ἡμεῖς οἱ ἴδιοι περισσότερον, ποῦ τὸ ἐφαρμόζομεν, εἴμεθα μὲ τὴν πολιτικὴν μας ζωὴν παράδειγμα εἰς ἄλλους, παρὰ μιμούμεθα αὐτούς. Καὶ κατὰ τὸ ὄνομα μὲν ἡ πολιτεία μας ἔχει ὀνομασθῆ δημοκρατία, διότι ἔχει ῥυθμισθῆ οὕτως, ὥστε νὰ κυβερνοῦν καὶ ὠφελοῦνται ὄχι οἱ ὀλίγοι, ἀλλὰ οἱ περισσότεροι.

Ὅλοι δὲ οἱ πολῖται κατὰ τοὺς νόμους μὲν ἔχουσιν ἴσα δικαιώματα ὡς πρὸς τὰς ἰδιωτικὰς των διαφορὰς, ἔσον ἀφορᾷ δὲ τὴν ὑπόληψιν, ποῦ χαίρει ὁ καθείς διὰ τὴν διοίκησιν τῶν κοινῶν, ἐκεῖ ποῦ ὁ καθείς εἰς τινὰ κλάδον εὐδοκιμεῖ, προτιμᾶται, ὄχι τὸ περισσότερον ἀπὸ τὴν κοινωνικὴν τάξιν, ποῦ ἀνήκει, ἔσον ἀπὸ τὴν ἀξίαν του· οὐδὲ πάλιν λόγῳ τῆς πενίας του, ἀλλὰ ἔχων νὰ πράξῃ κατὰ τι καλὸν εἰς τὴν πόλιν, ἔχει ἀποκλεισθῆ τῶν διοικητικῶν θέσεων, λόγῳ τῆς κοινωνικῆς του ἀσημότητος. Ἄνευ περιορισμῶν δὲ ζῶμεν ὡς πολῖται καὶ εἰς τὰς σχέσεις μας πρὸς τὴν πολιτείαν καὶ ὡς πρὸς τὴν καχύποπτον ἐπιτήρησιν τῶν καθημερινῶν ἀσχολιῶν μεταξὺ μας, χωρὶς νὰ ὀργιζώμεθα κατὰ τοῦ ἄλλου, ἂν πράττῃ τι πρὸς εὐχαρίστησίν του, οὔτε παρουσιαζόμεθα μὲ ὄψιν κατηφῆ καὶ σοδράν, πρᾶγμα, ποῦ δὲν φέρει μὲν ζημίαν, ἀλλ' ὅμως πολὺ ἐνοχλεῖ τὸν ἄλλον. Ἐνῶ δὲ καταγινόμεθα ἀνενοχλήτως μὲ τὰς ἰδικὰς μας ὑποθέσεις, εἰς τὰς σχέσεις μας πρὸς τὴν πολιτείαν δὲν παρνομοῦμεν, ἕνεκα σεβασμοῦ πρὸ πάντων, διότι καὶ

εἰς τὰς ἀρχὰς πάντοτε ὑπακούομεν καὶ εἰς τοὺς νόμους, καὶ μάλιστα ἔσοι ἐξ αὐτῶν εἶναι πρὸς ὠφέλειαν τῶν ἀδικουμένων, καὶ ἔσοι, ἂν καὶ εἶναι ἄγραφοι, φέρουσιν εἰς τὸν παρανομοῦντα πανθομολογουμένην ἐντροπήν».

7ον Παράδειγμα

Πρὸς ἀναδιήγησιν

Προσφορὰ ὑπηρεσιῶν πρὸς ἴδρυσιν ἀντιπροσωπείας (ἀποθήκης) ἐπιστολ. Φίλωνος σελ. 51.

Κύριοι Δόσιε καὶ Νικολαΐδη, Εἰς Κέρκυραν.

Παροτρυνθεὶς ὑπὸ τοῦ ἐνταῦθα Κυρίου Ν. Ἰωνίδου, μεθ' οὗ εὐρίσκεσθε εἰς ἐμπορικὰς σχέσεις, λαμβάνω τὸ θάρρος νὰ ὑποβάλω ὑμῖν πρότασιν, ἣτις, κατὰ τὴν κρίσιν μου, θὰ σᾶς εἶναι ἐπωφελής.

Λίαν περιορισμένη ὑπῆρξεν μέχρι σήμερον ἐν τῇ πόλει μας ἡ κατανάλωσις τῶν εἰδῶν σας, ἐν τούτοις θεωρῶ αὐτὴν ἐπιδεκτικὴν ἀναπτύξεως καὶ, ἂν ἀπεφασίζετε νὰ ἰδρύσητε ἐνταῦθα (παρ' ἐμοί) παρακαταθήκην θὰ προσεπάθουν νὰ ἐπιτύχω τοῦτο εἴτε ἐκθέτων καταλλήλως τὰ ἐμπορεύματά σας, εἴτε ἐπισκεπτόμενος τοὺς ἀγοραστάς.

Παρακαλῶ δὲ νὰ σημειώσητε ὅτι, τὰ ἐν τῇ ἀποθήκῃ μου ἐμπορεύματα οὐδόλως παρακλύουσι τὸν σκοπὸν μου (πρότασίν μου) καὶ ὅτι πάντοτε δύναμαι νὰ διατηρῶ ὑπὲρ τῶν προϊόντων σας θέσιν, ἐνθα κάλλιον θὰ ἠδύναντο νὰ προσελκύωσι τὴν προσοχὴν (βλέμματα) τοῦ κοινοῦ.

Ἐὰν μετὰ τὴν συλλογὴν τῶν πληροφοριῶν περὶ τῶν τε ὑλικῶν καὶ ἠθικῶν μου ἐγγυήσεων εἰσθε διατεθειμένος νὰ ποιήσητε χρῆσιν τῆς προσφορᾶς μου, ἰδοὺ τίνες θὰ ἦσαν αἱ συμφωνίαι μας.

Θὰ σᾶς πιστώνω κατὰ τὸ τιμολόγιον διὰ τὸ ποσὸν τῶν παραδιδωμένων ἐμπορευμάτων· ἀναλόγως δὲ τῶν γινομένων πωλήσεων, θὰ σᾶς ἐμβάζω τὰ χρήματα, ἢ θὰ κρατῶ αὐτὰ εἰς τὴν διάθεσίν σας, συμφώνως πρὸς τὰς διαταγὰς σας.

Τὰ ἐξοδα τῆς μεταφορᾶς τῶν ἐμπορευμάτων εἶναι εἰς ὄφελός σας. Θὰ μοὶ χορηγήτε, προμήθειαν 10 % ἐπὶ τε τῶν πωλήσεων,

ὡς ἐπίσης καὶ ἐπὶ τῶν παραγγελιῶν, τὰς ἐποίας θὰ λαμβάνητε διὰ τῶν ἐνεργειῶν μου.

Ἐὰν αἱ προτάσεις αὗται σᾶς συμφέρωσιν εὐαρεστηθῆτε νὰ μὲ ἀπαντήσητε.

Ἐν τούτοις δέξασθε τὰς προρρήσεις μου.

Ἰωσήφ Κονδυλάκης

8ον Παράδειγμα

Πρὸς ἀναδιήγησιν

Καταφατικὴ ἀπάντησις εἰς τὴν προηγουμένην πρότασιν

Ἐν Κερκύρᾳ 25 Ἰανουαρίου 1...

Κύριον Ι. Κονδυλάκη, Εἰς Τρίπολιν

Εὐχαρίστως ἐλάβομεν τὴν ἀπὸ 15 Ἰσταμένου μηνὸς φιλικὴν ἐπιστολὴν σας, διὰ τῆς ἐποίας μᾶς προτείνετε νὰ ἰδρύσωμεν ἀντιπροσωπεῖαν ἐν τῇ πόλει σας.

Ἐπιθυμοῦντες νὰ σχηματίσωμεν ἰδέαν περὶ τοῦ δυνατοῦ τῆς ἐπιτυχίας, θὰ σᾶς στείλωμεν ἐντὸς ὀλίγου μικρὰν συλλογὴν, ἣν προθύμως θ' αὐξήσωμεν, εὐθύς ὡς ἴδωμεν ὅτι ἡ ἐργασία αὕτη ἀνταποκρίνεται πρὸς τὰς ἰδικὰς μας καὶ ἰδικὰς σας προσδοκίας.

Μέχρι νεωτέρας διαταγῆς ἀποδεχόμεθα τοὺς ὄρους, ὅπως διετυπώσατε ἐν τῇ ἐπιστολῇ σας τῆς 15· ἐν τούτοις ἐνδέχεται βραδύτερον νὰ προτείνωμεν ὑμῖν αὐξήσιν τοῦ ποσοστοῦ τῆς προμηθείας σας ἐπὶ τῷ ὄρω ν' ἀναλάβητε τοὺς κινδύνους εἰς ἕαρος σας.

Εὐαρεστηθῆτε νὰ μᾶς εἴπητε πρὸς ὁδηγίαν μας τίνα μεταξὺ τῶν εἰδῶν μας εἶναι τὰ μᾶλλον περιζήτητα ἐν τῇ ἀγορᾷ σας.

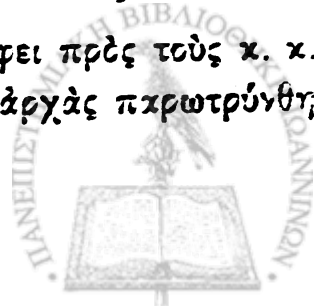
Δέξασθε κτλ.

Δόσιος καὶ Νικολαΐδης

9ον Παράδειγμα

Ἀναδιήγησις Αἰς ἐπιστολῆς εἰς πλάγιον σύντομον λόγον Παραδείγματος 7ου ὑποδειγματικῶς.

Ὁ Ἰωσήφ Κονδυλάκης ἐκ Τριπόλεως γράφει πρὸς τοὺς κ. κ. Δόσιον καὶ Νικολαΐδην εἰς Κέρκυραν ὅτι κατ' ἀρχὰς πρῶτον;

ὑπὸ τοῦ κ. Ἰωαννίδου ἀνταποκριτοῦ των νὰ υποβάλῃ πρότασιν ἐπωφελῆ. Ἡ κατανάλωσις τῶν εἰδῶν των ἐν Τριπόλει εἶναι λίαν περιωρισμένη, ἀλλὰ θεωρεῖ ἐπιδεκτικὴν ἀναπτύξεως, ἂν ἀπεφάσιζον νὰ ἰδρῦσουν παρ' αὐτῷ παρακαταθήκην, ὅποτε θὰ προσεπάθει διὰ καταλλήλων ἐνεργειῶν νὰ ἐπιτύχῃ. Τοὺς παρακαλεῖ νὰ λάβουν ὑπὸ σημείωσιν ὅτι τὰ ἐμπορεύματά του δὲν παρακωλύουν τὸν σκοπὸν τῆς προτάσεως, καὶ ἔτι θὰ διατηρῇ ἰδιαιτέραν θέσιν διὰ τὰ προϊόντα των προκαλοῦσαν τὴν προσοχὴν τοῦ κοινοῦ. Πρὸς τούτοις δὲ προτείνει τοὺς ὄρους του, καθ' ἣν περίπτωσιν θὰ ἐδέχοντο μετὰ τὴν συλλογὴν πληροφοριῶν περὶ αὐτοῦ.

1ον Θὰ πιστοῦται ὁ λισμὸς των διὰ τοῦ ἀντιστοίχου ποσοῦ τῶν παραδιδομένων ἐμπορευμάτων συμφώνως τῷ τιμολογίῳ των καὶ τὰ ἐμβάσματα θὰ εἶναι ἀνάλογα τῶν πωλήσεων ἢ θὰ τὰ κρατῇ εἰς τὴν διάθεσιν των συμφώνως πρὸς τὰς διαταγὰς των.

2ον Τὰ μεταφορικὰ θὰ ἐπιβαρύνουν αὐτοὺς καὶ προτείνει προμήθειαν 10 % ἐπὶ τῶν πωλήσεων καὶ τῶν παραγγελιῶν, ἃς θὰ διενεργῇ.

Ἐν τέλει ζητεῖ ἀπάντησιν καὶ προσφέρει τὰς προσρήσεις του.

10ον Παράδειγμα

(Ἀναδιήγησις εἰς περίληψιν βας Ἐπιστολῆς Ἀπαντήσεως Παραδείγματος 8ου).

Βεβαιοῦται ἡ λήψις τῆς Ἐπιστολῆς—ἀποστέλλεται μικρὰ συλλογὴ ἐμπορευμάτων πρὸς δοκιμὴν. Γίνονται δεκτοὶ οἱ ὄροι τῆς ἐπιστολῆς 15ης τρέχοντος καὶ δηλοῦται ἔτι αὐξάνονται τὰ ποσοστά, ἂν ἀναληφθῶσιν οἱ κίνδυνοι. Ἐρωτᾶται τίνα εἶδη εἶναι τὰ μᾶλλον περιζήτητα.

11ον Παράδειγμα

(Ἀπόσπασμα διαλέξεως κριτικῆς Μάτεσι «Σολωμὸς καὶ ἡ Ζάκυνθος»).

« . . . . Ἰδίως τὸν θέλγει ἡ ἑορτὴ τοῦ Πάσχα. Τὴν αἰσθάνεται θρησκευτικῶς καὶ φυσιολατρικῶς, ὡς ὑπὲρ πᾶσαν ἑορτὴν τοῦ ἑλληνικοῦ κόσμου. Ὁ κατ' ἐξοχὴν ὕμνος του πρὸς τὸ Πάσχα εὐ-

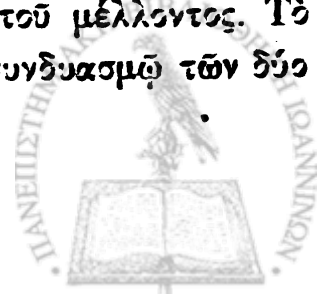

ρίσκειται μεταξύ τῶν ἀποσπασμάτων τοῦ «Λάμπρου», ἐξ οὗ θὰ σᾶς ἀναγνώσω δύο στροφάς.

Χριστὸς ἀνέστη. Νέοι γέροι καὶ κόρες
 ἔλοι μικροί, μεγάλοι, ἐτοιμασθῆτε.
 Μέσα στὲς ἐκκλησιᾶς τὲς θαφνοφόρες
 Μὲ τὸ φῶς τῆς χαρᾶς συμμαζευθῆτε.
 Ἐνοιξέτε ἀγκαλιὰς εἰρηνοφόρες,
 Ἐμπροστὰ στοὺς ἀγίους καὶ φιληθῆτε.
 Φιληθῆτε γλυκὰ χεῖλη μὲ χεῖλη
 Πέστε «Χριστὸς ἀνέστη» ἐχθροὶ καὶ φίλοι.

Δάφνες εἰς κάθε πλάκα ἔχουν οἱ τάφοι
 Καὶ βρέφη ὠραῖα στὴν ἀγκαλιὰ οἱ μανάδες
 Γλυκόφωνα κυττῶντας τοὺς ζωγράφους —
 σμένους ἀγίους ψάλλουνε οἱ ψαλτάδες.
 Λάμπει, τὸ ἀσήμι, λάμπει τὸ χρυσάφι:
 Ἀπὸ τὸ φῶς, ποὺ χύνουνε οἱ λαμπάδες,
 Κάθε πρόσωπο λάμπει ἀπ' τ' ἀγιοκέρι:
 Ὅπου κρατοῦν οἱ χριστιανοὶ στὸ χέρι.

Ἐφιστῶ τὴν προσοχὴν σας εἰς δύο σημεῖα τῶν στροφῶν τούτων. Ἐνῶ ὁ ποιητὴς ψάλλει τὴν ἀνάστασιν καὶ τὴν ζωὴν, φαίνεται αἰφνης ὅτι ἀνατρέχει εἰς τὸ κοιμητήριον, ἵνα φέρῃ εἰς τὴν φαντασίαν μας τοὺς τάφους τῶν νεκρῶν, στολισμένους μὲ δάφνας. Σύλληψις παραδόξου ποιητικῆς ἰδιορρυθμίας, οἶονεὶ παραφωνία τις τοῦ ποιητοῦ, θὰ ἔλεγεν ἐκ πρώτης ὄψεως ἡ κριτικὴ. Ἄλλ' ὁ ἀναγνώστης τῆς Ζακυνθίας ζωῆς δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ πλανηθῆ. Ἐν Ζακύνθῳ ἐκράτει τὸ ἔθιμον νὰ θάπτωνται οἱ προὔχοντες ἐκάστης ἐνορίας ἐντὸς αὐτῶν τῶν ἐκκλησιῶν. Καὶ οἱ κλάδοι τῆς δάφνης, οἱ ἔποιοι κατὰ τὴν ὥραν τῆς Ἀναστάσεως ἐσκορπίζοντο ἐντὸς τῶν ναῶν, ἐκάλυπτον τὰς ἐπιτυμβίους πλάκας τῶν κεκοιμημένων προγόνων, οἶονεὶ προσκαλοῦντες τὰς σκιάς αὐτῶν εἰς τὴν συμμετοχὴν τῆς χαρᾶς. Ἐνῶ ἀφ' ἑτέρου τὰ ὠραῖα βρέφη εἰς τὰς ἀγκάλας τῶν μητέρων συμβολίζουσι τὰς γενεὰς τοῦ μέλλοντος. Τὸ μεγαλεῖον τῆς ἐμπνεύσεως ἀπετύπωσεν ἐν τῷ συνδυασμῷ τῶν δύο

εἰχόνων τὴν ὑπερτέραν ἰδέαν τοῦ ἀνάρχου καὶ τοῦ ἀτέρμονος. Ἐπιφέρω τὸ παράδειγμα τοῦτο διὰ νὰ ἐξάρω τὴν ἀνάγκην τῆς μελέτης τῶν λεπτομερειῶν τοῦ περιβάλλοντος πρὸς κατανόησιν τοῦ ἔργου τοῦ ποιητοῦ. Δευτέραν παρατήρησιν ὑμῶν προκαλῶ εἰς τὸν στίχον, ὅπου διχοτομεῖται ἡ λέξις «ζωγραφισμένος». Τὸ ἥμισυ τῆς λέξεως «ζωγραφι-» μένει εἰς τὸν πρῶτον στίχον, αἱ ἄλλαι δύο συλλαβαὶ μεταπηδῶσιν εἰς τὸν ἐπόμενον. Τεχνοτροπία τοῦ ποιητοῦ κατ' ἀπομίμησιν τοῦ Πινδάρου, τὴν ὁποίαν καὶ ἀλλαχοῦ τῶν ἔργων του ἀνευρίσκομεν . . . . .».

§ 106. Παρατηρήσεις εἰς τὰ παραδείγματα ἀναδιηγήσεων.—Εἰς τὸ α'. «ἡ μικρὴ τραγωδία» παρατηροῦμεν ὅτι ὁ Νισβάνας ἀναδιηγεῖται εἰς εὐθὺν λόγον, τοὺς λόγους τῆς κόρης ἐκ Κρήτης, ὅπως ἀκριβῶς ὑποτίθεται ὅτι τὰ εἶπεν ἡ Κόρη. Εἴπομεν εἰς τὸν χαρακτηρισμὸν τοῦ εἴδους, ὅτι πολλάκις ἀπὸ σκοποῦ μεταχειρίζεται τὸν τρόπον τοῦτον ὁ ἀναδιηγούμενος.

Εἰς τὸ βον ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος δίδεται ὑποδειγματικῶς ὁ συνήθης τύπος ἀναδιηγήσεως. Δι' ὀλιγοστίχου εἰσαγωγῆς, ἣ καὶ παραλειπομένης ταύτης ἐκτίθεται εἰς πλάγιον τὸ περιεχόμενον τῆς εἰς α'. πρόσωπον διηγήσεως τῆς Κόρης.

Εἰς τὸ γον ὁ Γεννάδιος ὡς νὰ θέλῃ νὰ μᾶς διδάξῃ τρόπους ἀναδιηγήσεως, ἀναδιηγεῖται λόγους Φιλέλληνος, ὡς οὗτος τοὺς ἤκουσε παρ' Ἑλληνοῦ διελθόντος τὴν Μακεδονίαν. Εἰς τοῦτο, δι' εἰσαγωγῆς χαρακτηρισμοῦ τὸ γεγονός, καὶ δι' ἐκφράσεως γνώμης καὶ σκέψεώς του ἀναδιηγεῖται εἰς γ'. πρόσωπον εἷς τινὰ δὲ μέρη καὶ ἐν εὐθεῖ λόγῳ, ὡς διημείφθησαν διάλογοι καὶ ἔξαντιλεῖ τὴν ἀναδιήγησιν.

Εἰς τὸ 4ον καὶ 5ον ἐκτίθεται εἰς α' πρόσωπον, καὶ εἰς γ' ὑποδειγματικῶς τὸ αὐτὸ θέμα «ὁ Ἄνδριᾶς τοῦ ἥρωος» πιστῶς, ἔρηρως, ἄνευ οὐδεμιᾶς ἐπεμβάσεως τοῦ ἀναδιηγουμένου.

Εἰς τὸ 6ον ἐν τῷ α'. μέρει ἐκτίθεται ὑποδειγματικῶς περίληψις τοῦ βῆου Κερ. τοῦ Θουκυδίδου ὡς εἰσαγωγὴ εἰς τὸν ὅλον ἐπιτάριον τοῦ Περικλέους· ἐν τῷ β'. μέρει ἐκτίθεται ὑπόδειγμα συντόμου πιστῆς ἀναδιηγήσεως Κερ. 36. Ἐν δὲ τῷ γ'. μέρει, Κεφαλαίῳ 37ῳ, δίδεται τὸ περιεχόμενον, ὅπως ἔχει ἐν τῷ κειμένῳ ὡς

ἀναδιήγησις εἰς α'. πρόσωπον, καὶ παρέχεται τοῦτο πρὸς ἄσκησιν, κατὰ τὸ ὑπόδειγμα Κεφ. 36ου.

Εἰς τὸ 7ον, 8ον, 9ον καὶ 10ον ἐκτίθενται τὰ κείμενα τῶν ἐπιστολῶν καὶ αἱ ἀναδιηγήσεις τῶν περιεχομένων αὐτῶν, ἑνὸς δὲ ἢ περιλήψις συντόμως, ἀλλ' εἰς ὅλα ἐκτίθεται ἡ οὐσία τῶν νοημάτων των, ὡς ζητεῖται ἐν τῇ πράξει.

Εἰς δὲ τὸ 11ον ἐκτίθενται ἀποκλειστικῶς ὑποκειμενικαὶ κρίσεις τοῦ ἀναδιηγουμένου τοῦς στίχους τοῦ Σολωμοῦ. Ἐκφέρονται γνῶμαι, κρίσεις, εἰκασίαι ὡς κριτικαί. Αὕτη εἶναι ἡ λεγομένη **κριτικὴ** εἰς τὴν κυρίαν σημασίαν τοῦ ὄρου.

§ 107. **Ἐφαρμογὴ ψυχολογίας εἰς τὴν ἀναδιήγησιν.** Οἱ νόμοι τοῦ νοεῖν ἐφαρμόζονται αὐτομάτως εἰς τὴν ἀναπαράστασιν τῶν νοημάτων ἄλλου. Αἱ παραστάσεις ἀναπλάττονται ἐκ μνήμης κατὰ τὴν χρονικὴν ἀλληλουχίαν τῆς προσκλήσεως καὶ τὴν διαδοχὴν. Ἡ ὁμοιότης καὶ ἡ ἀντίθεσις ἐπίσης βοηθεῖ εἰς τὴν ἀνάπλασιν. Σπουδαιοτάτη εἶναι ἡ συμβολὴ τοῦ νόμου αἰτίας καὶ ἀποτελέσματος διὰ τὴν λογικὴν ἀναπαράστασιν, καὶ τὴν δημιουργίαν διὰ τῆς φαντασίας πλήρους λόγου. Ἰδίᾳ εἰς τὰς παρατηρήσεις ἐπὶ τοῦ ἀναδιηγουμένου εἰς τοὺς τύπους τῆς κριτικῆς. Τὸ πλεονέκτημα τοῦ ἀναδιηγουμένου εἶναι σοβαρόν, ὅταν οὗτος ἔχη συνείδησιν τῶν ψυχολογικῶν τούτων φαινομένων καὶ διὰ τῆς ἐκουσίας προσοχῆς προσλαμβάνη πλήρεις τὰς παραστάσεις καὶ τὰς ἀναπλάττη πιστῶς, καὶ συνεπῶς, ὅταν ἀποδίδῃ τι τελείως εἰς ἀναδιήγησιν, ἢ ὅταν εἰς τὴν τελείαν κριτικὴν ἐλέγχῃ καὶ ἀναλύῃ τὸ βάθος τοῦ περιεχομένου τοῦ πρὸς ἀναδιήγησιν.

Ὅστε διὰ νὰ γράφῃ τις ἀναδιηγήσεις πιστὰς ἀπαιτεῖται προσοχὴ τελεία καὶ ἐκουσία εἰς τὴν πρόσληψιν τοῦ περιεχομένου των.

§ 108. **Μεθοδολογία ἀναδιηγήσεων.** Τὸν τύπον τῆς κατατάξεως τῶν σκέψεων εἰς τὰς ἀναδιηγήσεις δίδει αὐτὸ τὸ περιεχόμενον τοῦ θέματος αὐτῶν. Τὴν αὐτὴν σειρὰν τῶν σκέψεων, ἣν ἔχει τὸ περιεχόμενον ἀκολουθεῖ καὶ ὁ ἀναδιηγούμενος.

Ὅς εἶδομεν εἰς τὰς παρατηρήσεις τῶν παραδειγμάτων ἔχομεν τρεῖς τρόπους ἀναδιηγήσεως 1) ἀναπαράστασιν εἰς εὐθὺν λόγον, ὅπως ἀκριβῶς ἐλέγχθη ἢ διὰ συντόμου εἰσαγωγῆς ἢ ἄνευ ταύτης

(Βλέπε «ἡ μικρὰ τραγωδία»). Τοῦτο συμβαίνει εἰς ἐνότητα, ἣν ὁ ἀναδιηγούμενος ἀπὸ σκοποῦ παριστάνει· οὕτω γράφει εἴτε εἰς τύπον χρονογραφήματος εἴτε μή. 2) Ἀναπαράστασιν εἰς γ'. πρόσωπον πλαγίου λόγου ὅλου τοῦ περιεχομένου ξηρῶς ἄνευ ἀναμείξεως τῆς ὑποκειμενικότητος τοῦ ἀναδιηγουμένου. 3) Ἀναπαράστασιν εἰς γ'. πρόσωπον πλαγίου λόγου ὅλου τοῦ περιεχομένου μετὰ τῆς ἀναμείξεως τῆς ὑποκειμενικότητος δι' εἰσαγωγῆς καὶ τμηματικῆς ἀναπαραστάσεως εἰς πλάγιον. Αὕτη εἶναι καὶ τύπος κριτικῆς.

Οὕτω: κατὰ τὸν βῶν τοῦτον τρόπον ἡ κριτικὴ ἀναπαρίσταται ὡς ἑξῆς :

Μετὰ σχετικὴν εἰσαγωγὴν, μετὰ κρίσεων καὶ παρατηρήσεων ἐπὶ τοῦ συγγραφέως, τοῦ περιεχομένου τῆς ἀναδιηγήσεως, προβαίνει τμηματικῶς εἰς τὴν ἀναπαράστασιν διὰ τῆς ἑξῆς περιόδου φρασεολογίας «εἰς τὴν εἰσαγωγὴν παρουσιάζει ἢ λέγει . . .» (καὶ ἔπονται παρατηρήσεις, κρίσεις, γνώμαι) . . . «Ἐπειτα προχωρῶν παριστάνει. . . τὸ καὶ τὸ. . .» πάλιν μὲ γνώμας, καὶ προχωρεῖ οὕτω κατὰ ἐνότητας, κατὰ τμήματα, μέχρις ἐξαντλήσεως τοῦ θέματος. Τὸ τέλος τῆς ἀναδιηγήσεως φέρει. «Κατακλείων τὸν λόγον τοῦ ἢ «ὡς ἐπίλογον τοῦ ὅλου» ἢ «ὡς κατακλεῖδα τοῦ ὅλου λέγει . . . τὸ καὶ τὸ . . .» καὶ κλείει καὶ ὁ κάμνων τὴν κριτικὴν μετὰ τὰς ἀρμοζούσας πρὸς τὸν σκοπὸν ταύτης κρίσεις, παρατηρήσεις καὶ γνώμας, ἐκ τοῦ συναισθητικοῦ ἢ βουλευτικοῦ του.

Σημειωτέον ὅτι εἰς τὰς κριτικὰς ἢ φρασεολογία δέον νὰ εἶναι λεπτή, φιλόφρων, ἀκριβὴς καὶ νὰ στηρίζεται ὅσον τὸ δυνατόν ἐπὶ τοῦ δικαίου καὶ τῆς συνειδήσεως τῶν ἀνθρωπίνων ἀδυναμιῶν (Βλέπε κριτικὴ Μάτεσι).

§ 109. **Αἱ ἀναδιηγήσεις ἐπιστολῶν, τυπικῶν ἐγγράφων καὶ λοιπῶν περιλήψεων.** Εἰς τὰς περιληπτικὰς, συντόμους ἀναδιηγήσεις ἐπιστολῶν, πάσης φύσεως τυπικῶν ἐγγράφων διαλόγων καὶ λοιπῶν, ὁ ἀναδιηγούμενος διὰ τοῦ ἀφαιρετικοῦ τῆς μνήμης ψυχολογικῶς, παρουσιάζει τὴν οὐσίαν συντόμως, περιληπτικῶς· πολλάκις δὲ ἀναγράφει ταύτην εἰς γενικὰς ἐπιγραφὰς παρουσιαζούσας τὸ σύνολον.

§ 110. **Ἀσκήσεις εἰς τὴν ἀναδιήγησιν.** Μετὰ τὴν ἐξαν-

τλητικὴν ἐξέτασιν τοῦ θέματος τῶν **ἀναδιηγήσεων** ὡς εἶδος ἐκθέσεων καὶ τὰ ἄφθονα παραδείγματα πασῶν τῶν μορφῶν, παρέλκει ὁ καθορισμὸς ὠρισμένων θεμάτων πρὸς ἀναδιήγησιν.

Ἐνταῦθα τὸ θέμα εὐρίσκει καθ' ἑκάστην ὁ διδάσκων⁽¹⁾ προχειρότατον, ἀπὸ κεφάλαια τοῦ ἀναγνωστικοῦ τῶν Νεοελληνικῶν, ἀπὸ ποιήματα ποικίλης μαρφῆς, καὶ ἀπὸ τῶν ἄλλων κύκλων τῶν μαθημάτων. Ὁ δὲ μαθητῆς, ἢ ὁ σπουδαστῆς, ἢ ὁ ἀσκούμενος φιλομαθῆς εἰς ἐκθέσεις, δύναται νὰ εὔρη ἄφθονα ἐπίσης θέματα πρὸς ἀναδιήγησιν ἐκ τῆς ζωῆς. Εἶναι μάλιστα τὸ ζήτημα τοῦτο ἐπικουρικὸν διὰ τὴν μελέτην τῶν ἄλλων μαθημάτων.

Οὕτω ὁ μαθητῆς: ἄς ἀναδιηγηθῇ 1) Κεφάλαια ἐκ τῆς ἱστορίας, πὺ μανθάνει. 2) Κεφάλαια ἐκ τῆς Φυσικῆς του, ἐνδιαφέροντα τοῦ σημερινοῦ μηχανικοῦ πολιτισμοῦ. 3) Κεφάλαια ἐκ τῆς Γεωγραφίας, φυσικῆς ἢ οἰκονομικῆς. 4) Κεφάλαια ἱστορικά, ῥητορικά, φιλοσοφικά ἐκ τοῦ ἀρχαίου κειμένου, πὺ διδάσκειται. 5) Ἐκ τῶν ἀναγνωστικῶν ξένων γλωσσῶν ἐνδιαφέροντα κεφάλαια. 6) Περιεχόμενα διαλόγων, μονολόγων ἀπὸ τὸν δραματικὸν κύκλον, καὶ ἄπειρα τοιαῦτα. 7) ἄπειρα θέματα ἠθικὰ ἐκ τοῦ θρησκευτικοῦ κύκλου, εὐαγγελίου καὶ ἠθικῆς.

Ὁ σπουδαστῆς ἢ φιλομαθῆς ἄς ἀναδιηγηθῇ 1). Ὅ,τι θέμα τὸν ἐνδιαφέρει, ἢ τὸν ἐπείγει ἐκ τοῦ κύκλου τῆς ἐπιστήμης του. 2) Κύρια ἄρθρα ἐφημερίδων ἢ ἐκλεκτὰ τεμάχια περιοδικῶν ποιήλου περιεχομένου· τοῦτο εἶναι σπουδαιότατη ἀσκήσις.

Σημειωτέον ὅτι τὸ εἶδος τοῦτο εἶναι τόσον πρόχειρον εἰς τὴν ζωὴν, ὅστε, ἂν προσέξῃ τις θὰ τὸ εὔρη εἰς τὸν προφορικὸν λόγον τῆς καθ' ἡμέραν ζωῆς ἐν τῇ πράξει. Εἰς τοῦτο δὲ κυρίως ἐγκείται ἡ σπουδαιότης του πρακτικῶς.

(1) Εἶναι ἀνάγκη ἐνταῦθα νὰ ὑπομνήσωμεν ὅτι πρὸ τῆς ἀναδιηγήσεως οἰουδήποτε θέματος, πρέπει νὰ γίνεται ἀνάπτυξις σχετικοῦ λεξιλογίου. Ἐν δὲ τοῖς σχολείοις οὖν τούτῳ εἰς τὸν ἔλεγχον ἐκθέσεων ἐπὶ τῶν παρουσιαζομένων γλωσσικῶν σφαλμάτων παραλέπονται οἱ μαθηταὶ εἰς τὰ Σχετικὰ Κεφάλαια Γραμματικῆς καὶ Συντακτικοῦ. Πρακτικώτερον δὲ διὰ τὴν ὀρθογραφίαν δύναται νὰ παραλέπονται εἰς «πρακτικὰς γνώσεις», Ἀσκήσεις καὶ ἐφαρμογὰς «τῆς Τέχνης τοῦ Γράφειν» Αὐο μέρους· εἶναι βασικαὶ τοιαῦτα αἱ: 40ῆ σελ. 125, 48ῆ σελ. 142, 68ῆ καὶ 69ῆ σελ. 192, 75ῆ σελ. 216, 77ῆ σελ. 226, 85ῆ καὶ 86ῆ σελ. 271 καὶ 272.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ΄.

ΑΙ ΒΙΟΓΡΑΦΙΑΙ—Η ΙΣΤΟΡΙΑ—ΑΙ ΗΘΟΓΡΑΦΙΑΙ—ΤΟ
ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ—ΤΟ ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΗΜΑ

§ 111. **Χαρακτηρισμός τῶν εἰδῶν.** Διὰ τὰ εἶδη ταῦτα ἐν τῇ παρούσῃ ἐπιτομῇ θὰ ἀρκεσθῶμεν εἰς γενικούς τινας τούτων χαρακτηρισμούς. Εἰς σχολικὰς ἐκθέσεις ἐλάχιστα θέματα βιογραφίας καὶ ἠθογραφιῶν δίδονται, μὲ ὑποδείγματα τὰ παρουσιαζόμενα θέματα εἰς τὰ ἀναγνώσματα Νεοελληνικῶν. Ἡ θεωρία τούτων, καὶ αἱ ἐπὶ παραδειγμάτων παρατηρήσεις ἔχουσιν θέσιν εἰς τὸ πλῆρες ἔργον μας.

Ἡ Βιογραφία. Ἡ βιογραφία εἶναι διήγησις τῶν πράξεων κατὰ χρόνον καὶ τόπον τοῦ βίου ἑνὸς προσώπου μὲ τὴν συνάφειαν αἰτίου καὶ ἀποτελέσματος. Ἐπομένως ἡ βιογραφία ἀσχολουμένη περὶ τὴν ἐκθεσιν πολλῶν πράξεων ἢ πασῶν τῶν πράξεων ἑνὸς προσώπου διαφέρει τοῦ διηγήματος κατὰ πολὺ, διότι ἡ μὲν ἐνότης τοῦ διηγήματος στρέφεται περὶ μίαν πράξιν, περὶ ἓν γεγονός κλ. ἐσωτερικῶς, ἡ δὲ ἐνότης τῆς βιογραφίας στρέφεται ἑξωτερικῶς περὶ πάσας τὰς πράξεις ἑνὸς προσώπου. Ἐπομένως ἐν τῇ βιογραφίᾳ περιλαμβάνεται ὑπὸ τοῦ βιογράφου ἡ ἐπίδρασις τοῦ προσώπου εἰς τὸ περιβάλλον κοινωνίας καὶ ἔθνους, καὶ ἡ ἐπίδρασις τοῦ περιβάλλοντος ἐπ' αὐτό. Κατὰ ταῦτα τὰ πρὸς βιογραφίαν πρόσωπα εἶναι πᾶσαι αἱ προσωπικότητες, πού διακρίνονται τῶν ἄλλων καὶ διὰ τὴν κοινωνικὴν των θέσιν καὶ δρᾶσιν καὶ διὰ τὰς ἑξαιρέτους ὑπηρεσίας καὶ διὰ τὰ ἠθικὰ προτερήματα τοῦ χαρακτῆρός των, πού ἐπέδρασαν ἐπὶ τῶν ἄλλων· ταῦτα δὲ ἔχουσι σπουδαῖα συμβάντα τοῦ βίου των πρὸς μίμησιν καὶ διδασκαλίαν ἢ καὶ πρὸς ἀποφυγὴν.

Τὸ ἔργον τοῦ βιογράφου εἶναι δύσκολον καὶ βαρὺ, καὶ διὰ τὴν λογοτεχνικὴν πλοκὴν τῆς βιογραφίας καὶ διὰ τὰς ἀκριβεῖς ἱστορικὰς εἰδήσεις τὰς ἀφορώσας ταύτην. Ἀκόμη δὲ καθίσταται δυσκολώτερον τοῦτο, εἰς τὸ ζήτημα, οὐ μόνον τῆς διηγήσεως τῶν περὶ τὸ πρόσωπον, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐρεῦνης τῶν ψυχολογικῶν

αἰτίων τῆς τοιαύτης δράσεως τοῦ προσώπου· διότι ἡ ἔρευνα τοῦ ὑποσυνειδότου, καὶ ἡ ἔρευνα τοῦ ἐπιδράσαντος ἐπ' αὐτοῦ ψυχολογικῶς περιβάλλοντος, ὅπερ τοῦ ὑπηγόρευσε ἢ τοῦ ἐπέβαλλεν τὴν τοιαύτην ἢ τοιαύτην δρᾶσιν, εἶναι δυσκολωτάτη. (Βλέπε Παραλλ. βίους Πλουτάρχου).

Ἡ τελευταία αὕτη δυσκολία τοῦ βιογράφου, ὅταν κατορθώσῃ οὗτος νὰ τὴν ὑπερνικήσῃ, ἀποτελεῖ τὸν θρίαμβον· διότι συγχρονίζει τὸν βιογράφον εἰς τὸ εἶδος τοῦ πρὸς τὴν τελευταίαν λέξιν τῆς σημερινῆς ἐπιστήμης, πού δὲν προσέχει πλέον τόσον εἰς τὸν ὄγκον τῶν λεπτομερειῶν, ὅσον εἰς τὴν ἔρευναν τῶν πρώτων αἰτίων, πού δικαιολογοῦν τὰ τοιαῦτα ἢ τοιαῦτα ἀποτελέσματα.

Ἡ βιογραφία ἔχει τὴν σφραγίδα πλήρους πραγματείας ἱστορικῆς, ἐπομένως ὅ,τι ἰσχύει διὰ τὴν ἱστορίαν, ὡς πρὸς τὴν προσοχὴν τῶν πηγῶν, τῆς προελεύσεως αὐτῶν καὶ τῆς γνησιότητός των, ἰσχύει καὶ δι' αὐτήν.

Ἡ Ἱστορία. Τὸν χαρακτηρισμὸν τοῦ ὅρου δίδει ἐνταῦθα ἡ Ἐπιστήμη. Ὅσον καὶ ἂν, εἰς τὰ στενὰ ὅρια τοῦ ἔργου τῆς Τέχνης τοῦ Γράφειν θελήσωμεν νὰ δώσωμεν τὸν προσήκοντα χαρακτηρισμὸν, ὡς εἰς εἶδος «ἐκθέσεων» δὲν ἐκφεύγει ἀπὸ τοὺς περιορισμούς, τὰς ἀπαιτήσεις, καὶ τὴν κατεύθυνσιν, πού ζητεῖ αὕτη. Διὰ ταῦτα ἡμεῖς θὰ σκιαγραφήσωμεν τὴν Ἱστορίαν ὡς εἶδος ἐκθέσεων ἀπὸ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς λογοτεχνίας, ἐξ αὐτῶν τῶν ζητουμένων ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης. Διότι ὅσον καὶ ἂν τὴν περιέχῃ ἡ Ἐπιστήμη, ὁ σκοπὸς τοῦ ἔργου μας εἶναι νὰ παρουσιάσωμεν καὶ τὴν Ἱστορίαν ὡς πλήρες, τέλειον εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν Γραμμάτων εἶδος, καὶ κατ' ἀνάγκην θὰ εἴπωμεν τὰ νομιζόμενα συντελεστικὰ πρὸς ἐπιτυχίαν τούτου.

Ἱστορία γενικῶς σημαίνει γνῶσις. Ἐπομένως πᾶσα γνῶσις ἀνάγεται εἰς τὴν ἱστορίαν γενικῶς, ἐξ οὗ καὶ Ἱερὰ Ἱστορία, Ἑλληνικὴ Ἱστορία, Φυσικὴ Ἱστορία, Παγκόσμιος Ἱστορία, Ἱστορία τῶν Θρησκευμάτων, Ἱστορία τῆς Ψυχολογίας, Ἱστορία τοῦ Πολιτισμοῦ, καὶ λοιποὺς ὅρους, πού περιέχει ἡ γνῶσις. Τὸ περιεχόμενον τῆς γνώσεως δίδει τὸ χαρακτηριστικὸν ἐπίθετον ἰδιότητος εἰς τὸν ὅρον Ἱστορία. Δι' αὐτὸ καὶ ἔχομεν ἀπειρίαν κλάδων

ἱστορικῶν. Ἄλλ' ἐκ πάντων τούτων, ἡ **Ἱστορία** ὡς ἐπιστήμη ἔχει ὡς οὐσιαστικὰ στοιχεῖά της τὴν γνῶσιν τοῦ βίου τῶν ἀνθρώπων εἰς τὰ διάφορα στάδια αὐτοῦ· δ.λ. τὴν γνῶσιν τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου, τοῦ κοινωνικοῦ καὶ τοῦ πολιτικοῦ, τὴν ἐξέλιξιν αὐτῶν διὰ μέσου τῶν αἰώνων εἰς ἀφήγησιν τῶν γεγονότων τῶν πράξεων τῶν ἀνθρώπων εἰς τὰ διάφορα ταῦτα στάδια τῆς ζωῆς των κατὰ καιρούς· εἶναι σύμφωνος ὁ ὅρος πρὸς τὴν οὐσίαν, ὅταν τὰ ἐξιστορούμενα ἀντιπροσωπεύουσι ξηρῶς, πιστῶς, ἀντικειμενικῶς τὴν ἀλήθειαν. Ἐπομένως ὡς Ἐπιστήμη ἀπαιτεῖ μαρτυρίας ἀξιοπίστους, ἀποδείξεις καὶ τεκμήρια χειροπιαστὰ ἀναμφισβητήτου κύρους. Τὸν τρόπον τῆς παρουσιάσεως τῶν τοιούτων ἀληθειῶν τῆς Ἐπιστήμης τὸν δίδει αὕτη εἰς τοὺς ἀσχολουμένους εἰδικοὺς μύστας της. Τὴν μέθοδον ἐπίσης τῆς ἐργασίας των τὴν δίδει ἡ μεθοδικὴ τῆς Ἐπιστήμης, ὑπὸ τὰς σημερινὰς δὲ συνθήκας τῶν ἐρευνῶν τῶν Ἱστορικῶν ἐπεκτείνεται οὐ μόνον εἰς τὰς λεπτομερείας τῶν γεγονότων τῶν τε πολιτικῶν, πολεμικῶν, οἰκονομικῶν καὶ ἐν γένει τῶν συντελεστικῶν εἰς τὴν πλήρη εἰκόνα τοῦ πολιτισμοῦ, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ψυχολογικὴν ἐξέτασιν τῶν διαφόρων αἰτίων καὶ τῶν ἐκ τούτων ἀποτελεσμάτων. Ὡστε τὴν μέθοδον τῆς κατατάξεως τῆς ἱστορίας εἰς τινὰ ἱστορικὴν πραγματείαν ἢ εἰς τὴν ἱστορίαν λογοτεχνικῶς τὴν ὑπαγορεύει ὁ σκοπός, δι' ὃν γράφεται αὕτη.

3ον. **Αἱ ἠθογραφίαι** εἶναι εἴδη περιγραφικῶν διηγήσεων ἐν ταῖς ὁποῖαις ὁ λογοτέχνης περιγράφει, ὡς καὶ ὁ ζωγράφος ζωγραφίζει, τὰ ἦθη δ.λ. τοὺς χαρακτῆρας, γενικῶς δὲ τὰς σταθερὰς μορφὰς τῆς συμπεριφορᾶς, ἀτόμων, τάξεων ἀνθρώπων ἐπαγγελμάτων, ἀξιωματῶν κλ. ἢ ομάδων ἀνθρώπων, ἔθνων καὶ λαῶν. Τὸ λογοτέχνημα τοῦ ἠθογράφου ἔχει σπουδαιότατην θέσιν εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ πολιτισμοῦ.

4) **Τὸ μυθιστόρημα** εἶναι ἐν ἐκτεταμένον διήγημα μὲ παρεμβάσεις, ἐπεισόδια καὶ κατὰ βάσιν ἔχει τὴν μορφήν πεπλεγμένου μύθου δηλ. μὲ πολλὰς περιπετείας. εἶναι τέλειον λογοτεχνικὸν εἶδος καὶ κατέχει σπουδαίαν θέσιν εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν γραμμάτων καὶ τῆς λογοτεχνίας. εἰς τὸ μυθιστόρημα περιλαμβάνονται πάντα τὰ εἴδη τῶν διηγήσεων καὶ τῶν περιγραφῶν.

Περιέχει δὲ ἐν γενικῇ μορφῇ τὰς ἀρετὰς καὶ τὰς ἰδιότητες ποσοῦ καὶ ποιοῦ τοῦ τελειότερου εἶδους τῆς ποιήσεως τοῦ δράματος.

δ) **Τὸ χρονογράφημα** : Εἶναι λογοτεχνικὸν προϊόν, εἰς τέλειον αὐτοτελὲς εἶδος, ἔχον βάσιν τὸν ἔξωτερικὸν κόσμον τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὸν ἐσωτερικόν, ἐπομένως μετέχει καὶ τῶν δύο γενῶν κατ' ἀνάγκην τοῦ ἱστορικοῦ καὶ τοῦ φιλοσοφικοῦ. Σκοπὸς τοῦ χρονογραφήματος εἶναι κάποια διδασκαλία, ἱστορική, κοινωνική, ἠθική, πολιτική διὰ τὴν θεραπεύσιν κοινωνικὴν τινα πληγὴν· γίνεται δὲ αὕτη εἴτε ἀπ' εὐθείας ἱστορικῶς εἴτε ἀλληγορικῶς ὑπὸ σατυρικὴν, σκωπτικὴν, εὐθυμογραφικὴν μορφήν. Εἶναι ἓνα προϊόν, εὐθυμον ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον πεζὸν πρωτότυπον δημιουργήμα τοῦ νοῦ μὲ βάθος ποιητικόν. Ὁ δημιουργὸς τοῦ χρονογραφήματος εἰς σύντομον σύνολον διδάσκει, σκιαγραφεῖ, ἠθογραφεῖ, φιλοσοφεῖ κοινωνιολογικῶς ἐπὶ φλεγόντων ζητημάτων ποικίλης μορφῆς, τῆς φύσεως, τῆς ζωῆς ἐν τῇ κοινωνίᾳ καὶ θίγει κοινωνικὰς πληγὰς, πρὸς διδασκαλίαν.

Τὸ χρονογράφημα διὰ τὴν πλοκὴν του καὶ τὴν σύντομον ζωντανὴν διδασκαλίαν του κατέχει σπουδαίαν θέσιν εἰς τὴν λογοτεχνίαν.

§ 112. **Παραδείγματα.** Τὰ ὑπάρχοντα παραδείγματα βιογραφιῶν καὶ ἠθογραφιῶν, ἰδίᾳ εἰς διηγήματα ἠθογραφικά, εἰς τὰ Νεοελληνικὰ Ἀναγνώσματα τῶν ἑξ ἑτῶν Γυμνασίου τοῦ Ἀλ. Σαροῦ, ὡς καὶ εἰς πλεῖστα ἄλλα ἀναγνωστικά, δύνανται νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς ὑποδείγματα πρὸς μίμησιν. Πλεῖσται βιογραφίαι ὑπάρχουσιν εἰς τὰ Νεοελληνικὰ Ἀναγνώσματα Μ, Α. Λουλουδοπούλου διὰ τὰς ἑξτάξεις τῶν ἐμπορικῶν σχολῶν, ὡς καὶ εἰς τὰ Ἀναγνώσματα Ν. Λιβαδά διὰ τὰς Ἐμπορικὰς Σχολὰς. Πάντα ταῦτα εἶναι ἀρκετὰ διὰ τοὺς μαθητάς. Οἱ δὲ λοιποὶ φιλομαθεῖς παραπέμπονται διὰ τὰ ἄλλα εἶδη εἰς τὰ χρονογραφήματα ἐφημερίδων καὶ εἰς τὴν ἱστορίαν.

Εἰς τὰ σχολεῖα δύνανται νὰ δοθῶσιν ὡς ἐκθέσεις ἠθογραφίαι τάξεων, ἐπαγγελμάτων κ.λ. ὡς «ἡ ζωὴ τοῦ ἐργατικοῦ», «ὁ μανάβης», «ὁ ἐφημεριδοπώλης», «ὁ μαθητὴς» κ.ο.κ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ΄.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΑΙ

§ 113. Παραδείγματα τελείων περιγραφῶν.

1ον «Γεωγραφικὴ περιγραφὴ σύντομος τῆς νήσου Κρήτης» ὑπὸ Πουκεβίλ. σελ. 349 κ. ἑξῆς.

2ον «Σκιαγραφία τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν τοῦ 1912 καὶ τοῦ λεκανοπεδίου τῆς Ἀττικῆς» ὑπὸ Κ. Ὀκταποδᾶ.

3ον «Τὸ Λιοντάρι» περιγραφὴ τῆς Σπηλιᾶς τοῦ λιονταριοῦ. ὑπὸ Καμπούρογλου.

4ον «Τὸ Χάνι» ὑπὸ Σ. Παγανέλη.

5ον «Ἡ Ἀναξαγόρειος Σχολή» τῶν Βουρλῶν.

6ον «Τὸ σπίτι τοῦ Γραμματικοῦ» Περιγραφὴ σπιτιοῦ ὑπὸ Κ. Παλαμᾶ.

7ον «Ὁ Χατζῆ—Μαλούσης» Σκιαγραφία προσώπου τύπου ὁμογενοῦς εὐπόρου τῆς Μακεδονίας Ἀναγνωσ. Πολέμη Β΄ Γυμν.

8ον «Ὁ Λοῦρος» Περιγραφὴ ποταμοῦ ὑπὸ Ἀθανάτου.

1ον Παράδειγμα

Σύντομος Γεωγραφικὴ περιγραφὴ τῆς Νήσου Κρήτης

«Ἡ Κρήτη» εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦ 1821 ὑπὸ Πουκεβίλ

Ἡ νήσος Κρήτη, κειμένη μεταξὺ τῶν μοιρῶν μήκους 210 30' καὶ 240 42', ἐπὶ 350 40' πλάτους, μετρεῖ τὸ μέγιστον αὐτῆς μήκος ἀπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου Βούζα μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου Σιδέρου, κειμένου ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς ἐσχατιᾶς, εἰς πενήκοντα τρεῖς λεύγας Γαλλικᾶς βορειομεσημβρινῶς· τὸ δὲ μέγιστον αὐτῆς πλάτος ὑπολογιζόμενον ἀπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου Φουσκιά εἰς ἕκτασιν δέκα λευγῶν. Ἡ ἐπιφάνεια αὐτῆς περιλαμβανομένη μεταξὺ τῶν γραμμῶν τούτων, δύναται ὡς ἔγγιστα νὰ ὑπολογισθῇ εἰς τριακοσίας ἑβδομήκοντα μίαν τετραγωνικᾶς λεύγας.

Ἡ σειρὰ τῶν ὄρεων, ἣτις διασχίζει τὴν νήσον Κρήτην κατὰ τὴν μεγαλειτέραν αὐτῆς ἕκτασιν, τεμνομένη εἰς τέσσαρα διάφορα μέρη, ἀποκαθίστησιν ἰσάριθμα σημεῖα συγκοινωνίας μεταξὺ τῶν βορείων καὶ νοτίων μερῶν τῆς πανταχοῦ ὄρεινης ταύτης χώρας, ἧς

οἱ ἄγροὶ δίκην ὄροπεδίων τεταγμένοι παρέχουσι μᾶλλον ἔποψιν κλιμακηδὸν ἀνελισσομένων πεδίων, ἢ ἀληθοῦς πεδιάδος, σχεδὸν μέχρι τῶν παραλίων τοῦ Αἰγαίου Πελάγους.

Ἡ πρώτη κλεισώρεια ἢ διελαύνουσα τὸ ὄρεινόν τοῦτο διάφραγμα, ὅπερ οἱ ἀρχαῖοι ἐκάλουν διὰ γενικοῦ ὀνόματος Ἰδην, ἀνοίγεται μεταξὺ τῶν κρημνωδῶν ὄρέων τῶν Σφακίων καὶ Κρυαθρίας, ἐνῶ τὸ μέρος, ὅπερ ἐκτείνεται μέχρι τῆς δυτικῆς ἐσχατιᾶς, τηρεῖ τὸ ὄνομα τῶν Σφακιωτῶν μέχρι περίπου τῆς Ρεθύμνου. Ὅθεν εἰς τὴν περιφέρειαν τῆς ἀποκρήμνου ταύτης περιοχῆς δεόν νὰ ὑπαγάγωμεν τὸν λιμένα τῶν Γραβουσῶν, τὸν κόλπον τῆς Κισσάμου, τῶν Χανίων καὶ τῆς Σούδας, κειμένης ἐπὶ τῆς βορείου ἀκτῆς, ὡς καὶ τὸν ὄρμον τῶν Σφακίων τὸν εὐρισκόμενον εἰς τὸ μεσημβρινόν αὐτῆς μέρος.

Τὸ ὄρος Ἰδη, ὅπερ δίκην πυραμίδος ὑψοῦται παρὰ τὴν ὄροσειράν τῶν Σφακίων, χωριζόμενον αὐτῆς διὰ κλεισωρείας διαβρεχομένης παρὰ τινος ποταμίου ἢ χειμάρρου, γνωστοῦ τανῦν ὑπὸ τὸ ὄνομα Κρυάθρια, ἀριθμεῖ μεταξὺ τῶν ὄρων αὐτοῦ τὴν Ρέθυμνον καὶ τὴν Κανδίαν, φρούριον, ἅφ' οὗ ἐκτείνονται αἱ ὁμώνυμοι πεδιάδες καὶ ἡ τῆς Μεσσαράς, αἵτινες συνέχονται ἀλλήλαις διὰ σειρᾶς δευτερευόντων λόφων, οἱ ὅποιοι κλημακιδὸν τεταγμένοι στηρίζονται εἰς τὴν μεγαλοπρεπῆ ἐκείνην κορυφήν, ἐφ' ἧς ἡ μυθολογικὴ ἀρχαιότης τίθησι τὸν τάφον τοῦ Αἰγιόχου Διός.

Τὸ τρίτον διαμέρισμα τῆς Κρήτης ἐρίζεται διὰ τοῦ ὄρους Ἰκάρου, ὅπερ κλεισώρειά τις καὶ ποτάμιον διαχωρίζουσιν ἀπὸ τῶν κρημνωρειῶν τῆς Ἰδης, καὶ διὰ τῶν μετεώρων τοῦ Καβουτσῆ, κειμένων ἐν τῷ στενωτέρῳ σημείῳ τῆς νήσου μέχρι τῶν τοῦ Λασσιθίου, ἅτινα ὑψοῦνται ἔμπροσθεν τοῦ κόλπου τοῦ Μιραμβέλλου. Ἐντεῦθεν ἀρχεται τὸ τέταρτον διαμέρισμα, ἐν τῷ ὁποίῳ κεῖνται ἡ πόλις Ἱερὰ Πέτρα, καὶ ὁ λιμὴν τῆς Σούδας· τέλος ἡ ἐσχατιὰ τῆς νήσου, ἣτις εἶναι οὐχ ἥττον ὄρεινή, περατοῦται εἰς τὸν λιμένα Παλαιόκαστρον, κείμενον μεταξὺ τῶν δύο αὐτῆς ἀνατολικωτάτων ἀκρωτηρίων. Φάραγγες, ἄβυσσοι, χεῖμαρροι, φύσις λίαν ἀνωμάλως διεσκευασμένη, καθιστῶσι τὸ τε σύνολον καὶ τὰς τοπογραφικὰς μερικότητας τῆς Κρήτης λαβύρινθον μᾶλλον ἀδιέξοδον τοῦ τῆς

Κνωσσού· καὶ τὸν λαόν, ὅστις ἄρχει τοῦ ὠραίου ἐκείνου βασιλείου, μινώταυρον τοσοῦτον ἄγριον, ὅσον καὶ ὁ καθ' οὗ ὁ Θησεύς ἐθριάμβευσεν ἐν τῇ ἀρχαιότητι, καὶ ὅστις μινώταυρος παρίστησιν ἡμῖν ἀλληγορικῶς τὸ σύμβολον βαρβαρότητος ἡττηθείσης ὑπὸ τοῦ ἀρτιθαλοῦς πνεύματος τῆς ἐλευθερίας.

Τοιαύτη εἶναι ὑπὸ γεωγραφικὴν ἔποψιν ἡ σύστασις τῆς Κρήτης.

2ον Παράδειγμα

«Αἱ Ἀθῆναι καὶ τὸ λεκανοπέδιον τῆς Ἀττικῆς»

ἀπὸ τὸν Λυκαβηττόν (Σκιαγραφία τοῦ 1911 ὑπὸ Κ. Ὀκταποδά).

Εἶναι ἐκτάκτως θαυμαστὴ ἡ ἔποψις τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν καὶ τοῦ λεκανοπέδιου τῆς Ἀττικῆς ἀπὸ τὸν Λυκαβηττόν. Εἶναι ἓνα ἐπίκαιρον σημεῖον καὶ αὐτὸς εἰς τὸ πολυγωνικὸν λεκανοπέδιον τῆς Ἀττικῆς τῆς ἀποτελούσης τὸ ΝΑ ἄκρον τοῦ κορμοῦ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος. Βορειοδυτικῶς τὸ βλέμμα μου σταματᾷ εἰς τὰς γυμνάς κορυφὰς τοῦ Αἰγάλεω, ὅστις ἀπὸ τὸ μέρος τοῦτο φράσσει τὴν ἔνδοξον θάλασσαν τοῦ Σαρωνικοῦ, τὴν χωροῦσαν πρὸς τὸν κόλπον τῆς Ἱερᾶς Ἐλευσίνας. Δίδει τὴν βορείαν αὐτοῦ πλευρὰν εἰς τὴν Πάρνηθα, τὸν περίφημον Ὀτζιᾶν, πρὸς ἀποτελεῖ τὸ βάρειον τοίχωμα τοῦ λεκανοπέδιου. Ἀπειλητικὸς ὁ Ὀτζιᾶς μὲ τὰς ὑψηλὰς κορυφὰς του τὰς καταφύτους, προστατεύει ἕλην τὴν πεδιάδα ἀπὸ βορρᾶ καὶ παρέχει τὴν ζωτικὴν δύναμιν εἰς τὰ ὀπωροφόρα δένδρα τοῦ κάτωθεν προσκυνοῦντος τὰ κράσπεδά του λεκανοπέδιου. Τὸ βλέμμα τοῦ παρατηρητοῦ προχωρεῖ βορειανατολικῶς· μιᾶ μικρὰ διέξοδος τῆς πεδιάδος πρὸς τὸ Βοιωτικὸν πεδῖον κόπτει τὰ φυσικὰ τοιχώματα τοῦ πολυγωνικοῦ λεκανοπέδιου. Ἡ Πεντέλη μὲ τὰ κατάλευκα στήθη της φαίνεται ὡς νὰ χαιρετᾷ τὰς γειτονικὰς ἀκρωρείας τῆς Πάρνηθος, συμπληροῖ τὰ ὀροθετικὰ τοιχώματα τὰ κλείοντα τὸ λεκανοπέδιον. Χωρεῖ πρὸς Ἀνατολὰς καὶ σὺν καλῇ χορεύτρια εἰς τὸ ἀμίμητο αὐτὸ σαλόνι τῆς φύσεως δίδει τὸν Νοτιανατολικὸν βραχίονά της πρὸς τὸν Ἰμηττόν. Μὲ τὰς γυμνάς κορυφὰς του ὁ Ἰμηττός, ὁ τρελλὸς κατὰ τὴν κοινὴν ἔκφρασιν, ἀλλὰ πολὺ γλυκὺς διὰ τὸ μέλι του, προστατεύει τὸ λεκανοπέδιον ἀπὸ Νότου καὶ χωρεῖ μέχρι θαλάσσης. Θαυμάσιον θέαμα! Αἰγάλεως, Πάρνης, Πεν-

τέλη, Ὑμηττός καὶ ἡ δοξασμένη, θάλασσα τοῦ Φαλήρου καὶ τοῦ Πειραιῶς περισφίγγουσιν εἰς τὰς ἀγκάλας των σιλοστόργως τὴν Ἀττικὴν δωδεκάπολιν τοῦ λεκανοπεδίου τῆς Ἀττικῆς εἰς □ ....., καὶ προστατεύουσι τὰς ἀφθίτους κατοικίας τῶν Μουσῶν, τὰς Ἀθήνας· ἐξαποστέλλουσι δὲ τὰ θροσῆρὰ κατασταλλάγματα τῶν νερῶν των διὰ διαφόρων ρυάκων εἰς τοὺς ἱστορικοὺς Κηφισὸν καὶ Ἴλισσὸν, οἵτινες μὲ τὰ ἀσθενῆ, ἀλλ' εὐεργετικὰ ὕδατά των ἀνλακοῦσιν τὸ λεκανοπέδιον, σὺν ἀνλάκκῃ ἀπὸ δάκρυα χαρᾶς καὶ ὑπερηφανείας καλλιπαρείου Παρθένου.

Γύρω μου μιὰ σειρὰ χαμηλῶν λοφίσκων τέμνει τὴν κατάφυτον πεδιάδα τῶν Ἀθηνῶν. Ἀπὸ Α πρὸς Β, τὰ ὑψώματα τῶν Τουρκοβουνίων, τὰ ὁποῖα σπῶσιν εἰς τὴν Βορείαν ἄκρην τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν. Ἀπὸ Α πρὸς Ν, ἡ σειρὰ τοῦ Ἀρδηττοῦ, πρὸς παρέρχει τῆς κλιτύς του πρὸς τὸ Στάδιον· ἡ Ἀκρόπολις, καὶ οἱ λόφοι τῶν Μουσῶν πλαισιοῦσι τὸν ὀμφαλὸν τῆς πεδιάδος, κέντρα τῆς ὁποίας εἶναι ἡ Ἀκρόπολις καὶ ὁ Λυκαβηττός. Εἰς τοὺς κόλπους τῶν λοφίσκων τούτων ζώνονται ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν τοῦ 1910 καὶ τὸ κέντρον τοῦ ὀμφαλοῦ ἀποτελεῖ καὶ ὁ Λυκαβηττός. Πανταχόθεν σχεδὸν τοῦ λόφου τούτου κάτωθὲν μου ἀπλοῦνται αἱ Ἀθήναι. Οἱ εὐθύγραμμοι δρόμοι τῆς πόλεως καθ' ἑλας τὰς διευθύνσεις ὡς κάτασπροι ταινία· κόπτουσι σταυροειδῶς τὸ ἐκθαμβῶνον μὲ τὴν ἀγνήν λεπτότητά του μάρμαρον τῆς Πεντέλης, ἐξ οὗ εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον κατασκευασμένα· αἱ οἰκίαι τῆς. Φαίνονται ὡς νὰ τὸν προσκυνοῦν περίξ οἱ μέχρι τῶν ποδῶν του φθάνοντες ἄραιοι· ἀλλὰ κομποὶ οἰκίσκοι τῶν ἄκρων τῆς πόλεως· ὡς νὰ τὸν σηκώνουν εἰς τοὺς ὤμους των καὶ νὰ τοῦ περιλείχουν τὴν ἀθάνατην ποδιά. Ἐκεῖνος, ὑπερήφανος φρουρὸς προβάλλει τὴν κεφαλὴν του μὲ τὸ κομψὸν ἐκκλησιδίον τοῦ Ἀγ. Γεωργίου, ἐπιβλέπει τὴν ἀθάνατον γενέτειραν τῆς σοφίας καὶ τοῦ λόγου καὶ περισφίγγεται· καὶ δέχεται τὰ χαϊδεύματα καὶ τὰς κολακείας τῆς παροδικῆς καὶ ἀενάως ἀναπληρουμένης ἐλληνικῆς ζωῆς.

Μὲ ὑπερήφανον μορφήν προβάλλει τὸ Στάδιον στὰ ὄμματά μου ἔτοιμον νὰ δεχθῆ τὸ πανελλήνιον κάλλος, ὅπως τὸ ἐδέχετο μιὰ φρορὰ καὶ ἀνύψωνε τὸ φρόνημα. Ἡ κορυφούλα τοῦ καταφύτου ἀνω-

θέν του Ἀρδηττοῦ τὸ καμαρώνει καὶ ὁ διερχόμενος ἔμπροσθέν του Ἰλισσὸς τὸ προσκυνᾷ εὐλαβικά.

Παρακεῖ τὸ Ζάππειον μὲ τὸν τεχνητὸν του κῆπον καὶ τὴν κατάλευκον πλατεῖάν του, ποὺ φιλοξενεῖ τὴν ὑπαίθριον ζωὴν καὶ ἀνάπαυσιν τοῦ νεωτέρου Ἀθηναίου, μοῦ προκαλεῖ συναισθήματα ἠδονικὰ καὶ μὲ ἐλκύει εἰς τὸ παροδικὸν τοῦτο πέταγμα τῆς ζωῆς.

Τὸ Ὀλυμπιεῖον καὶ ἡ μακρὰ εὐθυτενεσιάτη ὁδὸς πρὸς τὸ Παλαιὸν Φάληρον, λεωφόρος Συγγροῦ, οἱ λόφοι τῶν Μουσῶν μὲ τὸν ἀθάνατον κήρυκα τῆς ἐλευθερίας, τὸν δράχον τῆς Πηνυκός, τὸ Ἀστεροσκοπεῖον προσελκύουσι τὸν παρατηρητήν.

Ῥίπτεις παραπέρα τοὺς ὀφθαλμούς σου, θὰ ἀναπαυθῆς εἰς τὸ οὐράνιον χρῶμα τῆς θαλάσσης τῶν Φαλήρων, θὰ αἰσθανθῆς βλέπων τὰς μακρὰς ὑψιτενεῖς καπνοδόχους τῆς γείτονος πόλεως τοῦ ἐπινείου, τοῦ Πειραιῶς, ὁσμὴν βιομηχανικῆς κινήσεως, ἐμπορίου, ζωῆς ρεαλιστικῆς. Στρεφόμενος περίξ πρὸς βορρᾶν θὰ ἴδῃς τοὺς πλαισιοῦντας τὴν κομφὴν πρωτεύουσαν τοῦ ἑλληνισμοῦ καταπρασίλους κήπους, ἀνωθεν αὐτῶν τὸ Δαφνί, τὴν πυριτιδαποθήκην καὶ τὰ κοσμοῦντα τὰς ὑπωρείας τοῦ Αἰγάλεω καὶ τῆς Πάρνηθος χαριτωμένα χωριὰ τῆς Ἀττικῆς, τὰ τροφοδοτοῦντα τὴν πόλιν εἰς λαχανικὰ καὶ ἐσπεριδοειδῆ.

Τὸ βλέμμα προσηλοῦται ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως! Ἡ Ἀκρόπολις! Τὰ ἐπ' αὐτῆς καὶ γύρω της ἀνεκτίμητα κειμήλια φαίνονται ὡς νὰ σκορποῦν εἰς τὰ περίξ μέρη τῆς πόλεως τὴν μυστικὴν φωνὴν τοῦ παρελθόντος μεγαλείου καὶ διδάσκουν, διδάσκουν!! Ἡ Ἀκρόπολις μοῦ φέρει τόσα πράγματα εἰς τὸν νοῦν, ὥστε μὲ καθιστᾷ ἀδύνατον εἰς ἐκφράσεις εἰς παραστάσεις τῆς σημερινῆς ἀληθινῆς ζωῆς τοῦ νέου κόσμου. Ἡ ἐπιστήμη καὶ ἡ σημερινὴ ἀλήθεια τῶν πραγμάτων ὡς συμπληρώσουν τὴν σιωπὴν μου, καὶ τὰς συμβουλὰς, ποὺ φαίνεται ὅτι δίδουν τὰ βωβὰ πραγματικῶς μάρμαρα, ἀλλ' ἱστορικῶς πολὺ εὐγλωττα καὶ λαλα.

Τὰ λοιπὰ κατεσπαρμένα κύκλῳ ἀρχαῖα μνημεῖα παλαιὰ κειμήλια καὶ νέα, μεγάλα ἔργα τέχνης, οἰκοδομαί, ἀγοραί, ναοὶ καὶ λοιπὰ φαίνονται, ὡς ἀδάμαντες νὰ περιστολίζωσι τὴν ἔκτασιν τῆς πόλεως.

Ὁ παρατηρητὴς ἀπὸ τῆς θέσεώς μου ἔχει ὅλην τὴν σημερινὴν πόλιν κάτωθεν του. Τὸν σκελετὸν αὐτῆς ἀποτελοῦσιν αἱ μεγάλαι ἀρτηρίαι τῆς πόλεως ὁδὸς Σταδίου, Πανεπιστημίου, Ἀκαδημίας. Παράλληλοι κεντρικαὶ ἀπὸ Α πρὸς Δ αἱ ὁδοὶ Αἰόλου καὶ Ἀθηνᾶς ἐκτείνονται ἀπὸ Ν πρὸς Β. Ἡ ὁδὸς Ἑρμοῦ ἐξ Α πρὸς Δ μὲ τὰς δύο μεγάλας πλατείας Συντάγματος καὶ τῆς Ὀμονοίας, πρὸς ἅς συνδέονται αἱ ὁδοὶ Ἀκαδημίας, Σταδίου, Πανεπιστημίου, Αἰόλου. Ἡ Ὀμόνοια ἀποτελεῖ τὸν λιμένα τῆς πόλεως. Ἐπ' αὐτῶν τῶν ὁδῶν αἱ μεγάλαι οἰκοδομαὶ, τὰ Ἀνάκτορα μὲ τὸν Βασ. κῆπον καὶ ὀπισθὲν τῶν τὰ Νέα Ἀνάκτορα τοῦ Διαδόχου μὲ τὰς ὠραίας δένδροστοιχίας τῶν Ἀμαλίας καὶ Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ. Ἐπ' αὐτῶν τὰ Ὑπουργεῖα, Ἐκπαιδευτήρια, Ἀκαδημία, τὰ μεγάλα Ξενοδοχεῖα καὶ τὰ λοιπὰ τῆς ζωῆς τῆς πόλεως κέντρα. Ἐπ' αὐτοῦ καὶ τὸ σεπτὸν τῶν Μουσῶν οἶκημα τὸ Πανεπιστήμιον, ἡ Ἀκαδημία καὶ ἡ Ἐθνικὴ Βιβλιοθήκη. Τὶ ἀναμνήσεις, ποὺ φέρουν αἱ φάροι τοῦ πνεύματος αὐτοῖ!

Δύο ἄλλαι μεγάλαι ἀρτηρίαι τῆς πόλεως ἡ ὁδὸς Πειραιῶς καὶ ἡ ὁδὸς Πατησίων καταλήγουσιν εἰς τὴν Ὀμόνοϊαν. Παραπλεύρως τῆς μιᾶς ἢ Γραμμῆ τοῦ ὑπογείου Σιδηροδρόμου Ἀθηνῶν Πειραιῶς πετᾷ ἐπὶ τῶν συρμάτων του καὶ φέρει τὸν νεώτερον Ἀθηναῖον εἰς τὴν γείτονα πόλιν τοῦ Πειραιῶς ἐντὸς 1)4 τῆς ὥρας. Παρὰ τὴν ἄλλην αἱ γραμμαὶ Κηφισσιᾶς, Λαυρίου Πελοποννήσου, Λαρίσσης κατακερματίζουν τὴν πεδιάδα καὶ πληροῦσι τὴν ἀτμόσφαιράν της συριγμῶν διὰ τῶν ἀτμομηχανῶν τῶν Πατήσια, Ἀλυσσίδα, Κηφισσιά, διασκεδάζουν μὲ τὰς ποικίλας ταύτας γραμμάς.

Τὴν κυρίαν ζωὴν καὶ κίνησιν τῆς Πόλεως καὶ ἀπὸ τὰ τέσσαρα σημεῖα τροφοδοτοῦσι τὰ ἠλεκτρικὰ τράμ. Ὁ Παρατηρητὴς βλέπει ἐν γένει τὸν φορητὸν κόσμον εἰς τὰ κατάλευκα πεζοδρόμια διακρίνει μακρόθεν τὸ πυρετῶδες περπάτημα τοῦ βιομηχάνου, τοῦ χρηματιστοῦ, τοῦ ἐμπόρου, τοῦ βιοπαλαιστοῦ· τὸ σοβαρὸν βάδισμα τοῦ συζητοῦντος καθ' ἑδῶν λογίου, τὰς ζωηρὰς καὶ πλήρεις νευρικότητος κινήσεις τοῦ νέου, ἀπὸ τὸν κομψότερον δανδῆν μέχρι τοῦ εὐκινήτου ζωηροῦ φοιτητοῦ. Καὶ ἐν γένει ὁ ὑπαίθριος κινούμενος κόσμος τῆς Πόλεως δίδουν εἰς τὸν παρατηρητὴν ἰδέαν τοῦ ζῶντος αὐτῆς ὀργανισμοῦ. Ἐπὶ τῶν κεντρικῶν ὁδῶν καὶ τῶν κέντρων τῆς

ὕπαιθριου ζωῆς ἢ σοβαρότης καὶ ἢ βαρύτης τῆς κομψευομένης κυανοαίμου κοινωνίας συμφύρεται μὲ τὸν χεῖμαρρον τῶν εὐφυολογιῶν τοῦ κυρίως ἀστοῦ. Ἐπὶ τῶν κέντρων τῆς ἐργασίας ἢ ζωῆ καὶ ἢ κινήσει τοῦ βιοπαλαιστοῦ συμπληροῦσι τὴν εἰκόνα τοῦ ζῶντος ὀργανισμοῦ, τὴν εἰκόνα πόλεως, τῆς ὁποίας ὁ πολίτης διανσεῖται κινεῖται, ἐργάζεται, συζητεῖ τὰ πολιτικὰ του καὶ τὰ κοινὰ του πράγματα, φλυαρεῖ, παίζει, διασκεδάζει, φιλοσοφεῖ, ποῦ δὲν τοῦ μένει ἐν τέλει καιρὸς διὰ τὴν σκέψιν τῶν βασάνων τῆς ζωῆς.

Ἀπὸ τὸ μέρος τῆς σκοπιᾶς μου περιστοιχιζόμενος ὑπὸ τῶν μικρῶν ἀθῶν συνοδῶν μου παρατηρῶ καὶ σκέπτομαι πάντα ταῦτα διὰ τὴν σημερινὴν πόλιν τῶν Ἀθηῶν. Ἀλλὰ μέσα εἰς ὅλα αὐτὰ ἢ δόξα καὶ τὸ μεγαλεῖον, ὁ ποιητικὸς σκελετὸς τοῦ παρελθόντος μοῦ φαίνεται ὅτι ἀναβάνει μυστικὰ μυστικὰ ἀπὸ τὰ βωθὰ λείψανα τὰ κατεσπαρμένα ἀπὸ τοῦ ἄκρου τῆς Πειραιϊκῆς ἀκτῆς μέχρι τῆς κορυφῆς τοῦ βουνοῦ τούτου καὶ μοῦ δονοῦν τὰ ἔγκατα τοῦ εἶναί μου. Νομίζω ὅτι κάθε φύσημα τῆς φαληρικῆς αὔρας, ποῦ ἀνασαίνουν τὰ ἀφροῦφρα ἀνθη τῶν γαλανῶν κυμάτων δειλὰ δειλὰ ἀρπάζει φιλήματα ἀπὸ τὴν ὑπαίθριον ζωὴν τοῦ νεωτέρου Ἀθηναίου καὶ μὲ νανούρισμα γλυκὸ τὰ ἐναποθέτει εἰς τὴν ποδῖάν τοῦ προαιωνίου σταθεροῦ συντρόφου τῆς τοῦ Λυκαβηττιῦ. Σὰν γὰ ἀκούω μὲ τὸ γλυκὸ ψιθύρισμα τῶν πεύκων, τὰ ὁποῖα πρῶτα πρῶτα δέχονται ταῦτα γὰ τοῦ λέγει «παλαιέ μου φίλε πολλὰ εἶδες καὶ πολλὰ ἤκουσες χιλιετηρίδας τώρα, δέξου καὶ αὐτὰ ἀπόδοσέ μου τα, ὅπως κάμνεις χιλιάδες τώρα χρόνια μὲ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου καὶ μὲ τὸ κοίμισμα τῆς φωτεινῆς ζωῆς ἀπόδοσέ μου τα μὲ τὰ νυκτερινὸ φύσημα τοῦ ἀπογείου».

Ἡ ἡδονικὴ καὶ θαλασμιώδης αὕτη πρωϊνὴ αὔρα, ἢ ἐρωτοτροποῦσα μὲ παιδικὴν ἀφέλειαν πρὸς τὴν πρασινάδα, τὴν ὁποῖαν θεηλώνουν τὰ ἐπ' αὐτῆς ἐξηπλωμένα μέλη ἐμοῦ καὶ τῶν μικρῶν συνοδῶν μου, ἢ παίζουσα μὲ τὰ φιλήματα καὶ τοὺς ἀθῶους ἐναγκαλισμοὺς καὶ τὰς προφάσεις τῶν κλάδων τῶν φύλλων τῶν μικρῶν πεύκων καὶ δενδρουλλίων μὲ ἀφαιρεῖ ἀπὸ τὴν πεζότητα τῆς ζωῆς. Μὲ φέρει μὲ τὰ μαγευτικὰ νανουρίσματά της πρὸς τὸν αἰώνιον τῆς σύντροφον εἰς ὄνειρώδη περασμένον κόσμον. Ἦν κόσμον Τέχνη τοῦ Γράφειν Μέρος Γον «Ἐκθέσεις» Κ. Ὁκταποδῶ.

τῆς ἐποχῆς τοῦ Μιλτιάδου, τὸν κόσμον τῆς ἐποχῆς τοῦ Περικλέους, τῆς Ρωμοκρατίας, τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Ἀριστίωνος, τὸν κόσμον τοῦ μεσαιωνικοῦ Ἀθηναίου. . . τὸν κόσμον τῆς ἐποχῆς τῆς Τουρκοκρατίας καὶ τῶν πρώτων ἐτῶν τῆς ἐλευθέρας ζωῆς . . . καὶ ὡς εἰς ζωηρὰν ταινίαν κινηματογράφου μὲ παρουσιάξει ἡ φαντασία πρὸς τὸ ἐκθαμβωτικὸν θέαμα τῆς σημερινῆς ἀπόψεως τῶν Ἀθηναίων.

Ἀπρίλιος τοῦ 1911

Κ. Ὀκταποδάς

3ον Παράδειγμα

«Ἡ Σπηλιὰ τοῦ λιονταριοῦ» ἢ «τὸ λιοντάρι»

Δ. Γρ. Καμπούρογλου

«Ἀγιά-Βαοβόρα φώναξε, Σάββας ἀπηλόθη
κι' Ἀϊ-Νικόλας ἔτρεξε νὰ πάη νὰ λειτουργήσῃ».

Νὰ λειτουργήσῃ τρέχει ὁ λευκότατος Ἅγιος, κρατώντας στὸ χέρι του—ἔτσι: τὸ θέλει ὁ λαὸς—«ἕνα ροῦ μὲ λάδι».

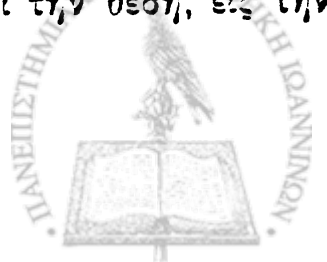
Ἄλλ' ὅταν πρόκειται νὰ προστατεύσῃ τοὺς πιστοὺς, καὶ ἰδίως τὴν νεότητά, τότε ὁ καλοκάγαθος γέρον πετᾷ τὸ ροῦ μὲ τὸ λάδι του καὶ ἀποδεικνύει, ὅτι γνωρίζει καλὰ νὰ χειρίζεται καὶ τὸν κεραυνόν. Ὁ Ζεὺς τοῦ τὸν ἐνεπιστεύθη φαίνεται στὴν διαστικὴν του φυγή.

«Ἄν κανεὶς ἀποφασίσῃ νὰ σκαρφαλώσῃ πρὸς τὴν Ἀνατολικὴν κλιτὸν τοῦ Ὑμηττοῦ, ἐκεῖ ποῦ θὰ καμαρώνῃ ἀπὸ ψηλὰ τὰ χωριὰ τῆς Ἀττικῆς, ὡς κυττάξῃ καὶ γύρω του, ἴσως θὰ κατορθώσῃ νὰ εὔρῃ τότε τὴν εἴσοδον ἑνὸς σπηλαίου.

Εἶναι ἡ περίφημη «Σπηλιὰ τοῦ Λιονταριοῦ», ποῦ μὲ τὸ βάθος ποῦ ἔχει καὶ μὲ τὸν ὀπτασιασμὸν ποῦ παρουσιάζει, νομίζει κανεὶς, ὅτι ἀπὸ ἐκεῖ θὰ εἰσέλθῃ εἰς τὰ ἄδυτα τοῦ μυστικοῦ κόσμου.

Εἶναι στολισμένη μὲ παραπετάσματα ἀπὸ πελωρίου καὶ ποικιλοσχῆμους σταλακτίτας, οἱ ὅποιοι κάτασπροι, ὅπως εἶναι, λαμπροκοποῦν εἰς τὸ φῶς τοῦ στρατοκόπου.

Τὸ φῶς αὐτὸ ξαφνιάζει τίς νυχτερίδες, ποῦ τρομαγμένες ἀφίγουν τὰ κρεμαστήρια των καὶ τριγυρίζουν ἀπάνω ἀπ' τὸ κεφάλι σου σὰν τρελλές. Αὐτὸ ἔμως θὰ σοῦ δείξῃ καὶ τὴν θέσῃ, εἰς τὴν

ὅποιαν ἐφώλιαζε καὶ ἐβρυχᾶτο τὸ θρυλικὸν Λιοντάρι. Ἀπὸ ἐκεῖ κατέβαινε καὶ ἐρήμαζε τὸν κάμπον, διότι ἤρνοοντο νὰ τοῦ θυσιάσουν κάθε χρόνον ἀπὸ μίαν παρθένον: Ἐὐν ὠραιότεραν μὲ τὴν ἀδροτέραν σάρκα».

Ἐπὶ τέλους τὸ ἀπεφάσισαν, διὰ νὰ σταματήσουν αἱ καταστροφαί.

Εἶναι πολὺ ὠραία, ὀρφανὴ ἀπὸ πατέρα καὶ μητέρα, ἡ μονάκριβη ἐγγονὴ τῆς γριάς Κάντζαινας, πού τὴν ὠρα, πού θὰ κατέβη αὐριον τὸ Λιοντάρι, θὰ τοῦ τὴν ἀφήσουν καὶ θὰ φύγουν.

Εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ βουνοῦ εἶναι τὸ ἐκκλησιδάκι τοῦ Ἀγίου Νικολάου.

Ἐκεῖ ἐπῆγε καὶ ἐπρόσπεσε ἡ γριά, ζητοῦσα τὴν προστάσαν τοῦ Ἀγίου.

Ἐνῶ προσηύχετο, ἔκλαιε καὶ κτυποῦσε τὰ στήθη της, ὁ Ἀϊ-Νικόλας, γέρος, κοντὸς καὶ ἀσπρογένης, πού ἀκουγεν ἀθέατος, παρουσιάζεται ἑξαφνα. Στέκεται γιὰ μιὰ στιγμή ἀκίνητος. Ὑστερα ἀνοιγοκλείνει τὰ μάτια του τρεῖς φορές κάτω ἀπὸ τὰ πυκνά του φρύδια, καὶ χάνεται.

Ἐτρεξεν εὐθύς στὸ χωριὸ ἡ γριά, ἐφανέρωσε τὸ δράμα της καὶ τὸ πρῶτ'—ἀνήμερα τοῦ Ἀγίου Νικολάου—ὄλοι οἱ χωρικοὶ μαζεύθησαν στὴν ἐκκλησίαια καὶ ἀκουαν τὴν λειτουργίαν μὲ πολλὴν κατάνυξιν, ἐνῶ τὸ κορίτσι καθότανε στὸ ἵπεζύλι τῆς ἐκκλησιᾶς, ὅπως τὸ ἤθελε τὸ Λιοντάρι.

Ἐξαφνα ἀκοῦνε τὸ μουγκρητὸ τοῦ Λιονταριοῦ, πού κατέβαινε καὶ σὲ λίγο τὸ βλέπουν, πού ἐρχότανε τρεχᾶτο καὶ θυμωμένο.

Ἐστριμώχθησαν τότε ὄλοι τρομαγμένοι κοντὰ σὶδὸν τοῖχο τῆς ἐκκλησιᾶς, καὶ ἄφησαν τὸ κορίτσι μονάχο του ἔξω.

Τὸ Λιοντάρι ἐζύγωσε. Μὰ τὴν ἴδια τὴ στιγμή παρουσιάστη καὶ ἕνα συννεφάκι σὶδὸν οὐρανὸ. Τὸ συννεφάκι ἑξαφνα ἔβγαλε μιὰ ἀστραπή καὶ ἀναψεν ὄλο, καὶ ἕνα χέρι φάνηκε μὲσ' ἀπὸ τὴ λάμψη τῆς ἀστραπῆς, πού κρατοῦσε τὸν κεραυνὸ.

Ὁ κεραυνὸς ἔπεσε. Ἐσείστηκεν ὄλος ὁ τόπος καὶ τὸ Λιοντάρι σωριάστηκε σὶδὸ χῶμα.

Ὁποῖος δὲν πιστεύει, ἅς ὑπάγη νὰ τὸ ἰδῆ, πού κολύττει μαρ-

μαρωμένον ἔμπρὸς ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαια τοῦ Ἁγίου Νικολάου.

Ἄλλὰ καὶ μαρμαρωμένον, ὅπως εἶναι, τὸ ἀπέβραδον, ἂν τύχη νὰ εἶσαι μόνος, σκέπτεσαι, ὅτι, ὅπως κατήντησε ἡ ἱστορία, τὰ παραμύθια ἄρχισαν νὰ εἶναι βρασιμώτερα.

Γιὰ καλὸ καὶ γιὰ κακὸ λοιπὸν ἄς φύγωμεν ἀπὸ τὴ σπηλιὰ τοῦ Λιονταριεῦ καὶ ἄς καμαρώσωμε τίς πράσινες πλαγιές, πού τίς ζωντανεύουν ἕνας βροσκὸς καὶ πολλὰ κουδούνια.

4ον Παράδειγμα

«Τὸ Χάνι» ὑπὸ Σ. Παγανέλη

Τὸ χάνιον εἶναι τὸ ἐντρύφημα τοῦ ἀγωγιάτου καὶ ὁ πολικὸς ἀστήρ, πρὸς ὃν διαρκῶς στρέφεται τὸ πνεῦμά του κατὰ τὴν ὁδοιπορίαν. Τὸ χάνιον εἶναι συνήθως καλύβη τις ἢ ἡρειπιωμένος λίθινος οἰκίσκος μὲ φρέαρ ἢ κρήνην καὶ ἐνίοτε μὲ τινα δένδρα. Ἐάν ἕμως τὸ χάνι ἐξωτερικῶς οὐδὲν παρουσιάζει τὸ περίεργον, ἐσωτερικῶς εἶναι ἀξιοπερίεργον. Ἐντὸς αὐτοῦ συναγελάζονται ζῶα μικρὰ μετὰ μεγάλων καὶ ἔντομα ποικίλα, ἰδιαιτέραν τρέφοντα συμπάθειαν πρὸς τὸ ἀνθρώπινον αἷμα. Τὸ χάνιον εἶναι ἡ κιβωτὸς τοῦ Νῶε, ἐν ᾗ Νῶε μὲν εἶναι ὁ χατζῆς, πληθυσμὸς δὲ τῆς κιβωτοῦ ἡ σύζυγος μὲ τὰ τέκνα τοῦ χατζῆ καὶ τὰ παντοῖα τετράποδα, περρωτὰ δίποδα καὶ πολύποδα, ἀφ' ὧν οἰκίζεται ἀφθόνως τὸ χάνι. Ἐντὸς τοῦ χανίου ἰσοπεδοῦνται ἐν τελείᾳ δημοκρατικῇ ἰσότητι τὰ ἀνομοιότατα εἶδη. Ἐκεῖ ὑπάρχουσι πρὸς τούτοις καφέες καὶ μαστίχα ἢ λουκοῦμι· περὶ ποιότητος δὲν πρέπει νὰ ἐξετάζη τις, διότι περὶ τοῦ χανίου δύναται νὰ λεχθῆ τὸ «τρῶγε καὶ μὴ ἐρεῦνα».

Εἰσέρχεσθε εἰς τὸ χάνι, καθ' ἣν ὥραν ὁ χατζῆς πεταλώνει ἀδάμαστον ἡμίονον ἀπειλοῦσαν νὰ θραύσῃ τοὺς ὀδόντας τοῦ χατζῆ διὰ κρατεροῦ λακτίσματος. Ὁ ἀγωγιάτης σφίγγει ἰσχυρῶς τὰς σιαγόνας καὶ τὰ χεῖλη τοῦ ὑποζυγίου παροτρύνων διὰ θρηνώδους φωνῆς τὸ ζῶον νὰ ἡρεμῆ. Ἡ ἐκφώνησις αὕτη εἶναι φαίνεται ἀλεξιτήριο κατὰ τοῦ κινδύνου τοῦ χατζῆ, ὅστις παρορμᾷ διαρκῶς τὸν ἀγωγιάτην νὰ προσέχη, ἐν ᾧ ἐκτελεῖ ἐμβριθῶς τὴν ἀνατεθεισάν αὐτῷ πεταλωτικὴν λειτουργίαν. Ἐάν τὴν στιγμήν ἐκείνην ὁ ἄρτι καταφθὰς ὁδοιπόρος ζητήσῃ μαστίχα ἢ λουκοῦμι, ὁ χατζῆς

ἀποθέτει τὴν ὀπλὴν τοῦ ζώου καὶ διὰ τῶν ἰδίων ἀκαθάρτων χειρῶν λαμβάνει τὸ λουκοῦμι, ὅπερ ὁ ἀπρόσμετος ὄδοιπόρος τρέχει τὸν κίνδυνον νὰ καταπίη. Ἐν τῇ χανίῳ παρελαύνουσι πάντα τὰ γένη καὶ εἶδη τῶν ζώων· καὶ πρῶτον ὁ χατζῆς τασσόμενος εἰς τὰ δίποδα ἄπτερα. Εἶτα τὰ πτερωτά, κότται, κλώσσαι μὲ τοὺς νεοσσούς, χήνες, νήσσαι, περιστεραί. Τὰ τετράποδα ἀκολούθως, κόνικλοι, ἴπποι, ἡμίονοι, ὄνοι, βόες. Εἶτα σκύλοι, γάτοι καὶ εἴ τι ἄλλο κατοικίδιον. Πάντα ταῦτα ἀναμίξ. Ἐπὶ τῆς τραπέζης εἶναι αἱ φιάλαι τῶν πνευματωδῶν ποτῶν καὶ παρ' αὐτὰς «τὸ κουτί μὲ τὰ λουκοῦμια». Ὀρυζα, γλυκάνισον, ἐνίοτε σάπων, πυρεῖα, σπάγος, κρόμμυα, τσηρῶτο συμφύρονται περαιτέρω. Ἀναρτῶνται καὶ κουλοῦραι ἀρχαῖαι ὄσον ἢ Δήμητρα καὶ τοσοῦτον σκληραί, ὥστε ὄλα τὰ λακτίσματα ὄλων τῶν ἡμιόνων ὄμοῦ νὰ μὴ δύνανται νὰ τὰς θραύσωσιν. Ἐπὶ τοῦ ἑδάφους πέταλα καὶ ἡλοὶ, ἐπὶ τῆς ἐστίας ξύλα καπνίζοντα καὶ λέβης μικρός, ἀμφιβόλως κεκασιτερωμένος, ἐπὶ τῆς ἀτμοσφαιρας τοῦ χανίου ὄσμῃ δυσπροσδιόριστος πάσης ἀναλύσεως καὶ πάσης κατατάξεως ὑπερτέρα.

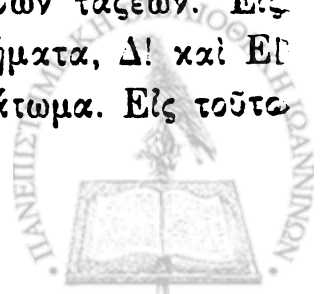
Παράδειγμα 5ον

Σκιαγραφία «'Αναξαγορείου Σχολῆς Βουρλῶν—1907»

Πολυαγαπημένο καὶ ἀξιολάτρευτο παιδί τῶν Βουρλῶν ἢ Ἄναξαγόρειος Σχολή. Περήφανα περήφανα ὑψώνεται στὸ μέσον τῆς πόλεως προκαλοῦσα ἐπιβλητικὰ τὴν ματιὰ τοῦ διαβάτου καὶ ἀπὸ μακρὰν τὴν περιέργειαν τοῦ ξένου ἐπισκέπτου! Μιὰ μεγάλη ἐπιγραφή μὲ κομψὰ γράμματα ἀριστερὰ τῆς σιδηροφράκτου εἰσόδου φαίνεται «'Αναξαγόρειος Σχολή Βουρλῶν κτισθεῖσα τῇ 1764». Πόσα αἰσθήματα δὲν ξυπνᾷ ἀπὸ τὰ εἶδη τῆς καρδιάς ἢ χρονολογία αὐτῆ! Ἐνθυμίζει τὰ τότε Σχολεῖα τοῦ Ρωμηοῦ καὶ τὸν τρόπον, ποῦ ἐμάθαιναν γράμματα οἱ πατέρες μας· τὴν μέθοδον, τὸν ἔκκλον τῶν μαθημάτων καὶ τὴν ράβδον εἰς τὰ χέρια τοῦ Διδασκάλου. Καὶ ὄμένα χρόνια! ! Τώρα; ἢ ζωὴ καὶ ἢ εὐθυμία φαίνεται παντοῦ. Δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τῆς εἰσόδου ζωηρὰ δένδροστοιχία προσδίδει εἰς τὴν ἐπὶ ὄσο Δωρικοῦ ρυθμοῦ μεγαλοπρεπῶν μαρμαρίνων κιόνων στηριζομένην πρόσοψιν, θέαν μαγευτικὴν, σοβαρὰν, ἐπιβλητικὴν. «Σωστὴ

κατοικία τῶν Μουσῶν, τὰς ὁποίας ὁ Κλαζεμένιος Ἀναξαγόρας ἐκάλεσε πρὸς στολισμὸν τῆς! «ψιθυρίζει ὁ εἰσερχόμενος τὸ πρῶτον. Μετὰ 20 βήματα ὁ ἐπισκέπτης εὐρίσκεται πρὸ τῆς ὄλης προσόψεως. Δύο σειραὶ παραθύρων ἐκατέρωθεν τῆς κυρίως εἰσόδου ἐξ ὁκτῶ ἐκάστη δίδουν εἰς αὐτὴν τὴν ὄψιν μεγαλοπρεποῦς μεγάρου. Μαρμαρίνη κλίμαξ ἐκ πέντε πατημάτων ὑποδέχεται τὸν ἐπισκέπτην καὶ εἰσάγει αὐτὸν εἰς εὐρύτατον ἐξ ἑπτὰ μέτρων πλάτους καὶ 20 μήκους διάδρομον ἐστραμμένον ἐκ Νότου πρὸς Βορρᾶν. Μία σωστὴ κατάπληξις καταλαμβάνει τοῦτον εὐρισκόμενον εἰς μίαν τοιαύτην ἀναπαυτικωτάτην κατοικίαν μικρῶν ὑπάρξεων, αἵτινες πρὸ δεκαπενταετίας μετὰ μεγάλου κόπου ἤκουον τὰ γράμματα! Κάθε του βήμα συγκίνησι· καὶ θαυμασμός. Εἶναι ὥρα παραδόσεως· εἰς μίαν αἴθουσαν φαιδρὰ φαιδρὰ 60 μικρὰ κάθηνται ἐπὶ θρανίων κανονικώτατα τὸ ἐν ὀπισθεν τοῦ ἄλλου καὶ καταγίνονται εἰς τὴν γραφήν. Ὁρθὸς ὁ κορμός, οἱ ὀφθαλμοὶ εὐθεῖς πίπτουσιν ἐπὶ τοῦ χάρτου· ἡ πέννα διαγράφει κομψὰ—κομψὰ ὀρθὰ γραμματάκια, καὶ τὰ παιδιὰ μεζῆλον καὶ μὲ ἐνδιαφέρον ἀμιλλῶνται ποῖο θὰ ἐπιτύχη καλύτερα τὰ ὀρθίας γραφῆς γράμματα, τὰ ἑκαλογραμμένα ἐπὶ τοῦ πίνακος ὑπὸ τοῦ Διδασκάλου. Οὗτος μὲ μειδίαμα πατρὸς εἰς τὰ χεῖλη παρακολουθεῖ τὰς κανονικὰς κινήσεις τῶν μικρῶν. Μία σωστὴ οἰκογένεια! Ἄλλος διάδρομος στενώτερος ἐγκαρσίως τέμνει τὸν ἄλλον σταυροειδῶς· εἰς τὸ βᾶθος τῶν ἄκρων τούτου δύο θύραι ἐκατέρωθεν εἰσάγουσιν εἰς τέσσαρα εὐρυχωρότατα δωμάτια. Εἰς τὸ ἐν ἀκούεται ᾠδικῆ· τὸ βιολί τοῦ διδασκάλου μετοχετεύει εἰς τὰς ἀθῶας ψυχὰς τῶν μικρῶν γλυκυτάτους φθόγγους καὶ ὁ ἐπὶ τοῦ πίνακος ἰχνογραφημένος ἤρως τοῦ ἄσματος αἰσθητοποιεῖ αὐτὸ καὶ συγκρατεῖ τὸ ἐνδιαφέρον τῶν μαθητῶν. Ἐπιτυγχάνει ὁ σκοπὸς τῆς Μουσικῆς ἐν τῇ Ἀστικῇ, ἡ καρδία μαλάσσεται καὶ διαπλάσσεται καταλλήλως. Εἰς τὰ ἄλλα διάφορα μαθήματα συγκρατοῦνται μετὰ παραδειγματικῆς τάξεως τὰ μαθητάρια. Ὁ κάτωθι τοῦ ὥρολογίου ἱστάμενος μὲ ὕψος Ἰαβέρη κωδωνοκρούστης ἐπιστάτης τῆς Σχολῆς πληροφορεῖ τὸν ἐπισκέπτην περὶ τῶν διαφόρων τάξεων. Εἰς τὸ κάτω πάτωμα Α!Β!Γ! ἀστικῆς ἀνὰ τρία τμήματα, Δ! καὶ Ε! ἀνὰ δύο, Σ! Ἀστικῆς καὶ Γυμνάσιον εἰς τὸ ἄνω πάτωμα. Εἰς τοῦτο

τῆς αὐτῆς διαρρυθμίσεως πρὸς τὸ κάτω ὁ ἐπισκέπτης ἀνέρχεται δι' εὐρειῶν καλλιτεχνικῶν κλιμάκων, ἐνουμένων εἰς τὸ μέσον διὰ τὸ ἄνω πάτωμα εἰς μίαν. Ἰσοῦ αὐτὸς εἰς τὸν εὐρὺν διάδρομον τοῦ ἄνω πατώματος· πρὸ τῶν ὀμμάτων του ἐκ τῶν βορείων θυρῶν, ἢ βορεία ἀποψις τῆς πόλεως· ἀληθῆς μαγεία! Ὁ ὀφθαλμὸς ἐκτοξεύεται μακρὰν εἰς τὴν $\frac{3}{4}$ τῆς ὥρας ἀπέχουσαν τῆς πόλεως θάλασσαν τοῦ ἐπινείου. Οἱ ἀριστερὰ ὑψούμενοι λόφοι μὲ τοὺς στερεοτύπως κινουμένους πάντοτε ἀνεμομύλους των, τὰ μικρὰ χαριτωμένα σπιτάκια τὰ στολίζοντα τὰς κατωφερείας τούτων, καὶ αἱ δεξιὰ ὑψούμενοι κυπάρισσοι μὲ τὴν μαγευτικὴν πρασινάδα τῶν πρὸ αὐτῶν πεδιάδων τέρπουσι τὸν ὀφθαλμὸν τοῦ ἐπισκέπτου καὶ προσδίδουσιν μὲ τὰ χαϊδεμένα κύματα τοῦ κολπίσκου τῶν Κλαζομενῶν, τὰ λείχοντα ἀδελφικῶς τὰ δοξασμένα χῶματα τῶν κατεσπαρμένων νησιδρίων, μίαν σύνθεσιν ἀπεριγράπτου καλλονῆς. Πόσα συναισθήματα δὲν ἐγείρονται ἀπὸ τὰς πτυχὰς τῶν ἀφροστολισμένων αὐτῶν κυμάτων, τὰ ὅποια μὲ κάθε φλοῖδόν των χαιρετοῦσι τὸν Κρημνόν, τὸ Χύτριον, τὰς παλαιὰς Κλαζομενάς καὶ τὰ ἀθάνατα αὐτὰ μέρη! Ψάλλουσι καὶ θὰ ψάλλωσι ταῦτα αἰωνίως τοὺς θεατοὺς τοῦ Θεμιστοκλέους, τοῦ Κίμωνος καὶ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου!! Καταγοητευμένος ἐκ τῆς θεᾶς ταύτης στρέφεται πρὸς τὰς ἄνω τάξεις. Οἱ μαθηταὶ τοῦ Γυμνασίου φαιδρότατοι κάθηνται κανονικὰ ἐπὶ τῶν θρανίων των συστήματος Kunze, καὶ παρακολουθοῦσι τὴν διδασκαλίαν κρατοῦντες τὰς σχετικὰς σημειώσεις. Εἰς κάθε του βῆμα καὶ μία ἐκπληξις καὶ χαρὰ διὰ τὴν πρόδον τῆς Σχολῆς ταύτης.

Οἱ μαθηταὶ τῆς Γ' ἰχνογραφοῦσιν ἐκ τοῦ φυσικοῦ κατὰ τὸ σύστημα τοῦ Baumgart, ἔγαντι δὲ ἐκ δωματίου τῆς Ε' ἀκούεται γραφικωτάτη περιγραφή τῆς ἀναβάσεως τῶν Ἀλπεων! ζωηρότατα ὁ μαθητὴς ὡς λόγιος περιηγητὴς ἀναπτύσσει τὸ Γεωγραφικὸν τοῦτο θέμα ὑπενθυμίζων εἰς τὸν ἀκούοντα τὸν πνευματοκτόνον τρόπον τῆς διδασκαλίας τῆς Γεωγραφίας κατὰ τὰ παλαιὰ του μαθητικὰ χρόνια! Ἐπισκέπτεται τὰς λοιπὰς αἰθούσας· ἢ αὐτὴ εὐθυμία καὶ οἰκογενειακὴ διδασκαλία. Κατέρχεται μὲ τὰς ἀρίστας ἐντυπώσεις καὶ ἐξερχόμενος βλέπει ἐν τῇ Γυμναστηρίῳ εἰς κανονικωτάτους στίχους μαθητὰς κινουμένους ὡς νευρόσπαστα εἰς τὰ διατάγματα

τοῦ διδάσκοντος τὴν Σουηδικὴν Γυμναστικὴν. Χαρὰ ἀπερίγραπτος καταλαμβάνει τὸν βλέποντα καὶ μύχια αἰσθήματα πλημμυροῦσι τὴν ψυχὴν του, καθ' ἣν στιγμὴν ἀπέρχεται, ἐπευθύνων ἓνα μεγάλο εὖγε εἰς τοὺς φιλοπροόδους Βριουλεῖς.

Νοέμβριος 1907

Κ. Ὀκταποδᾶς

6ον Παράδειγμα

«Τὸ σπίτι τοῦ Γραμματικοῦ» Περιγραφή ὑπὸ Κ. Παλαμᾶ.

Θὰ τραβοῦσαν ἴσια στὸ σπίτι· θάδρισκαν μιὰ γωνιὰ νὰ στριμώξουν τὰ κουρέλια τους, κι ἄλλη μιὰ νὰ στριμωχθοῦν κι αὐτοί, κι ἔχει ὁ Θεὸς.

«Νάτο· προβάλλει ἀγνίντια τους· μονόπατο, ζαρομπασμένο, σαράβαλο, προαδαρμένο, παραρριγμένο στοὺς πέντε δρόμους, ζωντάρφανο. Σκουληκοφαγωμένα πατερὰ βγαίνουν μπροστὰ καὶ ξεχωρίζουν ἀπὸ τὰς ἀπελέκητες πέτρες τῶν πιτσιλισμένων τοίχων του, σὰν ἀποστήματα σὲ πρόσωπο ἀρρωστιαρῆ. Χτιστὸ εἶναι κοντὰ στὴν ἐκκλησιά· κι ἂν τὰ σπίτια κούδουν κάτι τῆς ἀνθρωπίνης θεωριᾶς, ἐκεῖνο ἦταν σὰν πλάσμα σακάτικο στημένο ἐκεῖ, γιὰ νὰ γυρεῦῃ ἐλεημοσύνη ἀπὸ τοὺς χριστιανούς. Πορτοπχράθουσα χωρὶς φύλλα καὶ χωρὶς γυαλιά, σὰν κουφάλες· ἀπὸ τὰ δυὸ λιθάρια, τὰ δυὸ σκαλοπάτια τῆς ἐξώπορτας τὸ ἓνα παριμένο, τ' ἄλλο παραμερισμένο· κι ἡ πόρτα, θαρεῖς, κρέμεται στὸν ἀέρα. Λόφος ἀπὸ χῶματα κι ἀπὸ ξύλα κι ἀπὸ τοῦβλα φράζει τὸ διάβα. Χάσκει σὰ βαθιὰ πληγὴ ὁ γκρεμισμένος τοίχος. Σφίγγονται αἱ καρδιὲς τῶν νοικοκυρέων μπροστὰ του· στενοχώρια τοὺς πιάνει· δὲ μποροῦν μήτε νὰ κλάψουν».

7ον Παράδειγμα

«Ὁ Χατζῆ—Μαλούσης» (Σκιαγραφία προσώπου, τύπου ὁμογενοῦς εὐπόρου τῆς Μακεδονίας) Ἐναγνῶσ. Πολέμη Β' Γυμν.

Ἦτο ἓνας μελαχρινὸς σαρχντάρης, τύπος καλοδεμένου ἀνδρὸς ἀνατολίτου, συνδυάζοντος τὴν ρώμην πρὸς τὴν οβελτοσύνην, μὲ κασιτανὰ μάτια γεμᾶτα πονηρίαν—τὸ μοναδικὸν ἔπλον τοῦτο τοῦ ραγιᾶ—μὲ μαῦρα πυκνὰ μαλλιά, κορνιζάροντα μέτωπον, τὸ ὅποιον ἐστένευεν ὑπερβολικὰ, καθισμένον ἐμπρὸς, τὸ ἄλλο καινούργιο

φέσι, μύτην ἐλαφρῶς ἀέτινον καὶ χεῖλη παχιά, ὑγρά, δλοπόρφυρα, ὑπὲρ τὰ ὁποῖα ὑψοῦτο, μὲ τὰ κέρατα πρὸς τὰ ἐπάνω τὸ μισοφέγγαρο ἐπιμελημένου μύστακος. Τὸ ὕφος του προστακτικόν, ὑπὸ τὴν γλυκύτητα τῆς ἐπιφανείας, ὁ λόγος του θετικός, μεστὸς ἀπὸ πείραν καὶ ἡ μεγάλη ἐπιφύλαξις, ὑπὸ τὴν προσωπίδα τῆς εὐκόλου οἰκειότητος, ἐφάνερωναν τὸν ἄνθρωπον τῆς ἰσχυρᾶς θελήσεως, τῶν ἐπιχειρήσεων, τῆς δημοσίας ζωῆς. Εὐρίσκετο εἰς διαχυτικὴν διάθεσιν, χαρακτηριστικὴν ἔλων τῶν προκρίτων Ἑλλήνων τῶν ἐπαρχιῶν καὶ διεσχίζαμεν, οἱ ὁποῖοι διέβλεπαν, εἰς τὴν ἀπρόοπτον μεταβολὴν τοῦ καθεστῶτος, νέας ἐλκυστικὰς πιθανότητας, νέους οἰκονομικοὺς καὶ κοινωνικοὺς ὀρίζοντας, νέους ἀνταγωνισμοὺς πρὸς τοὺς ἀλλοφύλους συμπατριώτας των, ἐστερημένους πλέον τῆς ἐκ τῶν προτέρων ὑπεροχῆς καὶ ὅπου ἡ πιθανότης τῆς ἐπιτυχίας ἐπρόκειτο νὰ εἶναι παρά ποτε μεγαλυτέρα. Ἦσθάνοντο εἰς τὰς χεῖράς των ἡδονικὴν μυρμηκίαν, τρόπον τινά, τὸ εὐάρεστον προκίσθημα τῆς δυνάμεως, μὲ τὴν ὁποίαν ἔμελλε νὰ τοὺς προκίση μετ' ὀλίγον, ἰδρυσόμενον ἐκεῖ, τὸ Ἑλληνικὸν κράτος.

8ον Παράδειγμα

«Ο Λοῦρος» Περιγραφὴ Ποταμοῦ ὑπὸ Κ. Ἀθανάτου.

Καθὼς ἀναρριχᾶται ἀκράτητο τὸ αὐτοκίνητο ἀπὸ τὴν Πρέβεζα εἰς τὴν Φιλιπιάδα, λαχανιασμένο, διαστικόν, ἀσύλληπτο, τυλιγμένο μέσα σὲ σύγνεφα σκόνης, σταματᾷ αἴφνης μιὰ στιγμὴ στῆ μέση τοῦ ὁρόμου νὰ ξεκουραστῇ λίγο. Κουράζονται καὶ τὰ αὐτοκίνητα, καὶ θέλουν, ὅπως τὰ ἄλογα νὰ . . . ποτισθοῦν κάποτε. Εἴμαστε καραβάνι τῆς ἐρήμου, καὶ φθάνει σὲ ὄσι. Ἐνα βλέμμα γύρω ὀλόγυρα : βουνά, πολλὰ βουνά, ψηλά βουνά, ἄγρια βουνά, ἀπότομα βουνά, ἀλλεπάλληλα βουνά, ἄλλα ἄσπρα, κάτασπρα, ἄλλα γρίζα, ἄλλα γαλάζια, ἄλλα μουντά, σὲ πολλὰς δίπλες, τὸ ἕνα πίσω ἀπὸ τὸ ἄλλο μᾶς περιζώνουν τόσο σφιχτά, καὶ ἀπορεῖ κανεὶς, πῶς ἀνοίξαμε στράτα μέσα σ' αὐτά ! Λαβύρινθος ἀπὸ βουνά, ἢ «εὐχνδρος» Ἡπειρος εἶναι ἢ Ἑλβετία τῆς Ἑλλάδος. Ὁ ἥλιος πολὺ δύσκολα ξετρυπώνει ἀπὸ μιὰ λωρίδα καὶ ἀσημῶνει κάτι πλαγιές.

Ὁ Λουῖρος ἕνας συνοικισμὸς τσοπάνηδων ἐρημωμένος, γιατί οἱ κάτοικοί του ἔχουν σκαρφαλώσει στὶς κορυφές μὲ τὰ κοπάδια τους. Καίει ὁ ἥλιος, καὶ ὁμοίως εἶναι γεγονός, ὅτι κρυώνουμε. Δύσκολα ἀνακαλύπτουμε τὸ ποτάμι. Ἔχει κρυφθῆ ντροπαλὰ πίσω ἀπὸ τὴν πρασινάδα. Στὴν ὄχθη του ἕνα καλό, φιλόξενο μαγαζάκι: μᾶς δροσίζει τὰ σωθικά μ' ἕνα ρακοπότηρο. Νερὸ πίνουμε ἀπὸ τὸ ποτάμι-εἶναι τοῦ πάγου! Ἀλλὰ ἐδῶ εἶναι ἕνας κόσμος, ποὺ ζὲν τὸν εἶχαμε ἰδεῖ. Καῖκια ἀρμενίζουσι μὲ τὰ πανάκια τους εἰς τὸ ρεῦμα τοῦ ποταμοῦ.

Ἐπάρχει καὶ λιμάνι: ὀλόκληρο, καὶ στρατός, τί κίνησις! Ὁ Λουῖρος ἔχει θάθος τέσσαρα πέντε μέτρα καὶ εἶναι ὁδὸς ἐφοδιασμοῦ τῆς Ἡπείρου, τὰ ἱστιοφόρα παίρνουν τὸ φορτίο ἀπὸ τὴν Πρέβεζα καὶ ἀπ' εὐθείας ἀπὸ τὰ ὁποῖα εἰσορροποῦν εἰς τὴν ἐκβολὴ τοῦ ποταμοῦ, κόντρα πρὸς τὸ ρεῦμα, καὶ πλέουν ἀνάμεσ' ἀπὸ τὰ βουνά!...

«Ὁ Λουῖρος εἶναι ποτάμι καταπράσινο. Παίρνει τὸ χρῶμα ἀπὸ τὰ πυκνὰ φυλλώματα, ποῦ ἀκουμποῦν καὶ καθρεφτίζονται: στὸ κρούσταλλό του. Ἀπὸ πάνω, πολὺ ψηλὰ τὸν κυττάζουν ἡρωϊκὰ οἱ βράχοι τοῦ Σουλίου καὶ τοῦ Ζαλλόγου καὶ καθρεφτίζουσι καὶ αὐτοὶ τὴν ἀταραξία τους ἀπαλὰ καὶ ἀχνὰ στὰ βάθη τῶν νερῶν του. Ἐκεῖ μέσα τρέμουν πότε-πότε, ὁμοίως εἶναι ψέμματα, γιατί τρέμει τὸ ὑδάτινο ἀντιφέγγισμά τους. Αὐτοὶ εἶναι ἀκλόνητοι καὶ σοβαροὶ σὰν νὰ πρόκειται ν' ἀντιταχθοῦν ἄλλη μία φορὰ εἰς τὴν εἰαν. Ἐψώνονται οἱ βράχοι σὰν ἀνδριάντες στὸ τρομακτικὸ ὕψος των. Καὶ τὰ κράσπεδά του, θάθηρα οἱ κάμποι, ἐκτάσεις καλοποτισμένες, ποὺ τίς ἀρδεύει τὸ ποτάμι, καὶ ποὺ τοὺς κλαίω, καθὼς μένουσι ἄχρηστες καὶ χέρσες, λείπουν τὰ χέρια ξενιτεμένοι οἱ Ἡπειρώται ζητοῦν νὰ θησαυρίσουν μακρὰ ἀπὸ τὰ εὐλογημένα χῶματα τῆς γῆς τῆς ἐπαγγελίας, ποὺ τοὺς ἐχάρισε ὁ Θεός!... Γοργοί, ἀστεῖρευτοι, ἀσχονοι, οἱ παραπόταμοι προστρέχουσι ἀπὸ χίλιες μεριές, ἀνοίγουσι τόπον καὶ ξεχύνονται ἐδῶ κ' ἐκεῖ στὸ μεγάλο ποτάμι, καὶ τὸ ρεῦμα δυνατώτερο τραβάει τὸ δρόμο τῆς αἰωνίας μοίρας του πρὸς τὴν ἀχάριστη ἀπεραντοσύνη τῆς θαλάσσης. Ἀρωμα φρεσκάδας σμίγουσι καὶ σκερποῦν τὸ ποτάμι καὶ οἱ ἄγροί. Ἀπὸ τίς χαράδρες κατεβαίνουσι πρόσχαρα τὰ νεράκια, στεφανωμένα ἀπὸ θυ-

μάρι καὶ ἀγριλγές. Πλατάνια πλατύφυλλα παίρνουν τὴν πνοὴ τοῦ ἀνέμου καὶ τὴν σφυρηλατοῦν στὰ κλαδιά τους. Καλύβες κάπου κάπου ἀλλόκοτες, μὲ σχήματα θολωτὰ δίνουν σημεῖα ζωῆς στὸν ἔρμο τόπο. Ἐγριόπαπιες πετοῦν κάθε τόσο.

Πᾶρέ με, Λοῦρε, στὰ γυρίσματά σου! Στις ἄκρες τοῦ ποταμοῦ ἔλα γέρνουν, λές καὶ τὰ τραβάει τὸ μυστήριο τοῦ νεροῦ· γέρνουν γυναῖκες, πὺ λευκαίνουνε μὲ τὸν κόπανο τὰ πανιά τους καὶ γέρνουν, καὶ ἱτιές, πὺ κλαῖνε!... Στὸ πέρασμά μας, δυὸ χαριέστατα πουλαράκια τρομάζουνε, καὶ σὰν νὰ μὴν ἔχη ὁ δρόμος πάντες, τὰ κακόμοιρα τρέχουν ὀλοῖσα χαροτρομαγμένα ἀπὸ τὸ σκιάχτρο τοῦ αὐτοκινήτου, πὺ τὰ καταδιώκει, τρέχει τὸ ἴδιο ἔξαλλη καὶ μιὰ μικρὴ Ἡπειρώτισσα βοσκοπούλα καὶ τὸ τσεμπέρι τῆς ἀνήσυχον ἀνεμίζει στὸν ἀέρα! Ὅταν ὁ κίνδυνος ζυγώνη κοντά, τότε μονάχα παραμερίζουν μηχανικῶς, πρῶτα τὸ νοιώθουν τὰ πουλαράκια καὶ ὕστερα ἡ βοσκοπούλα! Τί ἀριστούργημα! Ἐμεῖς περνᾶμε μὲ τὴ σκόνη μας, καὶ ἡ βοσκοπούλα, ἀνεξίκακη, μᾶς χαμογελά ἢ καὶ μὲν με ἀθωότητα ἀγγελικῆ. Καὶ ὁ Λοῦρος ἄλλοτε ἤρεμος, πλατύς, καὶ ἄλλοτε θυμωμένος μὲ ἀφροὺς στὸ στόμα γιὰ τὶς πέτρες, πὺ κόβουν τὴ γραμμὴ, πάντα κυλάει ὁ ἴδιος καταπράσινος, ἄλλοτε χάνεται μυστικά, σὰν παιδάκι, πὺ παίζει κρυφτούλι, καὶ ἄλλοτε ξαναφαίνεται ξαφνικά, ἐκεῖ πὺ δὲν τὸν περιμένεις. Ἐπὸ ψηλά, πολὺ ψηλά, σκύβουμε σὲ ἰλιγγιώδες βάθος νὰ τὸν ἀγναντέψουμε, καὶ τὸ νερό του μᾶς εἶναι στὸ ἀνιαρὸ ταξίδι γλυκεῖα παρηγοριά».

§ 114. Παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν παραδειγμάτων. Εἰς τὸ 1ον καὶ 2ον παράδειγμα τῆς «Κρήτης» καὶ «Σκιαγραφίας Ἀθηνῶν», ὁ περιγράφων ἔχει ἔμπρός του τοποθεσίας γεωγραφικῶς. Τὸ πρῶτον εἶναι κατασκευάσμα τῆς φύσεως, «ἡ νῆσος Κρήτη»· τὸ δεύτερον κατασκευάσμα τῶν ἀνθρωπίνων χειρῶν ἐν φυσικῇ τοποθεσίᾳ. Εἰς τὸ α' τῆς Κρήτης ὁ Μπουκεβίλ ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς σκιαγραφίας τῶν ἀναγκῶν, τῆς καταστάσεως καὶ τῶν πόρων τῆς Κρήτης ἰδίᾳ τῶν Σφακιανῶν. οἵτινες ἐπανέκλεισαν τοὺς Τούρκους εἰς τὰ φρούριά των, τονίζει ὡς εἰσαγωγὴν τὴν σπουδαιότητα τῆς νήσου καὶ δίδει εἰς περιγραφὴν τὸ γεωγραφικόν

διάγραμμά της φυσικῶς. Εἰς τὸ βον τῆς πòλεως τῶν Ἀθηνῶν ὡς εἰσαγωγὴν προτείνει μίαν ἐντύπωσίν του ἐκ τοῦ συνόλου καὶ καθορίζει τὴν χώραν, ἧς μέρος ἀποτελεῖ ἢ τοποθεσία· διαγράφει τὰ σύνορα καὶ περικλείει τὸ σύνολον. Ἀκόμη δὲ εὐκρινέστερον εἰσάγει ἀπὸ ὠρισμένον μέρος, εἰς ὃ εὐρίσκεται ὁ παρατηρητής· τοῦτο ἵνα ὁ ἀναγνώστης ἐκ τῆς αὐτῆς θέσεως ἀντιληφθῇ τὸ σύνολον.

Περίπου καὶ εἰς τὰ λοιπὰ παραδείγματα τὸ αὐτὸ συμβαίνει· εἰς τὸ 3ον «τὸ λιοντάρι» εἰσάγει ὁ γράφων ὡς ἐντύπωσιν μίαν παράδοσιν «Ἁγία Βαοβάρα κλπ.»· ἔρχεται μικρὰ ἐρμηνεία ταύτης καὶ προχωρεῖ εἰς τοποθεσίαν, ἀφ' ἧς βλέπει τὴν σπηλιὰ «Ἄν κανεῖς ἀποφασίση κ.λ.· ἄς κυττάξῃ...νὰ εὔρη τὴν εἴσοδον ἐνὸς σπηλαίου.....κ.λ.».

Εἰς τὸ 4ον «τὸ χάνι» ὡς ἐκ τῆς φύσεως τῆς περιγραφῆς τύπου χανιοῦ καὶ οὐχὶ ὠρισμένον, ἐπὶ ὠρισμένης τοποθεσίας, εἰσάγει δι' ὀρισμοῦ καὶ προχωρεῖ.

Εἰς τὸ 5ον «Ἡ Ἀναξαγόρειος» βον «Τὸ σπῖτι τοῦ Γραμματικοῦ» καὶ 8ον «Ὁ λοῦρος» γίνεται εἰσαγωγή ἀνάλογος πρὸς τὴν τῶν 1ου καὶ 2ου, ἐκ τοποθεσίας ἐντύπωσις.

Εἰς τὸ 7ον «σκιαγραφία προσώπου» εἰσαγωγή εἶναι περιστατικόν, καθ' ὃ ἀντικρούζει τὸ πρόσωπον ὃ περιγράφων» ἢ γενικῶς περὶ προσώπων ἢ συνθήκη, ὑφ' ἣν γίνεται τὸ ἀντίκρουσμα.

Μετὰ ταῦτα εἰς πάντα τὰ περιγραφόμενα δίδεται ἐν γενικαῖς γραμμαῖς τὸ σύνολον. Εἰς τὸ 1ον. Γενικὴ ἄποψις τῆς νήσου καὶ τὰ κυριώτερα μέρη. Εἰς τὸ 2ον. Γενικὴ ἄποψις τοῦ λεκανοπεδίου· μετὰ τὸ σχῆμα καὶ τὰ κυριώτερα μέρη, ἅτινα ἀποτελοῦν αὐτό· καθορίζεται ἢ θέσις τῶν Ἀθηνῶν μεταξὺ τῶν κατατεμνόντων τὴν πεδιάδα λόφων. Καὶ εἰς τὰ λοιπὰ 3ον 4ον, γίνεται ἢ ἀνάλυσις τῶν μερῶν καὶ περιλαμβάνεται τὸ σύνολον.

Εἰς τὸ 5ον καὶ 6ον ὅπου πρόκειται περιγραφὴ οἰκήματος, ὁ περιγράφων ἐπιδιώκει διὰ τῆς παραστάσεως τῶν μερῶν εἰς τὴν σύλληψιν ἰδέας τοῦ συνόλου! «Δύο σειραὶ παραθύρων ἑκατέρωθεν.....ἔξ ὀκτὼ ἑκάστη κ.λ.».

Ἐπίσης εἰς τὸ 8ον «καὶ στὰ κράσπεδά του, βάθρα οἱ κάμποι

ἐκτάσεις καλοποτισμένες, πού τις ἀρδεύει τὸ ποτάμι» κλ. δίδεται ἰδέα τοῦ συνόλου. Καὶ εἰς τὸ 7ον ἡ περιγραφή τοῦ προσώπου τὸ αὐτὸ ἐπιδιώκει.

Μετὰ τὸ διάγραμμα τοῦ συνόλου βλέπομεν εἰς τὸ 1ον καὶ 2ον ὅτι καταμερίζει εἰς ζώνας αὐτὸ ἀρχίζων ἢ ἀπὸ τὸ κεντρικώτερον σημεῖον ἢ ἀπὸ τὰ ἄκρα, μέχρις οὗ τὸ ἐξαντλήσῃ τοπικῶς. Ἐνταῦθα παίζει σπουδαῖον μέρος ἡ ψυχολογικῶς γιγνομένη ἀναπαράστασις τοπικῶν σημείων κατὰ διαδοχὴν συνδεομένων ἐν τῇ πρώτῃ ἀντιλήψει. Ταῦτα ἠχμαλώτισαν τὴν ψυχὴν καὶ τὰ ἀναπαριστᾷ, ἢ ταῦτα τοῦ χρειάζονται διὰ τὸν σκοπὸν τῆς περιγραφῆς. Οὕτω εἰς τὸ τῆς Κρήτης ἔκαμε τὴν διαίρεσιν τῆς νήσου εἰς μέρη καὶ ἐτοποθέτησεν ὅ,τι τοπικῶς τοῦ χρειάζεται νὰ χαρακτηρίσῃ καὶ νὰ τονίσῃ. Ἐκ τῶν τέσσάρων μερῶν καταλήγει εἰς τὰ Σφακιά. Εἰς τὸ τῶν Ἀθηνῶν ἀπὸ τὰ ἄκρα κατὰ ζώνας ἔγινεν ἡ ἀναγραφὴ τῶν λόφων· γύρω τριγύρω ἐγένετο ἡ περίσφιγξις τοῦ μεταξὺ τῶν δύο κυρίων λόφων μέρους τῆς Πόλεως. Καὶ ἐπὶ ταύτης ἐγένετο τὸ διάγραμμα τοῦ σκελετοῦ ἐκ τῶν κυρίων ὁδῶν, πλατειῶν κλ., μέχρις οὗ ἐξαντλήθη ὁ χῶρος. Τὸ αὐτὸ καὶ εἰς τὰ λοιπὰ παραδείγματα καὶ χώρου, καὶ οἰκήματος καὶ προσώπου. Ἡ ἐξάντλησις τοῦ χώρου ἐγένετο διὰ τῆς ἀναγραφῆς τῶν κυριωτέρων σημείων, κατὰ τὴν πρώτην αἰχμαλωσίαν τῆς ἀντιλήψεως.

Ἐπειτα παρατηροῦμεν ὅτι, ἀφοῦ ἐξήντησεν ὁ γράφων τὴν ἀναπαράστασιν τοῦ χώρου διὰ τῆς προσφορᾶς τῶν καταλλήλων εἰκόνων τῶν πραγμάτων, ἐνίοτε ἐπικαίρως χαρακτηρίζων κάτι τι συμφώνως πρὸς τὸν σκοπὸν του, προβαίνει εἰς ἄλλο σημεῖον λογοτεχνικῶς· ἐξετάζει τὰ ἰδιαίτερα χαρακτηριστικὰ ἐκάστου μέρους τοῦ συνόλου ἐν σχέσει πρὸς διαφόρους ἐπόψεις τεινούσας πρὸς τὸν σκοπὸν· ὡς π.χ. ἐν τῇ περιγραφῇ τῆς Κρήτης ὁ Πουκεβίλ μετὰ τὴν ἀναπαράστασιν τοῦ χώρου, τῆς διαιρέσεως αὐτοῦ εἰς μέρη ἐνδιατρίβει εἰς τὴν περιοχὴν τῶν Σφακιανῶν, οἵτινες τὸν ἐνδιαφέρουν διὰ τὴν ἱστορίαν του. Ἐν τῇ περιγραφῇ Ἀθηνῶν ἐπίσης μετὰ τὴν εἰκόνα τοῦ συνόλου τοπικῶς βλέπομεν τὴν κίνησιν τῆς πόλεως, τὸ ποιὸν καὶ τὰς ἀσχολίας τῶν κατοίκων καὶ

σχετικὰς πρὸς τοῦτο ἱστορικὰς ἀναμνήσεις ὑπὸ τύπον συναισθηματικῶν ἀναπολήσεων. Ταῦτα δὲ βλέπομεν ὅτι εἶναι σύμφωνα πρὸς τὸν ὁρισμένον σκοπὸν τῆς περιγραφῆς, ὅπως δοθῆ ἢ δηλ. σκιαγραφία μᾶλλον ἀπὸ ἐρασιτεχνικῆς καὶ λογοτεχνικῆς ἀπόψεως τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν ὅτι τέλος γίνεται δι' ἱστορικῆς ἀνακεφαλαιώσεως μία ἁρμονικὴ κατάληξις τῆς περιγραφῆς.

Τὸ αὐτὸ περίπου παρατηροῦμεν ὅτι γίνεται καὶ εἰς τὰ λοιπὰ παραδείγματα. Ἡ συμπλήρωσις τῆς περιγραφῆς γίνεται ἐκ τῶν χαρακτηριστικῶν ἐνὸς ἐκάστου μέρους γνωρισμάτων, ὅσα συμβάλλουν εἰς τὸν σκοπὸν τῆς περιγραφῆς.

§ 115. **Γενικῶς αἱ περιγραφαί. Ὁρισμὸς.** Κατὰ τὰς παρατηρήσεις μας δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν γενικῶς περὶ τῶν περιγραφῶν τὰ ἑξῆς :

«Περιγραφή εἶναι ἡ διὰ λόγου ἀναπαράστασις ὄντος τινὸς ἢ καταστάσεως ἐκ συμβεβηκότων τυχαίων ἢ γεγονότων, διὰ τῆς δηλώσεως τῶν σπουδαίων καὶ δευτερευόντων αὐτῶν γνωρισμάτων. Δηλ. περιγράψω σημαίνει παριστάνω διὰ λόγου εἰς τὰ ὄμματα τοῦ ἀναγνώστου κάτι τι. τὸ ὁποῖον ὑπέπεσεν εἰς τὴν ἀντίληψίν μου πνευματικῶς, ἢ εἰς τὰς αἰσθήσεις μου. Τοῦτο ἢ κατέχει χῶρον καὶ ἐπομένως ὑποχρεοῦμαι νὰ τὸ ζωγραφίσω διὰ λέξεων πρὸ τοῦ ἀναγνώστου καὶ νὰ τὸ ἀναπαραστήσω διὰ τοιούτου τρόπου, ὥστε οὗτος νὰ τὸ βλέπῃ ἐκτεινόμενον ἔμπροσθέν του, καὶ ἡ φαντασία του νὰ τὸ ἀναπαριστᾷ, ἢ συμβαίνει ἐν χρόνῳ καὶ χώρῳ καὶ ἐπομένως παριστάνω κατάστασιν τινα ἐκ τοῦ συμβεβηκότος, ἐκ τοῦ γεγονότος. Καὶ εἰς τὰς δύο αὐτὰς περιστάσεις δηλῶ τὰ σπουδαία καὶ τὰ δευτερεύοντα αὐτοῦ γνωρίσματα».

§ 116. **Ὑποκείμενον περιγραφῆς.** Κατὰ τὰ ἄνω λεχθέντα ὑποκείμενον περιγραφῆς δύναται νὰ εἶναι πᾶν ὅ,τι ὑποπίπτει εἰς τὰς αἰσθήσεις μας, καὶ πᾶν ὅ,τι ὑποπίπτει ἐκ πνευματικῶν παραστάσεων εἰς τὴν ἀντίληψίν μας καὶ διάνοιάν μας. Κατὰ ταῦτα ἀφηρημένα ἔννοια δὲν ὑπόκεινται εἰς ἀντικειμενικὴν περιγραφὴν.

§ 117. **Διαφορὰ περιγραφῆς—διηγήματος.** Τὸ Διήγημα παριστάνει τὰ ἐν χρόνῳ ἢ τὰ ἐν χρόνῳ καὶ χώρῳ ἀλληλοδιαδό-

χως γιγνόμενα. Ἡ περιγραφὴ παριστάνει τὰ ἐν χώρῳ ἐκτεινόμενα, ἢ δὲ περιγραφὴ καταστάσεων, συμβεβηκότων καὶ φυσικῶν φαινομένων διατρίβει ὄχι μόνον εἰς τὰ ἐν χώρῳ ἐκτεινόμενα, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ χρονικῶς ἀλλεπάλληλα.

§ 118. **Γενικῶς περὶ περιγραφῆς. Πηγαί αὐτῆς.** Ὁ περιγράφων ἔχει πάντοτε ὡς κατεύθυνσιν τῆς περιγραφῆς του σκοπὸν τινα. Ὁ σκοπὸς οὗτος ἐμπνέει καὶ κανονίζει τὴν κατάταξιν τῶν σκέψεων, τὸν τρόπον τῆς διατυπώσεως καὶ ἐν γένει τὴν ὅλην περιγραφὴν. Π.χ. ὅταν περιγράψω τι, ἄλλως θὰ τὸ περιγράψω ὡς στρατιωτικὸς, ὡς μηχανικὸς, ὡς ἰατρός, ὡς ὑγιεινολόγος, ὡς ἀπεσταλμένος ἐμπορικῆς ἐπιχειρήσεως, ὡς δημοσιογράφος, ὡς λογοτέχνης, ὡς παιδαγωγὸς κ.λ.π.

Ὁ περιγράφων δίδει κατὰ πρῶτον γενικὴν ιδέαν τοῦ περιγραφομένου· ἔπειτα καθιστᾷ γνωστὰς τὰς ἰδιαζούσας αὐτῷ διαφοράς, διὰ τῶν ὁποίων διακρίνεται τὸ περιεχόμενον ἀπ' ἄλλων ἀντικειμένων.

§ 119. **Εἶδη περιγραφῶν.** Μὲ βάσιν τὸ ὑποκείμενον τῆς περιγραφῆς ἔχομεν τὰ ἐξῆς γενικῶς εἶδη περιγραφῶν :

- 1) Φυσικὰ τοπεῖα (ἴδε λεξιλόγιον ζωηρῶν διηγήσεων).
- 2) Ἀνθρώπινα κατασκευάσματα (μνημεῖα, πόλεις, κ.λ.π.).
- 3) Ἐμψυχα ὄντα καὶ φυσικὰ φαινόμενα (ζῷα, ἄνθρωποι, φυτὰ, καταιγίς, βροχὴ κ.λ.π.).
- 4) Γεγονότα συμβεβηκότα ὡς εἶδομεν εἰς τὰς διηγηματικὰς περιγραφὰς καὶ περιγραφικὰς διηγήσεις.

Αἱ περιγραφαὶ αὗται παρουσιάζονται κυρίως ὑπὸ τρεῖς μορφάς, αἵτινες εἶναι αἱ ἐξῆς :

1) **Αἱ ἀπλαῖ ἢ κυρίως περιγραφαί.** Εἰς ταύτας κύριον χαρακτηριστικὸν εἶναι ὅτι γίνεται ἡ ἀναπαράστασις δι' εὐθείας ὁδοῦ.

2) **Αἱ διηγηματικαὶ περιγραφαί.** Εἰς ταύτας σκοπὸς μὲν εἶναι ἡ περιγραφὴ, μέσον δὲ ταύτης οὐχὶ ἡ ἀπ' εὐθείας ἀναπαράστασις τοῦ περιγραφομένου, ἀλλὰ μέσῳ τῆς διηγήσεως γίνεται ἡ περιγραφὴ (βλέπε § 95η σελ. 138).

3) **Αἱ περιγραφικαὶ διηγήσεις.** Εἰς ταύτας σκοπὸς εἶναι ἡ

διήγησις μέσον δὲ ταύτης ἢ περιγραφῆ. Διὰ τὰ δύο τελευταῖα ταῦτα εἶδη εἶδομεν λεπτομερέστατα εἰς τὰ δύο προηγούμενα κεφάλαια (βλέπε § 95η σελ. 138).

Εἰς ταύτας παρενεβάλομεν παντὸς εἶδους διηγήσεις μετὰ παρατηρήσεων καὶ κρίσεων ὑπὸ τύπον δημοσιογραφικῶν ἀνταποκρίσεων.

Ἐνταῦθα εἰς τὸ κεφάλαιον περὶ περιγραφῆς πρέπει νὰ προστεθῆ ὅτι ἐκεῖ μὲν σκοπὸς εἶναι ἢ παρατήρησις καὶ χαρακτηρισμός, ἠθογραφία ἢ ἄλλος τις σκοπός, ἐνταῦθα δὲ σκοπὸς εἶναι ἢ περιγραφῆ.

§ 120. **Μέρη τῆς περιγραφῆς ὁδηγίαι.** Κατὰ τὰ λεχθέντα ἐν ἐκάστη περιγραφῇ ὑπάρχουσι τρία τινὰ μέρη, ἅτινα παριστῶσι ταύτην λογικῶς καταμεμερισμένην. Ταῦτα εἶναι: 1) **Εἰσαγωγή** 2) **Κύριον Μέρος** καὶ 3) **Ἐπίλογος**.

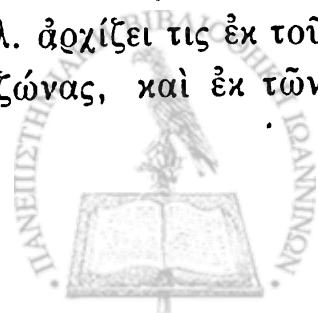
1ον) **Εἰσαγωγή.** Αὕτη καθορίζει τὴν χώραν, τῆς ὁποίας μέρος ἀποτελεῖ τὸ περιγραφόμενον. Ἡ εἰσαγωγή γίνεται κατὰ δύο τρόπους: ἢ ἀμέσως ξηρῶς, ἱστορικῶς δι' ἄπλου ὀρισμοῦ τῆς χώρας, ἧς ἀποτελεῖ μέρος τὸ περιγραφόμενον καὶ εἰς τὸν ὁποῖον ὄρισμὸν καθορίζεται ἢ θέσις, τὰ σύνορα, τὸ σχῆμα καὶ ὁ καθόλου προσανατολισμὸς τοῦ ἀναγνώστου· ἢ διὰ μιᾶς εἰσαγωγικῆς παρατηρήσεως ἐκ τοῦ συναισθητικοῦ, ἐν τῇ ὁποία καθορίζονται τὰ ἀνωτέρω ἐκτεθέντα.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει ἢ εἰσαγωγή δεόν νὰ εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὸν σκοπὸν, ἐλκυστικὴ λογοτεχνικῶς, διὰ νὰ ἐγερωθῆ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ ἀναγνώστου.

2ον) **Τὸ Κύριον Μέρος.** Εἰς τοῦτο διακρίνομεν τρία σημεῖα:

α) Τὴν γενικὴν ἐκ τοῦ ὅλου ἐντύπωσιν καὶ τὴν σύντομον ἀνασκόπησιν τῶν ἀποτελούντων τὸ ὅλον μερῶν.

β) Τὴν ἐξέτασιν τῶν μερῶν τούτων. Ἀρχίζομεν ἀπὸ τῆς ἐκθέσεως τῶν κυριωτέρων σημείων, ἅτινα προσπίπτουσιν εἰς τὴν ἀντίληψίν μας. Ἀπὸ τούτων προχωροῦμεν διαδοχικῶς μέχρι τῶν ἐσχατιῶν. Ἡ ἐργασία αὕτη δύναται νὰ γίνῃ κατὰ βούλησιν ἀναλόγως τῆς φύσεως τοῦ τόπου· δηλ. ἀρχίζει τις ἐκ τοῦ κέντρου πρὸς τὰ ἄκρα περιφερικῶς κατὰ ζώνας, καὶ ἐκ τῶν

ἄκρῳ πρὸς τὸ κέντρον, π.χ. ὑπάρχει κάτι ἐκ τοῦ περιγραφομένου τόπου, τὸ ὁποῖον αἰχμαλωτίζει τὴν ἀντίληψίν μου καὶ μοῦ προξενεῖ τὴν ἰσχυροτέραν ἐντύπωσιν, τότε ἡ περιγραφή ἀρχεται ἀπ' αὐτοῦ τοῦ μέρους ὡς ἀπὸ τοῦ κέντρου. Τὸ τελευταῖον γίνεται εἰς τὰς περιγραφὰς εἰκόνων καὶ συμπλεγμάτων, ἐγκαταστάσεων καὶ μηχανημάτων· ἄλλως κυρίως ἀρχόμεθα ἀπὸ τὸ πλαίσιον τῆς τοποθεσίας.

γ) Τὴν ἐξέτασιν τῶν ἰδιαιτέρων γνωρισμάτων. Εἰς ταῦτα ὁ γράφων περιλαμβάνει τὰ ἰδιαίτερα χαρακτηριστικὰ τοῦ μέρους, ἅτινα ἰδίως ἐν αὐτῷ ἀπαντῶνται· τὰ ἀπὸ τούτων καλὰ, τὰ ὠφέλιμα ἢ τὰ ἐνάντια. Τὰ ἰδιαίτερα ταῦτα χαρακτηριστικὰ τὰ χειραγωγεῖ ὁ σκοπός· δηλ. εἰς μίαν περιγραφὴν ὁ ὑγιεινολόγος θὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν τοῦ τὴν ὑγιεινὴν ἔποψιν τῶν ἰδιαιτέρων γνωρισμάτων, καὶ συμφώνως πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ θὰ συνδέῃ ταῦτα πρὸς τὴν ζωὴν, ἐκ δὲ τῶν ἄλλων ἐπόψεων θὰ λάβῃ ὅσας ἔχουν σχέσιν πρὸς τὸν σκοπόν.

Ὁ περιγράφων μέρος τι ὡς οἰκονομολόγος θὰ λάβῃ συμφώνως πρὸς τὸν σκοπὸν τὴν οἰκονομικὴν ἔποψιν τῶν ἰδιαιτέρων χαρακτηριστικῶν, καὶ ἐκ τῶν ἄλλων ἐπόψεων θὰ ἐγγίση ὅ,τι τοῦ χρειάζεται.

Ὁ λογοτέχνης ὁ περιγράφων ἐρασιτεχνικῶς, δημοσιογραφικῶς ἢ φιλολογικῶς κάτι τι θὰ λάβῃ τὴν ἱστορικὴν ἔποψιν καὶ τὴν αἰσθηματικὴν· ὁ μηχανικὸς τὴν αἰσθητικὴν, τὴν φυσικὴν, καὶ τὴν μηχανικὴν, καὶ ἄλλος ἄλλας τεχνικὰς ἐπόψεις.

Ἐν ὀλίγοις αἱ διάφοροι αὗται ἐπόψεις ἐν σχέσει πρὸς τὰς διαφόρους φάσεις τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου εἶναι αἱ ἑξῆς. Ὑγιεινὴ—αἰσθητικὴ—κοινωνικὴ—στρατιωτικὴ—παιδονομικὴ—οἰκονομικὴ—ἐμπορικὴ—τεχνικὴ κ.λ.π. καὶ γενικῶς αἱ διάφοροι φάσεις τῆς φύσεως τοῦ περιεχομένου ἐν σχέσει πρὸς τὴν ζωὴν.

3ον) Ὁ Ἐπίλογος. Εἰς τοῦτον συμφώνως πρὸς τὸν σκοπὸν γίνεται ἀνακεφαλαίωσις τῶν οὐσιωδεστέρων γνωρισμάτων οὕτως, ὥστε νὰ σχηματισθῇ ἀρμονικὴ κατάληξις. Διὰ μιᾶς περιόδου δύναται νὰ γίνῃ ἡ κατάληξις αὕτη, ἀλλὰ συνήθως τὸν ἐπίλογον κανονίζει ὁ σκοπός.

§ 121. Σχεδιάγραμμα τῶν 3 μερῶν, ἐξ ὧν ἀπαρτίζεται ἡ περιγραφή.

1ον) **Εἰσαγωγή.**

α) Ἱστορική, ξηρά, ἀμέσως ἐπὶ τοῦ πράγματος (θέσις, ὄρια, σχῆμα) ἢ

β) Διὰ μιᾶς συναισθητικῆς παρατηρήσεως ὑποκειμενικῶς, ἐλκνούσης τὸν ἀναγνώστην εἰς τὸ θέμα, καὶ τοποθετούσης τοῦτον ἐν αὐτῷ.

2ον) **Κύριον Μέρος.**

α) Γενικὴ ἐκ τοῦ ὅλου ἐντύπωσις καὶ σύντομος ἀνασκόπησις τῶν μερῶν.

β) Ἐξέτασις ἐκάστου τῶν μερῶν ἐκ τοῦ κέντρου περιφερικῶς ἢ ἐκ τῶν ἄκρων πρὸς τὸ κέντρον ἢ ἐκ τῆς κυριωτέρας αἰχμαλωτιζούσης παραστάσεως.

γ) Ἐξέτασις τῶν ἰδιαιτέρων γνωρισμάτων τῶν μερῶν κατὰ τὰς διαφόρους ἐπόψεις, ἃς ὑπαγορεύει ὁ σκοπός.

3ον) **Ἐπίλογος.**

Σύντομος κατάληξις, ἣν ὑπαγορεύει ὁ σκοπός.

§ 122. Παραδείγματα πρὸς ἄσκησιν.

1ον Περιγραφή τοῦ Κήπου τοῦ Ζαπλείου.

2ον » Ἐθνικοῦ Κήπου.

3ον » τοῦ χωριοῦ μου.

4ον » τοῦ σταθμοῦ τῆς Ὁμονοίας.

5ον » τοῦ σταθμοῦ Πειραιῶς.

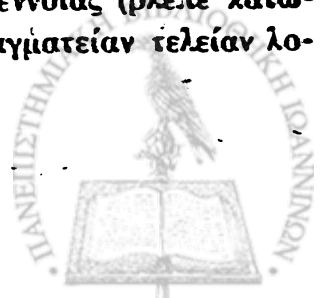
6ον » ἐνὸς οἰκήματος.

7ον » τῆς Σχολῆς.

8ον » τοπίου ἐνὸς καταυλισμοῦ κ.ο.κ.

9ον » προσώπου πολὺ γνῶστοῦ.

(¹) Ἐν γενικαῖς γραμμαῖς ἢ λογικῇ διαίρεσις τῆς ἐννοίας (βλέπε κατωτέρω σχετικά περὶ λογικῆς) ἰσχύει καὶ διὰ πᾶσαν πραγματεῖαν τελείαν λογοτεχνικῶς.

ΜΕΡΟΣ Β΄.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ΄.

ΤΟ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΟΝ ΓΕΝΟΣ ΤΩΝ ΕΚΘΕΣΕΩΝ

§ 123. **Χαρακτηρισμὸς τοῦ Φιλοσοφικοῦ γένους καὶ εἶδη ἐκθέσεων ὑπαγόμενα εἰς αὐτό.** Τὰ προηγούμενα εἶδη τῶν ἐκθέσεων εἶναι προϊόντα πνευματικά, ἅτινα ἐδημιούργησεν ἡ διάνοια ἐκ δεδομένων ἐν τῷ ἔξω τοῦ ἀνθρώπου κόσμῳ. Ἡ ὑποκειμενικότης τοῦ γράφοντος ἔλαβε μέρος εἰς ὠρισμένα σημεῖα αὐτῶν εἰς χαρακτηρισμοὺς καὶ ἀναπαράστασιν ποιητικὴν. Τὰ προϊόντα τοῦ φιλοσοφικοῦ γένους εἶναι πάντα προϊόντα ἐσωτερικότητος, συνεπῶς ἀνωτέρας διανοήσεως τοῦ γράφοντος. Ὁ λόγος του δὲν εἶναι μόνον ἐνσυνείδητος κοινός, ἀλλὰ καὶ παρουσιάζεται δημιουργικὸς εἰς ἀνωτερότητα. Εἰς ἐκεῖνα ἤρκει ἡ λειτουργία μόνον τοῦ Γνωστικοῦ τῆς Ψυχολογίας: δ.λ. ἤρκει μόνον ἡ ἐμπειρία, ἡ ἔχουσα ὡς πηγὴν τὸ **αἴσθημα**, τὴν ἀντίληψιν παρὰστασιν, ἔννοιαν, κρίσιν, συλλογισμόν, διὰ τὴν παραγάγη τὸν ἐνσυνείδητον λόγον, καὶ τὰ εἶδη τοῦ ἱστορικοῦ γένους τῶν Ἐκθέσεων. Εἰς τὰ προϊόντα τοῦ φιλοσοφικοῦ γένους τὸ ὑποκείμενον τοῦ γράφοντος παρουσιάζει δημιουργήματα τοῦ λόγου ἐξ ἐμπνεύσεως καὶ ἐξ ἀνωτέρας διανοήσεως. Δὲν εἶναι μόνον οἱ ἔξωθεν ἐπερχόμενοι ἐρεθισμοὶ οἱ παράγοντες τὸν λόγον, ἀλλ' εἶναι καὶ ἔσωθεν καθαρῶς ὑποκειμενικὴ ἐνέργεια τῆς ψυχῆς. Ὁ λόγος εἰς τοῦτο εἶναι προῖον φιλοσοφικῆς διανοήσεως. Δ λ. παρουσιάζεται προῖον τοῦ πλήθους τῶν ἀπείρων ἐμπειριῶν, τὰς ὁποίας ἀπέκτησεν ὁ ἀνθρώπος κατὰ τὴν μακρὰν ἢ καὶ μακροτάτην περίοδον τῆς πνευματικῆς αὐτοῦ ἀναπτύξεως. Ταῦτα ἔχουσι ὡς προέχον τὴν γνῶσιν τῆς κανονικότητος πάντων τῶν ὄντων ἢ τελομένων, τὴν ἔννοιαν δ.λ. **τοῦ πλήρους εἶδέναι.**

Εἰς τὰς ἐκθέσεις ταύτας ὁ λόγος ἔχει τὴν σφραγίδα τῆς ὑποκειμενικότητος δ.λ. τῆς φιλοσοφίας, διὸ καὶ τὸ γένος λέγεται φιλοσοφικόν.

Ἐνταῦθα τὸ φυσιολογικὸν (¹) μέρος τῆς λειτουργίας τοῦ ἐγκεφάλου εἶναι ἐξωφλημένον. Δὲν δύναται ἡ θετικὴ ἐπιστήμη, ὅσον καὶ ἂν προχωρήσῃ, ὅσον καὶ ἂν μᾶς καταστήσῃ ἱκανοὺς νὰ ἐνορῶμεν τὴν μηχανικὴν τοῦ ἐγκεφάλου, νὰ μᾶς παρουσιάσῃ πῶς γίνεται ἡ ἀπλουσιότης ψυχικῆς λειτουργίας.

Ὅπως νῦν ἔχει ἡ θετικὴ ἐπιστήμη ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου τῆς δημιουργίας τοῦ ὑποκειμένου κατὰ τοὺς εἰδικούς σοφοὺς εἶναι ἐξωφλημένη καὶ ἀφίνεται εἰς τὸ μέλλον τῆς θεωρητικῆς ἐπιστήμης νὰ λύσῃ τὸ ζήτημα. Ἡμεῖς ἐκ τῶν δεδομένων διὰ τῆς ἐκθέσεως τοῦ γένους τούτου χαρακτηρίζομεν ὅτι ὁ λόγος οὗτος εἶναι φιλοσοφικός. Καὶ τὸ γένος τῶν ἐκθέσεων εἶναι φιλοσοφικὸν γένος, ὑποκειμενικόν.

Εἶδη δὲ ἐκθέσεων ἀποτελοῦντα τὸ γένος τοῦτο εἶναι :

- α) Αἱ συγκρίσεις καὶ οἱ παραλληλισμοὶ καὶ
- β) Αἱ πραγματεῖαι εἰς τὰς τρεῖς αὐτῶν μορφάς.
- 1) Πραγματεῖαι Ἀντιλήψεως καὶ Πείρας.
- 2) » ἀναλύσεως ἐννοιῶν
- 3) » κρίσεως ἐπὶ ἐννοιῶν

4) Πλήρεις ἄρτιοι λόγοι τελείων ἔργων ὡς εἶναι ἓνας ῥητορικὸς λόγος. Μία προσφώνησις, πρόποσις, μία διαφήμισις. Μία ἡμερησία διαταγὴ ἐνὸς στρατηγοῦ. — Μία ἐγκύκλιος ὠρισμένου ζητήματος.

Ταῦτα ἀποτελοῦν βασικῶς ἴδια κεφάλαια «αἱ συγκρίσεις καὶ οἱ παραλληλισμοὶ» καὶ «αἱ Πραγματεῖαι.» κ.λ. Ἐπειδὴ δὲ εἰς ταύτας συμβάλλει κατὰ μέγιστον μέρος τὸ βουλευτικὸν τοῦ ἀνθρώπου, θὰ ἐξετάσωμεν ἀδρομερῶς ἐκ τῆς ψυχολογίας τοῦτο.

§ 124. Τὰ φαινόμενα τοῦ βουλευτικοῦ ἐκ τῆς ψυχολογίας ἀδρομερῶς.

Αὐτὸν Χαρακτηρισμὸς τοῦ βουλευτικοῦ ἐκ τοῦ παραδείγμα-

(¹) Φυσιολ. Δοντᾶ. Εἰσαγωγή σελ. 7.

τος τοῦ γλυκίσματος. Πρῶτον ἀναπτύξωμεν τὰ μνημονευθέντα εἴδη ἐκθέσεων **τοῦ φιλοσοφικοῦ γένους**, ἐθεωρήσαμεν συντελεστικὸν διὰ τὴν πληροτέραν κατανόησιν τούτων, ὅπως παραθέσωμεν ἐκ τῆς ψυχολογίας τὰς στοιχειώδεις γνώσεις τοῦ βουλευτικοῦ. Τοῦτο ἐπράξαμεν καὶ εἰς τὰ εἴδη **τοῦ Ἱστορικοῦ γένους** παραθέσαντες στοιχειώδεις γνώσεις **τοῦ Γνωστικοῦ**, καὶ πρὸ τῶν «ζωηρῶν διηγήσεων» τοιαύτας **τοῦ Συναισθητικοῦ**. Διότι ἔχομεν ὑπ' ὄψιν μας, ὅποιαν σημασίαν ἔχουσιν αἱ στοιχειώδεις φιλοσοφικαὶ γνώσεις διὰ πάντα νέον μορφωμένον, ἵνα ἐφαρμόζη ταύτας ἐν τῇ ζωῇ καὶ δὴ εἰς τὸν λόγον διὰ τῶν ἐκθέσεων. Ὅπως δὲ ἐν οἰκίῳ χώρῳ τῆς παρουσίας ἐπιτομῆς εἶπομεν, τὰς γνώσεις ταύτας οἱ μὲν διδαχθέντες ἐν Σχολείοις τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως διὰ τῆς παρεμβολῆς μας ταύτης τὰς ἀφομοιώνουσι πρακτικώτερον καὶ τὰς χρησιμοποιοῦν ἐπωφελῶς, οἱ δὲ τῶν Ἐπαγγελματικῶν καὶ Πρακτικῶν Σχολῶν νέοι ὡς μὴ διδαχθέντες λαμβάνουσι **εἴδησιν** τούτων στοιχειωδῶς, καὶ ἐφαρμόζουσιν αὐτὰς εἰς τὰς ἐκθέσεις των καὶ εἰς τὴν ζωὴν των. Διὰ τὸν αὐτὸν δὲ λόγον κατωτέρω δίδονται, ὅπου πρέπει, καὶ τὰ ἀπαραίτητα **Στοιχεῖα Λογικῆς**.

Οὕτω ἐρχόμεθα εἰς τὸν χαρακτηρισμὸν **τοῦ βουλευτικοῦ** ἐπὶ τοῦ δοθέντος ἐν ἀρχῇ παραδείγματος τοῦ γλυκίσματος.

Εἰς τὸ παράδειγμα «τὸ πῶς ἐγνώρισα τὸ γλύκισμα» ἀνεφέρομεν ὅτι, «ὅταν μοῦ τὸ παρουσίασαν πρώτην φοράν, ἔφερον εἰς τὸν ὄργανισμὸν μου ὄ ρ ε ξ ι ν καὶ τ ἄ σ ι ν π ρ ὀ ς κ ί ν η σ ι ν. Διὰ τοῦτο, μόλις τὸ εἶδον, ἠθέλησα νὰ τὸ ἀ ρ π ἄ ξ ω, νὰ τὸ δ ο κ ι μ ἄ σ ω, νὰ τὸ γ ν ω ρ ί σ ω, καὶ κατόπιν, ἂν εἶναι δυνατόν, νὰ ἀ ν α κ ο ι ν ῶ σ ω περὶ αὐτοῦ καὶ εἰς ἄλλον. Τοῦτο πᾶς ἄνθρωπος, εἰς πᾶν πρᾶγμα νέον, πὺν γνωρίζει, τὸ δοκιμάζει. Ἐκ τούτου συνάγεται ὅτι ὑπάρχουν ἔμφυτοι μ ε ρ ι κ α ἰ τ ἄ σ ε ι ς καὶ ἐκδηλοῦνται εἰς α ὗ τ ο μ ἄ τ ο υ ς κ ι ν ῆ σ ε ι ς. Αὐτὰ εἶναι ἰδιότητες τῆς πρώτης ψυχοσυνθέσεως τοῦ ἀνθρώπου καὶ λέγονται Ὁ ρ ε κ τ ι κ ὸ ν καὶ Ἐ π ι θ υ μ η τ ι κ ὸ ν. Λοιπὸν τὰ δύο ταῦτα συστιάτικα τῆς ψυχῆς, ἅτινα εἶδομεν ὅτι προηγοῦνται πάσης γνώσεως ἀποτελοῦσι τὸ πρῶτον μέρος τῆς δυνάμεως τῆς ψυχῆς, ἧτις

λέγεται τυφλή βούλησις. Ἐπειδὴ δὲ φέρονται ἐκ φύσεως εἰς τὸν ἄνθρωπον, καὶ ἡ δύναμις τῆς ψυχῆς ἐκδηλοῦται εἰς θεικὸν βαθμόν, τὸ πρῶτον τοῦτο μέρος τῆς βουλήσεως λέγεται θεικὴ βούλησις. Εἰς τὸ παράδειγμα τοῦ γλυκίσματος: εἶδομεν ὅτι, μόλις τὸ ἐγνώρισα καὶ ἔδοκίμασα ποιᾶν τινα εὐχαρίστησιν ἢ δυσαρέσκειαν, δηλ. τὸ συναίσθημα, ἀμέσως ἀνεκοίνωσα περὶ αὐτοῦ καὶ εἰς ἄλλον. Ἐδωκα γνώμην, συμβουλήν, ἣτις ἐξῆλθε κατόπιν γνώσεως καὶ πείρας. Ἐνταῦθα ἐνήργησεν ἡ αὐτὴ δύναμις τῆς ψυχῆς τῆς πρώτης ψυχοσυνθέσεως· ἀλλὰ τώρα φωτισμένη, οὐχὶ τυφλή, ὡς τὸ πρῶτον· δ.λ. κατόπιν γνώσεως, πείρας, κρίσεως· αὐτὴ ἀποτελεῖ τὸ τελευταῖον μέρος τῆς ψυχοσυνθέσεως, ὅπερ ἐκδηλοῦται διὰ τοῦ λόγου καὶ λέγεται ἀρνητικὴ βούλησις.

§ 125. Ὁ Σχηματισμὸς τῆς βουλήσεως εἰς τὴν γλώσσαν τῆς ψυχολογίας. *Τάσεις — ἕξεις — κλίσεις — ῥοπαί — πάθη καὶ ἡ καλὴ στροφὴ τούτων εἰς τὸν χαρακτῆρα.*

Εἰς τὴν γλώσσαν λοιπὸν τῆς ψυχολογίας τὸ φαινόμενον τοῦτο τῆς βουλήσεως ἐν γενικαῖς γραμμαῖς ἔχει ὡς ἑξῆς: Ἡ πρώτη ψυχοσύνθεσις ὑπαγορεύει εἰς τὸν ἄνθρωπον εὐθύς μόλις γεννηθῆ, διὰ τὴν πλήρωσιν τῶν ὀρμεμφύτων τάσεών του, κινήσεις κατ' ἄρχάς αὐτομάτους, ἔπειτα ἐκουσίας καὶ κατόπιν διὰ τῆς ἀσκήσεως ἀκουσίας. Αἱ κινήσεις αὗται συχνὰ ἐκπληροῦμεναι γενῶσι τὰς λεγομένας ἕξεις.

Ἐκ τούτων ὁ ἄνθρωπος ἀποκτᾷ διὰ τῆς συχνῆς ἐπαναλήψεως δυνάτας ἕξεις, αἵτινες λέγονται κλίσεις. Ὄταν δὲ αὗται γίνονται ἀκόμη δυνατώτεροι λέγονται ῥοπαί. Ὄταν δὲ διὰ τῆς ἀκατασχέτου ἐκπληρώσεως τῶν ῥοπῶν, ὁ ἄνθρωπος διὰ τῆς δυνάμεως τῆς ψυχῆς του, δηλ. διὰ τῆς ἀρνητικῆς του βουλήσεως, δὲν δύναται νὰ ἀντισταθῆ, λέγομεν ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὗτος τὰς ῥοπάς του τὰς μετέβαλεν εἰς πάθη. Τὰ πάθη σύρονσι τὸν ἄνθρωπον εἰς τὸν τάφον κατὰ φυσικὸν λόγον διὰ τὸ φθαρτὸν τῆς ὕλης συντομώτερον τοῦ φυσικοῦ. Σημειωτέον ὅτι αἱ πρῶται αὐτόματοι κινήσεις, ἐξ ὧν προέρχονται πάντα τὰ ἐκτεθέντα φαι-

νόμενα ἀπὸ τῆς ἕξεως μέχρι τοῦ πάθους εἶναι ἐξ ὀρμεμφύτου εἰς τὸν ἄνθρωπον ὡς ἑξῆς :

1ον Κινήσεις πρὸς αὐτοσυντήρησιν· τὸ παρατηρεῖ τις, ὅταν κινδυνεύῃ.

2ον Κινήσεις πρὸς τὸ εἶδέναι· δηλ. ὁ ἄνθρωπος ἔχει τάσεις πρὸς τὸ νὰ γνωρίζῃ διαρκῶς νέα πράγματα· τὸ παρατηρεῖ τις εἰς τὴν περιέργειαν καὶ τοῦ παιδὸς καὶ τοῦ ἀνθρώπου ἐν γένει.

3ον) Πρὸς τὸ ἀνακοινοῦσθαι· δηλ. πρὸς τὸ νὰ λέγῃ εἰς τὸν ἄλλον, ὅτι γνωρίζει, ἐξ οὗ καὶ ἡ μὴ κράτησις μυστικοῦ καὶ ἡ πνευματικὴ πρόοδος. Τὸ παρατηρεῖ τις εἰς τὸν ἑαυτόν του, ὅταν μάθῃ τι νέον, ὅτι θέλει νὰ τὸ ἀνακοινώσῃ κάπου.

4ον) Πρὸς τὸ ἐπικοινωνεῖν, ἐξ οὗ καὶ ἡ κοινωνία· τοῦτο φαίνεται, ὅταν τύχῃ τις μόνος εἰς κύκλον ἀγνώστων, πού ζητεῖ μὲν κάθε τρόπον νὰ σχετισθῇ.

5ον) Πρὸς τὸ πλεονεξεῖν τῶν ἄλλων· δηλ. νὰ ἔχῃ τις περισσότερα ἀπὸ τοὺς ἄλλους, ἐξ οὗ ἡ ἀρπαγὴ ἢ πλεονεξία τῶν ἀνθρώπων κ.λ. καὶ ἐκ τούτων ἡ γένεσις τῆς ἰδιοκτησίας, κατὰ τινα ἐπελθοῦσαν συμφωνίαν τῶν πρώτων σχηματισάντων κοινωνίαν.

Παραλλήλως ὅμως πρὸς τὴν φορὰν τῶν κινήσεων τούτων τῆς ὕλης, τῆς ὄθουμένης ὑπὸ τῆς πρώτης ψυχοσυνθέσεως, ἡ ψυχὴ ἔχουσα ἤδη ἀποκτήσει ἐκ τῆς γνώσεως πείραν μὲν τὴν χαρακτηρισίζουσαν δύναμιν τῆς διανοίας, διὰ τοῦ λεγομένου λογιστικοῦ αὐτῆς, ἐμποδίζει διαρκῶς τὰς ὑπαγορεύσεις τῆς ὕλης καὶ μετριάζει αὐτάς, ὀδηγοῦσα τὰς ἕξεις καὶ τὰς ῥοπὰς ἀκόμη εἰς ἄλλην κατεύθυνσιν τὴν ἠθικὴν, τὴν ὑγιεινὴν. Καὶ οὕτω αἱ ἕξεις, αἱ κλίσεις καὶ αἱ ῥοπαὶ εἶναι πρὸς τὸ καλόν, πρὸς τὴν ὁδὸν τῆς μορφώσεως χαρακτῆρος. Ἐνταῦθα τὸ πάθος ἀντικαθιστᾷ ὁ χαρακτῆρ.

Ἡ κατεύθυνσις αὕτη καὶ πρακτικῶς συμφέρει εἰς τὸν ἄνθρωπον, διότι δυνάμενος οὕτως νὰ ἀκολουθῇ κανόνας ὑγιεινῆς καὶ ἠθικῆς, διατηρεῖ τὴν ὕλην ἐπὶ περισσότερον χρόνον καὶ λύει τὸ πρόβλημα τῆς μακροβιότητος. Πρὸς τούτοις δὲν βαίνει πρὸς

μεγαλοουργίαν διὰ τῆς μορφώσεως ἠθικῶν κανόνων καὶ ἀρχῶν. Ἡ ἐργασία αὕτη τῆς δυνάμεως τῆς ψυχῆς, ἐπειδὴ ἀρνεῖται τὴν πλήρωσιν τῶν τάσεων τοῦ ὁρμεμφίτου, ὅπου πρέπει, λέγεται ἀρνητικὴ βούλησις.

§ 126. Κατὰ πόσον συμβάλλει εἰς τὴν δημιουργίαν συνειδητῶν ἐκθέσεων ἡ γνῶσις τῆς πορείας τῶν φαινομένων τοῦ βουλευτικοῦ. Ἐκ τῶν ἄνω λεχθέντων περὶ συναισθησεως καὶ βουλήσεως ἐν γενικαῖς γραμμαῖς, συνάγομεν, ὅτι, ἀφοῦ αἱ ἐκθέσεις ἰδεῶν εἶναι προῖόν τῆς διανοίας, ὁ γράφων ἀντλεῖ ἐκ τῶν ἐσωτερικῶν αὐτῶν φαινομένων τῆς ψυχῆς τοῦ εἰκόνας καὶ τὸς τοποθετεῖ καταλλήλως εἰς τὸν λόγον του, καὶ παρῶγει τελειότερον τὸ εἶδος, εἰς τὸ ὁποῖον γράφει, εἴτε ἱστορικὸν εἶναι τοῦτο, εἴτε φιλοσοφικόν. Τοῦτο, γίνεται ὁρμεμφύτως εἰς πάντα ἄνθρωπον μὲ κοινὸν νοῦν. Διὰ τὴν παραγωγὴν ὅμως τελείου συνειδητοῦ λόγου μορφωμένου καὶ συνεπῶς ἐκθέσεων τελείων λογοτεχνικῶς, ἡ πλήρης συνείδησις τῆς γνώσεως καὶ τῶν φαινομένων συναισθήσεως καὶ βουλήσεως μετὰ καταλλήλων ὁδηγιῶν. καθιστᾷ ἱκανοὺς εἰς τὴν τέχνην τοῦ γράφειν πάντας ἀνεξαιρέτως, πολὺν δὲ μᾶλλον τοὺς ἔχοντας ἔξ ἐμφύτου τὸ ἐκθέτειν. Διότι λογικῶς ἐκ τούτων ἐξυπακούεται ὅτι ἐκεῖνοι, οἵτινες ἔχουσι πλήρη συνείδησιν τῶν φαινομένων Συναισθήσεως καὶ Βουλήσεως ἔχουσιn ἐπίσης πλουτοῦν ἐπιστημονικῶν λέξεων, καὶ συνεπῶς γλωσσικὴν δύναμιν νὰ χαρακτηρίσωσι ὀρθῶς μὲ ἀκριβολογίαν, νὰ ζωγραφίσωσιν, νὰ συμβουλεύσωσιν καὶ νὰ προτρέψωσιν ἐν συνειδήσει. Ἐν γένει δὲ ἔχουσι θάρρος, βάσιν, δύναμιν νὰ δημιουργήσωσι διὰ τοῦ λόγου.

Ἐπομένως ἡ συμβολὴ τῆς γνώσεως ἔστω καὶ στοιχειωδῶς, τόσον τοῦ συναισθητικοῦ, ὅσον καὶ τοῦ βουλευτικοῦ εἰς τὰς ἐκθέσεις τῶν ἰδεῶν, εἶναι μεγίστη, διότι διὰ ταύτης φαίνεται πλήρης ἀυτενεργεῖα καὶ δημιουργία τοῦ γράφοντος. Ἡ συμβολὴ τῆς γνώσεως τοῦ βουλευτικοῦ εἶναι μεγίστη ἰδίᾳ εἰς τὸ φιλοσοφικὸν γένος τῶν ἐκθέσεων. Εἶναι δὲ ὁ ὁδηγὸς καὶ ὁ κυριώτερος μοχλὸς εἰς τὰ ἀνώτερα εἶδη τοῦ φιλο-

σοφικοῦ, τὰς πραγματείας, διότι εἰς ταύτας ἐπιδιώκεται ἡ κατάκτησις τοῦ θυμικοῦ τοῦ ἀναγνώστου διὰ τῆς πειθοῦς. (βλέπε κατωτέρω «θεωρία δημιουργίας ἀνωτέρου λόγου».)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ΄.

ΑΙ ΣΥΓΚΡΙΣΕΙΣ ΚΑΙ ΟΙ ΠΑΡΑΛΛΗΛΙΣΜΟΙ ΓΕΝΙΚΩΣ

§ 127. **Χαρακτηρισμός.** Εἵπομεν ἀνωτέρω ὅτι τὸ πρῶτον εἶδος τοῦ Φιλοσοφικοῦ γένους εἶναι «αἱ συγκρίσεις καὶ οἱ παραλληλισμοί».

Εἰς τὸ εἶδος τοῦτο τῶν ἐκθέσεων παριστίνονται διὰ τοῦ λόγου ὁμοιότητες καὶ διαφοραὶ δύο τινῶν ἢ περισσοτέρων.

Ὁ παραλληλισμὸς ἐξετάζει μόνον **ὁμοιότητας**, ἢ σύγκρισις ἐξετάζει **διαφοράς**. Εἰς ταῦτα ὠφελεῖ ὄχι μόνον ἡ γνῶσις πολλῶν πραγμάτων, ἀλλὰ καὶ ἡ δύναμις τῆς διανοίας εἰς τὸ ἀνευρίσκειν τὰς χαρακτηριστικὰς ιδιότητας καὶ διαφοράς καὶ εἰς τὸ διευκρινίζειν ταύτας σαφῶς καὶ ἐπαρκῶς· διὰ τὸν τελευταῖον τοῦτον λόγον ἀνάγεται τὸ εἶδος εἰς τὸ Φιλοσοφικὸν Γένος. Τὸ εἶδος τοῦτο δύναται νὰ ἀποτελῇ ἴδιον εἶδος ἐκθέσεων ἢ καὶ νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἐπικουρικὸν τῶν πραγματειῶν.

Παραλληλίζονται καὶ συγκρίνονται τὰ ἐξῆς : Φυσικὰ ὄντα, φυσικὰ φαινόμενα, γεγονότα τοῦ βίου, πρόσωπα, φυλαί, ἱστορικοὶ ἢ ποιητικοὶ χαρακτῆρες, ἔργα λογοτεχνικὰ ἢ μέρη αὐτῶν, φυσικὰ φαινόμενα ἢ ὄντα ἐν συγκρίσει πρὸς συμβεβηκότα τοῦ ἀνθρωπίνου βίου. Τότε ἐξετάζεται ὁ τόπος, ἡ ἀνάπτυξις, αἱ ἐξέχουσαι ιδιότητες, ἡ χρησιμοποίησις, ἡ ἐξ αὐτῶν ὠφέλεια καὶ ἡ βλάβη. Ἡ ἐξέτασις ἱστορικῶν προσώπων ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς δρασεώς των.

§ 128. **Μεθοδολογία.** Τρόπος κατατάξεως τῶν σκέψεων. Εἰς τὰς «συγκρίσεις καὶ τοὺς παραλληλισμοὺς» ὡς εἰς ἐκθέσεις ἰδίου εἶδους, ἡ διάταξις τῆς ὕλης γίνεται ὡς ἐξῆς :

1) Ἡ ἐκτίθενται τοῦ ἐνὸς τὰ σπουδαιότερα πρὸς παραβολὴν

γνωρίσματα, καὶ ἔπειτα τοῦ ἄλλου τὰ αὐτά, καὶ ἔπειταιδεκνύονται αἱ ὁμοιότητες καὶ διαφοραί, ἢ

2) Συγκρίνεται ἕκαστον γνώρισμα καὶ χαρακτηριστικὸν τοῦ ἐνὸς πρὸς τὸ ἀντίστοιχον τοῦ δευτέρου τῶν παραβαλλομένων.

3) Ἐκάτερος τῶν τρόπων τούτων ἔχει πλεονεκτήματα καὶ μειονεκτήματα. Ὁ δεύτερος τρόπος διὰ τῆς ἀντιπαραθέσεως τῶν καθ' ἕκαστον σημείων δυσχεραίνει τὸ εὐσύνοπτον καὶ διασπᾶ εὐχερῶς τὰ ἀλληλένδετα, φέρει δὲ εἰς μονοτονίαν τινὰ τὴν πλοκὴν τοῦ λόγου, δι' ὃ **κάλλιστα συγκρίσεις** εἶναι ἐκεῖναι, ἐν αἷς καὶ οἱ δύο τρόποι τῆς διατάξεως ἐν τοῖς κυρίοις μέρεσι ἐναλλάσσονται ἐπιτυχῶς. Τοῦτο γίνεται, ὅταν διαιρεθοῦν εἰς ἐνότητας τὰ συγκρινόμενα ἢ παραβαλλόμενα δηλ. αἱ ὁμοιότητες ἢ αἱ ἀντιθέσεις ἑκατέρου ὑπάγονται καὶ συμπιύσσονται εἰς ὠρισμένας ἐνότητας, καὶ κατὰ τὴν ἐξέλιξιν τῆς ἀναπτύξεως τοῦ θέματος παραλληλίζονται ἢ συγκρίνονται ἀμέσως αἱ ἐνότητες αὗται. Οὕτω συνδυάζονται καὶ οἱ δύο ἀνωτέρω τύποι καὶ ἐξοικονομοῦνται τὰ πλεονεκτήματα καὶ μειονεκτήματα αὐτῶν καὶ παράγεται ἁρμονικόν τι λογοτέχνημα τελείου εἴδους, καθ' ὃ οὔτε ἐπαναλήψεις γίνονται οὔτε διάσπασις μνημονικὴ ἐπέροχεται.

§ 129. **Παράδειγμα Συγκρίσεως καὶ παραλληλισμοῦ ὑποδειγματικῶς ἐπὶ τῶν τριῶν τύπων.**

«Ζωὴ χωρίου καὶ ζωὴ πόλεως»

Ἡ Εἰσαγωγή. Καὶ εἰς τοὺς τρεῖς τύπους δύναται νὰ εἶναι ἡ αὐτή. Ἀντικρούζω τὸ περιεχόμενον τοῦ τίτλου. Ψύχραιμα ἀντὶ τῶ ἐκ τοῦ καθ' ἡμέραν βίου «μίαν παρατήρησίν μου» ἐπ' αὐτοῦ ὡς εἰσαγωγὴν ἐκ τῆς φιλοσοφίας τῆς ζωῆς. Ἐπίσης λαμβάνω «μίαν κρίσιν», ἐκ τοῦ ἀντικειμενικοῦ γεγονότος ζωῆς χωρίου καὶ ζωῆς πόλεως, εἴτε ἐκ τῆς ἰδικῆς μου πείρας, τοῦ συγχρόνου βίου εἴτε ἐκ τῆς ἱστορίας, ἢ ἐκ τῆς πείρας ἄλλου. Ἡ τέλος εἰσάγω ἐξ ἀνεκδότου ἀναφερομένου εἰς τὸ πνεῦμα τῆς ἐπιγραφῆς, ὡς π.χ. ἐπὶ τοῦ «ἀψικόρου τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως» ἢ ἐπὶ τῆς «ἀπληστίας τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς».

Μετὰ τὴν **Εἰσαγωγήν** προχωρῶ εἰς τὴν **Διευκρίνησιν** κατὰ τοὺς τρεῖς τύπους ὡς ἑξῆς : (βλέπε περὶ τῆς ἀνάγκης τοῦ τοιοῦτου

τύπου (formula) τὴν σημείωσιν εἰς τὸ τέλος τῶν Παραδειγμάτων πρὸς Ἄσκησιν).

Ι ο υ Τύπου.

Διευκρίνησις. Α'. Ἐκτίθεται συνδεδεμένη λογικῶς μετὰ τὴν εἰσαγωγὴν ἢ *ζωὴ τοῦ Χωρίου* εἰς ὅλας αὐτῆς τὰς φάσεις συνεχῶς. «Ἵπαιθρον—ὕγιειναὶ συνθήκαι—κατοικίας, τροφῆς—οἰκονομίας—μορφώσεως—κινήσεως—κοινωνικῶν προσόντων κ. λ. π.». Ἐπειτα :

Β'. *Ἡ ζωὴ τῆς πόλεως* εἰς τὰς αὐτὰς φάσεις. Ἐπίσης συνεχῶς κατὰ τὴν αὐτὴν τάξιν. «Ἵπαιθρον κ.λ.».

Κατόπιν : Γ'. Ἐν ἑκάστῳ σημείῳ τῶν μνημονευθέντων χωρίου—πόλεως ἐν συγκρίσει καὶ παραλληλισμῷ, καὶ ἐξ ἑκάστου *κρίσις καὶ γνώμη*, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, μέχρις ἐξαντλήσεως πάντων. «Ἵπαιθρον κ.λ.»

Κατὰ τὸν τύπον τοῦτον, κατ' ἀνάγκην ἐπαναλαμβάνονται τὰ αὐτὰ πολλάκις διὰ νὰ ἐκτεθῶσιν αἱ γνώμαι.

Ι Ι ο υ Τύπου.

Διευκρίνησις. Ἐκτίθενται μετὰ τὴν σχετικὴν εἰσαγωγὴν ἐν ἑκάστῳ τῶν ἰδιαιτέρων χαρακτηριστικῶν, τῶν μνημονευθέντων ἀνωτέρω ζωῆς χωρίου—πόλεως, καὶ εἰς ἑκάστῳ ἔπεται *κρίσις καὶ γνώμη* κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον μέχρις ἐξαντλήσεως πάντων.

Καὶ εἰς τὸν τύπον τοῦτον, ἢ κατ' ἀνάγκην ὀχληρὰ διακοπὴ τοῦ συνόλου, καὶ διάσπασις τῆς συγκεντρώσεως τοῦ συνόλου καθιστᾷ τὴν ἐκθεσιν ἀνιαρὰν καὶ ἐλαττωματικὴν.

Ι Ι Ι ο υ Τύπου.

Πρῶτον θὰ κάμω τὴν *Εἰσαγωγὴν* ὡς ἀνωτέρω ἐλέχθη καὶ διὰ τοὺς τρεῖς τύπους.

Ἐπειτα προχωρῶ εἰς τὴν *Διευκρίνησιν* ὡς ἑξῆς: Συγκεντρώνω εἰς *δμάδας* καὶ εἰς *λογικὰς ἐνότητες* τὰ γνωρίσματα καὶ τὰ χαρακτηριστικὰ τῶν συγκρινομένων ἐννοιῶν. Ἐκθέτω ὅλας ὁμοῦ τὰς ἐννοίας τὰς ὑπαγομένας εἰς ἑκάστην ἐνότητα καὶ διὰ τὰς δύο συγκρινομένας ἐννοίας, καὶ εἰς ἑκάστην ἐνότητα ἐξάγω κρίσιν.

Οὕτω ἐπὶ τοῦ ὑποδείγματος : χωρίζεται (1) «ἡ ζωὴ χωρίου καὶ ἡ ζωὴ πόλεως» εἰς τὰς ἐξῆς ἐνότητες :

α') **Υγιεινοὶ ὄροι ζωῆς καὶ ἰδιωτικοῦ βίου** καὶ τοῦ χωρίου καὶ τῆς πόλεως ὁμοῦ εἰς τὰς ἐξῆς ἐννοίας : «κλίμα—κατοικία—δίαιτα—ἐνδυμασία—ἐμφάνησις—περιβάλλον ἀκλήμματος» καὶ ἐξάγω τὴν σχετικὴν κρίσιν.

β') **Κοινωνικοὶ ὄροι ζωῆς ἢτοι κοινωνικοῦ βίου** καὶ τοῦ χωρίου καὶ τῆς πόλεως ὁμοῦ εἰς τὰς ἐξῆς ἐννοίας : «ἀμφίσεις—συναναστροφαι—συγκεντρώσεις—θέατρα—πνευματικὰ κέντρα καὶ ἐν γένει ἔμφυχον καὶ πνευματικὸν περιβάλλον» καὶ ἐξάγω κρίσιν.

γ') **Ὅροι δημοσίου βίου** καὶ τοῦ χωρίου καὶ τῆς πόλεως ὁμοῦ εἰς τὰς ἐξῆς ἐννοίας : «σχέσεις πρὸς τὰς ἀρχάς—δίκαστήρια—ἐπίσημοι ἐορταὶ—τελεταὶ—συναλλαγαι μετὰ τοῦ δημοσίου» καὶ ἐξάγω τὴν σχετικὴν κρίσιν.

Αἱ ἀρεταὶ τοῦ IIIου τούτου τύπου εἶναι πολλαί· ὑπάρχει συγκέντρωσις, συνοχὴ τοῦ συνόλου ἄνευ τῆς διακοπῆς, ἢν ἐνέχουσιν οἱ ἄλλοι τύποι καὶ ἡ συντομία· διὸ καὶ προτιμᾶται εἰς τὰ πλεῖστα τῶν θεμάτων.

§ 130. Θέματα πρὸς ἄσκησιν.

(Ἀδρομερῆς ἀνάλυσις τούτων εἰς ἐνότητες ὑποδειγματικῶς).

Κατὰ τὸ ἀνωτέρω ὑπόδειγμα ἀναλύσεως θέματος «συγκρίσεως καὶ παραλληλισμοῦ» δύνανται πρὸς ἄσκησιν νὰ ἀναπτύχθωσιν ὑποδειγματικῶς κατὰ τὸν IIIον τύπον, ὡς τὸν προτιμότερον τὰ ἐξῆς θέματα :

Θέμα Iον.

«Ὁ πρὸ πεντηκονταετίας ἔμπορος καὶ ὁ σημερινός»

Ἀνάλυσις.

I. Εἰσαγωγή. (Ἐκ τῆς σημασίας τοῦ ἐμπόρου εἰς τὸν πολιτισμόν).

(1) Ὁ χωρισμὸς οὕτως γίνεται εὐκολώτερον, ὅταν κατανοηθῶσιν ἐκ τῆς λογικῆς τὰ περὶ ἐννοιῶν. Τοῦτο ἀναπτύσσεται κατώτερω εἰς τὰς πραγματείας ἐν ἰδίᾳ παραγράφῳ.

II. Διευκρίνησις. (Ἐνότητες λογικαὶ ἰσχύουσαι καὶ διὰ τὰς δύο ἐννοίας).

A.) Συναλλαγή καὶ Συγκοινωνία :

α') μέσα συναλλαγῆς—Πιστώσεις, μεταφορὰ ἐμπορευμάτων. β') Ἠθικὴ καὶ περιβάλλον—ἀσφάλεια.

B.) Προστασία—Νομοθεσία—ἀντιλήψεις ἐμπόρων καὶ καταναλωτῶν :

α') «Συστήματα νομοθετικὰ ἀντανακλῶντα τὴν ἠθικὴν τῆς ἐποχῆς. β') Βοηθητικὰ Ἐμπορικὰ Ἐπιμελητήρια—ἐταιρεῖαι—τράπεζαι. — γ') κέρδη ἀπαιτήσεις—ῥυθμός».

Γ.) Γενικὴ ἐκτίμησις ἐμπορικοῦ στοιχείου :

α') «Πρόοδοι—δυσκολία. β') ἀγοραὶ. γ') μόρφωσις καὶ ἀνάπτυξις βιομηχανίας δ') συναγωνισμός».

Καὶ αἱ τρεῖς ἐνότητες ἀναπτύσσονται ὅπως τοῦ Iου ὑποδείγματος τοῦ IIIου Τύπου.

III. Συμπέρασμα. «Κρίσεις».

Θέμα 2ον.

«Ἡ ποίησις καὶ τὸ μάρμαρον διὰ τὴν ἀθανασίαν»

Ἀνάλυσις.

I. Εἰσαγωγή. «Ἐκτίμησις ἐκ τοῦ ἀνωτέρου ἰδανικοῦ τῆς ἀθανασίας».

II. Διευκρίνησις. Ἐνότητες ἰσχύουσαι ἐπὶ τῶν δύο ἐννοιῶν.

A.) Ἐμπνευσις καὶ ἰδεολογία εἰς ἐκδήλωσιν καλλιτεχνίας :

α') «Ἀποτύπωσις ἰδεολογίας διὰ τοῦ ποιητικοῦ λόγου—διὰ μορφῆς καλαισθητικῆς ἐπὶ μαρμάρου. β') ἀξία πνευματικῆ ἀμφοτέρων καὶ ἐκτέλεσις. γ') διάρκεια καὶ εὐκόλεια ἐξαπλώσεως καὶ διατηρήσεως».

B.) Προσόντα ἑκατέρας ἐννοίας ἠθιοπλαστικά :

α') «Ἀναπτύξεως πνεύματος β') διαπλάσεως ψυχῆς γ') πρακτικὴ δύναμις τούτων».

Γ.) Γενικὴ ἐκτίμησις ἀμφοτέρων :

«Κρίσις διὰ τὴν Ἀθανασίαν».

Καὶ αἱ τρεῖς ἐνότητες ἀναπτύσσονται ὅπως τοῦ Iου ὑποδείγματος IIIου Τύπου.

III. Συμπέρασμα. «Κρίσεις καλλιτεχνικαί».

Θέμα 3ον.

«Ἡ Λύρα καὶ τὸ Σπαθί εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦ 1821».

Ἀνάλυσις.

I. Εἰσαγωγή. Παρατήρησις ἐκ τοῦ πατριωτικοῦ κύκλου συναισθημάτων.

II. Διευκρίνησις. Ἐνότητες ἰσχύουσαι δι' ἀμφοτέρας τὰς ἐννοίας.

A'.) Προσόντα Λύρας—Σπαθιοῦ :

α) Πρὸς ἔμπνευσιν ἢ λύρα καὶ τὸ σπαθί, καὶ χαρακτηριστικὰ ἀμφοτέρων. β) Πρὸς ψυχικὴν τόνωσιν καὶ ἐξέγερσιν ψυχικὴν εἰς ἐκδήλωσιν πατριωτικῶν συναισθημάτων. γ) Ὡς μοχλὸς καθοσιώσεως πρὸς μίαν ἰδέαν. δ) Αἱ διὰ τούτων προπαρασκευαί εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦ 1821—Μοῦσα καὶ πολεμικὴ ἄσκησις εἰς τὰ Σχολεῖα καὶ εἰς τὰ ἀρματωλίκια.

B'.) Ἀποτελέσματα :

α) τόνωσις καὶ προπαρασκευή. β) Θάρρος καὶ ἀποφασιστικότης εἰς ἐκτέλεσιν. γ) Ἐνωσις ψυχῶν εἰς ἐξέγερσιν ἐθνικῆς συνειδήσεως εἰς ὑπεράσπισιν θρησκείας καὶ πατρίδος».

Γ'.) Γενικαὶ κρίσεις :

«Ἐπὶ τοῦ δεδομένου καρποῦ τῆς δοθείσης ἐλευθερίας».

Καὶ εἰς τὰς τρεῖς ταύτας ἐνότητας γίνεται ὁ αὐτὸς τρόπος ἀγαπτύξεως πρὸς τὸν τοῦ IIIου τύπου.

III. Συμπέρασμα. «Ὕμνος Λύρας—Σπαθιοῦ».

Εἰς τὸ 4ον Θέμα πρὸς ἄσκησιν.

«Τὸ ὥρολόγιον καὶ ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὸν χρόνον».

Ἄς γίνῃ ἡ ἀνάλυσις εἰς ἐνότητας ἐπὶ τῶν ἐξῆς ἐννοιῶν :

«Τάξις—ρυθμὸς—χρησιμότης χρόνου—ἐξωτερικὴ μηχανικὴ ρύθμισις—λογικὴ ρύθμισις ζωῆς».

Εἰς τὸ 5ον Θέμα.

«Οἰκονομία καὶ ἀποταμίευσις»

Ἐπὶ τῶν ἐννοιῶν :

«Ἰδιότητες—χρησιμότης εἰς τὴν γενικὴν πρόοδον ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ πολιτισμοῦ—πρόοδος».

Εἰς τὸ 6ον Θέμα.

«Ἡ κόρη χωρίου καὶ ἡ κόρη πόλεως»

Ἐπὶ τῶν ἐννοιῶν :

«Π ριβάλλον—φύσις ἀνθρωπίνη—μόρφωσις—χαρακτῆρ—ἐφαρμογή».

§ 130. **Μεθοδολογία συγκρίσεων καὶ παραλληλισμῶν**(¹).

Ἡ μεθοδολογία τούτων καταφαίνεται πραγματικῶς ἐκ τῶν ἀναλυθέντων παραδειγμάτων, καὶ ἐκ τῶν δοθέντων πρὸς ἄσκησιν. Τοῦτο διότι συμπίπτει πρὸς τὴν τῶν πραγματειῶν, ἐν αἷς ἐπισυνάπτεται σχετικὸν δίδαγμα περὶ ἐννοιῶν ἐκ τῆς λογικῆς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'.

ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑΙ

131. **Φύσις καὶ χαρακτηρισμὸς τῆς πραγματείας.**

Ἡ πραγματεία ὡς ὄρος λογοτεχνικὸς σημαίνει *πᾶν πνευματικὸν πόνημα τέλειον*, ἐνῶ ἀναπτύσσεται ἐρευνᾶται, ἀποδεικνύεται ἢ ἀλήθεια πράγματός τινος, ζητήματός τινος, ἢ διαφωτίζεται ἀπὸ πάσης ἐπόψεως ἐννοια ἢ νόημά τι. Ἔχει λοιπὸν τὴν ἀφηρημένην ἐννοίαν «τοῦ πραγματεῦσθαί τινα περὶ τινος» εἰς συγκεκριμένον ἀποτέλεσμα, τὴν πνευματικὴν ἐργασίαν ἐπὶ τινος θέματος.

Ὡστε πραγματεία εἶναι *πᾶν πνευματικὸν προῖον τοῦ πλή-*

(¹) Τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα ἀνελύθησαν μὲ τοὺς κανόνες τῆς λογικῆς καὶ τῆς ιδέας τοῦ δέοντος γενέσθαι διὰ πᾶν λογικὸν προῖον λογοτεχνικῆς μορφῆς. Εἶναι ὅμως ἀληθὲς ὅτι τὸ λογοτεχνικὸν ταλὰν δι' ἐμπνεύσεως εἰδικῆς δύναται νὰ παρουσιάσῃ τὴν Μεθοδολογίαν τῆς λογικῆς κατὰ διάφορον τρόπον πλοκῆς εἰς προῖον πρωτότυπον. Δύναται διὰ τοῦ συνδυασμοῦ τῆς φαντασίας τὰς συγκρινομένας ἐννοίας νὰ τὰς παρουσιάσῃ μὲ τὰς ὁμοιότητας καὶ διαφορὰς εἰς προῖον ἄλλης μορφῆς ἀπὸ ἐκείνην, πού δίδει ὁ τύπος τῶν προσηγηθειῶν ἀναλύσεων. Ἡμεῖς ὅμως, ὅπως δύναται νὰ λεχθῇ καὶ διὰ πᾶν εἶδος, παραθέτομεν τὸν λογικὸν τύπον ἀναλύσεως, ὅστις, ὅπως καὶ ἂν παρουσιασθῇ πρωτοτύπως, ἐνυπάρχει εἰς τὸ προῖον τῆς Ἐκθέσεως.

ρους εἰδέναι εἰς αὐτοτελὲς ἔργον πνευματικόν, ἐφ' οὗ γίνεται ἡ πλήρης ἀνάλυσις τοῦ περιεχομένου ζητήματος, θέματός τινος, ἡ πλήρης ἔρευνα τῆς φύσεως αὐτοῦ καὶ ἐξέτασις του, καὶ ἡ ἐντελής διαφώτισις περὶ αὐτοῦ. Ἄρα εἶναι ἐκθέσεις ἀνωτέρας διανοήσεως.

§ 132. **Σκοπὸς τῆς πραγματείας—ὑποκείμενον καὶ μορφαὶ αὐτῆς.** Ὁ γράφων πραγματείαν τινὰ ἔχει διπλοῦν σκοπὸν· ἀναλύων τὰς ἐπὶ τοῦ προκειμένου ζητήματος γνώσεις αὐτοῦ ἐκ τοῦ τελείου εἰδέναι του, σκοπεύει· νὰ πλουτίσῃ τὰς γνώσεις τοῦ ἄλλου ἀποτεινόμενος εἰς τὴν διάνοιάν του, ἢ νὰ αἰχμαλωτίσῃ τὸν ἀναγνώστην του καὶ νὰ κάμῃ τοῦτον ὁπαδὸν τῶν ἰδεῶν του, ἀποτεινόμενος καὶ εἰσδύων εἰς τὸ θυμικὸν αὐτοῦ. Καὶ διὰ μὲν τὸν πρῶτον σκοπὸν δὲν ἐνδιαφέρεται, ἂν ὁ ἄλλος θέλῃ νὰ πλουτίσῃ τὰς γνώσεις του· διὸ καὶ ἀπλῶς διδάσκει, ἀναπτύσσει καὶ ἀναλύει τὸ ζήτημα, εἴτε ὡς ἐρευνῶν αὐτό, ὅποτε ἡ πραγματεία του εἶναι **ἐρευνητικὴ**, εἴτε ὡς ἀποδεικνύων τὰς ἀληθείας αὐτοῦ, ὅποτε ἡ πραγματεία λέγεται **ἀποδεικτικὴ**, εἴτε ἐρευνῶν καὶ ἀποδεικνύων, ὅποτε εἶναι ἡ πραγματεία του **μεικτὴ**. Διὰ δὲ τὸν δεῦτερον σκοπὸν τῆς πρόσελκύσεως ὁπαδῶν τῶν ἰδεῶν του, καὶ εἰς τὰς τρεῖς ἄνω μορφάς, ὁ γράφων ἀναλόγως τῆς δυναμικότητος τοῦ ταλέντου του ἔκχέει ἐκ τῶν ἐγκάτων τοῦ εἶναί του ἀνωτέρας διανοητικότητος πειστήρια, καὶ ἐκτιμῶν τὴν ἀξίαν τῶν ἀληθειῶν, ἃς προβάλλει, προσπαθεῖ νὰ πείσῃ, νὰ προκαλέσῃ πρὸς μίμησιν καὶ ὄχι μόνον ἀπλῶς νὰ διδάξῃ. Τῆς πρώτης κατηγορίας πραγματεῖαι εἶναι πᾶσαι αἱ ἐπιστημονικαὶ διατριβαί, αἱ διδασκαλίαι περὶ διαφόρων ζητημάτων, αἱ ὑπὸ τύπον διαλέξεων διάφοροι καὶ ποικίλαι τοῦ ἐπιστητοῦ διδασκαλίαι. Τῆς δὲ δευτέρας κατηγορίας Πραγματεῖαι εἶναι ὅλοι οἱ Ρητορικὸὶ λόγοι, δικανικοί, πολιτικοί, καὶ αἱ πάσης φύσεως διατριβαὶ ἐπὶ οἰκονομικῶν, πολιτικῶν καὶ ποικίλης φύσεως ζητημάτων, ἅτινα ἐκτίθενται ὡς εἰσηγητικαὶ ἐκθέσεις νομοθετικῶν ἐργασιῶν, ὡς ὑπομνήματα ἐπὶ ποικίλης φύσεως οἰκονομικῶν, ἠθικῶν καὶ κοινωνικῶν ζητημάτων.

§ 133. **Θεωρία δημιουργίας ἀνωτέρου λόγου.** Ἡ γένεσις καὶ ἡ δημιουργία τοιούτων Ἐκθέσεων, πραγματειῶν, ὡς ἐκ τῆς φύσεως αὐτῶν εἶναι προῖόν ἀνωτέρας διανοήσεως. Ἡ ἐπιστήμη ἡ ἐξετάσασα τὰς ψυχολογικὰς ταύτας λειτουργίας ἀπὸ ἐπόψεως φυσιολογικῆς ἔχει ἐξοφλήσει, ὡς ἀνωτέρω ἐλέχθη. Ὁ Du-Bois Reymond εἰς τοὺς περιφήμους ἀφορισμούς του περὶ τῶν ὄρων τῆς λειτουργίας τῆς ζωῆς, μᾶς ἀναφέρει ὁ Δοντᾶς εἰς τὴν Φυσιολογίαν του, (εἰσαγωγ. σελ. 7) διακηρύττει διὰ τοῦ *ignotabilimus* ὅτι ἀδυνατεῖ καὶ θὰ ἀδυνατῆ διὰ παντὸς νὰ λύσῃ τὸ μέγα μυστηριῶδες πρόβλημα τοιούτου ἐρεθισμοῦ τῶν εἰρμικῶν κέντρων, ὥστε νὰ παράγῃται τόσον σπουδαία πνευματικὴ δημιουργία. Κατὰ τὸν Vonpogn ζητήσαντα νὰ ἀναγάγῃ ταῦτα εἰς μελλοντικὴν ἀπόδειξιν τῆς ἐπιστήμης παραπέφασε τὸν Du-Bois Reymond εἰς τὴν **πειραν**, ἣτις διὰ τῆς ἐρεῦνης θὰ δυνηθῆ ποτε νὰ λύσῃ τὸ μυστήριον, ἀφήνει ἐλπίδας εἰς τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος. Ἄλλ' εἰς ταῦτα δυνάμεθα νὰ προσθέσωμεν : «Τὶ ἄλλο εἶπεν ὁ θεῖος Ἀριστοτέλης εἰς τὴν ἐρευνάν του διὰ τὸ μυστήριον τῆς ζωῆς, παρὰ ὅτι πᾶσα ἀνωτέρα ψυχικὴ λειτουργία καὶ πᾶν ἀποτέλεσμά της ἀνάγεται εἰς τὰς πρώτας αἰτίας τῶν ὄντων;». Ἐξεταστέα λοιπὸν ἡ αἰτία τοῦ αἰτιατοῦ, ἣν ἀνάγει ὁ Σταγειρίτης φιλόσοφος εἰς μόνον τὰς δύο δυνάμεις, πού δέχεται ἔξω τῆς ὕλης, δ.λ. τὴν ὑπαρξιν ψυχῆς, καὶ τὴν ὑπαρξιν ἀνωτέρου ὄντος ταύτης, ἐπίσης ἔξω τῆς ὕλης, τοῦ Θεοῦ, κοσμητοῦ τοῦ παντὸς καὶ δημιουργοῦ. Ἡ πείρα μᾶς λέγει : ὁ ἔχων ἀνώτερόν τι ἰδανικὸν καὶ ἐπιδιώκων τὴν ἀπόλαυσίν του μὲν κάθε τρόπον, ὡς ὁ ἐρωτευμένος, ὁ ποιητής, ὁ καλλιτέχνης, ὁ θιγόμενος εἰς τὴν τιμὴν του καὶ ἐκδηλῶν τὸν θυμὸν του εἰς λόγον, ὁ ἐρευνητής, ὁ ὠθούμενος ἀοράτως, μυστηριωδῶς πρὸς ἔξωτερίκευσιν, δημιουργεῖ λόγον ἀνώτερον, ἔργον πρωτότυπον ἔκφρασιν καὶ διατύπωσιν ἔνθουν. Πῶς συμβαίνει τοῦτο; οἱ ἐρεθισμοὶ εἰς τὰς ἐγκεφαλικάς ἴνας εἶναι κανονικοί; ἔχουν τὴν κοινὴν πηγὴν ἐρεθισμοῦ ἐκ μόνου τοῦ αἰσθήματος ἐκ τοῦ ἔξωτερικοῦ κόσμου; ἐδῶ ἡ φυσιολογία σιωπᾷ. Ἡ φυσιολογία ἠδύνατο ἐνταῦθα νὰ μᾶς φωτίσῃ καὶ εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο; Ἴσως ἐξ ἄλλων τοῦ ὄργανισμοῦ σημείων ἐρεθιζομένων ἐκ

τῆς ἐσωτερικῆς ὠθήσεως παράγονται χημικαὶ τοῦ ὄργανισμοῦ οὐσίαι ἐρεθίζουσαι ζωηρότερα τὰ εἰσμικὰ κέντρα, καὶ αἱ ἴνες ἀλληλεπιδρῶσιν ἐξαιρετικῶς εἰς τὴν δημιουργίαν τοιοῦτου ἀνωτέρου λόγου ; Μᾶς τὸ ἀπέδειξεν ἡ ἐπιστήμη ; Τὸ συμπέρασμα τῆς μέθοδου στιγμῆς εἶναι ἢ τὸ *ignorabimus*, ἢ τὸ πρῶτον αἴτιον τῶν ὄντων τοῦ Ἀριστοτέλους, ὁ κοσμητὴς τοῦ παντὸς Θεός· ἀντὶ λοιπὸν νὰ σταυρώσωμεν τὰς χεῖρας, ἃς ἐμμείνωμεν εἰς τὴν κατάληξιν ταύτην τοῦ Θεοῦ, ποῦ μᾶς δίδει μετὰ τῆς πίστεως καὶ πρακτικὸν θάρρος πρὸς δημιουργίαν, καὶ ἃς ἀφίσωμεν ἐξ ἄλλου τὸ λαίμαργον ἀνθρώπινον πνεῦμα, τὸ ἀνήσυχον νὰ ἐρευνᾷ.

§ 134. **Εἶδη πραγματείας.** Τὸ ὑποκείμενον ἢ θέμα τῆς πραγματείας δύναται νὰ εἶναι α) **ἀντικείμενον προϊόντος ἀντιλήψεως καὶ πείρας**· δ.λ. ὅπως συνήθως διατυπώνεται ὡς εἶδος ἐκθέσεως εἰς ὄργανισμοὺς Σχολείων «συνοπτικὴ ἐπιγραφὴ ἱστορικοῦ, οἰκονομικοῦ, ποιητικοῦ, κοινωνικοῦ κ.λ. περιεχομένου», ἢτοι θέμα, ἐφ' οὗ γίνεται ἀνάλυσις τοῦ κατὰ τὸ δυνατόν **εἰδέναι** τοῦ γράφοντος. Ἐξυπακούεται ὅτι τοιαῦτα θέματα εἶναι εἴτε ἐρευνητικῆς, εἴτε ἀποδεικτικῆς εἴτε μεικτῆς πραγματείας. Ὡστε τὸ πρῶτον εἶδος εἶναι «**Πραγματεῖαι ἀντιλήψεως καὶ πείρας**»⁽¹⁾.

β) Τὸ θέμα δύναται νὰ εἶναι ἀνάπτυξις μιᾶς ἐννοίας. Ἦτοι τὸ δεύτερον εἶδος εἶναι «**ἀνάπτυξις ἐννοιῶν**».

γ) Τὸ θέμα τῆς πραγματείας δύναται νὰ εἶναι «κρίσεις ἐπὶ ἐννοιῶν», δ.λ. ἀνάπτυξις χωρίων, ῥητῶν, γνωμικῶν, ποιημάτων ὀλοκλήρων ἔργων, ἢ συγγραφὴ ὀλοκλήρου βιβλίου ὠρισμένου περιεχομένου ἐπιστήμης τινὸς, ἢ σύνταξις ῥητορικοῦ λόγου παντὸς εἶδους, σύνταξις διαφημίσεως, προπόσεως ἐπὶ ὠρισμένης περι-

(1) Εἰς τὰ ζητούμενα παρὰ μαθητῶν τοιαῦτα θέματα, μόνον ὡς ἀστειότης δύναται νὰ ἐκληφθῇ ἡ ἀπαίτησις τῶν ὄρων καὶ τῆς οὐσίας τῆς πραγματείας. Ἐκεῖνο βέβαια, ὅπερ λογικῶς δεόν νὰ περιμένῃ τις εἰς τοῦτο ἀπὸ μαθητὰς ἐντὸς ὠρισμένης ὥρας, ὅσο τὸ πολὺ ὥρων, εἶναι ἀπλῆ ἀνάλυσις καὶ δοκιμὴ τῶν γνώσεων τοῦ μαθητοῦ, ἰδίᾳ ἀπὸ λογικῆς συναφείας καὶ γλωσσικῆς ἐμφανίσεως αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο ἡ κρίσις δεόν νὰ εἶναι λογικὴ καὶ ἐπεικὴς.

στάσεως. Γενικῶς τὸ εἶδος τοῦτο φέρεται ὑπὸ τὸν ὄρον «**Κρίσεις ἐπὶ ἐννοιῶν ἢ τέλειος λόγος**».

Καὶ τὰ τρία ταῦτα εἶδη δύνανται νὰ φέρωσι μίαν ἐκ τῶν τριῶν μορφῶν ἐρευνητικῆς, ἀποδεικτικῆς ἢ μεικτῆς πραγματείας.

Ὅστε τρία εἶναι τὰ κλασικὰ εἶδη πραγματειῶν:

1ον) **Ἀντιλήψεως καὶ πείρας**, εἴτε ἐρευνητικῆ, εἴτε ἀποδεικτικῆ, εἴτε μεικτῆ εἶναι ἡ πραγματεία.

2ον) **Ἀνάπτυξις μιᾶς ἐννοίας**, ἐπίσης ὑπὸ τὰς τρεῖς μορφάς, εἰς ἃς δύνανται ὁ γράφων νὰ στρέψῃ τὴν πραγματείαν του ἀναλόγως τῆς φύσεως τῆς ἐννοίας.

3ον) **Κρίσεις ἐπὶ ἐννοιῶν ἢ τέλειος λόγος**, ὅποτε παρουσιάζεται ἡ μεικτὴ μορφή. (1)

§ 135. **Παραδείγματα ἐκθέσεων καὶ τῶν τριῶν κατηγοριῶν.** Ἡ διαίρεσις τῶν πραγματειῶν εἰς εἶδη καὶ κατηγορίας ὑπὸ ὠρισμένην μορφήν θεωρητικῶς, διὰ τὴν Συγγραφὴν μας ἔχει σπουδαιοτάτην θέσιν εἰς τὸ ζήτημα τῶν ἐκθέσεων. Ὁρμώμενοι δὲ ἐκ πρακτικοῦ πνεύματος διὰ τὸν προσανατολισμὸν τοῦ γράφοντος, ὅπως οὗτος ἀναλόγως τῆς ἰκανότητος τοῦ νὰ διακρίνη τὸ εἶδος κατευθύνῃ καὶ τὴν κατάταξιν πραγματείας καταλέγομεν πολλὰ παραδείγματα ἐξ ἐκάστου εἴδους, ἅτινα δύνανται νὰ ἀποτελέσωσι καὶ θέματα ἀπασχολήσεως αὐτοῦ πρὸς ἄσκησιν, ἀφοῦ κατανοήσῃ τὴν μεθοδολογίαν τούτων.

Οὕτω ἔχομεν :

Α'. Θέματα Ἀντιλήψεως καὶ Πείρας.

α) Οἰκονομικοῦ περιεχομένου.

1) Ποῖον τὸ μέλλον τοῦ λιμένος τοῦ Πειραιῶς ἐν τῇ διεθνεῖ ἐμπορικῇ ἀγορᾷ.

2) Πῶς εὐρίσκεται ἡ σημερινὴ συγκοινωνία τῆς Ἑλλάδος.

3) Τίνα τὰ οἰκονομικὰ διδάγματα ἐκ τινος πολέμου.

(1) Ἐνταῦθα ἔχουσι σχέσιν τὰ ἀπαραίτητα στοιχεῖα Ψυχολογίας καὶ Λογικῆς εὐρισκόμενα εἰς τὸ κύριον ἔργον ἡμῶν «Ἡ Τέχνη τοῦ Γράφειν» μέρος 3ον. Ἐνταῦθα θὰ περιορισθῶμεν εἰς ἐλάχιστα, τὰ ἀπαραίτητα διὰ τὴν ἐννοίαν καὶ Μεθοδολογίαν ἐν § 140 σελ. 219.

4) Τὸ α ἢ β μέρος εἶναι κατάλληλον δι' ἐμπορικὴν, βιομηχανικὴν τραπεζιτικὴν ἢ . . . ἢ . . . ἐγκατάστασιν ;

5) Τίνα τὰ ἀγαθὰ τῆς οἰκονομίας—ἢ ἀποταμιεύσεως—ἢ ἐργασίας—ἢ διαφημίσεως διὰ μίαν ἐπιχείρησιν.

6) Ποῖον μέρος ἔπαιξεν ἡ θάλασσα εἰς τὸν ἑλλην. πολιτισμόν.

7) Τίνα τὰ ἐκ τῶν δασῶν ἀγαθὰ.

8) Ἡ γεωργία ἐνὸς τόπου ἔχει σχέσιν πρὸς τὴν βιομηχανίαν.

9) Τίνα τὰ ἀγαθὰ καὶ τίνα τὰ κακὰ τῆς ἰδρύσεως Τραπεζῶν εἰς ἓνα τόπον.

10) Ποία ἡ δύναμις τοῦ Συνεταιρισμοῦ εἰς τὸν ἐκπολιτισμόν μιᾶς χώρας.

11) Ποία ἡ δύναμις τοῦ ἐμπόρου εἰς τὸν πολιτισμόν.

12) Πότε τὸ Ἐμπορ. Ναυτικὸν τῆς Ἑλλάδος δύναται νὰ ἔχη τὴν θέσιν του εἰς τὸν παγκόσμιον συναγωνισμόν καὶ διατί.

13) Τίνα τὰ ἀγαθὰ τοῦ Τουρισμοῦ εἰς μίαν χώραν.

14) Συμβάλλουν οἱ ἀρχαιολογικοὶ τόποι καὶ τὰ μνημεῖά των εἰς τὸν Τουρισμόν ;

15) Τίνες ἐργασίαι ἀναπτύσσονται νέαι ἐκ τῆς καλλιιεργείας τοῦ Τουρισμοῦ.

16) Διατί ἡ οἰκονομία εἶναι βᾶσις εἰς ἓνα πολιτισμόν.

17) Αἱ μηχαναὶ ὠφέλησον ἢ ἔβλαψαν ;

18) Εἶναι ἐθνικὸς πλοῦτος οἱ ποταμοὶ τῆς Ἑλλάδος ;

19) Τίνα εἶναι τὰ προσόντα γενικῶς ἐγὸς ὑπαλλήλου.

20) Τίνα τὰ καθήκοντα ἐνὸς καλοῦ οἰκονομικοῦ ὑπαλλήλου.

21) Τίνα δημιουργήματα τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ ἐγείρουσα περισσότερον θαυμασμόν.

β) Ἱστορικῶν περιεχομένου.

1) Ποῖον ἄνδρα τῆς ἑλλην. Ἱστορίας θαυμάζω περισσότερον καὶ διατί.

2) Πότε ἱστορικῶς τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος ἐφάνη ἠνωμένον.

3) Ποῖον ὑπῆρξε τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ ὁμονοημένου Ἔθνους κατὰ τὰ

Περσικά.

4) Τίνες εἶναι οἱ σπουδαιότεροι Σταθμοὶ ἱστορικῶς τῆς Ἑλληνικῆς Φυλῆς.

5) Εἶχε πανελληνίους ιδέας ὁ Φίλιππος ὁ Μακεδὼν ; Ποῦ ἐφάνησαν ;

6) Ποῖον εἶναι τὸ ἐκπολιτιστικὸν ἔργον τοῦ Μεγ. Ἀλεξάνδρου.

7) Διτηρήθη ἐπὶ τουρκοκρατίας ἡ ἰδέα τῆς Ἑλλην. ἐθνότητος καὶ τί τὴν διτηρήρησε.

8) Τίς στρατιωτικὸς ἀνὴρ τῆς Ἑλλην. ἐπαναστάσεως εἶναι περισσότερον ἀξιωματικὸς καὶ διατί.

9) Τίς ἡ δρᾶσις τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας.

10) Τίνα τὰ αἷτια τῆς κακοδαιμονίας τῶν Ἑλλήνων ὡς Κράτους.

11) Τίνα ἀγαθὰ προέκυψαν ἐκ τῆς ὁμονοίας εἰς τὴν ἑλλην. φυλὴν καὶ τίνα κακὰ ἐκ τῆς διχονοίας κατὰ καιρούς.

γ) Κοινωνικοῦ περιεχομένου.

1) Τίς ἡ δύναμις καὶ ἡ ἀξία ἑνὸς ἠθικοῦ νέου ὡς κοινωνικοῦ παράγοντος.

2) Κατὰ τί ὠφελεῖ ὁ κινηματογράφος μίαν Κοινωνίαν.

3) Τίνα τὰ ἀγαθὰ τῆς ἀλληλεγγύης.

4) Τίνα τὰ ἀγαθὰ τῆς ὁμονοίας—τῆς ἐλευθερίας.

5) Ἡ πειθαρχία πότε εἶναι βασικὸς παράγων τῆς προόδου.

6) Πότε νέος τις λέγεται πολιτισμένος.

7) Πόθεν διακρίνομεν τὸν πολιτισμὸν εἰς μίαν χώραν.

8) Τίνες εἶναι οἱ σπουδαιότεροι παράγοντες ἑνὸς πολιτισμοῦ.

9) Ὁ στρατὸς εἶναι κοινωνικὸν Σχολεῖον καὶ διατί.

10) Τίνα εἶναι τὰ σπουδαιότερα προσόντα ἑνὸς ἡγέτου ομάδος (στρατιωτικῆς—κοινωνικῆς κλπ.).

11) Ἐχουν θέσιν εἰς τὴν στρατιωτικὴν μὀρφωσιν αἱ ἐγκυκλοπαιδικαὶ καὶ φιλολογικαὶ γνώσεις καὶ εἰς ποίας περιπτώσεις βοηθοῦν καὶ ἐξυπηρετοῦν γενικῶς τὸ ἔργον των.

δ) Πατριωτικοῦ καὶ ἠθικοῦ περιεχομένου.

1) Τὰ ὄρια τῆς πατρίδος εἶναι φυσικὰ καὶ πνευματικὰ.

2) Τί ἀντιπροσωπεύεται εἰς τὴν σημαίαν ἑνὸς ἔθνους.

3) Τίνα τὰ στοιχεῖα Ἐθνους—Κράτους—Πατρίδος.

4) Ὁ ἔθνικὸς ἐγωῖσμός εἰς τίνας περιστάσεις δύναται νὰ ὑποχωρήσῃ.

5) Διατί εἰς τὴν ἑλληνικὴν φυλὴν ἡ θρησκεία συνδέεται μετὰ τῆς ἔννοιᾶς τῆς πατρίδος.

6) Ἐκ τῆς λατρείας καὶ τῶν τύπων θρησκείας τινὸς φαίνεται ὁ πολιτισμὸς μιᾶς χώρας;

7) Πότε ἡ ἔννοια τῆς ἐλευθερίας ἐξυπηρετεῖ τὴν πατρίδα.

8) Τίνα εἶναι τὰ αἰώνια ἰδανικὰ τῆς Ἑλλην. Φυλῆς.

9) Τίνες αἱ ἀρεταὶ ἑνὸς καλοῦ πατριώτου καὶ πῶς ἐκδηλοῦνται.

10) «Αἱ ὠφέλεια τῆς ὁμονοίας καὶ αἱ καταστροφαὶ ἐκ τῆς διχονοίας εἰς τὸ ἔθνος».

12) «Τίνα δημιουργήματα τοῦ ἀρχαίου Ἑλλ. Πολιτισμοῦ ἀξίζουσι ἰδιαιτέρας ἐξάρσεως».

13) «Αἱ σκέψεις μου πρὸ τοῦ ἀγνώστου στρατιώτου».

Θέματα Β'. κατηγορίας — «Μιᾶς ἐννοίας».

1) Περὶ σημαίας	8) Περὶ συγκοινωνίας
2) > ἐλευθερίας	9) > γεωργίας
3) > πειθαρχίας	10) > δασῶν
4) > ἀλληλεγγύης	11) > μεταναστεύσεως
5) > καθήκοντος	12) > στρατῶνος
6) > ἀνδρείας	13) > τουρισμοῦ
7) > τάξεως	14) > ὕδατος

Θέματα Γ'. κατηγορίας «κρίσεις ἐπὶ ἐννοιῶν»

Ἀρχαῖα

- 1) «Θαρσεῖν χρὴ τάχ' αὔριον ἔσειε' ἄμεινον».
- 2) Εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης (Ὅμηρος—Ἐπαμειν.).
- 3) Ἄπας λόγος ἂν ἀπῆ τὰ πράγματα μάταιόν τι φαίνεται καὶ κενὸν (Δημοσθ.).
- 4) Τὸ φυλάξει τὰ ἀγαθὰ χαλεπώτερον τοῦ κτήσασθαι (Δημοσθ.).
- 5) Ὁ ἐλάχιστος τὰ μεταμελείας ποιούμενος ἐκ τοῦ χαρίζεσθαι τοῖς ἐναντίοις ἀσφαλέστατος ἂν διατελοῖη (Θουκυδ.).
- 6) Ἄνδρῶν ἐπιφανῶν πᾶσα γῆ τάφος. (Θουκυδ. Ἐπιτάφ.).
- 7) Ἀρχὴ ἄνδρα δείκνυσι. (Σοφ. Ἀντιγ.).
- 8) Ἀναρχίας δὲ μείζον οὐκ ἔστι κακόν. (Σοφ. Ἀντιγ.).
- 9) Πολλῷ τὸ φρονεῖν εὐδαιμονίας πρῶτον ὑπάρχει. (Σοφ. Ἀντιγ.).

Νέα

- 1) Ὅπου μαγειρεῦει ψέματα ἢ κοιλιά του τὸ ξεύρει.
- 2) Λέγε ὀλιγώτερα ἀπὸ ὅσα γνωρίζεις· κράτει πλεότερα ἀπὸ ὅσα δανείζεις. (Σαίξπηρ Βασ. Λήρ· μετάφρ. Βικέλα).
- 3) Μὴ περιπατῆς ἐνῶ μπορεῖς νὰ καθαλικεύης.
- 4) Πές μου ποιὸν συναναστρέφεσαι νὰ σοῦ πῶ ποῖος εἶσαι.
- 5) Σταγόνες ὕδατος πέτρῶν κοιταίνουσι.
- 6) Τὰ καλῶς κερδισμένα πέρνει ὁ διάβολος τὰ μισὰ τὰ κακῶς παίρνει καὶ τὸ νοικοκύρη.
- 7) Δὲν θὰ ἐπιτύχητε ποτὲ, ἂν δὲν αἰσθάνεσθε πολὺ· καὶ ἂν ἡ ἔμπνευσις δὲν πιέξη ἀπὸ μέσα τὴν ψυχὴν σας. (Γκαῖτε «Φάουστ» μετάφρ. Αὐγέρη).

Σημ. — Ἐκαστον τῶν δοθέντων ἀνωτέρω παραδειγμάτων καὶ τῶν τριῶν κατηγοριῶν, δύναται ἐκ τῆς διατυπώσεως νὰ ἀποτελέσῃ πολλὰ θέματα. Ἀναλόγως τῆς διατυπώσεως δύναται νὰ παρουσιάξῃ ἄλλο νόημα. Ὅστε ὡς παραδείγματα πρὸς ἄσκησιν δὲν ἐξαντλοῦσι τὴν ἀπειρίαν τῶν ἐπὶ τοῦ νοήματός των δυναμένων νὰ δοθῶσι θεμάτων.

§ 136. **Μέρη τῆς Πραγματείας.** Πᾶσα πλήρης πραγματεία περιλαμβάνει τρία μέρη: Α'. *Τὴν εἰσαγωγήν.* Β'. *Τὴν Διευκρίνησιν.* Γ'. *Τὸ συμπέρασμα.* Τοῦτο, διότι οἰοσδήποτε καὶ ἂν εἶναι ὁ σκοπός, ἡ πραγματεία πρέπει νὰ παρουσιάζεται ὡς τέλειόν τι διηρθρωμένον καὶ συνηρομολογημένον συγκρότημα· ὁ λ. τὰ τρία ταῦτα μέρη πρέπει νὰ εἶναι ἀρρήκτως συνδεδεμένα λογικῶς καὶ νὰ ἔχωσιν ἄμεσον συνάφειαν πρὸς τὸν σκοπόν. Ἡ ἀνάλυσις τῆς πλήρους γνώσεως εἰς προῖόν τοῦ πλήθους τῶν ἀπείρων ἐμπειριῶν τῆς μακρᾶς πνευματικῆς ἀναπτύξεως τοῦ γράφοντος πρέπει νὰ στρέφεται περὶ τὸν σκοπόν, δι' ὃν γίνεται ἡ πραγματεία.

Ἄν προσέξωμεν εἰς τὰ δοθέντα παραδείγματα ἀνωτέρω, ἀφθόνως, καὶ ἐκ τῶν τριῶν κατηγοριῶν, ἰδίᾳ εἰς τὰ παραδείγματα τῆς πρώτης κατηγορίας «ἀντιλήψεως καὶ πείρας» θὰ ἴδωμεν ὅτι ζητοῦνται αἱ γνώσεις μας ἐπὶ ἐκάστου θέματος. Ἐπομένως δὲν πρέπει εὐθύς ἐξ ἀρχῆς νὰ πελαγώσωμεν ἢ νὰ ἀποκαρδιώσωμεν ὅτι δὲν ξεύρομεν τίποτε ἐπ' αὐτοῦ. Ἄν μετὰ θάρρους ἐνατενίσωμεν τὸ βάθος τοῦ θέματος, θὰ εὔρωμεν εἰς τὰ βάθη τῆς ψυχῆς μας ὅτι δυνάμεθα ἐκ τῶν ἐνότιων πολλὰ περὶ αὐτῶν νὰ διατυπώσωμεν, διότι ὑπάρχουν ἔχνη τῆς ἐμπειρίας μας εἰς τὰς εἰρημικὰς μας ἵνας.

Κατωτέρω δίδομεν τὴν καθοδήγησιν τοῦ πνεύματός μας ἐκ τῆς λογικῆς. Ἔχομεν τὴν λογικὴν ἔμφυτον, ὡς ἰδιότητα τοῦ νοῦ μας· καὶ ἐπὶ τῇ ὑποθέσει ὅτι δὲν ἠσκήθημεν νὰ ἐφαρμόσωμεν κάπου τὴν λογικὴν τοῦ σχολείου, ἐκ τῆς ἐμφύτου λογικῆς μας ἐπιχειροῦμεν τὴν ἀνάπτυξιν.

§ 137. **Ἡ θέσις τοῦ γράφοντος πραγματείας—διάκρισις τοῦ ὅρου πραγματεία—μελέτη.** Κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἐπιστημονικῶς ὁ ἀντικρῦζων τὴν σύνταξιν μιᾶς πραγματείας, ἐκ τῆς δοθείσης ἐρμηνείας τοῦ ὅρου, ὡς προϊόντος πνευματικοῦ, εἰς ἀνάλυσιν γνώσεων καὶ πείρας μακρᾶς πνευματικῆς ἀναπτύξεως, εἶναι ἀνάγκη νὰ ἔχη ὑπ' ὄψιν του, ὅτι ἡ σύνταξις τῆς θὰ εἶναι ἀνάλογος καὶ πρὸς τὰς πνευματικὰς του γνώσεις καὶ πρὸς τὴν ἰκανότητα καὶ ἰδιοφυίαν του. Ἐπομένως αἱ ἀπαιτήσεις τοῦ λογικοῦ

ἀναγνώστου θὰ εἶναι ἀνάλογοι ὡς καὶ ἀνωτέρω ἐκτενῶς διεσαφηνίσθη.

Ἐκ τούτων συμπεραίνεται ὅτι ὁ ἀσκούμενος νέος εἰς τὴν πνευματικὴν ταύτην ἐργασίαν πρόπει, ἔχων ὑπ' ὄψιν τὰς ἀνωτέρω ἐπιστημονικὰς ἀληθείας περὶ πραγματειῶν, νὰ μὴ πτοηθῇ ἐκ τοῦ ζητουμένου παρ' αὐτοῦ θέματος. Ὁ ἔμπειρος, ὁ ἔχων μακρὰν πνευματικὴν ἐμπειρίαν θὰ τὴν γράψῃ διαφορετικὰ καὶ πληροστέραν. Ἄλλος θὰ τὴν γράψῃ μὲ ἄλλας γνώσεις, ἄλλως κ.ο.κ. Ἡ πραγματεία του λοιπὸν θὰ εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὰς γνώσεις του περὶ τοῦ ζητήματος τούτου. Θὰ εὔρη ὡς εἴπομεν ἀσφαλῶς ἱκανὰς γνώσεις ἐκ τῆς πείρας του νὰ κατατάξῃ εἰς σύνολον, ὅπως θὰ ὀδηγηθῇ εἰς τὴν μεθοδολογίαν ταύτην γενικῶς νὰ τὰς ἀνακαλῇ ἐκ τοῦ βάθους τῶν ἐγκεφαλικῶν κυττάρων καὶ νὰ τὰς διατυπώσῃ. Θὰ εὔρη ὅτι ἔχει ἐκ φύσεως καὶ ἐκ μελετῶν καὶ παρατηρήσεών του ἀρκετὰ στοιχεῖα νὰ ἐπαρκέσῃ πρὸς τοῦτο. Ἄς μὴ πτοηθῇ! Τὰ ἔχει χωρὶς νὰ τὸ ξεύρῃ ὅτι τὰ ἔχει. Εἶναι ἡ φύσις τοῦ ἀνθρώπου τοιαύτη. Μὲ τὴν ἀσκησιν δὲ τῶν εἰσρικῶν ἰνῶν τῆς φλοιώδους οὐσίας τοῦ ἐγκεφάλου του εἰς τὸ νὰ ὑπακούουν αὐταὶ εἰς τὸν μυστηριώδη ὑπαγορευτὴν ἐκ τῶν ἐγκάτων τοῦ εἶναί του, θὰ ἀποκτήσῃ τὸ θάρρος καὶ τὴν ἱκανότητα νὰ ἀναπτύσῃ θέματα. Βραδύτερον δὲ μὲ τὴν πείραν καὶ τὴν ἡλικίαν καὶ τὴν εἰδικότητά του θὰ φθάσῃ εἰς τὸ τέλειον.

Ὅταν αὐθορμήτως καὶ *ex tempore* συντάσῃ τὴν πραγματείαν καὶ παράγῃ προϊόν τι ἀναλύσεως τῶν γνώσεών του συνηρομολογημένον, τότε λέγομεν ὅτι συντάσσει πραγματείαν. Ὅταν ὅμως τὴν πραγματείαν του τὴν συντάξῃ μὲ ἐλευθερίαν τινὰ χρόνου, συμβουλευθῇ βιβλία, γνώμας ἄλλων κ.λ., τότε λέγομεν ὅτι ἡ πραγματεία του λέγεται **Μελέτη**. Ἐν οἰαδήποτε περιπτώσει εἶναι ἀνάγκη διὰ νὰ εἶναι ἠθικῶς ἐν τάξει, νὰ ἀναφέρῃ βιβλιογραφίαν καὶ νὰ παραπέμπῃ, ὅπου δεῖ, εἰς μέρη, εἰς ἃ ἐστήριξε τὰς γνώμας του ἢ παρέλαβε τοιαύτας.

§ 138. **Μεθοδολογία Εἰσαγωγῆς.** Ὁ συντάσσων πραγματείαν ἔχει πρὸ ὀφθαλμῶν τὸν τίτλον αὐτῆς. Πρῶτον θὰ κάμῃ **Εἰσαγωγήν** τοῦ ἀναγνώστου του. Δ.λ. θὰ τὸν προσανατολίσῃ

καὶ μάλιστα ἐπαγωγῶς, ἐλκυστικὰ εἰς τὸ θέμα. Ἡ ἀρχὴ δὲ εἶναι τὸ ἥμισυ τοῦ παντός. Ἐὰν μὴ πελαγώσῃ εἰς τὰς πρώτας του σκέψεις. Ἐὰν προσέξῃ εἰς αὐτὰς τὰς ἐπιστημονικὰς ἀληθείας τῆς λειτουργίας τοῦ ἐγκεφάλου τοῦ ἀνθρώπου. Ψυχολογικῶς ἡ ἐξόρμησις τῶν πρώτων σκέψεων ἐπὶ ὠρισμένου θέματος, θὰ γίνῃ κατ' ἀναπόδραστον ἀνάγκην τῶν λειτουργιῶν τῶν εἰρημικῶν κέντρων τοῦ ἐγκεφάλου τοῦ ἀνθρώπου κατὰ πέντε **ἀφειτηρίας**. Ταύτας ὁ γράφων πρέπει νὰ προσέξῃ, ὥστε νὰ ἔχῃ ἐξ ἀρχῆς τὴν κίνησιν τῶν σκέψεων καὶ νὰ μὴ σταθῇ, διότι ἀπὸ πουθενὰ ἄλλοῦ δὲν ἐξορμᾷ τὸ πνεῦμα. Ἐὰν αὐτὰ τὰ σημεῖα τὰ εἰρημικὰ κέντρα τοῦ ἀνθρώπου ἀρχίζουσι νὰ ἀποδίδουσι σκέψεις. Εἶναι νόμοι ψυχολογικοί, νόμοι λογικοί. Ἦτοι :

α') Θὰ ὀρμήσῃ ἀπὸ μίαν **γενικὴν ἔννοιαν** τοῦ περιεχομένου τῆς ἐπιγραφῆς. (βλέπε κατωτέρω στοιχεῖα λογικῆς §140 σελ. 219).

β') Ἀπὸ μίαν **μερικὴν ἔννοιαν** αὐτοῦ.

γ') Ἀπὸ τὴν **ἰστορίαν** αὐτοῦ.

δ') Ἀπὸ τὴν **χρησιμότητα, ὠφέλειαν ἢ βλάβην** αὐτοῦ ἐν τῇ ζωῇ, ἢ **τὴν σπουδαιότητα τοῦ θέματος**.

ε') Ἰδιοφυῶς ἐμβαθύνει εἰς τὸ νόημα τοῦ περιεχομένου τῆς ἐπιγραφῆς ἢ τοῦ τίτλου τῆς πραγματείας· εὐρίσκει ἐκ τοῦ συναισθητικοῦ του κύκλου χωρὶς νὰ τὸ ἐπιδιώκῃ, ἢ ἐκ τοῦ γνωστικοῦ του κύκλου ἢ τοῦ βουλευτικοῦ του, **παρατήρησιν τινα** προσαρμοζομένην πρὸς τὸ νόημα τοῦ συνόλου ἢ χαρακτηρίζουσαν τοῦτο. Ἡ παρατήρησις εἶναι περιεκτικὴ τοιούτων νοημάτων, ὥστε καὶ κατωτέρω νὰ εἶναι ἀπόρροια αὐτῆς. Τὴν ἀρχὴν ταύτην χαρακτηρίζομεν «**ἰδιοφυᾶ παρατήρησιν**» (sui generis)

§ 139. Ἡ εἰσαγωγὴ ἐπὶ ὠρισμένου θέματος. Ἐστω τοῦ πρώτου δεδομένου εἰς τὰ παραδείγματα θέματος «Ποῖον τὸ μέλλον τοῦ λιμένος Πειραιῶς ἐν τῇ διεθνεί ἐμπορικῇ ἀγορᾷ» ἐπὶ τῶν πέντε ἀρχῶν. Ὁ γράφων εὐρίσκει 1ον) Ὅτι τὸ πνεῦμα τοῦ νοήματος τῆς ἐπιγραφῆς εἶναι «τὸ μέλλον λιμένος». Αὕτη ἔχει γενικὴν ἔννοιαν τὴν **Οἰκονομίαν** μιᾶς χώρας. Ἄλλος δύναται νὰ εὔρη συμφώνως πρὸς τὸν σκοπὸν ἄλλην γενικωτέραν ἔννοιαν «τοῦ πολιτισμοῦ» «τῆς προόδου» κ.ο.κ. Οὕτω ἡ ἀρχὴ γίνεται :

Κατὰ τὴν εἰσαγωγήν 1ης περιπτώσεως.

«Τὸ βαρόμετρον τῆς οἰκονομικῆς καταστάσεως χώρας τινὸς βρεχομένης ὑπὸ θαλασσῶν καὶ κειμένης εἰς ἐπίκαιρον γεωγραφικὴν θέσιν ἐμπορικῶς εἶναι ἢ ναυτιλιακὴ τῆς κίνησις καὶ οἱ λιμένες τῆς. Ὁ σπουδαιότερος λιμὴν τῆς χώρας μας εἶναι ὁ τοῦ Πειραιῶς· ἡ ἐξέτασις τοῦ μέλλοντος τούτου θὰ εἶναι τὸ ἀντικείμενον τῆς πραγματείας μας».

2ον. Δὲν τοῦ εἶναι εὐκόλος ἢ εὐρεσις γενικῆς ἐννοίας· στρέφει τὴν προσοχὴν του εἰς **μερικὴν**. Μερικὴ ἐννοια τοῦ λιμένος ἐπ' αὐτοῦ τοῦ σκοποῦ εἶναι «τὸ **τελωνεῖον**» Ἄρχεται λοιπὸν ἀπ' αὐτοῦ.

Κατὰ τὴν εἰσαγωγήν 2ας περιπτώσεως.

«Μία στατιστικὴ τελωνειακῆς κινήσεως, πρὸ πενταετίας ἐν σχέσει πρὸς τὴν τοῦ λήξαντος ἔτους, εἰσαγωγῆς καὶ ἐξαγωγῆς ἐμπορευμάτων ἐμβάλλει εἰς σοβαρὰς σκέψεις τὸν μελετῶντα οἰκονομικῶς τὸν τόπον μας, ὅπως ἐξετάσῃ τὸ μέλλον τοῦ λιμένος τοῦ Πειραιῶς. Διὸ καὶ. . . . κλ.».

3ον) Δὲν εὐρίσκει καταλλήλους ἐννοίας **οὔτε γενικὴν οὔτε μερικὴν**· καταφεύγει εἰς τὴν ἱστορικὴν ἀρχήν.

Κατὰ τὴν εἰσαγωγήν 3ης περιπτώσεως.

«Ἄνερευνῶν τις ἱστορικῶς τὴν ἐξέλιξιν τοῦ λιμένος τοῦ Πειραιῶς κατὰ διαφόρους ἐποχὰς καὶ τὴν συμβολὴν του εἰς τὴν οἰκονομίαν τῆς χώρας, εὐρίσκει ὅτι αὗτος ὑπῆρξεν εἰς τῶν σπουδαιωτάτων συντελεστῶν τῆς προόδου αὐτῆς. Ὅθεν καὶ ἡμεῖς θὰ ἐξετάσωμεν τὸ μέλλον κ.λ.».

4ον) Δὲν ἔχει φέρῃ εἰπεῖν, τόσην σημασίαν διὰ τὸν γράφοντα ἢ καταφυγὴ εἰς τὴν Ἱστορίαν. Τότε προτάσσει τὴν σπουδαιότητα ἢ χρησιμότητα ἢ ὠφέλειαν καὶ βλάβην.

Κατὰ τὴν εἰσαγωγήν 4ης περιπτώσεως.

«Ἰψίστης σπουδαιότητος διὰ τὴν καθόλου οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν τῆς χώρας μας προβάλλει ἢ μελέτη καὶ ἢ ἔρευνα τοῦ μέλλοντος τοῦ λιμένος τοῦ Πειραιῶς· διὸ καὶ ἡμεῖς ἔχοντες ὑπ' ὄψιν. . . . προβαίνομεν εἰς ταύτην».

5ον) Ἀντὶ τῶν τεσσάρων τούτων περιπτώσεων οὐχὶ σπανίως ἐπέρχεται εἰς τὸν γράφοντα, ὅστις ἔχει πειρᾶν τινα καὶ σχετικὴν ἰδιοφυίαν, ὡς εἶπομεν ἄνωτέρω, «ἰδιοφυῆς παρατήρησις ἢ γνώμη». Αὕτη ποικίλλει περισσότερον, ἀναλόγως τῆν πηγῆς τῆς ἐμπνεύσεως· τοιαύτη εἰσαγωγή ἐπὶ τοῦ παραδείγματος δύναται νὰ λογισθῆ καὶ ἡ ὡς ἑξῆς :

Κατὰ τὴν εἰσαγωγὴν 5ης περιπτώσεως.

«Περισσότερον πάσης ἄλλης ἐποχῆς καὶ περιστάσεως, σήμερον, ὅποτε ἐπίκειται ἡ προσεχῆς ἄμιλλα καὶ ὁ φοβερὸς οἰκονομικὸς ἀνταγωνισμὸς τῶν ἔθνων εἰς τὴν διεθνή κονίστραν, ἐπιβάλλεται ἡ μελέτη τοῦ λιμένος τοῦ Πειραιῶς ἀπὸ ἐμπορικῆς ἀπόψεως. Ὅθεν καὶ ἡμεῖς ἔχοντες ὑπ' ὄψιν . . . . προβαίνομεν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ θέματος κ.λ. κ.λ.»

§ 140. Ἡ Διευκρίνησις τῆς πραγματείας καὶ αἱ στοιχειωδῶς ἐκ τῆς λογικῆς ἔννοιαι. — Μέθοδοι. Τὸ κύριον μέρος τῆς πραγματείας εἶναι ἡ *Διευκρίνησις*. Εἰς τοῦτο γίνεται ἡ ἀνάλυσις καὶ ἡ σύνθεσις τοῦ θέματος· ἦτοι ἡ ἀνάπτυξις τῶν μερῶν αὐτοῦ, περὶ τινα ὠρισμένον σκοπόν.

Κατ' ἀνάγκην ὁ προβαίνων εἰς τὴν διευκρίνησιν μιᾶς πραγματείας πρέπει νὰ ἀναπολῆ ἐκ τῆς λογικῆς ἐπιστήμης τοὺς ὄρους *ἔννοια* μέρη αὐτῆς, *εἶδη ἐννοιῶν* — *διαίρεσις καὶ μερισμὸς* ἐννοίας καὶ *τὰς λογικὰς μεθόδους* τῆς λογικῆς ταύτης ἐργασίας τοῦ πνεύματος. Τοῦτο, διότι ὁ προβαίνων εἰς διευκρίνησιν πραγματείας δὲν πράττει ἄλλο τι, παρὰ ἐφαρμόζει εἰς τὴν σύνθεσιν τοῦ λόγου τὰ στοιχεῖα ταῦτα τῆς λογικῆς.

Ἡ *ἔννοια* εἶναι γενικὴ παράστασις, γενικὴ εἰκὼν εἰς μίαν λέξιν, δηλωτικὴν πράγματός τινος, καταστάσεως, ἐνεργείας, πάθους κ.λ. ὡς (ἄνθρωπος, λίθος κοιμῶμαι, γράφω κ.λ.). Ἡ ἔννοια συνεπῶς ὡς γενικὴ παράστασις ἔχει τὰ κοινὰ γνωρίσματα τῶν πολλῶν εἰδῶν, ἅτινα ἀντιπροσωπεύει. Τὰ μὲν εἶδη, ἢ πράγματα λέγονται *πλάτος* τῆς ἐννοίας, τὰ δὲ γνωρίσματά των λέγονται *βάθος* τῆς ἐννοίας. Ἡ ἔννοια ἐν τῇ ψυχῇ εἶναι λογικὴ, ὅταν ἐν λεπτομερείᾳ κατανοηθῆ τὸ πλάτος καὶ τὸ βάθος. Τότε ἔλαβον

μέρος εἰς τὸν σχηματισμὸν τῆς ποικίλα εἰρημικῶς κέντρα καὶ ἀπέδοσαν εἰς αὐτὴν ἐκ τῶν καταλλήλων ψυχραισθητικῶν χώρων τὴν ὁλότητα τῆς εἰκόνης. Κατὰ ταῦτα μία ἔννοια ἔχει εἰς κατιούσαν κλίμακα μικροτέρας ἔννοιᾶς (*ὑπαλλήλους*) καὶ εἰς ἀνιούσαν κλίμακα γενικωτέρας ἔννοιᾶς. Οὕτω αἱ ἔννοιαι εἶναι *Γενικαί, μερικαί, ἀτομικαί*. (Ὁν—ἄνθρωπος, λευκὸς Εὐρωπαῖος—Ἀθηναῖος)· *ὑπάλληλοι* (εἰς σχέσιν γένους καὶ εἴδους)· *ἐπάλληλοι* (ὅταν μὲ τὸ ἴδιον γνώρισμα εὐρίσκεται εἰς ἄλλην ἔννοιαν, ὡς ἡ ἔννοια τοῦ λευκοῦ εἰς τὸ γάλα—κινίνον, ἦτοι δύο ἔννοιαι μὲ τὸ αὐτὸ γνώρισμα).

Τὰ συστατικὰ μέρη μιᾶς ἔννοιᾶς εἶναι τὰ μόνιμα γνωρίσματά της, ὡς: (ἄνθρωπος—σῶμα—ψυχὴ—κορμὸς—κεφαλὴ—χεῖρες καὶ πόδες κ.λ.) Ἡ ἐργασία τοῦ νοῦ, δι' ἧς χωρίζω μίαν ἔννοιαν εἰς τὰ συστατικὰ της λέγεται, *μερισμός*· ἕκαστον δὲ οὐσιῶδες γνώρισμα ἐπίσης ἀποτελεῖ ὅλον τι, ὅπερ ἀναλύεται διὰ νέου μερισμοῦ.

Ἐκάστη γενικὴ ἔννοια δύναται νὰ διαιρεθῇ εἰς τὰ εἶδη, ἅτινα τὴν ἀποτελοῦν· ἡ ἐργασία αὕτη τοῦ νοῦ λέγεται *διαίρεσις*· ὡς ἄνθρωπος—λευκὸς—μαῦρος—Εὐρωπαῖος—Ἀθηναῖος.

Ὁ μερισμὸς λοιπὸν μιᾶς ἔννοιᾶς ἀναφέρεται εἰς τὰ συστατικὰ της, εἰς τὰ μόνιμα γνωρίσματά της, ἦτοι εἰς τὸ βάθος· ἡ δὲ διαίρεσις μιᾶς ἔννοιᾶς ἀναφέρεται εἰς τὰ ὑπ'αὐτὴν εἶδη, ἦτοι εἰς τὸ πλάτος.

Οἱ τρόποι, διὰ τῶν ὁποίων ὁ νοῦς προβαίνει εἰς τὴν ἐργασίαν τῆς ἀναλύσεως τοῦ περιεχομένου ἢ τῆς συνθέσεως τῶν στοιχείων τοῦ περιεχομένου μιᾶς ἔννοιᾶς, καλεῖται *μέθοδος*· τὸ δὲ σύστημα τῶν μεθόδων καλεῖται *μεθοδολογία*.

Ὅταν εἰς μίαν ἔννοιαν διηρημένην εἰς τὰ εἶδη της ὁ νοῦς προβαίνει ἐκ τοῦ κατωτάτου εἴδους της καὶ ἀνέροχεται εἰς τὸ ἀνώτατον εἶδος ἀναλύων ἕκαστου εἴδους τὰ γνωρίσματα, τότε κατ' ἀνάγκην ἀποβάλλει ἕκαστου τὰ μὴ ὑπάρχοντα γνωρίσματα εἰς τὸ ἀμέσως ἀνώτερον εἶδος, μέχρι τοῦ ἀνωτάτου, ὅπερ θὰ ἔξη ἐν ἅπλοῦν γνώρισμα· ἡ μέθοδος αὕτη λέγεται *ἀναλυτικὴ* (ἐκ τῶν ἐπὶ μέρους εἰς τὰ καθόλου δ.λ. ἐκ τῶν μερικῶν εἰς τὰς γενικὰς), διότι μὲ τὸ νὰ ἀποβάλλῃ γνωρίσματα προχωρεῖ ἐκ τῶν συνθέτων εἰς τὸ ἅπλοῦν ἀναλύων.

Ὅταν δὲ ὁ νοῦς λάβῃ τὴν γενικωτάτην ἔννοιαν καὶ τὴν διαιρέση εἰς τὰς μερικὰς καὶ ἀτομικὰς ἐννοίας τῆς προχωρῶν διαδοχικῶς εἰς τὴν ἀμέσως κατωτέραν, ὅποτε προσθέτει τὰ ὑπάρχοντα περισσότερα τῆς πρώτης γνωρίσματα, μέχρις οὗ φθάσῃ εἰς τὰ κατώτατα εἶδη, τότε ὁ νοῦς συνθέτει καὶ ἡ μέθοδος λέγεται **Συνθετική**.

Ἀνάλυσις τῆς ἐννοίας *ἄνθρωπος* 1) *μὲ τὴν ἀναλυτικὴν μέθοδον* = Ἀθηναῖος — Ἕλλην — Εὐρωπαϊός — λευκός — ἄνθρωπος 2) *μὲ τὴν Συνθετικὴν μέθοδον* — ἄνθρωπος — λευκός — Εὐρωπαϊός — Ἕλλην — Ἀθηναῖος.

Οὕτω, ἐπιστημονικῶς, λογικῶς, εἰς τὴν Διευκρίνησιν μιᾶς πραγματείας ὁ γράφων, ἀναλόγως τοῦ σκοποῦ, κατ' ἀνάγκην θὰ προβῇ εἰς *μερισμοὺς καὶ διαιρέσεις* λογικῶς· κατὰ τινὰ δὲ μέθοδον θὰ προβῇ εἰς τὴν διευκρίνησιν ἀναλυτικῶς ἢ συνθετικῶς.

§ 141. **Μεθοδολογία διευκρινήσεως.** Ἄς λάβωμεν τὴν διευκρίνησιν τοῦ αὐτοῦ θέματος ὡς παράδειγμα. Μετὰ τὴν εἰσαγωγὴν δὲν προβαίνομεν ἀμέσως εἰς τὴν ἔκθεσιν, ἀν μὴ πρῶτον λογικῶς μελετήσωμεν μερισμὸν καὶ διαίρεσιν τῆς ἐννοίας τοῦ θέματος.

Ἔχομεν τὸ θέμα «ποῖον τὸ μέλλον τοῦ λιμένος τοῦ Πειραιῶς κ.λ.» εὐρίσκομεν κάποιον μερισμὸν τοῦ περιεχομένου γενικῶς.

1ον ὕλικὰ μέσα προάγοντα τὸν λιμένα.

2ον ἠθικὰ » » » »

3ον Ποία ἢ θέσις τοῦ λιμένος διεθνῶς ἐμπορικῶς.

4ον Ποῦ δυνατὸν νὰ φθάσῃ. . . .

Ἐπειτα συμφώνως πρὸς τὸν σκοπὸν προβαίνομεν εἰς ἄλλον μερισμὸν ἐκάστου μέρους τοῦ πρώτου, καὶ ὅπου συμβάλλει τοῦτο εἰς διαίρεσιν αὐτοῦ, οὕτω :

1ον Ὑλικὰ μέσα κ.λ.	}	α) Τὰ ὑπάρχοντα μηχανικὰ ἔργα καὶ τὰ ἀπαιτούμενα τοιαῦτα.
		β) Φυσικὰ προσόντα τούτου συμβάλλοντα εἰς αὐτά.

2ον Ἠθικὰ » »	}	α) Νομοθεσία καὶ προστασία πολιτείας
		β) Ἐμπορικὰ στοιχεῖα τῶν κατοίκων

3ον Θέσις κ.λ.	}	a) Ἀνασκόπησις καὶ σύγκρισις τούτου πρὸς ἄλλους ἰσοδυνάμους λιμένας ὡς πρὸς τὸ μέλλον.
		β) Κρίσις ἐπὶ τοῦ μέλλοντος.
4ον Ποῦ δυνατὸν νὰ φθάσῃ	}	a) Δυναμικότης στοιχείων.
		β) Γνωμαὶ ἐπ' αὐτῶν.

Μετὰ τὴν ἀνάλυσιν ταύτην ἀρχίζω τὴν διευκρίνησιν κατὰ μίαν ἐκ τῶν δύο μεθόδων· εἴτε *ἀναλυτικῶς* ἐκ τῶν στοιχείων α' β' πρὸς τὸ 1ον 2ον κ.λ. ἢ *συνθετικῶς* ἐκ τῶν 1ον πρὸς τὰ α' β'. ἐκ τῶν 2ον πρὸς τὰ α' β'. κ.ο.κ.

Ἡ φύσις τοῦ θέματος θὰ δώσῃ τὴν ἔμπνευσιν καὶ θὰ ἐξεγείρῃ τὴν δεξιότητιαν εἰς τὸν γράφοντα νὰ προτιμήσῃ μίαν τῶν μεθόδων. Τὸ πᾶν εἶναι ἡ ἄσκησις εἰς διάφορα θέματα, μερισμῶν καὶ διαίρεσεων. Τὰ στοιχεῖα καὶ τὰ γνωρίσματα τοῦ περιεχομένου, ὡς καὶ τὰς ὑπαλλήλους ἐννοίας τὰ δίδει αὐτὸ τὸ θέμα, ἀρκεῖ ὁ γράφων ἐπὶ τινα λεπτὰ νὰ μελετήσῃ τὴν ἔννοιαν καὶ νὰ προβῇ εἰς τὴν ἐκτέλεσιν. Ἡ γλῶσσα καὶ μάλιστα ἡ ἑλληνικὴ ἔχει ἄφθονα τὰ μέσα διὰ σύνδεσιν καὶ μετάβασιν καὶ ἀκριβῆ διατύπωσιν, ὥστε νὰ παρουσιασθῇ τὸ σύνολον ἁρμονικόν.

Τὸ Γον μέρος τῆς πραγματείας εἶναι τὸ **Συμπέρασμα** ἢ **ἐπίλογος**. Εἰς τὸ μέρος τοῦτο γίνεται κατάλληλος συγκέντρωσις τῆς οὐσίας καὶ ἐπιδιώκεται συμφώνως πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς πραγματείας ἢ προσέλκυσις τοῦ ἀναγνώστου εἰς τὰς ἰδέας τοῦ γράφοντος. Τὸν ἐπίλογον ὑπαγορεύει ὁ σκοπός, εἶναι δὲ ἀνάγκη οὗτος νὰ προσαρμόζηται πρὸς τὸ σύνολον λογοτεχνικῶς, οὔτε ἐκτεταμένως, ἀλλ' οὔτε καὶ τόσον συντόμως, ὥστε νὰ λείπουν οὐσιώδεις συγκεντρώσεις.

§ 142. Παραδείγματα πραγματειῶν ἀντιλήψεως καὶ πείρας.

1ον. «*Ἡ οἰκονομικὴ ἀνισορροπία τῆς Ἑλλάδος*». Ἐκθεσις τοῦ μαθητοῦ τῆς Α'. Ἐμπ. Σχολῆς Ἀθηνῶν Κ. Παπέλη—γραφεῖσα ἐν τῇ τάξει ὡς ἐφαρμογὴ ὁδηγιῶν.

2ον «*Ἡ ἀνδρεία εἰς τὸ ἄτομον γενικῶς καὶ δὴ εἰς τὸν Ἀξιωματικόν*» ἔκθεσις κατὰ τὰς ἐξετάσεις τοῦ βου τετραμήνου

1935 τοῦ μαθητοῦ Διον. Ζαμπέλη τῆς Βασικῆς τάξεως Στρατ. Σχολῆς Ὑπαξιωματικῶν.

Θέμα 1ον

«Ἡ οικονομικὴ ἀνισορροπία τῆς Ἑλλάδος» — Κ. Παπέλη

I. Εἰσαγωγή

II. Διευκρίνησις

A'. Αἷτια οἰκονομικῆς ἀνισορροπίας	α) Ὑλικὰ	α'. Πολεμικαὶ Δαπάναι Ἐπίλοιποι Μικρασιατικῶν ἐδαφῶν. ἀνδρῶν καὶ πολεμοφοδίων. Προσφυγικαὶ δαπάναι. Λίσχροκέρδεια χρηματιστῶν. Πλεονεκτικὴ θέσις εἰσαγωγῆς ἀπὸ ἐξαγωγῆν. Ἀναγκαστικὴ κυκλοφορία Τραπεζογραμμάτων.
	β) Ἡθικὰ	β'. Τάσις ἐξόδου Ἑλληνικῶν κεφαλαίων. Ἐσωτερικαὶ πολιτικαὶ διαμάχαι. Τάσις μεταναστεύσεως καὶ μετοικισμοῦ. Ἐπιβολὴ φορολογίας βαρυιότητος. Νέκρωσις ἐμπορίου. Παρασκευὴ κομμουνιστικοῦ ἐδάφους. Ὑπερακρίβεια τῆς ζωῆς καὶ ἀγανάκτησις τῶν πολιτῶν.
B'. Ἀποτελέσματα		Σταθεροποιήσις συναλλάγματος. Ἀνάπτυξις πλουτοπαραγωγικῶν κλάδων. Περιορισμὸς εἰσαγωγῆς. Ἐἰσοδος τῶν ἔξω εὐρισκομένων Ἑλληνικῶν κεφαλαίων. Ἀπόκτησις πίστεως. Κρατικὴ οἰκονομία. Ἀποκατάστασις μεταξὺ μας εἰρηνικῶν σχέσεων. Ἀναπλήρωσις πολυτίμων μετάλλων διὰ τῆς ταχείας κυκλοφορίας τοῦ νομίσματος καὶ Ἀμεσος περιορισμὸς ἐξόδων γραφειοκρατίας τοῦ Κράτους.
Γ'. Μέσα ἐξυγιάνσεως		

ΙΙΙ. Ἐπίλογος ἢ συμπέρασμα

«Ἡ οἰκονομικὴ ἀνισορροπία τῆς Ἑλλάδος»

Τροφὴ πάσης χώρας καὶ πάσης πολιτείας εἶναι ἡ οἰκονομικὴ αὐτῆς κίνησις, τῆς ὁποίας ἡ μὲν ἀνθηρότης ἰσοδυναμεῖ μὲ θαλερὰν υγείαν, ἡ δὲ ἀδράνεια μὲ νοσώδη κατάστασιν, ἐπὶ τῆς ὁποίας διαγράφονται τὰ ἴχνη τοῦ θανάτου.

Ἡ Ἑλλάς τελευταίως ὑπέστη ἀπειρίαν οἰκονομικῶν πληγμάτων, ἅτινα ἐκ θεμελίων συνετάραξαν αὐτήν, διὸ καὶ τοῦτο θὰ εἶναι τὸ θέμα τῆς παρούσης πραγματείας μου.

Καὶ κατὰ πρῶτον, ἃς ἐξετάσωμεν τὰ αἷτια κατὰ μᾶλλον καὶ ἥττον ἱστορικῶς, ἅτινα ἐπέφερον τὴν οἰκονομικὴν ἀνισορροπίαν τῆς Ἑλλάδος.

Ἐνὰ τὴν Εὐρώπην ἐλόκληρον ἡ ἀρχὴ τῆς οἰκονομικῆς ἀναρχίας χρονολογεῖται ἀπὸ τῆς συμμετοχῆς τῶν διαφόρων Κρατῶν εἰς τὸν μέγαν Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον, ὅστις ἐπὶ τέσσαρα ἐλόκληρα ἔτη συνετάραξε τὴν γηραιὰν Εὐρώπην, κατὰ περισσότερον δὲ λόγον τὴν Ἑλλάδα, ἥτις εὐρέθη εἰς τὴν σκληρὰν ἀνάγκην ἀργότερον νὰ συνεχίσῃ τὸν μετὰ τῆς Τουρκίας πόλεμον.

Αἱ πολεμικαὶ δαπάναι ἀφ' ἑνός, ἡ στέρησις δὲ τοσοῦτων ἀνδρῶν ἀφ' ἑτέρου, οἵτινες ὑπηρετοῦντες ἐπὶ σειράς ἐλοκλήρων ἔτων εἰς τὰς στρατιωτικὰς τάξεις δὲν ἐχρησιμοποιοῦντο διὰ τὴν παραγωγὴν τοῦ πλούτου, ὡς ἦτο ἐπόμενον ἐπέφερον τὴν τερατώδη αὐξήσιν τοῦ δημοσίου χρέους, ἕπερ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔτους 1923 ἀνήρχετο εἰς χρυσὸν μὲν 1.635.000.000, εἰς δραχμὰς δὲ ἐπλησίαζεν τὰ ὀκτὼ δισεκατομμύρια.

Ἄλλως τε ἡ Μικρασιατικὴ καταστροφή συνεπλήρωσε τὸ κακόν, λόγῳ τῶν ἐδαφῶν, τῶν ὁποίων ἐστερήθημεν, καὶ ἐκ τῶν ὁποίων ἠϋξάνοντο πολὺ τὰ δημόσια ἔσοδα, ὡς ἐπίσης λόγῳ τῶν ἀπωλειῶν εἰς τροφὰς καὶ πολεμοφόδια, τὰς ὁποίας εἶχομεν κατὰ τὴν ἄτακτον ὑποχώρησιν τοῦ στρατοῦ μας ἐκ τῶν Μικρασιατικῶν ἐδαφῶν. Ἡ ἀπρόβλεπτος αὕτη καταστροφή κατέστησεν ἐπίσης τῶν ἀδελφούς ἐντελῶς ἀπόρους καὶ ἀστέγους, ὡς ἐκ τοῦ ὁποίου προέκυψεν, εἰπέροτε σοβαρὸν τὸ προσφυγικὸν ζήτημα. Ἡ στέ-

γασίς και ἡ περίθαλψις τοσούτων προσφύγων ἐβάρυνε πολὺ τὸν προϋπολογισμὸν τοῦ Κράτους.

Ἔλα ταῦτα ἐπέφερον τὴν ἀλματικήν ἀνατίμησιν τοῦ συναλλάγματος, τὴν ὁποίαν κατὰ πολὺ βεβαίως ὑπεβοήθει ἡ κακοήθης ἀισχροκέρδεια ἐν τῷ ἐπισήμῳ Χρηματιστηρίῳ, καὶ ἡ ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ ἀγορᾷ τοιαύτη τῶν παικτῶν.

Παρ' ἔλα ταῦτα τὰ αἷτια, τὰ ὁποῖα προυκάλεσαν τὴν ἀνατίμησιν τοῦ ξένου συναλλάγματος, δηλαδὴ τὸν ἀφάνταστον ἐξευτελισμὸν τῆς δραχμῆς μας, ὑπάρχουν σπουδαιότερα. Θὰ εὐρισκόμην ἴσως πολὺ μακρὰν τῆς ἀληθείας, ἐὰν περιωριζόμην εἰς αὐτά· ὑπολείπονται πολλὰ ἀκόμη· καὶ ὡς τοιαῦτα δύναμαι νὰ ἀναφέρω τὴν ὑπεροχὴν τῆς εἰσαγωγῆς ἀπὸ τῆς ἐξαγωγῆς ἐμπορευμάτων, τὴν τάσιν τῆς ἐξαγωγῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ κεφαλαίου καὶ ἀπόδειξιν τοῦτου τὰς εἰς ξένας Τραπεζὰς καταθέσεις καὶ τελευταῖον τὴν ἀναγκαστικὴν κυκλοφορίαν τῶν τραπεζογραμματίων τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς καὶ τῶν μικρῶν χαρτίνων κερμάτων τοῦ Κράτους. Ἔλα ταῦτα προὔποθέτουσιν ἐξαγωγὴν χρυσοῦ καὶ συνεπῶς μείωσιν ἀναλογίας μεταξὺ χρυσοῦ καὶ χαρτονομίσματος, ἄρα ὕψωσιν τοῦ συναλλάγματος.

Τὸ τοιοῦτον ἄλλως τε ὑπέσκαπτον καὶ αἱ ἐσωτερικαὶ πολιτικαὶ διαμάχαι, αἱ ὁποῖαι, ὡς ἦτο φυσικόν, ἐδημιούργησαν ἀτμόσφαιραν οἰκονομικῶς πνιγηρὰν, ἣτις ἐπέφερεν ἄμεσον ἔλλειψιν ἐμπιστοσύνης πρὸς τὴν χώραν μας. Ἴδου ποῖα ὑπῆρξαν συλλήβδην τὰ αἷτια τῆς οἰκονομικῆς ἀνισορροπίας, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἀναγκάζεται νὰ ἐρείδῃται ἡ Ἑλλάς τῆς σήμερον.

Γνωστὰ εἰς ὅλους μας βεβαίως τυγχάνουν τὰ λυπηρὰ ἀποτελέσματα τῆς πρωτοφανοῦς αὐτῆς οἰκονομικῆς φάσεως. Τὸ κράτος ὅπως προσπορίσῃ χρήματα, προέβη εἰς βαρυτάτην καὶ ὀσημέραι αὐξάνουσαν φορολογίαν· καὶ ναὶ μὲν ἠὺξήθησαν τὰ δημόσια ἔσοδα, οὐχ ἦττον ὅμως οἱ ἔμμεσοι προπαντὸς φόροι ἐπεβάρυναν πολὺ τὰς καταπιεζομένας ἰδίως τάξεις, εἰς τρόπον, ὥστε ὀλίγον νὰ ἀπέχωμεν τῶν στάσεων καὶ ἐξεγέρσεων. Ἐξ ἄλλου ἡ δημιουργηθεῖσα ἀστάθεια τοῦ νομίσματος ἐνέκρωσε σχεδὸν τὸ ἐμπόριον, καὶ ὡς γνωστὸν ζωὴ πάσης πεπολιτισμένης κοινωνίας εἶναι τὸ ἐμπόριον Τέχνη τοῦ Γράφειν Μέρος Γον «Ἐκθέσεις» Κ. Ὀκταποδᾶ

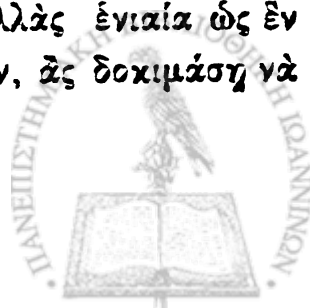
της, ἀφοῦ χώρα μὴ ἔχουσα ἐμπόριον παύει πλέον ὑφισταμένη. Ἡ ἀκρίβεια τοῦ βίου κατέστη προβληματική. Μερικὰ τῶν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἰδίως εἰσαγομένων ἐμπορευμάτων εἶναι ἐνίοτε ἀπρόσιτα· ἀφ' ἑνὸς μὲν λόγῳ τῆς βαρείας φορολογίας, ἣτις ἔχει τὸν τύπον τοῦ προστατευτικοῦ φορολογικοῦ συστήματος, ἀφ' ἑτέρου δὲ λόγῳ τῆς νομισματικῆς μας μονάδος, τῆς δραχμῆς, ἣτις τελείως ἐξηυτελίσθη εἰς τὰς διεθνεῖς ἀγοράς.

Ἡ συγκέντρωσις τῶν προσφύγων ἐδημιούργησε μεταξὺ τῶν ἄλλων καὶ ζήτημα κατοικίας, πρὸ παντὸς δὲ ἐν Ἀθήναις, ἐνθα τὰ ἐνοίκια ἀνῆλθον εἰς δυσθεώρητα ὕψη· τοῦτο ἄλλως τε ὑποβοηθεῖ καὶ ἡ μεγάλη τάσις μετοικήσεως εἰς τὰς σπουδαιότερας πόλεις τοῦ Κράτους, ἣτις ἐπικρατεῖ εἰς τὰς διαφόρους κωμοπόλεις καὶ χωρία.

Δι' ὅλα, ὅσα ἐν ὀλίγοις ἀνεφέραμεν, ὁ βίος, ἐπαναλαμβάνομεν, κατέστη ἀβίωτος διὰ τοὺς πολλούς, καὶ τοῦτο αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ ἐξεταζόμενον παρέχει γόνιμον ἔδαφος πρὸς διάδοσιν τῶν κομμουνιστικῶν ἀρχῶν καὶ ἰδεῶν, ἀφοῦ παρὰ τῶν ἐπιτηδεῖων προπαγανδιστῶν καὶ ἀποστόλων αὐτοῦ γινόμενον ἀντικείμενον ἐχμεταλλεύσεως δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς πρόχειρον καὶ πειστικὸν ἐπιχείρημα.

Αἱ ἐκάστοτε Ἑλληνικαὶ Κυβερνήσεις, δύναται τις εἰπεῖν, ἡμέλησαν δι' ὅλα ταῦτα, δι' ὃ καὶ ἡ ἀνάγκη τῆς ἐπαναφορᾶς εἰς τὴν ἥσυχον οἰκονομικὴν τροχίαν προβάλλει πλέον ἐπιδητική, πρὸς πρόληψιν πολὺ λυπηρῶν συνεπειῶν, ἀφοῦ, καὶ τοῦτο ὡς ἐν παρόδῳ εἰρήσθω, πολλὰ ἐν τοιαύτῃ οἰκονομικῇ ἀναρχίᾳ εὐρισκόμενα Εὐρωπαϊκὰ Κράτη εἰσῆλθον ἤδη εἰς τὴν ἐδὸν τῆς ἐπικρατοσύνης.

Ἡ Ἑλλὰς τῆς σήμερον ὁμοιάζει μὲ ἀνθρωπον, ὅστις ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἀπεμακρύνθη τῆς ἡσύχου καὶ εὐτυχισμένης τοῦ ζῶντος παραδοθεῖς ὀλόκληρος εἰς τὰς ἐφημέρους ἀπολαύσεις καὶ ἡδονὰς καὶ ἐκυλίσθη εἰς τὸν βόρβορον αὐτὸν ἐπὶ πολὺ. Ὅποτε δὲ κατὰ τὴν λαϊκὴν ἔκφρασιν, ὅταν «ἔφτασε ὁ κόμπος στὸ χτένι» ἐνεθυμήθη τὸ παλῆρό του Ἐγὼ, τὸ ἀνθρώπινόν του εἶναι, τότε ἐνοστάλησε τοῦτο, καὶ μετὰ ζήλου ἐπεδίωξε τὴν ἐπάνοδόν του εἰς τὴν προτέραν ἡρεμὸν ζωὴν. Οὕτω καὶ ἡ Ἑλλὰς ἐνιαία ὡς ἐν ἄτομον νοσταλήσασα τὴν οἰκονομικὴν γαλήνην, ἃς δοκιμάσῃ νὰ

ἐξέλθη τοῦ οἰκονομικοῦ αὐτοῦ χάους μὲ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι ἔλοι μας θὰ ὑπεραγωνισθῶμεν δι' αὐτό. Πολλοὶ βεβαίως μέχρι τοῦδε, σπουδαῖοι παρ' ἡμῖν οἰκονομολόγοι ἠσχολήθησαν εἰς τὸ νὰ εὔρουν τὰ μέσα τῆς ἐξυγιάνσεως τῆς οἰκονομικῆς ἐν Ἑλλάδι ἀθλιότητος, καὶ ὑπέδειξαν τὰ μέσα ταῦτα, προσφέροντες οὕτω τὴν πολύτιμον συνδρομὴν των· ἐν τούτοις ἕμως δὲν διστάζω καὶ ἐγώ, μὲ τὰς ἐλαχίστας μου οἰκονομολογικὰς γνώσεις καὶ τὴν ἀνύπαρκτον πείραν, ν' ἀναφέρω μερικὰ ἐξ αὐτῶν, ἅτινα σχετικῶς περὶ αὐτοῦ ἀνέγνωσα, ἢ καὶ φαντάζομαι.

Ὡς τοιαῦτα δὲ θὰ προέτεινον :

1ον Τὴν σταθεροποίησιν τοῦ συναλλάγματος κατὰ πρῶτον, ἣτις ἐν μέρει ἐπετεύχθη ἐσχάτως διὰ τῆς, μέσου τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς, Κρατικῆς ἐπεμβάσεως. Μία ὅποιαδήποτε σταθεροποίησις, ἔστω καὶ εἰς ὑψηλὴν τιμὴν, μυρίας ὄσας τεραστίας συναλλαγματικὰς διακυμάνσεις προλαμβάνουσα, ὑποστηρίζει πολὺ σοβαρῶς τὸ ἐμπόριον δι' ἀποχρῶντας λόγους. Ἡ σταθεροποίησις θὰ ἀπετέλει ἓνα διέκμεσον μεταξὺ τῆς ἀναρχίας καὶ τῆς ἐξυγιάνσεως.

2ον Κατὰ δεύτερον λόγον ἢ ἀνάπτυξις τῶν πλουτοπαραγωγικῶν τῆς χώρας κλάδων πολὺ ἤθελε συνεισφέρει εἰς τὴν οἰκονομικὴν βελτίωσιν τῆς χώρας, ἐφ' ὅσον καὶ καθ' ὅσον τοιοῦτοτρόπως καθιστάμεθα κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον αὐτάρκεις, περιοριζομένης οὕτω τῆς εἰσαγωγῆς καὶ ἀνυψουμένης τῆς ἐξαγωγῆς. Συμφώνως δὲ πρὸς τὸν ἀψευδῆ νόμον τῆς προσφορᾶς καὶ τῆς ζήτησεως, ὅστις ἅπαν διέπει τὸ ἐμπόριον, τὰ ἀποτελέσματα καθίστανται καταφανῆ. Ὡσαύτως ἢ εἰσοδος τῶν ἔξω τῆς χώρας μας εὐρισκομένων Ἑλληνικῶν κεφαλαίων θ' ἀπέβαιεν ὠφελιμωτάτη, ἀφοῦ τοιοῦτοτρόπως θὰ ἐδημιουργεῖτο ποιά τις ζήτησις ἐν τῇ ἐξωτερικῇ δραχμῶν ἀφ' ἑνός, καὶ ἀφ' ἑτέρου τὸ ὅτι εἰσερχόμενα τὰ κεφάλαια ταῦτα εἰς τὴν Ἑλλάδα, θὰ ἐχρησιμοποιοῦντο προσηκόντως.

3ον Μία σπουδαιότατη ἕμως ἐργασία, ἣτις θὰ ἔπρεπε νὰ προηγηθῇ πάσης ἄλλης, εἶναι ἡ ἀπόκτησις πίστεως παρὰ τῶν ξένων κρατῶν, ἀφοῦ αὐτὴ καὶ μόνη ἀποτελεῖ, ὡς ἔλοι γνωρίζομεν, τόσον διὰ τὰ ἄτομα, ὅσον καὶ διὰ τὰ ἔθνη τὸ πλέον πολύ-

τιμον και ὑγιές κεφάλαιον· ὡς ἐπίσης και ἀποκατάστασις τῶν διακοπεισῶν λόγῳ τῶν συνεχῶν πολέμων ἐμπορικῶν σχέσεων. Παράλληλως πρὸς ταῦτα ἐπιβάλλεται και μία ἐπιμελετημένη οἰκονομία περι τὴν διαχείρισιν τοῦ δημοσίου πλούτου, ἔστις ἐνίστη μετὰ τῶσης κουφότητος και ἀσωτείας σπαταλᾶται. Τοιαύτη κίνησις ἐλάθην ἐσχάτως χώραν διὰ τῆς συστάσεως τῆς περιφήμου πλέον Ἐπιτροπῆς τῶν Οἰκονομιῶν, κατ' ἀπομίμησιν τῶν ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις τῆς Ἀμερικῆς, Ἀγγλίας και βραδύτερον ἐν Γαλλίᾳ τοιούτων, τῆς ἐποίας ἔμως δυστυχῶς αἱ ἐνέργειαι δὲν εἶναι εὐσίωνοι. Καὶ φυσικὸν ἄλλως τε, διότι ἐνταῦθα, ἄς τονισθῆ ἰδιαιτέρως, ἡ ἀποκατάστασις τῆς μεταξὺ μας εἰρήνης και ψυχικῆς ἐνώσεως θὰ ἦτο εἰς μέγας συντελεστής τῆς πρὸς τὰ βελτίω ὁδοῦ. Βεβαίως τὸ σκοτεινὸν οἰκονομικὸν περιβάλλον δὲν μᾶς ἐπιτρέπει πρὸς τὸ παρὸν οὐδὲ νὰ ἀτενίζωμεν καὶ πρὸς τὴν ἄρσιν τῆς ἀπὸ τοῦ 1885 ἐπιβληθείσης τελευταίας ἀναγκαστικῆς κυκλοφορίας τῶν Τραπεζογραμματίων τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς, διότι θὰ ἦτο, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν τοῦ σημερινοῦ ἀδιεξόδου οἰκονομικοῦ, κατὰ τι τὸ ἰδανικόν, ἢ μᾶλλον τὸ ὄνειρον ἐκεῖνο, ἔπερ καθ' ὕπνον φευγαλέως πως θὰ συλλαμβάνη ἐπὶ πολλὰ ἔτη-ἢ διψασμένη ψυχὴ τοῦ Ἑλληνοπολίτου.

Πάντα ταῦτα ἔμως και ἂν ἐκτελεσθῶσι, εἶναι ζήτημα, ἂν ἡ χώρα μας θὰ εὐρίσκετο εἰς ἀνθηρὰν οἰκονομικὴν κατάστασιν, οἷα ὤφειλε νὰ εἶναι ὡς ἐκ τῶν φυσικῶν πλεονεκτημάτων, τὰ ὅποια κέκτηται λόγῳ τῆς γεωγραφικῆς αὐτῆς θέσεως.

Ἐν Βεβαίως στερούμεθα δυστυχῶς ὄρυχειῶν, πολυτίμων μεταλλῶν και πρὸ παντὸς χρυσοῦ και ἀργύρου. Μὴ ἔμως ὁ πλοῦτος εἰς ταῦτα μόνον ἔγκειται; Παντάπασιν! ὁ χρυσοῦς και ὁ ἀργυρος δὲν εἶναι ἀληθῆς πηγὴ πλούτου και εὐημερίας, οὐδὲ τὸ χαρακτηριστικὸν τοῦ ἐμπορίου· ἐκεῖνο ἔπερ χαρακτηρίζει τὰς ἐμπορικὰς συναλλαγὰς εἶναι ἡ ταχύτης· και γενικεύοντες τοῦτο λέγομεν ἔτι ἡ ταχύτης τῆς κυκλοφορίας τοῦ κεφαλαίου παίξει σπουδαιότατον μέρος, οὕσα αὐτὴ και μόνη ἀνεξάντλητος πηγὴ πλούτου και εὐημερίας. Κατὰ τὸν μεγίστης φήμης Γάλλον συγγραφέα Γουσταῦν Δέ-Μπόν, ἡ περιουσία ἐνδὲς ἀτόμου ἢ ἐνδὲς λαοῦ ἐξαρτᾶται κατὰ

μέγα μέρος ἐκ τῆς ταχύτητος τῆς κυκλοφορίας τοῦ χρήματος, ὅπερ διαθέτει καθ' ὅσον, ἔστω καὶ ἐλάχιστον κεφάλαιον κυκλοφοροῦν μετὰ μεγίστης ταχύτητος, θὰ ὑπερβῆ πολὺ ταχέως εἰς ὄγκον, ἐν σπουδαῖον κεφάλαιον, ἀλλὰ κυκλοφορίας μικρᾶς ταχύτητος.

Οὕτω ἡ ἐπαύξησης τῆς κυκλοφορίας ἐνὸς κεφαλαίου ἰσοδυναμεῖ μὲ τὴν αὐξησιν αὐτοῦ τούτου τοῦ κεφαλαίου.

Ἐδῶ ἀκριβῶς ζητεῖται ἡ συνδρομὴ τοῦ Ἑλληνοσ πολίτου· ἡ ἐμπορικότης ἢ μὴ τοῦ πνεύματος θ' ἀποτελῆ τὸν πυρῆνα τῆς προόδου ἢ τὸ σπέρμα τῆς καταστροφῆς τῆς τε ἀτομικῆς καὶ ἐθνικῆς εὐημερίας.

Οἱ ἐπιδιώκοντες τὴν οἰκονομικὴν ἀνασύστασιν τοῦτο ἄς ἔχωσιν ὡς βᾶσιν ἐνεργειῶν των, καὶ αὐτὸ ἄς ἀποτελῆ τὸν ἄξονα, περὶ τὸν ὅποιον θὰ στρέφονται δλαὶ αὐτῶν αἱ προσπάθειαι.

Πάντα ταῦτα μὲ ἄμεσον περιορισμὸν τῶν ἐξόδων τῆς ἐπιπολαίας κρατικῆς γραφειοκρατείας ἤθελον εἶναι κατὰ τὴν γνώμην μου ἀρκετὰ, ὅπως συντελέσωσιν ὄχι μόνον εἰς τὸ νὰ ἐπανέλθῃ τὸ Ἑλληνικὸν Κράτος εἰς τὴν πρῶην ἡρεμον οἰκονομικὴν τροχιάν, ἀλλὰ θὰ συντέμνουν αὐτὰ καὶ μόνον νὰ θέσωσι τοὺς θεμελίους λίθους, εἰς μίαν μέλλουσαν οἰκονομικὴν ἀνθηρότητα, διὰ τῆς ὁποίας γεννᾶται ὁ πολιτισμὸς, καὶ διὰ τῆς ὁποίας αἱ πολιτεῖαι ἀναπτύσσονται καὶ ὀρῶσιν ἐπ' ὠφελείᾳ τῆς ἀνθρωπότητος ἀπάσης.

Συγκεφαλαιῶνων τὰ ἀνωτέρω καὶ περαιίνων τὴν παροῦσαν πραγματείαν, αἰσθάνομαι τὴν ὑποχρέωσιν νὰ τονίσω διὰ μίαν εἰσέτι φερόν ὅτι ἡ οἰκονομικὴ ἀναρχία θὰ παύσῃ ἀμέσως ὑφισταμένη, ἔταν τὸ κράτος ἰσοζυγίξῃ τὰ ἔσοδα μὲ τὰ ἔξοδά του.

Αὐτὸ εἶναι τὸ κλειδί τοῦ πραγματικοῦ παραδείσου, πρὸς τὸν ὅποιον πάντες μετὰ νοσταλγίας ἔχομεν ἐστραμμένα τὰ βλέμματά μας, καὶ διὰ τὸν ὅποιον πρέπει πάντες νὰ ἐργασθῶμεν ὄντες ἐκ τῶν προτέρων βέβαιοι περὶ τῆς ἀπολύτου ἐπιτυχίας μας.

Γιάγκος Παπέλης

12 Φεβρουαρίου 1925

Θέμα 2ον

«Ἡ ἀνδρεία εἰς τὸ ἄτομον γενικῶς καὶ δὴ εἰς τὸν ἀξιωματικόν»

Διον. Ζαμπέλη

[Μαθητοῦ τῆς Στροατ. Σχολ. Ὑπαξικῶν Ταξ. II].

Θέμα εἰς τὰς ἐξετάσεις Βου τετραμήνου.

Ἡ ἀνδρεία σφύζει καταστάσεις εἰς στιγμὰς χαλεπὰς. Ἡ ἀνδρεία δημιουργεῖ, ἡ ἀνδρεία τέλος συμβάλλει τὰ μέγιστα εἰς τὴν πρόσδον ἀτόμων καὶ λαῶν, ἀποτελεῖ βασικὸν σημεῖον πολιτισμοῦ.

Ἄλλὰ τί εἶναι ἡ ἀνδρεία; εἶναι ἡ ἰδιότης ἐκείνη τῆς ψυχῆς, ἣτις καθιστᾷ τὸν πεπρωκισμένον δι' αὐτῆς ἀτρόμητον, πρὸ τῶν κινδύνων. Εἶναι φιλοσοφικῶς προῖδον τοῦ θυμικοῦ τῆς ψυχῆς, ἐπερ ὠθεῖ καὶ τὰς δύο ἄλλας ἰδιότητας αὐτῆς πρὸς δράσιν, ἔ.λ. τὸ ἐρεκτικὸν καὶ τὸ βουλευτικὸν ἢ λογιστικὸν κατὰ Πλάτωνα. Οὐδεὶς ἀνώτερος, φιλόσοφος ἢ ποιητής, ὑπῆρξεν, ἔστις νὰ μὴ ἴσχυολήθη μὲ τὴν ὑπέροχον αὐτὴν ψυχικὴν ἰδιότητα. Ὁ θεῖος Ὅμηρος κατὰ κανόνα σχεδὸν ἐμφανίζει τοὺς ἡρώας του πεπρωκισμένους δι' ἀνδρείας.

Ἡ ἀνδρεία εἶναι φυσικὴ καὶ ἐπίκτητος ἢ συνειδητή. Ἡ πρώτη, παρ' ἔλλον τὸ γόητρόν της καὶ τὸ μεγαλεῖόν της ἐν εἶναι καὶ τόσον ζηλευτή, διότι τὴν ἀρχὴν της ἔχει μᾶλλον εἰς φυσιολογικὴν κατάστασιν τοῦ ἀτόμου παρὰ εἰς τὸν κύκλον μιᾶς φύσει εὐγενοῦς καὶ ἱπποτικῆς ψυχῆς. Ἡ πρώτη κατ' ἀνάγκην οὖρει μαζί της τὸν αὐθάδη ἐγωῖσμόν, καταστρεπτικὸν πολλάκις διὰ τοὺς ἄλλους, ἡ δὲ ἄλλη φέρει τὴν εὐγένειαν καὶ τὴν μεγαλοψυχίαν ἀπέναντι τοῦ ἄλλου. Κανεὶς ἐν δύναται ν' ἀρνηθῆ τὸ αἰσθημα τῆς αὐτοσυντηρήσεως, τὸ ὁποῖον εἰς τὰς κρίσιμους στιγμὰς γεννᾷ τὸν φόβον. Πάντες δὲ οἱ μεγάλοι ἄνδρες ὠμολόγησαν τοῦτο, ἀλλ' ἐπεβλήθησαν διὰ τῆς ἐπικτήτου, τῆς δι' ἀσκήσεως ἀνδρείας. Ὁ Στρατηγὸς Ζομίηνι ἔλεγε πρὸ τῆς μάχης εἰς τὸ σαρκίον του «τρέμε σαρκίον, τρέμε· θὰ ἔτρεμες περισσότερον, ἐὰν ἤξευρες ποῦ θὰ σὲ ἐδηγῆσω μετ' ὀλίγον». Ὁ ἀνὴρ οὗτος, ἂν καὶ ἐφοβεῖτο, ἐν τούτοις ἐκυριάρχει τοῦ φόβου καὶ ἐδεικνύετο ἀνδρεῖος. Ἔ! ἡ ἀνδρεία αὕτη εἶναι ἡ πραγματικὴ, ἡ συνειδητή· διότι εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς νίκης τῆς

θελήσεως τοῦ ἀτόμου ἐπὶ τοῦ αἰσθήματος τῆς αὐτοσυντηρήσεως. Γίνεται πάλη τρομερὰ εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀτόμου κατὰ τὰς κρισίμους στιγμὰς. Ἐὖ κατῆκον ἰσχυροποιεῖ τὴν θέλησιν, ἣτις τελικῶς νικᾷ καὶ καθιστᾷ τὸ ἄτομον ἀνδρεῖον καὶ κατὰ συνέπειαν ὠφέλιμον τόσον εἰς τὸν ἑαυτὸν του, ὅσον καὶ εἰς τὴν πατρίδα, διὰ τὴν ὁποῖαν ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον πᾶς πολίτης πρέπει νὰ ζῆ διὰ νὰ ὀλοκληρώσωμεν τὴν γενικὴν ἰδέαν τοῦ πολιτισμοῦ, ὅπως λέγει κάποιος σοφός.

Ὁ ἔχων ἀκριβῆ συναίσθησιν τοῦ καθήκοντός του καὶ γενικῶς τῶν ὑποχρεώσεών του πρὸς τὸ σύνολον κατὰ τὰς κρισίμους στιγμὰς ἐξωθεῖ τὴν ἀνδρείαν μέχρι τοῦ ἡρωϊσμοῦ καὶ τῆς καθοσιώσεως.

Ἐὰν ἀνατρέξῃ κανεὶς εἰς τὰς δέλτους τῆς παγκοσμίου ἱστορίας καὶ δὴ τῆς Ἑλληνικῆς, θὰ ἴδῃ ταῦτα ἐπιβεβαιούμενα ἀπολύτως.

Ἀνδρεῖος ὅμως εἶναι κανεὶς, ὄχι μόνον, ὅταν εἶναι ἀτρόμητος πρὸ τῶν κινδύνων, οἵτινες ἀπειλοῦν τὸ σῶμα. ἀλλὰ καὶ πρὸ οἴου-δήποτε κινδύνου σωματικοῦ ἢ ψυχικοῦ. Μάλιστα κατὰ τὴν ἐμὴν γνώμην περισσότερον ἀνδρεῖος εἶναι ἐκεῖνος, ὅστις μετὰ καρτερίας στωϊκῆς ὑπομένει τὰ σκληρὰ κτυπήματα τῆς εἰμαρμένης εἰς τὰς ποικίλας φάσεις τῆς ζωῆς, ὅστις ἐπιμένει σταθερῶς καὶ τέλος νικᾷ. Ὑπάρχουν ψυχικαὶ δοκιμασίαι, πού πρέπει νὰ εἶναί τις γί-γας τὴν ψυχὴν διὰ νὰ τὰς ὑπομείνῃ καρτερικῶς. Οὕτω ἀνδρεῖος δὲν εἶναι μόνον ὁ Κυναίγειρος ἢ ὁ Κωνσταντῖνος ὁ Παλαιολόγος, οἵτινες ἔπεσον μαχόμενοι ὑπὲρ πατρίδος, ἀλλὰ καὶ ὁ Πεσταλότσι, καὶ ἄλλοι μάρτυρες τῆς ἐπιστήμης θυσιασθέντες χάριν τῆς ἀνθρωπότητος.

Ἐὰν ταῦτα πρέπει νὰ ἰσχύωσι διὰ πάντα ἄνθρωπον, πρέπει πολὺ περισσότερον νὰ ἰσχύωσι διὰ τὸν Ἀξιωματικόν, ὅστις ἔνεκα τοῦ ἰδιαιτέρου χαρακτηριστικοῦ τοῦ ἐπαγγέλματός του, ἔνεκα τοῦ ὑψηλοῦ του προορισμοῦ, ὀφείλει ἐν παντὶ καὶ πάντοτε νὰ εἶναι τὸ πρότυπον τῆς ἀνδρείας, τόσον κατὰ τὰς μάχας, ὅσον καὶ κατὰ τὰς ἄλλας περιπτώσεις, πού ἡ πατρίς του διατρέχει κίνδυνον. Ὅταν ἡ κακοδαιμονία φθείρῃ τὴν πατρίδα του, αὐτὸς δὲν πρέπει νὰ ἀπελπίζεται, ἀλλὰ νὰ μένῃ ἀκλόνητος εἰς τὸ καθήκον του, ἔχων πίστιν εἰς ἑαυτὸν καὶ τοὺς ὁμοίους του, τοὺς ὁποίους ὀφείλει νὰ ἐλ-

κύση διὰ τοῦ παραδείγματός του εἰς τὸν δύσκολον καὶ ἀνάντη δρόμον, ὁ ὁποῖος ἔμως ὁδηγεῖ εἰς τὴν εὐημερίαν, τὴν δόξαν καὶ τὸ μεγαλεῖον.

Οἱ συνεχεῖς καὶ τραχεῖς ἀγῶνες τῆς φυλῆς μας, ἀγωνιζομένης ἀπὸ τριῶν χιλιάδων ἐτῶν καὶ ἐπέκεινα χάριν τῆς ἐλευθερίας καὶ τοῦ πολιτισμοῦ καθόλου, αὐτὸ ἐπιτάσσουν. Αἱ μεγάλαι κληρονομίαι ἀπαιτοῦν ἐπίσης μεγάλους, ἀνδρείους καὶ καθ' ὅλα ἀξίους κληρονόμους.

Διὰ τῆς ἀνδρείας των εἰς ὅλα τὰ ἐπίπεδα τῶν ἐκδηλώσεων τῆς ζωῆς καὶ διὰ τῶν ἄλλων μεγάλων προσόντων των οἱ ἀθάνατοι πρόγονοί μας ἐδημιούργησαν τὴν ἀσύγκριτον ἱστορίαν μας καὶ συνέβαλον τὰ μέγιστα εἰς τὴν πρόοδον τῆς ἀνθρωπότητος.

Ὅστε ἡ ἀνδρεία εἰς τὸ ἄτομον γενικῶς καὶ εἰς τὸν ἀξιωματικὸν εἶναι ὁ στυλοβάτης τοῦ μεγαλείου ἀτόμου καὶ λαοῦ καὶ τὸ μέσον, τὸ σταθερόν, δι' οὗ ἐπέρχεται ἡ Πρόοδος.

Διον. Ζαμπέλης

§ 143. **Παρατηρήσεις.** Τόσον εἰς τὸ 1ον, ὅσον καὶ εἰς τὸ 2ον παράδειγμα πραγματείας, βλέπει ὁ ἀναγνώστης ὅτι ἐγένετο πρῶτον ἀνάλυσις τοῦ περιεχομένου καὶ ἐπὶ ὠρισμένου σχεδίου, κατὰ τὸ πρῶτον ὑποδειγματικῶς τεθὲν παράδειγμά μας «Ποῖον τὸ μέλλον κλπ.» συνετάχθη ἡ ἐκθέσις. Αἱ εἰσαγωγαὶ καὶ τῶν δύο εἶναι ἰδιοφυεῖς· ἡ διευκρίνησις ἀνάλογος τῶν δυνάμεων καὶ τοῦ κύκλου τῶν γνώσεων καὶ τῆς πείρας τῶν μαθητῶν. Ὁ πρῶτος ἔλαβεν ὡς μερισμοὺς καὶ διαιρέσεις τῆς ἐγνοίας τοῦ θέματος «οἰκονομικὴ ἀνισοροπία». Α'. **Αἷτια** (α' ὕλικα καὶ β' ἠθικά). Β'. **Ἀποτελέσματα** (α' φορολογίαν καὶ β' νέκρωσιν· γ' παρασκευὴν κομμουνιστικῶν ἐδάφους· δ' ὑπερακρίθειαν βίου καὶ Γ'. **Μέσα ἐξυγιάνσεως.** (σταθεροποιήσιν κλ.). Ὁ δεῦτερος χωρὶς νὰ καταγράψῃ ἐν τῇ ἐκθέσει τὸν μερισμὸν καὶ τὴν διαίρεσιν, καταδεικνύει ταύτην εἰς τὸ σύνολον τῆς ἐκθέσεώς του. Διευκρινίζει μετὰ τὴν ἰδιοφυῶς εἰσαγωγὴν τὰς ἰδιότητας τῆς «ἀνδρείας» εἰς κρίσεις του, δίδων **ὄρισμὸν** καὶ **διαίρεσιν** τῆς ἀνδρείας (εἰς φυσικὴν καὶ ἐπίκτητον ἢ συνειδητήν). Μερίζει ἑκατέραν καὶ σκιαγραφεῖ τὰ ἀποτελέσματα τούτων δικαιολογῶν ἐκ ψυχοσυνθέσεως ταῦτα, ἐπὶ

παραδειγμάτων. Ἐπεκτείνει τὸν μερισμὸν τῆς ἀνδρείας εἰς τὰς σχέσεις της πρὸς τὸ *ἀνδρεῖον ἄτομον*, ὅπερ εἶναι καὶ τὸ πνεῦμα τῆς πραγματείας, καὶ διασαφηνίζει ἐν τῇ ἐκτάσει τὰς ιδιότητες τῆς ἀνδρείας ψυχῆς. Καὶ ταῦτα στηρίζει ἐπὶ παραδειγμάτων. Προχωρεῖ δὲ ἐν τῇ ἐκτάσει πρὸς τὸν *ἀνδρεῖον ἀξιωματικόν*, οὗτινος διαγράφει τὴν πύσιν ἀπέναντι τοῦ Ἰδανικοῦ τῆς Πατρίδος· στηρίζει δὲ τὴν στάσιν ταύτην ἐπὶ τῆς ἱστορίας. Καὶ καταλήγει εἰς ἁρμονικὸν συμπέρασμα τῆς συμβολῆς τοῦ ἀνδρείου εἰς τὴν πρόοδον γενικῶς. Ἀκριβῶς δ.λ. ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ πλαισίου, διὰ τοῦ αὐτοῦ λογικοῦ τρόπου τῆς ἀναλύσεως τῆς ἐννοίας μὲ μερισμὸν καὶ διαίρεσιν *εἰς ἑκτασιν καὶ σχέσεις*.

Συμφώνως πρὸς ταῦτα ἃς προβῶμεν εἰς ἀνάλυσιν μερικῶν θεμάτων ὑποδειγματικῶς.

§ 144. Θέματα πρὸς ἀνάλυσιν ὑποδειγματικῶς.

Θέμα 1ον

«Ποῖον μέρος ἔπαιξεν ἡ θάλασσα εἰς τὸν ἑλληνικὸν πολιτισμόν».

Ἀνάλυσις

Σκέπτομαι ὅτι ἔχω νὰ ἀναλύσω τὸ μέρος, ποῦ ἔπαιξεν ἡ δύναμις τῆς θαλάσσης εἰς τὸν πολιτισμὸν τῆς Ἑλλάδος. Δι' αὐτὸ γίνεται :

I. Εἰσαγωγή

Ἐκ τοῦ Συναισθητικοῦ διὰ τὴν δύναμιν τοῦ θαλασσίου στοιχείου εἰς τὰς παραλίους χώρας ποιητικῶς· ἢ ἐκ τῆς δυνάμεώς της ἀπὸ τοὺς ὕμνους τῆς λαϊκῆς μούσης ἐπίσης ποιητικῶς· ἢ σοβαρὰ κρίσις ἐκ τῆς χρήσεώς της εἰς τὴν πρόοδον τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὸν πολιτισμόν.

II. Διευκρίνησις

Ἐπειτα σκέπτομαι καὶ μερίζω τὰς ιδιότητες τῆς δυνάμεως ὡς ἑξῆς :

Α'. Ἡ θάλασσα ὡς στοιχεῖον γεωγραφικόν τι παρέχει.

- α'. Τὴν πλεονεκτικὴν θέσιν τῆς Ἑλλάδος γεωγραφικῶς.
- β'. Τὴν δημιουργίαν φιλοπροόδων Ἑλλήνων. Πολιτειῶν κατὰ ἐποχάς.
- γ'. Οἰκονομικὸν παράγοντα σπουδαῖον.

<p>Β'. Ὡς μέσον ἐκμεταλλεύσεως.</p>	}	<p>α'. Ἀλιείαν—Ναυτιλίαν. β'. Ἐμπόριον. γ'. Ἐπικοινωνίαν. δ'. Πρόοδον Πολιτισμοῦ.</p>
<p>Γ'. Ὡς μέσον ἐπιβολῆς καὶ ἀσφαλείας (ἐπιθέσεως καὶ ἀμύνης).</p>	}	<p>α'. Πολεμικὸν ναυτικὸν (δύναμις). β'. Βάσιν ἐξορμήσεως. γ'. Βάσιν καταφυγῆς, προστασίας.</p>
<p>Δ'. Ὡς ἀποτελέσματα καὶ διδάγματα.</p>	}	<p>α'. Μόρφωσιν κατοίκων. β'. Ναυτικὴν δύναμιν τὴν Ἑλλάδα. γ'. Τὴν οἰκονομικὴν τῆς εὐρωστίαν καὶ χρησιμοποιήσιν πλούτου καὶ κατὰ τὰς διαφόρους ἐποχὰς καὶ ἰδίᾳ Τουρκοκρατίας, κατὰ τὸν ἀγῶνα 1821—Εἰς τὴν σύγχρονον ἐποχὴν. δ'. Προτεινόμενα μέτρα ἐνισχύσεως καλλιέργειας τῆς θαλάσσης ὡς πηγῆς πλούτου.</p>

III Ἐπίλογος. — Ὕμνος πρὸς τὴν θάλασσαν.

Θέμα 2ον

«Πῶς ὁ σύγχρονος νέος θὰ κατορθώσῃ νὰ ἐπιβληθῇ εἰς τὴν ζωὴν».

Ἀνάλυσις

Σκέπτομαι ὅτι ἔχω νὰ εἶρω εἰς τὸ νόημα τοῦ θέματος τὰ μέσα, δι' ὧν θὰ ἐπιβληθῇ ὁ νέος εἰς τὴν ζωὴν. Δι' αὐτὸ γίνεται:

I. Εἰσαγωγή

(Ἐκτίμησις τοῦ μεγάλου προβλήματος τῆς νίκης ἐν τῇ ζωῇ τοῦ Νέου, ὑπὸ τὰς σημερινὰς σκληρὰς συνθήκας τῆς ζωῆς, τῆς μηχανικῆς).

II. Διευκρίνησις

Ἐπειτα σκέπτομαι ὅτι μέσα τῆς ἐπιβολῆς εἰς τὰς σημερινὰς συνθήκας εἶναι ἐκ τοῦ μερισμοῦ τῆς ἐννοίας «ἐπιβολῆς»:

<p>Α'. Ἡ ὑγεία καὶ σωματικὴ ἀντοχή.</p>	}	<p>α'. Φυσικὴ ἀγωγή. β'. Τόνωσις νευρικοῦ συστήματος. γ'. Ἐγκράτεια καὶ ὄρια αὐτῆς. δ'. Σωματικὴ ῥώμη — ὑγεία με κανόνας ὑγιεινῆς — ἀπόκτησις δεξιότητων.</p>
---	---	---

<p>Β'. Καλλιέργεια φυσικῶν κλίσεων καὶ ψυχικῶν ἀρετῶν.</p>	}	<p>α'. Ἀσκησις καὶ ἐφαρμογὴ τῶν κλίσεων πρὸς ἀπόκτησιν δεξιοτήτων.</p> <p>β'. Ἐργασία ἐντατικὴ ἐξ ἐσωτερικῆς ὑπαγορεύσεως.</p> <p>γ'. Ἠθικὴ μόρφωσις—χαρακτήρ καὶ δύναμις αὐτοῦ.—Ἀρεταί—Παραδείγματα.</p>
<p>Γ'. Πνευματικὴ τόνωσις διὰ προσκλήσεως γνώσεων.</p>	}	<p>α'. Γενικαὶ γνώσεις.</p> <p>β'. Εἰδικαὶ καὶ ἄσκησις εἰς ταύτας δι' ἐντατικῆς ἐργασίας—Ἐφαρμογὴ.</p>

III. Ἐπίλογος

Συγκέντρωσις τῶν συμβαλλόντων εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ζωῆς :

Θέμα 3ον

«Πόθεν διακρίνομεν τὸν πολιτισμὸν μιᾶς χώρας».

Ἀνάλυσις

Σκέπτομαι ἐπὶ τοῦ νοήματος τοῦ θέματος ποῖα εἶναι τὰ σημεῖα τοῦ πολιτισμοῦ μιᾶς χώρας. Διὰ τοῦτο γίνεται :

I. Εἰσαγωγή

Μία κρίσις ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι καθ' ἡμέραν ἀκούει τις τὰς ἐννοίας «πολιτισμός, πολιτισμένος κ.λ.» εἰς τὴν ζωὴν τῶν ἀτόμων, μαζῶν, τάξεων, χωρῶν κλ.

II. Διευκρίνησις

Ἐπειτα σκέπτομαι ὅτι ὁ πολιτισμός, ὅστις δὲν εἶναι ἄλλο τι παρὰ ἐξέλιξις προόδου τοῦ ἀνθρώπου, διὰ τὴν εὐρη οὗτος τὴν εὐημερίαν του, φαίνεται εἰς τὰ ἐξῆς σημεῖα μερισμοῦ καὶ διαιρέσεως τῆς ἐννοίας :

<p>Α'. Εἰς τὰς ἐκδηλώσεις τῆς Θρησκείας.</p>	}	<p>α'. Ἐκ τοῦ ὀρισμοῦ τοῦ πολιτισμοῦ, ὅτι εἶναι ἐκδηλώσεις ψυχικαὶ τείνουσαι διὰ τῆς ἐφαρμογῆς των ἐξελικτικῶς εἰς κοινὴν πρόοδον καὶ εὐημερίαν, εὐρίσκω ὅτι πρῶται τοιαῦται εἶναι αἱ τῆς θρησκείας—ἡ φιλανθρωπία.</p> <p>β'. Ὅτι φαίνονται εἰς τοὺς τρόπους καὶ τὰ μέσα ἐκδηλώσεως ταύτης, λατρείαν τύπους.</p> <p>γ'. Εἰς τοὺς τρόπους, δι' ὧν γίνεται ἡ λατρεία καὶ οἱ τύποι ἂν συμβάλλουσι οὗτοι εἰς πρόοδον.</p>
--	---	---

Β'. Τῆς πνευματικῆς ἀναπτύξεως.

α'. Πῶς καλλιεργοῦνται καὶ ἀναπτύσσονται αἱ Ἐπιστήμαι εἰς τὴν χώραν καὶ τὴν ἡ πρόοδος τῶν.

β'. Ἡ ἐκπαίδευσις—σχολεῖα—βιβλιοθηκαὶ καὶ χρῆσις τούτων εἰς τὸ σύνολον.

γ'. Διαλέξεις καὶ μορφωτικὰ κέντρα.

Γ'. Τῆς οἰκονομίας.

α'. Πῶς χειρίζεται τὴν οἰκονομίαν, δ.λ. τὴν καλὴν καὶ δικαίαν κατανομήν τῶν ἀγαθῶν διὰ τὰ μέσα τῆς ζωῆς.

β'. Ἡ Γεωργία, Βιομηχανία, Ἐμπόριον, Τράπεζαι, Συγκοινωνία, Βιοτεχνία κ.λ. Μέσα τούτων ὕλικὰ καὶ ἠθικὰ (μηχαναὶ—Νομοθεσία).

γ'. Ἀντιλήψεις τούτων εἰς τὰς λαϊκὰς μάζας τῆς χώρας.

Δ'. Τῆς Τέχνης.

α'. Αἱ καλαὶ τέχναι καὶ ἡ αἰσθητικὴ τοῦ λαοῦ — καλαισθητικὰ φρονήματα — Συμπεριφορὰ.

β'. Ἐμφάνισις τοῦ λαοῦ τῆς χώρας εἰς ταῦτα.

γ'. Πόλις καὶ σχέδιόν τῆς—οἰκίαι—δίαιτα — ὁδοὶ ὡς στοιχεῖα λατρείας τοῦ καλοῦ.

Ε'. Τῆς Πολιτείας.

α'. Διοικητικὸν σύστημα — Κοινοτικὸν τοιοῦτον.

β'. Τρόπος ἐφαρμογῆς νόμων ὑπὸ τῶν ὀργάνων τῆς ἐξουσίας—δικαιοσύνη.

γ'. Μέσα ἐπιβολῆς προστασίας—κρατικῆς ἀντιλήψεως.

III. Ἐπίλογος

Συγκέντρωσις τῶν σημείων προσοχῆς διὰ τὴν ἐκδήλωσιν τοῦ πολιτισμοῦ.

Πρὸς ἄσκησιν :

Ἐπὶ τῇ βάσει τῆς σκέψεως ταύτης *δύνανται* νὰ ἀναλυθῶσιν τὰ δοθέντα παραδείγματα I κατηγορίας εἰς τὸ κεφάλαιον «περὶ πραγματειῶν».

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ΄

ΑΝΑΠΤΥΞΙΣ ΕΝΝΟΙΩΝ. ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑΙ ΒΑΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ

§ 145. Αἱ ἐννοιαὶ—Διάκρισις αὐτῶν—Χαρακτηρισμός. Ὅταν τὸ θέμα τῆς πραγματείας εἶναι ἀνάπτυξις μιᾶς ἐννοίας, τότε λέγομεν ὅτι ἔχομεν πραγματείαν καθαρῶς ὑποκειμενικὴν. Εἰς ταύτην ὁ γράφων θὰ παρουσιάσῃ προῖον τῆς γνώσεώς του στρεφόμενον αὐστηρῶς περὶ αὐτὴν τὴν ἐννοιαν, ἤτοι περὶ τὸ πλάτος καὶ βάθος αὐτῆς. Ἡ στροφή αὕτη θὰ ἀφορᾷ τὰ διάφορα στάδια τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου συμφώνως πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς ἐννοίας.

Ἡ σύνταξις πραγματείας περὶ μίαν ἐννοιαν εἶναι θεωρητικῶς καὶ πρακτικῶς δυσκολωτέρα· διότι ὁ γράφων περιορίζεται εἰς τὸ νὰ κατευθύνῃ τὸ πλάτος καὶ τὸ βάθος τῆς ἐννοίας διὰ μερισμῶν καὶ διαιρέσεως αὐστηρῶς αὐτῆς μόνον πρὸς τὰ σημεῖα τῆς ζωῆς, συμφώνως πρὸς τὸν σκοπόν, δι' ὃν συντάσσει τὴν πραγματείαν, συμφώνως πρὸς τὴν ὑποκειμενικότητά του καὶ πρὸς τὴν ἰδεολογίαν του. Ἡ ἰδεολογία του (¹), φυσικά, διὰ νὰ εἶναι ὀρθὴ δέον νὰ συμπίπτῃ πρὸς τὰς αἰωνίους φιλοσοφικὰς ἀληθείας. Πρὸ παντὸς δὲ πρέπει ὁ γράφων νὰ ἔχῃ πλήρη συνείδησιν πολλῶν γενικῶν ἐννοιῶν, αἵτινες συμβάλλουσιν εἰς τὴν ἀτομικὴν του πρόοδον καὶ εἰς τὴν γενικὴν, ἢ ὅπου ἄλλοῦ αἱ ἐννοιαὶ προσαρμόζονται. Ὡστε «ἡ ἀνάπτυξις μιᾶς ἐννοίας» ἐνέχει περισσοτέρας δυσκολίας τῶν πραγματειῶν «ἀντιλήψεως καὶ πείρας» διότι ἀπαιτεῖ περισσοτέρας γνώσεις, ἐνῶ εἰς τὰς «ἀντιλήψεως καὶ πείρας», ὁ γράφων ἐκ τῶν πολλῶν ζητουμένων θὰ ἰκανοποιηθῇ ἀπὸ τὰς γνώσεις του πληρέστερον ὅπωςδὴποτε.

Εἰς τὰς «ἀναπτύξεις ἐννοιῶν» παίζει σπουδαῖον μέρος α) ἢ

(¹) Περὶ ἰδεολογίας καὶ ιδιανισμῶν, τύπων ἀνθρώπων, ἀναφέρονται ἐκτενῶς εἰς τὸ πλήρες ἔργον μας καὶ εἰς τὴν Εἰσαγωγὴν τοῦ Βου Μέρους Τέχνης τοῦ Γράφειν «Ἡ ἱστορία τῆς λογοτεχνίας». Κυκλοφορεῖ λιθόγραφος εἰς τὰς ἀνωτέρας Στρατ. Σχολάς.

γλωσσολογία, (¹) ἥτις διὰ τοῦ ἐτύμου τῆς λέξεως δίδει τὴν πρώτην βάσιν· β) *ἡ ἱστορία τῆς λέξεως* καὶ ἡ χρῆσις αὐτῆς ἐπὶ τῶν α καὶ β περιπτώσεων τῆς ζωῆς δίδει τὴν οὐσιαστικὴν χρῆσιν τοῦ περιεχομένου αὐτῆς· γ) *ἡ πείρα καὶ ἡ μελέτη* γενικῶν ζητημάτων τῆς ζωῆς, ἐφ' ὧν θὰ προσαρμόσῃ τὴν ἔννοιαν.

§ 146. **Τὰ μέρη τῆς πραγματείας ἐπὶ μιᾶς ἐννοίας καὶ ἡ μεθοδολογία ἀναλύσεως ταύτης.** Καὶ εἰς τὸν τύπον τοῦτον τῶν πραγματειῶν τηρεῖται ἡ αὐτὴ τάξις. Α. *Ἐισαγωγή*, Β. *Διευκρίνησις*, Γ. *Ἐπίλογος*.

Α. *Ἡ Ἐισαγωγή*

Αὕτη γίνεται, καθ' ὃν τρόπον εἴπομεν καὶ εἰς τὰς πραγματείας ἀντιλήψεως καὶ πείρας § 138 σελ. 217, δ. λ. ἀπὸ τὰς πέντε ἀφαιτηρίας ἐξορμήσεως τοῦ πνεύματος. Εἰς τὸ εἶδος τοῦτο «μιᾶς ἐννοίας» σπουδαιότατον μέρος παίζει ἡ *ἰδιοφυῆς εἰσαγωγή*. Εἰς ταύτην περισσότερον προσαρμόζεται *μία γνώμη* τοῦ γράφοντος ἐπ' αὐτῆς τῆς ἐννοίας, *ἡ μία παρατήρησις* τοῦ ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς τῆς ἐννοίας ἐν τῇ ζωῇ. Αὕτη εἶναι ἡ λεγομένη *ἰδιοφυῆς εἰσαγωγή*. Ἐπὶ τοῦ παραδείγματος θὰ ἴδωμεν τὴν εἰσαγωγὴν ἐν τῷ συνόλω τῆς πραγματείας.

Β. *Ἡ Διευκρίνησις*

Ὁ γράφων ἀντικρούζει τὸν τίτλον τῆς Πραγματείας· ἀντικρούζει τὴν ἔννοιαν, τὴν ὁποίαν κατὰ τὸν ὄρον «*διευκρίνησις*» θὰ διευκρινήσῃ. Κατὰ τὰ διδάγματα ἐφηρμοσμένης λογικῆς ὁ γράφων θὰ σκεφθῇ, ὅτι δὲν ἔχει νὰ κάμῃ ἄλλο τίποτε παρὰ, **1ον νὰ ἐξηγήσῃ τὶ λέγει τὸ περιεχόμενον** τῆς ἐννοίας· **2ον νὰ ἐπεκτείνῃ τὰ γνωρίσματα** τοῦ περιεχομένου τῆς ἀναλόγως τοῦ σκοποῦ, δι' ὃν τὴν συντάσσει εἰς τὰς φάσεις τῆς ζωῆς τοῦ ἀτόμου, τῆς κοινωνίας, τῆς ἐπιστήμης, τῆς πολιτείας κ. λ. καὶ **3ον**

(¹) Σπουδαῖον βοήθημα καὶ ἀπαραίτητον διὰ τὸν συντάσσοντα τοιοῦτου εἶδους πραγματείας εἶναι τὰ ἐν χρήσει πρὸς τὸ παρὸν μεγάλα λεξικά τῆς Ἑλλην. Γλώσσης, τὸ ἐγκυκλοπαιδικὸν λεξικὸν καὶ ἡ Ἑγκυκλοπαιδεία, ὅπου εὐρίσκει τις ἕκτασιν ὠρισμένων ἐννοιῶν. Φαντάζεται δέ τις καὶ τὴν σοβαρότητα τοῦ ἐκδοθησομένου ἱστορικοῦ λεξικοῦ.

να ἀναφερθῆ διὰ γνωμῶν καὶ παραδειγμάτων εἰς τὰς αἰτίας καὶ τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐφαρμογῆς τῆς.

Ταῦτα δύναται ἐκ τῆς ἀναλύσεως τῶν γνώσεών του, ὁ συντάσσων τὴν πραγματείαν νὰ εὔρη, ἂν ἔχη ὑπ' ὄψιν του κατὰ τὴν γλῶσσαν τῆς λογικῆς ἐπιστήμης τρία τινὰ διὰ τὴν **Διευκρίνησιν**.

I. Τὸ περιεχόμενον τῆς ἐννοίας

καὶ τὸ διευκρινήση: α) δι' ὀνοματικοῦ, λεκτικοῦ ὀρισμοῦ· δ.λ. ἂν δώσῃ τὴν ἐξήγησιν τῆς λέξεως γλωσσικῶς.

β) Διὰ πραγματικοῦ ὀρισμοῦ, μὲ τὴν δήλωσιν τῶν οὐσιωδῶν γνωρισμάτων τῆς ἐννοίας, δ. λ. ἂν ἐξηγήσῃ τὸ πραγματικὸν νόημα τῆς λέξεως καὶ διασαφηνίσῃ, πῶς ὁ καθείς δύναται ἄνευ δυσκολίας νὰ ἀντιληφθῆ τὴν ἐννοεῖ ἢ λέξις, καὶ τινὰ πράγματα καὶ τινὰς σκέψεις περιέχει ἀπλουστευομένη.

γ) Διὰ τοῦ μερισμοῦ τῶν οὐσιωδῶν γνωρισμάτων τῆς ἐννοίας εἰς ὠρισμένας κατευθύνσεις αὐτῶν πρὸς τὸν σκοπὸν· ὡς π. χ. μὲ τὴν σκέψιν 1) **τι ζητοῦν** τὰ γνωρίσματα ἐν τῷ πλαισίῳ τῆς ἐφαρμογῆς «εἰς ἄτομον, οἶκον, Σχολήν, ἐργασίαν, κοινωνίαν, στρατόν, κράτος», καὶ λοιπὰ κατὰ βούλησιν καὶ ἁρμονίαν πρὸς τὸν σκοπὸν· 2) **τι ὑπολογίζου**ν, ὡς πρὸς τὴν «ἄσκησιν, δύναμιν, ἔξιν», ἢ ὅ,τι ἄλλο ὁ συνθέτων εὐρίσκη ἁρμόζον (βλέπε κατωτέρω παράδειγμα «πειθαρχίας»).

II. Τὴν ἔκτασιν

Θὰ ἐπιτύχη εἰς τὴν **διευκρίνησιν**, ἂν προχωρήσῃ εἰς τὴν σκέψιν του καὶ διευκρινήσῃ **τὴν ἔκτασιν τὴν ἐννοίας** διὰ τῆς διαιρέσεως τῶν γνωρισμάτων καὶ ἐπεκτάσεως αὐτῶν εἰς ἄλλας ἐννοίας. Ὅπως δ. λ. διὰ τοῦ μερισμοῦ τῶν γνωρισμάτων εἰς τὸ πλαίσιον τῆς ἐφαρμογῆς αὐτῶν **τι ζητοῦν** εἰς «τὸ ἄτομον, οἶκον κ.λ.» καὶ **τι ὑπολογίζου**ν ὡς πρὸς «τὴν ἄσκησιν, δύναμιν, κ.λ.», οὕτω ἐπεκτείνονται τὰ γνωρίσματα ἐν τῇ «**ζητήσῃ**» καὶ τῇ «**ὑπολογισμῶ**» εἰς εὐρύτερας ἐννοίας ὡς π.χ. «**κοινωνίας, πολιτείας, κράτους, ἐπιστήμης, καλλιτεχνίας**» καὶ ἄλλας σχετικὰς πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ περιεχομένου τῆς ἀναπτυσσομένης ἐννοίας. (Βλέπε κατωτέρω παράδειγμα «πειθαρχίας»). Τὸ μέρος τοῦτο

τῆς ἐκτάσεως δύναται, ἀναλόγως τῆς φύσεώς τῆς ἐννοίας, νὰ συμπτυχθῇ μετὰ τοῦ **μερισμοῦ τῶν γνωρισμάτων** εἰς τὴν ἐξέ-
τάσιν τοῦ περιεχομένου.

III. Τὴν ἀναφορὰν καὶ τὰς σχέσεις

Θὰ συμπληρώσῃ τὴν διευκρίνησιν, ἂν προχωρήσῃ ἀκόμη περισσότερο ἢ σχέψις τοῦ εἰς **τὴν ἀναφορὰν καὶ τὰς σχέσεις τῶν γνωρισμάτων τῆς ἐννοίας**, ἣν ἀναπτύσσει, ὡς πρὸς ὑπαλλήλους, ἐπαλλήλους, ὁμοίας, ἀντιθέτους κ.λ. ἐννοίας, πρὸς αὐτήν. Διὰ τῆς ἀναφορᾶς δὲ καὶ σχέσεως ταύτης, **ἂν στηρίξῃ** τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἐννοίας τοῦ **εἰς γνώμας καὶ κρίσεις ἐπὶ παραδειγμάτων**. (Βλέπε κατωτέρω παράδειγμα «πειθαρχίας»).

Γ'. Ὁ Ἐπίλογος

Ὁ Ἐπίλογος εἶναι ἡ κατάληξις, ἡ ἀνακεφαλαίωσις τῶν οὐσιώ-
δεστάτων σημείων τοῦ συνόλου, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐπιδιώκεται συμφῶ-
νως πρὸς τὸν σκοπὸν τὸ δίδαγμα καὶ ἡ ἐντύπωσις.

§ 147. **Υπόδειγμα ἀναπτύξεως Πραγματείας «μιας ἐννοίας», κατὰ τὴν προτεθεῖσαν μεθοδολογίαν.**

Θέμα 1ον

«Περὶ Πειθαρχίας».

A'. Εἰσαγωγή

Διὰ μιᾶς γνώμης.

«Τὸ μυστικὸν τῆς ἐπιτυχίας εἰς τὴν ζωὴν ἐνὸς ἀτόμου καθ' ἑαυτοῦ, καὶ μιᾶς ομάδος ἐν τῷ συνόλῳ τῆς, περιέχεται εἰς τὴν ἐννοιαν τῆς «πειθαρχίας» ἐν τῇ ἐφαρμογῇ αὐτῆς. Ἄς ἴδωμεν τί εἶναι πειθαρχία».

B'. Διευκρίνησις

I. Περιεχόμενον

α) Ὀνοματικὸς ὀρισμὸς «Πειθαρχία εἶναι τὸ νὰ πειθηταί τις εἰς τὰς ἀρχάς».

β) πραγματικὸς ὀρισμὸς) «δ.λ. τὸ νὰ ὑπακούῃ τις ἀπολύτως εἰς οἰανδήποτε ἀρχήν, εἰς τὴν ὁποίαν οἰκειοθελῶς διὰ τοῦ λόγου τῆς τιμῆς τοῦ ἡ δι' ἔρκου, ἐδήλωσεν ἀπόλυτον ὑπα-

κοήν. Τοῦτο ἔπραξε κατόπιν ἀναγνώρισεως εἰς αὐτὴν πάντων τῶν δικαιωμάτων του, ὑποτάξας τὴν βούλησίν του, διότι ἀνεγνώρισεν ἀνωτερότητα εἰς αὐτὴν καὶ ἀσφάλειάν του. Ἡ πειθαρχία ἐν ἄλλαις λέξεσιν εἶναι δύναμις τῆς ψυχῆς ἀποκτηθεῖσα ἐξ ἕξεως νὰ ὑπακούῃ τις εἰς τινὰ ἀρχὴν ἐκουσίως· ἀνεγνώρισεν ὑπεροχὴν εἰς αὐτὴν, τὴν ἀσφάλειάν του, καὶ διὰ τῆς ἐκουσίας ὑποταγῆς τοῦ ἐξησφάλισε τὰ δικαιώματά του καὶ τὴν λογικὴν ἐλευθερίαν του. Ἔδωκεν εἰς τινὰ ἀρχὴν τὴν λογικὴν ὑποταγὴν τῆς βουλήσεώς του, διὰ νὰ εἶναι ἐλεύθερος ἐν τῇ ἐμάδι καὶ ἴσος πρὸς τὰ μέλη της. Ἡ πειθαρχία οὕτω ἐννοεῖται, ὅχι μόνον, ὅταν πρόκειται περὶ προσώπων οἰασδῆποτε κρατικῆς ἀρχῆς, ἀλλὰ καὶ ὅταν πρόκειται περὶ κανόνων καὶ νόμων παντοίας φύσεως, κρατικῆς, ὑγεινῆς, ἠθικῆς, κ.λ. κ.λ., εἰς ἃς ἐκ πεποιθήσεως καὶ οἰκειοθελῶς ἄνευ οὐδεμιᾶς βίας ἀνεγνώρισεν ὑπεροχὴν καὶ ὑπετάγη. Ἠσκήθη δὲ καὶ εἰς τοῦτο ἐξ ἕξεως ἀποκτήσας δύναμιν πρὸς τοῦτο ψυχικὴν.

γ'. Μερισμὸς γνωρισμάτων «ἐπιζητεῖ δ.λ. ἡ πειθαρχία ἐν τῷ ἀτόμῳ διὰ τῆς ἐγκρατείας αὐτὸ καὶ ἄλλα . . . ἐν τῇ οἰκίᾳ . . . ἐν τῇ Σχολῇ . . . ἐν τῇ ἐργασίᾳ . . . κοινωνίᾳ κ. λ.» ὅσα θέλει ὁ γράφων ἀναφέρει μερίζων τὰ γνωρίσματα «καὶ ὑπολογίζει διὰ τούτων ἀσκησιν . . . δύναμιν ψυχικὴν . . . ἕξιν . . . δι' ἧς θὰ ἐπιτύχη . . . ».

II. Ἐκτασις

«Ὁ ἀσκῶν τοιαύτης φύσεως πειθαρχίαν συνειδητὴν ὡς ἄτομον πειθαρχεῖ εἰς ἑαυτὸν καὶ ὑπέκει ἰσορροπημένος εἰς τὸν λόγον του· ἐν τῇ κοινωνίᾳ... ἐν τῇ ἐπιστήμῃ ἐπὶ βάσεων προχωρεῖ κ.λ.»

III. Σχέσεις — ἀναφορά.

«Ἐπίσης ἂς μὴ θεωρήσῃ τις ὅτι εἰς τὴν ἀσκησιν τοιαύτης πειθαρχίας θὰ εἶναι ὑποτεταγμένος, δοῦλος· ὅτι θὰ πειθαρχῇ ὑποκριτικῶς καὶ θὰ πονῇ ἀκουσίως. Διότι ἂν ἀνατρέξωμεν εἰς παραδείγματα πειθαρχίας: εἰς τὸν στρατόν» τὸ α ἢ β παράδειγμα ὠφελείας· ἢ ἐκ τῆς ἀπειθείας τὸ α ἢ β παράδειγμα βλάβης. Εἰς τὴν οἰκογενεῖαν τὴν α. ἢ β. περίπτωσιν πειθαρχοῦσης οἰκογενείας Τέχνη τοῦ Γράφειν Μέρος Γον «Ἐκθέσεις» Κ. Ὀλταποδᾶ

κ. ο. κ.) θὰ ἴδωμεν. . . τάξιν, πρόοδον. . . ἐπιτυχίαν τοῦ συνόλου. ἥτις φέρει κατ' ἀνάγκην καὶ τὴν ἀτομικὴν εὐημερίαν κ.λ.».

Γ'. Ἐπίλογος

Ἀνακεφαλαίωσις τῶν οὐσιώδεστέρων τῆς πειθαρχίας διδαγμάτων. «Ὅστε ἡ πειθαρχία εἶναι ἡ πρώτη καὶ ἡ τελευταία λέξις πάσης προόδου καὶ εὐημερίας ἐν μόνον τοῦ ἀτόμου, ἀλλὰ καὶ τῆς κοινωνίας καὶ παντὸς ἔθνους εἰς τὴν ἔννοιαν τοῦ κράτους».

§ 148. Συνοπτικὴ Ὁδηγία εἰς μνημονικὸν Σχῆμα ἀναπτύξεως μιᾶς Ἐννοίας.

Α'. Εἰσαγωγή

Ἀπὸ τὰς πέντε ἀφειρησίας τοῦ πνεύματος (βλέπε εἰσαγωγὴν προηγουμένου κεφαλαίου πραγματείας «ἀντιλήψεως καὶ πείρας») ἰδίᾳ ἀπὸ *συναισθητικὴν παρατήρησιν ἢ γνώμην*.

Β'. Διευκρίνησις

I. Περιεχόμενον.

- α) Ὁρισμὸς γλωσσικός, λεκτικός, ὀνοματικός.
- β) Ὁρισμὸς πραγματικός (τὸ νόημα).
- γ) Μερισμὸς τῶν γνωρισμάτων τῆς ἔννοιᾶς εἰς ὠρισμένας κατευθύνσεις, ὡς ὑπαγορεύει ὁ σκοπός.

II. Ἐκτασις.

Διαίρεσις καὶ ἐπέκτασις τῶν γνωρισμάτων εἰς ἄλλας ἔννοιᾶς εὐρυτέρας, ὡς κοινωνία, ἐπιστήμη κ.λ.

III. Σχέσεις, ἀναφορά.

- α) Διαίρεσις τῶν γνωρισμάτων τῆς ἔννοιᾶς, δι' ἧς εὐρίσκονται ὅμοια γνωρίσματα, ἀντίθετα, αἰτία, ἀποτελέσματα εἰς ὑπαλλήλους καὶ ἐπαλλήλους ἔννοιᾶς.
- β) Στήριξις τῶν γνωμῶν καὶ τῶν κρίσεων εἰς ταῦτα ἐπὶ παραδειγμάτων, εἰς αἰτίας καὶ ἀποτελέσματα διὰ τὴν πρόοδον καὶ τὴν εὐημερίαν.

Γ'. *Ἐπίλογος*

Σύντομος ἀνακεφαλαίωσις τῶν οὐσιωδεστάτων σημείων τῆς ἐννοίας ἐπὶ τοῦ σκοποῦ.

Ὁ δοθεὶς μνημονικὸς πίναξ ἀναπτύξεως μιᾶς ἐννοίας ἰσχύει διὰ τὰς ἐπιστημονικὰς ἐργασίας. Δύνανται ἐπομένως νὰ μεταχειρίζονται τοῦτον καὶ νὰ ἀσκηθῶσιν εἰς τὴν εὐχερῆ λογικὴν ἀνάλυσιν ἐννοιῶν οἱ φοιτηταὶ καὶ οἱ ἀσχολούμενοι μὲ τὸν ἀνώτερον λόγον εἰς δημιουργήματα. Διὰ τοὺς μαθητὰς καὶ τοὺς προχείρους γράφοντας τοῦ εἴδους τούτου Ἐκθέσεις δύνανται νὰ συμπτυχθῆ τὸ σχῆμα τοῦτο πρακτικώτερον. Ὁ *μερισμὸς* τοῦ περιεχομένου ἢ *Ἐκτασις* καὶ ἡ *Ἀναφορὰ* δύνανται νὰ συμπτυχθῶσι δ. λ. ὁ μερισμὸς τῶν γνωρισμάτων τῆς ἐννοίας εἰς ὠρισμένας κατευθύνσεις νὰ γίνεται ἀπ' εὐθείας μετὰ τῆς διαιρέσεώς τῶν γνωρισμάτων εἰς ἄλλας ἐννοίας καὶ νὰ ἐξάγονται κρίσεις καὶ γνῶμαι ἐκ παραδειγμάτων. Ὁ πίναξ τότε συμπύσσεται πρακτικῶς ὡς ἐξῆς:

Α'. *Εἰσαγωγή*

Μία σχετικὴ παρατήρησις.

Β'. *Διευκρίνησις*

I. Περιεχόμενον.

II. Ἐκτασις καὶ ἀναφορὰ.

Ἐξήγησις τῆς λέξεως καὶ τὸ νόημά της ἐκλαϊκευμένον.

α) Ὁ μερισμὸς καὶ ἡ διαίρεσις τῶν γνωρισμάτων αὐτῆς γίνεται ἀμέσως ἐν σχέσει πρὸς ἄλλας ἐννοίας μὲ ὅμοια ἢ ἀντίθετα γνωρίσματα εἰς αἷτια καὶ ἀποτελέσματα.

β) Γνῶμαι καὶ κρίσεις ἐκ τούτων ἐπὶ παραδειγμάτων.

Γ'. *Ἐπίλογος*

Κατάλληλον συμπέρασμα διὰ τὰ ἀγαθὰ τῆς ἐννοίας εἰς τὴν πρόοδον.

§ 149. *Παράδειγμα πρὸς ἄσκησιν.* Ἐκ τῶν δοθέντων ἐν ἀρχῇ τοῦ εἴδους τούτου παραδειγμάτων, ἐκτυλίσομεν τὸ κάτωθι

ὑποδειγματικῶς, «περὶ τουρισμοῦ» ἂν καὶ ἡ συνειδητὴ ἀνάλυσις τούτων στηρίζεται εἰς τὴν δεξιοτεχνίαν καὶ εὐφυΐαν τοῦ γράφοντος εἰς τὸ νὰ ἀναλύῃ ἐκ τῆς λογικῆς οἰανδήποτε ἔννοιαν καὶ νὰ εὐρίσκη τὰς σχέσεις αὐτῆς πρὸς ἄλλας.

Ὁ δοθεὶς ὑποδειγματικῶς τύπος ὡς παρατηρεῖ ὁ ἀναγνώστης δὲν εἶναι σχῆμα (formula) ὁρισμένου θέματος, ἀλλ' εἶναι ὁ λογικὸς τύπος, καθ' ὃν κάθε ἀνθρώπινον πνεῦμα θὰ δημιουργήσῃ καὶ θὰ ἐργασθῇ. Ἐπομένως εἶναι καθοδήγησις ἑλευθέρα τοῦ πνεύματος ἐπὶ ὁρισμένων ὁδῶν λειτουργίας αὐτοῦ. Τὰ παρουσιασθησόμενα πράγματα θὰ εἶναι τῆς ἀτομικῆς ἐκάστου δημιουργίας· εἶναι ὑπόδειγμα σκέψεως. Τοῦτο δύναται νὰ κατανοηθῇ ἐκ τοῦ παρατιθεμένου παραδείγματος πρὸς ἄσκησιν.

Θέμα Ιον

«Περὶ Τουρισμοῦ».

Α'. Εἰσαγωγή

Ἐκ τῶν πέντε τρόπων ἀφειρησίας τοῦ πνεύματος προσφέρεται ὡς εἰσαγωγή ἡ ἐντύπωσις ἐκ τῆς συνηθείας τῆς χρήσεως τῆς ἐννοίας εἰς τὴν σημερινὴν κοινωνικὴν καὶ πολιτικὴν ζωὴν.

«Τουρισμός! Ἐννοια πού καθ' ἡμέραν κτυπᾷ εἰς τὰ ὠτά μας διὰ ζωτικώτατα οἰκονομικά, ἠθικά, ἔθνικά, πνευματικὰ κ. λ. κεφάλαια τῆς ζωῆς μας. Τί εἶναι τουρισμός;»

Β'. Διευκρίνησις

Ι. Περιεχόμενον.

α) Ὀνοματικὸς ὁρισμὸς «λέξις ξένη ἢ μᾶλλον διεθνοῦς κύρους δηλοῦσα γύρον, ταξίδιον, περιοδείαν, ἐπικοινωνίαν, ἐπισκέψεις, καὶ τοπικῶς καὶ πνευματικῶς, περιηγητισμόν».

β) Πραγματικὸς ὁρισμὸς—ἐρμηνεία «ἔλ. σημαίνει τὸν γύρον ἢ τὸν κύκλον ἐντινι χώρα, τὸν ἐποῖον κάμνουν οἱ ἄνθρωποι εἰς . . . εἰς . . . εἰς . . . κ. λ., διὰ νὰ γνωρίσουν . . . νὰ ἐπικοινωνήσουν . . . νὰ περιηγηθοῦν κ. λ. ἀλλὰ μετὰ τούτων σημαίνει καὶ πνευματικὴν ἐπικοινωνίαν τῶν λαῶν».

γ) Μερισμὸς «ἐκ πάντων τούτων καταφαίνεται ἔτι δ.

Τουρισμὸς ἐπιζητεῖ ἐπέκτασιν γνώσεων . . . ἀνάπτυξιν σχέσεων . . . πυκνοτέραν ἐπικοινωνίαν . . . καλλιέργειαν κυκλοφορίας πλούτου . . . κ. λ. κ. λ. Πρὸς τούτοις ὑπολογίζει διὰ τῆς περισσοτέρας ἀναπτύξεως πλούτου καὶ κυκλοφορίας χρήματος οἰκονομικὴν ἐνίσχυσιν . . . καὶ ἀνάπτυξιν πολιτισμοῦ ἀνωτέρου» καὶ ὅ,τι ἄλλο εὐρίσκει τις.

II. Ἐκτασις.

Διαίρεσις τῶν γνωρισμάτων καὶ μερισμὸς τῆς ἐννοίας «Ὅταν λέγωμεν Τουρισμὸν δὲν ἐννοοῦμεν μόνον τὴν κυκλοφορίαν ξένων ἢ τὴν ἀποδημίαν τῶν ἡμετέρων πρὸς ἐξυπηρέτησιν τοῦ ξένου Τουρισμοῦ, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐσωτερικὴν κυκλοφορίαν ὥστε ἔχομεν ἐξωτερικὸν καὶ ἐσωτερικὸν τουρισμόν. . .» γίνεται ἐξήγησις τοῦ ὅρου «ἀνάπτυξις ἐξωτερικοῦ καὶ ἐσωτερικοῦ καὶ τῶν ἀγαθῶν αὐτοῦ» εἰς τὰ ἄτομα—ὀργανισμοὺς—ἐμπόριον—πρόσδον—ἐπικοινωνίαν καθόλου κ.λ.

III. Ἀναφορὰ καὶ σχέσεις.

Ἐκ τῆς γενομένης διαιρέσεως τῆς ἐννοίας δηλοῦνται αἱ σχέσεις αὐτῆς ὡς πρὸς τὴν μόρφωσιν ἀτόμων—ὀμάδων—λαῶν. ὡς πρὸς ὁμοίαν ἐννοίαν ἐκ τῆς Ἱστορίας φέρονται παραδείγματα : «τὰ μαντεῖα—αἱ πανηγύρεις, οἱ ἀγῶνες, αἱ ἀμφικτυοναὶ ἑορταὶ ἀρχαίου πολιτισμοῦ—αἱ ἐμπορικαὶ ἐνώσεις καὶ αἱ σημεριναὶ ἐμποροπανηγύρεις—μεσαιῶνος—καὶ σημεριναὶ ἐκθέσεις—συνεννοήσεις—συνέδρια—ἐπισκέψεις ἀρχαιολογικῶν τόπων, μνημείων κ.λ.».

Ὡς πρὸς ἀντιθέτους «σχότους—τρομοκρατίας, πολέμων—περιορισμοῦ».

Ὡς πρὸς τὰ αἷτια καὶ τὰ ἀποτελέσματα τούτων «πολιτικὴ σκοπιμότης ὡς ἡ ἐποχὴ τοῦ Περικλέους—τῶν Βυζαντινῶν χρόνων διὰ τὴν προσέλκυσιν ξένων κ.λ. ἀποτελέσματα δὲ ἡ συγκέντρωσις—ὀμόνοια—ἐπιβολὴ—κῦρος».

Ὡς πρὸς τὰ οἰκονομικὰ ἀγαθὰ «κυκλοφορίας χρήματος—ἀνοιγμὰ τῶν ἀγαθῶν τῆς χώρας διὰ νὰ ἐκτιμηθοῦν περισσότερον κ.λ.».

Ὡς πρὸς τὰς ἐπιβαλλομένας ἐκ τούτων ὑποχρεώσεις. Εἰς τὰ ἄτομα: «νὰ γνωρίζωσι νὰ περιποιῶνται τοὺς κυκλοφοροῦντας ἡμετέρους καὶ ξένους ἵνα μὴ τοὺς ἐκμεταλλεύωνται εἰς βάρος αὐτῶν τῶν ἰδίων—νὰ περιποιῶνται καὶ νὰ σέβωνται τὰ κέντρα ταῦτα καὶ νὰ τὰ καλλωπίζουσι». Εἰς τὰς τάξεις καὶ ὁμάδας: «διὰ προσωπικῆς δράσεως κ.λ.». Εἰς τὴν πολιτείαν: «διὰ μέριμναν καὶ ῥύθμισιν».

Γ'. Ἐπίλογος

Συγκέντρωσις κατάληξις.

§ 150. Παρατηρήσεις καὶ πρακτικαὶ ὁδηγίαι ἐπὶ τῆς μεθοδολογίας ἀναπτύξεως ἐννοιῶν. Ὡς καὶ εἰς τὸν χαρακτηρισμὸν τοῦ εἴδους ἐλέχθη, εἶναι ἀληθές ὅτι τοιαύτη λεπτομεροῦς ἐξέτασις γνωρισμάτων καὶ πλάτους αὐτῶν, ὡς καὶ πλάτους τῆς ἐννοίας ἀπαιτεῖ πολλὰς γνώσεις, ἄσκησιν λογικὴν καὶ τὴν ἐκ ταύτης ἀποκτωμένην δεξιότητα. Τοῦτο εἶναι σχεδὸν ἀδύνατον νὰ συναντήσωμεν εἰς τὴν νεότητα. Ἡμεῖς ἐνταῦθα κατὰ τὸ δυνατόν καὶ ἐν τῷ μέτρῳ τῆς Ἐπιτομῆς καὶ ἐν τῷ μέτρῳ τοῦ πρακτικοῦ σκοποῦ αὐτῆς, παρεστήσαμεν σχεδὸν τὸ δυνατόν τέλειον.

Ἐδώσαμεν εἰς τοὺς **μερισμοὺς** καὶ τὰς **διαιρέσεις** μᾶλλον κατεύθυνσιν σκέψεως δ.λ. πὺν νὰ στρέφεται ὁ νοῦς δι' ἐκάστην παρουσιαζομένην ἐννοιαν. Δὲν ἐπιβάλλομεν κατ' ἀνάγκην νὰ γράφῃ ταῦτα, ἅτινα ἡμεῖς εὔρομεν διὰ τὰς προτιθεμένας ἐννοίας, ὡς εἰς τὸν τύπον καὶ αὐτοῦ τοῦ πράγματος, ὅπερ ἀναπτύσσομεν, ἀλλὰ ὁδηγοῦμεν νὰ εὔρῃ ὁ γράφων τοιαῦτα, πὺν **ἐπιζητεῖ** καὶ **ὑπολογίζει** ἢ ἐννοία, εἰς τοὺς **μερισμοὺς** καὶ τὰς **διαιρέσεις** τῶν γνωρισμάτων τῆς. Διότι ὁ γράφων διὰ τῆς δυνάμεως τῆς ἰδιοφυίας του, εἰς τὸ πλαίσιον τῶν γνώσεών του καὶ τῆς διανοητικότητός του δύναται νὰ εὔρῃ ἄλλα ἀνάλογα· ἄλλος δέ τις ἐπίσης δύναται νὰ στηριξῇ ἄλλα ἀπὸ ἱστορικὰς ἢ εἰδικὰς γνώσεις του. Δύναται π. χ. νὰ ἐμπνευσθῇ ἀπὸ ἔγερσιν πατριωτικῶν συναισθημάτων ἢ ἄλλων γενικωτέρας φύσεως τοιούτων καὶ νὰ ἀποκαλύψῃ, νὰ δημιουργήσῃ στάδια ἀναπτύξεως τῆς ἐννοίας.

Δὲν λείπομεν νὰ συνιστῶμεν τὴν ἐπιδίωξιν τοῦ τελείου λογι-

κῶς εἰς ὠρίμους πλέον. σπουδαστάς. Ἐφαρμόσουν τὴν Μεθοδολογίαν τῆς λογικῆς, ἣν ἐδιδάχθησαν ἐπὶ πραγμάτων. Δι' αὐτοὺς ἐπιβάλλεται ἡ τοιαύτη ἄσκησις πρὸς παραγωγὴν τοῦ τελείου.

Διὰ τοὺς λοιποὺς ὑπολογίζοντες τὴν πρακτικότητα τῆς τοιαύτης ἐργασίας ἐκθέσεων, εἴτε σχολικῶν, εἴτε τῶν διδομένων εἰς διαγωνισμούς, προτείνομεν ὅτι «τὸ δυνατόν γενέσθαι διὰ πάντας εἰς τὸ εἶδος τοῦτο εἶναι *ἡ σύμπυξις μερισμῶν καὶ ἐκτάσεως καὶ ἀναφορᾶς* ἐπὶ τῇ βάσει ὠρισμένου σκοποῦ. Ὁ γράφων δύναται γνωρίζων ἐπακριβῶς τὸν σκοπὸν, ἔχων ὑπ' ὄψιν τοὺς διατιθέμενον διὰ τὴν σύνταξιν τῆς τοιαύτης πραγματείας χρόνον, νὰ θυθῆται, ὥστε νὰ περιλάβῃ τὸ σύνολον εἰς τὰ ἀπαραίτητα στοιχεῖα τῆς ἀναπτύξεως. Νὰ ἀκολουθῆ τοὺς αἰώνιους κανόνας τῆς λογικῆς καὶ νὰ ἀφίση τὴν ἐσωτερικότητά του ἐλευθέραν εἰς τὸν τρόπον τῆς διατυπώσεως. Νὰ μὴ νομίσῃ δὲ ὅτι εἶναι δύσκολον τοῦτο· ὅταν ἀσκηθῆ νὰ ἀναλύῃ ἀδρομερῶς τὰ γνωρίσματα ἐννοιῶν *εἰς ἕκτασιν καὶ σχέσιν ἐπὶ ἄλλων ἐννοιῶν, ὁμοίων, ἀντιθέτων* συντάσσει πραγματείαν μιᾶς ἐννοίας.

Οὕτω: Ἀντικρύζει τὴν ἐννοίαν. Κάνει *εἰσαγωγὴν* ἐκ κρίσεως ἢ συναισθητικῆς ἐντυπώσεως ἐξ αὐτῆς. Προχωρεῖ *λέγων* τὶ εἶναι ἡ ἐννοία καὶ ποῖον εἶναι πρακτικῶς τὸ νόημά της· *δ.λ. κάνει τὸν λεκτικὸν καὶ πραγματικὸν ὁρισμόν.* Ἐπειτα εὐρίσκει διὰ στοιχειώδους σκέψεως: «*τὰ γνωρίσματα, αἱ ιδιότητες τῆς ἐννοίας*», εἰς ποίας ἄλλας ἐννοίας *ἐπεκτείνονται* καὶ ὡς πρὸς τὶ *σχετίζονται* διὰ νὰ διευκρινισθῆ ὁ σκοπὸς τῆς πραγματείας· ταῦτα δὲ στηρίζει διὰ τὸν αὐτὸν σκοπὸν *ἐπὶ παραδειγμάτων*· *δ.λ. κάνει τοὺς μερισμούς, τὴν ἕκτασιν καὶ τὰς σχέσεις*, πὺ μᾶς λέγει τὸ μνημονικὸν σχῆμα τῶν δοθέντων τύπων. Μετὰ ταῦτα καταλήγει εἰς *συμπέρασμα*, ἀνάλογον πρὸς τὸν σκοπὸν.

Ὡστε μία ἐπίμονος δοκιμὴ ἐπὶ τῶν δοθέντων ἐν ἀρχῇ εἰς τὸ εἶδος παραδειγμάτων θὰ φέρῃ λαμπρὰ ἀποτελέσματα εἰς τὸν σπουδαστήν. Ὁμιλεῖ ἡ πείρα καὶ οὐχὶ οἰαδῆποτε θεωρία.

§ 151. **Αἱ ἀσκήσεις.** Ἐς δοθῶσι πρὸς ἀσκήσιν ἀναπτύξεως μιᾶς ἐννοίας ἐκ τῶν δοθέντων ἐν ἀρχῇ εἰς τὸ εἶδος.

Ἐκτὸς τούτων ἄς δοθῶσιν πρὸς ἀνάπτυξιν «συγκεκριμέναι ἐννοιαὶ» ὡς 1) «περὶ κώδωνος», 2) «περὶ ἔδρας», 3) «περὶ ὕδατος», 4) «περὶ βενζίνης» κ.ο.κ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕ΄.

ΚΡΙΣΕΙΣ ΕΠΙ ΕΝΝΟΙΩΝ. ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑΙ ΓΗΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ

§ 152. **Φύσις καὶ χαρακτηρισμὸς τοῦ εἶδους.** Τὸ εἶδος τοῦτο εἰς τὰς σχολικὰς Ἐκθέσεις εἶναι τὸ ἀνώτατον. Ἀλλὰ γενικῶς περιλαμβάνει τὰς ἀπὸ τῆς ἀναπτύξεως τελείου τεμαχίου οἰουδήποτε κειμένου πεζοῦ ἢ ποιητικοῦ, καὶ ἀναπτύξεως γνωμικοῦ περιλαμβανομένας πνευματικὰς Ἐργασίας εἰς Ἐκθέσεις, μέχρι τῆς συντάξεως πλήρους Ἔργου. Πλήρη ἔργα εἶναι «**ὁ ῥητορικὸς λόγος**» ποικίλου περιεχομένου ἀφορῶντος ὠρισμένον θέμα· «**Συγγραφή Βιβλίου**» ἐπίσης ἐπὶ ποικίλου τῆς Ἐπιστήμης, ἢ τῆς πείρας κ. λ. θέματος· Ἐπίσης δὲ καὶ θέματα βραχέος περιεχομένου ὑψίστης σημασίας, ὡς λογύδρια, ἡμερήσια διαταγαὶ Στρατηγῶν σοβαρωτάτης φύσεως, μία διαφήμισις κ.τ.λ.

Ὁ γράφων τὸ εἶδος τοῦτο ἀναλύει, ἀναπτύσσει, ἀνερευνᾷ, ἀποδεικνύει, στηρίζει ἢ κατακρίνει ἢ καὶ ἀναιρεῖ τὰς γνώμας ἄλλου· ἦτοι φέρει «κρίσεις ἐπὶ ἐννοιῶν». Καθαρῶς λοιπὸν τέλειον ὑποκειμενικὸν εἶδος φιλοσοφικὸν ἀνωτέρου βαθμοῦ διανοήσεως.

Εἰς τὰς «κρίσεις ἐπὶ ἐννοιῶν» τῆς πρώτης μορφῆς, τῆς Σχολικῆς, δ.λ. ἀνάπτυξιν ῥητῶν, γνωμικῶν, τεμαχίων, χωρίων, ποιημάτων κ. λ... ὁ γράφων ἐργάζεται ἐπὶ πολλῶν ἐννοιῶν, ἀλλ' ἔχει στόχον τὸ κύριον νόημα αὐτῶν. Εἰς τὰς δευτέρας μορφῆς «κρίσεις ἐπὶ ἐννοιῶν» δ. λ. **εἰς τὴν σύνθεσιν πλήρους ἔργου** στρέφει τὰς κρίσεις καὶ γνώμας του ἐκ θετικῶν πηγῶν καὶ ἀναμφηρίστων ἀποδείξεων, περὶ μίαν ὑπόθεσιν περὶ ἓν ζήτημα, περὶ ἓν θέμα. Τοιοῦτον θέμα δύναται νὰ ἀποτελέσῃ καὶ μία «**πρόποσις**» εἰς σοβαρὰς περιστάσεις, ὡς καὶ μία **διαφήμισις**.

Ὡστε εἰς τὰ εἶδη ἔχομεν τὴν μορφήν τῆς σκέψεως ἐπὶ ἀνώτερρας διανοήσεως, ὡς εἶδομεν καὶ εἰς τὰς ἀναπτύξεις μιᾶς ἐννοίας.

§ 153. **Μεθοδολογία—Τρόπος κατατάξεως τῶν σκέψεων—πρακτικαὶ Ὁδηγίαι.** Καὶ εἰς τὸ εἶδος τοῦτο ἡ κατάταξις γίνεται ὡς ἑξῆς :

Α'. *Εἰσαγωγή*

Συνήθως εἰς τὸ εἶδος τοῦτο ἡ **Εἰσαγωγή** εἶναι μία γνώμη, καθ' ἣν ἐκτιμᾶται τὸ σύνολον τῶν ἐννοιῶν. Καὶ αὕτη ὁρμᾶται ἀπὸ τὰς πέντε λογικὰς βίσεις (βλέπε Πραγμοτείας «ἀντιλήψεως καὶ πείρας») ἐξ ὧν, ὡς ἀπὸ ἀφειτηρίας, ἐξορμᾷ τὸ πνεῦμα. Μετὰ ταύτης ἐκτιμᾶται καὶ ὁ ἐξενεγκὼν τὴν γνώμην, ἢ ὁ γράψας τὸ χωρίον συγγραφεύς, ποιητής, ἢ ἡ πηγὴ προελεύσεως τοῦ γνωμικοῦ ἢ τοῦ χωρίου. Δηλοῦνται δὲ καὶ αἱ συνθῆκαι, ὑφ' ἃς ἐλέγχθη. Ταῦτα δέ, διὰ νὰ κατατοπισθῇ ὁ ἀντικρούζων τὸ θέμα, εἰς τὴν **αἰτίαν** καὶ **ἀφορμὴν**, ἐξ ἧς παρήχθη τὸ χωρίον ἢ ἡ γνώμη.

Πᾶσαι αἱ συγκεντρούμεναι σκέψεις διὰ μίαν ἐπιτυχῆ εἰσαγωγὴν γίνονται διὰ στροφῆς τῶν εἰρμικῶν κέντρων ὑπὸ τῆς Βουλῆσεως ἐπὶ τῶν βασικῶν τοῦ ὅλου νοήματος ἐννοιῶν. Ἐνταῦθα παίζει σπουδαῖον μέρος ὁ ἐρεθισμὸς τῶν εἰρμικῶν ἰνῶν ἐκ τῶν ἀνεξαρτήτων φυσιολογικῶν αἰτίων. Πάντως ἐκ τοῦ θυμικοῦ ἢ πίεσις, ἢ ἐσωτερικὴ, οὕτως εἰπεῖν, ὠθησις ἢ ἐκ μεγάλης συναισθητικῆς αἰτίας ἢ ἰδεολογικοῦ ὄργασμοῦ παραγομένη πρὸς ἐξωτερίκευσιν νέου τινὸς πράγματος, δίδει τὴν ἔμπνευσιν εἰς τὸν γράφοντα νὰ εἰσαγάγῃ ἢ συναισθητικῶς, ἢ γνωμικῶς ἐπὶ τῆς μεγάλης ἰδεολογικῆς γραμμῆς, εἰς ἣν οὗτος κατευθύνει τὸ νόημα, καὶ διαγράφει ἐκ τῶν προτέρων αὐτό.

Εἰς ἔργα ἀνώτερα, λόγους ῥητορικοῦς, μελέτας ἔργων, εἰσηγητικὰς ἐργασίας εἰς παρασκευὴν νόμων, ἐρμηνείας νόμων, εἰσηγήσεις ἐλέγχων, ἐπὶ διαφόρου καὶ ποικίλης φύσεως θετικῶν ἐργασιῶν, ἢ εἰσαγωγὴ λέγεται συνήθως **πρόλογος** ἢ **προλεγόμενα**. Διὰ τοῦ προλόγου κατατοπίζεται ὁ ἀντικρούζων τὴν ἐργασίαν εἰς τὸ «περὶ τίνος πρόκειται» ὄχι μόνον ἀπὸ τῆς ἐπιγραφῆς

τοποθετεῖται ἡ ψυχὴ του, ἡ σκέψις του, ἢ καὶ τὸ θυμικόν του καθόλου ἐπὶ τοῦ Πνευματικοῦ προϊόντος.

Ἐνταῦθα δὲν μᾶς ἐπιτρέπει ὁ χῶρος νὰ καταλέξωμεν παραδείγματα. Παραπέμπομεν τὸν σπουδαστὴν εἰς προλόγους βιβλίων, ἔργων, ῥητορικῶν λόγων, εἰσηγητικὰς ἐκθέσεις ποικίλου περιεχομένου τῆς τε ἐπιστημονικῆς ζωῆς καὶ τῆς θετικῆς ζωῆς. Δύναται ἐπίσης ὁ σπουδαστὴς νὰ μελετήσῃ εἰσηγήσεις εἰς νομικὰ ζητήματα, εἰς συλλογικὰ ζητήματα, εἰς ὑπομνήματα πρὸς τὰς ἀρχάς, καὶ εἰς θετικὰς ἀκόμη γνωμοδοτικὰς ἐκθέσεις διαφόρων ὑπηρεσιῶν. Τὸ πνεῦμα ἐνταῦθα θὰ στραφῇ εἰς πλήρη κατατοπισμὸν σαφῆ πρὸς τὸ νόημα «τοῦ προκειμένου».

Β'. Διευκρίνησις

Ἐπὶ τῶν κοινῶν θεμάτων «κρίσεις ἐπὶ ἐννοιῶν» ἦτοι ἀναπτύξεις ῥητῶν, γνωμῶν, χωρίων καὶ λοιπῶν ὁ γράφων μετὰ τὴν εἰσαγωγὴν ἀντικρούζει ἀντὶ μιᾶς ἐννοίας, πολλὰς—καὶ δὴ σχέσεις τούτων. Ἐπομένως εἰς τὴν διευκρίνησιν ἀντὶ α) ὀνομαστικοῦ ὀρισμοῦ ὑποχρεοῦται εἰς τὴν **λεκτικὴν ἐρμηνείαν** τοῦ χωρίου. β) ἀντὶ δὲ τοῦ πραγματικοῦ ὀρισμοῦ, ποὺ γίνεται εἰς τὴν μίαν ἐννοιαν, ὑποχρεοῦται νὰ προβῇ εἰς τὴν **ἀνάπτυξιν τοῦ περιεχομένου τοῦ χωρίου**, διὰ διαιρέσεων καὶ μερισμῶν εἰς τὴν ἔκτασιν καὶ τὰς σχέσεις τῶν ἐννοιῶν λογικῶς. Δ.λ. ἐρμηνεύει τῆς πρώτης ἐννοίας τὰ γνωρίσματα **ἐν μερισμῶ καὶ διαιρέσει, ἐκτείνει** ταύτην καὶ τὴν **σχετίζει** πρὸς τὸ κύριον νόημα διὰ νὰ τὸ διασαφηνίσῃ. Τοῦτο αὐτὸ κάμνει διὰ τὴν δευτέραν καὶ τὴν τρίτην ἐννοιαν. Ἐξετάζει τὴν φύσιν καὶ τὸν τρόπον καθ' ὃν γίνεται ἡ σύνδεσις τῶν ἐννοιῶν ἐν τῇ κρίσει, καὶ τὴν σχέσιν τῆς διασαφηνιζομένης πρὸς ἄλλας κρίσεις. Αὐτὸ ὅμως ὅλον τὸ χωρίον πρόκειται νὰ διασαφηνίσῃ **μίαν γνώμην**· δ.λ. μίαν κρίσιν τοῦ συνόλου τοῦ χωρίου. Κατ' ἀνάγκην λοιπὸν ὁ γράφων θὰ στρέψῃ τὴν προσοχὴν του εἰς τρία τινά.

Α) **Εἰς τὸ νὰ ἀναλύσῃ καὶ νὰ ἐξηγήσῃ τὸ περιεχόμενον**· δ.λ. νὰ εὔρη καὶ διαφωτίσῃ τί λέγουν αὐταὶ αἱ κρίσεις· ποῖον εἶναι τὸ νόημα.

Β) *Εἰς τὸ νὰ κατανοήσῃ* τὸ νόημα αὐτὸ καὶ νὰ τὸ ἐξαπλώσῃ εἰς ἄλλα. Νὰ εὕρῃ δ.λ. ποῦ δύναται τοῦτο νὰ ἔκταθῇ.

Γ) *Εἰς τὸ νὰ σχετίσῃ* τὸ νόημα πρὸς ἄλλα, εἰς τὰ ὁποῖα εὕρισκει ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ ἀναφέρῃ αὐτό· δηλαδὴ :

α) *Θὰ προβῇ* εἰς τὴν ἀνάλυσιν καὶ ἐξήγησιν τῶν λέξεων, δ.λ. εἰς τὴν *λεκτικὴν ἐρμηνείαν τοῦ χωρίου*. Εἶναι δὲ ὑποχρεωμένος ὁ γράφων νὰ ἄρῃ πᾶσαν παρερμηνείαν τοῦ χωρίου, ἐξηγῶν τὰς διαφορουμένας λέξεις καὶ ἐκφράσεις, καὶ ἀποκαθιστῶν εἰς τὸ σαφὲς τοὺς διαφόρους λεκτικούς τρόπους. Ἐπίσης δὲ εἶναι ὑποχρεωμένος ἐνταῦθα κατὰ τὴν λογικὴν νὰ ἐξετάσῃ, ἐὰν μία τῶν κυρίων ἐννοιῶν προσδιορίζεται ἀκριβέστερον καὶ πῶς γίνεται τοῦτο· ἢ νὰ ἐξετάσῃ, ἂν ὀλόκληρος φράσις καθορίζεται δι' ἄλλης.

β) *Θὰ ἐμβαθύνῃ* τόσον ὥστε *νὰ διακρίνῃ* ποία, τῶν ἐννοιῶν εἶναι ἡ βᾶσις τοῦ ὅλου νοήματος, καὶ ἡ ὁποία φυσικῶς προσδιορίζεται περισσότερον, καὶ περὶ τὴν ὁποίαν στρέφεται τὸ κύριον νόημα. Τὴν αὐτὴν διάκρισιν κάμνει καὶ διὰ φράσεις ὀλόκληρους, πὺν περικλείουν ὅλον τὸ νόημα, καὶ ἐπεκτείνει τοῦτο, ἀναζητῶν τὰ εἶδη τῶν ἐν τῇ κρίσει, κατὰ τὴν λογικὴν, περιεχομένων ἐννοιῶν, διὰ *μερισμῶν* καὶ *διαιρέσεων*.

γ) *Θὰ ἐπιδιώξῃ νὰ συσχετίσῃ* τὸ νόημα τοῦ ὅλου χωρίου πρὸς τὴν ἰδεολογίαν, πὺν ἀκολουθεῖ· νὰ τονίσῃ καὶ νὰ συστήσῃ, ὅ,τι νομίζει, πῶς θὰ συμβάλῃ εἰς τὴν πλήρη ἐρευναν ἢ ἀνάπτυξιν, ἢ ἀπόδειξιν τοῦ κυρίου νοήματος τοῦ θέματός του. Κατὰ τὴν λογικὴν δὲ σχετίζει τὸ νόημα πρὸς τὰς ἐννοίας, αἵτινες περιέχουσιν *ἀντίθεσιν*, *ὁμοιότητα*, καὶ πρὸς ἐκείνας, ἐξ ὧν παράγεται· δ. λ. ἀνευρίσκει *αἰτίας* καὶ *ἀποτελέσματα*, ἰδίως ἐπὶ παραδειγμάτων.

Γ'. Ἐπίλογος

Μετὰ τὴν *διευκρίνησιν* τοῦ θέματος συγκεντροῦται *εἰς τὸν ἐπίλογον* ἐκ τῶν ἐπικαιροτάτων σημείων τῆς διευκρινήσεως ἢ κατάληξις εἰς γνώμην, ἐν τῇ ὁποίᾳ κατοπτρίζεται ἡ ἐπιτυχία τοῦ σκοποῦ, δι' ὃν ἐγένετο ἡ Πραγματεία, μὲ τὰ σπουδαιότατα διδάγματα ἢ μὲ τὴν πεποίθησιν τῆς κρίσεως ὅτι ταῦτα ὑπονοοῦνται καὶ ἐπιβάλλονται.

§ 154. Παραδείγματα πραγματείας « κρίσεις ἐπὶ ἐννοιῶν » ὑποδειγματικῶς ἀναπτυσσόμενα.

Θέμα 1ον

« Ἔργασία, κατὰ τὸ σύγχρονον οἰκονομολογικὸν πνεῦμα, εἶναι ἢ καταβολὴ πνευματικῶν καὶ σωματικῶν δυνάμεων πρὸς παραγωγὴν πλούτου ».

Ἄντικρύζω πρὸς ἀνάπτυξιν, ἐκ συγγραμματος οἰκονομολογικοῦ τὸν ὀρισμὸν τοῦτον τῆς ἐργασίας. Εὐθὺς ἐξ ἀοχῆς θὰ προσπαθήσω νὰ ἐμβαθύνω εἰς τὸ νόημα τοῦ χωρίου. Εὐρίσκω ἐνταῦθα ὅτι τὸ νόημα εἶναι « θὰ καταβάλλῃ τις δυνάμεις εἰς κίνησιν πνευματικὴν ἢ σωματικὴν διὰ δημιουργίαν πλούτου, ὅστις εἶναι σήμερον τὸ κίνητρον τῆς ζωῆς » ἀμέσως προβαίνω εἰς τὴν σύνθεσιν τῆς πραγματείας ἣτις ἔχει οὕτω :

Α'. Εἰσαγωγή

Εὐρίσκω συμφώνως πρὸς τὰ λεχθέντα περὶ εἰσαγωγῆς μίαν κρίσιν ἐπὶ τοῦ νοήματος :

« Ἐν βλέμμα εἰς τὴν γύρω γῆμων φύσιν καὶ εἰς τὸ περιβάλλον ὑλικὸν καὶ πνευματικόν, θὰ διακρίνηται ὅτι τὰ πάντα ἐν τῇ ζωῇ εἶναι ἀποτελέσματα ἐργασίας. Ὅτι τὰ πάντα εἶναι πλοῦτος ὑλικὸς καὶ πνευματικὸς, προῖδον εἴτε τῆς φύσεως εἴτε τῆς ἀνθρωπίνης ἐνεργείας ἐπὶ δεδομένων φυσικῶν, δυνάμει ὀρισμένων τιῶν συντελεστώων ».

Μετὰ τοῦτο προχωρῶ εἰς τὴν διευκρίνησιν τοῦ θέματος.

Β'. Διευκρίνησις

Ὡς ἀνεπύχθη ἀνωτέρω εἰς τὸν ὄρον « Διευκρίνησις » κατὰ τὰς δοθείσας α', β', γ', σκέψεις, θὰ γίνῃ α) ἡ λεκτικὴ ἐρμηνεία τοῦ χωρίου, καὶ θὰ ὀρισθῇ τίνας κρίσεις εἶναι τὸ πρὸς ἀνάλυσιν χωρίον. Τὸ ὄνομα τοῦ συγγραφέως ἢ τοῦ προτείναντος τὰς σκέψεις καὶ ἡ περίστασις καὶ τὸ περιβάλλον, ὑφ' ἃς ἐκεῖνος τὸ εἶπεν :

Οὕτω ἐπὶ τοῦ θέματος : α) *Εἰς τὴν ἀνάλυσιν* κ.λ. « Ἡ σημερινὴ Πλουτολογία ἢ πολιτικὴ οἰκονομία κατὰ τὰς γνώμας τῶν

σοφῶν συγχρόνων οικονομολόγων μᾶς λέγει ὅτι ἐργασία εἶναι ἡ καταβολὴ δυνάμεων ὑλικῶν, σωματικῶν καὶ πνευματικῶν διὰ τὴν παραχθῆναι πλοῦτος. Δ.λ. πᾶσα κίνησις τοῦ ἀνθρώπου, διότι καὶ γλωσσικῶς ἐργασία αὐτὸ σημαίνει (ἐκ τοῦ ρεγ—ρέζω—ἐργ=κινουῦμαι, πράττω). ἡ ἐποία ἔχει σκοπὸν τὴν δημιουργήσῃ πλοῦτον, ὑπὸ τὴν ἐννοιαν τῆς καλῆς κατανομῆς αὐτοῦ ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ συνόλου τῶν ἀνθρώπων. Εἶναι ἀνάγκη ὅμως ἐνταῦθα τὴν διασαφηνισθῆναι ὅτι ἡ λέξις ἐργασία ἐννοεῖ πᾶσαν ἐντιμον ἐργασίαν· πᾶσαν κίνησιν, ἥτις δὲν ζημιοῖ, δὲν βλάπτει τὸν ἄλλον, δὲν τὸν ἐξαχρειώνει, ἀλλὰ τὸν ἠθικοποιεῖ καὶ τὸν προάγει διὰ τὸ καλὸν τοῦ συνόλου· ὅθεν ἀποκλείεται πᾶσα ἀνήθικος καὶ βλαβερὰ ἐργασία εἰς τοὺς ἄλλους ἢ καὶ ἱκανοποιούσα ἔστω μόνον τὸν παρέχοντα ἀτομικιστικῶς ταύτην» (κ.λ. ἐνταῦθα εἰς παραδείγματα ἐκ τῆς ζωῆς).

β) *Εἰς τὴν ἐμβάθυνσιν*: πρόπει πρῶτον τὴν εὐρεθῆναι ἢ βᾶσις τοῦ νοήματος, διὰ τῆς ὁποίας θὰ ἐξαπλωθῆναι τοῦτο «ἡ ἐπέκτασις»: Αὕτη εἶναι «κίνησις πρὸς παραγωγὴν καὶ δημιουργίαν πλούτου χρησίμου δι' ἄλλους». Ἐπεκτείνεται λοιπὸν ὁ γράφων: «Ἡ ἀρχικῶς ἀπορρέουσα ἐκ τῶν ἐγκάτων τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου ἰδέα τοῦ πολιτισμοῦ εἶναι ἡ εὐημερία του· πᾶσα ἐργασία του πρὸς τοῦτο τείνει· δεδομένου δὲ ὅτι τὸ ἄτομον δὲν ἐννοεῖται μόνον, ἀλλ' ὡς μέρος ὅλου, ὑπονοεῖται ἡ εὐημερία τοῦ συνόλου. Πλοῦτος λοιπὸν χρήσιμος δι' ἄλλους εἶναι ὁ ἀντικειμενικὸς σκοπὸς τῆς ἐργασίας» καὶ ἐξακολουθεῖ ἡ ἔκτασις α) εἰς τὰ εἴδη ἐργασίας πλουτοπαραγωγικῶς 1) ὑλικῆς 2) πνευματικῆς. β) Εἰς τὴν δύναμιν καὶ ἀκτῖνα ὠφελείας τῆς σωματικῆς ἐργασίας, τῆς πνευματικῆς.—Παραδείγματα. γ) Εἰς τὰ ἀποτελέσματα τούτων τῶν εἰδῶν ἐργασίας εἰς τὴν κοινὴν ὠφέλειαν, ἥτις ἀποτελεῖ τὴν βᾶσιν τοῦ νοήματος.

γ) *Εἰς τὰς σχέσεις τοῦ κυρίου νοήματος* πρὸς τὰς γενικὰς ἀρχὰς καὶ ἰδεολογίας τοῦ γράφοντος. Μετὰ τὰ παραδείγματα τῆς ἐκτάσεως καὶ τὰ σχετικὰ συμπερίσματα αἰτίας καὶ ἀποτελέσματος προχωρεῖ: «Ὅπως ἡ ἐργασία ὑπὸ τὸ εὐρὺ ἐκπολιτιστικὸν πνεῦμα ὡς πρὸς τὸ ἄτομον ἐξυψώνει αὐτὸ ἠθικῶς, διότι ἀπερίσπα-

στον ἀπὸ τὸν ἀτομικιστικὸν κλοιὸν καὶ τὸ λογικὸν ἐμπόδιον ἐλευθέρως σωματικῆς ἐργασίας καὶ ἐλευθέρως πνευματικῆς δημιουργίας, ὡς πρὸς τὴν κοινὴν ὠφέλειαν, ἐξαίρεται εἰς τὸν ἰδεώδη συντελεστικὴν πρόδου ἀτόμου τε καὶ συνόλου. Οὕτω ὁ ἐργαζόμενος σωματικῶς διευθύνεται ἀπὸ θεῖαν φλόγα προσφορᾶς ὑπηρεσιῶν εἰς τὸν πλησίον καὶ εἰς τὸ σύνολον· ὁ ἐργαζόμενος πνευματικῶς ὑπὸ τῆς αὐτῆς θείας φλογὸς σπινθηροβολεῖ διὰ δημιουργίαν κοινωφελῆ καὶ συντελεστικὴν εἰς τὴν γενικὴν πρόδον τῆς ἀνθρωπότητος. Μία δὲ ὁμᾶς οὕτω πῶς ἐργαζομένων ἀτόμων ἀποτελεῖ τὴν ἰδεώδη κοινωvνίαν, ἣν ὀνειρεύεται καὶ ἐπιδιώκει ὁ πολιτισμός». Ἐνταῦθα τὰ Παραδείγματα τῆς ἐκτίσεως συνδέονται μὲ τὴν ἰδεολογικὴν βάσιν τοῦ κεντρικοῦ νοήματος καὶ γίνεται κατάληξις εἰς τὸν Ἐπίλογον, ἀφοῦ ἤρθησαν πᾶσαι αἱ ἀντιθέσεις ἐκ τῶν καταδειχθεισῶν σχέσεων.

Γ'. Ἐπίλογος

Κατάληξις εἰς συμπέρασμα.

«Ἡ παραγωγή τοιούτου ἐπωφελοῦς διὰ τὸ σύνολον πλούτου, εἶναι ὁ σκοπὸς τῆς καταβολῆς ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου πνευματικῶν καὶ σωματικῶν δυνάμεων».

Θέμα 2ον

«Ὁ ἐλαχίστος τὰς μεταμελείας ποιούμενος ἐκ τοῦ χαρίζεσθαι τοῖς ἐναντίοις, ἀσφαλέστερος ἂν διατελοίη» (Θουκυδίδης I, 34 δημηγ. Κερκυραίων).

Ν. Γλ «Ἐκεῖνος, πὺ ὀλιγώτερος φορὸς μετανοεῖ, διότι ἐχαρίσθη εἰς τὸν ἀντίπαλον, μπορεῖ νὰ εἶναι πολὺ περισσότερον ἀσφαλισμένος».

Καὶ ἐνταῦθα πρῶτον ἐμβαθύνω εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ χωρίου «μπορεῖ νὰ εἶναι ἀσφαλισμένος τις περισσότερον, όταν δὲν χαρίζεται εἰς τὸν ἄλλον» καὶ προβαίνω εἰς τὴν Σύνθεσιν τῆς πραγματείας, ἣτις ἔχει οὕτω :

Α'. Εἰσαγωγή

Εὐρίσκω κατὰ τὰ λεχθέντα μίαν κρίσιν ἐπὶ τοῦ νοήματος, εἴτε συναισθηματικὴν εἴτε ἀπλῶς τοιαύτην ἐξ ἐκτιμῆσεως αὐτοῦ.

«Μία ἀπόπνοια στυγνοῦ ἀτομικιστικοῦ περιβάλλοντος μιᾶς θετικῆς κοινωνίας, ἣ ὅποια δίδει στοιχεῖα ὑπόπτου ἠθικῆς εἰς τὰς μεγάλας γραμμάς τοῦ πολιτισμοῦ, τῆς κοινῆς ψυχικῆς ἐνώσεως πρὸς γενικὴν πρόδοον ἐνυπάρχει εἰς τὸ πνεῦμά τοῦ θετικιστοῦ κηρυκος τῆς γνώμης ταύτης, ἱστορικοῦ τῆς ἀρχαιότητος Θουκυδίδου. Ὁ συγγραφεὺς ἀποκλείει τὴν ἐπιείκειαν πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην ~~ἰσοδυναμίαν~~ διὰ τὴν ἀσφάλειαν τοῦ ἀτόμου· ἀποκλείει τὴν ὑποχώρησιν καὶ θυσίαν πρὸς κοινὴν συνεννόησιν».

Β'. Διευκρίνησις

Καὶ ἐνταῦθα προχωρῶ κατὰ τὰς δοθείσας ἀνωτέρω ἐπὶ τῆς Διευκρινήσεως, σκέψεις α', β', γ' : α) *Εἰς τὴν ἀνάλυσιν* δ.λ. εἰς τὴν λεκτικὴν ἐρμηνείαν. «Ἐκεῖνος, λέγει ὁ Θουκυδίδης, διὰ τοῦ στόματος τῶν Κερκυραίων πρέσβειων πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, «εἶναι ἀσφαλέστατος, ὅστις ἐλάχιστα μεταμελεῖται διὰ τὸ κάλόν, πού ἔκαμεν εἰς τοὺς ἐναντίους» εἰς τὴν πραγματικὴν ἐρμηνείαν, «δ. λ. φρονεῖ ὅτι δὲν πρέπει νὰ χαρίζηται τις ποτὲ εἰς τοὺς ἐχθροὺς του διὰ νὰ μὴ μετανοήσῃ ποτέ, καὶ διὰ νὰ εἶναι πάντοτε ἀσφαλῆς. Μᾶλλον δέ, ὅπως ἐννοεῖ διὰ τῆς φράσεως «ἐλαχίστα μεταμελείας ποιούμενος» δέχεται καὶ κάποιαν μεταμέλειαν· ἐπομένως ἀφίεται ἀπὸ τὴν ψυχὴν τοῦ ρεαλιστοῦ συγγραφέως καὶ κάποιαν ἱπποτικὴν ὑποχώρησιν καὶ ἐπιείκειαν εἰς τὸν χαριζόμενον ἀπέναντι τοῦ ἐχθροῦ. Ἀλλὰ τὸ «ἐλάχιστα» ἰσοδυναμεῖ κατὰ τὴν ὑπαγόρευσιν τῶν πραγμάτων τῶν Κερκυραίων πρὸς τὸ «ποτὲ νὰ μὴ χαρίζηται τις εἰς τὸν ἐχθρόν του»· ἐπομένως κηρύττει ὡς δόγμα τῆς ἀτομικῆς ἀσφαλείας, ὅτι ἐκεῖνος, ὅστις θὰ συντρίψῃ τὸν ἐχθρόν του, μόλις τοῦ παρουσιασθῇ ἢ εὐκαιρία θὰ εἶναι ἀσφαλῆς, καὶ αὐτὸς δὲν θὰ μετανοήσῃ ποτέ. Γνώμη, ὅπως θὰ ἐλέγομεν σήμερον, ἀντιχριστιανικὴ, ἀντιἀνθρωπιστικὴ, κατὰ βάθος ὅμως ἐξασφαλίζουσα τὸ ἄτομον. Οἱ Κερκυραῖοι ἐγώϊσται καὶ ἀτομικισταὶ κατὰ βάθος διὰ τὸ συμφέρον των· δὲν χωνεύουν τοὺς Κορινθίους μητροπολίτας των· διότι οὗτοι ἤθελον ἀπόλυτον σεβασμὸν καὶ ὑποταγὴν καὶ ἐκμετάλλευσιν· δι' ἑαυτὸν των συμφέρον τὴν ναυτικὴν, ἐμπορικὴν καὶ πολεμικὴν ἰσχύον των ἀπόικων των Κερκυραίων.

Τώρα λοιπὸν οἱ Κερκυραῖοι ὡς παριστάνοντες τὰ δίκαιά των εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Δήμου τῶν Ἀθηναίων, παρ' ὧν ζητοῦσι συμμαχίαν διὰ νὰ ἀποφύγῃσι τὴν τιμωρίαν τῶν ἰσχυροτέρων των Κορινθίων, ὀπισθεν τῶν ὁποίων ἦσαν οἱ Λακεδαιμόνιοι, ἐκτοξεύουσι τὸ ρεαλιστικὸν τοῦτο δόγμα εἰς τοὺς Ἀθηναίους ὅπως τοὺς πείσωσι. Τοῦτο διότι διὰ τὸν ἐπὶ θύρας Πελοποννησιακὸν πόλεμον καὶ οἱ Ἀθηναῖοι εἰς τὴν αὐτὴν μοῖραν θὰ εὐρίσκοντο ἀπέναντι τῶν ἐχθρῶν των Λακεδαιμονίων.

Εἰς τὸ αὐτὸ ἐπίπεδον βαθυτέρας σκέψεως ἐπὶ τοῦ πνεύματος καὶ τῶν δύο, Κορινθίων καὶ Κερκυραίων, βασιζόμενός τις ἀποδίδει δίκαιον εἰς τοὺς Κερκυραίους· διότι οὗτοι εἰς τὴν αὐτὴν βᾶσιν τοῦ ἀτομικισμοῦ ζητοῦν νὰ προλάβουν τὸν ἐχθρὸν των ἐνισχυόμενοι ἀπὸ τοὺς Ἀθηναίους. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἐκ τοῦ αὐτοῦ ἐπιπέδου ἠθικῆς σκέψεως ἀτομικιστικῶς ἀποφασίζουσιν ὅτι συμφέρει εἰς αὐτούς.

β) *Εἰς τὴν ἐμβάθυνσιν* καὶ γ) *εἰς τὰς σχέσεις* ἐπὶ τοῦ κυρίου νοήματος «νὰ μὴ χαρίζηται τις εἰς τὸν ἐχθρὸν, ἀλλὰ νὰ δοῦν ἀποφασιστικῶς».

«Ἐνταῦθα πρόκειται περὶ τοῦ συμφέροντος ομάδος καὶ οὐχὶ ἀτόμου! ἐπομένως ἂν ἐπεκτείνῃ τις τὴν ἔννοιαν εἰς τὴν ὑπαρξιν ομάδος, ἢ ρεαλιστικὴ συμβουλὴ τοῦ Θουκυδίδου καίτοι προσκρούει εἰς τὴν ἀτομικὴν ὑποχώρησιν καὶ εἰς τὸν καταστρεπτικὸν ἀτομικὸν ἐγωϊσμόν, εἶναι ἀσπαστή. Διότι πᾶσα ὑποχώρησις θὰ ἔφερε καταστροφὴν τῆς ομάδος· δὲν ἐπεκράτει καὶ εἰς τὰς ἄλλας ομάδας ἢ ἰδανικὴ θεωρία τῆς ὑποχωρήσεως, ψυχικῆς ἐνώσεως καὶ συνεργασίας πρὸς κοινὴν πρόοδον. Ἐκάστη πολιτεία ὡς ἄτομον ἐσκέπτετο· αἱ ὑπαγορεύσεις αἱ ὀρμέφυτοι τῆς αὐτοσυντηρήσεως καὶ τοῦ πλέον ἔχειν τῶν ἄλλων φυσικῶς ἐκυριάρχουν εἰς τὰς κινήσεις τῶν πολιτειῶν. Ἀγὼν περὶ ὑπάρξεως, περὶ κυριαρχίας διεξήγετο! Ἐπομένως ὁ Θουκυδίδης, ποῦ μᾶς δίδει τὸ δόγμα αὐτό, αὐτὴν τὴν ἐκ πείρας γνώμην «ἂν θέλῃς νὰ σταθῆς, ὀλιγωτέρας φοράς νὰ μετανοῆς χαριζόμενος πρὸς τὸν ἀντίπαλον» ζωγραφίζει τὴν ἀνθρωπίνην ψυχὴν. Οὕτω πως ἐξώρμησεν ἢ ἀνθρωπίνην ψυχὴν, ἐταξίδευσεν ἐκινήθη, κινεῖται καὶ θὰ κινήται· ἀγὼν φυσικὸς περὶ ἐπικρα-

τήσεως. Ἡ ψυχὴ ζητεῖ τὴν ἀσφάλειάν της πρῶτον καὶ ἔπειτα ἐκτελεῖ μεγάλας χειρονομίας, ὑποχωρήσεως, ἐπιεικείας, συνεννοήσεως πρὸς κοινὴν πρόδοον. Εἶναι ἀληθές ὅτι αὐτοῦ τείνει ὁ πολιτισμὸς διὰ τῆς μορφώσεως! Καὶ ὅπου προχωρεῖ ἡ πρόδοος, αἱ δμάδες γίνονται μεγαλύτεραι, καὶ καταπίπτουν διὰ τῆς συνεννοήσεως τὰ τοιχώματα τῶν διαφορῶν καὶ ἐξαπλοῦνται μεγάλαι ψυχικαὶ χειρονομίαι! ἀλλὰ ἡ στυγνὴ ἀλήθεια τῆς ὑποχωρήσεως τοῦ ἀτόμου ἔχει τὰς ρίζας της εἰς τὴν αὐτοσυντήρησιν καὶ τὸ πλέον ἔχειν, ἅτινα ἐνυπάρχουσιν εἰς τὴν φύσιν τοῦ ἀνθρώπου!

Καὶ πράγματι ἀνζητήση τις παράδειγμα τοῦ καθημερινοῦ βίου, θὰ ἴδῃ ζωντανὴν τὴν ἀλήθειαν τῆς γνώμης τοῦ μεγάλου ἱστορικοῦ. Ὡς προϊστάμενος π.χ. ἐχαρίσθης μίαν φορὰν εἰς κατώτερόν σου, ὅστις, φερ' εἰπεῖν, συνελήφθη καταχραστής· τὸν συνεβούλευσας, ὑπεχώρησες, τοῦ συνεχώρησες τὸ σφάλμα καὶ δὲν τὸν ἐπάταξες! Εἰς δευτέραν τρίτην φορὰν θὰ πάρῃ ὀλόκληρον τὸ ταμεῖόν σου καὶ θὰ σὲ ἀφήσῃ μὲ τὰς χριστιανικὰς καὶ ἀνθρωπιστικὰς θεωρίας, μετανοημένον οἰκτρότατα. Ἡ εἰς πρώτην ἀπέθειν, αὐθάδειαν κατωτέρου σου, ὑποχώρησες καὶ ἔδειξες ἐπιείκειαν· εἰς δευτέραν ὑποτροπὴν καὶ τρίτην θὰ σοῦ φέρῃ ὄχι μόνον ἐνοχλήσεις, ἀλλὰ καὶ ἐξευτελισμούς· θὰ ζητήσῃ νὰ σὲ ταπεινώσῃ.

Γ'. Ἐπίλογος

Ἡ κατάληξις ἐπὶ συμπερασμάτων γενικῶν.

«Ὅστε ἀπὸ πρακτικῆς ἀπόψεως διὰ τὴν ζωὴν καταντᾶ, καὶ εἰς ὃ σημεῖον εὐρίσκεται μάλιστα ὁ σημερινὸς πολιτισμὸς, δόγμα ἢ γνώμη αὕτη. Μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι τὴν ἐπιείκειαν καὶ τὴν ὑποχώρησιν ὑπαγορεύει μόνον μίχ ἀνωτερότης ψυχικῆ σήμερον· τὴν ὑπαγορεύει ἢ γενναιοψυχία λεγομένη, ἐντὸς ὅμως ἐρίων καὶ σκοπιμότητος ἀποτεινοῦσης ἐπίσης εἰς ἐκτέλεσιν μεγαλυτέρων ἰδανικῶν.

Ἐπομένως οἱ Κερκυραῖοι δὲν προέτεινον κάτι τὸ ἀνήθικον, ὡς ἐν τῷ προλόγῳ μας ἐχαρκτηρίσαμεν, προέτεινον κάτι τὸ πρακτικὸν καὶ συμφέρον καὶ σκόπιμον διὰ τὴν συντήρησιν καὶ αὐτῶν τῶν ἰδίων καὶ τῶν Ἀθηναίων, παρ' ὧν ἐζήτησαν τὴν βοήθειαν, συμφῶνως πρὸς τὴν σύγχρονόν των ἠθικὴν καὶ νοοτροπίαν.

Ὁ Χαρακτηρισμὸς μας ὁμῶς τῆς ὑπόπτου ἠθικῆς τῆς ἐποχῆς των πηγάζει ἐκ τοῦ ἀπολύτου, τοῦ ἰδανικοῦ, μιᾶς ἰδανικῆς κοσμοπολιτικῆς κοινωνίας, ἣν ἴσως εἰς λανθάνουσαν κατάστασιν κατὰ βάθος ὁ Θουκυδίδης θὰ τὴν εἶχεν εἰς τὴν ψυχὴν του, ἀλλ' ἔσχε πικρὰν ἀτομικὴν πείραν τῆς ἡμιμαθείας καὶ κακίας τῆς ἐποχῆς του. Διὸ καὶ δείκνυται στυγνὸς πραγματιστής, κηρύττων πρακτικὰς ἀληθείας, αἵτινες ἰσχύουσι διὰ τὴν ζωὴν ὡς κανόνες καὶ σήμερον ἀκόμη».

§ 155. Συνοπτικὴ Ὁδηγία εἰς μνημονικὸν Σχῆμα.

Ὁ τρόπος τῆς ἀναλύσεως τῶν Ἐκθέσεων.

«Κρίσεις ἐπὶ Ἐννοιῶν».

I. Εἰσαγωγή.

1) Ἐκ μιᾶς τῶν πέντε βάσεων λογικῆς ἐξορμήσεως τοῦ πνεύματος ἐπὶ τοῦ νοήματος τοῦ χωρίου.

2) Ἐκ μιᾶς κρίσεως ἐκτιμήσεως τοῦ χωρίου καὶ τοῦ ἐξενεγκόντος αὐτὸ συγγραφέως, ἢ ἐκτιμήσεως τῆς πηγῆς τῆς προελεύσεώς του δ.λ. πότε, πῶς, ὑπὸ τίνος συνθήκας ἐλέχθη. Λογικῶς δ.λ. «ἡ αἰτία καὶ ἡ ἀφορμὴ» ἐξ ἧς παρήχθη τὸ χωρίον ἢ ἡ γνώμη.

1ον. Ἐρμηνεία τοῦ περιεχομένου α) γλωσσικῆ β) πραγματικῆ δ.λ. τὶ ἐννοεῖ ὁ γράφων. γ) Μερισμὸς δ.λ. μερίζονται τὰ γνωρίσματα ἐκάστης ἐννοίας ὡς πρὸς τὴν συμβολὴν των εἰς τὸ νόημα τοῦ συνόλου.

2ον. Ἡ ἔκτασις. Διὰ τῆς ἐμβαθύνσεως εἰς τὸ κύριον νόημα, εὐρίσκειται ποῦ εἶναι δυνατόν νὰ ἐπεκταθῇ ἡ βάσις αὐτοῦ δ.λ. ἐκτείνεται τις εἰς ὅσα συμβαδίζουν εἰς τὴν γενικὴν ἰδεολογίαν τοῦ χωρίου καὶ τὰ στηρίζει διὰ παραδειγμάτων.

3ον. Ἡ Ἀναφορὰ καὶ αἱ σχέσεις. Σχετίζεται ἡ βάσις τοῦ νοήματος πρὸς ὅσα ἐκ τοῦ μερισμοῦ καὶ τῆς διαιρέσεως τῆς ἐννοίας, ἔχουσι πρὸς αὐτὸ ἀντίθεσιν, ὁμοιότητα, καὶ πρὸς τὰ ἐξ ὧν παράγεται. δ.λ. εὗρεσις ἀτίων καὶ ἀποτελεσμάτων ἐπὶ παραδειγμάτων.

II. Διευκρινήσεις.

III. Ἐπίλογος. { Συγκέντρωσις ἐπικαιροτάτων σημείων
καὶ κατάληξις εἰς γνώμην.

§ 156. Πρακτικά ὁδηγία εἰς μνημονικὸν σχῆμα ἀναπτύξεως πραγματείας «κρίσεών ἐπὶ ἐννοιῶν».

A'. *Εἰσαγωγή*

Ἐκφέρω μίαν κρίσιν ἢ γνώμην ἐπὶ τοῦ βασικοῦ νοήματος, μὲ τὸ ὄνομα τοῦ εἰπόντος τὰς ἐννοίας· τὸ πῶς, πότε καὶ ὑπὸ ποίας συνθήκας ἐπλάσθησαν σῦται (αἰτίαι καὶ ἀφορμαί).

B'. *Διευκρίνησις*

I. Τὸ Περιεχόμενον. { Ἐρμηνεύω λεκτικῶς καὶ ἐξηγῶ πραγματικῶς τὴν ἐννοεῖ.

II. Ἐκτασις καὶ Σχέσεις. Εἰς μερισμοὺς καὶ διαιρέσεις. { Ἐκτείνω τὸ νόημα καὶ τὸ σχετίζω πρὸς ὅσας ἐννοίας καὶ κρίσεις ἐκ τοῦ μερισμοῦ καὶ τῆς διαιρέσεως εὐρίσκω, ὅτι ἔχουσιν αὐταὶ ὁμοιότητα ἢ ἀντίθεσιν καὶ συμβαδίζουν πρὸς τὴν γενικὴν ἰδεολογίαν τοῦ χωρίου, καὶ στηρίζω τὰ πορίσματα ἐπὶ παραδειγμάτων. Δ. λ. ἐξαντλῶ τὴν αἰτίαν καὶ καὶ τὰ ἀποτελέσματα.

Γ'. *Ἐπίλογος*

Κατάληξις ἀπὸ τὰ ἐπικαιρότατα σημεία εἰς γνώμην.

§ 157. Παραδείγματα πρὸς ἄσκησιν. Λεξιλόγιον. Ἐκ τῶν προταχθέντων εἰς τὰς πραγματείας παραδειγμάτων δύνανται νὰ ληφθῶσιν πρὸς ἄσκησιν πολλά. Ἀλλὰ ἐκ τοῦ πνευματικοῦ θησαυροῦ τῶν Κειμένων ἀρχαίων καὶ νέων ἔργων, ἔχει ὁ διδάσκων ἄφθονα νὰ δώσῃ πρὸς ἄσκησιν, ἢ ὁ ἀσχολούμενος εἰς τὰς ἐκθέσεις δύναται νὰ εὔρη τῆς ἐκλογῆς του.

Ἐνταῦθα δὲν ἔχουσι πλέον θέσιν τὰ δοθέντα εἰς προηγούμενα εἶδη τοῦ Ἱστορικοῦ γένους *Λεξιλόγια*. Τοῦτο, διότι ὁ λεκτικὸς πλοῦτος καὶ ἡ συνείδησις τοῦ περιεχομένου τῶν λέξεων εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν μαθητῶν ἀνωτέρων Τάξεων καὶ τῶν Σπουδαστῶν καὶ Φοιτητῶν, εἶναι ἢ ὑποτίθεται ὅτι εἶναι ἐπαρκῆς. Εἶναι δὲ καὶ εἰς θέσιν οἱ σπουδασταὶ νὰ συμβουλευθῶσι λεξικά,

Ο μόνος κύκλος λέξεων, δν συνιστώμεν ως βασικόν τών ήθικων, ιδεολογικων, πολιτικων και παιδαγωγικων κύκλων γνώσεων είναι ο τών ψυχικων φαινομένων και λογικων φαινομένων, άτινα επίκαιρος ανεπτύξαμεν, εις ά και παραπέμπομεν.

§ 158. **Άνώτερα θέματα πραγματειων δια τούς σπουδαστάς άνωτέρων Σχολων.** Εις τά στενά όρια τής Έπιτομής μας δέν δυνάμεθα να δώσωμεν κατάλληλα θέματα προς άσκησιν ούτε να αναπτύξωμέν τινα υποδειγματικώς. Τα αναπτυχθέντα και εις τās τρεις κατηγορίας πραγματειων θέματα υποδειγματικώς, ως και αι δοθεισαι επί τούτων οδηγίαι εκ τής μεθοδολογίας τής Λογικής, είναι αρκετά εφόδια προς άσκησιν και αυτών τών Φοιτητών.

Το υλικόντων θεμάτων ως και τās σχετικās προς ταυτα πηγās δύνανται να λαμβάνωσιν εκ τών παρουσιαζομένων εν ταις μελέταις τής Έπιστήμης των αναγκων, τή υποδείξει των κ. Καθηγητών των οίουδήποτε κλάδου.

Τās λογικās οδηγίαι, αιτινες είναι το άνοιγμα τής οδοϋ προς δημιουργίαν, ας κατανοήσωσι καλώς και ας ασκωνται, διότι αυτò είναι η υποχρέωσις των, ίνα μη κρύπτωσι την λυχνίαν υπό τον μόδιον. Μόνον ούτω δια τής μεθοδικής εκλαϊκεύσεως επιστημονικων αληθειων θα ανέλθη και η λαϊκή μας στάθμη προς δημιουργίαν άνωτέρου πολιτισμοϋ.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

	Σελίς
Προλεγόμενα.....	5
Εἰσαγωγή.....	9

Μ Ε Ρ Ο Σ Α΄.

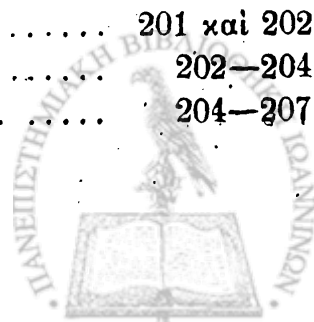
Χαρακτηρισμός τοῦ λόγου—Ὁρισμός Ἐκθέσεων.....	9—10
Τὰ κύρια στοιχεία τοῦ λόγου—Γένη Ἐκθέσεων—Χρησις εἰς τὴν ζωὴν.....	11
Κεφ. Α΄. Τὸ Ἱστορικὸν Γένος τῶν Ἐκθέσεων—Εἶδη αὐτοῦ	13
Τὸ Γνωστικὸν ἐκ τῆς Ψυχολογίας.....	14—17
Ἡ Συμβολὴ τῆς γνώσεως τῶν φαινομένων τοῦ Γνωστικοῦ εἰς τὰς Ἐκθέσεις.....	18
Κεφ. Β΄. Ἡ ἀπλῆ διήγησις καὶ τὰ εἶδη τῆς—Χαρακτήρ ἐκάστου.....	19 καὶ 20
Θέματα ἀπλῆς διηγήσεως.....	21—33
Μεθοδολογία ἀπλῆς διηγήσεως—Ἀσκήσεις.....	33 καὶ 34
Κεφ. Γ΄. Ἡ Ἀλληλογραφία γενικῶς—Εἶδη—θέσις—κανόνες—Μέρη Ἐπιστολῆς—Τύπος Ἐπιστολῶν.....	34—37
Τύπος συγγενικῆς Ἐπιστολῆς—Προσφωνήσεις—Ἐπιφωνήσεις.....	37—39
Εἶδη Κοινωνικῶν Ἐπιστολῶν—Διαιρέσις.....	39 καὶ 40
Τύποι φιλικῶν ἐπιστολῶν—Προσφωνήσεις—Ἐπιφωνήσεις.....	40—42
Χαρακτήρ ἰδιωτικῶν ἐπιστολῶν—Τύποι—Προσφωνήσεις.....	42—45
Χαρακτήρ καὶ θέσις ἐπισήμων ἐπιστολῶν—Τύποι.....	46
Προσφωνήσεις καὶ ἐπιφωνήσεις ἐπισήμων ἐπιστολῶν—Ἐγγράφων ὑπηρεσιακῶν. Τύποι.....	47 καὶ 48
Ἐπιστημονικαὶ Ἐπιστολαὶ.....	49 καὶ 50
Κεφ. Δ΄. Ἡ Ἐμπορικὴ Ἀλληλογραφία—Γενικὸς τύπος	51 καὶ 52
Εἶδη ἐμπορικῶν ἐπιστολῶν—Ἐγκύκλιοι—Φρασιολογία ..	52 καὶ 53
Φρασιολογία συστατικῶν—Πρὸς ὀφειλέτας—ἐπὶ μακρᾶς σιωπῆς.....	54 καὶ 55
Φρασιολογία πρὸς πιστωτὰς.....	55 καὶ 56
Κεφ. Ε΄. Τὰ Ὑπηρεσιακὰ ἔγγραφα καὶ Στρατιωτικὴ ἀλληλογραφία.....	56 καὶ 57
Τύποι στρατ. ἐγγράφων κατωτέρας ἀρχῆς—Ἀναφοραὶ ..	58—63
Διατύπωσις ἀναφορῶν—Ἐσωτερικὸς τύπος.....	63—66

	Σελίς
*Έγγραφα πρὸς ἰσότιμον ἀρχήν—Ἀναφοραὶ παραπόνων.	66 καὶ 67
Τύπος ἔγγράφων ἀνωτέρας ἀρχῆς πρὸς κατωτέραν.....	68 καὶ 69
*Ἄλλα ἔγγραφα στρατ. ὑπηρεσίας—Τύποι	70 καὶ 71
Κεφ. Γ'. Τὸ Διήγημα καὶ τὰ εἶδη του	71 καὶ 72
Παραδείγματα διηγημάτων.....	72—79
Παρατηρήσεις—Μῦθος—Ὑπόθεσις	79 καὶ 80
Εἶδη μύθου—Εἶδη διηγημάτων	80 καὶ 81
Πλοκὴ καὶ μέρη πλοκῆς	82 καὶ 83
Τρόποι διατάξεως τῆς ὕλης Διηγήματος.....	83
Ἐπεισόδιον—Περιπέτεια—Παρεκβάσεις	84 καὶ 85
Ἄρεται διηγήματος—Εἶδη διηγήματος	86 καὶ 87
Μεθοδολογία διηγήματος	88 καὶ 89
Πρὸς ἄσκησιν διηγήματα—Λεξιλόγια.....	90—96
Κεφ. Ζ'. Τέλεια ζωηραὶ διηγήσεις. Τὰ φαινόμενα τοῦ συν- αισθητικοῦ ἐκ τῆς ψυχολογίας—Λεξιλόγιον	97—112
Παραδείγματα ζωηρῶν διηγήσεων—διηγηματ. Περιγρα-	
φῶν καὶ περιγραφικῶν διηγήσεων	112—137
Παρατηρήσεις—Χαρακτήρ καὶ φύσις τοῦ εἶδους	137—139
Μεθοδολογία καὶ θέσις τοῦ εἶδους τούτου ἐν τῇ ζωῇ ...	139—142
Λεξιλόγια—Ἀσκήσεις περιγραφ. διηγήσεων καὶ διηγημα-	
τικῶν περιγραφῶν	143—145
Κεφ. Η'. Ἀναδιηγήσεις—Κριτικαὶ—Παραδείγματα	147 163
Παρατηρήσεις εἰς τὰ παραδείγματα ἀναδιηγήσεων	163—166
Κεφ. Θ'. Βιογραφίαι—Ἱστορία—Ἠθογραφίαι—Μυθι- στόρημα—Χρονογράφημα	167—171
Κεφ. Ι'. Περιγραφαὶ—Παραδείγματα	171—187
Παρατηρήσεις παραδειγμάτων περιγραφῶν	187—190
Ὑποκείμενον περιγραφῆς—Πηγαὶ—εἶδη.....	190 καὶ 191
Μέρη περιγραφῆς—Ὁδηγίαι—Σχεδιάγραμμα.....	192—194

Μ Ε Ρ Ο Σ Β'.

Κεφ. ΙΑ'. Τὸ φιλοσοφικὸν γένος τῶν ἐκθέσεων	195
Τὰ φαινόμενα τοῦ βουλευτικοῦ ἐκ τῆς ψυχολογίας.....	196—200
Συμβολὴ τῆς γνώσεως τῶν φαινομένων τοῦ βουλευτικοῦ	
εἰς τὰς ἐκθέσεις	200
Κεφ. ΙΒ'. Αἱ συγκρίσεις καὶ οἱ παραλληλισμοὶ—Με- θοδολογία	201 καὶ 202
Παράδειγμα ἐπὶ τῶν τριῶν τύπων	202—204
Θέματα πρὸς ἄσκησιν—Ἀνάλυσις ὑποδειγματικῶς.	204—207

	Σελίς
Κεφ. ΙΓ'. Πραγματεῖαι—Σκοπὸς τούτων—μορφαί.....	207 καὶ 208
Θεωρία δημιουργίας ἀνωτέρου λόγου	209
Εἶδη πραγµατείας—Παραδείγματα καὶ τῶν τριῶν κατηγοριῶν	210—214
Μέρη πραγµατείας—Μεθοδολογία πραγµατείας «ἀντιλήψεως καὶ πείρας».....	215—217
Ἡ εἰσαγωγή ἐπὶ ὠρισμένου θέματος—Τρόποι εἰσαγωγῆς	217 καὶ 218
Ἐκ τῆς Λογικῆς αἱ ἔννοιαι—Μέθοδοι.....	219 καὶ 220
Μεθοδολογία διευκρινήσεως πραγµατείας «ἀντιλήψεως καὶ πείρας».....	222
Θέματα ὑποδειµατικῶς ἐξ ἐργασίας μαθητῶν.....	223—232
Παρατηρήσεις—Θέματα πρὸς ἀνάλυσιν ὑποδειµατικῶς ..	232 - 236
Κεφ. ΙΔ'. Πραγματεῖαι «ἀναπτύξεως μιᾶς ἐννοίας»—	
Χαρακτήρ—Φύσις	237
Μεθοδολογία ἀναπτύξεως μιᾶς ἐννοίας	238—240
Θέματα ὑποδειµατικῶς.....	240—242
Ὁδηγία εἰς μνημονικὸν σχῆμα ἀναπτύξεως	242
Πρακτικὸς μνημονικὸς πίναξ.....	243
Θέματα ὑποδειµατικῶς	243—246
Παρατηρήσεις—Ὁδηγίαι Πρακτικαί.....	246—248
Κεφ. ΙΕ'. Πραγματεῖαι «κρίσεις ἐπὶ ἐννοιῶν».....	248
Μεθοδολογία ἀναπτύξεως.....	249—252
Παραδείγματα ὑποδειµατικῶς.....	252—258
Μνημονικὸν Σχῆμα Ὁδηγίαι.....	258
Πρακτικαὶ ὁδηγίαι εἰς μνημονικὸν σχῆμα.....	259
Παραδείγματα πρὸς ἄσκησιν.....	259 καὶ 260
Πίναξ περιεχομένων.....	261—263
Πίναξ λογοτεχνικῶν τεμαχίων	264—266
Αἱ ἀναπτυχθεῖσαι πραγµατεῖαι	266
Παροράματα.....	267

Π Ι Ν Α Ξ Β΄.

ΤΑ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΘΕΜΑΤΑ ΚΑΤΑ ΕΙΔΟΣ ΕΚΘΕΣΕΩΣ

ΜΕΡΟΣ Α΄.

Του 'Ιστορικού Γένους

I. 'Απλής διηγήσεως

	Σελίς
1) Ένας γυρος πέντε λεπτών περίξ του Σχολείου μου (μαθητική υποδειγματικώς διορθουμένη).....	21 και 22
2) «Μία άπειθειά μου» έξ ήμερολογίου μαθητου.....	24
3) «Πώς έφύγαμεν εκ της Χίου» Λουκή Λάρα — Δ. Βιζέλα.....	25
4) Τυπικής άλληλογραφίας :	
α) «'Επιστολή υίου προς πατέρα» μαθητική.....	27
β) 'Εγκύκλιος ιδρύσεως καταστήματος.....	28
γ) 'Επιστολή προς φίλον «Πληροφορίαι σχολικαί» ...	28 και 29
5) Ειδησιολογία έφημερίδων—Σχολική.....	30
6) Αίτησις μαθητου.....	31
7) Πρακτικόν Συνεδρίας Συλλόγου—τύποι τρεις.....	31 και 32
8) Πρωτόκολλον ομάδος πολιτών.....	32
9) Γενικοί τύποι έπισήμων έπιστολών.....	48 και 49
10) Τύπος έμπορικης έπιστολής.....	52
11) Τύπος στρατ. έγγραφων.....	68 και 69
15) Τύπος άλλων στρατ. έγγραφων.....	71

II. Διηγήματα

1) «Βοσκοπούλα και ναυαγός»—άπλουñ—ξηρόν.....	72
2) «Βοσκοπούλα και ναυαγός» μετ' έκφράσεως.....	73
3) «'Η Βασίλισσα» 'Αλεξ. Παπαδοπούλου—τέλειον πλασματικόν.....	75—77
4) «Τά μαλλιά, που άσπρισαν» μετασχηματισμου, 'Οκταποδά <i>Διηγήματα προς άσκησιν εις περίληψιν.</i>	77
1ον 'Ιστορικά Πατριωτικά :	
α) «'Η Σουλιωτοπούλα» Βλαχογιάννη.....	90
β) «'Ο μικρός πατριώτης» Δε- 'Αμίτση.....	91
γ) «'Η όφειλή του Καπετάν Κανάρη» άνέκδοτον του άγώνος.....	91 και 92
δ) «'Αλυσίδα και Γιαταγάνι» άνέκδοτον του Βαρβάκη.....	92
2ον Οϊκονομικά :	
α) «'Η καρφίτσα».....	92
β) «'Η τύχη διά του άλάντος».....	93

Σελίς

Βον Κοινωνικά :

α) «Ὁ Ὑάκινθος» ἱστορία τοῦ ζουμπουλιοῦ ἐκ τῆς Μυθολογίας.....	94
β) «Ἡ τελευταία βαπτιστική» Παπαδιαμάντη	95
γ) «Τὸ κλουβί»	95

III. Τέλεια ζωηραὶ διηγήσεις

1) «Ὁ Σμυρνιὸς» Ἐμ. Χανδράκη—διηγηματικὴ περιγραφή	112
2) «Ἡ μάχη τοῦ Σκρᾶ» Γ. Βραχνηοῦ > >	116
3) «Κυνήγι ἀλόγων» Ν. Καρβούνη > >	119
4) «Ἡ πρώτη δοκιμὴ» Σπ. Μελά > >	122
5) «Ἡ πατρὶς τοῦ Ρήγα» Α. Καρκαβίτσα Περιγραφ. διήγησις	124
6) «Εἰκόνες Ἀμερικανικοῦ βίου» Δημητριάδου—Περι- γραφικὴ διήγησις	131

IV. Ἀναδιηγήσεις—Κριτικαὶ

1) «Ἡ μικρὴ τραγωδία» Π. Νιρβάνα εἰς α'. προσ.....	149
2) «Ἡ μικρὴ τραγωδία» > > εἰς γ'. προσ.....	152
3) «Ὁ Θούριος τοῦ Ρήγα» Ι. Γενναδίου	153
4) «Ὁ ἀνδριᾶς τοῦ ἥρωος» Α. Κουρτίδου εἰς α'. προσ...	154
5) «Ὁ ἀνδριᾶς τοῦ ἥρωος. Ὑποδειγματικῶς εἰς γ'.»	156
6) Ἐκ τοῦ Ἐπιταφίου τοῦ Περικλέους-Θουκυκίδης	
α) Περίληψις τοῦ II, 35.....	157
β) II, 36. Ἀναδιήγησις σύντομος-ὑπόδειγμα.....	157
γ) II, 37 Πρὸς ἀναδιήγησιν εἰς α'. προσ. Μετάφρασις Ὀκταποδᾶ.....	158
7) Ἐπιστολὴ «Προσφορὰ ὑπηρεσιῶν», εἰς ἀναδιήγησιν..	159
8) Ἀπάντησις Ἐπιστολῆς εἰς ἀναδιήγησιν.....	160
9) Ἀναδιήγησις τῆς Ἐπιστολῆς «Προσφοραὶ».....	160
10) > Ἀπαντήσεως εἰς περίληψιν.....	161
11) Κριτικὴ Μάτεσι «Σολωμός».....	161

V. Περιγραφαὶ

1) «Ἡ Νῆσος Κρήτη» Μπουκεβίλ.....	171
2) «Σκιαγραφία Ἀθηνῶν τοῦ 1912 Κ. Ὀκταποδᾶ.....	173
3) «Τὸ λοντιάρι» Περιγραφὴ Σπηλιᾶς Καμπούρογλου...	178
4) «Τὸ χάνι» Σ. Παγανέλη.....	180
5) «Ἡ Ἀναξαγόρειος Σχολὴ Βουρλών» Κ. Ὀκταποδᾶ...	181
6) «Τὸ σπίτι τοῦ Γραμματικοῦ» Κ. Παλαμᾶ.....	184
7) «Ὁ Χατζῆ Μαλούσης» Πολέμη.....	184
8) «Ὁ Λούρος» ὑπὸ Κ. Ἀθανάτου.....	185

ΜΕΡΟΣ Β΄.

Τοῦ Φιλοσοφικοῦ Γένους

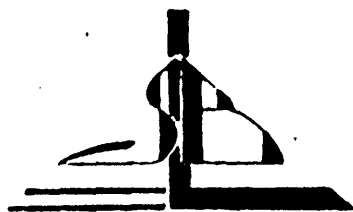
	Σελίς
VI. Συγκρίσεις καὶ παραλληλισμοὶ	
1) Ζωὴ χωρίου καὶ ζωὴ πόλεως ὑπόδειγμα καὶ τῶν τριῶν τύπων.....	202
2) «Ὁ πρὸ πενηκονταετίας ἔμπορος καὶ ὁ σημερινός»..	204
3) «Ἡ ποίησις καὶ τὸ μάρμαρον διὰ τὴν ἀθανασίαν» ..	205
4) «Ἡ λύρα καὶ τὸ σπαθί εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦ 1821.....	206
5) «Τὸ ὠρολόγιον καὶ ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὸν χρόνον»	206
6) «Ἡ κόρη χωρίου καὶ ἡ κόρη πόλεως».....	207
VII. Πραγματεῖαι Ἀντιλήψεως καὶ Πείρας	
1) Παραδείγματα ἄφθονα.....	211-213
2) «Ποῖον τὸ μέλλον τοῦ λιμένος τοῦ Πειραιῶς ἐν τῇ διεθνεῖ ἔμπορικῇ ἀγορᾷ, ὑποδειγματικῶς.....	217-223
3) «Ἡ οἰκονομικὴ ἀνισορροπία τῆς Ἑλλάδος» τοῦ μαθητοῦ Γ. Παπέλη	224
4) «Ἡ ἀνδρεία εἰς τὸ ἄτομον γενικῶς καὶ δὴ εἰς τὸν ἀξιωματικόν» τοῦ Μαθητοῦ Β΄. Τάξ. Στρ. Σχολῆς Ὑπαξιῶν Διον. Ζαμπέλη.....	230
5) «Ποῖον μέρος ἔπαιξεν ἡ θάλασσα εἰς τὸν Ἑλληνικὸν Πολιτισμὸν» — ὑποδειγματικῶς.....	233
6) «Πῶς ὁ σύγχρονος νέος θὰ κατορθώσῃ νὰ ἐπιβληθῇ εἰς τὴν ζωὴν».....	234
7) «Πόθεν διακρίνομεν τὸν πολιτισμὸν μιᾶς χώρας».....	235
VIII. Πραγματεῖαι ἀναπτύξεως «μιᾶς Ἐννοίας»	
1) Περὶ πειθαρχίας.....	240
2) Περὶ Τουρισμοῦ.....	244
IX. Πραγματεῖαι «Κρίσεις ἐπὶ Ἐννοιῶν»	
1) «Ἔργασία, κατὰ τὸ σύγχρονον οἰκονομολογικὸν πνεῦμα εἶναι ἡ καταβολὴ πνευματικῶν καὶ σωματικῶν δυνάμεων πρὸς παραγωγὴν πλούτου».....	252
2) «Ὁ ἐλάχιστος τὰς μεταμελείας ποιούμενος ἐκ τοῦ χαρίζεσθαι τοῖς ἐναντίοις ἀσφαλέατος ἂν διατελοίη» Θουκυδ.	254

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

Σελ.	11	στιχ.	2	ἀπὸ τοῦ τέλους	ἀντὶ ἐμφανήσεις	γράφει	ἐμφανίσεις
>	21	>	6	>	τῆς ἀρχῆς	>	μεμονομένως
>	21	>	8	>	>	>	ἐν ᾧ
>	22	>	4	>	τοῦ τέλους	>	φρασεολογία
>	33	>	14	>	τῆς ἀρχῆς	>	κατωτέρα
>	42	>	8	>	>	>	ἀνωτέρων
>	17	>	17	>	>	>	γράφει
>	70	>	15	>	τοῦ τέλους	>	ἡ φέρομεν
>	72	>	2	>	>	>	γύρω
>	80	>	15	>	>	>	ἀραβωνιασμένος
>	80	>	15	>	>	>	συλληφθέντος
>	80	>	15	>	>	>	αἰχμαλώτου
>	80	>	15	>	>	>	νοσηλευομένου
>	85	>	2	>	>	>	βάσις
>	86	>	14	>	>	>	μακρηγορίαν
>	104	>	6	>	>	>	φθίνει
>	105	>	13	>	>	>	ποικίλει
>	109	>	8	>	>	>	θεμελειώδεις
>	139	>	16	>	>	>	ταῦτα
>	143	>	14	>	τῆς ἀρχῆς	>	σύρτες ἀβαθὺς
>	144	>	5	>	>	>	κλεισώρια
>	146	>	19	>	>	>	σφολερίτης
>	157	>	6	>	>	>	ἀνασχωμένας
>	168	>	4	>	>	>	ἐπέβαλλε
>	168	>	3	>	τοῦ τέλους	>	λοιποὺς ὄρους
>	172	>	15	>	>	>	κλημακιδόν
>	173	>	16	>	τῆς ἀρχῆς	>	Σαρωνικοῦ
>	173	>	18	>	>	>	βόρειον
>	175	>	3	>	>	>	παρακεῖ τὸ Ζάππειον
>	177	>	13	>	>	>	ἀνεβάνει
>	183	>	13	>	>	>	νησιδριῶν
>	194	>	13	>	>	>	περιφερικῶς
>	225	>	15	>	τοῦ τέλους	>	ὑπέσκαπτον
>	225	>	7	>	>	>	ὅπως προσπορίσῃ
>	226	>	2	>	τῆς ἀρχῆς	>	προβληματική
>	226	>	17	>	τοῦ τέλους	>	αὐτοῦ
>	228	>	8	>	τῆς ἀρχῆς	>	Ἑγγλίας

Shtëpia Botanjësë

„Luarasi“

Kjo Shtëpi mer barën e rëndë për të ndihmuar Arësimin Kombëtar, të botojë librat e poshtëshënuemë:

ANTOLOGJIA

për rendet e ulta të gjithë shkollave të mesme
prej A. PALUCË-s, ERNEST KOLIQI-t dhe KAMSI-t

GJEOMETRIJA

për shkollat e mesme prej K. MARGJINI-t

Çmimi 2 fr. ari